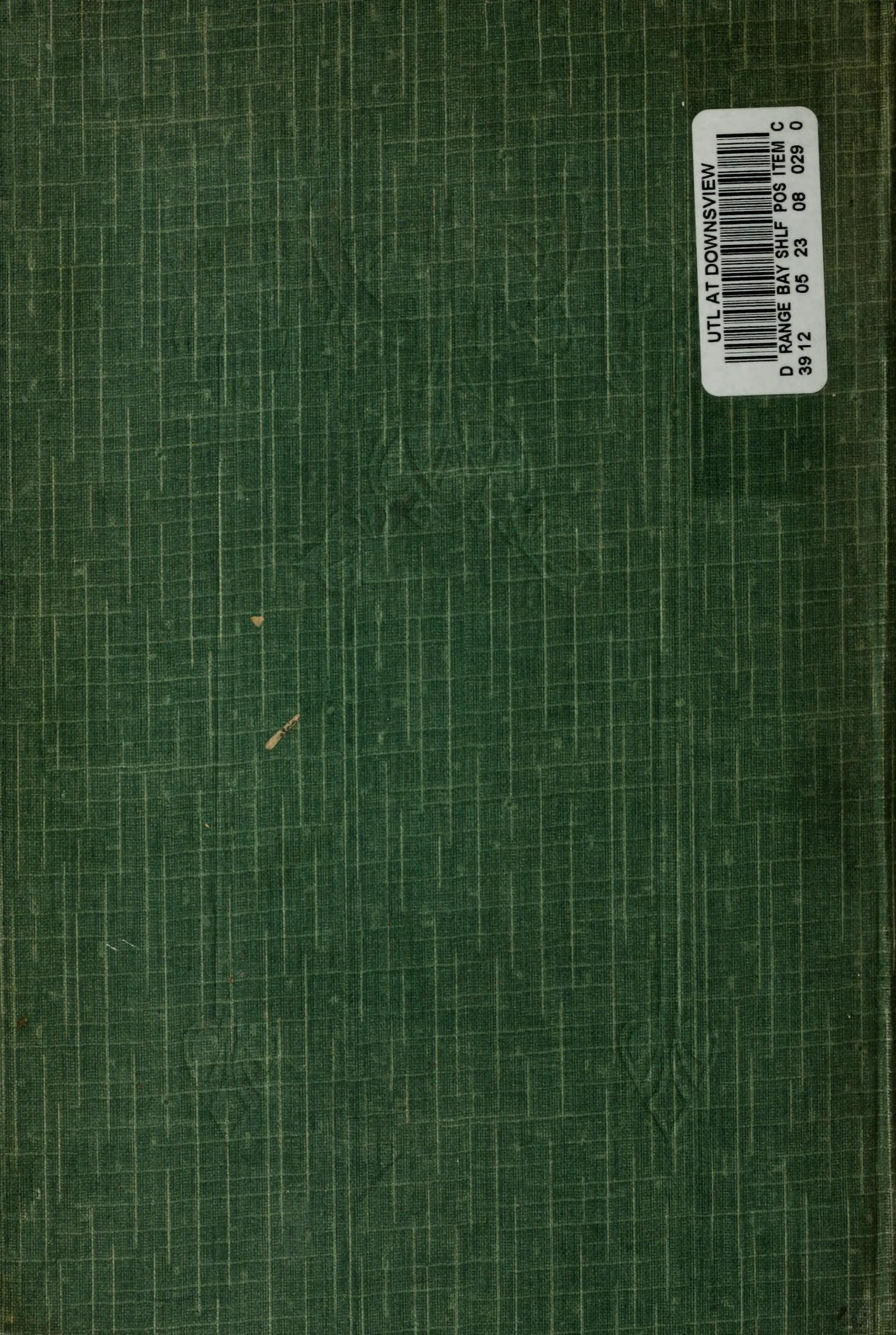
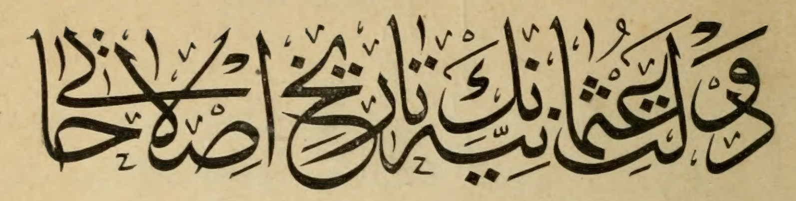

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 12 05 23 08 029 0

مؤلفی : ا د . انکلهارد
فرانسه سفراسندن

ترکیا و تنظیمات

۱۸۲۶ — ۱۸۸۲

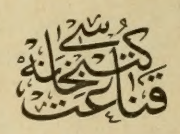
مترجمی :

علی شاد

استانبول ولایتی معارف مدیری و مالیه و سلطانی مکتبلری تاریخ عثمانی معلمی

طابع و ناشری :

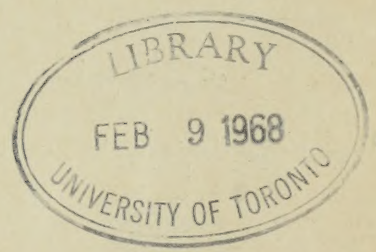
باب عالی جاده‌سنده قناعت کتبخانه‌سی صاحبی الیاس

استانبول

مرتبین عثمانیه مطبعه‌سی : قوماندیت شرکتی — ابوالسعود جاده‌سی نومرو ٦٨

۱۳۲۸

LIBRARY
FEB 9 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

مقدمهٔ مترجم

انظار قارئین عثمانیه‌یه عرضه ایلدیکمز بو اثرك مؤلفی فرانسه دیپلوماتلرندن موسیو «اد. انکه‌لهارد» در. یکرمی سنه‌دن زیاده ممالك عثمانیه‌ده مأموراً بولنه‌رق اورته ایلچیلکه ترفیع ایدن موسیو (انکه‌لهارد)، تاریخمزك سلطان محمود ثانینك اواخر سلطنتندن ۱۸۸۲ سنهٔ میلادیه‌سنه قدر اولان دورهٔ مهمه‌سنده الك زیاده تتبعه شایان اولان «تنظیمات» حقنده تدقیقات عمیقه‌ده بولنمش، بر چوق وثائق طوپلامش، نهایت نتیجهٔ تدقیقاتنی بو اثر معتبر ایله نشر ایتمشدر.

السنهٔ غربیه‌دن ترجمه‌سنه شدتله محتاج اولدیغمز آثار جدیدهٔ تاریخیه‌دن بری ده (ترکیا و تنظیمات) در. بز آرزو ایدردك که دها مقتدر قلملر بو اثری لسانمزه نقل ایتسونلر، یالکز نقل ایله اکتفا ایتمیه‌رك مؤلف محترمی کبی تتبعاتده بولنسونلر، اکسیك قالان جهتلری اکمال، بزجه بادئ تردد اولان نقطه‌لری تنویر و ایضاح ایلسونلر ... مع التأسف بویله بر تشبث وقوع بولمدی. (سنیوبوس) ك ۱۲۰۰ بیوك صحیفه‌لك (تاریخ سیاسی) سنك اکمال طبعی، مترجم و طابعنجه مدار تشویق اولاجق درجه‌ده مظهر رغبت اولمسی (ترکیا و تنظیمات) ك ترجمه‌سی خصوصنده بزه جسارت ویردی.

کتابك حرفیاً ترجمه ایدلمسنه اعتنا اولنمشدر. بضاعه‌سزلغه منضم اولان وقتك عدم مساعده‌سی، بو قاریده بحث ایلدیکم توسیعات و تشریحاتك اجراسنه مانع اولدی. بر نقطهٔ نظردن ده اثرك بر کلمه‌سی بیله دکیشدیرلمه‌دن لسانمزه نقلنی دها مناسب کوردم؛ قارئین عثمانیه‌نك خوشنه کیتمین، همیزك حسیات دینیه و ملیه‌مزی جریحه‌دار ایدن کلمات و عباراتی عیناً ابقا ایتدم. بو صورتله،

السنهٔ غربیه‌یه واقف اولمیان قارئلر اوروپالی مورخلرك مملكتمز حقنده‌كی افكار و مطالعاتنه حقیله كسب وقوف ایده‌جكلردر .

اثرك اهمیت و قیمت مخصوصه‌سنه گلنجه ، بونی قارئلرمز ، شبهه یوق‌كه ، بزدن دها ای تقدیر ایله‌جكلر و تدقیقات عمیقه محصولی اولان بویله بر كتابك عثمانلی ارباب قلمی طرفندن هنوز یازیله‌مدیغنه و بلكه‌ده یك چوق زمان یازیله‌میه‌جغنه متأسف اوله‌جقلردر .

علی رشاد

مقری كوی ، تموز ۱۳۲٦

مقدمهٔ مؤلف

سلطان محمود ثانینك اواخر دور سلطنته طوغری ، باخصوص سلطان عبدالمجیدك جلوسندن مقدمکی قاریشیق زمانده، دولت عثمانیه داخلاً وخارجاً موجب انحلال وانفساخی اولان برچوق عوامل ومؤثرات شدیده‌یه معروض اوله‌رق حیات ملیه‌سی اساسندن صارصیلمش اولمسیله اندراسه محکوم کبی کورنمکده واحتمال سقوط وزوالی ، چاروناچار ، عصر حاضر دیپلوماتلرینی درین درین دوشوندیرمکده ایدی.

دولت عثمانیه ، دورهٔ انحطاطنك اك مظلم ، اك فنا کونلرینی آندیران بوهنکام بحرانده دوچار اولدیغی ورطهٔ تدنیدن کندینی قورتامغه، دامارلرینه یکی بر عصارهٔ حیاتیه زرق ایله تازه حیات بولمغه چالیشدی؛ اوزمانه قدر دائما قاچیندیغی، یبانجی کوردیکی بر مدنیت ایله حال تماسده بولنمق، او مدنیتك تأثیراتنه تابع اولمق ایستدی ؛ بوصورتله ، یکدیکرینه روابط مدنیه ایله مربوط اولمرندن طولایی کتلهٔ واحده تشکیل ایدن اوروپا دولتلرینك معاونت معنویه وخیرخواهانه‌سنی جلب وتأمینه غیرت ایتدی ، وکونك برنده ضرورت حکمنی آلمسی محتمل اولان عالم عیسویتك باربارلق عالمنه قارشی اتفاقنی تأخیره موفق اولدی .

بودولت اسلامیه ، ماضیده اولدیغی کبی، ادارهٔ حکومتده یالکز جبر و شدتی دستورالحرکه اتخاذ ایدرك بر درلو تمثیله موفق اوله‌مدیغی اون ویا اون بش میلیون رعایایه قارشی تضییقات وتعدیاته دوام ایتمش اولسه ایدی دوچار اوله‌جغی عاقبتك نه‌اوله‌جغنی آکلامق ایچون (یونان) استقلالی ایله (ناوارین) محاربهٔ بحریه‌سنی چشم انتباه‌اوکنده بولندیرمق کافیدر . اوزمان، شبهه یوق‌که ، (روسیه)نك دولت عثمانیه‌یی بر عصردنبری تهدید ایلدیکی عاقبت وخیمه حصول بوله‌جق ایدی .

دولت عثمانیه‌نك ، میزان سیاستده اسکیسنه نسبتله دها خفیف بر ثقلت اولمقله برابر، الآن (اوروپا) موازنه‌سنك عناصر اساسیه‌سندن بری اوله‌بیلمسی یالکز دول معظمه آره‌سنده‌کی رقابت حسودانه‌دن، ممالك عثمانیه‌نك تقسیمی ویا دول سائره‌یه قارشی مدافعه‌سی خصوصنده وقوعه کله‌جك مجادلات ومبارزاتی نظر دقته آلان دولتلرك بومجادلاته میدان ویرمه‌مك اندیشه‌سندن نشأت ایتمه‌مشدر . «تنظیمات» ، آمال احرارانه‌نك بالاختیار تظاهر ایتمش بر اثری اولمق اعتباریله ، پك قورقونج احوال ایچنده ترکیانك فلاح ونجاتنه زیاده‌سیله یاردم ایتمشدر ؛ صرف محافظهٔ موجودیت حسنك سوقیله ترتیب اولنان بولایحهٔ اصلاحات عالم اسلامك دوچار اولدیغی سلسلهٔ نکبت وادبارك بر آرالق نتیجهٔ ضروریه‌سی ظن اولنان «اوروپادن هجرت عمومیه» تهلکه‌سنك اوکنی آلمغه خدمت ایتمشدر ؛ بوتنظیمات سایه‌سنده‌درکه رجال عثمانیه‌دن برینك زیرده بیان اولنان سوزلرینك تصویر ایتدیکی وخامت حال وموقع موفقیتکارانه برصورتده برطرف ایدلمشدر : قپودان دریا خلیل پاشا ۱۸۳۰ تاریخنده شو سوزلری سویلمشدی : «روسیه‌دن عودت ایدیبورم . عودتمده هرزماندن زیاده قانع اولدمکه اکر اوروپایی تقلیده مسارعت ایتمز ایسه‌ك بزم ایچون آسیایه دونمك مجبوریتندن بشقه چاره یوقدر . »

ایشته، سبب‌وضع واعلانی اعتباریله نظرتدقیقدن کچیریلیر ایسه ، تنظیماتك، بتون ترك ملتی افکارنده اولمسه بیله هیچ اولمازسه ارکان حکومتك افکار وآمالنده یکی بر وجههٔ استقامت حصولنه دلالت ایدن بر وقعهٔ تاریخیه اولان بو اصلاحاتك اهمیت و قیمت سیاسیه‌سی ، شبهه یوق‌که ، بالاده بیان اولندیغی وجهله‌در .

تنظیماتك کرك هیئت عمومیه‌سی ، کرك اقسام مرکبه‌سی اعتباریله تدقیقندن حاصل اولان نتیجهٔ عملیه‌نك بسبتون بشقه بر ماهیتده وبلاشبهه دها قاریشیق اولدیغی میدانده‌در . یاریم عصردن زیاده بر مدت موقع تجربه‌یه وضع اولنان بو اصلاحاتك تکملات تدریجیه‌سنی تعقیب ایدنلر موفقیت بخش بر نتیجه ویردیکنی ادعا ایده‌بیلیرلرمی ؟ تنظیماتی وجوده کتیرنلرك وبونی نظرخیرخواهی ایله کورنلرك فکرنجه اصلاحات ، ترقیات اولیه‌نك حصولنی ضامن اوله‌جق ایدی ؛ حقیقت حالده دخی بویله‌می اولمشدر ؟

تركيانك ، كندى دورهٔ تاريخيه‌سنك شو آن مهم و قطعيسنده حله مجبور اولديغى مسئله‌نك نقاط اساسيه‌سنى بوراده خاطره كتيرمك لازمدر.

تنظيماتدن مقصد عمومى، هيئت اجتماعيهٔ اسلاميه‌يى عصرلرجه زماندن برى معناً وسياسةً آيرى يشامش اولديغى هيأت اجتماعيهٔ خرستيانيه‌يه ياقلاشديرمقدى؛ بويله بر تشبثك موجب اولديغى مشكلاتك ماهيت مخصوصه‌سى حقنده شبهه وتردده محل يوقدر. هيچ شبهه يوقدركه عثمانلى ايمپراطورلغى قرون وسطاده بولنديغى نقطه‌ده براقان ، قرون وسطانك ظلمت كثيفه‌سى ايچنه كوندن كونه دها زياده باتيره‌رق نهايت كونك برنده بسبتون نابود اولمسنى انتاج ايده‌جك كبى كورونمش اولان مؤثر ، حكومت عثمانيه‌نك (اوروپا) هيئت دوليه‌سى خارجنده ، حال انفرادده قالمسى ايدى و بو انفرادك سبب حقيقيسى‌ده دين ايدى .

فى‌الحقيقه حكومتى تأسيس ايتمش اولان اسلاميت ، ناظم و حاكم مطلق حكومت اوله‌رق قالمشدر ، قرآن ايله قانون مدنى بر ايدى . تشكيلات مليه ايله عقائد دينيه يكديكرندن تفريق ايديله‌ميه‌جك صورتده قاريشمش اولديغندن تشكيلات مليه‌ده عقائد دينيه كبى لايتغير وقطعى ايدى .

تركيانك ، آرتق روى استغنا كوستره‌ميه‌جكى ائتلافى حصوله كتيرمك ايچون اورته‌ده‌كى مانعه‌يى يا بسبتون ازاله، ياخود تخفيف و تسويه ايتمك ، يعنى حكومتى عالم خرستيانيتده اولديغى كبى قوانين دينيه‌نك تأثيراتندن آز چوق آزاده برحاله كتيره‌رك روحانيتدن دنيويته تحويل ايلمك، ياخود عقائد اساسيه‌يى سربستجه تفسير ايتمك صورتيله يواش يواش تحديدات و تقييدات دينيه‌دن قورتارمسى ايجاب ايدييوردى.

حكومت عثمانيه ، هرشيدن پك چابوق متأثر و منفعل اولان جاهل ومتعصب بر خلقك موجب اغبرارى اوله‌جق حالاتدن احتراز ايتمك ايچون بوايكنجى شقى اختياره قرار ويرمشدى .

تنظيمات ، اساسى ، غايه‌سى ، تطبيقاتى اعتباريله پك كوزل تعريف وايضاح ايديله‌بيلمكله برابر حال و موقعك ايجاب ايتديرديكى بر لازمهٔ سياست اولمق نقطهٔ نظرندن دها قطعى وصريح برشكل آلير. (اوروپا) نك يورولمق بيلمين فعاليتى ايله صاغدن صولدن صيقيشديريلان وصوك درجه وخيم بر موقعده

بولنان بر حکومت طرفندن قبول ایدیلن تنظیمات ، هرشیدن اول (اوروپا) یی ممنون ایتمك و ترکیایه قارشی دها ملایم و مساعده‌کار طاوراندیرمق مقصدینه مبتنی ایدی ؛ بو احتیاج مبرم قارشیسنده قالان ترکیا (اوروپا) نك توجهنی قازانمق ایچون رعایایه اعادهٔ حقوق ایتمك ، ملت غالبه ایله ملت مغلوبه ، یعنی اسلاملر ایله خرستیانلر آره‌سنده قاعدهٔ مساواتی قبول وتدریجاً تطبیق ایلمك مجبوریتنده ایدی .

بکا قالیرسه ، تنظیمات ، منقدین اجانب طرفندن بوایکی نقطهٔ نظردن تدقیق و محاکمه اولنملیدر ؛ بوایکی نقطهٔ نظر آره‌سنده‌کی فرقی وضع وتعیین ایلدکدن صکره ، تنظیماتك حین تدقیقنده‌کی تتبعات و تحریاتك اساسنی ایضاحه مسارعت ایدییورم :

سلطان محمودك دور سلطنتنده وسلطان عبدالمجیدك اوائل حکومتنده ترکیا تکنه‌سی ، دیرکاری ، یلکنلری محتاج تعمیر وتجدید و طائفه‌سی لازم‌التبدیل بر سفینه‌یه بکزه‌یوردی .

اسباب و وسائل مقتضیه‌سی اولجه تدارك و اکمال ایدلمه‌دن بو درجه اساسلی بر تحولك ، مطلقیت اداره اوزرینه مؤسس بر حکومتك غیرت و همتیله بیله ، ناکهان حصوله کله‌میه‌جکی ادنی ملاحظه ایله آکلاشیلیر . بویله بر تحوله تابع بولندیریله‌جق اقوامك عادات و آدابنی ، شرائط اجتماعیه‌سنی ، اباً عن جد کوردیکی تربیه‌یی ، حتی اعتقادات باطله‌سنی بیله نظر دقته آلمق لازمدر . ترکیادن قات قات مترقی ، اهالیسی دها متجانس ، دها بیوك بر قوهٔ مقاومه‌یه مالك مملکتلرده بیله آنجق مرور زمان ایله ، افکارك ترقیات تدریجیه‌سیله ، منافعك یواش یواش آکلاشیلمسیله، یاخود طول مدت دوام ایدن خونریزانه اختلاللر نتیجه‌سنده تقرر و تأسس ایدن موضوعات و قوانینك ممالك عثمانیه کبی مختلف عرقلره منسوب اقوامدن متشکل اولدقدن بشقه اوزون مدت (اوروپا) مدنیتی خارجنده قالمش بر حکومت طرفندن همان قبولنی طلب و ادعا ایتمك کار عاقل دکلدر .

غایت بسیط اولان بو ملاحظه ، مناقشات روز مره صره‌سنده اکثریا اهمال اولنمشدر ؛ حال بوکه بونك اهمیت عظیمه‌سی درکاردر . تنظیماتك نتایج

اجتماعیه ، سیاسیه و اداریه‌سنی عقل ومنطق دائره‌سنده محاکمه ایتمك ایستینلرك بو مطالعه‌یی بر آن بیله نظر دقتدن دور طوتملری جائز اوله‌ماز .

مسرودات آنفه، بوکون درعهده ایلدیکم وظیفه‌ده نه درجه التزام بیطرفی ایلیه‌جکمه دلیل اولسه کرکدر .

ممالك شرقیه‌ده یکرمی سنه‌یی متجاوز امتداد ایدن اقامتم اثناسنده مختلف منبع و مأخذلردن اخذ و اقتباس ایله بعدالتحقیق صحتنه قانع اولدیغم معلومات وتفصیلات جدیده‌یی دولت عثمانیه‌نك تاریخ اصلاحاتنه درج وعلاوه ایدییورم. بعض منابعدن طوغریدن طوغری‌یه اقتباس ایدرك خصوصی نوطلرمی تشکیل ایدن معلوماتدن بشقه الده ایتدیکم وثائق غیر مطبوعه بر چوق امك صرفیله وجوده کلن بو اثره اساس اتخاذ ایدلمشدر . اثرم نه‌قدر ناتمام اولسه ، ینه، سیاست بین الملك الك مشوش مسائلندن برینی تدقیق ایتمك ایستینلره خدمت ایده‌جکدر .

پارس ، کانون ثانی ۱۸۸۲ انکه لهارد

ترکیا و تنظیمات

دولت عثمانیه‌نك تاریخ اصلاحاتی

برنجی قسم

۱۸۲٦ — ۱۸۵۳

برنجی باب

یکیچریلرك الغاسی

تاریخی ، زور بازویه مستند تشبثات و فتوحاتك هیجان آمیز صفحاتی ایله مالی اولان بر مملکتده جبر و شدت اولمه‌دن حصول ترقیات ممکن دکلمش کبی ترکیاده دورهٔ اصلاحات قانلی بر فاجعه ایله باشلادی .

سلطان محمود ثانی بدایت جلوسندن بری ، مسلك فتنه جویانه‌لریله قوهٔ حکومتی دوچار اندیشه و محکوم عقامت ایدن ، ذاتاً خدمات سابقه‌لرینك کندیلرینه قازاندیردیغی شان و شرفی نظر خلقده غائب ایتمش اولان یکیچریلرك کسر قوتنه ال آلتندن چالیشیوردی . تسلیحات و تجهیزاتی ایجابات زمانه ، اصول حربی فنون جدیده‌یه توافق ایتمین تشکیلات عسکریه‌یی ، یکیچری اردوسنی کلیاً تبدیل ایدرك آمر مطلق صفتیله اجرای حکومت ایتمك املنده ایدی .

عمجه‌سی سلطان سلیم ثالث بوایکی املی طول مدت تعقیب ایتمشدی . لکن بتون مساعیسی بومدهش اوجاغك مقاومتی ، عادات قدیمه وافکار باطله‌نك تحت تأثیر واسارتنده بولنان تبعه‌سنك تعصبی قارشیسنده عقیم قالمشدی . تخت سلطنتی تقویه ، عالم اسلامك قوتنی تجدید و تزیید ایده‌جکی ظن اولنان بوامر عظیمك حین اجراسنده سلطان محمود ، سلطان سلیمدن زیاده مهارت وبلکه‌ده ثبات کوسترمشدر . مشار الیه پك زیاده غرور صاحبی

اولمقله برابر النده‌كی وسائطك كفايتسزلكنی ، كندی تشبث شخصيسنی درچار مشكلات ايده‌جك موانع مختلفه‌نك ماهيتنی بيلمز دكل ايدی . بوندن بشقه مملكتنك حال بيتابی وپريشانيسنی هركس كبی حس وتقدير ايديوردی. حكومتك اجراآتنده‌كی شدت ، كنديسنه عطف اولنان آمال تجددپرورانه سببيله ملتنك بغض وعداوتنی جلب ايلمش اولان سلطان محمود ، سنه‌لردن بری بر آووج خرستيان عصاتنه قارشی وقوع بولان مبارزات ومجادلاتك كاه مساعد وكاه غير مساعد صفحه‌لری يوزندن اعتبار وحيثيت حكمداريسنك كوندن كونه دها بيوك برتهلكه‌يه معروض بولنديغنی آكلايوردی .

مشار اليه صبر ايتدی ؛ خدعه‌يه مراجعت ايدرك قوانين وموضوعات موجوده‌يه لايتغير بر حرمت كوسترر كبی اولدی وايلك تشبثات اصلاحتكارانه‌سنی بوپردهٔ حرمت وتعظيم آلتنده كيزلدی .

١٨٢٦ سنه‌سی مايسنك يكرمی سكزنده، بالجمله مصارف تجهيزيه واعاشه‌سی جانب خزينه‌دن تسويه ايدلمك و منتظماً تعليم كورمك اوزره يكی بر صنف عسكرك تشكيلنی امر اوله‌رق تسطير ايديلن بر خط شريف درسعادتده موجود پاشالرك ، علمانك ، يكيچری آغالرينك حضورنده قرائت اولندی . يكيچری اوجاغی ابقا ايدلمكله برابر يكی اردونك تشكيلی ايچون پايتختده بولنان هربريكيچری « اورطه » سندن يوز اللی كشينك افرازی قراركير اولمشدی.

اساساً نظام جديدك تجديد و احياسندن بشقه بر شی اولميان تشكيلات جديدهٔ عسكريه حقنده‌كی خط شريفده سلطان سليمك احداثكرده‌سی اولان قانون عسكری ، او منفور نظام جديد اصلا و قطعا قاله آلنمامشدی . بوكا مقابل سلطان سليمان قانونينك وضع ايتديكی نظاماتدن اوزون اوزادی‌يه و ثناكارانه بر صورتده بحث اولنه‌رق صنف جديدك تأسيسی بو بيوك و مظفر پادشاهك وجوده كتيرمش اولديغی قوانينه رجعت و عودت صورتنده كوسترلمشدی . ذاتاً خط شريفده افراد جديده‌نك خرستيان اجانب طرفندن دكل ، اوروپا اردولرينك مانووره‌لريله كسب انسيت ايدن عرب ضابطانی طرفندن تعليم و تربيه ايديله‌جكلری محرر ايدی .

بو احتياطكارانه حركت سايه‌سنده خط شريف بدايت صدورنده يكيچريلرك ممانعت جديه‌سنه اوغرامدی . هر بلوكده بر امامت تشكيلنه وبوكا

بالآخره بر قاضیلق علاوه‌سنه قرار ویرلمش اولمسی علمانك بیله خط شریفی اولدقجه حسن تلقی ایتملرینه سبب اولدی .

بر صورت ماهرانه‌ده ترتیب ایدیلن بو پلان ، یکیچری اوجاغنجه هیچ بر تبدل اساسی‌یی مستلزم اولمدقدن بشقه بو اوجاغك حائز اولدیغی امتیازات و معافیات منفعت بخشایی بیله تصدیق و تأیید ایدییور و عینی زمانده یونان عصاتنك جرأتلری ، دائمی صورتده مداخلات اجنبیه‌نك احتمال وقوعی یوزندن حال غلیانده بولنان ملته بر نوع ترضیه ویرلمش اولیوردی .

مع مافیه بو اجراآت هیچ راحت طورمیان ، مدهش بیوندروغی قیرلمق ایستنیلن یکیچری اوجاغنه ایندیریله‌جك ضربه‌لرك برنجیسی ایدی . سلطان محمودك آرزو و اراده‌لرینی انفاذ ایدن حسین پاشا شو سوزلری سویلمشدی : « بر کوشکم وار ، شمدی بکا بر یالی لازمدر . بالآخره کندیمه بر سرای یاپدیره‌جغم . » بو معمایه مشابه سوزلر سابق آغانك [*] تصور ایتدیکی تشبثات و اجراآتك صفحات مختلفه‌سنی ارائه ایدییوردی .

هر هانکی بر ایشك نتیجهٔ طبیعیه‌سنی وسائط شدیده استعمالیله تسریع و تعجیل ایتمه‌مکی دستور حرکت اتخاذ ایدن، بو مسلکدن اصلا انحراف ایتمین سلطان محمود یکیچریلرك باشلیجه مظاهر و استنادکاهی عد اولنان علما هیئتی آره‌سنه القای نفاق ایچون پاره ایله جلب و اطماع و کسر نفوذ کبی وسائطه مراجعت ایتمکی وظیفه ایدیندی . اوجاغك الك بیوك مناصبی الك آز سرکش آغالره تودیع اولندیغی کبی فتنه و فساد ده الك ایلری واران آغالر طشره‌لرده‌کی قوماندانلقلره تعیین ایدلدیلر . حتی رتب ومناصبك ترتیباتی سرایك بو کیفی انتخاباتنه ، مقاصد خفیه‌سنه خادم برصورتده وضع اولندی .

مع مافیه سلطان محمودك آمال ومقاصدی، مشارالیهك افکارینه ایدن ایی‌یه واقف اولان محرملرینك ظن و تخمینی کبی، آکلاشیلمیه‌جق ، حس ایدلمیه‌جك برحالده دکل ایدی . سلطان محمودك پلانلری منسوب اولدقلری اوجاغك اصول و عاداتنه پك رعایتکار اولان و بواوجاغك منافعنه اصلا خلل کلمه‌مسنه فوق‌العاده اعتنا و غیرت ایدن یکیچریلرك بر قسمنك نظر دقتندن قاچمامشدی. لکن بونلر اللرنده‌کی قوتك درجه‌سنی تعیینده یاکلدقدن بشقه باب عالی‌یه القا

[*] آغا پاشا نامیله معروف اولان حسین پاشا اولجه یکیچری آغاسی اىدی .

ایتدكلری خوف و دهشتەده لزومندن فضله كوورەنمكده ایدیلر . حقوق و امتیازات مخصوصەلرینی تحدید ایچون سرایجه وقوعبولان هر بر تشبثی ، اطاعتلرینی آلتون بهاسنه صاتون آلدیرمق ایچون امین بر واسطه كبی تلقی‌ایدن بو بصیرتكار آدملر بو دفعه خنكارك كندیلرینه قارشی احضار ایتدیكی قوت و وسائطك جدیت و اهمیتنی آكلایەمامشلر ، دوراندیشانه بر نظر ایله كورەمەمشلردی .

هرنەحال ایسه ، ٢٦ مایس تاریخلی امرنامەنك نشرینی متعاقب اهالی آرەسنده ظاهراً حكمفرما اولان‌سكون وسكونت حكومتی جسارتلندیردیكندن آرتق اختلاللر بلا مرحمت تسكین و متردد اشخاص ازاله ایدلمكه باشلادی . اصلاحات علیهندەسویلنن ، اعتراض‌ایدن بعض كیمسەلرك بونی‌اورولدی .

بو معاملات و اجراآت شدیده ١٥ حزیرانده بر عصیان ظهورینی انتاج ایتدی . بوحركت عصیانیه دخی فاعل ومشوقلری ایچون مشئوم اولدیغی قدر غیر منتظر برعاقبته سبب اولدی . یكیچریلر علیهنده احكام قرآنیه وشرعیەدن مقتبس دلائل وبراهینی حاوی برامرنامه ایله بواوجاق كافهٔ حقوقندن اسقاط وصورت قطعیەده الغا اولندی ، عینی زمانده بتون یكیچریلر قسماً طاغیدلدی ویا قتل ایدلدی . [حزیرانك اون‌بشندەدرسعادتده اولدیریلن یكیچریلرك‌عددی آلتی ، یدی بیك ، نفی اولنانارك مقداری اون بش ، اون آلتی بیك رادەلرنده تخمین اولنیور .]

بعض مورخینك فكر ورأیی خلافنده اولەرق ، ات میدانی قتالنده اولجه دوشونلمش ، ترتیب ایدلمش برپلانك اثرینی كورمك خطادر .

حكومتك یكیچری اوجاغنی اساس اتخاذ ایدرك بو اساس اوزرینه زنده و فعال یكی براردو تشكیل ایتمك قدرتنی كندنده حس و بوتصوری قوەدن فعله چیقارمغه عزم ایتدیكنده شبهه یوقسەده یكیچریلرك انفعال وعدم ممنونیتنی موجب افعال وحركاتدن احتراز ایتمسی كندیسنی بواوجاغی برضربەده فسخ والغا ایدەجك قدر قوتلی حس ایتمەمسنه دلیلدر . معمافیه حكومتك اولجه هردرلو احتمالی نظر اعتباره آلەرق احتیاط وتأنی ایله طاورانمق جهتنی التزام ایتمسنه بحرانك بدایت ظهورنده سنجاق شریفك چیقارلمسی منضم اولمش

وبو سایه‌ده‌درکه سلطان محمود برنجی مصـادمه‌ده مقاومت کوسترمش و نهایت غلبه چالمشدر .

١٥ حزیران بیاننامه‌سی بر فکر جرأتکارانه‌نك محصولی ایدی . حسـین پاشانك معاونتنه مظهر اولان سلطان محمود آنسزین ایشه برنهایت ویرمکی عزم ایتدی ؛ وبوصورتله وارینی ، یوغنی ، بتون موجودیتنی تهلکه‌یه القا ایلدی.

ایکنجی باب

یکیچریلرک اسباب محوی — ایلک اصلاحات عسکریه واداریه تشبثاتی — سلطان محمودک معاملات کیفیه‌سی ، مجرد صفتیله کفایتسزلکی — اهالینک یأس وفتوری .

اولجه مستحیل عد اولنان بوغیر مأمول موفقیت سپاهیلرله جبه‌جیلرک الغاسی و سائر صنوف عسکریه تشکیلاتنک بوزولمسی کبی تشکیلات عسکریهٔ ملیه بنای قدیمی خراب ایدن بعض تدابیره مقدمه اولدی .

اوزمان ترکیا ، اسباب مدافعه‌دن محروم اولدیغی حالده ، خارجدن کلمسی ملحوظ اولان بالجمله مهالکه وبوندن بشقه هرهانکی متشبث برسرکرده طرفندن ایقاع ایدیله‌جك برعصیان داخلی تهلکه‌سنه دخی معروض بولنیوردی . ادارهٔ سابقه عادتا یکیچریلرك موجودیتیله قائم اولدیغندن بواوجاغك اورته‌دن قالقمسی اوزرینه دولت عثمانیه‌نك همان بالجمله قوانین و موضوعاتنده تمدیلات وتحولات حصوله کتیرمك لزوم مستعجل و مبرمی باش کوستردی ، که بوحال ترکیانك برقات دها بحرانلی بر موقعده قالمسنی انتاج ایلدی . نه‌چاره‌که بو وظیفهٔ مبرمه ومستعجله‌یی ایفا ایده‌بیلمکه مهیا برحالده دکل ایدی .

هرشیئك یالکز بر آدمك رأی و اجراآتنه مربوط اولدیغی بو انقلاب دوره‌سنده سرایده برعصیان ظهور ایدوبده سلطان محمود تختدن ایندیرلمش اولسه ایدی مملکت هرج ومرج اولور ، حکومتسزلك باش کوستررردی .

دول اجنبیه قابینه‌لری ، سرایده قورولمش چادیر آلتنده طوپلانان دیوان اعضاسی قدر وبلکه آنلردن زیاده ، یکیچریلکك الغاسی مسئله‌سیله مشغول اولیورلر وهرهانکی جهتدن تدقیق ایدلسه ترکیا دولت اسلامیه‌سنك مقدراتی

اوزرنده قطعی برتأثیر اجرا ایتمسی محقق اولان وقعهٔ اخیره‌نك نتایج ممكنه‌سی حقنده اظهار اندیشه ایدییورلردی . هرنه‌قدر وقعهٔ مذكوره‌نك تركیانك یكیدن كسب حیات وقدرت ایتمسنه سبب اوله‌بیله‌جكی وارد خاطر اوله‌بیلیر ایدیسه‌ده عین‌زمانده بونك ـ الغا اولنان تشكیلاتك یرینه‌كمال سرعتله تشكیلات جدیده اقامه ایدلمدیكی تقدیرده ـ چوق زماندن بری تدنی و انحطاط آثاری كوسترن دولت عثمانیه‌نك اضمحلالنی تسریع ایتمسندن دخی قورقولیوردی.

اوزمان بتون افكارده بیوك بر تشوش حكمفرما اولدیغی كبی شعبات اداره‌دخی دهشتلی بر هرج ومرج ایچنده ایدی . اردونك یكیدن تشكیلنه عائد الكمبرم ومستعجل تدابیری اتخاذایتمك وظیفه‌سیله مكلف اولان حربیه ناظریله لوازمات عسكریه اداره‌سی كندی دائرهٔ صلاحیتلری داخلنده ابراز فعالیت ایدییورلر، فقط‌بوفعالیت درجه‌سنده آثاروقوف‌وكارآ كاهی كوستره‌میورلردی. بونلر تنویر فكره مدار اوله‌بیله‌جك هرنه وارایسه آنی تحری ایتمكله مشغول اولیورلر ؛ هریردن كتابلر ، موده‌للر طلب ایدییورلردی.

(اوروپا) اصولنجه ضبط وربط آلتنه آلنان والبسه‌لری (اوروپا) بیچمنده اولان عساكر جدیده برآرالق خوف ودهشتدن نه‌یاپه‌جغنی شاشیرمش اولان اهالینك كوزی اوكنده تعلیملرینه دوام‌ایتمكده ایدی . خلق، برآهنك وانتظام دائره‌سنده اجرای تعلیم ایدن برقاچ طابوری كورنجه اصلاحاتپرور پادشاهك اجراآتنی شوق ومسرتله یاد ایدییوردی .

حسیات وطنیه‌نك كیجی، فقطشدید برصورتده غلیانه‌كلدیكی اوصره‌لرده مسلمانلرك كین ونفرتنه اوته‌دنبری هدف اولان روسلرك صیق صیق ، (موره) شبه جزیره‌سنده ظهور ایدن اختلالده اهالی طرفندن ذیمدخل اولمقله اتهام اولنان انكلیزلرك آره‌صره افواه ناسده یاد ایدلدكلری كورلمشدی؛ بونقطه بالخاصه شایان تذكاردر .

لكن حمای خیالات چوق سورمیه‌جكدی . هرطرفده حكمفرما اولان تردد واطرادسزلقدن، بیوك بر تردد ایله اجرا اولنان تجربه‌لردن ، حكومتجه اتخاذ اولنوب بینلرنده هیچ بر رابطه، هیچ بر مناسبت موجود اولمیان منطقسز قرارلردن متولد حس عصبیت واندیشه چوق كچمه‌دن مناظر

عسكريه‌نك حصوله كتيرديكى تهيجات غير طبيعيه‌نك يرينى طوته‌جق ايدى . فى‌الحقيقه كيت كيده آرتان عدم خوشنودى ، نهايت باب عالى‌يى تصورلرندن بعضيلرينك اجراسنى وقت آخره تعليقه مجبور ايده‌جك قدر تهديد آميز بر شكل آلدى .

دينه، حكومته، اردويه، عدليه‌يه، زراعته، تجارته شامل اولمق اوزره اك بيوك رجال دولتدن مركب برشوراى مخصوص طرفندن تدقيق وتذكر اولنان برسلسلهٔ اصلاحاتدن بحث اولنيوردى . بوپروغرام حقنده اورته‌ده دونن شايعه‌لرك بسبتون بى‌اصل و اساس اولمديغنى اثبات ايدن برشى وار ايسه اوده شوراى مخصوص رئيسى عارف بكك حوادث آلمغه مراقلى براجنبى ديپلوماته سويلمش اولديغى شو سوزلردر : « بز پروغراممزى موقع اجرايه قويه‌جغز . لكن صبر ايتملى . هرشيئى بردن ياپامیز . نه‌قدر چوق اعتقادات باطله‌يه وعادات قديمه‌يه غلبه چالمغه مجبور اولديغمزى بيلسه‌كز ! ملتمزه عادتا يكى برلسان اوكرتمك قدر مشكل بروظيفه قارشيسنده‌يز . »

افكار عموميه‌نك درجهٔ اهميت و شمولنى اعظام ايتديكنه شبهه اولميان بواسرار انكيز مذاكراتك برنتيجه‌يه اقتران ايتمسنه انتظاراً، خنكار، درسعادت ايله جوار كويلرك تقسيمات اداره‌سنجه، ضابطهٔ محليه امورنجه بعض تبدلات اجراسنى امر ايلدى . عين زمانده كرك كنديسنك ، كرك سلطانلرك اقامت ايتدكلرى سرايلرده جارى طرز معيشتك قسماً دكيشديرلمسى ايچون امر ويردى . اوزمان آغزدن آغزه طولاشان رسمى برسوزه نظراً اجراآته عشره‌يه نمونهٔ امتثال اولمسى لازم كلن درسعادتدن باشلامق اقتضا ايدييوردى. كذا صدر اعظمك سائر پاشالره حسن مثال كوسترمسى مطلوب ايدى .

بونك اوزرينه آسياده اون سكز ايالت ويا بيوك پاشالقلرك عددى دردە ايندیرلمك صورتيله خدمات عموميه‌جه دها محدود بر مركزيت اصولنك تطبيقنه تشبث اولندى .

لكن هرشيدن اول مضايقهٔ ماليه‌يه چاره‌ساز اولمق ايجاب ايتديكندن التزام ومقاطعات اميريه‌نك صورت جبايتى ، تبعهٔ خرستيانيه‌دن تحصيل اولنان جزيه‌نك تزييدى ومأمورينك منع ارتكاباتى حقنده برقاچ نظامنامه قلمه آلندى.

سلطان محمودك، کندی نفوذ و حاکمیته مخالف و دشمن اولانلر ایله کیریشدیکی مبارزه‌ده ماهر بر سیاسی کبی حرکت ایتمکله برابر، احراز ایتدیکی مظفریتك کندینه تحمیل ایتدیکی مجددلك وظیفه‌سنی بحق ایفادن عاجز قالدیغی چوق کچمه‌دن آکلاشیلدی. ملتی مدنیت غربیه‌یه آلیشدیرمق ایچون (اسیا) خلقنه مخصوص عاداتی منع ایتمش اولان بیوك (پترو) یی تقلید هوسنه دوشن سلطان محمود کندینی بسبتون ظواهره قاپدیردی. مشار الیهك افعال‌وحرکات روزمره‌سی ظواهره نه‌درجه‌اهمیت ویردیکنی کوسترمکده‌ایدی.

سلطان محمود، هریردن زیاده ترکیاده حکمدارك حیثیت حقیقیه‌سنه اساس عد ایدیلن عادات واطوار وقورانه ومتحکمانه‌یی بر دنبره ترك ایلدکدن بشقه من‌القدیم جاری ومرعی اولان مراسم تشریفاتیه‌یی وکندی اطوار واوضاعیله قیافتی دکیشدیردی. وکلا ایله مجلسده حاضر بولنان علمانك حضورنده اوطورملرینه مساعده ایتدی. ۱۵ حزیراندن صکره سوقاغه مصرلی‌قیافتده‌چیقاردی؛ صقالنی‌قیصه کسدیردی. صقاللری‌اسکی‌طرزده اوزون اولان رجال دولتی تکدیر ایدردی. حتی (اوروپا)ده مستعمل اکرلر طرزنده بر اکری قوللانمقدن امتناع ایدن صدر اعظم برمدت موقته ایچون نظر توجهدن دوشمشدی. بونکله برابر رعایا [بواستثنالر شایان دقتدر] کندیلرینه مخصوص اولوب مسلمانلردن تمییز وتفریقه خدمت ایدن البسه‌لرینی محافظه‌یه مجبور طوتیلمقده ایدی. یالکز مسلمانلرك کیه‌بیلدکاری قماشلری کیین رعایا یا جزای نقدی‌یه ویا حبس جزاسنه محکوم‌ایدیلیردی. ارمنیلرك کندی سرپوش ملیلرینی ترك ایتملری قطعیاً یساغ ایدلمشدی. رعایا حماملرده آیاقلرینه نعلین کیه‌مزلر و مسلمانلرك قوللاندقلری حمام طاقملرینك دها عادیلرینی قوللانمغه مجبور بولنورلردی.

بوکبی اوفاق تفك شیلره بودرجه دقت ایدن و اهمیت ویرن سلطان محمودك بیوك (پترو) کبی، اقسام مختلفه‌سی یکدیکرینه صیقی برصورتده واسع بر مسلك سیاسی تعقیب‌ایتدیکی ظن اولنه‌بیلیردی. مع مافیه مشارالیهك دور سلطنتنك بوندن صکره‌کی قسمی، ممالك اجنبیه‌ده‌ذهنلره یرلشمش اولان وپادشاهك ارکان معیتی طرفندن هرطرفه نشرینه مسارعت ایدیلن بوفکر و مطالعه‌نك عدم اصابتنی اثبات ایلشدر.

سلطان محمودك بتون دوشونجه‌لری شخصنه عائددی . کندی نفوذ و حاکمیتنه خلل کلمه‌مسنه فوق‌العاده دقت ایدردی . کندی نظرنده ، اون بش حزیران اختلالی هرشیدن اول خلیفه وپادشاه صفتیله حائز اولدیغی شان وشرفی اعلا وتقویه‌یه مدار اوله‌جق ایدی . پادشاهلره قارشی کوسترلمسی لازم کلن اطاعت حقنده شیخ‌الاسلامه یازدیردیغی بر اثر کندیسی کبی غدار بر مستبدك افکارینه ترجمان اوله‌بیلیر . بو اثرده یکرمی قدر حدیث نبوی جمع وتلفیق اولنمشدر . بونلردن برنده دنیلیورکه :

« امیرالمؤمنین سقط بر حبشی اولسه‌بیله آکا اطاعت ایتمك لازمدر . تبعه‌سنه جبر وجفا ایدر ایسه ، بونلر صبر ایتمليدرلر ؛ لکن دین مبینی تحریف و تغییر ایدر ایسه آنی قتل ایتمك ایجاب ایدر » .

مع‌مافیه سلطان محمود یکیچریلرك یوم هزیمتنده علو جنابه میل ایلمشدی . رئیس افندی‌یه : « بوندن بویله تخت سلطنتك ملت ایچون بر سبب خوف و دهشت دکل ، بر استنادکاه اولمسنی ایسترم ؛ حجز و مصادره‌نی الغا ایدییورم ؛ عصات اولادینه بابالرندن قالان اموالك انتقال ایتمسنی بیله آرزو ایدرم . » دیمشدی .

بو کوزل سوزلر ، بر از مدت صکره نشر اولنوب آت میدانی قتالنك مملکتی تخلیص ایتدیکی سیئاتك خاطره‌سنی آز چوق حقلی اوله‌رق یاد ایدن برامرنامه ایله تأییداولنمشدر. بوامرنامه‌ده بروجه آتی ادارهٔ کلام‌ایدیلیوردی: «یکیچریلرك جرأت واطاعتسزلغی آنلری هردرلو افعال سرکشانه وتجاوزکارانه‌یه سوق ایلدیکی کبی کندی طرفلرندن سرد اولنان مدعیات مفرطه بیت‌المالك مضایقهٔ شدیده‌سنی موجب اولمشدر . بو احوالك نتیجه‌سنده ظهور ایدن انتظامسزلقلر میانده خزینهٔ دولت طرفندن حجز اموال و مصادرهٔ متروکاته دوام ایدلمسی یکیچریلر ایچون وقوعبولان اسرافاتدن متحصل آچیغی قپاتمق لزومی اوزرینه اختیار اولنمش تدابیردن معدوددر . یکیچریلر شمدی دفع و ازاله ایدلمش اولدقلرندن کرك باب عالی و کرك بالجمله مسلمین بو اوجاغك جبر وشدتندن مصون بولنیور ؛ اموال امیریه‌نك اسراف وضیاعنه سد چکلدی ؛ بوکوندن اعتباراً مصادرهٔ اموال معاملهٔ مضره و منحوسه‌سی لغو اولنه‌رق بوندن بویله نه مسلمانلر ، نه‌ده رعایا حقنده تطبیق ایدلمیه‌جکدر ؛ بونلردن

وفات ایدنلرك كافهٔ متروكاتی یتیملری و وارثلری آره‌سنده تقسیم اولنه‌جقدر.»

بعض مورخین بو شایان مدح وثنا امرنامه‌دن بحث ایدركن آداب وعادات ملیه مقتضیاتندن عد اولنه‌بیلن وتاریخ لغوینه قدر بلا اعتراض استعمال ایدیلن مصادرهٔ اموال معاملهٔ وحشیانه‌سندن بالاختیار فراغت ایدن خنكارك علو جنابنی پك زیاده اعظام ایدییورلر. لكن بو مورخلر قانون مذكورك نشر و اعلاننده‌ن اون بش كون صكره سلطان محمودك (چاپچی) نامنده‌كی موسوی صرافنك اموالنی حجز وآره‌دن بر سنه كچر كچمز سابق رئیس الكتاب سیدا افندینك بتون ثروتنی غصب ایتدیكنی یازمامشلر؛ دها طوغریسی بوندن خبردار اولمامشلردر.

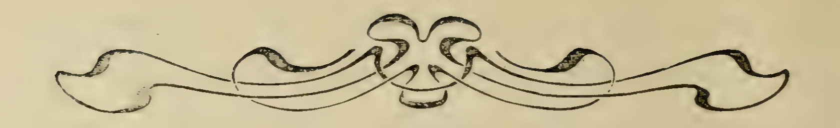
بوتضادلر یوزندن، اكثریا عنف وشدت ایله حركت ایدن قوهٔ حاكمه‌نك مملكته ایدلمش هیچ برایلك ایله بارشدقی تخفیف اولنه‌میان معاملات مستبدانه‌سی یوزندن بعض نتایج مؤسفه ظهور ایتدی. هیئت اجتماعیهٔ اسلامیه‌نك كرك صنوف عالیه‌سنده وكرك طبقات عوامنده غیر قابل ازاله بریأس وفتور نمایان اولیوردی.

سلطان محمودی بالجمله خصائل وفضائل عثمانیه‌نك برتمثال مشخص ذیشانی صورتنده تلقی ایدنلر امیدلرینك بوشه چیقدیغنی كورییورلردی؛ اخلاق واعتیادلری مختل ومنفعتلری دوچار تهلكه اولانلری ایسه بر حس مرارت استیلا ایتمشدی. كوندن كونه كسب وخامت ایدن بوتمایلات نهایت فعلیاته منقلب اولدی. ظهور ایدن بر حریق استانبولك اك زنكین وتجارتكاه محلاتنی محو ایتدی. اوصره‌ده حبس وتوقیف ایدیلن برشخص: «پادشاه بر تعلیم میدانی ایستیوردی؛ كندیسنه شهرك نصفی قدر بر میدان ویردك» دیمشدر.

بوفلاكت سلطان محمود اوزرنده درین بر تأثیر اجرا ایتمكله برابر فعالیتنه خلل كتیرمدی. حتی روایت اولنوركه بر مدت صكره مفتی، هیئت علما نامنه كندیسنه برمخطره ویره‌رك تكالیف متصوره‌یه، صوفته‌لرك عسكره آلنملرینه، صورت غیر مشروعه‌ده وقوعبولان حجز ومصادره معاملاتنه، عادات فرنكانه‌یی قبول وادخال خصوصنده كوستریلن فرط میل وانهماكه

دائر بیان شکایات ایتدیکی زمان سلطان محمود بوورقه‌یی کمال حدت وشدت ایله ییرتمش وعلمانك آنجق امور مذهبیه‌یه قاریشملری لازم کلدیکنی ، یوقسه امور حکومتی اداره ایتمك حقنك یالکز ذات همایونلرینه عائد اولدیغنی سویلمشدر .

اوچنجی باب

یونان عصیانی وروس محاربه‌سنی متعاقب ترکیانك احوال وضعیه‌سی سلطان محمودك عجزی وتوجه عامه‌یی غائب ایتمه‌سی

حقوقنك محافظه‌سی خصوصنده بودرجه مصرانه برمتانت کوسترن بوحکومتك افعال واجراآت مهمه‌سنی بعض غوائل خارجیه انقطاعه اوغراتدی .

سلطان محموده استقلال داخلیسنی اعاده ایدن معامله تنکیلیه‌نك وقوعندن بر قاچ آی صکره روسیه‌ده ایمپراطور (نیقولا) برادری ایمپراطور (آلکساندر)ك یرینه تخت حکمداری‌یه جالس اولمشدی . مشار الیه اولجه ترکیا حقنده سرد اولنوب بر آرالق اونودلمش کبی کورینن اسباب شکایاتی یکیدن درمیان ایدرك سیاست قدیمهٔ معلومه‌یی تعقیب ایتمك نیتنی اظهار ایلدی .

(چار)ك تهدیداتنه برقات دها قوت ویرمك ایچون اجرا ایلدیکی بعض عسکری نمایشلردن قورقان باب عالی ایمپراطورك بتون مدعیات ومطالبنی اسعاف ایله ۱۸۲۶ سنه‌سی ایلولنك یکرمی دردنده عقد اولنان (آق کرمان) معاهده‌سی احکامنه چار وناچار سرفرو ایلدی .

بواثناده (انکلتره) ، (روسیه) ایله عقد ایتدیکی ٤ نیسان تاریخلی پروتوقولك زیرینه وضع امضا ایلدی . بوایکی رقیب دولت آره‌سنده عقد اولنوب حقیقت حالده بر نوع ائتلافنامه‌دن بشقه برشی اولمیان بو(پروتوقول) سایه‌سنده (انکلتره) ایله (روسیه) یکدیکرینه تقرب ایتدکلرندن بوصورتله بربرلرنی دها یاقیندن تعقیب وتفحصه موفق اولیورلردی . دیکر طرفدن بوایکی دولت عینی (پروتوقول) موجبنجه حکومت عثمانیه ایله یونانلیلر

آره‌سنده موجود منازعات و مجادلات مناسبتيله باب عالى نزدنده توسط تشبثده بولنمغى تعهد ايلمشلردى .

پادشاه ، (آوروپا) نك درت بيوك سراى حكمداريسنك توسط دوستانه تكليفلرينى اولجه رد ايتديكى كبى بودفعه‌ده بومداخلهٔ محدوده‌نك وقوعنه موافقت كوسترمدى .

او صره‌ده (فرانسه) دخى ٤ نيسان تاريخلى پروتوقوله اشتراك ايتدى وبوصورتله ٦ تموز ١٨٢٧ تاريخلى (لوندره) معاهده‌نامهٔ مهمى وجوده كلدى. معاهدهٔ مذكوره موجبنجه، اوچ دولت تركيا طرفندن يكى براثر مقاومت كوسترلديكى تقديرده يونانستانده تأسس ايدن اداره‌يى فعلاً موجود برحكومت صورتنده طانيمغى تعهد ايلديلر وطرفيندن برينك مخاصماته دوام خصوصنده اصرار كوسترديكى تقديرده بونك عليهنده تدابير زجريه‌يه توسل اولنه‌جغنى احساس واشراب ايتديلر .

هربرى كندى نقطهٔ نظرينى براز تبديل ايتمك صورتيله يكديكره قارشى مساعداتده بولنان ، نهايت اويوشان بواوچ دولت آراسنده حصوله كلن ائتلافى متعاقب ظهور ايدن وقايع معلومدر . اوچ سراى حكمدارينك تكليفنه قارشى باب عالينك جواب رد ويرمسى اولا (ناوارين) محاربه‌سنى ، ثانياً حكومات متفقه سفراسنك درسعادتدن مفارقتنى وثالثاً حكومات مذكوره ايله دولت عثمانيه آره‌سنده‌كى مناسبات ديپلوماتيقيه‌نك انقطاعنى انتاج ايتدى.

شوراسى بالخاصه شايان دقتدركه سلطان محمود ، بو احوال وخيمه آره‌سنده، اردوسنه تطبيق ايتديكى هنوز نا تمام تشكيلاتك قيمتنى ياكلش تقدير ايدرك خيالاته قاپيلدى . مشاراليه ، كنديسنك دشمن تاريخيسى اولان (روسيه)ايله بوى اولچه‌جك قدر صاحب قوت وقدرت اولديغى ذهابنه دوشدى . ديكر طرفدن (انكلتره) ايله (روسيه) آره‌سنده‌كى رقابت خفيه‌يه‌بناى‌اميدايلمكدن خالى قالميوردى . آسياده‌كى ايالاتنده مقيم اهالئ اسلاميه‌يه خطاباً (روسيه) عليهنده يازلمش بر بياننامه نشر ايدرك مدهش دشمننه ميدان اوقومق جرأتنده بولندى .

كندى ملتنك آرزو واملیله يوم جلوسندن برى حربه طوغرى‌سوروكلنن

ایمپراطور (نیقولا) بو بیاننامه‌یی وسیله اتخاذایدرك مخاصماته کیریشدی واردوسی ایلك دفعه اوله‌رق بالقانلری آشدی ، استانبولی تهدید ایلدی .

باب عالی (لوندره) ده عقد اولنان یکی بر (پروتوقول)ك محتوی اولدیغی شرائطه موافقت ایتدی [۲۲ مارت ۱۸۲۹] وبالخاصه یونانستانك — کندی زیر تابعیتنده قالمق اوزره — نیم مستقل بر حکومت شکلنی اکتساب ایتمسنه روی رضا کوسترمکه مجبور اولدی . برقاچ آی صکره ، یعنی ایلولك اون دردنده عقد اولنان ادرنه معاهده نامه‌سی خنکارك مسئله‌نك نصل برنتیجه‌یه منجر اوله‌جغنی بیلمه‌مکدن متولد تلاش و اندیشه‌سنه نهایت ویردی : چوق کچمه‌دن سلطان محمود یونانستان قراللغنك استقلال تامنی تصدیقده مضطر قالدی .

سلطان محمودك حکومت شخصیه‌سنی بودرجه آغیر و مؤلم فلاکتلره معروض براقان بتون بوکشمکشلر ایچنده ترکیا ایمپراطورلغنك حال‌خرابیسی ، شیرازهٔ انتظامك بوزولمسی یوزندن ضرورت حکمنی کسب ایدن تدابیر عظیمهٔ اداریه‌یه بکزر هیچ برشی یاپیلمیوردی . بعض مراسم دینیه مناسبتیله والجای زمان واحوال ایله صادر اولان فرمانلرده ، حضور وراحتلری منسلب اولان قلوبده یکیدن برحس اعتماد اویاندیرمق مطلوب ایمشجه‌سنه ، تدابیر متصوره‌دن مبهم برصورتده وایما طریقیله بحث اولنمقده ، فقط بتون تصورلر قوه‌ده قالمقده ایدی . هرشی ، اسکی روشنده ایدی ؛ حتی دنیله‌بیلیرکه هرشی اسکیسندن دها برباد برحالده ایدی .

بوحال ، سلطان محمودك النـدن نافع برایش چیقه‌مامسی ویا هردرلو امور خیریه وحسنه‌یه قارشی لاقید قالمسی کبی برسببدن ایلری کلمیوردی . مشارالیه ، اصلاحات یاپمق لزومنی حس و اوروپالیلرك تفوقنی تقـدیر ایدییوردی ؛ لکن افکاری آنجق وقت‌وقت وپك آز دوام ایتمك اوزره یوکسلیور ، احاطهٔ نظردن محروم بولنیوردی . عادات قدیمه‌یی ترك ایتمك ، ترکلکدن چیقمق آرزوسنده بولنمقله برابر ترك قالیوردی . سلطان محمود متین برعزم وقرار صاحبی اولمیوب بلکه آره‌صره کلوب کچن امللره قاپیلمقده ایدی . نسبهً محدود برذکا واستعداده مالك اولانلرده واقع اولدیغی وجهله موسوس ایدی . بویله اولمقله برابر کندی الطافنه نائل اولان مزورلرك دائم اغفالنه قاپیلیردی .

برماهیت خصوصیه‌یی حائز اولان مشکلات، ذاتاً سلطان محمودك اك اوفاق تشبثاتنی تشویش ایتمکده ایدی . مشارالیه ، تقلید ایتمك ایستدیکی (روسیه) حکمدار معظمنك حائز اولدیغی وسائطه مالك دکلدی . بیوك (پترو) ایچون آنجق برشی‌یاپمق‌لازم ایدی،که اوده کریده قالمش‌اولان برملتی‌مدنیت‌خرستیانیه طریقنه سوق وایصال ایتمکدی . (پترو) اردوسیله دوائر حکومتی اداره ایچون ایستدیکی قدر اجنبی خارجدن جلب ایده‌بیلیردی وبوخصوصده هیچ برقید ایله مقید دکل ایدی .

سلطان محمود ایسه امور دولتی اصلاح واداره ایچون خارجدن ارباب اختصاص جلب ایتمك ایستینجه عادتا هرآدیمده بونلرك استخدامنه مانع ، غیر قابل‌رفع و ازاله افکار واعتقادات باطلهٔ دینیه‌وملیه قارشیسنده بولنیوردی .

اطرافنده حقیقةً مقتدر و تجربه‌دیده شریك مساعی آرامغه قالقیشدیغی زمان اوصاف مطلوبه‌یی حائز کیمسه‌یه تصادف ایده‌مزدی. یالکز شخصیتلری اعتباریله ترکیاده حسن نیت اصحابی ، حتی شایان حرمت وطنپرورلر اکسیك دکلدر. لکن ایش کورمکه کلنجه ، بونلرك جهالت خصوصنده سائرلر ایله عینی سویه‌ده اولدقلری آکلاشیلیوردی . بوکبی ذوات موقع اقتداره کچدکلری زمان سائقهٔ منفعت ویا خوف ایله بتون شوق و غیرتلری ، بتون فعالیتلری منکسر ومحو اولدیغی کوریلیوردی.

اهالی‌یه کلنجه ، بیوندوروقدن بیقمش، اوصانمش، پادشاهه خلقك باشنده بر بلای عظیم نظریله باقیوردی . کرك درسعادتده ، کرك ایالاتده افکار عصیانیه و اختلالیه حکمفرما اولمقده و بوحال پادشاهی ملتنه باغلایان روابطی چوزمکده ایدی .

قونت (اورلوف) اوزمان دیمشدی‌که : « ترکلری تدقیق ایتدجه برقاچ سنه صکره کندی اقتدارسزلقلرینك بار ثقیلی آلتنده ییقیلوب ازیله‌جکلری حقنده‌کی قناعتم کسب قوت ایدییور. » او زمانکی وثائق مطالعه ایدیله‌جك اولور ایسه قونت (اورلوف)ك افکار واحتساساتنه برچوق قابینه‌لرك اشتراك ایتدیکی آکلاشیلیر . ترکیانك آتیسی و تازه حیات کسب ایتمك خصوصنده‌کی استعداد و قابلیتی خصوصنده هر طرفده شبهه‌لر اظهار اولنمقده ایدی . عثمانلی ایمپراطورلغنك قریب‌الوقوع ظن اولنان انقراضی احتمال اندیشناکنی

نظر اعتباره آلان (اوستریا) دولتی بر آرالق (اوروپا) ده‌کی ممالك عثمانیه‌نك صورت تقسیمی حقنده (پترسبورغ) قابینه‌سـنه بعض تکلیفات بیله درمیـان ایلمشدی. حکایه ایتدیکمز بو وقوعات ۱۸۳۰ سنه‌سنده جریان ایدییوردی .

دردنجی باب

تدابیر اقتصادیه — حکومتك انحصارلری — اردونك حال پرملالی — مصر والیسی محمد علی پاشانك عصیانی — ترکیانك بسبتون قوتدن دوشمسی — استبداد ادارەنك تخفف ایتمسی .

وكلا و اعاظم رجال دولتدن متشکل اولوب اصلاحات ایله اشتغال ایتدیکی ظن وفرض اولنان مجلس ، اصلاحات مذکورەیی ایلك دفعه اولەرق مملکته ادخال و تطبیق خصوصنده عدم موفقیته دوچار اولمقله برابر هیچ اولمازسه واردات خزینەنك تزییدی خصوصنده ، تنسیقات مالیه ساحهٔ محدودەسنده بعض مرتبه فعالیت کوسترمشدی. ادارهٔ مرکزیه ، باشلیجه مواد استهلاکیەیی انحصاره تابع طوتدی و مواد مذکورەیه ـ چوق کچمەدن معقول بر نسبت خارجنده اولدیغی آکلاشیلان ـ آغیر رسملر طرح ایدرك بونلری ایشلتمکه مسارعت کوستردی .

خرستیانلردن تحصیل اولنان خراج اون دردت غروشدن اوتوز غروشه ابلاغ اولندی و بونك بر تذکره احداثی صورتیله تبعهٔ مسلمەیه دخی تشمیلی دوشونلدی .

املاك معاملات انتقالیەسنك حین اجراسنده و محاکم شرعیه حضورنده رؤیت اولنان دعاوی اثناسنده علمانك تحصیل ایتدیکی یوزده اون نسبتنده رسمه وضع ید ایدلمسی حکومتجه تصور اولندی . بحق تطبیق واجراسنه اعتنا ایدلدیکی حالده غیر قابل انکار بر اهمیت و شمولی حائز اولەجغی درکار اولان دیکر بر تدبیر دها قرارلاشدیرلدی، که اوده آرتق هردرلو واردات متفرقەدن، عائداتدن محروم قالان مأمورینه موازنهٔ عمومیەده محرر بر مقدار معین معاش اعطا وتخصیصی ایدی .

آناطولی ایالتلرینك صورت اداره‌سنجه وقوعه کتیریلن بعض تبدلات یوزندن ذاتاً مهمجه بر مبلغ تصرف اولنمشدی . والیلرك یرینه ساده‌جه مسلملر استخدام ایدیله‌رك آسیا ایالاتنك وارداتی طوغریدن طوغری‌یه بیت‌المال طرفندن تحصیل ایدلمکده ایدی .

لکن اردو، یکیچریلره غالب کلن پادشاهك بتون دورهٔ سلطنتنده کافهٔ اوقات ومساعیسنی کندیسنه حصر ووقف ایتدیکی، ١٨٢٦ سنه‌سنده وطنپروران نظرنده تازه حیات وقوت کسب ایتمش اولان حکومتك تمثال مجسمی عد اولنان اردو وطنپرورلرك امیدلرینی حقلی کوستره‌جك درجه‌ده مظهر ترقیات اولمشمی ایدی ؟

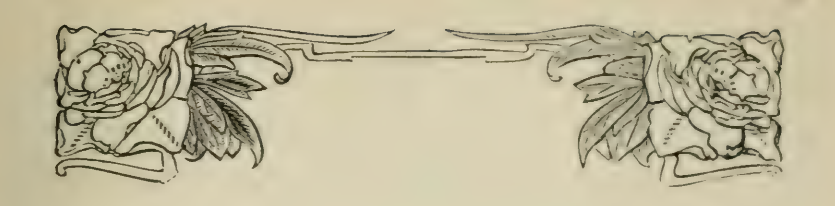
١٨٢٩ سفرندن صکره ، بوخصوصده، آرتق خیالاته قاپیله‌مازدی . هیچ شبهه یوق‌که، افرادی (اوروپا) عسکری قیافتنده و (اوروپا) اصولنجه تعلیم کورمش طابورلر تشکیل اولنمشدی. لکن تشکیلات ونظامات حقیقیهٔ عسکریه مفقود ایدی . سوء استعمالاته قطعیاً اغماض عین ایتمین مکمل بر لوازمات اداره‌سی تشکیل ایدلمش اولسه ایدی اردو قوماندانلرینك اسرافاتنه برسد چکیلمش اوله‌جغنه شبهه یوقدی . لکن بویله بر اداره‌نك تشکیل اولنمامسی شعبات ادارهٔ عسکریه‌نك تماماً مفقود بولنمسنی انتاج ایتمشدی . حتی بعض ارباب اختصاص یکیچریلرك اورته‌دن قالقمسندن برقاچ آی صکره ترکیانك مالك اولدیغی وسائط تدافعیه‌نك ١٨٣٠ سنه‌سنده‌کی وسائط حربیه‌یه فائق اولدیغنی بیله ادعا ایلمشلردر . بونلر دییورلردی‌که : « اوزمان ترکیانك مالك اولدیغی قوای عسکریه‌نك موجودی آز اولمقله برابر عساکرك احوال روحیه‌سی اسکیسنه نسبةً دها یولنده ایدی . برده یکیچری اوجاغی کبی عادتا مقدس عد اولنان برقوهٔ عسکریه‌نك معاونتندن محروم اوله‌رق تأمین وادامهٔ موجودیته مجبور قالمسندن طولایی متحیر ومتعجب اولان حکومت هیچ اولمازسه یکی برطریقه صاپمش بولنیوردی ؛ بتون تجربه‌سزلکیله برابر بوطریق جدیدده موفق اولمق عزمنده ایدی . بوکون ایسه عین حکومتك شوق وغیرتی منکسر اولمش ودوچار اولدیغی هزیمتلرك بار ثقیللری آلتنده ازیلن پادشاه بیله نظام جدید تصورندن فراغت ایتمش کبی کورینیور . »

سلطان محمودك آنجق قباطاسلاغنی یاپه‌بیلدیکی، ایلك تمل طاشنی آتدیغی اجرآتی بر والی، بر پاشا کندی حکم وقانوننه تابع اولان آفریقا ایالتلرندن برنده ساحۀ حصوله چیقاردی. ملی براردو ودونمانك مؤسسی، یوز میلیوندن فضله وارداتك صاحبی، مدنیت غربیه‌دن استعانه خصوصنده عثمانلی پادشاهلرندن دها سربست اولان، وقتیله (اسکندریه) نك تأسیسنه سببیت ویرن فکره مماثل ومشابه افکار بسلین محمد علی پاشا کندی مملکتنك یکی بر ایمپراطورلق مرکزی اولمسی وکرۀ ارضك بر قسمنك امتعه‌سی ایچون جسیم بر تجارت دپوسی حالنی کسب ایتمسی کبی آمال حریصانه‌یی تعقیب ایدییوردی.

ترکیانك بسبتون قوتدن دوشمسندن، خارجه قارشی عاجز وبی‌قدرت اولدیغی قدر داخلاً درعهده ایتدیکی وظیفۀ مجددانه‌یی ایفایه غیر مقتدر اولان پادشاهك کندی ملتی طرفندن سوله‌مسندن جسارته کلن محمد علی پاشا کونك برنده ماسکه‌سنی آته‌رق امیرالمؤمنینه غلبه ایتمك خلیاسنه دوشدی. مشار الیهك سوریه‌ده‌کی مظفرانه ایلری‌یه طوغری حرکتی، سکسان بیك کشیلك بر ترك اردوسنك اوتوز بیك مصرلی طرفندن بوزولمسیله نتیجه‌لنن (بیلان) و (قونیه) محاربه‌لری معلومدر. بو فلاکتك انتاج ایتدیکی تبدل افکار دخی اونودلمامشدی. کندی والیسنه مغلوب اولان، موقع حکمداریسندن معناً سقوط ایدن سلطان محمود (روسیه) نك اوزاتدیغی دست معاونته صارلدیغندن ١٨٣٣ سنه‌سی شباطنك یکرمیسنده (چار) ك دولت عثمانیه‌یی حمایه ایتمك ایستین دونماسی درسعادت پیشکاهنه کله‌رك بوغاز ایچنده دمیرلدی. بو، امیرالمؤمنینك شان وشرف واعتبارینه، سلطنت ذاتیه‌سنك موجودیتنه اینديریلن الك مؤثر ضربه ایدی. افراد اسلامیه آره‌سنده صوك بر رابطه قالمشدی، که اوده روسلره قارشی هر بر اسلامك قلبنده موجود حس نفرتك تولید ایتدیکی رابطه‌ایدی. بو حس، بو رابطه مسلمانلری دائما سنجاق شریفك آلتنده مجتمع ویکوجود بر حالده بولندیررکن بردنبره چوزولدی. اکر (روسیه) اوزمان احوالك مساعده‌سندن بالاستفاده، انحصارلرك، مواد غذائیه‌دن تحصیل اولنان رسومك لغونی طلب ایتمش اولسه ایدی فرط سفالت یوزندن انجق منافع مادیه‌سنی دوشونه‌بیله‌جك بر حال مسکنتده بولنان اهالی طرفندن آلقیشلانمش اوله‌جغنده هیچ شبهه یوقدر.

کندی تبعه‌سنك لعنت ونفریننه دوچار اولان سلطان محمود بر آرالق شدتی آزالته‌رق دها ملایمانه طاورانمغه باشلادی ؛ امور دولتی یالکز باشنه اداره ایتمك فکرندن بردن بره واز کچدی . امور خارجیه‌یه متعلق اولوب اوآنه قدر سرایه کوندریلن اوراق ووثائقك طوغریدن طوغری‌یه رئیس افندی‌یه تسلیم اولنمسنی امر ایتدی . دیکر طرفدن وظائف مودوعه‌لری حسبیله عادتا حکمدارك حقوق وصلاحیت مطلقه‌سنه اشتراك ایده‌جك صورتده ایکی مجلسك تشکیلنه موافقت ایتدی . بوتدابیر ، حکمدارك حاکمیت مطلقه‌سنه قارشی بر عدم مرکزیت تجربه‌سی ، بر نوع مشروطیت اداره‌نك شکل ابتدائیسی ایدی .

بشنجی باب

رشید پاشانك امور دولته اشتراکی — سوء استعمالات اداره‌یه قارشی اتخاذ ایتدیکی تدابیر — تصوراتی — تجارت معاهده نامه‌لری ، ... الخ — سلطان محمودك وفاتی — مشارالیهك اجراآتی .

اهالیده رونما اولان آثار فتور ، پادشاهده کوریلن یأس و نومیدیدن آز دکلدی . ملت ، بر کتلهٔ جامده حالنده ایدی . متشبث بر وزیر ، خلقك بو ضعفندن ، دها طوغریسی هرنوع تجدداته میدانی آچیق براقان بو یأس وبیتابئ عمومیدن استفاده ایده‌بیلیردی .

ایشته مجالس عالیهٔ حکومته هنوز داخل اولان رشید پاشا بوحالت روحیه‌دن استفاده‌یه قالقیشدی . تنظیماتك ، دورهٔ اصلاحاتك ایلك صفحه‌سنی تمثیل ایتمسی مقدر اولان بوکنج وزیر ، دولت عثمانیه‌نك معروض اولدیغی مهالکی پك ایی کوریور وآکلایوردی . هرشیدن اول (اوروپا)یی تطمین ایتمك ، (اوروپا) دولتلرینك اعتمادینی قزانمق لزوم و ضرورتنی تقدیر ایدییوردی . بوسببه مبنیدرکه ، رشید پاشا ، شعبات اداره‌ده یرلشمش ، کوکلشمش سوء استعمالاته وباخصوص مأمورینك ارتشاسنه قارشی تدابیر شدیده تطبیقنه تشبث ایتدی . عادات وتعاملك آزچوق مشروع بر شکله وضع ایتدیکی بعض ارتکابات وسوء استعمالاتك قالدیرلمسی ایچون رشید پاشانك تکلیف وتشویقیله برخط شریف تسطیر اولندی؛ فی الحقیقه بوسوء استعمالات وارتکابات ، جسم دولتك اك اول تیمار ایدلمسی لازم کلن پاره‌لرندن بری ایدی .

معلوم اولدیغی اوزره ترکیاده هربرخدمت بر مکافات مقابلنده کوریلور ،

برخدمته مقابل بالاختیار ویریلن برمقدار پاره‌یی قبول ایدن، یاخود برکیمسه‌یه برلطف وعاطفتده بولنوبده آندن برمکافات نقدیه طلب ایلین مأمور، مستقیم وناموسلی عد اولنور. ارتکاب، آنجق، یااموال دولتی ید اختلاسه کچیرمك، یاخود برجرمی ایشلتمك ویا آنی کتم ایتدیرمك مقصدیله تکلیف اولنان پاره‌یی قبول ایتمك ایله باشلار. ارتکابات وسوء استعمالاتك منعی ایچون تسطیر اولنان خط شریفك حین نشرنده ترکیاده بوکبی احوال مردوده صیق صیق وقوعبولوردی. بوکبی حالاتك صیق صیق تکرریله عادت حکمنه کچمسی یوزندن فاعللرینك جزاسز قالدقلرینی ایضاحه حاجت یوقدر.

هرکس، هنوز بدایت مأموریتنده بولنان رشید پاشانك پك جرأتکارانه برصورتده ایلری‌یه آتیلدیغنی، مستقیم مأمورلر یتشدیرمك ایچون امرنامه‌لر نشری کفایت ایده‌جکنی ظن ایتمکله اکسیر اعظمی کشف ایتمك قدر غیر قابل حصول برخیالك آرقه‌سنده طولاشدیغنی سویلیوردی.

ایکنجی برامرنامه، خدمات عمومیه‌یه مربوط اولان بعض منافع مادیه‌نك الغاسنه دائر اولجه اتخاذ اولنان برقراری موقع اجرایه قویدی. انحصارلرك لغوی، اجانبك عقار واملاك صاتون آلملرینه مساعده کوسترلمسی، اصول تصرفك تعدیلی کبی تدابیر اتخاذی دوشونلدی.

مع مافیه الده ایدیلن موفقیتلر مهام امور دولته اشتراك ایدن آتشین مجددك، رشید پاشانك اقداماتیله متناسب دکل ایدی. مأمورینك عائدات کیفیه‌سی مقامنه قائم اولمق اوزره موازنهٔ عمومیه‌دن تخصیص اولنان معاشات غیر منتظم صورتده تأدیه ایدیلیوردی. انحصارلره کلنجه، بونلری التزام ایتمش اولان ملتزملرك برسنه‌لك وارداتنك قسم اعظمنی خزینه‌یه تسلیم ایتمه‌مش اولدقلری آکلاشیلدی. حکومتجه بیوك فداکارلقلره روی موافقت کوسترلمدکجه ملتزملرله منعقد قونطوراتولری فسخ ایتمك ممکن دکل ایدی.

(انکلتره)، (فرانسه) و (اوستریا) حکومتلریله تجارت معاهده‌لری عقد اولندی. بونلرك حین عقدنده کوزه‌دیلن مقصد، بالخاصه اصول مرکزیت وامتیازات مخصوصه اساسی اوزرینه مؤسس اولوب عهود عتیقه ایله اشیانك قیمتی اوزرندن یوزده اوچ نسبتنده تعیین اولنان کمرك رسمنك

حس اولنه‌جق درجه‌ده تزييدينى انتاج ايدن اصول حاضرۀ اقتصاديه‌دن متولد مشكلاتى رفع ايتمكدى .

قرانتنه‌لر حقنده برنظامنامه قلمه آلندى . بونظامنامه‌نك ، حد ذاتنده اسلاميتك الك زياده كوكلشمش عقائدينه منافى اولمقله برابر ، تطبيق وادامه ايديله‌بيلمسى بالخاصه شايان دقتدر .

دولت عثمانيه‌نك بلنى براز طوغريلتمغه باشلاديغى بودورۀ شوق وغيرتده ايدى‌كه سلطان محمودك ايام سلطنتى ختام بولدى . مشار اليه ١٨٣٤ سنه‌سى تموزينك برنده وفات ايتدى .

هيچ شبهه يوقدركه بوحكمدار ، پادشاهان آل عثمان آره‌سنده مهم بر موقع طوتمشدر . بونكله برابر كندى دورۀ حكومتى وقايعنى يازان مورخلردن اكثرينك ابذال ايتدكلرى تقديراته ، مدح وثناله لايق اولمقدن پك اوزاقدر . سلطان محمودك زمان حكومتنده‌كى افعال واجراآتنه نظراً‌كه ، بوبابده ويرديكم معلوماتك صحتنى تأمين ايده‌بيلرم ظننده‌يم ـ مشاراليه حقنده آوروپاليلرجه اكثريتله حاصل اولان فكر وذهابك وتركياده عوام ناس اره‌سنده او وقتلر وجودپذير اولوب اليوم دخى موجود بولنان افكار وخيالاتك مقارن حقيقت اولمديغى آكلاشيلمشدر .

سلطان محمودك يكيچريلره غلبه‌سى شهرت عظيمه‌سنه سبب اولمش وبواجراآتنه باقيله‌رق كنديسنده برمجدده بولنمسى لازم كلن عزم ومتانتك ، مهارت واستعدادك موجود اولديغنه على‌العجاله حكم اولنمشدى . يكيچرى اوجاغنى محو وتخريب ايتمك تصورى يوم جلوسندن برى ذهن وفكرينى اشغال ايتمكده ايدى . بويله بر فكرده بولنمسنك سببى‌ده، تشكيلاتى قديم (روما) نك ميليس عسكرينى آنديران يكيچرى اوجاغنك معاملات سركشانه وكستاخانه‌سندن طولانى اجدادينك وباخصوص سلطان سليم ثالثك حس ايتدكلرى انفعال وآرزوى انتقامك كنديسنه ارثاً انتقال ايتمش اولمسى خصوصنده آرامق لازمدر . سلطان محمودك بومسئله‌ده امثالسز برمهارت كوسترمسى ، شبهه‌سزكه ، كنديسنجه معلوم اولان برزمين اوزرنده حركت ايتمسندن ايلرى كلمشدر .

لكن مجهول قالان برشى وار ايسه اوده خاقان مشار اليهك اوته‌دنبرى

بسلدیکی تصورك وقت اجراسی هنوز کلمه‌دن موقع تطبیقه قوندیغی بردنبره ایشیده‌رك دوچار حیرت اولدیغی زمان لایتزلزل برعزم متانتکارانه کوسترمه‌مش اولمسیدر. حال بوکه ترجمهٔ حالنی یازانلرك اکثری کندیسنك متصف اولدیغی خصائلك الك کزیده‌سی غیر قابل تزلزل بر عزم ومتانت اولدیغی ذهابنده بولنمشلردر. یکیچری عصیاننك بدایت ظهورنده بتون تصورات وتشبثاتنی عقیم براقوب، کندیسنی محو ایتمك تهلکه‌سنی انتاج ایده‌جك صورتده بر مدت بیوك بر تردد وقرارسزلق ایچنده قالدیغی محققدر. عاصی اوجاغك آرزولرینه رام اولمق، یعنی ایکنجی دفعه اوله‌رق بونلر ایله اویوشمق مذلتنه قاتلانمق اوزره بولندیغی بر صره‌ده ایدی‌که حسین پاشا مقاومت ایدرسه مظفر اوله‌جغنه دائر کندیسنه تأمینات ویرمشدر. سلطان محمودی یاقیندن طانیانلر مشار الیهك جسارتدن محروم اولدیغنی بیلیورلردی.

عجبا، سلطان محمود امور دولتی مطلقیت تامه ایله اله آلدیغی زمان بوقوتی نصل استعمال ایتمشدر؟ سلطان محمود، قاعدهٔ بصیرته رعایت ایتمکسزین مملکتك اساسلی قوانین ونظاماتنی، عادات وتعاملنی الغا ویاتعدیله قالقیشمق صورتیله مقصد حقیقی‌یی تجاوز ایلمشدر. مشار الیه، بوقانونلرك، بوعادتلرك منشأنی ویا تأثیرات سلامتبخشاسنك درجه‌سنی قطعیاً نظر اعتباره آلمقسزین کافه‌سنه رعایتسزلك کوستردی. هربر قوتده کندی شخصنه قارشی بر تهلکه کوردیکی ایچون قوانینك حکم ونفوذی یرینه کندی آرزوسنی اقامه ایتدی. بتون مسائل مهمه‌نك محل تذکری اولان، اوامر وتعلیمات عمومیه‌یی ویرن، طشره‌لرده‌کی مأمورلرك اشعارات وتکالیفنی اخذ وتدقیق ایدن، بونلرك حرکات واجراآتنی تحت تفتیشده بولندیروب نقطهٔ واحده‌یه ربطایلین باب‌عالینك، دها طوغریسی عثمانلی ایمپراطورلغنك مجلس کبیری عداولنان دیوانك حکم ونفوذی او آندن اعتباراً صرف لفظدن عبارت قالدی. هربیوك مأمور کندی دائره‌سنه عائد امور حقنده طوغریدن طوغری‌یه پادشاهه اعطای معلوماته، بالذات پادشاهدن ویاخود بوکون نظرده اولوب یارین توجه شاهانه‌یی غائب ایدن ندیملردن تلقی اوامره مجبور ایدی. یکدیکریله آرتق استشاره ایتمین وکلا بوصورتله جدی ومؤثر برتفتیش ونظارت آلتنده بولنمقدن‌قورتولمشلردی.

ایشته بوحال، بتون امور دولتك کیفی بر صورتده، مستبدانه اداره

ایدلمسنه سبب اولمقده ایدی . سلطان محمود ییقدیغی ، اورتەدن قالدیردیغی شیلرك یرینه دیکرلرینی قویەجق قدر ذکی وصاحب معلومات اولمدیغی ایچون کیفی معاملاتك مضرتنی بر قات دها شدتله حس اولنیوردی . کور کورینه تطبیق اولنان استبداد ادارەنك نتیجەسی اولەرق مملکتده مدهش بر انتظامسزلق ، قاریشیقلق باش کوستردی ؛ وبواصولی تطبیق ایدن داهئ ناقصك بر کون کلوب تخریبات واقعەنك انقاضی آرەسنده محو اولوب کیدەجکی شبهەسز ایدی .

سلطان سلیم ثالثك تصوراتنه وارث اولان سلطان محمود زیر تابعیتندەکی اهالینك آداب وعاداتنده ، عنعنات تاریخیه ایله تعین وتقرر ایدن افکارنده دواملی بر تحول حصوله کتیرەمەمکله برابر مملکتنده اصلاحات اساسی وضع ایتمك کبی بر مزیت کوستردیکنه شبهه یوقدر . یوقسه اصلاحات دورەسنی کشاد ایتمك ویا اصلاحات اساسلرینی اهالی‌یه صورت قطعیەده قبول ایتدیرمك شرفی کندیسنه نصیب اولمدی .

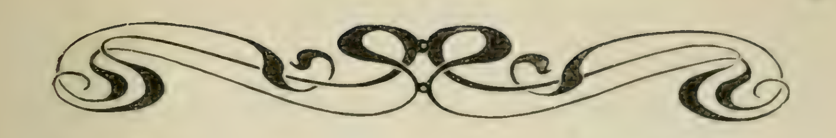
خاقان مشار الیه دها مقتدر ناصحلرك معاونت ومظاهرتنه نائل اولوبده تعقیب ایتدیکی طریق اصلاحات واجرا آتك همان هر آدیمنده معاصرلرینك حساسیت مفرطهٔ دینیه وملیەلری قارشیسنده توقفه مجبور قالمسه ایدی ، آنجق مخدومنك زمان سلطنتنده حصوله کتیرلمسنه امکان حاصل اولان بر چوق ترقیاتدن طولایی نسل حاضرك کندیسنه مدیون شکران قالەجغی شبهەدن وارسته کیدر .

سلطان محمودك اوغرادیغی طالعسزلکه پك آز حکمدارك دوچار اولدیغی ، اوتوز سنه دوام ایدن دور حکومتی بر چوق فلاکتلر ، هزیمتلر ایله مالی اولمسه ایدی مشار الیهك اجراآت وتشبثاتنك یکده اوقدر ثمرەسز قالمیەجغنی اعتراف ایتمك بر وظیفهٔ حقشناسیدر .

سلطان محمودك رعایایی، خرستیان تبعەسیله مسلمانلر آرەسنده مساوات تامه حصوله کتیرەجك صورتده هردرلو قیود وتضییقاتدن قورتارمق آرزوسنده بولنمامقله برابر اهالئ غیر مسلمەیی زمان فتحدن بری بولندقلری حال مذلتدن تخلیص ایتمك فکر واملنی بسلدیکی قبول اولنەبیلیر . مشار الیهی ، مدنیتی ممالك عثمانیەیه ادخاله چالیشدیغی (آوروپا) نك حرمت

وتقديرينه مظهر ايدن اجراآتندن بری بوصولك تصوری ايدی، سلطان محمودك حياتنك صوكارينه طوغری سويلديكی شو : « بوندن بويله تبعه‌مدن مسلمانلری آنجق جامعده ، خرستيانلری كليساده ، موسويلری خاورادە طانيمق ايسترم . » سوزلرندەكی فكر علويتك حقيقةً ترجمان افكاری اولمسی حقيقتدن بعيد دكلدر .

آلتنجی باب

سلطان عبدالمجیدك جلوسی — کلخانه خط همایونی — خط مذکورك احکام اساسیه‌سی .

یکیچریلره غلبه ایتدیکی کوندن بری سلطان محمودی صانکه تعقیب ایدن سوء طالع مشارالیهی حیاتنك صوك کونلرینه، تقرب موته قدر بار شئامتی آلتنده ازمشدی . خاقان مشار الیه صوك نفسنی تسلیم ایتمزدن اول اردوسنك دیار بکر حوالیسنده مغلوب ودونماسنك اسکندریه آچیقلرنده ضایع اولدیغی خبر آلمشدی . ایشته دولت ، بوایکی فلاکتك تحت تأثیرنده ایدی،که سلطان محمودك بیوك مخدومی سلطان عبدالمجید ، سیف آل عثمانی تقلید میان همت ایلدی .

عبدالمجید تخت سلطنته جالس اولدیغی زمان هنوز سن رشده واصل اولمشدی . مشار الیه ، مادر طبیعتك الطاف ومواهبنه پك آز مظهر اولمشدی؛ آلدیغی تربیه ایسه فطرتنده‌کی نواقصی اکمال و اتمام ایده‌جك برماهیتده دکل ایدی . لکن عبدالمجید ضعف وعجزینی حس ایدییوردی . اجلهٔ رجال دولتك تبریکات وتعظیماتنی قبول ایدرکن نصیحتلرینه اتباع وکندیلرینه اظهار اعتماد ایده‌جکنه دائر تأمینات ویردکدن بشقه انضمام معاونتلریله بتون اوقات ومساعیسنی مسلمان وخرستیان بالجمله تبعه‌سنك حصول سعادتنه حصر ایلیه‌جکنی سویلدی . پادشاهی تبریك ایچون سرایه کلن سفرایه خطاباً رئیس افندی : « ذات شوکتسمات حضرت پادشاهی ، پدرلرندن علوی بر میراث اوله‌رق کندیلرینه انتقال ایدن امر اصلاحاته دوام ایتمك املنده‌درلر » دیدی وبوصورتله ذات شاهانه‌نك وکلایه خطاباً واقع اولان بیاناتنی نوعما تأیید ایتدی .

بر آرالق رأس کاردن تبعید ایدلمش اولان رشید پاشا باب عالیده‌کی

موقعنی تکرار احراز ایلدی. مشار الیهك یکیدن موقع اقتداره کچمسی تنظیمات واصلاحات تشبثاتنه ازسرنو کرمی وفعالیت ویرلمسنه وسیله اولدی.

۱۸۳۹ سنه‌سی تشرین ثانیسنك اوچنده اسکی سرای داخلنده‌کی کلخانه کوشکنده سلطان عبدالمجید حاضر بولندیغی واطرافنده بیوك ضابطان، وکلا، قیافت قدیمه‌لریله علما، جماعات غیرمسلمه هیأت مبعوثه‌سی، خاصه عسکری، هیئت سفرا – که بونلر آره‌سنده فرانسه قرالنك اوغللرندن پرنس (ژوآنویل) دخی بولنمقده ایدی – صفبسته اولدقلری حالده بیوك بررسم مخصوص اجرا اولندی. ایلك اصلاحات پروغرامنی تشکیل ایدن، اقوام عثمانیه‌یه بخش اولنان حقوق حریت وتأمیناتی محتوی بربرات حکم وقوتنی حائز اولان وکلخانه کوشکنه اضافتله (کلخانه خط همایونی) تسمیه ایدیلن خط شریف قرائت ایدلدی.

ویرکولرك یکنسق ومنتظم براصول وقاعده‌یه توفیقاً طرح وجبایتی، مکلفیت عسکریه‌نك تطبیقی کبی تجددات مهمه‌یی اعلان ایدن کلخانه خط همایونی [*] واقعا قوای عظیمهٔ حکومتك حدود وصلاحیتنی هیچ برصورتله دکیشدیرمیور وحقیقت حالده یالکز اداره‌یه تعلق ایدییوردی؛ فقط عثمانلی ایمپراطورلغی داخلنده یشایان افراد ملتك شرائط مدنیه‌سنك لزوم اصلاحنی اعلان ایتمسی، اصلاحاتك موقع اجرایه وضعنی آتیده‌کی طرز وصورتده بیان وتأمین ایلمسی خط شریفك حدود محدوده‌سی داخلنده فیضناك بر فکرك مندمج اولدیغنه دلالت ایتمکده ایدی. خط شریفده «قوانین ونظاماتك بالجمله تبعه‌یه امنیت جان ومال ومحفوظیت عرض وناموس تأمین ایتمسی لازم کله‌جکی وطرف شاهانه‌دن بخش اولنان بوالطافك هرهانکی دین ومذهبده اولورسه اولسون هرکبه شامل اولدیغی، هرکسك بلااستثنا بوندن مستفید اوله‌جغی» بیان ایدلمکده ایدی.

خط شریفك نقاط اساسیه‌سی بالاده مذکور فقراتدن عبارت اولوب برچوق مسلمانلر بونك احکام شرعیه‌یه مغایر اولدیغنی بیان ایتمشلردر؛ زیرا بونلره نظراً خط شریف کفاره مسلمانلرك حائز اولدقلری عینی حقوقی

[*] خط همایونك صورتی (۱) رقمیله کتابك نهایتنده مندرجدر.

بخش ایتمکله سلطان محمودك موقع تطبیقه وضعنه جرأت ایده‌مدیکی أحکام قرآنیه‌یه مغایر برقانونی اعلان ایدیپوردی .

هیچ کیمسه‌یه مجهول اولمدیغی وجهله ترك هیئت اجتماعیه‌سی بالخاصه (دموقرات) ، یعنی حاکمیت عامه اساسنه مستنددر . ترکیاده براصیلزادکان صنفی، دها طوغریسی (اوروپا) نك طرز تلقیسنجه بر صنف ممتاز یوقدر [*] لکن شریعت هیئت اجتماعیه‌نك تشکیلات اساسیه‌سنه اساس اولان مساواتك خرستیانلره تشمیلنه جواز کوسترمدکدن بشقه خرستیانلرك تنزیل قدر وشرفنه معطوف افعال وحرکاتی شایان مدح وتحسین بیله کورور .

سلطان محمودك اك آز موافق دیانت اولان افعال وحرکاتنده اولدیغی کبی ۱۸۳۹ خط همایوننده دخی احکام شرعیه‌دن اصلا انحراف ایدلمیه‌جکی ذکر وبیان ایدلمکله برابر عنعنات تاریخیه‌یه مربوط اولان قاعدهٔ اساسیه بر ضربه‌ده آلت اوست ایدیلیوردی . بناءً علیه ترکیاده بر انقلاب وقوعه کلیور دیمکدر .

بیاننامهٔ حکمدارینك افکار ، عادات ومنافعنی آلت اوست ایتمکده اولدیغی متعصب محیطده موقع تطبیقه وضعنی متعاقب بر چوق مشکلاته اوغرانیله‌جغنی حس ایتمه‌مك، بوبابده یاکلش تخمیناتده بولنمق ممکن دکلدی . صوك زمانلرده انتشار ایدن بعض اوراق ووثائقده اوزمان دخی بواندیشه‌نك موجود اولدیغی کورلمکده‌در . بالذات رشید پاشا بیله بوخصوصده بلا قید وشرط اظهار امنیت واعتماد ایتمکدن پك اوزاق ایدی . حتی معیتی ارکاننك صرف ایتدیکی بعض ایمالی سوزلردن مستبان اولدیغنه نظراً رشید پاشا پادشاهی دخی اشتراك ایتدیرمکه موفق اولدیغی جرأ تکارانه تشبثنه ابتدار ایتدیکی زمان یالکز عادلانه وپدرانه برصورت اداره‌نك فوائد ومحسناتنی کوز

[*] دره‌بکلك اصولی ترکیانك بعض ایالاتنده جاری ایدی. لکن بوحال زمان فتحدن اول‌ده موجودایدی. مثلا (بوسنه) قطعه‌سنده بواصول طول مدت بقا پذیراولدی. اوراده‌کی خرستیان اصیلزادکان حائز اولدقلری امتیازات مخصوصه‌نك ابقا ومحافظه اولنه‌جغنه دائر طرف حکومتدن تأمینات آلدقدن صکره دین اسلامی قبول ایتدیلر. مع مافیه پادشاهلر بونلرله دائما اوغراشوب ۱۸۵۱ تاریخنده مالکانه‌لری، امتیازلری الغا اولندی .

اوکنده بولندیرمامشدر [*]. مشار الیهك (اوروپا) افکار احرارانه‌سنك محمد علی پاشایه ابذال ایلدیکی محبت وتوجهه کندیسنك‌ده نائل اولمسی هوسنه دوشدیکی ادعا اولنمشدر .

اساساً پك طوغری اولان بوحساب ، بالآخره کوریله‌جکی وجهله ، اپی ودور اندیش برسیاست ایدی .

[*] ذیل کتابده مندرج خط همایونك اوچنجی فقره‌سنه مراجعت .

یدنجی باب

کلخانه خطنك تطبیقی ایچون اتخاذ اولنان ایلك تدابیر — مجلس احکام عدلیه — ویرکولر — جزا قانوننامه سی — بانقه ... الخ.

هر نه حال ایسه، کلخانه خطنك مرتب ومؤلفی پادشاهنه اعلان ایتدیردیکی مواعیدی الندن کلدیکی قدر انجاز ایتمکی وجائب ناموسدن عد ایتدی.

چوق کچمه‌دن، امنیت جانه، اموالك تعرضدن مصونیتنه و بتون افرادك قانون نظرنده مساواتنه متدائر اولان خط همایون متنی ایضاح یولنده هیئت وکلا طرفندن برتعلیماتنامه قلمه آلندی.

مسلمانلرك اك صمیمی ، اك درین حسیاتی شدتله جریحه‌دار ایدن خط همایونك اك نازك قسمنی تأیید وتأکید ایچون آز چوق جسارت لازمدر. بناءً علیه رشید پاشا بو حرکتیله ، دورهٔ فعالیتنك تابداینده ، کندیسنی محقر بر « کاوور » کبی فدا ایتمکه آماده اولان قوی دشمنلر پیدا ایتمشدی. مشار الیه تهدیداته کوکس کردی ، کلخانه خطنك انتشارندن بر قاچ آی صکره ایکی کشی‌یی کیفی برصورتده اعدامه محکوم ایدن ادرنه والیسنی تحت محاکمه‌یه آلدیرمقده تردد ایتمدی.

قوانین جدیده‌یی تدقیق ومذاکره وظیفه‌سیله مکلف اولان مجلس احکام عدلیه، انتظام واستقلال رأی ایله ایفای وظیفه ایتمسنی کافل برصورتده تشکیل ایدلدی. حتی مجلس مذکور ، اثنای مذاکراتده اصول مشروطیت ایجاباتندن اولان بعض مراسم وقواعده بیله اتباعه مجبور طوتیلدی [*].

[*] مجلس احکام عدلیه نظامنامه‌سی موجبنجه مذاکرات صورت آتیه‌ده جریان ایده‌جك ایدی:
١ — حائز اهمیت اولان هر لایحه موقع تذکره‌یه قونمازدن اول بتون اعضایه برای تدقیق توديع اولنه‌جقدر. ٢ — ایراد نطق ایده‌جك اعضانك اسامیسی تاریخ صره‌سیله

طوغریسنی سویلك لازم کلیر ایسه خارجدن ادخال اولنان بو اصوللره اهمیت ویرلمدیکی کبی بر مدت صکره مجلس احکام عدلیه تأمین عدالت ایچون بالجمله سوء استعمالاتك تعقیبی خصوصنده ابراز غیرت ایده‌جکنه دائر تأمیناتی حاوی اوله‌رق پادشاهه تقدیم ایتدیکی عریضه‌یه بیله عطف اهمیت اولنمدی .

التزام اصولی لغو اولنه‌رق اصول مرکزیته دها موافق اولمق اوزره تکالیف عمومیه‌نك مأمورین‌مالیه معرفتیله تحصیلی وجبایتی تقرر ایلدی. بو تجدد یوزندن منفعت شخصیه‌لری طوغریدن طوغری‌یه خللدار اولان صرافلر تدابیر جدیده علیهنده اپی انتریقه‌لر چویردیلر . خراجك امر تحصیل و جبایتنجه مهم بر تبدیل اجراسی قرارکیر اولدی .

متغلبه‌نك جبر وشدت استعمالیله آلمقده اولدقلری مبالغك انضمامیله بر بارکران تشکیل ایدن خراجك تحصیلدارلوطرفندن جبراً تحصیلندن صرف‌نظر ایدیله‌رك بو ویرکوی توزیع ، تحصیل وحاصل اولان مبالغی مال صندقلرینه تسلیم ایتمك وظیفه‌سی جماعتلره تودیع اولندی .

جزا قانوننامه‌سی نشر اولندی . خط شریفده اظهار اولنان بر آرزوی قطعی‌یی یرینه کتیرمك مقصدیله تنظیم اولنان بوقانوننامه ناقص اولدیغی قدر منطقسز، رابطه‌سز ایدی. قانوننامهٔ مذکوررشوت ، تجریم ، ضبط ومصادره، غصب وغارت کبی افعال مردوده‌یی ارتکاب ایدن مأمورین حکومتك مساویٔ احوالنه سد چکمك مقصدیله ترتیب وتنظیم اولنمشدی . بو ابتدائی قانونك ماهیتی حقنده برفکر استحصال ایتمك ایچون زیرده اقتباس اولنان فقره‌لری نظر مطالعه‌دن کچیرمك کافیدر :

« ذات‌حضرت پادشاهی کرك تسمیم، کرك‌وسائط سائره‌ایله هیچ برمجرمی علناً ویا خفیاً قتل واعدام ایتمه‌مکی تعهد ایلمش اولدیغندن مأمورین حکومتدن برینك هرکیمی اولورایسه اولسون قتل ایتمسی ممنوعدر .... الخ .

قیدایدیله‌جکدر. ٣ — کندیسندن استیضاحاتده بولنیلان ناظر ایضاحات لازمه‌یی اعطایه مجبوردر. ٤ — مذاکراتك ضبطنامه‌سی تنظیم اولنه‌جقدر. ٥ — تساویٔ آراوقوعنده صوك‌قراری اعطا ایتمك حق پادشاهه عائد اوله‌جقدر. ٦ — کسب قطعیت ایدن برقرارك تنقیدی ممنوعدر.

« ذات حضرت پادشاهی افراد اهالینك اموال واملاكنی مصادره‌دن اجتناب ایتدیكندن برفردك اموالی ـ بالآخره بغیرحق غصب ومصادره ایتمك مقصدیله ـ فروختنه سوق وتشویق ایتمك ممنوعدر . »

قوانینك ـ نه‌قدر شدتلی اولورسه اولسون ـ او مملكت اهالیسنك طبایع واخلاقنه توافق ایتمك شرطیله حائز تأثیر ونفوذ اولدیغی حقیقتنه دلیل اولمق اوزره بالاده ذكر اولنان قانونامه‌نك انتشارندن بر سنه صكره بونی كندی الیله امضالمش اولان صدراعظم خسرو پاشانك بر رشوت مسئله‌سندن طولایی مجلس احكام عدلیه طرفندن محكوم ایدلمسی بیان اولنه‌بیلیر .

عینی زمانده فرانسز ارباب قلمندن برینه تنظیم ایتدیریلن برقانون مدنینك احضار وترتیبیله اشتغال اولندی .

خراجك طرز تحصیل وجبایتنه عائد نظامنامه‌ده اجرا اولنان تعدیلات سببیله دها بر ملایمانه بر معامله‌یه تابع طوتیلان رعایا حقنده ـ ملتك آرزوی عمومیسنه توافق ایتمه‌مسی محتمل اولمقله برابر هیچ اولمازایسه حكومتك تبعهٔ غیرمسلمه ایچون بسلمكده اولدیغی نیات خیرخواهانه‌یه دلالت ایدن ـ یكی بر تدبیر اتخاذاولندی . فرمانلر ایله بیورلدیٔ سامیلرك احكامی بیننده‌كی تناقضدن متولد مجاذیرك رفع وازاله‌سی ایچون تبعهٔ غیر مسلمه‌نك شكایاتنی حاوی استدعالرك منسوب اولدقلری پطریقخانه‌لرده كوندرلمسیله اوراجه اتخاذ اولنه‌جق قرارلرك باب عالی‌یه بیلدیرلمسی اولجه اصول اتخاذ اولنمشدی. لكن بو مسئله حقنده یازیلان امر نامه‌لردن برنده بیان ایدلدیكی وجهله « بو كبی مسائلك تدقیقی خصوصنده پطریقخانه‌لرجه التزام بطائت اولنمسی وبونك ایسه ایشلرك سورنجمه‌ده قاله‌رق موجب ممنونیت برنتیجه‌یه ایصال ایدیله‌مه‌مسنی انتاج ایلمسی احتماله مبنی » آز چوق حائز اهمیت شكایاتك مجلس احكام عدلیه اعضاسندن مركب بر قومیسیونك رأی وتصویبنه عرضی قرارگیر اولدی .

رشید پاشا مكمل واصول دائره‌سنده تنظیم ایدلمش بر پروغرامه مالك اولمامقله برابر باشلیجه خدمات عمومیه‌نك طرز اداره‌سنی تعدیلده آز چوق بر فكر تعقیب كوسترمكده ایدی . مشارالیه (فرانسه) ده جاری اصول مالیه‌موجبنجه تركیاده‌دفتردار وتحصیلدارلقلر احداث‌ایتدكدنصكره‌ینه(فرانسه)یه

امثالاً برمدت معینه‌نك ختامنده بدلی تسویه ایدلمك اوزره قوائم نقدیه اخراجی حقنی حائز بر حکومت بانقه‌سی تأسیس ایتمك املنه دوشدی . ایش بو درجه‌یه کلنجه ، مجلسده‌کی رفقاسی : « ملل اجنبیه‌نك پك قاریشیق اولان اصول ونظاماتنی قاعدهٔ تدریجیه‌یه رعایت ایتمکسزین ، جبراً اهالی‌یه قبول ایتدیرمکه قالقیشیرسه‌کز بوملکك اسباب انقراضنی احضار واستکمال ایده‌جکسکز . » ادعاسیله شدتلی اعتراضات وشکایاتده بولندیلر . لکن وزیر فعال اصرار ایدرك تصورینی قبول وتصویب ایتدیردی .

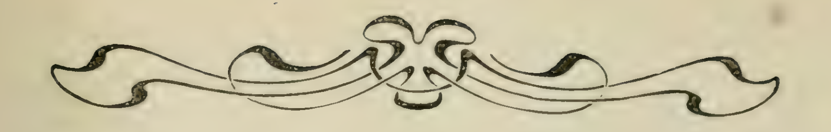
رشید پاشا فعالیت متانتکارانه‌سیله بتون موانع ومشکلاتی رفع ایده‌جك کبی کورینیوردی .

مشارالیه رشوت آلمق ویا صلاحیت ووظیفه‌یی سؤاستعمال ایتمك کبی سوءاحوالی ارتکاب ایدن مأمورینی بلا مرحمت پنجهٔ عدالته تسلیم ایتدیرمکدن ویا بالعموم تبعهٔ عثمانیه‌نك مساواتی اساسنی فرصت بولدقجه تأیید ایتمکدن خالی قالمازدی . هیچ کیمسه‌نك بو اساسی خاطردن چیقارمامسنی ایستیوردی .

بو خصوصده‌کی عزمی او درجه متین ایدی‌که اوزرنده ۳ تشرین ثانی ۱۸۳۹ تاریخلی خط همایونك متنی محکوك اولان ایکی ستونك رکزی حقنده مجلس وکلادن بر قرار بیله استحصال ایتدی .

رشیدپاشا نفوذ وتأثیرینی پایتختدن اك اوزاق حوالی‌یه قدر حس ایتدیرمك عزمنده ایدی . ایالت احوالنی تفتیش ایتمك ، اهالی‌یه خط همایونك محتویاتی حقنده ایضاحات ویروب آنلرك اوزرنده حصوله کتیره‌جکی تأثیراته دائر حکومته اعطای معلومات ایتمك وظیفه‌لریله مکلف وصنف علما میانندن منتخب ایکی ذاتدن برینی آناطولی‌یه ، دیکرینی روم ایلی‌یه تعیین ایتدی .

رشید پاشانك بوخارق‌العاده فعالیتی دائما بطائت، تأنی واحتیاط ایله حرکت ایتمك ودها مساعد بر فرصته انتظاراً امور دولتی تأخراته اوغراتمق اعتیادنده اولان وبو خصوصده سائر دولت مأمورلرندن آیریلان مأمورین عثمانیه‌یی رنجیده ایتمکده ایدی . صدراعظم ، اصلاحاتك تطبیق خصوصنده کوستریلن استعجال وتهالکك بین‌الناس هیئت وکلا علیهنده حاصل ایتدیکی جریان افکاری یالکز کنج رفیقی اوزرینه، رشیدپاشایه توجیه ایتدیرمك آرزوسنده بولندیغی ایچون اوله‌ایدرکه کندیسنی آچیقده طوتیور ، اصلاحات ایشلرینه مداخله‌دن احتراز ایدییوردی .

سکزنجی باب

رشید پاشانك انظار خلقده توجهنده سقوطی — مصر امورینه اوروپا مداخله‌سنك اصلاحات اوزرنده حاصل ایتدیکی تأثیرات — اصلاحاتپرور ناظرك عزلی .

رشید پاشادن طولایی بتون هیئت حکومته مضرتی طوقونان بوعدم توجه، خوشنودسزلق حقیقت حالده بادیٔ اندیشه اوله‌جق بر ماهیت اکتساب ایتمکه باشلامشدی . اهالیٔ اسلامیه‌یی اصلاحاتك نتایجی حقنده دوچار خوف ایتمك مقصدیله بالالتزام برطاقم یالان یاکاش حوادث اشاعه اولنیوردی . هرطرفده رعایانك حریت ومساوات نامنه‌قیام ایده‌جکلری، اهل اسلامك عصرلردنبری دوام ایدن تعدیات واعتسافاتنك جزاسنی چکه‌جکی وقتك یاقلاشمقده اولدیغی سویلنیوردی .

اهالیسی مختلط ، یعنی هم اسلام ، هم‌ده خرستیان‌اولان محللرده حسیات تعصبکارانه حال غلیانده ایدی . طشره مأمورلرینك اندیشه‌سی او درجه‌ده ایدی‌که بر چوق یرلرده ، مثلا ازمیرده پاسقالیه هفته‌سنده روملر طرفندن اجراسی‌معتاد اولان مراسم لیلیه‌نك منعی جهتنه کیدلمك اقتضا ایتدی .

بعض‌مفسدلرك افاده‌سنه کوره، یکی‌طرز اداره‌نك جسم‌دولت‌اوزرنده‌برتأثیر حیاتبخشااجراسندن قورقدیغی‌ایچون بونك‌علیهنده‌بولنان‌براجنبی‌حکومت‌بر آرالق سلطان محمود دورنده‌حائزاولدیغی حکم‌ونفوذی اعاده ایچون آتشی کوروکله‌مکده، ایقاع شورش وفساد ایتمکده ایدی . مصر مسئله‌سنك بر درلو آرقه‌سی کسیلمین مشکلات وتشوشاته بادی اولمسی ، یعنی بر قاچ سنه اول باب عالی‌یی اهالیٔ اسلامیه‌نك کندیسیله هر درلو مناسباتی قطع ایتمك ایستدیکی برحکومتك تحت حمایه‌سنه التجایه مجبور ایدن بحرانك بر آرالق کسب خفت‌ایتدکدن

صکره تکرار پیدای شدت ایلسی بو ذهاب عمومی‌یه آز چوق بر شکل حقیقت ویرمکده ایدی .

اوزمان دول غربیه قابینه‌لرینك ترکیایی معروض اولدیغی مهالك خارجیه‌یه قارشی مؤثر بر صورتده صیانت ومحافظه لزومنه قانع اولدقلری وارستهٔ شك وشبهه‌در . سلطان عبدالمجیدك جلوسندن براز صکره ١٣٨٩ سنه‌سی تموزینك ١٨٣٩
یکرمی برنده مذکور حکومتلر طرفندن باب‌عالی‌یه ویریلن مشترك بر نوطه‌ده بیان ایلدیکی وجهله (اوروپا) دولتلری دولت‌عثمانیه امورینه مشترکاً مداخله‌نك مستلزم اوله‌جغی تأميناتدن ترکیایی مستفید ایتدیرمك آرزوسنده بولنیورلردی .

خدیو مصری وسائط زجریه‌یه مراجعت صورتیله تحت اطاعت وانقیاده آلمغه عزم ایتمش اولان دولتلرك دائرهٔ اتحادندن چیقه‌رق موقتاً منفردانه بر وضعیت آلان (فرانسه) یی بو سیاستی تعقیبه نه کبی اسبابك سوق ایتدیکنی بوراده ایضاحه لزوم کورمیورم .

١٥ تموز ١٨٤٠ تاریخلی (لوندره) معاهده نامه‌سیله بو معاهده نامه‌نك عقدینی متعاقب وقوعه کلن محمد علی پاشانك هزیمتی رشید پاشانك تشبثات اصلاحکارانه‌سی اوزرنده اجرای تأثیردن خالی قالمدیغنی تخطر ایتمك کافیدر .

ممالك عثمانیه‌نك بر چوق طرفلرنده ساکن اهالیٔ اسلامیه، مصر والیسنك تحکمنی چکه‌میوب بونك رفع وازاله‌سنه چالیشان حکومات خرستیانیه ایله باب عالینك اتفاق ایتمسنی خوش کورمیور ، پادشاهك فرنکلشدیکی ، محمد علینك ایسه اسلام قالدیغی سویلنیوردی .

خدیو مصر ایله محاربه ایچون عسکر جمع ایدلمسی ، بعض ایالتلرده وخیم اغتشاشاته سببیت ویرمشدی . اسلامیتك تمثال ذیشانی عد ایدیلن ذاتك کسر قدرت ونفوذی مقصدیله وجوده کتیریلن اتفاقك افکار عتیقه اصحابی اوزرنده سؤ تأثیر حاصل ایتدیکنده وبونلری ارتجاعه طوغری سوق ایلدیکنده شبهه یوقدر . آرناوودلقده، آیدینده ودیکر بعض بلادده پادشاهك مشکوك الاعتقاد وقرآن کریم نامنه ایتدیکی یمینده حانث اولدیغی بیان ایدیلیوردی . پادشاهك وکلاسی ، وبالخاصه رشید پاشا کافرلر طرفندن جلب واطماع ایدلمش بر رکاوور صورتنده کوستریله‌رك بونلرك کندی متبوعلرینی آلداتمقده وملتك قدروحیثیتنی تذلیل ایتمکده اولدقلری سویلنیوردی . بو متعصب محیطلرده یشایان رعایا الك

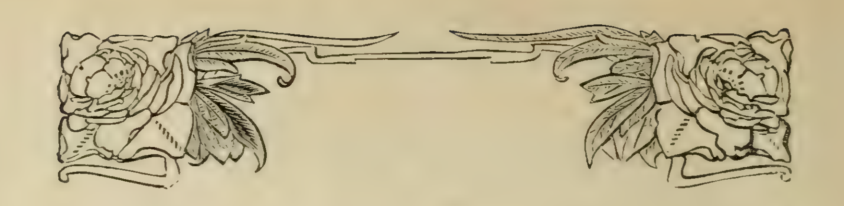
اول کندیلرینك قربان اوله‌جقلری خفی بر اتفاق قارشیسنده بولندقلرینی حس ایدییورلردی .

صنوف اهالینك کافهٔ طبقاتنه سرایت ایدن بو غلیانه مشکلات مالیه‌وبوندن بشقه هیچ بر قیمت حقیقیه‌یی حائز اولمدقلری حالده طرف حکومتدن امور اقتصادیه‌ده‌کی تجربه‌سزلك حسبیله نقد کبی تداول ایتدیرلمك ایستنیلن اسهام دولتك تدنیٔ فیأتی انضمام ایلیوردی .

مشکلاتك تعاقب وتوالیسی واحتمال که رشید پاشانك اوته‌دنبری نصیحتلرندن استفاده ایتمك ایستدیکی (فرانسه) نك او آرالق ترکیایه قارشی محترزانه بر مسلك تعقیب ایتمسی پاشانك نفوذ واعتبارینی تزلزله اوغراتمقدن خالی قالمدیغندن مشارالیهك رأس اموردە قالوب قالمیه‌جغی مسئله‌سی موضوع بحث اولمغه باشلادی .

نهایت ، رشید پاشا ۱۸٤۱ سنه‌سی اوائلنده عزل اولندی .

طقوزنجی باب

علائم ارتجاع — اسکی اصول مالیه‌یه عودت

رشید پاشانك سقوطندن برقاچ هفته صکره (اوستریا) باش وکیلی پرنس (مترنیخ)، اوزمانه قدر متردد کورینن فرقهٔ ارتجاعیه‌یی تشجیع ایتمك کندیسنجه مطلوب ایمش کبی، اوستریانك درسعادت سفارتنده بولنان قونت (آپونی)یه ترکیانك صمیمی دوستلرینی دوچار حیرت ایدن غریب بر تلغرافنامه کشیده ایلمشدر.

مذکور تلغرافنامه‌ده دینیلیوردی‌که:

« هرهانکی برحال، پك مختلف برچوق احوال وشرائطدن ترکب ایدرکه بونلر میانده سوابق احوالی برنجی صره‌یه قویمق لازمدر.

« جسم دولتی کمیرن برخسته‌لغك علامت باهره‌سی اوله‌رق تلقی اولنه‌بیلن مصر غائلهٔ وخیمه‌سندن باب عالینك دها یکی قورتولدیغی بوصره‌ده بالاده‌کی حقیقت عمومیه دولت عثمانیه حقنده بالخاصه قابل تطبیقدر. دولت عثمانیه حال تدنی وانحطاطده بولنان برجسمدر .... شوراسنی کیزله‌مکه چالیشمالیدرکه اسباب انقراض میانده ایلك تملری سلطان سلیم طرفندن آتیلوب صوك پادشاهك آنجق عمیق برجهالته وحدسز پایانسز بر خیالپرستلکه استناداً ترویج وتشویق ایتدیکی اوروپا طرزنده‌کی اصلاحات افکار وتصوراتنی ذکر ایتمك لازمدر.

« باب عالی‌یه شو صورتله حرکت ایتمسنی توصیه ایدرز:

« حکومتکزی، موجودیتکزك اس‌الاساسی اولان وذات شاهانه ایله تبعهٔ مسلمه‌سی آره‌سنده باشلیجه بر رابطه تشکیل ایدن قوانین دینیه‌یه حرمت

ورعایت اساسی اوزرینه بنا ایدیکز . احتیاجات زمانه کوره حرکت ایدیکز . وزمانك تولید ایتدیکی احتیاجاتی نظر اعتباره آلیکز . امور اداره‌کزی انتظام آلتنه آلیکز واصلاح ایدیکز . لکن عادات وطرز معیشتکزه اویغون اولمیان بر اصول اداره‌یی تأسیس ایتمك ایچون اسکی اداره‌یی ییقماییکز . عکس تقدیرده پادشاهك نه تخریب ایتدیکنك ، نه‌ده خراب ایتدیکی شیلرك یرینه قویدقلرینك قدر وقیمتی بیلمدیکنه حکم اولنور .

« اوروپا مدنیتندن سزك قوانین ونظاماتکزه اویمایان قانونلری اخذ واقتباس ایتمیکز. زیرا قوانین غربیه حکومتکزك تملی تشکیل ایدن قانونلرك مستند بولندیغی اصول وقواعده اصلا بکزه‌مین قواعد اوزرینه مؤسسدر . ممالك غربیه‌ده اساس اولان شی قوانین خرستیانیه‌در . سز ترك قالیکز . لکن مادامکه ترك قاله‌جقسکز ، شریعته تمسك ایدیکز . ادیان سائره‌یه قارشی مساعده‌کار اولمق ایچون شریعتك سزه کوستردیکی تسهیلاتدن استفاده ایلیکز . خرستیان تبعه‌کزی تمامیله تحت حمایه‌کزه آلکز . آنلرك پاشالر طرفندن دوچار تعدیات اولملرینه مانع اولیکز . تبعهٔ مذکوره‌نك امور دینیه‌لرینه قاریشماییکز . مظهر اولدقلری امتیازاته رعایت ، کلخانه خطنده‌کی وعدلری انجاز ایدیکز .

« بر قانونك اسباب اجرا وتطبیقنی تأمین ایتمه‌دن اصلا اعلان ایتمیکز . طریق حق و صوابده ایلریلیکز . فقط بونی یاپارکن غربك افکار عمومیه‌سی عد ایتدیککز شیئه عطف اهمیت ایتمیکز ؛ سز بو افکار عمومیه‌یی ، اوروپانك صدای عمومیسنی آکلامیورسکز . اکر طریق ترقیده عدالت ، وقوف ومعلومات ایله ایلری‌یه طوغری حرکت ایدرسه‌کز اوروپا افکار عمومیه‌سنك شایان اهمیت اولان قسمی سزه متمایل ومتوجه اوله‌جقدر .

« . . . . . خلاصه ، بز باب‌عالی‌یی کندی طرز اداره‌سنك تنظیم واصلاحی ایچون واقع اولان تشبثاتندن واز کچیرمك ایسته‌میورز . لکن احوال‌وشرائطی ترکیا ایمپراطورلغنك احوال‌وشرائطنه توافق ایتمین حکومات غربیه‌یی هرشیدن اول ، تقلیده شایان برنمونه صورتنده تلقی ایدرك اکا کوره اصلاحاتده بولنمامسنی ، قوانین اساسیه‌سی شرقك عادات وآدابنه توافق ایتمین حکومتلری تقلید واحوال حاضره‌ده هر درلو قوهٔ ابداعیه و تنظیمیه‌دن محروم اولوب ممالك

اسلامیه‌ده ایقاع مضرتدن‌بشقه بر نتیجه حاصل‌ایتمیه‌جکی آشکار اولان‌اصلاحاتی قبول ویا تطبیق ایتمه‌مسنی توصیه ایدرز .

« . . . . عجبا بنی خیالات سیاسیه‌یه اتباع ایتمکله‌می اتهام ایده‌جکلردر ؟ وارسون اویله اولسون . . . . »

ترکیانك کندی مملکتی داخلنده تطبیق ایتمك ایستدیکی اصلاحات ایچون فرانسه قوانین ونظاماتنی‌سائر ممالك قوانیننه ترجیحاً نمونه‌اتخاذ ایتمسنی‌اوستریانك قیصقاندیغنی احساس ایدن بو غیر منتظر نصیحتنامه ترکلری «ترك قالمغه» دعوت ایتدیکی ایچون اجرای تأثیردن خالی قالمدی .

آرادن‌بك آززمان کچدکدن صکره، رفعت پاشاسلفنك کمال‌شوق وتهالك‌ایله تطبیق ایتدیکی تدابیر شدیده‌یی تصویب ایتمدیکنی ، نحیف‌وضعیف البنیه‌خسته‌لره هانکی دوالر فائده بخش ایسه ترکیا حقنده‌ده بو کبی ادویه‌یی قوللانمق ، یعنی هردرلو تزلزلات وصدماتدن عاری، احتیاطکارانه وسکونتپرورانه برخط حرکت تعقیب ایتمك لازم کلدیکنی سویلمکه باشلادی .

پرنس (مترنیخ) ك باب عالی‌یه مناسب کوردیکی حال تجرد و انفرادی معقول کوسترمك ایستیورمش کبی شو سوزلری‌ده علاوه ایدییوردی :

« خارجدن واقع اوله‌جق نصایحه مع‌الممنونیه حوالهٔ سمع اعتبار ایدرز ، لکن امور داخلیه‌مزه وقوعبوله‌جق هردرلو مداخله‌یی شدتله ردایده‌جکز . »

رشید پاشایه خلف اولان ذاتك آغزندن چیقان بو سوزلر (اوستریا) باش وکیلنك صدای حاکمانه‌سنك انعکاساتی کبیدی.

(اوستریا) طرفندن ویریلن نصایحك باب عالی امورینی اداره ایدن ناظرك مسلکی اوزرنده نه درجه‌یه قدر اجرای تأثیر ایتدیکنی کوسترمك برآز مشکلدر . لکن ١٨٤١ سنه‌سی تشرین ثانی آینده برای تذکر مجلس احکام عدلیه‌یه تبلیغ اولنان مهم بر تدبیر (اوستریا) نك استشاره قیلندن اوله‌رق بیان ایتدیکی فکرومطالعه‌نك حاصل ایتمش اولدیغی تأثیر معنوینك درجه‌سنی کوستره‌جك بر ماهیتده ایدی . مجلس مذکورده بر طرفدن التزام اصول قدیمه‌سنه عودت ایدلمسی،دیکر جهتدن واردات دولتك صفت رسمیه‌یی حائز اولمیان افراده التزام اولنمسی موضوع بحث اولدی .

بدایةً آنجق بعض محللرده یالکز اعشاره تطبیق‌ایدلمسی تقررایدن بواصول،

ترکیاده بولنان بالجمله اصحاب اراضی‌یی محو وخراب ایدن اصول مالیه‌نك قریباً یکیدن موقع تطبیقه قونیله‌جغنه دلالت ایدیبوردی .

غریب برتصادف اثری اولمق اوزره پادشاه رشید پاشانك انفصالندن صکره شو مآلده بر خط شریف تسطیر ایلدی : « غایهٔ آمالمی هنوز لایقیله درك وفهم ایده‌مین بعض کیمسه‌لرك حکومتك ادارهٔ داخلیه‌سیله وضعیت سیاسیه‌سنك بشقه بر شکل ورنکه کیره‌جکی ظن وادعاسنده بولندقلرینی استخبار ایتدم . بوکبی اساسسز بیاناتك افکار عمومیه‌یی اخلالدن بشقه بر نتیجه حاصل ایتمیه‌جکی آشکاردر . یوم جلوسمدنبری بتون مساعیم تبعه‌مك استکمال اسباب رفاه واستراحتنه معطوف ایدی . ذاتاً قوانین ونظامات جدیده‌ده عین مقصدی تأمین ایچون وجوده کتیرلمشدر . یالکز بعض تفرعات ناتمام قالمشدر. آنجق هیچ برقانون بدايةً تمام ومکمل اوله‌ماز. قوانین موضوعه‌نك تأییدینه وبونلره متعلق تفرعاتك اکمالنه صرف مساعی ایلیه‌جکم .»

افکار متضاده‌یی جمع وتألیف ایلمك مقصدیله تسطیر اولنان بومبهم خط همایوندن دخی آکلاشیلدیغی وجهله سلطان عبدالمجید دخی طریق اصلاحاتده فضله بر سرعتله ایلری‌یه کیدلدیکنه وعهد ومیثاق شاهانه‌سی آلتنده بولنان کلخانه خطنی رد وانکار ایله‌مکله برابر بوسرعتی تعدیل و توقیف ایتمك لازم کله‌جکنه قانع ایدی .

برمدت صکره ، مجلس احکام عدلیه طرفندن اتخاذ اولنان بر چوق مقررات خط همایونك نه‌کبی برمقصد ایله تسطیر ایدلدیکنده آرتق هیچ بر شبهه براقدی .

۱۸٤۲ سنه‌سی شباطنده ایالات وارداتنك اخذ وجبایتی کمافی‌السابق عسکری قوماندانلره تودیع اولندی ؛ مراکز ولایاتده‌کی محصللر قالدیرلدی . هریرده معتبران محلیه‌دن مرکب بر مجلس ویرکونك طرح وتحصیلنه مأمور اولدی ؛ اعشار التزامه ویرلدی . خراجك جماعات روحانیه واسطه‌سیله تحصیلندن واز کچیله‌رك طرز قدیم جبایت اعاده ایدلدی .

الحاصل، ۱۸٤۲ سنه‌سی اوائلنده، فکر ارتجاعك، فرقهٔ قدیمه‌یه انتسابلریله معروف اولان بیوك مأمورلرك حمایه‌سی آلتنده غلبه ایده‌جکی عمومیتله ظن ایدلمکده ایدی .

اوتنجی باب

رعایانك احوال وشرائط حیاتیه‌سی — (١) ارمنیلر ایله آسیا ایالتلرنده متمکن جسیم قتولیك ملتی — (٢) مارونیلر وجبل لبنان مسئله‌سی — (٣) پروتستانلر وترکیاده ایلك پروتستان مؤسسه‌لری — (٤) روم اورتودوقسلری و تبدیل تابعیت مسئله‌سی .

کلخانه خط شریفی رعایایی بولندقلری حال اسارتدن قورتارمش ، دها طوغریسی بو امر تخلیصك نتایج طبیعیه‌سی اولمسی اقتضا ایدن فوائدی آنلره فعلاً بخش وتأمین ایتمکسزین کندیلرینه قید اسارتدن تخلیصلرینی طلب ایتمك حقنی ویرمشدی . عصرلردن بری پایدار اوله اوله نهایت کسب مشروعیت ایدن ومتعصب بر ملتك حسیات دینیه‌سنك اعماقنه قدر کوك صالمش اولان بر اصولك آنی صورتده دکیشمسنه انتظار ایتمك عبث ایدی . پادشاهك حکم ونفوذ شخصیسنی محافظه لزومنه وجداناً قانع اولمسی و اهالی‌یه بعض حقوق بخش ایدن کلخانه خط همایوننك تأثیریله اوته‌دنبری حائز اولدیغی منافع و امتیازات مخصوصه‌دن فراغته راضی اولمامسی نه قدر طبیعی ایدی ایسه کندیلرینه حریت وعد اولنانلرك‌ده حریتك غلبه چالدیغنی کورمك وبونك بخش ایده‌جکی ایتدیکی نعمتلردن استفاده ایلك ایسته‌ملری اودرجه طبیعی ایدی.

مساواتك تولید ایده‌جکی نتایجی اوزون اوزادی‌یه دوشونمین رعایا ، کندیلرینه بخش اولنان حقوق جدیده‌نك فوائد و محسناتندن مستفید اوله‌بیلمك ایچون شکایتلرینك مسموع اوله‌جغنه احتمال ویردکاری هر یرده رفع آوازهٔ شکایت ایتمکده ایدیلر . تعبیر دیکرله رعایانك بیوك بر تحول ایستدکلری ، «استاتوقو»نك، حال حاضرك دوام ایتدیکنی کوردکجه شکایتلرینی برقات دها آرتیره‌رق اظهار نفرت ایتمکده اولدقلری میدانده ایدی . بونلردن برچوغی

حکومت عثمانیه‌نك زیر حاکمیتندن قورتولمق آرزوی مدید و شدیدینه تابع اوله‌رق عالم خرستیانیتی تشکیل ایدن دول مختلفه ایله کندی آرالرنده‌کی اشتراك دین ومذهبه ، رابطهٔ روحانیه‌یه صارلمق خصوصنده هر زماندن زیاده انهماك کوستریورلردی . ممالك اجنبیه‌ده‌کی هممذهبلریله کندیلری آره‌سنده ـ ینه کندی ذهابلرنجه ـ اودرجه صیقی براشتراك منافع و حسیات حاصل اولمشدی‌که اورتودوقسلر کندیلرینی روس ، قتولیکلر فرانسز ، پروتستانلر ایسه انکلیز عد ایتمکده ایدیلر .

ترکیا ایمپراطورلغی داخلنده یشایان باشلیجه خرستیان جماعتلرینك احوال داخلیه‌سنه شویله بر نظر عطف ایدیله‌جك اولور ایسه اصلاحات دوره‌سنك بو صفحهٔ مخصوصه‌سنده موجود اولان تمایلات حقنده دها ایی بر فکر پیدا ایتمك ممکن اولور . جماعات مذکوره‌نك احوالنی تصویر ایدرکن آنجق طوغریدن طوغری‌یه ویا بالواسطه اصلاحات‌ایله حائز مناسبت و ارتباط اولان وقوعاتدن بحث ایده‌جکم :

١

ارمنیلر ایله شرقده متمکن بشقه قتولیك جماعتی

شرقده‌کی بیوك قتولك جماعتنك افرادی آره‌سنده موجود اولان روابط رومهلری ، تعبیر دیکرله اورتودوقسلری بربرلرینه یاقلاشدیران رابطه قدر صاغلام اولمقدن پك اوزاقدر . اوروپای عثمانی ایالتلرنده ساکن وقتولیك مذهبنه منسوب اولان آطه‌لیلر ، بوشناقلر ، هرسکلیلر ، بلغارلرك اکثرینك کندیلرینه مخصوص برر تشکیلاتی وبوتشکیلات آره‌سنده بیوك فرقلر موجود ایدی. آناطولیده مقیم قتولك تبعهٔ عثمانیه روم ایلیده ساکن اولان قتولکلره نسبتله عدداً کثیردرلر . بونلردن ارمنیلر ، مارونیلر، کلدانیلر شرق‌کلیساسی اصولنجه عبادت ایتدکلری حالده ملکیتلر ایله سریانیلر غرب کلیساسی رسم وآیننه رعایت ایدرلر . بوندن بشقه بتون بو جماعتلر آره‌سنده اصل‌ومنشأ ، عادات واخلاق ، عنعنات تاریخیه نقطهٔ نظرندن آز چوق فرقلر موجوددر . بو بش جماعتك بربرلریله ویا سائر ملتلر ایله اولان مناسباتی قرناً بعدقرن

بر چوق تحولات وتغیراته تابع اولمشــدر . جمـاعات مذکوره مجرد منطقسز برهوس و آرزویه تبعاً اك مدهش دشمنلرینك تحت حکمنه وضع ایدلمشدر . ١٨٣٠ سنه‌سنده بونلرك بر قسمی روم پطریقنه ، دیکر قسمی‌ده اصل کلیسادن آییرلمش اولان ارمنی پطریقنه مربوط وتابع ایدیلر .

غیر طبیعی اولدیغی قدر غریب اولان بو حال ، قتولیکلر ایچـون طول مدت دوام‌ایدن وعادتا مرتب ومنتظم براصول داخلنده وقوع بولان اعتسافاته سبب اولیوردی .

تواریخ مختلفه‌ده اهالی، قتولیکلر علیهنده مظـالم وتعدیاته ســوق وتشویق اولنمشدر . تعدیات مذکوره صره‌ســنده جلادلرك کوســتردکلری ظلم وغدر وبونلرك مظالمنه اوغرایانلرك ابراز ایتدکلری جسارت ، خرســتیانلغك بدایت ظهور وانتشارنده‌جریان‌ایدن احوال فجیعه‌یی تخطر ایتدیرییوردی . بوظلملرك اك مدهشی صوکنجیسی‌ایدی :

روملرك (فرانسه) یه قارشی مفرط بر محبت بسلمکله اتهـام ایتدکلری بیك قدر ارمنی ، ١٨٢٨ تاریخنــده ، ینه روملرك تحریکات و تشـویقاتی اوزرینه ، درسعادتدن نفی وتغریب وبرقاچ کون ظرفنده آناطولینك ایچری طرفلرینه کیتمکه اجبار ایدلدیلر. اك کبار، اك زنکین عائله‌لره منسوب اولانلر قتل واتلاف ومالل‌ری‌ضبط ومصادره اولندی .

فرانسه حکومتی انسانیت ومن‌القدیم حائز اولدیغی حق حمایه نامنه بوکبی معـاملات جبر وشـدتی پروتستو ایتدی ونفی ایدیلن ارمنیلری ایکی ســنه صکره مأوای قدیملرینه اعاده ایتدیرمکه ، امور جسمانیه وروحانیه‌لرنجه دیکر بر دینده بولنان پطریقخانه‌دن تمامیله آییرمغه وسائر ملل غیر مسلمه‌نك حائز اولدقلری امتیازات ومسـاعداتك عینه مالك اولمق شرطیله امور مذهبیه‌لرینی اداره ایده‌جك بر رئیس روحانی تعیین ایتدیرمکه موفق اولدی . درسعادتده مقیم مارونیلر ، کلدانیلر ، ملکیتلر دخی یکی جماعته الحاق ایدلدیلر .

بو صورتله، شرقده‌کی قتولیك جماعتك اتحـادینه طوغری بوایلك‌خطوه آتیلمش اولدی . لکن جماعت مذکوره‌ینه برتهلکه آلتنده ایدی . بوتهلکه ایسه بربرلریله قسماً قاریشمش اولان کوچك ملتلرك یکدیکری قیصقانملرندن ومستقل برحالده یشامق آرزوسنده بولنملرندن ایلری کلیوردی .

فی‌الواقع ۱۸۳۰ و ۱۸۳٤ سنه‌لرنده آسیا ایالاتنده‌کی قتولیکلره بخش اولنان فرمانلرك احکامنه مخالف اوله‌رق ۱۸٤۰ سنه‌سنده حلب اهالیسندن بعض سریانیلر ایله ملکیتلر لاتین رعایاسنك امورینی اداره ایدن قانچلاریه‌ده اسملرینی قیدایتدیرمك ایچون مقام صدارتدن استحصال رخصت ایتدیلر، یعنی یکی ارمنی پطریقنك حکم ونفوذینی طانیمقدن استنکاف ایتدیلر.

همان عینی زمانده مارونی پطریقی ، رئیس روحانیسی اولدیغی ملتك منافعنی طوغریدن طوغری‌یه باب عالی ایله مذاکره ایچون درسعادته بر مأمور مخصوص کوندردی وبومأمورك مقامات رسمیه طرفندن قبول ایدلمسنی تأمینه موفق اولدی.

ارمنی پطریقی بو کبی یولسزلقلردن طولایی بیهوده یره شکایاتده بولندقدن صکره زیر اداره‌سنده‌کی جماعتك اصول ومراسم مذهبیه‌سندن فرقلی رسم وآیینه تابع اولان بر قتولیك جماعتك امورینی رؤیت و اداره‌دن فارغ اولدیغنی کرك کندی ، کرك کندینه تابع پسقپوسلر نامنه بیلدیردی .

بوصورتله قتولیك واورتودوقس مذاهی اربابی آره‌سنده بوندن کونه انقسام حاصل اولیوردی. بوتفرقه نتیجه‌سنده پطریقخانه‌دن آیریلانلر پطریقنك تناقص نفوذندن بالاستفاده پاپالق مقامنك قدرت ومنافعنی تزییده چالیشان لاتین باش پسقپوسی طرفندن سوق ایدلمکده ایدیلر .

پاپالق مقامی بو مسئله‌ده آسیای عثمانیده مقیم قتولیکلری پطریقخانه‌لردن آییرمق مقصدیله حرکت ایتمش اولان (فرانسه)نك آماله مشابه برامل تبعیت ایدییوردی. فقط کندی فکرنجه، لاتین رعایاسی [*] نامنی ویردیکی عثمانلی لاتینلریله کتله‌ٔ واحده تشکیل ایتمسی لازمکلن سائر قتولیك جماعتلرینی ارمنیلرك تحت حکم ونفوذندن قورتارمق ایستدیکندن مسئله‌نك دها قطعی برصورتده حل وتسویه‌سی چاره‌سنی آرایوردی. پاپالق مقامی بومدعاسنی اثبات ایچون زیرده‌کی محاکمه‌یی یوروتیوردی: «ارمنی جماعتنه ادخال ایدیلن ویکدیکرندن آیری برقاچ ملت تشکیل ایدن قتولیك رعایاسنك ارمنیلره تابع اولملری وعادت قدیمه موجبنجه بالذات کندیلری

[*] شیرا ، آندروس ، تینوس آطه‌لری وندیکلیلر طرفندن دولت عثمانیه‌یه ترك اولندیغی زمان جزائر مذکوره اهالیسی (لاتین رعایاسی) نامیله یاد اولنمشدر . بوندن مقصد اهالیٔ مرقومه‌یی قتولیك مذهبنه منسوب اولان سائر روملردن تفریق ایلك ایدی . لکن جزائر مذکوره یونانستانك ید تصرفنه کچدیکی زماندن بری بو (لاتین رعایاسی) تعبیری متروکدر .

طرفندن انتخاب اولنمش رؤسای روحانیه‌یه مالك اولمالری موافق حقانیت دکلدر . برده بو اتحاد ملل مذکوره‌نك منافعنی مخل بعض نتایج تولید ایدییور. بالفرض ارمنی پطریقی بلاوارث وفات ایدن قتولیك راهبلر ایله راهبه‌لری اموالنی تصرف ایتمك حقنی حائزدر . بوده برجماعتك دیکر بر جماعت ضررینه زنکینلشمسی کبی بر نتیجه حاصل ایدر. »

فی الحقیقه بو قاریشیق معاملات مختلف قتولیك مذاهبی اربابی ایچون نه درجه داعیٔ مشکلات اولیور ایدی ایسه هر کون شکایات و مستدعیاته معروض قالان باب عالی ایچونده او مرتبه غوائل تولید ایدییوردی . بو سببه مبنیدرکه ١٨٤٤ و ١٨٤٥ سنه‌لرنده ارمنی ، کلدانی و سریانی جماعتلری رؤسای روحانیه‌سی آره‌سنده ارمنی قتولیك پطریقلکنك صورت قطعیه‌ده تشکیلی ایچون ایکی مقاوله نامه عقد اولندی . مذکور مقاوله نامه موجبنجه بو اوچ جماعتك امورینی حکومت مرکزیه نزدنده تعقیب ایتمك وظیفه‌سی منحصراً پطریقخانه‌یه تودیع ایدلدی .

دولت عثمانیه‌نك آسیاده‌کی ایالتلرنده مقیم قتولیکلر آره‌سنده موجود اولوب برمدت موقته ایچون برطرف ایدیلن [عینی اسبابدن متولد اختلافلر بالاخره ارمنیلر آره‌سندده ظهور ایتمشدر] اختلاف افکار، خرستیان رعایاسی آره‌سنده ـ هیئت مجموعه‌سی نظر اعتباره آلندیغی تقدیرده ـ ظن اولندیغندن دها بیوك تفرقه‌لرك ، رقابتلرك موجودیتنه دلالت ایدییوردی . حکومت عثمانیه‌نك بومسئله‌ده‌کی افعال وحرکاتی تدقیق ایدیلیرسه ـ درعهده ایلدیکی وظیفهٔ تألیفیه‌یی نظر دقتدن دور طوتمامق شرطیله ـ جماعتلری تشتت وتفرقه‌یه دوشورمك ایچون هیچ بر فعل وحرکتده بولنمدیغی آکلاشیلیر . بوحال ایسه باب عالی لهنده برشهادتدر .

٢

مارونیلر وجبل لبنان مسئله‌سی

(فرانسه) حکومتی ، برطرفدن ، ارمنیلرك تشکیلات روحانیه‌لری یوزندن ظهور ایدن ماهیت جسمانیه‌یی حائز مسئله‌لرك حسن صورتله حل

وفصلی ایچون وساطت دوستانه‌ده بولنورکن دیکر جهتدن دول معظمه باب عالی نزدنده مشترك برتشبثده بولنه‌رق حائز مختاریت برقبیله صفتیله موجودیتلری ومالك اولدقلری امتیازلری دوچار تهلکه اولان مارونیلری حمایه‌یه قالقیشدیلر.

قتولیك اولان بوقوم ایله درزیلر آره‌سنده ۱۸۴۱ سنه‌سنده خونریزانه برمجادله ظهور ایتمشدر. صلاحیت واسعه ایله محل وقعه‌یه کوندریلن سرعسکر جبل لبنانده عصرلردنبری جاری اولان اصول یرینه حوالیٔ مذکوره اهالیسنك آداب وعاداتیله اصلا قابل تألیف اولمیان یکی برطرز اداره تأسیسی مناسب عد ایتمشدی. جبل لبنان حوالیسی تابعیت عثمانیه تحتنده اداره ایدن یرلی مأمورلردن متشکل حکومتی قالدیرمش، ذات شاهانه‌نك طوغریدن طوغری‌یه وکیلی اولان برپاشایی (دیرالقمر) ه نصب وتعیین ایتمشدی.

حکومات خرستیانیه، جبل لبنان قبائلنك حقلی کوردکلری نقطهٔ نظرلرینه اشتراك وکندی عادت واحتیاجلرینه قطعیاً غیر واقف اولان مأمورینك اعزامی یوزندن برقات دها وخیم نتیجه‌لر تولید ایتمسی ملحوظ بولنان بوطرز اداره‌دن قبائل مذکوره‌نك قورتولمق ایستدکلرینه قناعت حاصل ایتدیلر. سرعسکر طرفندن اتخاذ اولنان مقررات وترتیباتی قطعی عد ایده‌میه‌جکلرینی، حال وموقعك ایجابنجه برکون اول اجراسی الزم اولان تشکیلاتی باب عالی ایله مشترکاً موقع تطبیقه قویمق عزمنده اولدقلرینی دیوانه بیلدیردیلر.

ادارهٔ سابقه‌نك یکیدن تأسیسی علیهنده باب عالیجه سرد اولنان اعتراضلرك باشلیجه‌سی شونلردر: «عدداً ومدنیةً مارونیلرك دوننده بولنان درزیلر ایله جبل‌لبنانده ساکن سائر قبائل خرستیانیه‌نك، مارونیلر ایله کیریشمش اولدقلری دواملی وشدتلی بر محاربه‌یی متعاقب خصملری اولان مارونیلر آره‌سندن انتخاب ایدیله‌جك رئیسه تابع اولمقدن متنفراوله‌جقلری آشکاردر.»

بو نقطه اوزرنده اوزون اوزادی‌یه مذاکرات جریان ایتدی. (فرانسه) و (اوستریا) حکومتلری بر بچق عصری متجاوز بر مدت ظرفنده امور محلیه‌یی اداره ایدن (شهاب) عائله‌سنك ینه بو وظیفه ایله توظیف ایدلمسی جهتنی بالخاصه التزام و ترویج ایتمکده ایدیلر. نهایت، ۱۸۴۲ سنه‌سنده شهاب عائله‌سی اعضاسندن هیچ برینك امور اداره‌یه اشتراك ایتدیرلمه‌مسی صورتیله بری مارونیلر ودیکری درزیلر آره‌سندن انتخاب اولنه‌جق ایکی یرلی

قائممقاملك نصب و تعیینی ایچون دولتلر آره‌سنده ائتلاف حصوله کلدی .

باب عالینك عزت نفسنه براز کران کلن بو صورت تسویه اختلافات واقعه‌یه نهایت ویرمدی ؛ ١٨٤٥ سنه‌سنده مارونی و درزی رؤساسنك (صیدا) والیسنه تابع اولملری حقنده ارادهٔ پادشاهی صدور ایتدی .

بونك اوزرینه محاربهٔ داخلیه تکرار باشلادی . کاه کندی باشلرینه ، کاه ترکلر ایله برلکده حرکت ایدن درزیلر خرستیانلر حقنده اك مدهش مظالمی روا کوردیلر. بوتون بووقایع فجیعه (صیدا) مشیرینك نظر مسامحه‌سی اوکنده جریان ایدییوردی . باب عالی مشیرك کوستردیکی لاقیدئ تامی معذور کوسترمك ایچون بو کبی وقایعی منع ایتمك اقتدارینی حائز اولمدیغنی ایلری‌یه سوردی . لکن وقوعات کندی کندینی کوستریبور ، (صیدا) والیسنی آچیقدن آچیغه اتهام ایدییوردی .

وقایع مذکوره مناسبتیله ١٨٣٩ تاریخلی خط شریفده وضع و اعلان اولنان حریتپرورانه اساسلرك طشره مأمورلری نظرنده لفظ بی‌معنادن عبارت قالدیغنی ، باب عالینك خرستیانلر حقنده‌کی مسلك قدیم معتادندن کندینی قورتاره‌مدیغنی آکلاشیلدی .

جبل قبائلنی ایکنجی دفعه دائرهٔ انقیاده آلمق ایچون عقد ایدیلن صورت ائتلاف حقنده بعض ایضاحات ویره‌بیلمك ایچون بوندن صکره‌کی وقایعه امالهٔ نظر ایدییورم :

١٨٤٦ سنه‌سنده ایکی قائممقاملك مقیم اولدقلری شهرلرده بولنمق وامور اداریه وعدلیه‌یی رؤیت ایتمك اوزره مختلط برمجلس تشکیل اولندی. بومجلس صورت تشکلی اعتباریله ، مملکتده مقیم اقوام و مذاهب مختلفه اربابی ایچون تأمینات جدیه مقامنده ایدی .

ویرکو تحصیلاتی برچوق سوءاستعماللره میدان ویردیکندن ویرکونك قیمت املاك ایله متناسب اولمسنه و مقاطعه‌جیلرکده کویلیلر کبی ویرکو ایله مکلف اولملرینه قرار ویرلدی . بو تدبیر ایله یرلی دره بکلره اهمیتلی برضربه اوریلیوردی ؛ خرستیان امیرلر یالکز باشلرینه ادارهٔ حکومت ایتدکاری بر برزمانده بیله بوکا جسارت ایده‌مه‌مشلر ، یاخودتشبث ایتمك ایسته‌مه‌مشلردی.

چونکه نفوذلری آلتنده بولنان بکارلك الك قوتلیلریله اورتاقجیلق ایدرك اراضی‌یی ایشلتمکده وبونلرك منفعتلرینه اشتراك ایلکده ایدیلر .

اهالیسی مختلط اولان نواحیده اهالینك شکایاتی ایچون اوچ مرجع تعیین واحداث اولندی . بو مرجعلرك درجهٔ ابتدائیه‌سی وکیللر [رؤسای محلیه] ایله مقاطعه‌جیلردن عبارتدی . بونلرك فوقنده اوله‌رق قائممقاملر استینافاً فصل دعوا ایدرلردی . الك یوکسك محل مراجعت والینك ریاستی آلتنده‌کی مجلس ایدی . بو صورتله حکومت عثمانیه آنجق بدایةً واستینافاً رویت اولنان شکایات ودعاوی‌یی فصل وحسم ایتمك حقنی حائز اولیوردی.

بو یکی اصولده مندمج اولان فکر فیض بخشای ائتلافك آره‌ده‌کی رقابتلری ازاله ایده‌جکی امید اولنیوردی . خرستیانلردن عبارت اولان اکثریت بر آرالق غائب ایتدیکی حکم ونفوذی استرداد ایدییور ، درزیلردن متشکل آیری بر ملت تأسیسی حقنده‌کی خیالپرستانه امیدلر زائل اوله‌جق کبی کورونیوردی .

٣

پروتستانلر وترکیاده ایلك مؤسسه‌لری

سوریه طاغلرنده ظهور ایدن اغتشاشات ایله مذاهب مختلفه‌یه منسوب آسیای عثمانی خرستیانلری آره‌سنده حصوله کلن تشتت وتفرقه ، بو ایکی مسئله‌نك حین مذاکره‌سنده قطعی بر رول اوینامش اولان ایکی بیوك قتولیك دولتی ، یعنی (فرانسه) ایله (آوستریا) یی سائر دولتلردن زیاده علاقه‌دار ایتمکده ایدی . (انکلتره) حمایهٔ دینیه‌نك بتون اهمیت سیاسیه‌سنی میدانه چیقاران وممالك عثمانیه‌ده‌کی نفوذ مشروعنه ایراث خلل ایدن بوائتلافلره نظر شبهه وتردد ایله باقیوردی .

(انکلتره) دخی شرقده کندیسی ایچون بر حمایه تأسیس ایتمك ایستەدی، بو حمایه‌یه اساس اوله‌جق عناصر موجود اولمدیغندن ممالك عثمانیه‌ده بر پروتستان ملتی وجوده کتیرمکه تشبث ایتدی .

(برلین) قابینه‌سنك معاونتنه استناد ایدن (انکلتره) خارجیه نظارتی

قدسده بر پروتستان معبدی انشاسی ایچون مساعده ایستدی . بو تشبث ١٨٤٠ سنه‌سنده واقع اولدی .

بویله بر امتیازك درجهٔ شمول واهمیتنی تقدیرایدن بابعالی راضی اولمدی. حتی اهالی‌یی یکیدن تبدیل دینه سوق وتشویق ایچون صرف اولنه‌جق همتلرك ترکیا ایچون تولید ایده‌جکی مهالکی برطرف ایلك املیله انکلتره‌نك تشبثات واقعه‌سنی وسیله اتخاذ ایده‌رك خرستیانلری تبدیل مذهبدن منع ایدن قانون عثمانی‌یی بطریقلره وطولاییسیله بو مسئله‌لره علاقه‌دار اولان دولتلره اخطار ایتدی . باب عالی ، اووقت ، برکون کلوبده اسلاملرك دخی پروتستانلرك تشویقات دینیه‌لرینه هدف اوله‌جقلرینی خاطرینه بیله کتیرمیوردی .

(انکلتره) نك تشبثی بدایت امرده ، شرق قتولکلری آره‌سنده هیچ برهیجان وتأثره سبب اولمدی . پروتستان کلیساسنك آسیای عثمانی خرستیانلرینی تبدیل مذهبه تشویق ایچون واقع اوله‌جق همتلرینك ثمره‌سز قاله‌جغی عموماً ظن اولنیوردی . حتی بویله بر تشبثك وقوعی نظر مسرتله کورلدی . زیرا لسان ، عادات ، عرق نقطهٔ نظرندن بینلرنده برچوق فرقلر بولنان شرق قتولکلرینك بو تشبث قارشیسنده آره‌لرنده‌کی روابطی تشییده ، بربرلرینی دها صیقی روابط معنویه ایله باغلامغه چالیشه‌جقلری ظن اولندی . (ازمیر) و (پترا) قتولیك پسقپوسلری طرفدن یازیلان محرراته نظراً قتولیك مذهبنك هربردن زیاده شرقده مذاهب سائرهٔ خرستیانیه‌یه غلبه ایده‌جکی ،چونکه بومذهبك انسانك هم کوزلرینی ، همده قلبنی اوقشامسنه مقابل پروتستانلغك آنجق عقل ومنطق کبی عوام خلقك حظ ایتمدیکی براساسه استناد ایتدیکی عموماً ادعا ایدیلیوردی .

معمافیه پاپالق مقامی بوخصوصده بعض اندیشه‌لره دوشمکدن کندینی آله‌مدیغی ایچون درسعادتده‌کی (لازاریست) طریقت روحانیه‌سی رئیسی ایله صیق صیق مخابره ایتمکده ایدی. هممذهبلرینك ذهاب وقناعتنه اشتراك ایدن (لازاریست)رئیس رهبانی ، (ازمیر) و(پترا) پسقپوسلرك یاپدیغی کبی، خرستیان دینك مهدظهوری اولان برمحلده واهالینك معتقدات واعتیاداتنده تمل طوتمش ذیقدرت ومظهر حرمت بر کلیسا ، یعنی قتولیك دینی قارشیسنده تأسیس اولنان برپروتستان پسقپوسلغنك قوهٔ حیاتیه‌دن محروم وعقامته محکوم برمؤسسه

اوله‌جغی ، حتی قتولیکلك ایله پروتستانلق آره‌سنده‌کی تضادومباینتك بویله بر مؤسسه‌نك وجوده کتیرلمسی اوزرینه برقات دها ظاهر وعیان اولمسی یوزندن شرقده قتولیك مذهبنك تقویتپذیراوله‌جغنی پاپالق‌مقامنه افهام‌واثباته چالشدی.

کرك (ویانه)ده ، کرك (پارس)ده حقیقت حالی ستر ایدن کوزل سوزلره، پارلاق تعبیرلره اهمیت ویرلمیوردی . بوایکی پایتختده (انکلتره)نك مساعیسی جدیتله تلقی اوندی . انکلیزلرك تشبثاتنده‌کی تهلکه‌یه لزومندن فضله براهمیت ویرلمه‌مکله برابر بوکبی مساعینك دلالت ایتدیکی مقصد سیاسی نظر دقتدن دور طوتولمدی .

ظاهری اولان بواطمئنان قلب ایله خفی وباطنی اندیشه‌لر آره‌سنده (انکلتره) خارجیه نظارتی ایش کوریوردی . باب عالی ایلك مسلك امتناعکارانه‌سندن واز کچمش اولدیغندن ممالك عثمانیه‌ده سیاحت ایدن اجانبه ویرلمسی معتاد اولان بر فرمانی حامل بر (آنغلیقان) پسقپوسی (تایمس) نهری کنارلرندن نهرالشریعه حوالیسنه کلدی ؛ ۱۸٤۲ سنه‌سنك ایلك بهارنده قدسده بر پروتستان کلیساسنك رسم کشادینی اجرا ایتدی .

آرادن چوق کچمه‌دن پروتستانلغك ترکیاده استناد ایتدیکی اساسلر کسب قوت ومتانت ابتدی . (آمریقا) و (آلمانیا) دن کلن پروتستان راهبلری انکلیز راهبلرینك مساعیسنه اشتراك ایتمکده ایدیلر . قونسلوسلرك التزام وتشویق ایتدکلری بواشتراك مساعی سایه‌سنده پك آز زمان صکره برخیلی پروتستان محیلری (انکلتره) بایراغی آلتنده برلشدیلر .

تبدیل مذهب ایدنلرك صمیمی اولمدقلری ، سوریه اهالیسنك تدقیق ومناقشه‌یی ایجاب ایدن و شرقلیلرك خرستیانلغك روح و معناسندن زیاده اهمیت ویردکلری مراسم خارجیه‌یی مردود کورن بردینی انتخاب وقبول ایده‌میه‌جکلری‌متصل سویلنیوردی. لکن بوادعالره وبوکبی تبدلات مذهبیه‌نك غیر محتمل وغیر منطقی اولدیغنی ایلری‌یه سورنلرك محاکمه‌لرینه رغماً پروتستانلغی قبول ایدنلر آز دکلدی . واقعا براجنبی حکومتك تحت حمایه‌سنه کیرمك ونشر دین ایدن راهبلرك سماحتندن استفاده ایتمك امیدینك بوبابده دخل وتأثیری اولدیغی شبهه‌دن وارسته ایدی ؛ فقط سائر ملتلر ایله بالآخره

اختلاف اوزره بولنه‌جغنه شبهه اولمیان یکی بر ملت روحانیه‌نك موجودیتنی وقابلیت حیاتیه‌سنی انكار ایتمك ممكن دكلدی .

پروتستانلر تركیاده دینلرینی نشر ایچون صرف مساعی‌یه باشلادقلری زمان بوهمتلرندن ثمرات مهمه اقتطاف ایده‌جكلری بعض اماره‌لردن آكلاشیلیوردی. لكن بالآخره بو خصوصده‌كی امیدلرك مبالغه‌لی اولدیغی تبین ایتدی . بوتاریخث صحایف آتیه‌سنده بیان ایده‌جكم وجهله، پروتستانلغك انتشاری مسئله‌سی باب عالی‌یی بر قاچ دفعه دوچار خوف واندیشه ایتمش وبو تهلكه‌یه قارشی كندینی مدافعه‌یه مجبور ایده‌جك درجه‌ده وسعت كسب ایلمشدر .

٤

اورتودوقس روملر وتبدیل تابعیت مسئله‌سی

شرق رومجماعتنه كلنجه ، بو ملت اوزمان (روسیه) نك حمایه‌سی سایه‌سنده هر وقتكندن زیاده قوتلی وبر مركزه مربوط ایدی .

اورتودوقس دنیلن مذهبه سالك بتون عثمانلیلری روم عنوانی آلتنده برلشدیرن وبرنجی (ناپولئون) ه : «پادشاهك تبعه‌سنك قسم اعظمی رومدر؛ روملر ایسه روسدر» سوزلرینی سویلتدیرن حكم ونفوذك منشأنی بوراده‌تحریر وایضاحه لزوم كورمیورم [*].

بو تاریخه تعلق ایدن حادثاتك ساحهٔ تدقیقاتندن اوزاقلاشامق ایچون بوراده یالكز ــ درزیلر ایله مارونیلر آره‌سنده‌كی منازعاتك،بك چوق زماندن بری آرانیلان وسیله اتخاذ اولنمسی صورتیله ــ تطبیق ایدیلن بر تدبیراداریدن بحث ایده‌جكم .

تركیاده تابعیت ، پادشاهك اكثر تبعه‌سی‌ایچون،ممالك سائره‌ده‌اولدیغی كبی، ضیاعی بر مجازاته معادل اولان بر منفعت دكلدی . بالعكس رعایا نظرنده بو تابعیت بر بلا ، بر فلاكت حكمنده اولوب كندیسی واقرباسی ایچون داعیٔ

[*] سلطان محمد ثانی طرفندن ویریلن بر براتده پطریق (كه‌نادییوس) ك بتون روم ملتنك ، یعنی یالكز اصل روملری دكل ، بلغارلری ، صربلری ، آرنا وودلری دخی احتوا ایدن بتون اورتودوقسلرك رئیسی اولدیغی تصدیق ایدلمشدر .

تهلكه اولماز ايسه‌هان بوندن قورتيلمق چاره‌سنی آرارلردی . شوراسی محققدر كه بعض دول اجنبيه قونسلوسلری وظيفه‌لرینی سوء استعمال ایدرك بو خصوصده رعايايه تسهيلات كوسترلردی ؛ رعايا قونسلوسلر طرفندن حمايه اولنورلر ، ترك تابعيته تشويق ايديليرلردی .

اوزمانك اوراق ووثائق رسميه‌سندن آكلاشيلديغنه كوره ، بالخاصه (روسيه) حكومتی پايتختده وبر چوق ولاياتده بولنان خرستيانلره سزجه تبديل تابعيت ايتديره‌رك ذاتاً دولت عثمانيه ايچون مضر اولان حمايهٔ مذهبيه دائره‌سنی توسيعه چاليشمقده ايدی .

(روسيه) نك خلاف عهد واصول معاملاتنی اودرجه سوء استعمال ايديليردی كه ١٨٤١ سنه‌سنده تبعهٔ عثمانيه صفتيله بر ترك محكمه‌سی حضورينه چيقان رعايادن برينك دعواسنك تأخيرينی متعاقب يانده روسيه سفارتخانه‌سنك ترجمانی اولديغی حالده روس تبعه‌سی صفتيله اثبات وجود ايتديكی كورلمشدی . (اوده‌سا) يه اون كونلك بر سياحت ؛ بر روس پساپورتی تبديل تابعيت ايچون كفايت ايتمشدی .

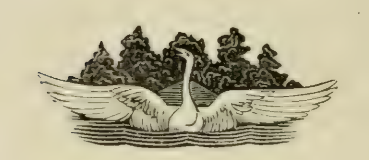
ممالك عثمانيه‌نك عادتا صلحپرورانه ضبطی ديمك اولان بو معاملات ، روملر ايله ارمنيلر آره‌سنده پك چوق كيمسه‌لرك (چار) ك زير تابعيتنه كيرمسنی انتاج ايتديكندن باب عالی تبديل تابعيته مانع اوله‌جق تدابير اتخاذينه قرار ويردی . مع مافيه (روسيه) ايله بوی اولچمكه جسارت ايده‌مديكی ايچون (اوروپا) دولتلرينه مراجعتی دها امين ودها آز تهلكه‌سز كوردی ، بتون دولتلری تبعهٔ غير مسلمه اوزرنده‌كی حق حمايه‌لرينك حدودنظاميسنه رعايت ايديله‌جكنی اعلانه دعوت ايچون بر وقت مناسب حلولنه منتظر اولدی .

بو وقت مناسب‌ده (روسيه) نك الك آز علاقه‌دار اولديغی برايشده ، يعنی (لبنان) اغتشاشاتنده ظهور ايتدی . باب عالی ، شام واليسی ايله (انكلتره) ، (فرانسه) و (آوستريا) قونسلوسلری آره‌سنده تحدث ايدن براختلافدن بالاستفاده محميلرك اساميسنی حاوی ليسته‌لرك مأمورين عثمانيه ايله برلكده تدقيق وتصحيح اولنمسنی ومعاهدات ايله قاپيتولاسيونلر حكمنجه صفت محميتلری بادئ اختلاف اولان كيمسه‌لرك بو ليسته‌لردن اخراج ايدلمسنی طلب ايلدی .

اوچ دولت غربيه تدقيق وتصحيحه مهيا بولندقلرينی بيان ايتديلر ،

(روسیه) حکومتی‌ده اشتراکدن امتناع ایده‌مدی . فقطیا معاملات تدقیقیه‌نك نا تمام اولمسندن ، یاخود دولتلرك موافقتنی متعـاقب بعض یولسزلقلر وقوعـه کلمسندن طولایی باب عالی ، آلتی آی صکره ، بوبابده یالکز باشـنه بر قرار ویردی ؛ بر دولت اجنبیه‌نك تحت حمایه‌سـنه کیردکدن صکره ، کما فی السـابق اقامت ایتمك ، یاخود تجارت وامور سائره‌لریله مشغول اولمق ایچون ترکیایه عودت ایدن رعایا وافراد عائله‌لری ـ ادعا ایتدکلری حمایهٔ اجنبیه محکمه طرفندن تصدیق اولنمدقجه ـ هر خصوصده تبعهٔ عثمانیه‌دن عد ایدیله‌جکلردی .

حکومت عثمانیه بالآخره دخی تبدیل تابعیت مسئله‌سنك کوندن کونه دها آشکار بر صـورتده وقوعه کلن سوء اسـتعمالاتنه قارشی اتخـاذ تدابیره لزوم کوردی [*] .

[*] بالخاصه ۱۸۶۰ سنه‌سنده تابعیت عثمانیه‌یی ترك ایتمك ایستین کیمسه‌لرك مملکتدن چیقوب کیتملری واموال غیر منقوله‌لرینی صاتملری لازم کله‌جکنی وقوانین عثمانیه‌یه توفیقاً حق وراثتدن محروم قالملرینی امر ایتدی .

اون برنجی باب

رضا پاشا هیئت وکلاسی .— احوال مملکتده سکونت .— کلخانه خط همایوننك تأییدی .

یوقاریده بیان ایتدیکم وجهله رشید پاشانك ۱۸٤۱ سنه‌سنده انفصالندن صکره ترکیانك سیاست داخلیه‌سنده بر تبدل حصوله کله‌جکی ظن اولندی ؛ مع مافیه ادارهٔ جدیده‌نك طور ومسلکنده ظاهراً برفکر ارتجاع کورلمیوردی. اوزمان اك زیاده صاحب نفوذ اولان رضا پاشانك آمال ونیات حقیقیه‌سی حقنده قطعی بر فکر بیان ایتمك ممکن دکلدی ؛ کندی افاده‌سنه نظراً ، رضا پاشا نه اصلاحاتپرور ، نه‌ده دشمن ترقی ایدی ؛ ذاتاً کنج پادشاهك هردرلو احتمالاته میدان آچان تلونی ، قرارسزلغی حسبیله مسلك همایون دخی بویله ایدی .

هرنه‌حال ایسه ، ۱۸٤۲ سنه‌سنده ممالك عثمانیه احوالنده موقت برسکونت حکمفرما ایدی . هرشی اعتدال دائره‌سنده جریان ایدییور ومملکت خیلی زماندن بری محروم قالدیغی نسبی بر سکون وراحتدن مستفید اولیوردی . هرشیئه رغماً ، افکار ترقیپرورانه اجرای حکم ایدییور وترقی ، نه‌قدر بطی اولورسه اولسون ینه بعض خصوصاتده اولکی قدر هوس وسرعتله اولمامقله برابر دوام ایلیوردی . امور ومصالح عمومیه‌ده ارتکاب وارتشایه، انتریقه‌لره اولکندن دها آز تصادف ایدیلیور کبی کورینیوردی . امور مالیه همان همان کسب انتظام ایتمشدی ؛ ویرکولرك طرح وجبایتی اصول جدیده‌سی ولایاتده اولدقجه سهولتله موقع تطبیقه قونمشدی ؛ خزینهٔ حکومته پاره کیرییور و ـ شایان حیرت بر حادثهٔ مالیه اولمق اوزره ـ اسهام دولت باشـه باش فیأتله آلنوب صاتیلیوردی .

دیکر طرفدن امور عسکریه‌ده حس اولنور درجه‌ده ترقی واردی ؛ یکرمی بیك عساکر منتظمه‌دن مرکب بواردونك اوچ آیدن آز برمدتده آسیا حدودینه کوندرلمسی الك بدبین اولانلر نظرنده دخی بوترقی‌یی اثبات ایدییوردی . الحاصل ، مملکتك بعض نقطه‌لرنده مأمورین حکومت، تشکیلات ملکیه مطلوب درجه‌ده اولمامقله برابر حکومت مرکزیه ادوار سابقه‌ده کلیاً مجهول اولان برسطوت وقوتی الده ایتمش وبونی محافظه ایلمکده بولنمشدی . حکومت مرکزیه‌یه مملکتك هرطرفنده‌دها زیاده اطاعت‌ایدیلیور وبونك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اوله‌رق دول اجنبیه‌نك تکالیف ووصایاسنه اولکی قدر سهولتله اطاعت اولنمیوردی .

واقعا ولایاتده کویلیلرك احوال مادیه‌لری حکومت مرکزیه‌نك قوهٔ حیاتیه‌سیله متناسب بر اثر ترقی کوسترەمه‌مشدی ؛ کویلرده استحصالات ومبادلاتك الك بسیط قواعدی حقنده بیله درین بر جهالت ، دائمی بر اهمال وتکاسل کورلمکده ایدی . فقط هرجهت نظر دقته آلینیرسه دنیله‌بیلیرکه : ترکیا ، اثرحیات وفعالیت کوستریبور وحکومت‌مرکزیه برچوق سنه‌لردن‌بری دولت عثمانیه‌نك اضمحلال وانقراضنی خبر ویرن کیمسه‌لرك مدعیاتنی تکذیب ایدییوردی .

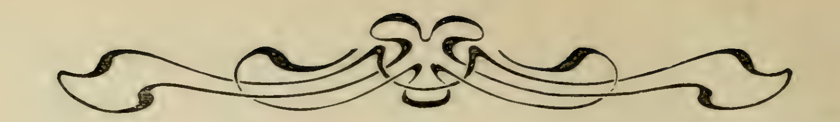
پرنس (مترنیخ)، دولت عثمانیه‌نك داخل اولدیغی دورهٔ نقاهتی (اوروپا) نقطهٔ نظرندن حائز اهمیت کورمه‌مکله برابر اصلاحات حقنده‌کی افکار ذاتیه‌سنك اصابتنی اثبات ایلدیکنه حکم ایدییوردی . چونکه ۱۸۴۳ سنه‌سی مایسنده بارون دو (نومان)ه یازدیغی برمکتوبده : «ترکیانك سیاست حاضره‌سی ، اولجه مدنیته طوغری ترقی عنوان مطنطنی ایله تزیین ایدیلن سیاستدن رجعت ایلدیکنی ایما ایدییور ؛ بوساخته ترقی ، حکومت قدیمهٔ عثمانیه‌دن قالان اصول وقوانینی میداندن قالدیرمش، بونلرك یرینه یکی بر بنای سیاسی واجتماعینك انشاسی ایچون لازم کلن موادی‌تهیه واکمال ایده‌مه‌مشدی.» دیمشدر .

شو حقیقت دخی بیان ایدلملیدرکه : (اوستریا) باش وکیلی تنظیماتك عقیم وحتی منحوس بر فکرك محصولی اولدیغنی بیان وادعا ایتدیکی صره‌ده سلطان عبدالمجید ۱۸۳۹ خط همایونتی تأیید ایدییور ورضا پاشانك مدللی

آطه‌سنده اجتماع ایدن ازمیر ، ساقز ، قواله روم ، ارمنی وموسوی رؤسای روحانیه‌سنه خطاباً آتیده‌کی نطقی ایراد ایتمسنه مساعده ویریبوردی .

رضا پاشا بونطقنده دیمشدرکه : « جمله‌مزك متبوع مفخمی واب مشفقی اولان ذات شوکتسمات حضرت پادشاهی سزك آره‌کزه کندی افراد عائله‌سی میانه‌کلیورمش کبی کلمشدر . سزك مسرتکزله مسرور ، سزك اضطرابکز ایله متألم اولیور . جناب حقك ذات همایونلرینه تودیع بیوردیغی وظائفك اهمیتنی پك ایی تقدیر ایلدیکی ایچون تبعه‌سنه ، اجداد عظامنه ، نفس همایونلرینه قارشی مکلف اولدیغی وظائف نزد شاهانه‌لرنده مجهول دکلدر . شعار تابعیتی ، لازمهٔ صداقتی حسن ایفایه غیرت ایلدیککز صره‌ده ذات حضرت پادشاهینك عدالتندن بر آن بیله شبهه ایتمه‌مکزی نام نامیٔ حکمداریلرینه اوله‌رق سزه بیان ایتمکله اکتساب فخر ومباهات ایلرم . مسلمان ، خرستیان ، موسوی ، هپکز برحکمدارك تبعه‌سی ، بر پدرك اولادیسکز . ذات شوکتسمات حضرت شهریاری بالجمله تبعه‌سنك عرض وناموسنی ، جان ومالنی تحت تأمینه آلان قوانینه ممالك شاهانه‌لرینك هرطرفنده حرفیاً رعایت ایدلمسی عزم قطعیسنده بولندقلری ایچون ایچکزده دوچار ظلم وغدر اولان کیمسه‌لر وار ایسه همان میدانه چیقسونلر ، لازمهٔ عدالتك اجراسنی طلب ایتسونلر .... مسلمان ویاخرستیان ، زنکین ویا فقیر ، مأمورین ملکیه ، عسکریه ویا روحانیه ، الحاصل بتون تبعهٔ عثمانیه میزان عدالتی هرکس ایچون صورت متساویه‌ده استعمال ایدن پادشاهك آمال خیریه‌سندن تماماً امین اولمیدرلر ؛ برجرم وقباحتی اولانلر خوف مجازات ایله تتره‌سونلر ، ایی کیمسه‌لر وصادق بنده‌لر ایسه مکافات بکلسونلر . »

بوبیانه‌نامه‌دن بر مدت صکره ، پرنس دو (مترنیخ)ك قوانین قدیمه‌یه رجعت ایتمسنی شایان تبریك بولدیغی دولت عثمانیه ، (اوروپا) اخذ عسکر اصولنی قبول ایدییور وبوصورتله تشکیلات قدیمهٔ عسکریه‌سنده اساسلی وقطعی برتبدل حصوله کتیریبوردی .

اون ایکنجی باب

تشکیلات عسکریه . — مالیه

اوزمانه قدر اخذ عسکر ماده‌سی غیر منتظم ، قاعدهٔ مساواته مغایر بر صورتده اجرا ایدیلیور ، جلب واستخدام ایدیلن عسکر الی‌الابد سلاح آلتنده قالیوردی . ۱۸۳۹ خط شریفی اخذ عسکر اصولنك اصلاحی ومدت خدمتك محدودیتی قاعده‌سنی وضع ایتدیکی کبی هرمملکتدن آلنه‌جق عسکرك مقداری حقنده‌ده برقانون یاپیله‌جغنی بیلدیرمشدی.

بوقانون ٦ ایلول ۱۸٤۳ تاریخنده تصدیر ایدلدی . بومناسبتله حیدر پاشا طرفندن نشر ایدیلن بیاننامه‌دن مستخرج فقرات آتیه قانون مذکورك احکام اساسیه‌سنی ارائه وایضاح ایدر :

« دولت عثمانیه‌نك الیوم ایچنده بولندیغی حال سعادتبخشای سکون و آسایش عساکر شاهانه‌نك جلب واستخداملری خصوصنك براصول معقول وعادلانه‌یه ربطی مسئلهٔ مهمه‌سنك اکمال واتمامنه امکان براقمش ومواد آتیه طرف حضرت پادشاهیدن تصدیق وقبول بیورلمشدر : عساکر نظامیه‌نك مدت خدمتی بش سنه اولمق اوزره تعیین ایدلمشدر . ــ بش سنه خدمتدن صکره ترخیص ایدیلن عساکر نظامیه یدی سنه صنف ردیفده خدمت ایده‌جکلر وهرسنه برآی ایچون مناوبةً ، منسوب اولدقلری قضالر مرکزلرینه جلب اولنه‌جقلردر . ــ هرسنه مارتنك برنجی کونی عساکر نظامیه هراردونك خمسی نسبتنده تجدید ایدیله‌جکدر . ترخیصه کسب استحقاق ایدن عسکرك اسامیسنی حاوی جدوللر بوزمانده ترتیب اولنوب عساکر مذکوره یرلرینی طولدیره‌جق افراد جدیده‌نك ورودی نسبتنده پیدرپی ترخیص قلنه‌جقلردر . بعدازین ضابطان عسکریه‌نك عهده‌لرنده مأموریت ملکیه اجتماع ایده‌میه‌جکدر.

ممالك شاهانه‌نك وسعت ووضعيت جغرافيه‌سى نظر دقته آلنه‌رق اردوى عثمانى عثمانى بش بيوك قول اردويه آيريله‌جقدر: عساكر خاصه‌دن مركب برنجى اردو، درسعادت اردوسى دنيلن ايكنجى اردو، روم ايلى، آناطولى وعربستان اردولرى. »

بومعقول تشكيلات ايله، سليم ثالث ومحمود ثانينك قوه‌ده قالان تصوراتى نهايت موقع تطبيقه وضع ايديليور ديمكدى. مسلمانلرك اكثريتى، بتون بار ثقيلى دوش تحمللرينه آلدقلرى تشكيلات جديدۀ عسكريه‌يى صورت قطعيه‌ده قبول ايتديلر. مع مافيه تشكيلات مذكوره، اهاليسى هنوز حال بدويته ياقين براستقلال ايچنده يشايان وشقاوت اوجاغى اولان روم ايلى وآناطولينك بعض طرفلرنده بيوك قاريشيقلقلرى موجب اولدى. آرناوودلق عصيان ايدرك سلاح قوتيله تحت اطاعته آلنمسنه مجبوريت حس ايدلدى. قومانوه وكوپريليده وقوعه كلن ايكى قانلى محاربه نتيجه‌سنده آرناوودلر برمدت موقته ايچون دائرۀ اطاعته ادخال اولنديلر.

رضا پاشانك امنيت مليه‌يى يكى اساسلر اوزرينه وضع وتطبيقه صرفده ماحصل غيرت ايلديكى صره‌ده ادارۀ ماليه‌جه دخى مملكتك شرائط اقتصاديه‌سنى اصلاحه مدار اوله‌جق تدابير حاضرلنمقده ايدى.

مسكوكاتك قيمت حقيقيه‌سى، متعدد دفعه‌لر تغشيش ايدلمش، فقط قيمت اعتباريه‌سى تعديل اولنمامشدى. مسكوكاتك تنزيل عيارى اهاليه بر نوع ويركو طرحى ديمك اولوب عيارك صورت دائمه‌ده تبدلى داخلى وخارجى معاملات تجاريه‌يى پك زياده تضييق ايدييوردى.

ديكر طرفدن، هيچ برتأمينات وقارشيلغى اولميه‌رق اخراج ايديلن قائمه‌لر براز مدت صكره پك زياده قيمتدن دوشمشدى. باب‌عالى بوكبى مسائل ماليه‌ده تجربه‌سز اولديغى ايچون ۱۸۴۰ سنه‌سنده (آوروپا) حكومتلرينه مراجعت ايدرك بوكاغدلره «بلاتردد وبلاخوف سكۀ خالصه نظريله باقلرى» خصوصنك كندى تبعه‌لرينه امر واخطارينى رجا ايتدى. مبادله‌يى تسهيله برواسطه دكل، بلكه بر تدبير مالى اولان قوائم نقديه اخراجنك ياكاش برحساب اولديغى وامور ماليه‌ده جبراً اعتبار [قرددى] تأمينه قالقيشمه‌نك اعتبارسزلغى انتاج ايتديكى جوابى ويرلدى.

ارباب اختصاصك توصیه‌سی اوزرینه ، مسكوكات قدیمه‌دن برقسمنك موقع تداولدن چیقاریله‌رق بونلرك یرینه عیاری (اوروپا) مسكوكاتی عیارینه معادل اولان «مجیدیه» ضرب ایدلمسنه قرار ویرلدی . مسكوكات اجنبیه‌نك تداولی منع ایدلدی وقامبیوبی ثابت برمقدارده طوته‌بیلمك ایچون حكومت، محلی بانقه‌لرندن برچوغی ایله پولیچه‌نك ثابت برفی ایله چكیلمسنی تأمین ایده‌جك صورتده ائتلافلر عقد ایتدی . بوتدابیر، برقاچ سنه صكره تأسیس ایدیله‌جك اولان ملی بانقه‌نك مقدمات تشكیلیه‌سی حكمنده ایدی .

پرنس دو (مترنیخ) ك نظریه‌سی كیتدكجه اعتباردن ساقط اولیور وموازنهٔ عمومیهٔ سیاسیه میاننده دولت عثمانیه‌نك بقاسی آنجق (اوروپا) عادات وتعاملنی قبول ایله ممكن اوله‌جغی فكرینك صحتی وقایع وفعلیات ایله میدانه چیقیوردی.

(اوستریا) باش وكیلی مسائل سائره‌ده دخی تركیانك ، حال انفرادده قالمامق خصوصنده‌كی نصایحنی تعقیب ایتمدیكنی ، بالعكس دول غربیه‌یه ممكن مرتبه یاقلاشمغه چالیشدیغنی كوردی .

اون اوچنجی باب

سلطان عبدالمجیدك افكار احرارانه‌سی — ولایتلرده درسعادتدن هیئت مبعوثه ورودی — معارف عمومیه — تنظیماتك بتون ولایتلرده تطبیقی .

بر كون، ۱۸٤٥ سنه‌سی شباطی ظرفنده ، پادشاه باب عالی‌یه كیدرك بالذات یازمش اولدیغی بر خط شریفی قرائت ایتدی . بوخط همایونك مآلی شودر :

« افكار و آماللی موقع تطبیقه وضع ایچون صرف ایدیلن غیرتلره رغماً — اصلاحات عسكریه مستثنا اولمق اوزره — تصوراتمدن هیچ بری امید وانتظار ایلدیكم نتایجی حاصل ایتمه‌مشدر. حتی اصلاحات عسكریه بیله صاغلام بر اساسدن ، مملكتك ترقیات عمومیه‌سی كبی متین بر تملدن محرومدر . بوكا چوق درجه‌متأسفم . بناءً علیه سكا[صدر اعظمه] وبتون وكلایه، تبعه‌مك رفاه و سعادت حالنی تأمین ایچون لازم كلن تدابیری اتحاد تام دائره‌سنده تأمل ومذاكره ایتمكزی امر ایدییورم . بو ترقینك حصولی كرك امور دینیه‌ده و كرك امور دنیویه‌ده جهالتك ازاله‌سنه متوقف اولدیغندن علوم و فنون و صنایع تدریسنه مخصوص مكتبلرك تأسیسنی الك مستعجل ایشلردن عد ایدرم. بوندن بشقه بر مؤسسهٔ خیریه اولمق اوزره بلاتفریق جنس و مذهب بتون تبعه و حتی اجانب فقراسنه مخصوص واسع بر خسته‌خانه انشا وكشادینی دخی آرزو ایلمكده‌یم . »

بالاختیار صدور ایدن بو خط همایونك پك مؤثر و حتی بر از حزین اسلوب افاده‌سی ، حیات سیاسیه‌ده سنندن زیاده اختیارلامش اولان كنج حكمدارك طبع سلیمنی كوسترییوردی . پادشاهك امور اصلاحیه‌یه بالذات مداخله‌سی هركسی دوچار تعجب ایتدیكی كبی افكار و اذهان عامه‌ده بر چوق

شبههلر براقشدر . بعضیلری پادشاهك بومداخلهسی وكلانك وبالخاصه تشكیلات عسكریه قانون جدیدی مؤلفی اولان رضا پاشانك تقویهٔ موقعی مقصدیله وقوعه كلدیكنی فرض ایدییورلردی . بعضیلری ایسه بوكا بسبتون معكوس بر معنا عطف ایدرك رضا پاشانك سقوطی قریبالوقوع اولدیغنی ظن ایتدیلر .

برنجی شق طرفدارلری غلبه ایتدیلر ؛ بر مدت صكره رضا پاشا ایله رشید پاشانك عینی هیئت وكلاده برلشملرینی تأمین ایدهجك صورتده بر تبدل وقوعه كلهجكندن بحث ایدلمكه باشلاندی .

دولتعثمانیهیی تجدید واحیایه بتون رجالحكومتدندها مقتدراولان بوایكی ذاتك تشریك مساعی ایلمسنه انتظاراً ، باب عالی ، پادشاهك افكار و آمال عالیجنابانهسنی موقع فعله قویمق چارهلرینی دوشوندی . هر ولایت مركزنده انتخاب اولنهجق مسلمان و رعایا مبعوثلرینك درسعادته كلهرك ولایات احوالنه و اجراسی لازم كلن تبدلاته دائر بیان رأی ایتملری قرارلشدیرلدی .

آرای عمومیهٔ خلقه مراجعت ایدلمسی فكری هیچ امید ایدلمین بر تدبیر ایدی ، بر چوق منقدلر بونك تهلكهلی بر حركت اولدیغنی دخی بیان ایتمشلر ایدی ؛ مع مافیه حكومتك حسن نیته دلیل اولدیغنده هیچ كیمسهنك شبههسی یوقدی .

ولایات مرخصلرینك پایتخته دعوت اولنملرندن آرزو ایدیلن نتیجه حاصل اولمدی . مبعوثلر پایتختده اجتماع ایتدكلری زمان كندیلرینه دعوت پادشاهینك اسباب موجبهسنی مبین برر كاغد ویردیلر . مؤكللری نظرنده توجهدن ساقط اولمق قورقوسیله بومبعوثلرك پك مشكل برموقعده قالمشاولدقلری اكلاشیلیور . نتیجهده پك آز شی سویلیوب مملكتلرینه عودت ایتدیلر .

بالآخره مملكتكاحوالنیتدقیق ایچوناتخاذ ایدیلن بوتدبیرك كفایتسزلكی آكلاشیلدی ؛ تدقیق احوال مملكت وظیفهسنك بشی آناطولیه و دیكر بشی آوروپای عثمانییه اعزام ایدیلن اون مأموره تودیعی قراركیر اولدی .

سلطان عبدالمجیدك معارف عمومیه حقندهكی آرزولرینی یرینه كتیرمك اوزره برتربیه وتدریسات عمومیه پروغرامی حاضرلمق ایچون برهیئت مخصوصه تشكیل ایدلدی . بالآخره مجالس عالیهٔ حكومتده مهم بر وظیفه ایفا ایدهجك اولان فؤاد افندی بو فكرك مروج و رهبری اولدی .

هیئت مذکوره‌نك مذاکراتی نتیجه‌سنده مهم بر قانون نشر ایدلدی : بو قانون بر دارالفنون عثمانی تأسیسنی و مکاتبك ممکن مرتبه علما یدندن آلنوب حکومت اداره‌سنه ویرلمسنی تضمن ایدییوردی . مکاتب ابتدائیه حالیله ابقا و تحصیل ابتدائینك مجانی ومجبوری اولدیغی اعلان ایدلدی . او زمانه قدر موجود اولمیان تحصیل تالی ، رشدی دنیلن مکاتب مخصوصه‌ده کذلك مجانی اوله‌جقدی .

مدرسه‌لرده‌کی تحصیل عالی‌یه کلنجه ؛ تدریس ایدیلن موادك وسعتی وماهیت دینیه‌سی حسبیله آنجق پك محدود طلبه‌نك مستفید اوله‌بیلدیکی بو درجهٔ تحصیلك اصلاحنی ، یعنی هیئت علمانك انحصار قدیمنی بردن بره قیروب قالدیرمغی دوشونه‌جك زمان هنوز حلول ایتمه‌مشدی . قانون جدید یالکز محمود ثانی زماننده تأسیس ایدیلن مکاتب خصوصیه‌یی وبالخاصه مأمور اوله‌جق کنجلر ایچون آچیلمش سلطان احمد وسلیمانیه جامعلرنده‌کی درسلری ، مکتب طبیه ایله مکتب حربیه‌یی اصلاح ایدییوردی .

بوقانون احکامندن برچوغنك پك چوق زمان پروژه حالنده قالدیغنی ذکر ایتمك مناسب اولور .

او زمانده حکومتك تمایلاتنی ارائه ایدن تدابیر جمله‌سندن اوله‌رق شونی‌ده ذکر ایده‌لم ، که تنظیماتك هنوز تطبیق ایدلمدیکی دیاربکر ، ارضروم و یانیه ولایتلری دخی ١٨٣٩ تاریخلی خط همایون احکامنه تابع طوتولدیلر .

اون دردنجی باب

رضا پاشانك انفصالی و رشید پاشانك تعیینی . — اصلاحات فرقه‌سنك غلبه‌سی . — رضا پاشانك اصلاحات طرفداری هیئت وكلایه دخولی . — مكتبلر . — اردو . — محاكم مختلطه . — اسیر تجارتنك منعی . — مساعدات مذهبیه .

بو مختلف تدابیر ، افق مساعینك هانكی جهتده آچیله‌جغنی پك كوزل كوسترییوردی . نامی هركسك آغزنده دوران ایدن اصلاحات طرفداری وزیرك قریباً موقع اقتداره كله‌جكی بر صرهده سرای پادشاهیده وقوعه كلن بر انقلاب ، رضا پاشانك سقوطنی انتاج ایتدی و باب عالینك بلكه‌ده امثالی نامسبوق بر نفوذ و استقلال ایله ادارهٔ امور ایلسنه خاتمه چكدی .

عجبا بو تبدل ـ لبنان اغتشاشتندن بحث اولنوركن بیان ایلدیكم وجهله ـ باب عالی‌یی مارونی خرستیانلره قارشی خصومت ایله اتهام ایدن (اوروپا) یی ممنون ایتمك ایچونمی اجرا ایدلمشدی ؟ یوقسه سلطان عبدالمجید ، یالكز رضا پاشانك وصایت متنفذانه‌سندن كندینی قورتارمق ، استقلال سیاسیسنی الده ایتمكمی ایسته‌مشدی ؟ هر ایكی صورت ، حقیقته مقارن كورونور و او زمان پادشاهك نه ایله مشغول اولدیغنی اثبات ایدر .

ادارهٔ جدیده‌یه عمومیتله موقت نظریله باقیلدی . هیئت وكلا ترقیات جدیده‌یه طرفدار ایدی . مجلس احكام عدلیه ریاستندن سرعسكرلكه نقل ایدیلن سلیمان پاشا معارف عمومیه قانوننی ترتیب ایدن هیئتك مذاكراتنه ، ولایات مبعوثلرینك درسعادته جلب ودعوتی مسئله‌سنه اشتراك ایتمشدی . مجلس احكام عدلیه‌یه تعیین اولنان رفعت پاشا ، طوپخانه مشیریتنه كچن احمد فتحی پاشا ، خارجیه نظارتی وكالتنی احراز ایدن عالی پاشا ـ كه بالآخره

پارس قونغره‌سنده مرخص صفتیله بولنمشدر. الحاصل وکلانك جمله‌سی آز چوق رشید پاشایه صادق ایدیلر، برکون کاوب رشید پاشانك باب عالیده بوذاتلر ایله برلکده چالیشه‌جغی شبهه‌سز عد اولنیوردی .

نهایت رشید پاشا موقع اقتداره کلدی ورضا پاشانك سقوطندن ایکی آی صکره عالی افندینك وکالةً اداره ایتدیکی خارجیه نظارتنی درعهده ایلدی . رشید پاشانك ، علائم ارتجاع تماماً زائل اولدقدن صکره ، یکیدن خارجیه نظارتنه کلمسی بروقعهٔ مهمه ایدی ؛ فکر اصلاحات هرطرفده غلبه ایدییوردی .

مع مافیه رشید پاشادن خارق‌العاده اجراآته انتظار اولنه‌مازدی ؛ نائل اولدیغی امن واعتماد ، کندیسنه برچوق وظائف مهمه تحمیل ایدییور ، کندیسی‌ده بووظیفه‌لری بحقٍ ایفا ایتمك عزم قطعیسنده بولنیوردی ؛ فقط مجلس وکلاده بولنان ذوات محدوده خارج قالمق اوزره مملکتده قحط رجال بولندیغی ورشید پاشانك آرزوسی وجهله اصلاحاتی ولایاتده تطبیقه مقتدر وخواهشکر کیمسه‌لر بولنمدیغی مجهول دکلدی . تربیهٔ عمومیه‌نك ترقی ایدرك طشره‌لره لزومی اولان مأمورینی یتشدیره‌جك درجه‌یه وارمسی ایچون پك چوق زمان کچه‌جکی شبهه‌سز ایدی .

ایشته بووخیم مشکلاتی نظر دقته آلدیغی والده بولنان رجالدن ممکن مرتبه استفاده ایتمك ایستدیکی ایچون خارجیه ناظری ، اختیار خسرو پاشایی مجلس وکلایه مأمور ایتدیردی ؛ خسرو پاشا ، برچوق خطیأتنه رغماً پایتخت خارجنده بیوك برشهرته مالك اولدیغندن اصلاحات هیئت وکلاسی میاننده یالکز اسمنك بولنمسی تدابیر اصلاحیه‌نك طشره‌لرده قولایجه قبولنی تأمین ایده‌بیلیردی .

رشید پاشانك ، بوتاریخده ذکر ایدلمسی لازم کلن ، ایلك اجراآتی رضا پاشانك موقع اقتداره صعودینی متعاقب تسطیر ایدیلن خط همایونه مماثل بر بیاننامه نشری اولدی ؛ یالکز رشید پاشانککی ۱۸۳۹ خط شریفنك تأیید احکامی نقطهٔ نظرندن دها واضح ایدی . رشید پاشا ، سلطان عبدالمجیدك ۱۸٤٦ سنه‌سی ایلك بهارنده وقوعه کلن بر سیاحتی اثناسنده (ادرنه) ده

اجتماع ایدن جماعات غیر مسلمه وکیللرینه خطاباً نام پادشاهی‌یه اوله‌رق شو مآلده برنطق ایراد ایتدی :

« ذات شوکتسمات حضرت پادشاهی مسلم تبعه‌سنك سعادت حالنی ایستدیکی کبی تبعهٔ همایونلری اولان خرستیان وموسویلرك دخی نائل راحت وحمایت اوللرینی آرزو بیورمقده‌در . دین ومذهب فرقی تبعه‌نك آنجق شخصلرینه متعلق برایشدر ، حقوق تابعیتلرینه خلل ایراث ایده‌مز ؛ هپمز برحکومتك تبعه‌سی وبرمملکتده طوغوب بیومش وطنداشلر اولدیغمز ایچون بربرمزی فنا کوزله کورمکلکمز اصلا مناسب اولماز . حکمدار ذیشانمز الطاف وعنایاتنی کافهٔ صنوف تبعه‌سنه مساواتاً ابذال بیوردقلری ایچون بونلرکده کندی آره‌لرنده آهنك ووفاق تام دائره‌سنده یشاملری وترقیات ملیه‌یه مشترکاً چالیشملری اقتضا ایدر . »

رضا پاشانك عینی وسیله ایله ایراد ایلدیکی نطق کبی رشید پاشانك بیاناتی‌ده قصورسز ایدی ؛ فقط شوراسنی‌ده صاقلامامليدرکه بوسوزلر ، کندیلرینه مساوات وعد ایلدیکی حالده بووعدك حقیقت شکلنه کیردیکنی کوره‌مین رعایانك امیدلرینی یرینه کتیرمیور ، یالکز تحریك ایدییوردی. ترکلر طرفنده ، بر چوق دفعه‌لر تکرار ایدیلن بوکوزل وعدلره (اوروپا) یی ممنون ایتمك ایچون اختیار اولنمش ظاهری مساعدات نظریله باقیلیور ؛ پادشاهك آرزوی قطعیسی بویله اولدیغنه اینانیله‌میوردی . درسعادتده پك زیاده انتشار ایدن وحکومتی ، الك کوچوك تشبثاتنده بیله سربستیٔ حرکتدن محروم براقان بو فکر و ذهاب او زمان ، جدی بر اساسه مستند دکلدی . رشید پاشا افکار حریتپرورانه‌سنده نه قدر صمیمی ایسه سلطان عبدالمجیدده او درجه حسن نیته مالك ایدی ؛ پادشاهك رشید پاشا ایله بالاتفاق تجارت نظارتنه رضا پاشایی کتیردیکنی کورن بر چوق کیمسه‌لر ادعالرندن فارغ اولدیلر . بو ایکی اصلاحاتپرور وزیرك عینی هیئت وکلاده بولنمسی کانون‌ثانی ۱۸٤٥ تاریخلی خط همایونك نشری زماننده‌کی تخمینك ، یعنی هر ایکی وزیرك تشریك مساعی ایلمسی احتمالنك ساحهٔ حصوله چیقمسی دیمکدی .

بر از مدت صکره رشید پاشا مقام صدارته کچدی و عالی افندی خارجیه نظارتنه تعیین اولندی. هیئت وکلا قوتلی برصورتده تشکیل ایدلمش ، حکومتك تمایلات

اصلاحاتپرورانه‌سی‌ده کسب قوت ایلمشدی . بوایکی ذاتك همتلریله حکومتك طریق ترقیده دها زیاده ایلریلیه‌جکنه و بر استقبال سیاسی ایستینلرك کافه‌سنك ایستر ایسته‌مز بو طریقده رشید و رضا پاشالری تعقیب ایده‌جکلرینه قناعت حاصل اولدی .

عینی فکری قبول ایدن و عینی اداره آلتنده حرکت ایلین نظارتلرك جمله‌سی امر اصلاحاته صرف ماحصل غیرت ایلمکله افتخار ایدییوردی .

داخلیه نظارتنه‌ده مأمور اولان صدراعظم ، بوبابده دیکر وکلایه نمونهٔ امتثال اولدی . قسم اعظمی قانون جزایه متعلق بر چوق اوامر و تعلیماتی حاوی اولان بر اداره قانونی تنظیم و نشر ایتدیردی ؛ بو قانون ایله اوامردن مقصد مأمورین مختلفهٔ حکومتدن هر برینك وظیفه وصلاحیتنی تعیین وجمله‌سنی حکومت مرکزیه‌یه دها قوی بر صورتده ربط ایلمك ایدی .

امور معارف ایچون تشکیل ایدلمش اولان هیئت دارالفنون شاهانه ایچون بر بنا انشاسنه قرار ویردی . عسکرلکك کافهٔ شعباتنه ضابط یتشدیرمك ایچون برمکتب آچیلدی . اوچ فرانسز ضابطی بو مکتبك تدریساتنه نظارته مأمور اولدی .

امور عسکریه سرعسکر جدید سعید پاشانك زماننده یکی بر دورهٔ ترقی‌یه داخل اولدی ، سعید پاشا عسکری تعلیم ایتدیرمکه باشلادی و رضا پاشانك سرعسکرلکی ترك ایلدیکی کوندن بری بعض مرتبه اهمال ایدیلن انضباطی اعاده ایتدی .

طرق و وسائط نقلیه‌نك اصلاحی ، زراعتی تسهیله خادم تدابیر مختلفه اتخاذی ایله اشتغال ایدلدی .

دولتك قوانین ونظامات عدلیه‌سنده برچوق تعدیلات اجرا ایدلدی [*] .

[*] او زمان درسعادتده براستیناف محکمه‌سیله طشره‌لرده تقسیمات ملکیه‌یه توافق ایتمك ، ایالات مرکزلرنده بولنمق اوزره یکرمی درت استیناف و همان هرلوا مرکزنده بر بدایت محکمه‌سی بولنمقده ایدی. لوا محکمه‌لرینك دوننده قضا صلح حاکملری بولنمقده ایدی .

بو مختلف محاکمك درجهٔ صلاحیتلری واضح بر صورتده تعیین ایدلمه‌مش اولدیغی کبی ادارهٔ ملکیه‌دن بسبتون مستقل دکلدی . مسلمانلر ، یاخود مسلمانلر ایله رعایا ، یاخود ملل مختلفه‌یه منسوب رعایا ، یاخود هانکی ملته منسوب اولورسه اولسون تبعهٔ عثمانیه ایله تبعهٔ اجنبیه آره‌سنده‌کی دعوالر بو محکمه‌لرده رؤیت ایدیلیردی .

معلوم اولدیغی اوزره ترکیاده اجانب قوانین محلیه‌یه تابع دکلدرلر ؛ یرلیلرك علاقه‌دار اولمدقلری کافهٔ دعاوی ایچون کندی‌حاکملری‌حضورنده مملکتلرینك قوانیننه کوره محاکمه اولنورلر . محاکم عثمانیـــه اجانبه تعلق ایدن دعاوی‌یی ، آنجق تبعهٔ عثمانیه‌دن بری علاقه‌دار ایسه رؤیته صلاحیتداردرلر. ایشته بو نوع دعاوی‌یی رؤیت ایچون ۱۸٤٧ سنه‌سنده اعضاسنك نصفی (اوروپا) دولتلری سفارتخانه‌لری ، نصف دیکری حکومت عثمانیه طرفندن انتخاب ایدلمك اوزره حقوق وجزا محاکم مختلطه‌سی تشکیل ایدلدی .

بدایت امرده ، پایتخته منحصر اولان وبعده تدریجاً اجانبك بولندیغی بلاد داخلیه‌یه تشـمیل ایدیلن بو اصلاحات ، مهم بر ترقی ایدی و تجربه ، بونك درجهٔ اهمیت وتأثیرینی کوسترمشدر. بوسایه‌ده ایکی بیوك تجدد وقوعه کلدی. بر طرفـدن او زمانه قدر یالکز شهود شـخصیه‌نك قبول ایدلدیکی دعاویٔ حقوقیه‌ده بینات تحریریه قبول ، دیکر طرفدن خرستیانلرك مسلمانلر علیهنده بیله شهادتلرینك قبولی تصدیق ایدلدی . شق اخیر ، عصرلرجه زماندن بری مســلمانلرك یرلی ویا اجنبی خرستیانلر ایله مناســباتنی تعیین و اداره ایدن بر قانونك لغوی دیمکدی ؛ بونك ایچـون حکومت مرکزیه‌نك تحت تفتیشـنده بولنان پایتخته جوار ولایاتدن ماعدا یرلرده قاعدهٔ جـدیده‌یه رعایت ایدلمه‌مش اولمسنه تعجب اولنماز .

ادارهٔ حکومته اولـکندن زیاده مداخله ایدن پادشاه بیله وکلاسنك تعمیم مدنیت خصوصنده‌کی مساعیسنه شخصاً اشتراك ایتمك ایسـتدی ؛ دور سلطنتی ایچون بر شرف اولان وعلو جناب و حســن طبیعتی حقنـده‌کی ظن عمومی‌یی تأیید ایدن بر حرکتده بولندی: مجلس وکلا برکون ویرکو مسئله‌سنی مذاکره ایدرکن سلطان عبدالمجید بردن بره باب عالی‌یه کلدی . اسرای زنجیه تجارتنی منع ایتدیکنی و واردات دولتدن هیچ بر شـیئك هانکی شکل ایله اولورســه اولسون اجانبك مراق وتجسسندن زیاده نفرتی‌جلب ایدن بر تجارت معیوبه‌یه تخصیص ایدلمسنه مساعده ایده‌میه‌جکنی بیلدیردی .

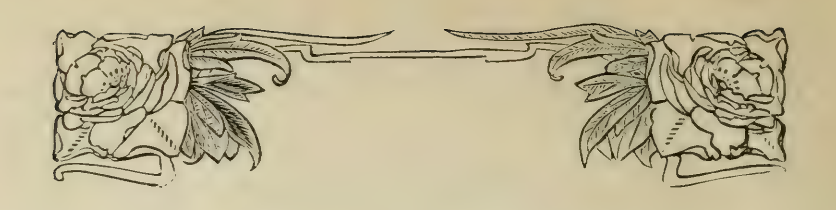
بوتدبیر انســانیتپرورانه‌یی متعاقب سربستیٔ وجدانه متعلق دیکر بر تدبیر

محاکم مذکوره عینی ملته منسـوب رعایایی ، یاخود اجانب آره‌ســنده ظهور ایدن حقوق دعوالرینی رؤیته صلاحیتدار دکلدی .

دها اتخاذ اولندی . ١٨٣٤ سنه‌سنده ، باب عالی ، روم پطریقنك مراجعتی اوزرینه ، بر مذهبدن دیکر مذهبه کچمکی وکوندن کونه انتشار ایدن قتولیك مذهبنك تعممنی منع ایتمك ایچون برفرمان تصدیر ایتمشدی. اوتاریخدن بری شرقده حریت وجدانی تأمین مقصدیله متفقاً صرف مساعی ایدن (فرانسه) و (انکلتره) نك مراجعات متوالیه‌سی نتیجه‌سنده حکومت عثمانیه ـ ذاتاً کندی نقطهٔ نظرنجه ، دین ملی اولان اسلامیته اصلا تعلق ایتمین ـ بومسئله‌ده دول غربیه‌نك آرزولرینه موافقت ایتدی .

١٨٣٤ فرمانی فسخ ایدلدی .

اون بشنجی باب

ارتجاع تشبثاتی . — رشید پاشانك انفصالی و تكرار تعیینی . — ایكنجی دفعه اوله رق رضا پاشا ایله برلكده هیئت وكلاده بولنمسی . — ۱۸۴۸ انقلابنك تركیاده تأثیراتی .

تركیانك اصلا علاقه‌دار دكل كبی كوروندیكی بعض وقایع سیاسیه ، امور داخلیه‌سنی اصلاحه چالیشان باب عالینك سیاستنی اخلال ایتدی . عبدالمجیدك اصلاحاتپرور حكومتی ، بالخاصه (فرانسه) و (انكلتره) نك معاونتنه كووه‌نیوردی ، بونده‌ده حقی واردی . چونكه (روسیه) ، دولت عثمانیه‌یه دشمن اولمشدی ؛ (اوستریا) یه كلنجه ، پرنس دو (مترنیخ) ك باب عالی نزدنده‌كی سفیری واسطه‌سیله كنج پادشاهه واقع اولان نصایح غریبه‌سنك نه‌كبی تأثیرات حصوله كتیردیكنی یوقاریده سویلمشدم .

حال بوكه (فرانسه) و (انكلتره) ، اوروپا سیاست عمومیه‌سنه متعلق برمسئلهٔ مهمه‌دن ، (اسپانیا) ازدواجلری مسئله‌سندن طولایی بربرلرندن آیرلمشلردی ؛ بوایكی دولت آره‌سنده شرق مسائلی حقنده موجود اولان ائتلافك دخی مبدل اختلاف اولمسندن قورقوله‌بیلیردی .

رشید پاشا ، اول امرده ، نفوذ واعتبار شخصیتنی اخلال وكندیسنی هنوز تماماً ترك سلاح ایتدیره‌مدیكی دشمنلری النه تسلیم ایده‌بیله‌جك بر حادثه قارشیسنده بولندی .

(قراقووی) جمهوریتنك اورته‌دن قالدیرلمسی رشید پاشانك حیرت‌واندیشه‌سنی آرتیرمشدی ؛ باب عالی (اوروپا) حقوق عمومیه‌سندن مستفید اولوركن (اوستریا) نك وقت صلحده بویله بر ضربه اورمسی عثمانیلیلرك قلبنی جریحه‌دار

ایتمشدی. باب عالی، کندی استقلال وتمامیٔ ملکیتنك (اوروپا) عالم سیاستنك تصورات وتشبثات آتیه‌سنه اساس اتخاذ ایدلمکده اولدیغنی کوریبوردی.

رشید پاشانك تخمینی وجهله بواحوال، فکر ارتجاعك کسب قوت ایلمسنه سبب اولدی. خسرو پاشا، اك قوتلی بر واسطهٔ ارتجاع ایدی. ادارهٔ اموردە هیچ بر تأثیری اولماق شرطیله مجلس وکلادە اثبات وجود ایدن بواختیار وزیر، رفقاسنك اصلا مظهر امن واعتمادی اوله‌مامشدی؛ تعصبی یواش یواش اویانمش، بعض رجالك معاونتلریله رشید پاشانك وپاشلیجه طرفدارلرینك علیهندە ترتیباتدە بولنمق فکرینه دوشمش واصلاحات فرقه‌سنه قارشی حقیقی برپلان وجودە کتیرمشدی.

خسرو پاشانك تصوراتندن وقتیله خبردار اولان پادشاه، کندیسنی عزل ایتدی. بوصورتله اصلاحات علیهندەکی انتریقه‌لرك مرتب ورئیسی میداندن قالقدی؛ فقط خسرو پاشا طرفدارلری مأیوس اولمدیلر، عبدالمجیدك، صرف مقربینك تأثیر نفوذیله اجراآت شدیدەدە بولندیغنی آکلادیلر وبوحالی پادشاهك ضعف قلبنه یکی بر دلیل اوله‌رق تلقی ایلدیلر.

فی‌الحقیقه بونلر، پادشاهك محروم متانت اولدیغی ظننده آلدانمیورلردی. خسرو پاشانك عزلندن براز صکره، اصلاحات علیهدارلرینك نفوذینه قاپیلان عبدالمجید، رشید پاشایی‌دە فدا ایتدی.

مع مافیه رشید پاشانك انفصالی پك آز دوام ایتدی. ۱۸۴۸ سنه‌سی شباطندە باشلایان (فرانسه) انقلابی ممالك عثمانیه‌یه دخی اجرای تأثیرایتمشدی. (افلاق) دە مهم قاریشیقلقلر وقوعه کلمش، بو قطعه‌نك روسلر طرفندن اشغال ایدلمسی تهلکه‌سی باش کوسترمشدی. دیکر طرفدن رعایا آره‌سنده شدتلی برهیجان کوریلیوردی؛ تبعهٔ غیر مسلمه‌نك حکومات غربیه‌دە اجرای حکم ایدن افکار احرارانه‌نك تأثیریله ـ لومباردیادەکی ایتالیانلر کبی ـ اجنبی بیوندوروغندن قورتولمغه چالیشملری محتمل ایدی.

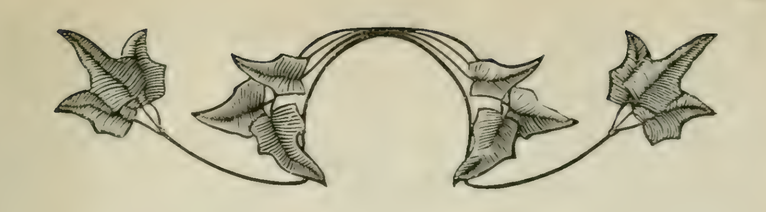
پادشاه، امور دولتی ادارەیه اك مقتدر اولان ذواتی رأس کاره کتیرمك لزومنی حس ایتدی. حربیه نظارتنه رضا پاشا تعیین اولندی؛ اول امردە مجلس خاص وکلایه مأمور اولان رشید پاشا تکرار مقام صدارته کچدی.

ایکنجی دفعـه اوله‌رق مجلس خاص وکلاده برلشن بو ایکی تجربه‌دیده ذات ، بربرلرینك نقصانلرینی اکمال ایدییورلردی . هر ایکیسنك طبیعت و اخلاقنده ، ذکا و درایتنده نقصانلری واردی ؛ فقط اون طقوزنجی عصرك اك قاریشیق ، اك هیجان آمیز بر دوره‌سنده ترکیانك افکار ارتجاعکارانه‌یه قارشی مقاومت ایده‌بیلمسی ، اثر حیات کوستره‌بیلمسی ایچون محتاج اولدیغی رجال مقتدرهٔ حکومت ، آنجق بو ایکی ذاتدن عبارت ایدی . رشید پاشا نامی ترقیات تدریجیه ، مدنیت غربیه ایله مترادف ایدی ؛ رضا پاشا ایسه ترك ملتنك تمثال مشخصی ایدی؛ تهلکه‌لی کونلرده استقلال عثمانی حسیاتنی غلیانه کتیره‌بیله‌جك ، اردویه قوة الظهر اولمسی لازم کلن قوای وطنپرورانه‌دن استفاده ایده‌بیله‌جك یکانه ذات بو ایدی . رشید پاشا (اوروپا) نظرنده نائل اعتبار ، رضا پاشا اهالئ اسلامیه آره‌سنده مظهر اعتماد ایدی .

فی‌الحقیقه دولت عثمانیه ، رجال حکومتك توحید مساعی ایلمسنه هر زماندن زیاده محتاجدی . (اولاح) اغتشاشاتنی وسیله اتخاذ ایدن (روسیه) مملکتینی اشغال ایتمش ، (اوروپا) یی ممالك عثمانیه‌نك مقاسمه‌سنه سوق ایتمك ایستیور کبی کورونیوردی . (اوستریا) نك دخی (ایتالیا) قطعه‌سنی و (آلمانیا) ایمپراطورلق تاجنی ضایع ایتمسنه مقابل بر نوع تعویض اولمق اوزره (طونه) نهرینك ساحل یمیندن بعض اراضی آلمق ایسته‌مسندن قورقولیوردی . (صاقسونیا) ایله (آدریاتیق) آره‌سنده‌کی قطعه‌لرده «اسلاو اتحادی» فکری نشر و تعمیم ایدلمش ؛ صربلرك ، روسلرك ، اوستریالیلرك ، لهلیلرك بربرینه ضد تحریکات و تشویقاتنه معروض اولان بو قطعه‌لر اهالیسی کیتدکجه دها زیاده دوچار هیجان اولیورلر ، مهیای عصیان بر حاله کلیورلردی .

بناءً علیه باب عالی مملکتك تجهیزات عسکریه‌سنی ، (بوسنه) ایالتنده اصلاحات اجراسنی دوشونمکه مجبور اولدی .

تجهیزات عسکریه و (بوسنه) اصلاحاتی مسئله‌لری آیری آیری و بر آز مفصل اوله‌رق تدقیقه شایان امور مهمه‌دندر .

اون آلتنجی باب

تجهیزات عسکریه . — بوسنه احوالی . — (۱) قوای عسکریه‌نك تزییدی . — (۲) بوسنه وهرسکده اصلاحات .

۱

قوای عسکریه‌نك تزییدی

۶ ایلول ۱۸۴۳ تاریخلی قانون عسکری موجبنجه اوروپا و آسیای عثمانی ولایاتنده بش قول اردو تأسیس ایدلدیکنی سویلمشدك . ۱۸۴۸ سنه‌سی ایالت آیلرنده مرکزی بغداد اولمق اوزره بر آلتنجی اردو دها تأسیس اولندی . بو صورتله عساکر نظامیه هر بری یکرمی بیك کشیلك آلتی قول اردودن مرکب اولدی و ۱۸۴۹ سنه‌سی اوائلنده سلاح آلتنه دعوت ایدیلن ردیف صنفی ایله قوهٔ عسکریه تقریباً اللی بیك کشی قدر آرتدی .

ترکیانك بو زمانده چیقاره‌بیله‌جکی عساکرك هیئت مجموعه‌سی تقریباً بروجه آتی ایدی :

نظامیه	۱۲۰,۰۰۰	کشی
ردیف	۵۰,۰۰۰	»
بوسنه و هرسك عسکری	۳۰,۰۰۰	»
میردیتا عسکری	۱۰,۰۰۰	»
دوبریجه تاتارلری عسکری	۱۰,۰۰۰	»
طونه قازاقلری عسکری	۱,۵۰۰	»

کردستان عساکر ملیه‌سی	٢٥,٠٠٠	»
عراق وعربستان عساکر ملیه‌سی	٣٠,٠٠٠	»
مصر عسکری	٢٠,٠٠٠	»
تخمیناً یکون	٣٠٠,٠٠٠	

دونمادە حربه الویریشلی اون آلتی بیوك كمی موجود ایدی . عثمانلی قوهٔ بحریه‌سی اون اوچی بیوك سفینهٔ حربیه ، اونی فرقتین ، اون ایکیسی واپور اولمق اوزره آلتمش قطعه کمیدن مرکب‌دی .

اردو و دونمانك هیئت مجموعه‌سی تشکیلاتی اولدقجه ایی ، خاطری صاییلیر بر قوت وجوده کتیرییوردی . سلطان محمودك یکیچری اوجاغنی اورته‌دن قالدیردیغی تاریخدن بری چوق زمان کچمه‌مش اولمقله برابر مملکتك تشکیلات عسکریه‌سنده خیلی ترقی اثری کورلمکده ایدی .

٢

بوسنه و هرسکده اصلاحات

بوسنه اصلاحاتی لایقیله آکلامق ایچون بر از معلومات تاریخیه ویرمك اقتضا ایدر .

بو ولایت وقتیله ، (اتیه‌ن دوشان Etienne Duchan) طرفندن تأسیس ایدیلن بیوك صرب ایمپراطورلغندن اون دردنجی عصرده آیرلمش مستقل بر خرستیان قراللغی ایدی . سلطان محمد ثانی زماننده برقاچ قلعه‌دن ماعدا مملکتك هر طرفی عثمانلیلر النه کچدیکندن صوك قرال (طومازه‌ویچ Toma-sevitch) پادشاهه عرض اطاعته مجبور اولمش ، حیاتنك محافظه و حقوق حکمرانیسنه رعایت ایدیله‌جکنه دائر مبهم بروعد آلمشدی .

١٤٦٣ سنه‌سی ایلك بهارنده (طومازه‌ویچ) ، پادشاهك دعوتی اوزرینه ، مملکتك الك معتبر اصیلزادکانیله برابر ، (بلاغا Blaga) ده‌کی قرارکاهه عزیمت ایتدی . اوراده معیتنده‌کی معتبراندن باشلیجه‌لریله برابر قتل ایدلدی ؛ دیکر آرقداشلری اولوم ایله قبول اسلامیت آره‌سنده تخییر اولندیلر .

(بوغارمیت Bogarmite) لرك معیتلرنده بولنان اهالی بلاتردد دین اسلامی قبول ایتدیلر ؛ اورتودوقس و قتولیك زادکان ایسه دینلرینه صادق قالدیلر ، بونلرك آره‌سندن بر چوق کیمسه‌لر قتل ایدلدیلر . قراللریله برلکده سلطان محمد ثانینك اردوکاهنه کیتمین بیوك زادکانه کلنجه ، بونلر اولومدن قورتولمق ایچون قسماً مجارستانه ، قسماً (راغوزه) یه قاچدیلر . الحاصل ، بوشناقلردن اوتوز بیك کشی مسکن ومأوالرندن چکیلوب آلندی ، قسم اعظمی یکیچری اوجاغنه ویرلدی .

پادشاه، تلف اولان ویا ممالك سائره‌یه قاچان خرستیانلرك املاك واراضیسنی دین اسلامی قبول ایدنلره ویردی ؛ ایشته ، بو مهتدیلرك احفادی بوکون دخی (بوسنه) ده و همجوار صرب ولایتنده اراضینك قسم اعظمنه مالکدرلر [*] .

(بوسنه) ایله ١٤٩٨ سنه‌سنده الحاق ایدیلن (هرسك) ـ زادکاندن بر قسمنك دین اسلامی قبول ایتمسی سایه‌سنده ـ بر نوع مختاریت اداره‌یه نائل اولدی ؛ یرلی اصیلزادکان تبعه‌دن زیاده « واسال » صفتیله مملکتی اداره ایتدیلر، که بوامتیازاته اوچ عصری متجاوز برزمان ظرفنده اصلا طوقونلمدی.

مع مافیه بوشناق بکلری بو اداره ممتازه‌دن استفاده ایده‌مدیلر ، دها طوغریسی بونی سوء استعمال ایدرك خرستیان اهالی‌یه ظلم و تعدیدن خالی قالمدیلر . خرستیانلرك احوالی بوشناق بکلری حقنده دائما شکایاتی دعوت ایدییوردی. باب عالی برچوق دفعه‌لر زادکان ایله عقد مقاوله‌یه مجبور اولدی ؛ حتی ١٨٤٩ فرمانی باب عالینك بوشناق بکلرینك ظلم وتعدیلرینه مجبوراً راضی اولدیغنی کوسترر .

تبعهٔ عثمانیه‌نك مساواتی اساسنی اعلان ایدن کلخانه خط همایونی بوشناق زادکانی طرفندن قبول اولنمدیغندن بوسنه و هرسکده تطبیق ایدیله‌مدی . بالعکس ، افندیلری نظرنده غیر مطیع و تهلکه‌لی اسیر حالنه کلن خرستیانلرك شرائط حیاتیه‌سی دها زیاده فنالشدی . بك چوق مشکلاته کوکس کرمش

[*] بلاغا قتالندن صوکره (بوسنه) نك عرض مطاوعت ایلمسی دولت عثمانیه تاریخنی تشکیل ایدن زور بازویه مستند تشبثاته کوزل برمثالدر . سلطان محمد ثانی بوشناق زادکانی اولدیرمزدن اول بر فتوی آلمشدی .

اولان حکومت عثمانیه ، اول امرده ، بکلرك ظلم و اسـتبدادینی رفعه موفق اولەمدی ؛ دیکر طرفدن پادشاهك تبعەسـنه قارشی واقع اولان تعهداتی ، کلخانه خط همایونی احکام اساسیەسنی حکومات غربیەیه قومشو اولان ولایتده تطبیق ایدەمەمك ، حقوق حکمرانیسنی اهمال ایتمك دیمك اولەجغندن بوکاده راضی اولەمازدی .

١٨٤٩ ده مسـلمان بوشـناقلر هر زمانكنـدن زیاده عنـاد و مخالفت کوستردکلرندن ادارةً بعض مساعدات ویرلمك صورتیله تسـکین افکاره چالیشـیلدی . بو مسـاعدات موجبنجه دیکر ولایتده تطبیق ایدیلن ویرکو اصولی بوراده جاری اولمیەجق ، تیمارلرك اعشاری دفتردار ومال مدیری کبی مأمورین مخصوصه معرفتیله تحصیل اولنمیەرق اصحاب اراضی طرفندن جبایت ایدیلەجکدی . فقط عینی زمانده ، کافهٔ تبعەنك جان و مالنی ، عرض وناموسنی ، قانون حضورنده مساواتنی تأمین ایدن ١٨٣٩ خط شریفی احکامنك (بوسنه) ده تطبیق ایدیلەجکی اعلان اولندی .

بو صورت تسویه ، درسعادتده امید ایدلدیکی کبی ، تسکین افکار وتألیف منافعه خدمت ایتمدی ؛ چونکه ایکی سنه صکره ، ١٨٥١ ده ، باب عالی بکلرك مقاومت مصرانەلری قارشیسنده تیمارلرك الغاسنه قرار ویرمکه مجبور اولدی .

بوتدبیر دخی ظلم وغدر آلتنده بولنان اهالینك تخفیف آلامی خصوصنده امید ایدیلن تأثیری حصوله کتیرەمدی . اولجه دمیرباش اشیا کبی چفتلکلرله برلکده صـاتیلان چفتجیلر حال اسارتدن قورتیلوب مسـتأجر اولدقلرندن محصوللرینك اونده بری یرینه ثلثی ، حتی نصفنی ترکه مجبور اولدیلر ؛ بونك نتیجەسی اولەرق بوشناق رعایا تاریخده امثالنه پك آز تصادف ایدیلن بر فقر وسفالت ایچنده یشامغه باشلادی .

ایشته بو سـببلردن طولایی ، اصلاحاتك موقع تطبیقه وضعی صرەسـنده (بوسنه) ولایتنك تشکیلاتی ولایات سائرەدن زیاده باب عالی‌یی اشغال ایتمشدر .

اون یدنجی باب

۱۸٤۸ و ۱۸٤۹ وقایعندن صکره سکونت افکار . — رضا پاشانك انفصالی . — مقامات مقدسه مسئله‌سی .

۱۸٤۸ سنه‌سی وقایعنك ترکیاده تولید ایلدیکی قورقولر یواش یواش زائل اولمش و اك زیاده بادئ اندیشه اولان (روسیه) حکومتی مملکتین مسئله‌سنك باب‌عالی ایله صلحپرورانه برصورتده تسویه‌سنه موافقت ایتمشدی. دولت عثمانیه‌یه متعلق مسائلده دائما متیقظ طاورانان بو قومشو حکومت شمدیلك ابراز شدتدن واز کچمش ، ۱۸۲۸ محاربه‌سندن بری سیاستنه اساس اتخاذ ایتدیکی استیلای معنوی پولتیقه‌سنی تعقیبه قرار ویرمش کبی کورونیوردی .

افلاق وبغدان بکلکلرینك اداره‌سی خصوصنده (روسیه) یه حقوق جدیده بخش ایدن یکی بر معاهده‌نامه‌یی حکومت عثمانیه‌یه قبول ایتدیرمك ایچون درسعادته جنرال (غراب Grabb) اسمنده بر سفیر فوق‌العاده کلمش، بالطه لیمانی معاهده‌نامه‌سی عقد ایدلمشدی .

بومعاهده‌نامه‌نك عقدی ایچون جریان ایدن مذاکرات اثناسنده سرعسکر رضا پاشا عزل ایدلمش و بو وطنپرور وزیرك رأس کاردن اوزاقلاشدیرلمسی مسئله‌سنده (پترسبورغ) قابینه‌سنك بیکانه اولمدیغی بر آرالق ظن اولنمشدی . فقط ، ذاتاً مسائل شخصیه‌دن طولایی رشید پاشا ایله حال اختلافده بولنان سرعسکرك کبر و غروری ، ادارهٔ حکومتده کندی وجودندن استغنا حاصل اوله‌میه‌جغی حقنده‌کی ظن قویسی ایله صدر اعظمی کوجندیرمش و بوندن طولایی انفصال ایتمش اولمسی حقیقتده دها موافقدر .

رشید پاشانك، موقعنی تحکیمه مدار اوله‌جق کبی کورینن بوحادثه، بالعکس قریباً انفصال ایده‌جکنه دائر بر روایت شایع اولمسنه سبب اولدی ؛ مع‌مافیه رشید پاشا مقام صدارتده قالدی ، دها معتدل برمسلك اتخاذ ایتدی .

سیاست خارجیه‌یه کلنجه ؛ (اوروپا) یی آلت اوست ایدن ۱۸۴۸ انقلاباتندن صکره عالم سیاست نائل سکون اولدیغی کبی باب عالیجه شایان دقت هیچ بر مسئلهٔ خارجیه یوق کبی کورونیور ، ترکیا اصلاحات طرفدارلرینك نتیجهٔ مساعیسی اوله‌رق سکونت و امنیت ایچنده یشایوردی . بو سکون تام ایچنده ، بر کون کلوبده منشأی پك قدیم اولان بر اختلافك شرقده ایکی بیوك کلیسا آره‌سنده یکی رقابتلر تولید ایده‌جکی ، قاتولیك (فرانسه) ایله اورتودوقس (روسیه) یی محاربه‌یی کوزه آله‌جق درجه‌ده یکدیکره دشمن ایلیه‌جکی خاطره بیله کلمزدی .

ظهور ایدن مقامات مقدسه مسئله‌سنده دولت عثمانیه‌نك مقدراتی صورت قطعیه‌ده تعیین ایده‌جك بر (آوروپا) محاربه‌سنك تخمی موجود ایدی .

بو مسئله حقنده براز تفصیلات ویرمك ایجاب ایدر : (فرانسه) حکومتی پك چوق زماندن بری وعلی‌الخصوص اون یدنجی عصردن اعتباراً [*] قدسده‌کی مبانیٔ مقدسه‌نك حقوق تصرفیه‌سنی الده ایتمش وبو حقوق ۱۷۴۰ سنه‌سنده منعقد بر معاهدهٔ قدیمه ایله تأیید وحتی توسیع ایدلمشدر . معاهدهٔ مذکوره‌ده «دشمن ملتلر تبعه‌سنك ، فرانسه ایمپراطورینك حمایه‌سی آلتنده اولمق شرطیله ، مقامات مقدسه‌یه سربستجه کیدوب کلمك ، اوراده تجارت ایتمك و مقامات مذکوره‌یی زیارت ایتمك» خصوصنده مأذون اولدقلری بیان ایدیلیوردی .

مع‌مافیه بو معاهده نامه‌نك ۳۳ نجی ماده‌سی ، قطعی‌المفاد اولمقله برابر ، امضا ایدلدیکی تاریخده لاتینلر ایله عثمانلی روملر النده بولنان معابد ومحال مقدسه‌یی تعیین وتعداد ایتمیوردی ؛ بوندن طولایی اورتودوقسلر ولاتینلر کرك حیله ، کرك جبروشدت ایله بر چوق یرلری ضبط ایتمشلردی ؛ حکومت عثمانیه ایسه بالطبع بو منازعات واختلافات اثناسنده کندی تبعه‌سنه اجانبدن زیاده مساعد طاورانمشدی .

لاتین رهبانك امتیازاتی مسئله‌سنده اك مهم تاریخ ۱۸۰۸ سنه‌سیدر . سنهٔ مذکوره ظرفنده ، سلطان محمود ، باب عالی‌یی (فرانسه) نك آمال حریصانه‌سنه مغلوب اولمش عد ایتدی ؛ (روسیه) نك تأثیرندن زیاده لاتینلره قارشی فکر

[*] ۱۰۳۰ سنهٔ هجریه‌سی جمادی‌الاخره‌سنده [۱۶۲۰ سنهٔ میلادیه‌سی] داود پاشا قوناغنده ویریلن فرمان .

انتقام ایله حرکت ایدرك قدسده‌کی قمامه کلیساسنك بیوك قبه‌سنی تعمیر ایتمك صلاحیتنك اورتودوقسلره اعطاسنی متضمن بر فرمان تسطیر ایلدی . واقعا بوفرمانده مساعدات وامتیازات سابقه محافظه ایدیلیوردی . لکن یرلی اورتودوقس جماعتی طرفندن لاتینلرك امتیازاتنه واقع اولان تجاوزات سابقه تصدیق ایدیلیور کبی کورونیوردی .

۱۸۵۰ سنه‌سی اوائلنده ، روم هیئت رهبانیه‌سی طرفندن ماضینك کلیاً اونودلدیغنی ایما ایده‌جك صورتده واقع اولان تجاوزات اوزرینه (فرانسه) حکومتی لاتینلر ایله اورتودوقسلرك احوال متقابله‌لرینی صورت قطعیه‌ده تعیین ایتمك لزومنی حس ایتدی . وقتیله استحصال ایدلمش اولان حقوقی مذاکرات سیاسیه‌دن خارج طوته‌رق باب عالی‌یی « ۱۷٤۰ سنه‌سی معاهده نامه‌سنك عقدی صره‌سنده لاتینلرك النده بولنان کافهٔ معابدك طرفیندن یالکز برینك آرزوسیله وطرف دیکرك موافقتی منضم اولمه‌دن استرداد اولنه‌میه‌جغی » اساسنی تصدیق وقبوله دعوت ایلدی .

(فرانسه) نك تکلیفی پك معقول وماهرانه اولدیغندن باب عالی خیلی مشکلاته دوچار اولدی . اول امرده قطعی بر جواب اعطاسندن امتناع ایتدی ؛ وقت قازانمق ایچون مختلط بر قومیسیون تشکیلیله بتون جماعات خرستیانیه‌نك ۱۷٤۰ تاریخندن مؤخر اوراق وسنداتنك تدقیقنی تکلیف ایتدی . برچوق مذاکرات جریان ایلدکدن و ۱۸٤۰ معاهده‌سنك مؤبد ومجبوری‌الاجرا اولدیغی بلاقیدوشرط حکومت عثمانیه‌جه تصدیق وتأیید ایدلدکدن صکره مختلط قومیسیون طوپلاندی . (فرانسه) طرفندن طلب ایدیلن معابدك ۱٦۷۳ سنه‌سنده استحصال اولنان بر فرمانده محرر اولدیغی ، بو فرمانك ۱۷٤۰ معاهده‌نامه‌سیله تجدید ایدلدیکی وسالف‌الذکر ایکی تاریخ آره‌سنده‌کی آلتمش سنه‌یی متجاوز زمان ظرفنده لاتینلرك حقوق وامتیازاتنی تعدیل ایدر صورتده روملره هیچ بر مساعده‌ده بولنلمدیغی ثابت اولدی .

(روسیه) ، مذاکرات جاریه‌یی اوزاقدن تعقیب ایدیوردی . بالآخره شرق روم کلیساسی نامنه مداخله ایدرك بر مسلك متجاوزانه اتخاذ ایتدی ؛ مقامات مقدسه مسئله‌سنده نقاط نظرینی ــ ترکیانك روسلره قارشی هیچ بر

تعهد سیاسیده بولنمامش اولمسندن طولایی باب عالی‌یه قبول ایتـدیره‌مدیکندن ١٧٧٤ تاریخلی کوچك قاینارجه معاهده‌نامه‌سـنه استناد ایدرك اورتودوقس مذهبنده‌کی تبعـهٔ عثمانیه اوزرنده ادعا ایلدیکی حق حمایهٔ مذهبیه‌نك تصـدیقنی طلب ایلدی .

اون سکزنجی باب

رشید پاشانك ضعفی، انفصالی و یکیده تعیینی . — امور مالیه ده انتظامسزلق . — عبدالمجید خانك توجه عامه یی غائب ایتمسی . — متعصب فرقه نك آمال و امیدی.

رضا پاشانك سقوطندن صکره ، ظاهراً صرف بر اثر تصادف اوله رق ، رشید پاشانك نجم اقبالی ده یواش یواش قرارمغه باشلامشدی . داخلاً ظهور ایدن مشکلات وغوائل عظیمه صدراعظمك ذکای فوق العاده سندن ، فعالیت ثباتکارانه سندن ، حتی عفت واستقامتندن ، وبالخاصه بصیرت واحتیاطندن ، یعنی افکار عمومیه نك اوزمانه قدر کندیسنه عطف واسناد ایلدیکی حصائل کزیده دن شبهه ایتدیرمکه باشلادی . بو مشکلاتدن طولایی رشید پاشا اتهام اولنیوردی .

کرك ماضیده کی مدح و ستایشلر ، کرك حال حاضرده کی سوء ظنلر مبالغه لی ایدی ؛ اصلاحتپرور وزیر ، ضعف ذاتیسنك جزاسنی چکدیکی کبی بشقه لرینك خطالرندن ، دولت عثمانیه نك احوال اجتماعیه ، سیاسیه واداریه سنده عصرلرجه زماندن بری یرلشوب قالان فنالقلردن طولایی ده مؤاخذه ایدیلیوردی .

مضایقهٔ خزینه صوك درجه یه وارمشدی ؛ حکومتك ویرکولری صرافلر واسطه سیله جبایت ایتدیرمسنه وورداتدن الك مهم قسمنی بونلره براقمسنه اعتراض اولنیوردی . کافهٔ خدمات عمومیه یی آلت اوست ایده جك درجه ده وخیم اولان بحران مالینك اسباب حقیقیه سی اصلا تحری ایدلمیوردی . اسباب مذکوره دن بعضیلرینی یوقاریده ایضاح ایتمشدم . شمدی براز تفصیل ایده لم . بحران باشلایجه اوچ سببدن نشأت ایدییوردی : مسکوکات مغشوشه نك ، مقابلنده هیچ بر تأمینات کوسترلمین قوائم نقدیه نك میدان تداوله چیقارلمسی ؛ جدی بر بودجه نك فقدانی ، یعنی واردات حکومتك صورت صرف واستعمالنده هیچ بر اصوله رعایت

ایدلمه‌سی ؛ واردات ومصارفات دولت آره‌سنده موازنه‌یی تأمینه مدار اولان انتظام اداره‌نك عدم موجودیتی .

« بشلك » دنیلن مسکوکاتك همان کافه‌سنك قیمت حقیقیه‌سی قیمت اعتباریه‌سنك ایکی خمسی درجه‌سنده ایدی . مناسبات و معاملات تجاریه‌دن طولایی (آوروپا) مسکوکاتیله برلکده پیاسه‌ده تداول ایدن مسکوکات عثمانیه‌نك قیمتی صورت دائمه ومتزایده‌ده تنزل‌ایدییوردی . آره‌ده‌کی فرق دائما یوکسلیور ، یعنی برانکلیز لیراسی ویادیکر براجنبی سکه‌سی مقابلنده ویرلمه‌سی لازم کلن غروشلرك مقداری کوندن کونه آرتیوردی .

حکومت عثمانیـه ، (اوروپا) مسـکوکاتنك سبب اولدیغی بوحاله قارشی طورمق ایچون مسکوکات عثمانیه‌یه برقیمت جبریه ویره‌رك قیمت اعتباریه‌لری اوزرندن اخذ وقبولده اصرار ایتمه‌مش اولسـه‌یدی فرق فیأت دها سرعتله یوکسـلیر ، سویهٔ طبیعیه‌سنی پك چابوق بولوردی . (اوروپا) مسـکوکاتنك قیمت حقیقیه‌سی ، حکومت عثمانیـه‌نك بوتدبیری قسماً یکدیکره معـادل ایکی قوت کبی اجرای حکم ایدییوردی ؛ فقط حقیقت دائما کذب ودروغه غلبه ایتدیکنـدن فرق فیأت دائما یوکسـلیور ، یاخود ثروت عمومیه متصـل آزالیوردی، که ایکیسی‌ده عین شی دیمکدی .

دولت عثمانیه‌نك احوال مادیه‌سنده کوریلن آثار انقراضی بالخاصه مملکت ایچون موجب فلاکت اولان بوتنزل قیمتك تأثیرینه عطف ایتمك ایجاب ایدر . فی‌الحقیقه قاپیتولاسیونلر ایله باغلی وصـنایع داخلیه‌دن محروم اولان ترکیا بالجمله اشـیای معموله‌یی ممالك سـائره‌دن ادخاله مجبوردی ؛ بوکا مقابل محصـولات زراعیه‌سنی اخراج ایدییور وبومحصـولات زراعیه‌نك معادلی اولان مسـکوکات مغشوشه قیمت اعتبـاریه‌سنی تدریجاً غائب ایدرك مملکتك منابع ثروتی‌ده عینی نسبتده تنقیص ایلیوردی .

بوکیدیش ایله امور مالیه ایله نصـل حسـن اداره ایدیله‌بیلیر؟ حکومت ، ویرکولری طوغریدن طوغری‌یه مکلفیندن تحصیل ایچون لزومی قدر ناموسلی مأمور بوله‌مدیغندن برچوق عقیم تجربه‌لردن، تشبثلردن صکره ینه التزام اصولنه عودت ایتمشـدی . ولایات مراکزنده یاپیلان مزایده‌لر هیـچ بر تفتیشـه تابع

دکلدی وهردرلو تأميناتدن عاری ايدی؛ ملتزملر ويرکولری کندی کاروضررلرينه اولەرق تحصيل ايدييورلردی . حکومت مستثنا اولمق اوزره هرکس زنکينلشيوردی .

درسعادت ، بيروت مستثنا اولمق اوزره آسيای عثمانی کمرکلری زنکين برارمنی تجارتخانەسنك النده ايدی ؛ رشيد پاشانك بوتجارتخانەيی ، قرض شخصی اولەرق آلديغی مبالغ عظيمەدن طولايی ، صورت مخصوصەده حمايه ايتديکی سويلنيوردی . حل بوکه بين‌الخلق روايت ايدلديکنه کورەسالف‌الذکر تجارتخانەنك وکيلی سنۀ جديده بدل التزامندن اون ايکی مليون غروش تنزيلنی طلب ايتمش ، ديکر بر رقيب تجارتخانه بالعکس ايکی بيك کيسه فضله تکليف ايلمش اولمقله برابر ينه ارمنی تجارتخانەسی غلبه ايتمشدی . صحيح ويايالکش ، بو روايت ، بو اتهام امور ماليەنك نه قدر فنا بر حالده بولنديغنه دليل کبی تلقی اولنەبيلير .

صوك درجەيی بولان انتظامسزلغك نتايج وخيمەسی کورلمکه باشلادی : معاشات و معينات عسکريه تأديه ايديلەمديکندن اردوده خوشنودسزلق باش کوسترمش ، اطاعت عسکريەيه خلل کلمش ، افراد آرەسنده فرار ايدنلر چوغالمشدی . کردستان عاصيلرينه قارشی سوق اولنان عسکرك طاغيلمامسی ايچون تدابير شديده اتخاذينه مجبوريت حاصل اولمشدی . فقر وسفالتك، عدم انتظام ادارەنك نتيجۀ طبيعەسی اولان شقاوت اوروپای عثمانی ولايتلرينك باشليجەلرنده اجرای حکم ايدييور ، اهالی‌يی دوچار دهشت ايليوردی .

ديکر طرفدن ، ادارۀ مرکزيه سنين سابقەده نائل اولديغی توجه عامەنك تدريجاً زوالنی کوريور؛ شهرت سابقەسيله برابر قوتنی ، حکم ونفوذنی غائب ايدييوردی . باب عالی ، پك آچيق اولان بعض سوء استعمالاتی اورتەدن قالديرمق ايچون مداخلەيه دعوت اولنديغی زمان ضعف وعجزندن ناشی بر شی ياپەميور ، اوامرينه اطاعت ايدلميەجکنی اعتراف ايليوردی .

عطالت — ١٨٤٨ سنەسندن اولکی دوره ايله شايان دقت برتضاد تشکيل ايتمك اوزره — حکومتك شرائط طبيعەسندن بری صرەسنه کچمشدی ؛ باب عالی ، معاملات روزمرەنك مسئوليتندن قورتولمق ايچون پردۀ قضا وقدر آرقەسنه صاقلانمش کبی کورونيوردی .

معمافیه حکومتك بو سقوط معنوی و انقراض مادیسی صره‌سنده بعض تدابیره توسل ایدلمشدی . رشید پاشا لزوم استقراضدن بحث ایدییوردی : فقط وقتیله اولدیغی کبی بو دفعه‌ده استقراضك ترکیایی اجنبی داینلره تسلیم دیمك اولدیغی وبویله براستقراضدن طولایی یونانستانك دوچار اولدیغی حقارتك [*] دولت عثمانیه‌نك‌ده باشنه کله‌جکی مقام اعتراضده سویلنیوردی .

اوزمان دولت عثمانیه‌نك اصول مالیه‌سنه اساس اولان شی، برقاچ سنه اول تأسیس ایدیلوب پك کوچلکله محافظهٔ موجودیت ایدن درسعادت بانقه‌سی ایدی . بومؤسسه‌نك اعتباری مشکوکدی ، چونکه برطاقم خیالی تأميناتدن بشقه برشی کوستره‌میوردی . مصارف دولتده اساسلی تصرفات اجرا ایتمك ، مملکتك منابع طبیعیهٔ ثروتنی معقول برصورتده ایشلتمك وبالخاصه ولایات وارداتنی خزینهٔ حکومته ایصال ایدن طرق ووسائط مختلفه‌یی دها صیقی برنظارت آلتنده بولندیرمق ایجاب ایدییوردی .

درسعادت بانقه‌سنك مقامنه قائم اولمق اوزره یوز ملیون غروش سرمایه ایله عثمانلی عنوانی آلتنده برملی بانقه تأسیس ایدلدی ونهایت ، متخصص اجنبیلرك معاونتلرینه مراجعت اولنه‌رق دوائر حکومتده (اوروپا) اصول دفتریسی قبول اولندی .

مع مافیه پادشاه اهالینك فقر وسفالتندن متأثر اولمشدی ؛ غایت سریع‌الانفعال اولدیغی اولدیغی ایچون « بتون فنالقلرك مسببی اولان کیمسه‌یی» دوچار مجازات ایتمك ایستدی . ۱۸۵۲ سنه‌سی کانون ثانیسنك ایلك کونلرنده رشید پاشا عزل ایدلدی . فقط رشید پاشا موقع اقتداره چیقمق سرینی هرکسدن ایی بیلدیکی ایچون سقوطندن براز صکره اولا مجلس احکام عدلیه رئیسی ، بعده صدر اعظم صفتیله تکرار رأس کاره کچدی .

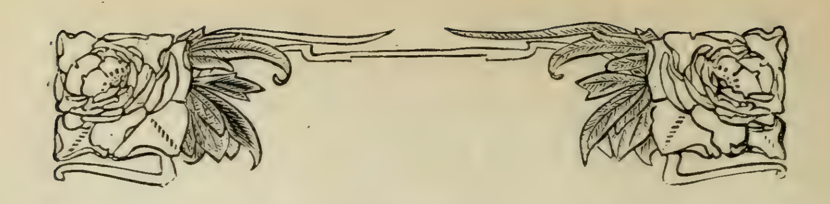
بوندن صکره خلق نظرنده فلاکت عمومیه‌نك ، فقر وسفالت اهالینك مسببی سلطان عبدالمجید اولدی . پادشاهك افکار وآمالنده براطراد اولمامسی، صوك درجه تلونی افکار منوره اصحابنی‌ده راحتسز ایدییوردی ؛ بوقسم خلق، پادشاهی صیقی صیق وکلا دکیشدیردیکی حالده طول مدت دوام ایده‌جك برهیئت وکلا تشکیلنه موفق اوله‌مامقله اتهام ایلیوردی . بوقدر ثباتسز

[*] پاسیفیقو مسئله‌سی . انکلتره حکومتی بومسئله‌ده (پیره) یه بردونما کوندرمشدی .

اولان، نفسنه ومعیتنه بودرجه حکمی کچمین بر حکمداردن قورتولمق چاره‌لری دوشونیلیور ویاهیچ اولمازسه سلطان محمودك ایکنجی مخدومی عبدالعزیز افندینك جلوسی تمنی اولنیوردی .

حکومتك توجه عامه‌یی غائب ایتمسندن جسارتیاب اولان کروه متعصبین طرف طرف باش کوستره‌رك عادات وقوانین قدیمهٔ اسلامیه‌یه رجعت اولنه‌جغنی اعلان ایدییورلردی . بونلرك نظرنده تنظیمات، بربلا ایدی ، بو بلایی دولتك باشندن آتمق لازم کلیوردی ؛ ترکلر خرستیانلره قارشی ـ کلخانه خطنك کندیلرندن نزع ایتدیکی ـ صفت حاکمیتی یکیدن احراز ایتملیدرلر.

اون طقوزنجی باب

رشید پاشانك سقوطی .— ادارهٔ ولایاتده اصلاحات .— پرنس منچیقوفك سفارت فوق‌العاده‌سی .

تکرار موقع اقتداردن دوشن رشید پاشا ادارهٔ اموری ، متعدد دفعه‌لر خارجیه نظارتنی اداره ایتمش اولان عالی پاشایه ترك ایتدی . فقط عالی پاشا ، صدر سابق کبی پادشاهك آمال و هوساتنه تابع اولمق طریقنی بیلمدیکندن واونك قدرحریص‌جاه اولمدیغندن برازصکره منفصل اولدی. پادشاهك‌انشته‌سی محمدعلی پاشا ، عالی پاشانك یرینه کچدی . محمدعلی پاشا امی وغایت اقتدارسزدی. مع‌مافیه افکار عمومیه‌ده‌کی حدت وغلیانی تسکینه موفق‌اولدی وامر اصلاحات، افکار جدیده اصحابی ایله براز بصیرت و احتیاط صاحبلری نظرنده ضروری کورلدیکندن عالی پاشانك خلفی ظاهراً بشقه درلو کورونمکله برابر حد ذاتنده سلفلرینك سیاست احرارانه‌لرینی تعقیب ایتدی .

ولایات عثمانیه‌نك اداره‌سی حقنده‌کی ۲۸ تشرین ثانی ۱۸۵۲ تاریخلی فرمانی پادشاهه امضا ایتدیرن محمدعلی پاشا ، دها طوغریسی مشارالیهك ریاست لفظیه‌سی آلتنده‌کی هیئت وکلادر .

بوفرمان کمال دقتله تحلیله شایاندر ؛ چونکه طرز تحریرنده طریق اطنابه صاپیلمش اولمقله برابر اصلاحاتك بعض شایان دقت جهتلرینی احتوا ایتمکده وادارهٔ ولایات حقنده معلومات عمومیه‌یی شامل بولنمقده‌در.

کلخانه خط شریفندن مقدم و « التزام » دنیلن اصول جاری ایکن حکومت مرکزیه‌نك ادارهٔ ولایات خصوصنده‌کی مداخله‌سی آنجق مأمورین محلیه‌نك عزل ونصبنه منحصر ایدی . هرولایت بر ویا متعدد سنه‌لر ایچون بر

مأموره صاتیلیر؛ او مأمور دخی خزینهٔ حکومتك عائداتنه تأمینات اولمق اوزره برارمنی صرافی کفیل کوستردی؛ مقاوله‌نامه‌نك امضا ایدلدیکی کون والی بر ملتزم عمومی، دها طوغریسی حقوق حکمداری‌یه مالك بر خدیو اولوردی؛ چونکه والیلر ایستدکلرینی اعدام ایده‌بیلیرلر، قوهٔ عسکریه‌یی آرزو ایتدکلری وجهله استخدام ایدرلر، کندی حسابلرینه ویرکو آلیرلر، یکیدن ویرکو طرحنی وبرچوق خصوصاتك ممنوعیتنی امر ایلرلر، الحاصل موقتاً مالکانه‌لری حکمنه کیرن ایالتك کافهٔ منابع ثروتنی ایستدکلری کبی ومنفعتلرینه موافق صورتده قوللانیرلردی.

بویله بر اصول اداره‌نك باعث اولدیغی فنالقلر، بویله نا محدود بر قوت واقتدارك معاملات تجاریه‌ده کل یوم حصوله کتیردیکی قاریشیقلقلر ادنی ملاحظه ایله تخمین اولنه‌بیلیر. حکومت قوناغی هر شیئ تحت انحصاره آلدیغندن هیچ کیمسه پشین آقچه ایله الده ایدیلن رخصتنامه‌یی، بر نوع تذکرهٔ مخصوصه‌یی استحصال ایتمه‌دن محصولات زراعیه‌دن هیچ بر شی اشترا ایده‌مزدی. بنابرین چیفتجیلر، هرنوع اصحاب محصول والینك امر وکیفنه تابع ایدیلر.

۱۸۳۸ دن صکره عقد اولنان معاهدات بین‌الملل سربستیئ تجارتی تأمین یتدی. وکرك مملکته، کرك ممالك اجنبیه ارباب تجارتنه مضرتی، آشکار اولان سوءاستعمالاتك محافظه‌سنی ویا عودتنی ـ بتون امتیازاتی لغو ایتمك صورتیله ـ امکان خارجنه چیقاردی. باب عالی کرك کندیسی وکرك ایالاته کوندردیکی مأمورین ایچون انحصاردن واز کچمکه مجبور اولدی.

تنظیمات، التزاماتی الغا ایلدیکی زمان ادارهٔ ولایاتی آتیده‌کی اساسلره کوره تشکیل ایتمشدی: تقسیمات ملکیه‌نك هر بر درجه‌سنده عساکر محلیه‌یه قوماندا ایدن بر محافظ، وظیفه‌لرینك اهمیتنه وبولندقلری محلله کوره دفتردار، محصل، مال مدیری نامنی آلان بر مالیه نظارتی مأموری بولنمقده ایدی.

والی، داخلیه نظارتنك دخی مرجعی اولان صدراعظم ایله مخابره ایدردی؛ عسکر قوماندانلری ودفتردارلر حربیه ومالیه نظارتلریله طوغریدن طوغری‌یه مناسباتده بولنورلردی.

بونلردن هر بری کندی دائرهٔ مأموریتی داخلنده آزچوق مستقلدی؛ مع مافیه

الدی‌الایجاب رفقاسیله توحید حرکته مجبوردی . جمله‌سی باب عالی‌یه تابع‌اولوب امور اداره‌لرندن طولایی اورایه حساب ویررلردی .

بو تشکیلاتك واضعی اولان رشید پاشا بر چوق سنه‌لر (پارس) ده بولنمش اولدیغندن فرانسز اصول اداره‌سنك بعض جهتلرینی اقتباس ایتمشدی ؛ فرانسز تشکیلات ملیه‌سنك کافه‌سی ، حتی (ده‌پارتمان) مجلسلری بیله موجوددی ، آره‌ده شو فرق وار ایدی‌که ولایات عثمانیه مجالسی صورت دائمه‌ده اجتماع ایتمکده وامور اداره وعدلیه‌یه هرکون مداخله ایلمکده ایدی .

سلطان عبدالمجید دورنده تقرر ایدن ولایات تشکیلاتنك ـ ناتمام اولمقله برابر ـ بوندن اولکی اصوله فائق اولدیغی شبهه‌سزدی . تشکیلات جدیده‌دن مقصد ، ولایاتده‌کی مأمورین محلیه‌یی بر مرکزه ، باب عالی‌یه ربط ایتمك، وقتیله حقوق حکمداری‌یه، ملتزملرك تمتعاتنه‌اشتراك ایدن والیلری معین مقدارمعاشلی مسؤل مأمور حالنه قویمق ایدی .

محمد علی پاشانك زماننده باب عالی‌یه تابع بر مأمور حکمنی آلان والیلره حقوق وصلاحیت سابقه‌لرندن بعضلرینی‌اعاده‌ایتمه‌نك مناسب‌اوله‌جغی‌دوشونلدی. «هر ولایتده امنیت اهالی‌یی‌اخلال ایدن قاریشیقلقلر قارشیسنده نفوذ حکومتی سنظیماتك وضع ایلدیکی احکام اساسیه‌یه حرفیاً رعایت ایتمك شرطیله ، تزیید وتقویه ایلمك اك مستعجل والزم بر تدبیردر . » دنیلیوردی .

رشید پاشانك اداره‌ٔ ولایات پروغرامنی تکلیف ایتدیکی صره‌ده هرشیدن اول والیلرك معاملات مستبدانه‌سنه ورعایا اوزرنده‌کی ظلم وتضییقنه نهایت ویرمك ایسته‌نیلمش ، والیلرك صلاحیتلری نه قدر تحدید ایدیلیرسه ایدلسون ینه ایفای وظیفه‌یه مانع اوله‌جق درجه‌ده قیودات وضع اولنمیه‌جغی دوشونلمشدی. برده (آوروپا) افکارحریتپرورانه‌سنه خوش کورونمك آرزوسی واردی ؛ ولایت مجلسلرینك احداثی ایسه بو مقصدی تأمین ایده‌بیلیردی . چونکه بو مجلسلرك تشکیلی اصول مشورته طوغری آتیلمش بر خطوه کبی تلقی اولنه‌بیلیردی .

اداره ، او صورتله تشکیلی ایدلمشدی‌که والی مجلس اداره ایله استشاره ایتمکسزین هیچ بر شی یاپه‌مازدی ؛ بوندن‌بشقه نفوذ وصلاحیتی بعض احوالده عسکری قوماندانك ودفتردارك صلاحیتی ایله تحدید ایدلمش وعادتا بونلرك

تفتيش ونظارتى آلتنه وضع اولنمشدى . معمافيه ولايات مجلسلرندن مقصد. تأسيسلريله متناسب خدمات كوريله مدى . بو مجلسلر فنالغى منع ايده مدكدن بشقه. ايلككده مانع اوليورلردى ؛ اجانب ، عموميتله مجلسلرك احتراصات طرفكيرانه. لرينه هدف اولديلر . واليلر يالكز باشلرينه قالدقلرى زمان دول اجنبيه. قونسلوسلرينك هر هانكى بر طلبنى رد ايتمك مسئوليتنى قبول ايده مدكلرى. حالده مجالس اداره نك تشكللرندن صكره بو مجلسلرك نفوذى آرقه سنه كيزلنه رك باعث. اختلاف اولان مواد ايچون تبعهٔ اجنبيه عليهنه قرارلر استحصال ايدرلردى.

۱۸۵۲ فرمانى محصللرى، مال مديرلرينى ، قضاوناحيه مجلسلرى اعضاسنى، ضبطيه ضابطان و رؤساسنى واليلرك اداره سى آلتنه ويردى؛ واليلر بومأمورلرك. افعال وحركاتندن مسئول اولدقلرى جهتله كنديلرينى عزل ايده بيليرلردى .

عينى زمانده والينك آسايش و انتظام عمومينك محافظه سى امرنده كى. صلاحيتى توسيع ايدلدى . وقتيله واليلردن قتل اشخاص صلاحيتى. رفع اولنديغى صره ده كويلرده امنيت عموميه يى تأمين ، ارباب عرض وناموسى حمايه ايتمك ايچون كنديلرينه درجهٔ كافيه ده واسع صلاحيت براقلمق ايجاب ايتدى . لكن اوزمان واليلرك بلا محا كمه اعدامه حكم ايتملرى اصولنه هرنه اولورسه اولسون نهايت ويرمك ايستدكلرندن وواضع قانون آنجق بونقطه يى نظر دقته آلديغندن تعقيب اشقيا مسئله سنده او قدر تدابير احتياطيه اتخاذ. ايدلمشدى كه بو تدابيره رعايت ايتمك شرطيله شقاوتك اوكنى آلمق امكان خارجنه چيقمشدى . ادرنه ده ، طربزونده ، ازميرده وبالخاصه پايتخته اوزاق. بعض ولاياتده ضابطه شقيلره هيچ برشى ياپه ميوردى ؛ سببى ده اشقيايه تصادف. ايدن عسكرك اشقيا طرفندن آتش ايدلمدكجه هيچ برشى ياپه ماسى وآنجق مدافعهٔ. مشروعه حالنده استعمال سلاح ايده بيلمسى اصولى ايدى.

يكى قانون موجبنجه ، بر جرمك تحققنده مجرملرى تعقيبه مأمور عسكر. اول امرده اخطارات لازمه يى اجرا ايتدكدن صكره استعمال سلاحه مأذون. اولديلر ؛ اصولى دائره سنده محاكمه ايديلن ، محكوم اولان اشخاصك مدت. جزائيه لرينى بولندقلرى محلده اكمال ايدرك درسعادته سوق اولنماملرى تقرر. ايتدى .

۱۸۵۲ فرمانى اصول محاكمات جزائيه ده موجود اولان بر نقصانى دخى.

اکمال ایلدی . غریب بر قاعده‌سزلك اولمق اوزره اوزمانه قدر محاکم جزائیه رأساً هیچ کیمسه‌یی تحت محاکمه‌یه آله‌مازدی . پك آشکار اولان بعض جرائم، مشتکینك فقداننده طولایی ، جزاسز قالیردی . بناءً علیه بوندن صکره وارثی اولمیان بر شخصك قتلی حالنده حکومت طرفندن بر مدعی تعیین ایدیله‌رك بونك مراجعتی اوزرینه تعقیبات قانونیه اجراسی اصول اتخاذ ایدلدی .

الحاصل متهملره اشکنجه یاپیلمسی صورت قطعیه‌ده منع اولندی .

٢٨ تشرین ثانی ١٨٥٢ فرمانی ، هیئت عمومیه‌سی اعتباریله ، ١٨٣٩ خط همایونی احکام اساسیه‌سندن بعضلرینك موقع تطبیقه وضعی خصوصنده واضع قانونك تعقیب ایلدیکی مرکزیت اصولنی تخفیف وتعدیل ایدییوردی .

بوصورتله ، قوای حکومتك صورت تقسیم وتوزیعی مسئله‌سی دورهٔ تنظیماتك دها ایلك صفحه‌سنده موضوع بحث اولیور دیمکدی . (آوروپا) نك اك قوتلی حکومتلرینك تشکیلات داخلیه‌سنی نمونه اتخاذ ایدرك وحدت اداره‌یی تأمین ایتمك خصوصنه ، احتمال که ، لزومندن زیاده اهمیت ویرمش اولان باب عالی شمدی حکومات محلیه‌نك صلاحیتلرینی خفیفجه توسیع ایدرك ولایاتی مرکزه باغلایان رابطه‌لری کوشتمك ایستیوردی .

بو تجربه ناتمام ایدی ، زمان فتحدن بری بعض محللرده جاری اولان امتیازات ، مختاریت اداره حالیله قالمشدی . اصلاحاتك ایکنجی دوره‌سنده ساحهٔ تجربه‌نك دها زیاده توسیع ایدلدیکی وحکومات اجنبیه‌نك اولا اجرای نصایح ووصایا ایله کندیلرینی بو مسئله‌ده علاقه‌دار کوردکاری وبعده امر اصلاحاتی اداره‌یه قیام ایلدکلری تفصیلات آتیه‌دن آکلاشیله‌جقدر .

احکام اساسیه‌سی بروجه بالا اجمالاً بیان اولنان فرمانك نشرندن ایکی آی صکره ، یعنی ٢٨ شباط ١٨٥٣ تاریخنده ، پرنس (منچیقوف) معیتنده بر چوق ذوات بولندیغی حالده درسعادته کلدی وقریم محاربه‌سنی انتاج ایدن اختلافات مذهبیه‌یی باب عالی ایله مذاکره‌یه باشلادی .

یکرمنجی باب

خلاصه ونتیجه

لورد (پالمرستون) ۱۸٦۷ سنه‌سنده دیمشدی‌که : «ترکیانک دوستلری بدایت اصلاحاتدن بری قطع ایتدیکی طریقه باقلیدرلر، فقط وکلای عثمانیه باشلرینی آرقه‌یه چویرمه‌رك یالکز اوکلرنده قطع ایده‌جکدها نه قدر یول بولندیغنی نظر دقته آلملیدرلر.»

بزده انکلیز سیاسیسنك بو توصیه‌سنه توفیق حرکت ایلیه‌لم وتاریخمزك برنجی قسمنك خنامه ایرمسندن بالاستفاده تنظیماتك صفحهٔ اولاسنی برقاچ کلمه ایله خلاصه ایده‌لم :

پرنس (منچیقوف) ك مطالباتی نتیجه‌سنده ظهور ایده‌جکی شبهه‌سز اولان محاربه‌دن اول ترکیانك احوال اجتماعیه‌سی تدقیق اولنورسه سلطان محمود طرفندن ابتدار وخلفی زماننده توسیع ایدیلن اصلاحاتك قوت وتأثیرندن شبهه ایتمه‌مك ممکن اولماز. مسلمان هیئت اجتماعیه‌سی، اقوام مغلوبه‌یی کندیسندن دها دون برموقعده طوتان، مسلمانلری (اوروپا) عالمندن آیری یشاتدیران افکار واعتقاداتدن تماماً قورتیله‌مامشدی. تنظیماتك ترکلرله خرستیانلر آره‌سنده تأمین ایده‌جکی مقارنت اصلا حصوله کلمه‌مشدی. رعایا، عثمانلیدن ینه دون مرتبه‌ده بولنیوردی؛ حقیقت‌حالده استرداد حقوق ایده‌مه‌مشدی؛ هرایکی صنفك خصومت قدیمهٔ متقابله‌سی دوام ایتمکده ایدی؛ ایلك زمانلرده‌کی تعصب زائل اولمامشدی.

فقط، سلیم ثالثك برادر زاده‌سی طرفندن یکیچریلر اورته‌دن قالدیریله‌رق (اوروپا) قوانین وموضوعاتنك قبول وتطبیقنه قرار ویرلدیکی کوندن بری عجبا حس اولنور صورتده ودوام‌لی هیچ براصلاحات اجرا ایدیله‌مدیمی ؟

بونی ادعا ایتمك حقسزلق اولدقدن بشقه دولت عثمانیه‌نك لاینقطع ظهور

ایدن مشکلات وغوائل عظیمهٔ داخلیه آره‌سنده ـ ولوکه بطی خطوه‌لرله اولسون، آره‌صره کری‌یه دونمکه مجبور بولنسون ـ هرحالده اوزمانه قدر تقرب ایتمک ایسته‌مدیکی اقوام خرستیانیه مدنیته طوغری یوریمش اولدیغی سویلمك وظیفهٔ بیطرفی ایجابندندر . بونك عکسنی التزام ایلمك بدیهیاتی انکار ایتمك اولور .

احوال سابقه تماماً ازاله ایدیله‌مه‌مش ایسه‌ده طرز قدیم اداره جداً رخنه‌دار اولمشدی . اهالی‌یه بعض تأمینات ویرلمش ، بعض حقوق قبول وتصدیق اولنمش وبوصورتله مسلمانلرك اخلاق وعاداتی بعض مرتبه تعدیل ، اقوام مغلوبه‌نك احوالی اصلاح ایدلمشدی . برنجی قسمك صوك صحیفه‌لرنده ایالات والیلرینك وظیفه وصـلاحیتلری حقنده‌کی فرماندن بحث ایتمشـدم ؛ حکومتك والیلرك صلاحیتلرینی نه‌قدر تدبیرواحتیاط ایله توسیع ایتدیکی ، شقاوتی تشویقدن بشقه بر ایشه یارامیان بعض تدابیر انسانیتپرورانه‌یی الغا ایچون نه‌قدر دوشـوندیکی اوراده‌کی تفصیلاتدن آ کلاشیلیر . انسان ، بعض نقطه‌لری بی‌لزوم تفصیلات ایله مالی اولان بو فرمانی اوقورکن سـلطان محمودك اواخر سلطنتندن ۱۸۵۲ سنه‌سنه قدر لااقل برعصر کچمش اولدیغنه اینانه‌جغی کلیر .

خارجیه ناظرینك پدری عزت ملانك ، قدسه کوندریلن حکومت مرخصنك پدری واصف افـندینك ، رشید پاشـانك حامیسی پرتو پاشـانك کیزلیجه اعداملری خاطره‌سی ۱۸۵۲ سنه‌سـنده هنوز اونودلمامشدی . وقتیله وجدان عمومینك اصـلا تقبیح ایتمدیکی بومثللو معاملاته، آرتق تکرری ممکن اولمیان جنایات نظریله باقیلیوردی.

۱۸۳۹ خط شریفنك اعلانندن صکره هیـچ کیمسه‌نك اموالی ضبط ومصادره ایدلمدی . واقعا کیتدکجه کسب ندرت ایدن بعض احوالده اشـکنجه اصولی تطبیق اولندی ایسـاده منصب وموقعلری نه اولورسه اولسون اشکنجه‌یه اجتسار ایدن برچوق مجرملرده دوچار مجازات ایدلدیلر. صهریت پادشاهی‌یه نائل اولان سعید پاشا بو نوع برجرمدن طولایی نفی اولندی . وقتیله ثروتلرینی صاقلامغه، کندیلرینی فقیر کوسترمکه مجبور اولان خرستیانلر ثروت وسامانلرندن صورت علنیه‌ده مستفیداولیورلر ؛ هرنه‌قدر ینه نظر حقارتله کوریلیورلرایسه‌ده حقارت وتضییقه دها آز معروض بولنیورلردی . بونلر آره‌سـنده برمذهبدن چیقوب دیکر مذهبه کیرمك سربستجه ممکن اولیوردی .

دیکر طرفدن برنوع عسکری دره‌بکلکنه سبب اولان تشکیلات قدیمهٔ عسکریه قالدیرلمشدی؛ عصرلرجه‌زماندن بری بوسنه‌وهرسك خرستیان اهالیسی اوزرنده بربار ثقیل اولان دره‌بکلك دخی الغا ایدلمشــدی ؛ مملکتك باشلیجه بلده‌لرنده محاکم مختلطه تأسیس وبونلرك صورت منتظمه‌ده ایفای وظیفه ایتلری اسبابی تأمین اولنمشدی .

شبهه‌سزکه بوتجدداتك قسم اعظمی ابتدائی شیلردی ؛ انسان بونلری تعداد ایدرکن بلا اختیار عالم بشریتك ایلك قانونلری زمانی ، نفس بشرك تعرضدن مصونیتی وحقوق تصرفیه‌یه رعایت کبی یالکز ایکی اساسه مستند اولان قوانین ابتدائیه دوره‌سنی خاطره کتیرییور . فقط ، ولوکه جزئی اولسون ، تجددات واقعه ترقیات جدیده‌یه دلیل ویا هیچ اولمازسه استقبالدن مأیوس‌اولمامق ایچون مدار تسلی ایدی .

عجبا ، آتی بوظنك صحت واصابتنی تأیید ایده‌جکمی؟ برمدت‌صکره (پارس) قونغره‌سنك ترکیا ایچون کشاد ایده‌جکی پارلاق دورده حکومت‌قدیمهٔ عثمانیه‌نك ، کندیسیله دول غربیهٔ خرستیانیه آره‌سنده‌کی مسافه‌یی دها امین‌خطوه‌لرله قطع ایده‌جکی کوریله‌جکمی ؟ حیات تازه کسب ایده‌جکی تحقق ایلیه‌جکمی ؟ یوقسه ینه مشکوك ، مشوش برموقعده‌می قاله‌جق ؟

ایشته ، ١٨٥٤ دن ١٨٦٧ یه قدر کچن دوره‌یی احتوا ایدن قسم ثانی‌یه بوسؤاللر ایله باشلایورم .

ایکنجی قسم

۱۸۵٤ — ۱۸٦۷

برنجی باب

قریم محاربه‌سی اثناسنده ترکیا . — دولت عثمانیه‌نك تشکیلات عسکریه‌سی.

۱۸۵۳ ، ۱۸۵٤ و ۱۸۵۵ سنه‌لرنده دولت عثمانیه‌نك بتون قوای عسکریه‌سنی اشغال ایدن محاربه ، تاریخ تنظیمات نقطهٔ نظرندن حائز اهمیت پك چوق معلومات اعطاسنه وسیله اوله‌بیلیر .

رضا پاشا هیئت وکلاسنك ایلك اجراآتندن بحث ایدرکن مختصراً بیان ایتدیکم وجهله، ٦ ایلول ۱۸٤۳ تاریخلی قانون، غیر منتظم اخذ عسکر اصولی ایله اولونجه‌یه قدر دوام ایدن خدمت عسکریه یرینه منتظم براصول ومحدود برخدمت عسکریه مدتی وضع ایتمش وعساکر نظامیه‌دن بشقه سلاح آلتنده بش سنه خدمتدن صکره ترخیص ایدیلن عساکر ردیفه‌دن مرکب برده احتیاط اردوسی تشکیل ایلمشدی . قول اردولرك تشکیلی ، سلسلهٔ مراتب ، امرا وضابطانك وظائفی ، تعلیم ومانووره‌لر حقنده ـ بعض تفرعاتندن صرف نظر ـ فرانسز اصولی عیناً قبول ایدلمشدی . بوتبدلات فکر تعقیب ایله ، منتظم بر اصوله رعایت صورتیله موقع اجرایه وضع ایدلدیکندن اردوده خیلی ترقی کورلمش ، حتی (فرانسه) ده بولنان مصرلی ابراهیم پاشا برکون بالمناسبه شو سوزلری سویلمشدی : « برقاچ سنه صکره عثمانلی اردولرمز اوروپا ردولرندن آنجق اونیفورمه‌لریله تفریق اولنه‌بیله‌جکدر . بز مصرلیلرك مزیتی

بتون ممالك عثمانيه‌ده برمدت عسكره يابيله‌جق شيلری براز دها اول تقدير ايدرك موقع تطبيقه قويمقلمزدن عبارتدر . »

شبهه‌سز كه حكومت عثمانيه ، احوال عسكريه‌سنك اصلاحی ايچون صرف ايلديكی مساعئ متماديه ايله (اوروپا) نك تقديراتنه كسب استحقاق ايتمشدی . رديف تشكيلاتی اولمسه‌يدی حكومت عثمانيه ١٨٥٣ سنه‌سنده برقاچ آی ظرفنده وقت حضرده‌كی عسكرينی ايكی مثلنه ابلاغ ايده‌مز وهمان (روسيه) نك قوتنه معادل درجه‌ده عسكر چيقاره‌مازدی . عثمانلی اردوسنك ، هيچ اولمازسه اوروپای عثمانيده ، روسلرك ايلك هجوملرينه قهرمانجه مقاومت ايتمسی اك زياده اخذ عسكر اصولنك تبدلندن وحيات عسكريه‌يه آليشمش افراددن مركب رديف صنفنك موجوديتندن ايلری كليوردی . (اولته‌نيچا) و (قالافات) محاربه‌لری هم ١٨٤٣ اصلاحات عسكريه‌سنی وجوده كتيرن ذات ، هم‌ده ١٨٥٤ سفرنده طونه حدودينك محافظه‌سنه مأمور اولان قوماندان ايچون باعث شرف وشان ايدی .

مع مافيه ، قريم سفرنده ميدان تجربه‌يه وضع ايديلن عثمانلی تشكيلات جديدهٔ عسكريه‌سی ايلك پادشاهلرك وجوده كتيردكاری تشكيلات قديمه‌دن بسبتون بشقه برشی اولمقله برابر (قونيه) و (نزيب) محاربه‌لری قهرمانی ابراهيم پاشانك تفأل مداهنه‌كارانه‌سنه كسب استحقاق ايلمكدن خيلی اوزاقدی .

قريم سفرنده فرانسز اردوسی باش قوماندانی اولان مارشال (سن آرنو Saint-Arnaud) ١٨٥٤ سنه‌سی مايسنده يازديغی بر مكتوبده : « ترك اردوسنده ايكی شی واردر : بر باش قوماندان ، برده افراد عسكريه . بونلرك آره‌سنده نقاط متوسطه مفقوددر . ضابط يوقدر ؛ كوچك ضابط ايسه هيچ يوق . » ديمشدی .

ترك عسكرينه كلنجه ؛ شجيع ، قناعتكار ، متحمل اولديغی هركس بيلير . (اوستريا) نك اك‌مشهور قوماندانلرندن (مونته‌قوقوللی Montecuculli) ترك عسكرينی بوصورتله توصيف ايتديكی كبی عساكر عثمانيه‌يی سيلستره‌ده ، سيواستوپولده ، قارصده پك ياقيندن كورن فرانسز وانكليز امرای عسكريه‌سی دخی بيان تقديراتدن كری طورمامشلردر . انكليز امرای عسكريه‌سندن جنرال (ويليه‌مس Williams) آناطولی حدودنده‌كی عثمانلی عسكرينی كوزدن

کچیردکدن صکره انکلتره خارجیه ناظری لودر (قلارندون Clarendon) ه چکدیکی ٢٦ ایلول ١٨٥٤ تاریخلی تلغرافنامه‌سنده : « دنیانك هانکی اردوسنده اولورسه اولسون‌دها ایی افراد بولنه‌جغندن شبهه ایدرم . نفرلر قوی‌البنیه‌درلر، ایی برعسکر اولمق ایچون نه‌لازمسه کافه‌سنه مالکدرلر . » دیمشدر . فقط بوفطری مزیتلر، مارشال (سن آرنو) نك بیان ایلدیکی وجهله ، ضابط وکوچك ضابطلك فقدانندن طولایی ایشه یارامیوردی .

فرانسز دیپلوماتلرندن (سن پریست SaintPriest) مشهور (ره‌وو دو دوموند) رساله‌سنك ١٥ مایس ١٨٦٠ تاریخلی نسخه‌سنده یازدیغی برمقاله‌ده دییورکه : « شمدیکی محارباتده شخص، فرد اورته‌دن غائب اولور ؛ یالکز تشکیلاتی منتظم بیوك قطعه‌لر بررول اوینار ؛ بوسببدن براردونك قوتی قادرولرنده‌در . ترك اردوسنده ایسه قادرولر همان لفظاً موجوددر . ترقی، ترفیع رتبه ، برقاعدهٔ منتظمه‌یه تابع دکل کیدر ؛ خدمت عسکریه‌نك پك آغیر ومشکل اولان باشلانغجی هیچ بر رجحان و منفعت تأمین ایتمدیکندن صنوف اغنیا عمومیتله عسکرلکه رغبت ایتمیه‌رك - نمات ملکیه‌یه کیررلر ، مع مافیه خدمات ملکیه‌دن دخی اردو قوماندانلری یتیشیر . آشاغی رتبه‌ده‌کی ضابطان کیفی بر صورتده ، یاخود تصادفه تابع اوله‌رق افراد آره‌سندن یتیشدیریلیر . بوضابطلر ایله افراد ، انضباط عسکری‌یی اخلال ایده‌جك صورتده لاابالیانه یشادقلرندن ضابط ونفری بربرندن هیچ برشی تفریق ایتمز . انتریقه وپاره ، رتب عالیه‌یی استحصاله واسطه اولدیغندن مزیت شخصیه‌سی ، علم وعرفانی ایله ترفیع رتبه‌یه چالیشمغه مدار آشویق اوله‌جق هیچ برشی یوقدر .

« عسکرك تعلیم وتربیه‌سنه مأمور اولان وعثمانلی اردوسنك قادروسنی تشکیل ایدن بیوك ضابطان ورؤسا جاهل وسفلیدرلر . اردونك یالکز شکلی دکیشمش ، مواد اصلیه عین حالده قالمشدر . »

وقت سفرده اردولرك امور اداره‌سی میانه داخل اولان خدمات اصلیه‌نك کفایتسزلکی خصوصنده اصرار ایتمیه‌جکم . یوقاریده ذکر ایتدیکم مارشال (سن آرنو) نك مکتوبی، ارزاق ومهمات عسکریه‌نك تدارکی ، خسته‌خانه‌لرك اداره‌سی خصوصنده شایان تأسف بر عطالت حکمفرما اولدیغی

ییلدیریبور [*] و سردار عمر پاشا بویله اداره ایدیلن بر عسکرك ، شجاعتنه رغماً ، اوزون مدت بفره مقاومت ایده‌میه‌جکنی انکار ایلیوردی .

جهت عسکریه‌ده دخی اکسیك اولان شی معلوماتلی ، تجربه‌دیده رؤسا و صورت قویه‌ده تأسس ایتمش بر سلسلهٔ مراتب ایدی ؛ بونلری وجوده کتیرمکه نه وقت ، نه‌ده وسائط بولنه‌بیلمشدی .

فقط اصلاحات طرفدارلرینك اغماض ایتدکلری ویا دها طوغریسی بر چاره بوله‌مدقلری اك مهم نقطه، فساد اخلاق عمومیه‌نك اردویه دخی سرایت ایدرك هر درلو تشکیلاتی بوزمسی وضروری اوله‌رق فلاکتلره میدان آچمسی ایدی ؛ بونی هرکس کوربیوردی . قریم سفرندن اجمالاً بحث ایتدیکمز صره‌ده ترکیاده چاره‌سی، علاجی بولنماز بردرجه‌یه کلن، اك ابتدائی موضوعات و نظاماتی ، بر حکومت مستقله‌نك موجودیتنه اساس اولان قوانین اصلیه‌یی بیله بوزان ، اخلال ایدن فساد اخلاق عمومینك درجهٔ اهمیتنی آکلامق ایچون مرکزحکومتده ویا موسقوف استیلاسنه معروض اولان جوار ولایاتده تدقیقاتده بولنمق کافی دکلدر . بورالرده ، فنالق عادتا کیزلی بر حالده‌در ؛ تا کهظهور وقایع یاردیم ایتمزسه نظر اجانبده لایقیله آکلاشیله‌ماز . فساد اخلاقك دلائل باهره‌سنی آرامق و بر اردو ویا آلای قوماندانننك، معیتنده‌کی عسکرك حیات و مماتیله اوینایه‌جق درجه‌یه واران حیاسزلغنی کورمك ایچون آسیای عثمانی‌یه ، (اوروپا) اردولریله تماسده بولنمیان ، پاشالرك وقتیله اولدیغی کبی مستبد ، خونریز قالدقلری بو اونودلمش قطعه‌یه کیتمك لازم کلیر .

بو بابده‌کی مشاهدات پك چوقدر ؛ شهادات مختلفه‌نك بربرینه موافق ظهور ایتمسی شایان دقت اولدیغی کبی شاهدلرك بیطرفلغی بحثنده اصلا شبهه ایدیله‌مز . ۱۸۵٦ سنه‌سنده انکلیز پارلمنتوسنه تقدیم ایدیلن وثائق رسمیه مجموعه‌سی ۱۸۵۳ ، ۱۸۵٤ و ۱۸۵۵ سنه‌لرنده آسیای عثمانیه‌ده طوپلانان

[*] مارشال (سن آرنو) نك مایس ۱۸۵٤ تاریخلی مکتوبندن : «اون بش کوندن بری بو عسکر پکسماد وپرنج ایله یشایور ؛ بو تدبیر حیواناته سمیزلك ایچون وقت براقمق مقصدیله اتخاذ ایدلمشدر ، حیوانات مقدار کافی ات ویره‌میه‌جك درجه‌ده ضعیف کورلمش ؛ فقط برطرفدن چایرلرده اوت یتیشمکه باشلادیغندن شمدی حیوانلرك سمیزلنمسنه انتظار اولنیور. ایشته ترك اداره‌سی !»

اردولرك احوال و حركاتنه دائر جنرال (ویلیەمس) ، لورد (قلاریندون) ، لورد (استراتفورد) ایله بعض قونسلوسلر طرفندن یازلمش ۳۹۰ تلغرافنامەیی محتویدر. موسیو (سن پریست) ۱۸٦۰ سنەسنده محررات مذکورەیی تلخیص ایدرك (رەوودودوموند) رسالەسیله نشر ایتمشدرکه بعض فقرەلرینی بروجه زیر اقتباس ایدییورم :

« جنرال ویلیەمس دییورکه: بومتحمل وقناعتکار آسیاعرقنك هرمملکتده دائمی عصیانلره سبب اولەجغی شبهەسز بولنان آلام و اضطراباته بیوك برصبر ایله تحمل ایلسنه حیرت ایتمکدەیم . عسکرك تعییناتی پك فنادر؛ اك بسیط قواعد صحیه بیله مجهولدر ؛ حمالرك ، تیفوسك شدتله اجرای حکم ایتمسنه سبب بودر . قطعات مختلفەیه کوره ۱۸ ، ۲۰ ، ۲۲ آیلق تداخلدەدر . یوم جدید، رزق جدید قاعدەسنه توفیقاً یشانیلیور . ضابطان خدمت ، انضباط ، تعلیم خصوصنده باعث شین وعار اولەجق درجەده مسامحه کوستریورلر . بونلرك قسم اعظمی قوماندانلغه لایق دکلدر . اوتەدن بری آلیشدقلری ایچون سرخوشدرلر وعسکرك پارەسنی چالمقدن بشقه برشی دوشونمزلر. مشیر، ارتکاب واختلاسده دیکرلرینه نمونۀ امتثال‌اولیور. پاشالر، میرالایلر، محاسبه مأمورلریله مشترك اولدقلرندن ، محصول اختلاساتی بونلرله تقسیم ایتدکلرندن درسعادته کوندریلن اوراق و جداول بیوك ساختەکارلقلرله مالیدر . حکومت ۳۳,۰۰۰ کشی حسابیله تعیینات ویرییور ، حال بوکه سلاح آلتنده آنجق ۱۷,۵۰۰ عسکر واردر. باشی بوزوقلرك معاش ومعیناتی، بونوع عسکرك انتظامسزلغندن طولایی، مشیر ایله بو چتەلر رؤساسی ایچون غایت واسع برمنبع اختلاسدر . کاغد اوزرنده ۳,۵۰۰ کشی کورلدیکی حالده رؤسای مرقومەنك امری آلتنده آنجق ۸۰۰ باشی بوزوق واردر . مشیر اك جزئی استفادەلره بیله نظر استخفاف ایله باقمیور؛ لکن قیش موسمنده خستەخانەلرده وفات ایدن ۱۲,۰۰۰ عسکرك اشیاسنی صاتدیردی. اردویه تخصیص اولنان مبالغ قسماً نقد، قسماً قائمه اولەرق کلدیکندن مشیر نقدی کندیسی ایچون صاقلاییوب قائمه ایله تأدیاتده بولنیور،که بویوزدن تقریباً یوزده یکرمی نسبتنده ضرر حاصل‌اولیور.

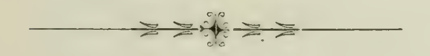
« پاشالر ایله میرالایلر ارتکاب واختلاس ایچون دها بر چوق واسطەلر بولیورلر ؛ محاسبه مأمورلریله اویوشەرق پرنج و ات تعییناتی مقابلنده پارە

آلیورلر ، یاخود بونلری عیناً آلمغه مجبور اولورلرسه کندی حسابلرینه صاتدیرییورلر . جوارده‌کی محصولات زراعیه‌یی بیچمك ، کویلرده‌کی خانه‌لری ییقوب بو طرفلرده پك بهالی صاتیلان اودون و تخته تدارك ایتمك ایچون آنغاریه صورتیله عسکری چالیشدیرییورلر . هرکس بو یغمادن ممکن مرتبه چوق استفاده ایتمك ایچون درلو درلو واسطه‌لر ، چاره‌لر بولیور . »

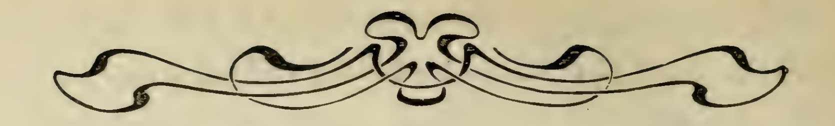
ادارهٔ عثمانیه‌نك بتون فنالقلرینی میدانه قویان و (بایاندوری)، (آخالچیخ)، (باش کدکلی) هزیمتلرینك و نهایت آناطولی استیلاسنك اسباب حقیقیه‌سنی کوسترن بو استشهاداتی قیصه کسه‌رك نتیجه‌یه کچیورم :

تنظیمات ، دولت عثمانیه‌نك تشکیلات عسکریه‌سنده بیوك بر ترقی حصوله کتیردی . سلیم ثالثك تصور ایتدیکی ، محمود ثانینك تشکیلنه ابتدار ایلدیکی نظام جدید موقع تطبیقه قوندی ، اهالیٔ مسلمه طرفندن قبول ایدلدی . بو اسلام اردوسی [عثمانلی اردوسی ماهیت دینیه‌سنی محافظه ایتدیکندن بویله دیه‌جکز] ، هیئت عمومیه‌سندن الك کوچك تفرعاتنه‌قدر، فن حربك قواعد جدیده‌سنه کوره تشکیل اولنمشدر؛ فقط موظف ویا احتیاط، هرنوع اردولرك مدار قوت واهمیتی اولان قادرولردن، یعنی تربیه ومزیت اخلاقیه‌لرینك تفوقندن طولایی احراز رجحان ایلین وقوماندانلق نفوذ واقتدارینه مالك بولنان معلوماتلی وتجربه دیده ضابطان وکوچك ضابطاندن محرومدر .

بو خصوصده اصلاحات ، هنوز بر تجدد حصوله کتیرمه‌مشدی ؛ اخلاق وعادات قدیمه حالیله محافظه‌ایدلمش اولدیغندن مشیرلر ، فریقلر ، لوالردرسعادت ویا ممالك اجنبیه حربیه مکتبلرندن چیقان ضابطانی برخصومت معندانه ایله معیتلرندن اوزاقلاشدیرییورلردی [*] .

[*] جنرال (ویلیه‌مس)ك لورد (کلارندون)ه ۲۳ تشرین اول ۱۸۵٤ تاریخنده کشیده ایتدیکی ٤٦ نومرولی تلغرافنامه .

ایکنجی باب

۱۸۵٦ پارس معاهده نامه‌سنك مقدماتی . — رعایانك احوالنه متعلق درد نجی ماده‌نك مذاکرات اولیه‌سی . — خراجك الغاسی و خرستیانلرك ارد‌ویه قبولی .

بو اثرك ایلك صحیفه‌لرنده ترکیاده سلطان محمودك اواخر سلطنتنه طوغری تطبیق ایدیلن اصلاحاتك ماهیت وغایه‌سنی ایضاح ایتدیکم صره‌ده تنظیماتك ـ حال وموقعك ایجاب ایتدیکی بر لازمهٔ سیاست اولمق اعتباریله ـ هرشیدن اول «اوروپا» یی ممنون ایتمك وترکیایه قارشی دها ملایم ومساعده‌کار طاوراندیرمق مقصدینه مبتنی بولندیغنی وبوبابده‌کی احتیاج مبرمك رعایایه اعادهٔ حقوق ایتمك، ملت غالبه ایله ملت‌مغلوبه ، یعنی‌اسلاملرله خرستیانلر آره‌سنده قاعدهٔ مساواتی قبول وتطبیق ایلك اولدیغنی بیان ایتمشدم .

یوقاریده کورلدیکی وجهله حکومت عثمانیه بو اساسلی نقطه‌ده مسلمانلرك افکار وعاداتنی حس اولنور درجه‌ده تعدیله موفق اوله‌مدی . دولت علیه‌نك قریباً اجتماع ایده‌جك اولان مجالس عمومیهٔ دولیه‌یه ایلك دفعه اوله‌رق قبولی مقرر اولدیغی حالده ۱۸۳۹ خط همایوننك احکام اساسیه‌سی موجبنجه تشبث ایدیلن اصلاحات هنوز نتیجه پذیر موفقیت اوله‌مامشدی .

کلخـانه خط همایوننك مواعیـدینی باب عالی‌یه اخطار ایتمك وهنوز حل ایدیله‌مین‌مسئلهٔ اجتماعیه‌یی دهاصریح برصورتده موقع تذکره قویمق وظیفه‌سی قریم سفرنده اردولریله ترکیایه یاردیم ایدن دولتلره عائد بر وظیفه ایدی .

فی‌الحقیقه ، قریم سفری اواخرنده (روسـیه) ایله مذاکرات صلحیه‌یه باشلانمسنی متعـاقب (پارس) ، (لونده) ، (ویانه) قابینه‌لری بو وظیفه‌یی درعهده ایلدیلر .

۱ شباط ۱۸۵۵ تاریخنده (ویانه)ده امضا ایدیلن ومصالحه‌یه اساس اتخاذ اولنان پروتوقول (افلاق) ، (بغدان) و (صربستان) بکلکلرینك تشکیلات آتیه‌سنه، (طونه) نك سربستیسنه ، قره دکزك بیطرفلغنه ، ممالك عثمانیه‌ده‌کی خرستیان اهالینك امتیازات ومعافیاتنه متعلق درت ماده‌یی احتوا ایتمکده ایدی.

بو مقدمات صلحیه مقاوله‌نامه‌سنك ایلك اوچ نقطه‌سنی بوراده تفصیل وایضاح ایتمیه‌جکم ؛ یالکز ، حکومت عثمانیه‌نك بو نقطه‌لره رعایانك اصلاح احوالندن زیاده اهمیت ویردیکنی، کندی دشمنی ایچون شدتلی اولدیغی قدر مسلمانلرك غرور وافتخارینی تحریك ایده‌جك درجه‌ده پارلاق بر (اوروپا) ائتلافنه کووه‌ندیکنی ذکر ایله اکتفا ایده‌جکم. دولت عثمانیه (چار) ك (افلاق) و (بغدان) اوزرنده‌کی حمایه‌سنه نهایت ویره‌جك اولان تشکیلات جدیده‌نك بو ولایاتی باب عالی‌یه ربط ایدن مناسبات وروابط قدیمه‌یی تأییده خدمت ایتمك صورتیله امنیت مخصوصه‌سنی تأمین جهتنه مصروف اولمسی لازم کله‌جکنی (پارس) و(لوندره) قابینه‌لرینه بیلدیریوردی . باب عالی‌یه نظراً رومانیا وصربستانك تابعیتنه دلیل ظاهری اولان ویرکونك مقداری تزیید اولنه‌جق ؛ (روسیه)نك قره‌دکزده‌کی حاکمیتنه صورت قطعیه‌ده نهایت ویریله‌جك ؛ الحاصل ، منصبی روسلرك النده بولنان (طونه) نهرینی بیطرف بر حاله قویمق ایچون آغزلری ترکیایه اعاده اولنه‌جق ؛ ترکیا دخی سفارات اجنبیه‌نك نظارتی ویادرسعادتده منعقد بین‌الملل بر قومیسیونك معاونتی ایله نهرك سیر سفائنه صالح بر حالده محافظه‌سنی تعهد ایده‌جکدی .

باب عالی قریم سفرنده(اوروپا) دولتلرینك تعقیب ایلدکلری مقصد اصلی‌یی نظردن غائب ایتمش کبی کورونیور، ممکن مرتبه چوق مستفید اولمق ایستیوردی. بوخصوصده‌کی خیالاتی او درجه‌ده ایدی‌که دول معاونه‌یه قارشی بیله مشکلپسندلك ایتمکدن چکینمیوردی .

رعایانك اصلاح احوالنه تعلق ایدن دردنجی نقطه‌یه کلنجه ؛ وکلای عثمانیه سلطان محمد ثانی دورندن بری ملل مغلوبه‌یه ویریلن مساعدات قدیمه‌یی صورت عمومیه‌ده تصدیقه مهیا بولندقلرینی بیان ایدییورلردی . فقط پرنس (غورچا قوف) ك تکلیفی وجهله ، عقد اولنه‌جق معاهدهٔ صلحیه‌یه علاوه ایدیله‌جك بر مادهٔ مخصوصه ایله خرستیانلرك (اوروپا) دولتلرینك تأمینات مشترکه‌لری

آلتنده بولندیرلملرینی هیچ بر صورتله قبول ایده‌میه‌جکلرینی سویلیورلردی . بویله برماده‌نك حقوق دوله صراحةً مغـایر ودولت عثمانیه‌نك دول اجنبیه‌یه تابع بولندیغنه علنی بر دلیل اوله‌جغنی سـویلیه‌رك بونی بروجه پشـین رد ایلیورلردی. خلاصهٔ کلام ، وقتیـله (فرانسه) و (انکلتره) نك وصـایای مخصوصه‌سی اوزرینه (روسیه) دن دریغ ایلدکلری شیئی شمدی‌ده (اوروپا) یه بخش ایلمکدن امتناع ایدییورلر وبونی غایت منطقی بولیورلردی .

دیکر طرفدن ممالك عثمانیه‌ده‌کی خرستیانلرك من‌القدیم نائل اولوب کرك اساسی ، کرك نتایجی اعتباریله تبعهٔ عثمانیه‌یی بربرندن تماماً آیرلمش ایکی قسمه تفریق ایدن امتیازاتی ایکی نقطهٔ نظردن تدقیق ایدییورلردی . بونلرك افاده‌لرینه نظراً ، امتیـازات مذکوره‌دن بعضلری صرف مذهبیدر ، بونوع امتیـازات حریت وجدانه متعلق اولمق اعتباریله عیناً محافظه ایدلملیدر ؛ دیکرلری حقوق مدنیه وبرنوع مختاریت عدلیه‌یه تعلق ایدر ،بونوع امتیازاتی حکومتك اصلاحات عمومیه پروغرامی ایله وبالخاصه تطبیق ایدلمك ایستنیلن قانون نظرنده مساوات قاعده‌سی ایله تألیف ایتمك ممکن دکلدی. بالخاصه بو ایکنجی نوع امتیازات زمان فتحدن قالان قوانین وموضوعات قدیمه جمله‌سندن اولوب ملتك صنوف مختلفه‌سنی حال تجردده بولندیردیغی ، حسد وخصومت متقابله‌یه سببیت ویردیکی جهتله آرتق میداندن قالدیرلمق ایجاب ایدییوردی .

بو ایضاحاتدن آکلاشیلدیغی اوزره باب عالی تنظیماتك بدایت اعلاننده وضع اولنان ودهـا برمدت ادارهٔ دولتده حکمی جاری اوله‌جق اولان مرکزیت قاعده‌سنی تقویه ایتمك ایستیوردی .

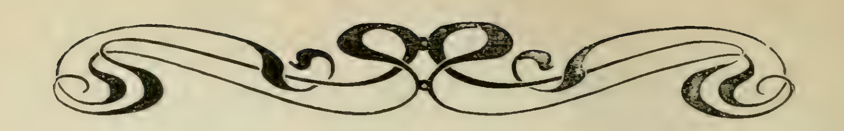
(ویانه) ده ایکنجی برقونفرانس عقدی زماننك تقربندن طولایی باب عالی بو مسـائل ایله اشتغال ایتدیکی صره‌ده ، (فرانسه) نك نصیحتی اوزرینه ، خرستیانلر حقنده‌کی آمال عالیجنابانه‌سنه بردلیل کوسترمك صورتیله متفقلرینی تأمین ایتمك ایستدی : خراجی لغو ایده‌جکنی ورعایای اردویه وشعبات مختلفهٔ اداره‌یه قبول ایلیه‌جکنی سفارات اجنبیه‌یه تبلیغ ایتدی. خرستیانلر عسکرلکده میرآلای رتبه‌سنه ، خدمات ملکیه‌ده برنجی صنف مأموریتلر درجه‌سنه قدر چیقه‌بیله‌جکلردی ؛ بوندن بشقه مساعدهٔ مخصوصه استحصالنه حاجت اولمقسزین

کلیسالرینی تعمیر ایده‌بیله‌جکلر وحتی صرف خرستیانلرله مسکون محلاتده یکیدن کلیسا انشا ایتدیره‌بیله‌جکلردی .

کوریلیورکه ، مقصد ناتمام برتجدددن ، پادشاهك بتون تبعه‌سی آره‌سنده مساوات تامه حاصل ایتمك شویله طورسون بالعکس اسلاملرك کرك سیاسی ، کرك دینی نقطهٔ‌نظردن تفوقنی محافظه وادامه‌ایلین اصلاحات‌جزئیه‌دن عبارتدی. معمافیه، بو ناتمام تجدد، عصرلردن بری افکارعامه‌ده یرلشن اعتقادات باطله‌نك چیرکین کوردیکی تحولات اجتماعیه‌یه طوغری آتیلمش یکی برخطوه دیمکدی؛ حکومت بومسئله‌ده مسلمانلرك تأثرات وانفعالاتنی تسکین‌ایچون برچوق تدابیر احتیاطیه‌یه مراجعته مجبور اولدی . بو تدابیر ۷ مایس ۱۸۵۵ تاریخنده نظام شکلنده نشر واعلان ایدلدی .

بونکله برابر خدمت عسکریه‌یی بتون تبعه‌یه تشمیل‌ایدن قاعدهٔ جدیده‌سی او زمانه‌قدر ممتاز برموقعده بولنان اسلاملردن زیاده ـ عسکرلکی ظلم و تعدیدن قورتلدیرنه بروسیله عد ایتملری‌لازمکلن ـ خرستیانلر میانده اعتراضاتی‌موجب اولدی . بالخاصه روم‌ایلیده‌کی اورتودوقسلر صولئ‌درجه تلاشه دوشه‌رك مجتمعاً طاغلره‌قاچه‌جقلرینی وحتی‌همجوارحکومتلره التجا ایلیه‌جکلرینی اعلان‌ایتدیلر. حکومت ، استانبولك فتحی زماننده اولدیغی کبی، روم ایلی اهالیسنك هرطرفه طاغیلمسی تهلکه‌سی قارشیسنده بولندیغندن قانون جدید احکامنی تعدیله مجبور اولدی؛ حدوداوزرنده‌کی ولایتلر اهالیسنی عسکرلکدن استثنا ایتدی وغیرمسلم افراد جدیده مقدارینی ۱۵،۰۰۰ دن یدی بیکه ایندیردی . حتی بالآخره بو یدی بیك کشیدن دخی واز کچدی .

بو تجربه‌شایان‌دقت‌بردرس تشکیل ایتدی ؛ اصلاحاتك ، نظریات‌دائره‌سندن فعلیاته کچدیکی نسبتده ، بوندن اك زیاده مستفید اوله‌جق رعایا طرفندن آرزو ایدلمیه‌جکی آکلاشیلدی ؛ بومشکلات ، مسئله‌یی برصورت غریبه‌ده تشویش ایتدیکندن برآن‌اول حل‌وتسویه‌سی‌بالخاصه‌دول اجنبیه نظرنده‌حائزاهمیت‌ایدی.

اوچنجی باب

مقدمات صلحیه‌نك دردنجی ماده‌سی مذاكراتنك مابعدی . حریت وجدانیه .

مقدمات صلحیه‌نك دردنجی ماده‌سی مذاكرات جاریه‌نك‌اك مشكل، اك‌مهم نقطه‌سی ایدی . بونك ایچون مادهٔ مذكوره باب عالی ایله سفارتلر آره‌سنده ، دائمی برزمین مكالمه ومذاكره تشكیل ایدییوردی .

بوبابده‌كی مخابرات وتعاطئ افكار، نهایت صورت منتظمه‌ده جریان ایدن مذاكرات سیاسیه‌یه منقلب‌اولدی و ۱۸۵۵ سنه‌سی صوك بهاری ظرفنده‌خارجیه ناظری ایله (فرانسه) ، (انكلتره) و (آوستریا) سفیرلری آره‌سنده متعدد قونفرانسلر عقد ایدلدی .

اول امرده حریت وجدان حقنده مذاكره‌جریان ایتدی؛ بو ، غایت نازك برمسئله اولوب مسائل سائره‌نك كافه‌سی حریت‌وجدانه مربوط ایدی ؛ وكلای عثمانیه بوبابده بر قید احترازی وضع ایدییورلردی . عثمانلی وكلاسنه نظراً مذهب ملی اولان دین اسلامی خارج‌براقه‌رق یالكز خرستیان تبعه‌نك احوال مذهبیه‌لرینی مذاكره ایتمك لازم كلیوردی .

(انكلتره) سفیرینك فكری ایسه بونك تماميله ضدی‌ایدی .

(انكلتره)سفیری (لورداستراتفورد Strattford)۱۸٤٤سنه‌سنده،یعنی‌مذاهب خرستیانیه‌نك برندن دیكرینه كچمكی منع ایدن ۱۸۳٤ فرماننك فسخندن بر قاچ آی‌اول مرتدلری ویاساده‌جه كفربازلری جزای اعدامه محكوم ایدن احكام شرعیه‌یه شدتله‌اعتراض‌ایتمش [*] ، رفعت‌پاشایه :« آوروپاده‌قالمق‌ایستیورسه‌كز،

---

[*] او زمان ، اسلام اولدقدن صكره دین اصلیسنه عودت ایدن بر روم بروسه ولایتنده كائن بیله‌جكده اعدام ایدلمشدی .

آنجق سفك دماء دينى يه نهايت ويرمك شرطيله قاله بيليرسكز .» ديمشدى. رفعت پاشا شوجوابى ويرمشدى : « مسائل سياسيه ده آوروپانك نصايحنى دائماً حسن تلقى ايدرز؛ فقط امور دينيه ده استقلال تاممزى محافظه ايتمكه محتاج ومجبورز. دين، بزم قانونلرمزك اساسى ، حكومتمزك مدار استناديدر . بزم كبى پادشاه دخى بو اساسه طوقونه ماز. وجدانكزى جريحه دار ايدن معاملاتى منع ايده بيليرز و بونى سزه صورت محرمانه ده وعد وتأمين ايليرز ؛ لكن احكام شرعيه دن برينى فسخ والغا ايدر يولده بزدن بر امرنامه ايستهمك ، حكومتمزك تملنى قازمق ، تخريب ايتمك ديمكدر ؛ تبعه مزدن حس اطاعتى رفع ايتمك ، دولت عثمانيه يى سكون وراحته محتاج اولديغى ادعاسيله قارمه قاريشيق ايتمكدر . »

١٨٥٤ ده ، (انكلتره) سفيرى مسلمانلرك تبديل مذهبده وجامعى ترك ايله كليسايى قبولده سربست اولدقلرى اساسنى خليفه يه قبوله وبونى علناً بيان ايتديرمكه چاليشديغى زمان دخى وكلاى عثمانيه عينى اعتراضاتى تكرار ايتديلر. عالى پاشا ديدى كه: « پادشاه بويله برطلبه موافعت ايدرسه آرتق ملت اسلاميه نك خليفه سى اوله ماز ، سلطنتى ده چوق زمان محافظه ايده مز . مرتدلر ايله كفربازلرك بعدازين اعدام اولنميه جقلرينه دائر ديپلوماسى طريقيله سزه تأمينات ويره بيليرز ؛ فقط بو مساعدهٔ مخصوصه يى اعلان ايتمك ، صنف عوام ايله علما آره سنده اوقدر شدتلى بر غليان تعصبه سبب اولور، كه اوكنى آلمقدن عاجز قاليرز . »

بوسوزلرى نقل واقتباسدن مقصدم تركيانك ، حكومتى يا عالم خرستيانيتده اولديغى كبى قوانين دينيه نك تأثيراتندن آز چوق آزاده بر حاله كتيره رك روحانيتدن دنيويته تحويل ايتمك ، ياخود عقائد اساسيه يى سربستجه تفسير ايتمك صورتيله يواش يواش تحديدات وتقييدات دينيه دن قورتولمسى لازم كله جكنه دائر مقدمه ده بيان ايلديكم فكرى ؛ اصلاحاتك اساسلى نقطه سنى تنوير وايضاح ايتمكدر .

انكليز ديپلوماتى پك ايلرى كيديبوردى . احكام شديدهٔ شرعيه يى تطبيقاتده تخفيف وتعديل ايده جك هر درلو صورت تسويه يى رد ايديبور ، نفرت عامه وغليان تعصبى نظر دقته آلمه دن ، حتى قوانين عثمانيه يه ادخال ايتمك ايستديكى قاعدهٔ اساسيه نك بالذات كندى مملكتنده وحكومات غربيه نك اكثرنده تحديد وتقييد ايدلمش اولديغى بيله دوشونمه دن شريعتك بو حكمنى قالديرمق ايستيوردى.

بو قدرزماندن بری (آوروپا) مدنیتی خارجنده قالان وبو مدنیته دها اول داخل اولمش اولسه بیله امور مذهبیه‌ده ملایمتکارانه مساعدتده بولنلدیغنه دائر ممالك غربیه‌ده شایان امتثال نمونه‌لر كوره‌میه‌جکی آشکار اولان بر هیئت اجتماعیه‌یه قارشی تأنی ایله حرکت ایتمك ایجاب ایتمزمی؟ حریت وجدان، یکی فتح ایدلمش بر اقلیم دکلمیدر؟ حریت وجدانك بلا قید وشرط هر یرده جاری اولدیغی ادعا ایدیله‌بیلیرمی؟ قتولیك مذهبندن ماعدا مذاهب سائره آیینلرینك علناً اجراسی الآن (اسپانیا) ده مشکلات عظیمه‌یه دوچار اولیور. (طوسقانه) و (ناپولی) ده پك آززمان اول حکومت پروتستانلغی قبول ایدنلری شدتله دوچار مجازات ایتمکده ایدی. (اسوچ) ده قتولیك مذهبنی قبول ایدن بر پروتستان نفی ایدیلیر، اموال واملاکی مصادره اولنوردی. یونان قانون اساسیسنده اورتودوقسلرك مذاهب سائرهٔ خرستیانیه‌یی قبول ایتملری ممنوعدر. (لهستان) ده قتولیك مذهبنی قبول ایدن اورتودوقسلر علیهنده اتخاذ اولنان تدابیر شدیده هنوزخاطرلرده‌در. عجبا (انکلتره) ده پاپانك حکومت روحانیه‌سنی تصدیق ایتمك، موسویلری مبعوث صفتیله پارلمنتویه قبول ایتك اصولی نه‌وقتدن بری جاریدر؟ دینسزلر الیوم انکلیز پارلمنتوسندن اخراج ایدلمیورلرمی؟ [*]

واقعا عثمانلی خرستیانلر ایچون اك واسع درجه‌ده حریت مذهبیه طلب ایتمك پك موافق ومحقدر. بومسئله‌نك باب عالی‌یی (اوروپا) آهنك دولیسنه ادخال ایده‌جك اولان معاهده‌نامهٔ جدیده شرط اساسی اوله‌رق ادخالی، دولت عثمانیه‌نك سلامت موجودیتنی تأمین ایتمش اولان دول اجنبیه‌نك وظیفه‌سی ایدی؛ اختیار ایلدکلری فدا کارلقلره مقابل برمکافات مقامنده ایدی. فقط ترکیادن، اك متمدن ملتلرك بیله هنوز کندیلرینی قورتاردقلری اعتقادات باطله‌یی برضربه‌ده قیروب آتمغی ایسته‌مك موافق حقانیتمی ایدی؟ حکومت عثمانیه‌نك موافقت ایده‌جکی فرض اولنسه بیله بویله برتشبثدن موفقیت حاصل اوله‌جغی امید ایدیله‌بیلیرمی ایدی؟

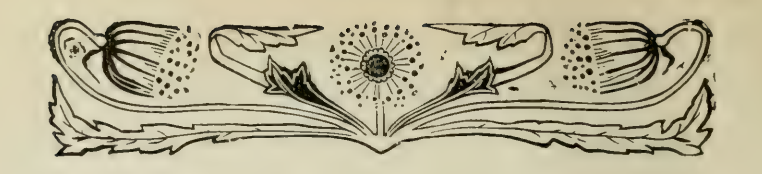
---

[*] عوام قاره‌سی ٢٦ نیسان ١٨٨١ تاریخنده‌کی اجتماعنده اعضاسندن موسیو (براد لوغ) ك دینسزلك حقنده‌کی نشریاتندن طولایی، رسم تحلیفنه مانع اولمش وبناءً علیه مبعوث وظیفه‌سنی ایفا ایلمسنه میدان ویرمه‌مشدر.

(فرانسه) و (اوستريا) دولتلرى عين فكرده اولمدقلرى ايچون درسعادتده‌كى سفيرلرى واسطه‌سيله انكليز سفيرينك غيرت مفرطه‌سنى تخفيفه چاليشيورلردى . ذاتاً (ويانه) و(پارس) قابينه‌لرى سربستىٔ تام مذاهب قاعده‌سنك اسلاميته صورت مخصوصه‌ده تطبيقى- پروتستان‌ميسيونر جمعيتلرينك وبوجمعيتلره بالواسطه خدمت ايدن لورد (استراتفورد)ك تخمينلرى كبى- مؤثر بر تدبير اوله‌جغنى اميد ايتميورلردى . بونلرك نظرنده (استراتفورد)ك تكليفى قبول ايدلسه بيله بوندن مذاهب مختلفه‌نك برندن ديكرينه كچن خرستيانلر پك آز مستفيد اوله‌جقلردى . بناءً عليه - (فرانسه) و(اوستريا) يه نظرا - كنديسنه معاونت ايدلن واوروپا دولتلرى درجه‌سنه اصعادينه چاليشيلان برحكومتى دوچار حقارت ايتمه‌مك ، مسلمان مرتدلرينك حياتنى تأمين ايدن تعهد معنوى‌يه رعايت ايدىلوب ايدلمديكنى تفتيش ايله اكتفا ايتمك لازم ايدى .

(انكلتره) سفيرينه پك چوق زمان سوز آكلاتمق ممكن اوله‌مدى ، اثناى مذاكراتده بعض وقايع مؤسفه تحدثندن قورقولدى . چونكه وكلاى عثمانيه دخى انكليز ديپلوماتى قدر عناد ايديورلر و - بالآخره عالى‌پاشانك ديديكى كبى - « طولو اولان قدحك طاشمسندن » قورقيورلردى . مع مافيه ، نهايت افكار متضاده‌يى آز چوق تأليف ايده‌بيله‌جك برصورت تسويه بولندى . و « ممالك‌عثمانيه‌ده بولنان‌هردين‌ومذهبك آيينى بروجه سربستى اجرا اولنديغندن تبعه‌دن‌هيچ بركيمسه‌نك بولنديغى دينك آيينى‌اجرادن منع اولنمامسى وبوندن طولايى‌جور واذاكورمه‌مسى ، تبديل‌دين ومذهب ايتمك اوزره هيچ‌كيمسه‌نك اجبار ايدلمه‌مسى » قراركير اولدى .

دردنجی باب

ایکنجی واوچنجی بابلرك مابعدی . — جماعات غیر مسلمه‌نك امتیازات قدیمه‌سی . — تبدلات مقتضیه . — باب عالی ایله دول متفقه آره‌سنده قرارلشدیریلان اصلاحات اداره پروغرامی.

وقتیله رعایایه بخش ایدلمش اولان مساعدات ومعافیات مختلفه موقع تدقیق وتذکره وضع ایدلدیکی زمان بو مساعداتك استقلالنی، شان وشرفنی محافظه قیدنده بولنان برحکومت ایچون غیر قابل تحمل بر حال غیر طبیعی تشکیل ایلدیکی بلا تردد تصدیق اولندی .

روم پطریقخانه‌سی فتحدن صکره نائل اولدیغی حقوق سایه‌سنده حقیقةً حکومت ایچنده حکومت ایدی وتشکیلات ابتدائیه‌سنك بر صورت غریبه‌ده تحریف وتبدیل ایدلمش اولدیغی انکار ایدیله‌مزدی . خارجیه ناظرینك سفرایه ایضاح ایلدیکی وجهله شرق اورتودوقس مذهبنده‌کی خرستیانلرك عرض و ناموسی، ثروت وسامانی ، حریت شخصیه‌سی ، حریت وجدانی ـ هیچ بر قونتروله تابع اولمه‌دن ـ درسعادت کلیساسی رئیسنك النده ایدی . پطریق، اورتودوقسلری نفی وحبس جزالرینه محکوم ایدییور، ویرکو آلیور ، پسقپوسلری عزل ایدییور ، آفوروز وسانسور کبی ایکی واسطهٔ مهمه‌یی استعمال وسوء ایلیور، مکتبلر ایچون تدریسات پروغراملری یاپییور، الحاصل بر چوق جهتلردن حیات مدنیه وسیاسیه‌یه تعلق ایدن وظائفك حین ایفاسنده هیچ بر قیده تابع بولنمیوردی . فضله اوله‌رق ، حکومت پطریقخانه‌نك آرزولرینك موقع اجرایه وضعنی تأمین ایچون معاونته مجبور ایدی . وظائف روحانیه‌یی وظائف جسمانیه‌دن کلیاً تفریق ایتمك اولمه‌سیله هیچ دکلسه مرورزمانله سوء استعمالاته

اوغرایان والکزیاده رعایایی ازوب بیتیرن امتیازاتی تحدید ایتمك لازم دکلمی ایدی؟

ایشته بو فکروملاحظه، روم کلیساسی امتیازاتجه بعض تبدلات اجراسی لزومنی حس ایتدیردی ؛ بالذات روم کلیساسنك موقع تطبیقه وضعه دعوت ایدلدیکی تبدلات پطریقلرك اصول انتخابنی تعدیله ، کلیسا نامنه مقطوعاً آلنان ویرکولرك الغاسیله بونلرك یرینه مقدار معین معاشات تخصیصنه ، جماعات امورینك صورت اداره‌سنی تفتیشه وسائره‌یه متعلق اوله‌جقدی .

معمافیه حریت مذاهبی اعلان ایتمك وخرستیانلره کندی رئیس روحانیلری طرفندن تحمیل اولنان بار ثقیل حکم و نفوذی تخفیف ایتمك کافی دکلدی . رعایایی وطنداش یاپمق وممالك عثمانیه‌نك عناصر مختلفه‌سنك بربرینه یاقلاشمسنه یاردیم ایتمك اقتضا ایدییوردی . وکلای عثمانیه دییورلردی‌که : « تنظیمات ، خرستیانلری مسلمانلردن تفریق ایدرسه ، ایی برشی اولمق شویله طورسون بالعکس باعث فلاکت اولور . برحکومتك وظائفی کافهٔ صنوف تبعه‌سنه قارشی عینیدر . ویرکولرك ، محاکمك حسن اداره‌سی و معاملات کیفیه‌نك منعی خصوصنده بتون تبعه عینی درجه‌ده علاقه‌داردر . »

فقط وکلای عثمانیه عموم تبعه ایچون عینی اصول اداره‌نك تطبیقنی توصیه ایتمکله برابر - کندی فکرلرنجه - آنارشی‌یه ، حکومتسزلکه یکانه مانع اولان تفوق اسلامی اخلال ایده‌بیله‌جك درجه‌ده مساوات تامه‌یی قبول ایتمیورلردی .

بو احتیاط ، او زمان غیرقابل انکار اولان بر حقیقته مستنداً ایلری‌یه سوریلیوردی . بوحقیقت‌ده بالآخره (فرانسه) جمهوریتنه دخی تطبیق ایدیلن شو کلمه‌لرله خلاصه ایدیله‌بیلیردی: « حکومت اسلامیه ، رعایایی اك آز تفرقه‌یه دوشورن برشکل حکومتدر . »

بوتاریخك صحایف آتیه‌سنده دخی کوریله‌جکی وجهله، باب‌عالی دائما عنصر اسلامك خرستیان عنصرینه تفوقی الزم اولدیغی نظریه‌سنه صادق قالمش، هیچ بر خط همایونك ویا ارادهٔ سنیه‌نك اعلاندن کری قالمدیغی مساوات - باب عالی نظرنده - تکالیف ومنافع عمومیه‌نك صورت قطعیه‌ده متساویاً عناصر مختلفه آره‌سنده توزیعی معناسنی افاده ایتمه‌مشدر .

تنظیماتك بوقسمنده نظر دقته آلنمسی لازم کلن برتدبیر واردی ،که اجانب

نظرنده هرشیدن اول بوکا اهمیت ویریلیوردی : خرستیانلرك احوال اجتماعیه‌لرینه موافق ترقیاتی حصوله کتیره‌بیلمك ایچون اول امرده بونلرك بولندقلری درکهٔ مذلتدن تخلیصی ، تبعهٔ مسلمه‌دن دون برموقعده قاللرینی انتاج ایدن موانع اداره‌نك رفع والغاسی مناسب ایدی .

بونقطهٔ نظردن ، اوته‌دن بری دولت عثمانیه‌نك تبعه‌سی آره‌سنده موجود الك آشکار فرقلره سبب اولان اصول عدلیه‌یی اساسلی برصورتده تبدیله لزوم واردی . عدلیه‌یی ممکن مرتبه اداره‌دن آییرمق ، کافهٔ صنوف تبعه‌نك عینی قوانینه تابع اولمسنی اقتضا ایدن احوالده مختلط محاکم تأسیس ایتمك ، امور عدلیه واداره‌ده صلاحیت کامله‌یه مالك اولمقله برابر حقیقت حالده والیلرك امر وکیفنه تابع اولان مجالس ادارهٔ ولایاتك صورت تشکیل ووظائفنی تعدیل ایلمك ، مجالس مذکوره اعضاسنك انتخابی خصوصنی والیلرك النه براقمیوب معین مقدار ویرکو ایله مکلف افراد اهالی طرفندن انتخاب ایدلملرینی تأمین ایتمك ؛ دیکر طرفدن‌ده خدمات عمومیهٔ مختلفه‌یه لزومی اولان مأمورینی تدارك ایچون جدی مکاتب خصوصیه آچمق ، مأموریت دولته بلاتفریق جنس ومذهب بتون تبعه‌یی قبول ایلمك ... ایشته ، احتیاجات جدیده‌نك لزوم کوستردیکی تدابیر اولیه بونلر ایدی .

اثنای مذاکرانده تحریر وتنظیم اولنان مخطره‌لر ایله [بربرندن فرقلی تدابیری حاوی اولمق اوزره یکرمی بر مخطره موجوددی] اکمال ایدیلن بوپروغرام ، مقدمات صلحیه‌نك دردنجی ماده‌سنه جدی بر قیمت ویرمکده ایدی ؛ چونکه رعایانك حقوق مذهبیه‌سیله حقوق سیاسیه‌سی آره‌سنده صیقی بررابطه حصوله کتیرییوردی ؛ بونقطهٔ نظردن حصول ائتلاف ایچون برچوق مساعدات بخش ایدلمش وبومساعدات صورت قطعیه‌ده تعیین وتصریح اولنمشدی .

درسعادتده جریان ایدن مذاکرات ابتدائیه نتایجنی بر بیاننامهٔ عمومی ایله اعلان ایتمزدن اول مهم برمسئله‌نك مذاکره‌سی ایجاب ایدییوردی .

١٨٥٥ سنه‌سی (ویانه) قونفرانسنده پادشاهك خرستیان تبعه‌سنك تأمین منافعی ایچون (اوستریا) ، (انکلتره) ودولت عثمانیه آره‌سنده « عقد ائتلاف» ایدلمسی تقرر ایتمشدی . عجبا بورادہ‌کی « ائتلاف » کلمه‌سی « معاهده‌نامه »

معناسنه‌می ایدی ؟ دولتلر بربرلرینه قارشی تعهدات متقابله‌ده‌می بولنه‌جقلردی؟ اولجه‌ده سویلدیکم وجهله باب عالی بوطرز تفسیری ، منطق وتدبیر واحتیاط نامنه ، رد ایدییور ؛ (انکلتره) ایسه تعهدات قطعیه ومشترکه فکرینی التزام ایلیوردی . ایلریده عقد اولنه‌جق معاهدهٔ صلحیه‌ده رعایانك احوالنه متعلق احکامك « ذکر » ایدلمسی لزومندن بحث ایدلمکده ، فؤاد پاشا شو لطیف سوز ایله مقابله ایتمکده ایدی : « اکر بزه بر ذکر جمیل ویرمك ایستیورلرسه بوندن مع‌الممنونیه واز کچیورز . »

شکله عائد اولان ، فقط عین زمانده اساسه دخی تعلق ایدن بو اختلاف موقتاً برطرف ایدلدی وپادشاهك بالاختیار تبعه‌سنه مساعداتده بولندیغی ظنی حاصل ایتمك ایچون دولت عثمانیه ایله حکومات متفقه مرخصلری طرفندن درسعادتده قرارلشدیریلان موادی حاوی بر خط همایونك بلا تأخر تسطیر واعلان ایدلمسی باب عالی‌یه توصیه اولندی .

ایشته ، نه‌صورتله تنظیم ایدلدیکی عمومیتله مجهول قالان وهمان کاملاً دول اجنبیه‌نك مداخله ومعاونتلریله میدانه چیقان اصلاحات خط همایون مشهورینك منشأی بودر .

بشنجی باب

۱۸ شباط ۱۸۵٦ تاریخلی خط همایونك نشری. — احکام اساسیه سی. — رعایا و بالخاصه روم هیئت رهبانی آره‌سنده خط همایونه احکامنه مقاومت .

۳ تشرین ثانی ۱۸۳۹ تاریخلی کلخانه خط همایونی کبی ۱۸ شباط ۱۸۵٦ تاریخلی خط همایون دخی باب عالیده بالجمله وکلا، اکابر مأمورین، شیخ الاسلام، پطریقلر، خاخام باشی قائممقامی، جماعات مختلفه ارکان ومعتبرانی حاضر بولندقلری حالده مکتوبیٔ صدر عالی طرفندن قرائت ایدلدی .

صورتی ۲ نومرو ایله نهایت کتابه درج ایدیلن بو مشهور خط همایون باشلیجه یکرمی فقره‌دن مرکب اولوب مندرجاتی شوصورتله خلاصه ایدیله‌بیلیر:

« عمومك محفوظیت جان و مال و عرض و ناموسی ؛ ـ عمومك قانون حضورنده مساواتی ؛ ـ حقوق تصرفیهٔ شخصیه ومشترکه‌یه رعایت ؛ ـ خدمات عمومیه و خدمت عسکریه‌یه کافهٔ تبعه‌نك قبولی؛ ـ بعض تحدیدات اداره‌یه تابع اولمق شرطیله حریت مذاهب و معارف ؛ ـ ویرکو خصوصنده مساوات ؛ ـ التزام اصولنك الغاسی و ویرکونك طوغریدن طوغری‌یه تحصیلی. ـ محاکمده مساوات شهادات ؛ ـ تبعه‌نك محاکم حضورنده محکومیتندن صکره اعدام ویا عفوی خصوصنك صرف حقوق پادشاهی جمله‌سندن بولنمسی ؛ ـ علنیت محاکم ونشر اعلامات ؛ ـ اصحاب جرائم املاکنك ضبط و مصادره‌سی اصولنك الغاسی؛ ـ اشکنجه‌نك ومجازات جسمانیه حقنده‌کی نظامات شدیده‌نك الغاسی؛ ـ حبسخانه اصول ونظاماتنك قواعد انسانیته دها موافق صورتده تنظیمی ؛ ـ مختلط دعاویٔ تجاریه ، جزائیه و جنائیه‌نك کافه‌سی ایچون محاکم مختلطه تأسیسی ؛ ـ بو محاکمده تطبیق اولنه‌جق قوانین حقوقیه و جزائیه ایله اصول

محاکماتك تنظیمی؛ ــ جماعات غیرمسلمه‌نك یالکز معافیات وامتیازات مذهبیه‌لری محافظه ایدیله‌رك امتیازات ومعافیات سائره‌لرینك تدقیق و تعدیلی؛ ــ پطریقخانه ویا جماعات غیر مسلمه مجالسنك بعض احوالده دعاویٔ حقوقیه‌ده حائز اولدقلری صلاحیتك تأییدی ؛ ــ جماعات مذکوره طرفندن مجالس ادارهٔ ولایات و نواحی ایله مجلس احکام عدلیه‌ده اعضا بولندیرلمسی ؛ ــ کافهٔ اوراق رسمیه‌ده خرستیانلر ایچون حقارت آمیز تعبیرات و الفاظك عدم استعمالی ؛ ــ رشوتك الغاسی و رشوت ، ارتکاب واختلاسك منعی ایچون احکام قوانینك شدتله تطبیقی . »

بو یکی برات مشروطیت ، هنوز حال ابتدائیده اولمقله برابر ، باشلیجه احکامنی تأیید وتکرار ایلدیکی کلخانه خط همایونه نسبةً غایت واسع ایدی . اهمیت اجتماعیه وسیاسیه‌سی صورت مختلفه‌ده تقدیر وتفسیر ایدلدی، درسعادتده ومراکز ولایاتده بیوك بر تأثیر حصوله کتیردی . دولت عثمانیه‌نك مهم بر اصلاحاته تشبث ایتدیکی عمومیتله تصدیق اولنیوردی . دوائر رسمیه‌یه منسوب مسلمانلر ترقیات زمان وایجابات احوال ایله اجراسی ضروری اولان بوتجدداته تأسف ایتمیورلر، دول اجنبیه‌نك محبت وتوجهلری قزانیله‌جغنی امید ایدییورلردی؛ بونلرك نظرنده ١٨ شباط خط همایونی دولت عثمانیه‌نك دول غربیه ایله اتفاقنه دلیل ایدی .

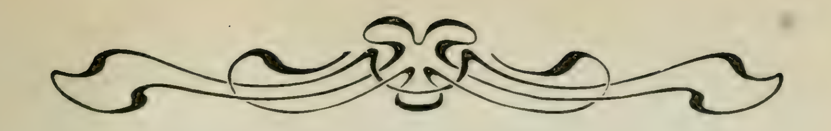
معمافیه مسلمانلرك اك عاقل و دور اندیش قسمنی تشکیل ایدن بو محیط داخلنده بعض اعتراضات دخی ایشیدلدی. سنین وفیره‌دن بری فکر اصلاحاتك تمثال مشخصی عد ایدیلن، خط همایونك تنظیم و تسطیری مذاکراتنه اصلا اشتراك ایتمین رشید پاشا ــ شبهه‌سزکه انفصالندن طولایی متأثر ومجروح الفؤاد اولدیغی ایچون ــ خط همایونی تنقیددن کری طورمادی ؛ بونك «خائنلر طرفندن اوروپایه ویریلن برواسطهٔ تخریب مملکت» اولدیغنی سویلدی. بو «خائنلر» کندی شاکردلری اولان عالی وفؤاد پاشالر ایدی ؛ کلخانه خط همایوننك مؤلفی شمدی شاکردلرینی طانیمامق ایستیور ، سبب شهرتی اصلاحاته خدمت ایکن شمدی اصلاحات طرفدارلرینی بکنمیور ، وقتیله افکار محافظه کارانه‌یه قارشی بوقدر اوغراشمش ایکن شمدی مغلوب احتراص اوله‌رق تجدداتی خوش کورمیوردی .

علما میاننده دخی، شبهه‌سزکه، بعض اعتراضات درمیان ایدلدی؛ فقط قوانین وموضوعات ملیه‌یه ایراث خلل ایدلمسنه اصلا راضی اوله‌میه‌جقلری شبهه‌سز بولنان بوصنف ذی‌نفوذ آره‌سنده جدی برمقاومت اثری کورلمدی.

مرکز سلطنتدن اوزاق، اهالیسی جاهل اولان ولایات، سائقهٔ تعصب ایله وقوعه کتیریله‌جك احوال مؤسفه‌یه دها زیاده معروض اولدیغندن طشره‌نك افکار عمومیه‌سندن تماماً امین اولمق ممکن دکلدی.

مع مافیه الك زیاده اعتراض ایدن عنصر، حکومات خرستیانیه‌نك طوغریدن طوغری‌یه امور داخلیهٔ عثمانیه‌یه مداخله ایتمك صورتیله حمایه ایتمك ایستدکلری آشاغی صنف خلق آره‌سندن ظهور ایتدی. کرك رعایا، کرك مسلمانلر ایچنده برفرقهٔ محافظه‌کار وار ایدی، که تملری تخریب ایدیلن طرز قدیم اداره‌یی دها خوش کوریبوردی. روم هیئت رهبانی، رؤسای روحانیه‌سی، ارمنی صرافلری احوال اجتماعیه‌لرینك تبدیلنه هیچ بر صورتله احتیاج حس ایتمیورلردی. بونلر، ملت غالبه ایله برلکده، عوام ناسی کندی حسابلرینه ایشلتیورلر، عادتا صوییورلردی؛ آره صره سوء معاملاته هدف اولان، فقط نتیجه‌ده پك خفیف ویرکو ویرن، خدمت عسکریه‌دن معفو اولان عوام ناس ایسه کندیلری ایچون یاپیلمق ایستنیلن ایلکی همان آکلایه‌جق درجه‌ده صاحب ذکا ودرایت دکلدی.

بونکله برابر، هیئت رهبانه ویریلن جوائز وعائداتك کلیاً الغاسی ـ فنار پطریقخانه‌سنجه فنا کورلمکله برابر ـ کویلرده خلقك موجب ممنونیتی اولمسی لازم کلیردی. پطریقخانه‌نك (سینود) مجلسنی تشکیل ایدن پطریق ایله مترپولیدلر یأس وفتورلرینی عادتا صاقلایه‌میورلردی. هیئت رهبانه مخصوص عائدات وارداتك الغاسی حقنده‌کی فقره‌دن اوقدر تلاشه دوشمشلر ایدی، که خط همایونك مواد سائره‌سنك قیمت واهمیتنی آکلایه‌مامشلردی. حتی خط همایونك قرائتی مراسمنده حاضر بولنمش اولان (نیقومدی) متره‌پولیدینك ختام قرائتی متعاقب خط همایونك اطلس کیسه درونه وضع ایدلدیکنی کورنجه: «بردها بوکیسه‌دن چیقمامسنی جناب حقدن تمنی ایدرم.» دیدیکی روایت اولنور. متروپولیدك بوتمنیسی بر چوق نقطه‌لرده طوغری چیقدی وخط همایون احکامی تماماً موقع اجرایه وضع اولنه‌مدی.

آلتنجی باب

خط همایونك پارس معاهده نامه‌سنده ذکر ایدلمسی مسئله‌سنك باعث اولدیغی مشکلات . — رعایانك عسکره آلنمسی مسئله‌سی .

سلطان عبدالمجیدك ، متفقلرینك آرزوسنه تبعاً ، خط همایونی نشرایلمسندن یدی کون صکره (پارس) ده بولنان دول معظمه مرخصلری قونغره حالنده عقد اجتماع ایتدیلر . مقدمات صلحیه‌نك دردنجی ماده‌سی قونغره‌نك ایکنجی جلسه‌سندن اعتباراً موقع مذاکره‌یه وضع ایدلدی ومعاهدهٔ صلحیه‌ده دولتلرك آمالی نظر دقته آلنه‌رق تسطیر ایدیلن خط همایوندن ایما طریقیله بحث ایدلمسی فکری غلبه ایتدی [۱] .

خط همایونك ، هرنه صورتله اولورسه اولسون ، معاهدهٔ صلحیه‌ده ذکر ایدلمسنه اساساً مخالف اولان عالی پاشا ، دول معاهده‌نك حط همایون مندرجاتنی صورت رسمیه‌ده « سند اتخاذ ایتملری » تعبیرینه شدتله اعتراض ایتدی . درسعادتده لغت کتابنه مراجعت ایدیله‌رك « سند اتخاذ ایتمك » معناسنه اولان « Prendre acte » کلمه‌لرینك « سند آلمق » صورتنده ترجمه اولندیغی کورلمش ، یعنی بوتعبیر معاهدهٔ صلحیه‌یه ادخال اولنورسه باب عالیدن ، ۱۸۵۳ سنه‌سنده پرنس (منچیقوف) ك طلب ایتدیکی ورد اولنمسندن طولانی محاربه‌نك ظهور ایلدیکی تعهد رسمی حکم وقوتنده اولملق اوزره برسند ویا بر بیاننامه آلنه‌جغی فکری حاصل اولمشدی .

وکلای عثمانیه ، ترکیایه « یکی بر یدنجی ماده » تحمیل ایتمکدن ایسه [۲]

---

[۱] ۲۸ شباط ۱۸۵۶ تاریخلی مذاکرات ضبطنامه‌سی .

[۲] روسیه حکومتی ۱۷۷٤ تاریخلی کوچك قاینارجه معاهده‌سنك یدنجی ماده‌سنی تفسیر صورتیله شرق روم کلیساسی اوزرنده بر حق حمایه ادعاسنه قیام ایتمشدی .

استعفایی ترجیح ایدییورلر ونهایت شو مألده بر فقره قبول ایده‌بیلیورلردی :
« دولتلر قدیحهٔ پادشاهیدن صادر اولان فرمان‌همایونك نشرینی نظر ممنونیتله کوریرلر ، یاخود ... فرمان همایونك تسطیرینی انتاج ایدن آمال ترقیپرورانه‌یی تقدیر ایدرلر . »

بو مسئله قونفرانسلر خارجنده دخی اوزون اوزادی‌یه مذاکره ایدلدی . وآنجق قونغره‌نك اون اوچنجی واون دردنجی جلسه‌لرنده شو ایکی فقره حقنده ائتلاف حاصل اولدی .

« ..... دول معاهده تبلیغات واقعه‌نك قیمت عظیمه‌سنی قبول وتصدیق ایدرلر .

« شوراسی محققدرکه بوتبلیغات دول مذکوره‌یه ، نه ذات شوکتسمات حضرت پادشاهینك تبعه‌سی ایله اولان مناسباتنه ، نه‌ده سلطنت سنیه‌نك ادارهٔ داخلیه‌سنه مشترکاً ویا آیری آیری مداخله ایتمك حقنی هیچ بر صورتله ویره‌من . » [١] .

ظاهراً قابل تألیف کبی کورینن بو ایکی فقره آره‌سنده تناقضی ایضاحه حاجت کورمیورم ؛ بو خصوصده‌کی اهتمامات وتقییداتی پك طبیعی اولان دولت عثمانیه ایچون ، فقرهٔ اخیره‌نك معنای حقیقیسی برمدت صکره کمال وضوح ایله ظاهره چیقه‌جقدر [٢] .

معاهده نامه‌نك امضا ایدلمسی خبری درسعادتده ممنونیت عظیمه ایله تلقی ایدلدی . دول معظمه دیپلوماتلریله اردولرینك دولت عثمانیه‌یی قورتاردقلری تهلکه‌لری لایقیله تقدیر ایده‌مین ولایاتده افکار خلقی (پارس) معاهده‌نامه‌سندن زیاده خط همایون اشغال ایتمکده ایدی . تعبیرات رسمیه صره‌سنه کچن «اتحاد» و «مساوات» کلمه‌لری مسلمانلرك خوشنه کیتمدیکی کبی ملت غالبه‌یه قارشی دائما عدم امنیت وخصومت کوسترن رعایا طرفندن حسن تلقی ایدلمیوردی ؛ باب عالینك ، (اوروپا) طرفندن ایلك دفعه اوله‌رق قبول ایدلدیکی موقعه کسب

[١] ٣٠ مارت ١٨٥٦ تاریخلی پارس معاهده‌نامه‌سنك طقوزنجی ماده‌سی .

[٢] حق مداخله وترکیا [صحیفه ٣٤ الی ٤٠] ، مؤلفی : انکه لهارد ؛ تاریخ طبعی ١٨٨٠ .

لیاقت ایتمکه چالیشیرکن افکار عمومیه‌ده برنقطهٔ استناد بولمق شویله طورسون، بالعکس بوکا قارشی اوغراشمغه مجبور اوله‌جغی آشکار ایدی .

صدراعظم عالی‌پاشا ایله‌رفیق مقتدری فؤادپاشا بوبابده خیالاته قاپیلمیورلر؛ فقط ، رشید پاشانك وقتیله کندیلرینه نمونه کوستردیکی ، فرط وغیرت ایله چالیشمیورلردی ؛ هر ایکیسی وبالخاصه برنجیسی حس منفعتدن دها زیاده‌عاری بر وطنپرورلك ایله اصلاح مملکته صرف مساعی ایدییوردی .

تنظیماتدن اولکی دوره‌ده اولدیغی کبی بو دفعه‌ده عثمانلی واضع قانونلری اصلاح مملکت ایچون لازم کلن قواعدوعناصر اساسیه‌یی (فرانسه) دن اخذ واقتباس ایتدیلر ؛ باب عالی خزینهٔ اوراقی ، پك آز زمان صکره ، ممالك اجنبیه قوانین ونظاماتندن آلنمش بر چوق قولکسیونلرله طولدی .

مجلس احکام عدلیه ، خط همایون موجبنجه جماعات غیر مسلمه ارکانندن انتخاب ایدیلن اعضاایله توسیع ایدلدکدن صکره ، تکرار مذاکراته باشلادی. اول امرده رعایانك خدمت عسکریه‌یه قبوللری حقنده‌کی قانون بو مجلسه توديع ایدلدی .

بو مهم اصلاحاتك صورت تطبیق واجراسی خصوصنده افکار وآرا پك متشتت ایدی . تبعهٔ غیر مسلمه‌دن آلنه‌جق افراد عسکریه‌نك مقدارینی تدریجاً تزیید ایچون بر اصول قبول ایدلمش ایدی ، که بوکا نظراً حرستیانلر ١٨٥٧ سنه‌سنده اوچ بیك بش یوز عسکر ویردکاری حالده مقدار مذکور علی‌التدریج تزیید اولنه‌رق ٢٥٠٠٠ کشی یه ابلاغ اولنه‌جقدی . افراد غیر مسلمه بو مقداره بالغ اولنجه مسلمانلر خدمت عسکریه‌یه ٣٥٠٠٠ نفر نسبتنده اشتراك ایده‌جکلردی.

بو بابده‌کی لایحه معقول بر صورتده تنظیم ایدلمشدر . فقط مسلمان وخرستیانلری قاریشدیرمقمی ، یوقسه آیری آیری طابورلر تشکیل ایتمکمی دها مناسب ایدی ؟ نفرات‌مسلمه وغیرمسلمه‌یی قاریشدیرمق طرفداری اولانلر (اوروپا) نك ، بالخاصه ، ترکیاده اتحاد عناصری آرزو ایتدیکنی واردونك ایسه ـ ممالك سائره‌ده اولدیغی کبی ـ اتحاد ایچونك مؤثر بر واسطه اولدیغی بیان ایدییورلردی . بونلرك بحق ادعا ایتدکلری وجهله مذاهب مختلفه‌یه منسوب خرستیانلر آره‌سنده‌کی میل وعلاقه ، خرستیانلرله مسلمانلر بیننده‌کی مناسبت

درجه‌سنده قوتلی دکلدی . عسکرلك ماده‌سنده مذهب فرقی‌نظر دقته آلنه‌جق اولورسه روم اورتودوقسلر ، قتولیك ارمنیلر ، ارمنیلر وحتی موسویلر ایچون آیری آیری طابورلر تشکیلی لازم کلیوردی . بو صورتله تشکیل ایدیلن بر اردونك متانت واتحاددن محروم بر غلبه‌لك ، بر برینه دشمن عناصردن مرکب تهلکه‌لی بر عسکر اوله‌جغی شبهه‌سزدی .

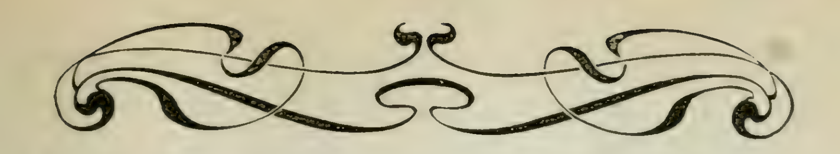
داخلی ویا خارجی بر محاربه‌ده خرستیانلر مسلمانلر علیهنه قیام ایده‌بیلیرلر وحقیقت حالده یکدیکرینه دشمن ایکی اردو بولنوردی .

آیری آیری طابورلر تشکیلی طرفدارلری حقیقی بر مسلمانك بر خرستیان ضابطه اطاعت ایتمسی فکرینی بر درلو قبول ایده‌میورلر وترکلردن مرکب قطعات عسکریه‌نك عصیان ایده‌جك خرستیانلرك حقندن قولایجه کله‌جکلرینی ادعا ایلیورلردی .

بونلره ، سلسلهٔ مراتب عسکریه‌نك هیچ بر زمان بر مذهبك دیکرلرینه تفوقی معناسنی افاده ایده‌میه‌جکی و خرستیان افراد عسکریه‌نك عصیانی حالنده بونلرك سلاحله تأدیبلرینه ، قان دوکولمسنه (اوروپا) نك اصلا مساعده ایلمیه‌جکی جواب ویرینیوردی .

بو نازك ماده‌نك حین تطبیقنده میدانه چیقه‌جق مسائل ایلریده حل‌ایدلمك اوزره شمدیلك مسلمان وخرستیانلرك قاریشدیرلمسی قاعده‌سی قبول ایدلدی .

يدنجی باب

جماعات غیرمسلمه امتیازاتنك تعدیلی اسبابنی تهیه ایده‌جك تدابیر . — اورتودوقس هیئت رهبانك مقاومت شدیده‌سی . — روم ، ارمنی وموسوی جماعتلرینك نظامات اساسیه‌سی .

۱۸ شباط ۱۸۵٦ تاریخنده اصلاحات خط همایوننك رسم قرائتنده (نیقومه‌دی) متروپولیدینك آغزندن قاچان سوز ، خرستیانلرك تشکیلات مذهبیه‌سی مسئله‌سنك‌ده غیرمسلملرك عسکره آلنمسی ماده‌سی قدر باب عالی‌یی مشغول ایده‌جکنی ایما ایدییوردی . مع‌مافیه ، روم پطریقی ، بر مدت ترددن صوکره ، آلدیغی امر قطعی اوزرینه ، خط همایونی کلیسالرده نشرایتمش وحتی پادشاه ایچون آزچوق صمیمی تمنیاتده دخی بولنمشدی. فقط (سینود) مجلسی مخالفتده دوام ایدییور و بر فکر انقلاب ایله تنظیم ایدلدیکنه ذاهب اولدیغی قانون جدید احکامنه تابع اولماق ایچون عطالت تامه ایله وقت کچیرییور ، هیچ برشی یاپمیوردی . مجلس احکام عدلیه طرفندن تنظیم اولنان بر نظامنامه ایله آرتق افکار جدیده ایله قابل تألیف اولمیان امتیازاتك تعدیلی اسبابنی تهیه ایده‌جك تدابیرك موقع اجرایه وضعی امر ایدلدی [*] .

حکومتك پطریقخانه امورینه طوغریدن طوغری‌یه مداخله‌سی روم جماعتنك اعتراضات شدیده‌سنه هدف اولدی ؛ روملر (اوروپا) مداخله‌سنی دعوت ایچون واسطهٔ مطبوعات ایله نشریاته باشلادیلر . باب عالینك آمالنی صدق و خلوصدن عاری ، خائنانه عد ایدییورلر ؛ حکومت عثمانیه‌یی یالکز خرستیانلرك امتیازات ومعافیاتنی قالدیرمق ایله اوغراشوب مسلمانلرك عصرلرجه

[*] پره‌س دوریان غزته‌سنك ۳۰ تشرین ثانی ۱۸۵۷ تاریخلی نسخه‌سنه مراجعت .

زماندن بری مستفید اولدقلری سوء استعمالاتی اصلاح ایتمك جهتنی اهمال ایتمکله اتهام ایلیورلردی .

روم هیئت رهبانك مسلکی قریم محاربه‌سندن صکره بر صورت غریبه‌ده دکیشمشدی ؛ (چار) ك قدیم محمیلری (روسیه) نك مغلوبیتی کوندن اعتباراً بو حکومته قارشی خصومته یاقین برفکر استقلال ایله حرکت ایدییورلردی؛ بو تبدل ایسه کندیلرینك خلوص نیت وحیثیتلرندن زیاده حسابات سیاسیه‌ده‌کی دقت و بصیرتلری ایچون باعث شرف ایدی . روملرك واسطهٔ نشر افکاری اولان مطبوعاتده دنیلیوردی‌که: «حکومت عثمانیه، حمایت وصیانت ایتدیکی تقدیرده، (اسلاو) اتحادی فکرینك استیلاسنه قارشی الکمتین برسد خدمتی کوره‌جکی شبهه‌سز اولان روم پطریقخانه‌سنی محو ایتمکه چالیشیور . شرق اورتودوقس کلیساسنك عموماً تصدیق ایدلمش برملیتی واردر، که اوده روملقدر. بوکلیسانك منشأی، لسانی ، عنعنات تاریخیه‌سی، باعث شرف وشانی اولان بیوك آدملری ، ۱٤٥۳ سنه‌سنده و بو تاریخدن صکره‌کی موفقیاتی ، ملل مغلوبه آره‌سنده ایفا ایلدیکی خدمات مهمه، الحاصل بتون بواحوال ووقایع، اورتودوقس کلیساسنك اوته‌دنبری روم اولدیغنی ، روم اولمسی لازم کلدیکنی وفی‌الحقیقه تمامیله روم بولندیغنی اثبات ایدر. آنجق شوصوك زمانلرده (اسلاو) اتحادی طرفدارلری: (بز اسلاو لسانك شرق کلیساسنك و بالقانلرك اوته ویا بری طرفنده مقیم بالجمله عناصر خرستیانیه‌نك لسان مشترکی اولمسنی ایسترز . متروپولیدلرك روم حسیاتیله دکل ، اسلاو حسیاتیله متحسس اوللرینی آرزو ایدرز . بر کون کاوب پترسبورغ ، شرق کلیساسنك مرکز اداره‌سی اوللیدر) دیه‌رك بوتفوق ملی‌یی رخنه‌دار ایتدیلر . »

شوراسی شایان قید و تذکاردرکه بو شکایات و اعتراضاتی درمیان ایدنلر، خرستیان محیطنده بوقدرمهم بررول اوینامق ایستینلر ممالك عثمانیه‌ده مقیم رعایانك‌ اك غلبه‌لك صنفنی تشکیل ایلکدن پك اوزاق بولنیورلردی . اوروپای عثمانیده عن‌اصل روم جماعتی بر ملیون نفوسی کچمیور ، یعنی اهالینك تقریباً اون ایکیده بری راده‌سنده بولنیور ، آسیای عثمانیده ایسه نفوس عمومیه‌نك آنجق یکرمی بشده برینی تشکیل ایدییوردی . بنابرین ، روملرك آمال و نیاتی ایله قوت حقیقیه‌سی آره‌سنده پك آشکار بر نسبتسزلك واردی . واقعا بو

نسبتسزلك روم هیئت رهبانئك (اسلاو) عرقندن اورتودوقسلر اوزرنده‌کی تفوق و نفوذ فعلیسی ایله بر درجه‌یه قدر زائل اولیوردی ؛ لکن بو توفق عموماً قبول و ادعا اولندیغی قدر قدیم دکلدی ، بالفرض بلغارلرك پك چوق زمان کندیلرینه مخصوص بر سلسلهٔ مراتب روحانیهٔ ملیه‌یه مالك اولدقلرینی کشف ایچون کچن عصردن کری‌یه طوغری مد نظر کافی ایدی . فی‌الحقیقه جماعات سائره‌نك کافه‌سندن غلبه‌لك اولان بلغارلرك اون‌سکزنجی عصر اواسطنه طوغری بری (اوخری) ده ، دیکری (پرزرین) ده بولنمق اوزره ایکی آیری پطریقلری واردی؛ اوزمان (فنار) ك حائز اولدیغی نفوذ سایه‌سنده‌درکه روم هیئت رهبانی یواش یواش ، عادتا حس اولنمیه‌جق درجه‌ده بطائت ایله ملی هیئت رهبان یرینه قائم اولمش و عنعنات تاریخیه‌سنی ، لسان عبادتی بلغارلره قبول ایتدیرمشدی . بو تاریخدن اعتباراً درسعادت پطریقخانه‌سنه ربط ایدیلن ولایتلر رؤسای روحانیه‌دن پاشالر ، والیلر قدر ظلم و تضییق کورمکه باشلادیلر، اهالی رؤسای روحانیه ایله طوغریدن طوغری‌یه مناسباتده بولندقلری جهتله بونلرك بیوندروغنی دها آغیر کلیوردی . شو سویلدکلرمز غایت آشکار ، مستغنئ اثباتدر .

اصلاحات علمدارلرینك درمیان ایتدکلری مطالعات سیاسیه‌یه کلنجه ؛ بیلمم‌که سویلمکه حاجت وارمیدر ، تاریخ بو مطالعاتی تماماً رد ایتدکدن ماعدا روملرك درمیان ایتدکلری دلائلی کندی علیهلرینه چویرییور . فی‌الحقیقه تاریخ بزه اوکره‌تیور ، که برنجی (پترو) نك زماننده بیله روم راهبلری دعا اثناسنده اعزهٔ ملیه ایله برلکده (موسقووه) غراندوقه‌سنك نامنی ذکر ایدرلر وروسلری قرداش عد ایلیه‌رك خلقه اورتودوقس کلیساسنك رئیس تاجدارینه اطاعتی توصیه ایلرلر ایدی .

(روسیه) نك بو اطاعت وپرستشی نصل براعتنای ثباتکارانه ایله محافظه‌یه غیرت ایلدیکی ودیپلوماتلرینك پادشاهان آل عثمانه قارشی بوندن نه‌قدر مستفید اولدقلری معلومدر .

مع‌مافیه ، روم جماعتی خط همایون احکامنه موافق بر نظامنامهٔ جدیده تابع اولمقدن قورتارمق مقصدیله اجرا ایدیلن تحریکاته رغماً، ۱۸۶۲ سنه‌سنده

برنظامنامهٔ اساسی تنظیم ایدلدی. ینه او زمانلرده ارمنی وموسوی جماعتلری‌ده ١٨٥٦ خط همایونی احکامنه توفیقاً تشکیل ایدلدیلر .

بو اوچ جماعت غیرمسلمه طرفندن قبول و حکومت عثمانیه‌جه تصدیق ایدیلن نظاماتده دائما عینی فکرك ، او زمانه قدر پطریقلر ایله خاخام باشی قائمقاملرینك النده بولنان حکومتك قسماً نفوذ رهباندن قورتارلمسی فکرینك درجات مختلفه‌ده غلبه ایتدیکی کوریلور؛ هر بر ملت غیرمسلمه‌ده مجالس جسمانیه تشکیل ایدلمش و بومجلسلرك ، آز چوق واسع درجهٔ صلاحیتلریله ، کرك اصل اداره‌یه ، کرك عدلیه‌یه متعلق امور جسمانیه‌نك اداره‌سیله مکلف اولملری اساسی قبول اولنمشدی .

عدم مرکزیته طوغری مشاهده ایدیلن بو تمایل - که برچوق احوالده هیئت رهبان ایله عنصر جسمانی آره‌سنده شایان تأسف اختلافاته سبب اولیوردی - اساساً ، هیئت علمانك مداخله‌سیله امر اصلاحاتده دائما سربستیٔ حرکاتنی غائب ایدن حکومت عثمانیه ایچون کوزل بر مثال اوله‌بیلیردی [*] .

[*] رومجماعتی نظامنامهٔ اساسیسی پطریقك صلاحیت وصورت انتخابنه، مجلس روحانی ایله بوکا مربوط مجالس مختلفه‌یه ، متروپولیدلره ، محاکمه ، مکتبلره ، ادارهٔ مالیه وسائره‌یه متعلق احکام خصوصیه‌دن مرکبدر :

قید حیات شرطیله انتخاب ایدیلن پطریقك مأموریتی باب عالیجه تصدیق اولنور . پطریق ، ملته عائد اموری طوغریدن طوغری‌یه باب عالی ایله رؤیت ایدر .

نصفی هرسنه تجدید ایدلك اوزره اون ایکی متروپولیدن مرکب اولان (سن‌سینود)، یعنی مجلس روحانی احکام مذهبیه‌نك محافظه‌سنه و انضباط روحانی‌یه نظارت ایدر .

امور مذهبیه‌ده مجلس روحانی‌یه مقابل اولمق اوزره اون ایکی اعضای جسمانیه‌دن مرکب برمجلس ملی موجوددر، که هم برهیئت عدلیه ، هم‌ده برمجلس استشاری خدمتنی کورر . بو مجلس مکتبلره ، کتبخانه‌لره ، خسته‌خانه‌لره وسائره‌یه مأمور اولوب متروپولیدخانه محاکم حقوقیه‌سی ایله اختیار مجلسلری طرفندن اعطا ایدیلن حکملری استینافاً تدقیق ایدر .

مجلس روحانی ومجلس ملی طرفندن منتخب اعضا ایله مسالك حره ، تجارت، صنایع و سائره منسوبینی آره‌سندن تفریق ایدیلن ذواتدن مرکب اولان مجلس عمومی دخی جماعته عائد اهمیتلی مسائلك جمله‌سنی تدقیق و مذاکره ایلر .

ارمنی جماعتنه عائد نظامنامه ، پطریقك رئیس روحانی صفتیله حائز اولدیغی امتیازاته خلل ویرمه‌مکله برابر ، صلاحیتنی درت یوز اعضادن مرکب بر مجلس عمومی ایله تحدید وتقیید ایتمشدر . صورت تشکیلی و اعضاسنك طرز انتخابی جهتیله حقیقی برهیئت مبعوثانی

ارمنی جماعتندن وبوجماعت آره‌سنده ۱۸٦۷ سنه‌سنده ظهورایدن اختلاف مذهبیدن،قوهٔ جسمانیه وروحانیه‌نك راهب (حاصون) ك شخصنده جمع ایدلمسندن بالآخره بحث ایده‌جکم .

آندیران بومجلس عمومی مصالح عادیه‌نك رؤیتنی اون درت اعضادن مرکب برمجلس روحانی ایله یکرمی اعضادن مرکب بر مجلس جسمانی‌یه تودیع واداره ، مالیه ، معارف ، عدلیه ایشلریله مشغول اولمق اوزره مختلف قومیسیونلر تعیین ایدر . امور مختلفه‌نك اداره‌سی سالف‌الذکر ایکی مجلس اعصاسندن مرکب برمجلسه عائددر . بو مجلس موقتاً اجتماع ایلر .

موسوی جماعتنك نظامنامهٔ اساسیسنه نظراً ملت رئیسنه معاونت ایتمك اوزره بری احکام مذهبیه‌یی تطبیقه مأمور بر نوع محکمهٔ روحانیه اولان،دیکری بر مجلس اداره و صلح محکمه‌سی وظیفه‌سنی‌ایفا ایدن ایکی مجلس موجوددر. [بونظامات مختلفه ایچون« اوبیچینی»نك « دولت عثمانیه‌نك حال حاضری » نامنده‌کی اثرینك ۱۹۱ الی۲۱۲نجی صحیفه‌لرینه مراجعت اولنملیدر] .

سکزنجی باب

اغتشاشات داخلیه . — بغدانده ، قره‌طاغ ، هرسك ، سوریه امورینه اوروپانك مداخله‌سی . — اهالینك صدقی . — انقلاب تشبثاتی .

باب عالینك دوچار اولدیغی مشکلات وغوائلك اسبابی یالکز خط همایونك ۱۸۵۵ مقدمات صلحیه‌سنك دردنجی ماده‌سنه صورت مخصوصه‌ده تعلق اولان موادینك موقع اجرایه وضعندن عبارت دکلدی .

پارس معاهده‌نامه‌سنك ۲۴ نجی ماده‌سی موجبنجه افلاق وبغدانده مملکتك تشکیلات قطعیه‌سی حقنده‌کی آمال وتمنیاتی اظهار ایچون خصوصی دیوانلر ، مجالس عمومیه اجتماع ایده‌جکدی؛ آرای عمومیه ملته مراجعتدن عبارت اولان بو تدبیرك الك مهم نقطه‌سی بکلکلرك اتحادی مسئله‌سی ایدی . بغدانده ، اتحاده مخالف اولان قابینه‌لرك تأثیری آلتنده اجرا ایدیلن انتخاب اتحاد طرفداری دولتلر طرفندن هدف اعتراض اولدی ؛ حکومت عثمانیه (یاش) ده اجرا ایدیلن انتخاباتك موافق نظام اولدیغنی ادعاده اصرار ایلدیکی ایچون (فرانسه) ، (پروسیه) ، (روسیه) و (ساردنیا) حکومتلری درسعادتده‌کی سفیرلرینه بایراقلرینی ایندیرملرینی [باب عالی ایله قطع مناسبتی] امر ایتدیلر .

اوچنجی (ناپولئون) ك (اوسبورن) سراینده (انکلتره) قرالیچه‌سی (ویقتوریا) ایله ملاقاتی نتیجه‌سنده (بغدان) انتخاباتی فسخ ایدلدی و ۱۸۵۶ معاهده‌نامه‌سنه واضع الامضا دولتلر آره‌سنده مختل اولمغه باشلایان آهنك وفاق بوصورتله تأمین وادامه اولندی .

دولت عثمانیه‌یه ویرکو ویرن ایکی ولایتده ظهور ایدرك آره‌صره تهدید آمیز بر شکل آلان بو مشکلاتی ، اغتشاشات داخلیه تعقیب ایتدی . داخلی قاریشیقلقلر ، برمدت ، حکومت مرکزیه‌نك بتون انظار دقتنی جلب ایلدی .

عمومیتله ، اهالی اندیشناك ، متهیج ایدی . کرك اوروپا ، کرك آسیا ولایات عثمانیه‌سنده بین‌الاهالی بعض نمایشلر اجرا ایدیلیور ، کیتدکجه دها زیاده صبرسزلق ، دها زیاده جرأت کوستریلیوردی . ١٨٥٨ سنه‌سی ایلك بهارنده قره‌طاغ ، هرسك قطعه‌سنك کندیسنه عائدیتنی ادعا ایلدیکی طرفلرینه هجومه حاضرلندی . بر چوق نقطه‌لرده ظهور ایدن عصیان (بوسنه)یه‌ده سرایت ایتدی . حکومت عاصیلری تأدیب وتنکیل ایچون تدابیر شدیده اتخاذینه مجبور اولدی؛ فقط عینی‌زمانده ، ادارهٔ ولایاتده‌کی نواقصك سبب‌اولدیغی حقسزلقلری تصدیق واعتراف ایلدیکی‌ایچون، عصاتك شکایاتنی استماع وتدقیق ایله مناسبلرینی قبول‌ایتمك وظیفه‌سیله مکلف‌ایکی بیوك‌مأمور کوندردی .

بو حادثات دول معاهده‌نك نظر دقتنی جلب‌ایلدی ؛ دولتلر مداخله نیتنده اولدقلرینی بیلدیردیلر . وکلای عثمانیه دیدیلرکه :

« اجانب ، امور داخلیه‌مزه مداخله ایدرلرسه اعادهٔ آسایش خصوصنده‌کی تشبثاتمزده شبهه‌سزکه موفق اوله‌میز . عصیان ایدن اهالی ، بزم عادتا مجرملر کبی (اوروپا) محکمه‌سی حضورینه جلب ایدلدیکمزی کورنجه، هرزمانکندن زیاده سوز آکلامازاوله‌جقلردر. ذاتاً (پارس) معاهده‌نامه‌سنك ٩ نجی‌ماده‌سی بزی ، دولتلرك مداخلات ذاتیه ویا مشترکه‌سندن مصون بولندیرمیورمی ؟ »

١٨٥٦ قونغره‌سندن بری ایلك دفعه اوله‌رق باب عالی طقوزنجی ماده‌دن بحث ایدییوردی. (اوروپا) دولتلری حکومت عثمانیه‌نك عزت‌نفسنی اوقشامق ایچون بوماده‌یی ، تناقضی حاوی اولدیغنی یوقاریده سویلدیکم ٩ نجی ماده‌یی معاهده‌نامه‌یه ادخال ایتمشلردی . اغتشاشات داخلیه ظهور ایدنجه ، (اوروپا) قابینه‌لرینك اکثری مادهٔ مذکوره‌نك دول معظمه‌یه ـ دولت عثمانیه‌نك محافظه‌سی، ترقی وانسانیت مقصدیله ـ خط همایونك موقع اجرایه وضعنه نظارت ایتمك حقنی بخش ایتمکده اولدیغنی بیان ایلدیلر .

فی‌الحقیقه (فرانسه) ، (انکلتره) و (روسیه) حکومتلری قره‌طاغك کندیسنه عائدیتنی ادعا ایلدیکی (غراحووو) قضاسنك عساکر عثمانیه طرفندن اشغالنه متفقاً مانع اولدیلر . بو اوچ دولتك حمایه‌سیله ١٨٥٨ سنه‌سی‌اواخرنده

بر نوع متارکه عقد ایدیله‌رك ۱۸۵۶ده‌كی اراضی «استاتوقو» سنك محافظه‌سی قرارکیر اولدی [*] .

دیکر طرفدن، یونان مأمورلری طرفندن خفیاً تحریك ایدیلن کریداهالیسی آره‌سنده شدتلی برغلیان حصوله کلدی . یونانیلرك «بیوك فکر»ی طرفدارلری، «بیزانس» ایمپراطورلغنك یکیدن تأسسنی تخیل ایدنلر غایت واسع مقیاسده ترتیباتده بولنیورلر، ممالك عثمانیه‌نك روم عنصری غالب اولان محللرندن ایشه باشلایه‌رق اهالی‌یی تحریك وتشویقدن کری طورمیورلردی .

نهایت، (جده) قتالی وقوعه کلدی . بوقتال (اوروپا) یی پك زیاده متأثر ایتدیکی کبی مجالس عالیهٔ حکومتی‌ده شاشیرتدی .

ایشته بو غائله‌لر ایله اوغراشیلدیغی صره‌ده خط همایون اهمال ایدلمشدی . اهالی، دها اول، برحالده یشامغه حقلری اولدیغنی حس ایدییورلر واصول اداره‌نك تبدل ایتدیکی، برطرز اداره‌دن دیکر طرزاداره‌یه کچیلدیکی زمانلرده ظهوری طبیعی اولان مشکلات وغوائلی اصلا نظر اعتباره آلمیورلردی . هرنوع تبدلات اجتماعیه‌ده شایان دقت برنقطه کوریلیر، که اوده اهالینك اسکی فنالقلردن قورتولدیغی نسبتده یکی ایسلکلر ایچون صبرسزلق کوسترمسیدر.

مملکتك ادارهٔ عمومیه‌سنده حس اولنه‌جق درجه‌ده بر اثر ترقی کورلمیور ایسه، بوحال برچوق شرائطك مفقودیتی ایله برابر مأمورین حکومتك کفایتسزلکندن ایلری کلیوردی . باب عالی‌یی اداره ایدن ایکی ناظرك اقتدار ودرایتی، خلوص نیتی انکار ایدیله‌مزدی . فقط اصلاحاتك دها مؤثر ودها سریع اولمسی عجبا یالکز بونلرك الندهمی ایدی؟ طوغریسنی سویلمك لازم کلیرسه، ۱۸ شباط ۱۸۵۶ فرمان همایونی، کافهٔ موادی همان موقع تطبیقه قونه‌بیله‌جك برقانون دکلدی؛ یالکز، آتیاً یاپیله‌جق قوانین ونظاماتك استناد ایده‌جکی قواعد اساسیهٔ جدیده‌یی اعلان ایدییوردی . خط همایونك اعلان ایلدیکی موادی موقع اجرایه وضع ایده‌بیلمك ایچون ولایاتك هیئت عمومیه‌سنی اداره ایدن قوانینك قسم اعظمنی تجدید وتعدیل، یاخود یکیدن تنظیم ایتمك لازم کلدکدن بشقه یا عصرلرجه زماندن بری برلشوب قالان اخلاق وعادات، یاخود نفوسك غایت غیر متساوی برصورتده تقسیمی، ویا املاك واراضینك

[*] تشرین ثانی ۱۸۵۸ تاریخلی قره‌طاغك تحدید حدود پروتوقولی .

صورت تصرفی و ویرکویه تابع موادك ماهیتی اعتباریله بعض ولایات آره‌سنده موجود اولان‌فرقلری‌ده نظراعتباره آلمق اقتضا ایتمکده‌ایدی. ممالك عثمانیه‌نك هرطرفنده طرز اداره‌نك عینی زمانده وعینی صورتله تبدل ایتمسنك قاریشیقلغی تزیید ، حکومتسزلکی انتاج ایلمسندن قورقیلوردی .

خط همایونك نشرندن ایکی سنه صکره باب عالی ، بتون‌قوانین ملکیه ، جزائیه وما لیه‌یی تعدیل وتجدید ایله‌مش اولمسندن طولایی بحق اتهام ایدیله‌بیلیرمی ایدی ؟

ایکی اصلاحاتپرور ناظرك دوستلری بونلری مسئولیتدن قورتارمق وصبرسزلری تسکین ایتمك ایچون بومطالعاتی درمیان ایدییورلردی .

مع‌ما فیه ، عالی وفؤاد پاشالرك حسن نیتلری تسلیم ایدلمکله برابر ، کافهٔ امور حکومتك پادشاهه تودیع اولنمسندن ، غایت صیقی بر اصول مرکزیتدن عبارت اولان طرز حکومتك الآن دوام ایتمسی سبب شکایت اوله‌بیلیردی . چونکه‌بوطرز حکومت، مصالح عمومیه‌یی‌ثبات‌ومتانت قلبدن محروم‌برکیمسه‌نك کیف وآرزوسنه ، مقربینك انتریقه‌لرینه براقمق دیمکدی . ایشته ، اصل فنالق بوراده ایدی ؛ درسعادت اهالیسی بونی آکلامغه باشلامشدی .

او زمان حکمفرما اولان بحران شدید مالی حوایج ضروریه‌دن معدود اشیا فیأتنی هریرده تزیید ایتمش ، مسکوکاتك پیاسه‌دن چکیله‌رك یرینه قوائم نقدیه قائم اولمسنه سبب اولمشدی . اهالی اك حساس طرفندن اورولمشدی ، اولجه عینی حال تحدث ایتدیکی زمان یاپیلدیغی کبی بودفعه‌ده آچیقدن آچیغه پادشاهی‌اتهام ایدییورلردی. صدر اعظم ، پادشاهدن بشقه کندیسنه دخی طعن وتشنیع ایلین غیرممنونلره‌خوش کورونمك ایچون بعض تدابیر اتخاذینی تنسیب ایتدی ، ممالك عثمانیه‌نك اصلاحاتنه سرای همایوندن باشلامق لازم کلدیککنی پادشاهه عرض ایلدی .

عبدالمجید، مملکتنك بولندیغی موقع‌وخیمی پك آز آکلامش اولمقله برابر صدر اعظمك معروضاتنی‌قبول ایتدی. بالذات حاضر بولندیغی حالده باب‌عالیده قرائت ایتدیردیکی برخط همایونده سوء استعمالات اداره‌یی تصدیق واعتراف

ایدرك انتظام واقتصاده رعایت اولنمسنی شدیدالمآل جمله‌لرله اخطار وبو وصایایه ایلك اوله‌جه کندیسی توفیق حرکت ایده‌جکنی بیان ایلدی [*] .

برچوق پاشالره خطاباً یازلمش تعریضات شدیده‌یی حاوی اولان بوخط همایونك نشرینی متعاقب تشکیلات مالیه وعدلیه‌یه ، مأمورین محلیه‌نك وظیفه وصلاحیتلرینك دها معقول برصورتده توزیع وتقسیمنه ابتدار ایدلدی .

معمافیه ، سلطان عبدالمجیدك وکلاسنك تزیید سعی واقداملری مقصدیله صورت مطنطنه‌ده قرائت ایتدیردیکی خط همایون حدت عمومی‌یی تسکین ایده‌مدی. بالعکس ، حکومتك مهارتسزلکنی ، مملکتك وخامت حال وموقعنی صورت رسمیه‌ده افشا واعتراف ایلدیکی ایچون نفرت عامه‌یی تزیید ایتدی . افکار منوره صنفنده اوله‌جه باشلامش اولان فکر مخالفت یواش یواش کسب قوت ایلدی وبرازصکره حکومت علیهنده حقیقی ترتیبات خفیه شکلنی آلدی .

دمین سویلدیکم وجهله ،الك زیاده، بدایت سلطنتندن اعتباراً سلطان عبدالمجیدك اطرافنی آلوب نفوذ حکمداری‌یی الده ایدن ، بونفوذی منافع شخصیه‌لری اوغورنده استعمال ایلین ، پادشاهی تجربه‌سز وقرارسز برحکمداره چویرن ، انتریقه‌لره واسطه وارتکابات واختلاساته بیلمیه‌رك شریك جرم یاپان مقربین علیهنده برجریان افکار واردی. اردوده باشلایان نفحهٔ انقلاب ، علما آره‌سنده مأمورین اداره‌نك الك یوکسك طبقه‌سنده دخی پایلدی. هریرده دها ایی براستقبال ایچون بر میلان غیر اختیاری حس اولنیوردی ؛ اواثناده ترکیاده عینی مقصدله اولمسه بیله عینی احتیاج حسی ایله متخسس بر افکار عمومیه موجوددی . بو احتیاج ایسه تبدل وانقلاب احتیاجی ایدی .

بوبابده‌کی وثائق ذاتیه‌م اوقدر قطعی وصریحدرکه آوروپای عثمانی ولایتنك برچوغنده وقوعه کلن بعض حادثاتی ذکر ایتمك صورتیله ارکان مأمورین محلیه‌دن قسم اعظمنك پایتختده حاضرلنمقده اولان حرکت انقلابیه‌یه طرفدار اولدقلرینی اثبات ایده‌بیلیرم .

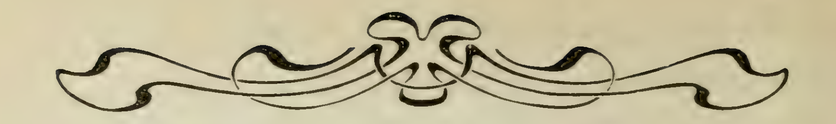
عن‌اصل قفقاسیه‌لی اولان امرای عسکریه‌دن حسین پاشانك اداره‌سی آلتنده برجمعیت خفیه تشکل ایتدی . بوجمعیته داخل اولانلر پك چوق اولدیغندن ایش ، اوزون مدت کیزلی قاله‌مدی ؛ عدم موفقیتله نتیجه‌لندی.

[*] ۲۶ اغستوس ۱۸۵۸ تاریخلی خط همایون .

حکومت علیهنده ترتیباتده بولنانلرك مقصدلری، پروغراملری نه‌ایدی؟ بونقطه‌نك کمال وضوح ایله تنویر ایدیله‌مه‌مش اولدیغنه قانعم. چونکه افکار عمومیه‌نك گردباد هیجانی آره‌سنده مختلف، حتی یکدیگرینه مخالف جریانلر واردی. بعضلرینك، متعصبلرك دین اسلامی (اوروپا) مداخله‌سنك حقارتلرندن قورتارمق فکرینی تعقیب ایتلری محتملدی. «شرقلی برخرستیان» امضاسیله نشر مقالات ایلین بر محرره نظراً، برطرفدن ناموس واستقامتلری شبهه‌دن عاری ذواتدن مرکب مسئول برهیئت وکلا، دیگر طرفدن اعضاسی بلاتفریق جنس ومذهب کافهٔ صنوف تبعه آره‌سندن منتخب بر مجلس مبعوثان تشکیلی مقصدیله حرکت ایدیلیوردی.

فکر تعصبه مبتنی اولسون اولمسون انقلابك هرحالده تعصبك غلبه‌سیله وجوده گلسی وخرستیانلردن دها متحد اولان مسلمانلرك تفوق ایتملری محتملدی. بواحتمال، وجودپذیر حقیقت اولنجه، دولت عثمانیه مدهش بربحرانه دوچار اوله‌بیلیر واحتمالکه بوبحران الیوم حکومتی آغیر آغیر ییوب بیتیرن فنالقلردن زیاده وخیم برنتیجه انتاج ایلیه‌بیلیردی.

طقوزنجی باب

دول معاهده‌نك شكايات ومراجعات مشتركه‌سی . — روسیه‌نك بلغارستانده، بوسنه وهرسكده بين الملل تحقيقات اجراسی حقنده‌كی تكليفی . — صدر اعظمك ولايات مذكوره‌یه اعزامی .

مع مافيه حكومتسزلكك سبب اولديغی اغتشاشات ولايتدن ولايته سرايت ايدييور ومضايقهٔ شديدهٔ ماليه قريباً بر فلاكتی انتاج ايده‌جك كبی كورونيوردی . حكومتك عطالتی ايله برقات دها كسب وخامت ايدن تهلكه‌نك اسباب حقيقيه‌سنی كشف وتعيين پك قولايدی . اصلاحات خط هايونی عادی بر پروژه حالنده قالدقجه ، يكديكره دشمن صنوف مختلفه آره‌سنده حصول اتحاده سبب اولمق شويله طورسون ، دائما بر نائرهٔ نفاق اوله‌جقدی ؛ فرمان هايون ، خرستيانلر ايچون بر آلت مطالبات ، مسلمانلر ايچون بوستان‌قورقولغی خدمتی كورمكده ايدی . افكار خلقی تهييج ويا تخويف ايده‌جك پارلاق وعدلرده بولنمقدن ايسه حقيقی اجرآت واصلاحاته لزوم واردی . احوال وشرائط حاضره‌یه كوره اتخاذ تدابير احتياجنی حس ايدن دول اجنبيه قابينه‌لرينك فكرلری بومركزده ايدی .

٥ تشرين اول ١٨٥٩ تاريخنده دول معاهده سفراسی طرفندن صدر اعظمه تبليغ اولنان (مه‌موراندوم) ده «تركيانك كندی كنديته ياردیم ايتمه‌مسندن ، اصلاحاتك تدريجی ودائمی برصورتده تطبيقنه تشبث ايتمه‌مسندن ، ١٨٥٦ فرمانيله تعين ايدن مقصده وصول ايچون كافی درجه‌ده خواهش كوسترمه‌مسندن» طولايی بيان تأسف ايديليوردی .

هرنه‌قدر بولسان معتدل (پارس) معاهده‌نامه‌سنه واضع الامضا دولتلرك آمال ومقاصدينه تماماً ترجمان اوله‌مامش ايسه‌ده باب عالی مراجعت واقعه‌نك

اهميت سياسيه‌سنی آكلادی ومتيقظ طاورانمغه باشلادی . دول معظمه‌نك مراجعت مشتركه‌سی ، دها مؤثر ، دها واضح اوله‌جغی شبهه‌سز بولنان تشبثات خصوصيه‌يه مانع اوله‌مازدی . فی‌الحقيقه براز صكره دولتلر آيری آيری دخی باب عالی‌يه مراجعت ايتديلر .

(روسيه) حكومتی دول سائره‌يه تقدم ايلدی ؛ دول غربيه‌نك تركياده‌كی نفوذينه قارشی حركت ايتمك، وقتيله حائز اولديغی شان وشهرتی خرستيان اهالی نظرنده اعاده ايتمك ايچون فرصتدن استفاده فكرينه دوشدی . بلغارستان ايله بوسنه وهرسكده‌كی رعايانك احوالی حقنده بين‌الملل تحقيقات اجراسنی وتبعه‌نك بوصنفی ايچون دها زياده تأمينات بخش بر اصول اداره تأسيس ايدلمك اوزره باب عالی ايله ائتلاف حصوله كتيرلمسنی برلسان متعظمانه طلب ايتدی .

بوايكی تكليفی حاوی اولان تحريرات عموميه‌ده عثمانلی خرستيانلر حقنده ـ قرال (ويقتور امانوئل)ك ، ١٨٦٨ سنه‌سنده ، بتون ايتاليان قرداشلرينه برابطهٔ اخوت واتحاد ايله مربوط بولنديغنی ايما ايدن قول مشهورينه مشابه اولمق اوزره ـ شايان دقت بر اثر توجه ومحبت كوسترلمشدی .

(روسيه)نك بوحركتی هيچ كيمسه‌نك اميد وانتظار ايتمديكی برضربهٔ مدهشه ايدی .

(انكلتره) سفيری درحال مقابله‌يه مسارعت ايتدی؛ سالف‌الذكر ولاياتده (اوروپا) دولتلری طرفندن تحقيقات اجراسی فكرينی شدتله رد ايلدی وبويله برتشبثك تركيانك حيثيتی اخلال واك زياده محتاج اولديغی بر زمانده اعتبارينی الی‌الابد امحا ايليه‌جكنی سويلدی .

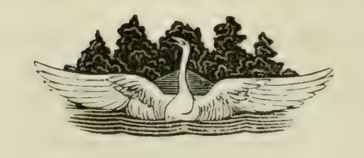
حقيقت حالده، (انكلتره) سفيری دولت عثمانيه‌نك حيثيت واعتبارينی محافظه ايتمك مسئله‌سنی اوقدر دوشونميوردی ؛ فقط حكومت متبوعه‌سنك (روسيه) سياستنی ترويج وتعقيبه وحيله‌كار موسقوفلرك يكی برمانووره‌لری نظريله باقديغی بومسئله‌ده ايستر ايسته‌مز ايفای معاونته مجبوراولماسی كنديسی ايچون حائز اهميت برايشدی .

باب عالی، حيثيتی اخلال ايده‌جك بونا كهانی هجومه قارشی طوره‌بيلمك ايچون، (اسلاو) لرله مسكون ولاياته اركان مأمورين عثمانيه‌دن مركب بر

قومیسیون کوندره‌جکنی وبوقومیسیونده غیر مسلم اهالیٔ محلیه‌دن دخی وکیللر بولندیریله‌جغنی اعلان ایتدی .

بوتدبیر (روسیه) نك خوشنه کیتمدی . (پترسبورغ) قابینه‌سی کندی پروژه‌سنك قبولی خصوصنده اصرار ایلدی . نهایت (فرانسه) حکومتی طرفندن تکلیف ایدلمش اولمسی محتمل اولان برصورت ائتلاف عقد ایدلدی؛ صدر اعظمك، صلاحیت فوق‌العاده‌یی حائز اوله‌رق ، مراکز مختلفهٔ ولایاته کیتمسی وکوره‌جکی سوء استعمالاتی ازاله ایچون بلااستیذان تدابیر لازمه‌یی اتخاذ ایلمسی قرارکیر اولدی .

عالی پاشانك یرینه کچن قبریسلی محمد پاشا ، معیتنده مسلمان وخرستیان برچوق مأمور بولندیغی حالده ، ١٨٦٠ سنه‌سی مایسی اواخرنده (وارنه) یه متوجهاً حرکت ایتدی .

اوننجی باب

بحران مالی . — حکومت عثمانیه طرفندن قبول ایدیلن چاره‌لر . — انکلتره حکومتنك تکلیف ایتدیکی تدابیر متممه . — مجلس مالیه‌نك تشکیلی .

فورطنه کسب سکون ایتمش کبی کورونیوردی . فقط برطرفده زائل اولان اندیشه‌لر دیکر جهتده یکیدن میدانه چیقیور ؛ دولت عثمانیه‌نك امور داخلیه‌سنده (اوروپا) اصول اداره‌سی حرفیاً تطبیق ایدلسه بیله پادشاه ایله حکومتنك فلاکت مقدره‌سنی منع ایدوب ایده‌میه‌جکی جای سؤال کوریلیوردی.

خزینهٔ دولتك منابعی عادتا قورومشدی ؛ معاشدن محروم قالان اردو شکایت ایدییوردی ؛ استانبول خلقنك فقر وسفالتی مسلمانلرله اوروپالیلر آره‌سنده‌کی نفرت وخصومتی اودرجه تشدید ایلیوردی‌که بك اوغلنده مقیم فرنکلر برآرالق آچ قالمش متعصبلرك هجوموندن قورقمشلردی .

استقراض ، مشکلات حاضره‌یی ازاله ایده‌بیلیردی . برحکومتك اعتباری بالخاصه ادارهٔ مالیه‌سنك انتظامنه متوقف اولدیغی آکلاشیله‌مه‌مقله برابربك چوق زماندن بری استقراض مسئله‌سی دوشونیلیوردی .

نهایت باب عالی سرمایه‌داران اجانبه تأمینات بخش اوله‌جق تدابیر مختلفه‌یی موقع تطبیقه قویمغه قرار ویردی . برطرفدن تخصیصات سنیه‌نك، واردات دولت ایله غیر متناسب اولان مصارف بحریه‌نك ویك یوکسك معاشاتك تنقیصنی ، دیکر طرفدن حقیقی بر بودجه حاضرلامق ایچون برمجلس مالیه تشکیلنی پادشاهه تکلیف ایتدی . بوصورتله الده ایدیله‌جك مبالغ اول باول بتون ممالك عثمانیه‌ده ضابطهٔ عمومیه ایله ژاندارمه تشکیلاتنه ومحاکم مختلطه تأسیسنه صرف اولنه‌جقدی . تفصیلات سابقه‌دن آکلاشیلدیغی اوزره بوپروژه، بوتدابیر الك مستعجل ومبرم خصوصات ایچون ایدی؛مقصداساسی سرمایه‌دارانك

امنیتلرینی جلب ایتمك واصلاحاتده بطائت کوسترمسندن طولایی باب عالی‌یی توبیخدن خالی قالمیان دول معظمه‌یی ممنون ایلمك ایدی .

باب عالینك مساعیسی ، ازاله ایدلمك ایسته‌نیلن فنالغك درجهٔ وخامتیله متناسب دکلدی ؛ مع مافیه خارجیه ناظرینك شو : « اییلك ایله فنالق آره‌سنده مبارزه باشلادی ؛ همان جناب حق اییلکك غلبه‌سنی تأمین بیورسون » سوزلرینه باقیلیرسه باب عالی تدابیر مذکوره‌یی اتخاذایچون خیلی‌اوغراشمشدی.

(انکلتره) حکومتی ، مسائل مبرمه‌نك برنجیسنی تشکیل ایدن اعتبار مالینك حصولنی تسهیل ایتمك ایستدیکی ایچون ، واردات خزینه‌نك تزییدینی تأمین ایده‌جك تدابیر متممه‌یی حاوی بر پروژه‌یی باب عالی‌یه تبلیغ ایتدی . (انکلتره) یه نظراً اجانبك، اهالیٔ محلیه‌نك تابع اولدیغی تکالیف ایله مکلف اولمق شرطیله ، املاك حکومتی اشترا ویا استیجاره مأذون اولملری اقتضا ایدییوردی .

املاك مذکوره مأمورین عثمانیه‌دن مرکب برقومیسیون معرفتیله فروخت ویا ایجار ایدیله‌جکدی . بو املاك قارشیلق کوسترلمك اوزره میدان تداوله تحویلات چیقاریله‌جق ؛ رأس‌المالی تأدیه ایدیله‌مین دیون دولت ، فائض و آمورتیسمان بدللرینك تأدیه‌سی ایچون واردات مخصوصه قارشیلق کوسترلمسی صورتیله، دیون‌منتظمه‌یه تحویل اولنه‌جقدی . ادارهٔ اوقاف صورت قطعیه‌ده تبدیل ایدیله‌جك ؛ الحاصل ـ الکنازك برنقطه اولمق‌اوزره ـ ادارهٔمالیه مختلط ، یعنی بین‌الملل برقومیسیونك نظارتی آلتده بولندیریله‌جقدی .

غایت‌عملی‌اولان بوپروژه‌ده ـ که هیچ اولمازسه برچوق موادی آتیاً ترکلر ایچون آلمانلرك (Scha'ybavres Material) دیدکلری‌شیئه‌منقلب اوله‌بیلیردی انکلتره سفیری طرفندن بعض‌مطالعات علاوه‌ایدلمشدی. وکلای عثمانیه‌یه‌اجرای تأثیرفکریله درمیان‌ایدیلن بومطالعات آره‌سنده مسلمانلرك عصرلرجه زماندنبری آلیشدقلری سوء استعمالاتدن بحث اولنورکن دنیلیوردی‌که : « حکومته عائد اراضیٔ واسعه‌نك صرف‌پاشالرك منفعتنه ایشلتدیریلن برچفتلك حالنده‌براقلمسی ممکن وجائز دکلدر. بواراضی ، آرتق، صرف ملت غالبه‌نك استفاده‌سی ایچون ایشلدیله‌مز . » بعده‌شوسوزلر علاوه اولنیوردی : « لذلك اوروپالیلرك افکار وتجاربنه عرض‌احتیاج ایدلمه‌دن ادارهٔدولتی اصلاح ایتمك‌ممکن دکلدر.شبهه‌سزکه

عثمانلیلر اوته‌دنبری امور حکومت ایله الفت وعناصر سائره‌یه تفوق ایتدکلری، حتی بوخصوصده برنوع مهارته وبرقوهٔ سوق‌الطبیعیه‌یه مالك اولدقلری ایچون برموقع ممتاز احراز ایتمشلردر ؛ اکر حکومتی محافظه ویااستحصال امرنده هرجهته صرف مساعی ایدلمسی لزومنی ادراك زحمتنی اختیار ایدرلرسه عناصر سائره‌دن هیچ بری بوموقع ممتازی الده ایتمك ایچون کندیلریله رقابت ایده‌مز. لکن ترکلرك نه شمدیکی موقعلرینه کووه‌نوب خواب غفلته طالملری ، نه‌ده بو موقعك کندیلرینه بخش ایلدیکی حقوق و وظائفی مبالغه‌لندیرملری جائز اوله‌ماز .

« برقومك مملکتك رأس‌اداره‌سنده قالمسی ایچون، مزیات عالیه‌صاحبی اولدیغنی کوسترمسی ایجاب ایدر . حال‌بوکه الیوم جاری اولان رشوت ، ارتکاب ، عطالت، حمایت‌وصحابت، افکار باطله‌ترکلرك محافظه وادامه ادعاسنده بولندقلری تفوق ایله قابل تألیف دکلدر . (اوروپا) نك ذکا و عرفانندن استفاده ایدرك اوروپالیلرك خصائل و مزیات کزیده‌سنه صاحب اولمق ، حکومات متمدنه موقعنده صعود ایتمك ترکلرك النده‌در . حکومات متمدنه‌نك اکثری نه‌ترکیا قدرواسع ، نه‌ده اونکیکی قدر منبت طوپراقلره مالك اولمدقلری حالده دول معظمه صره‌سنه کچه‌رك صاحب شان و شرف اولمشلردر ؛ حال‌بوکه دولت عثمانیه صرف کندی بارثقیل ضعفی آلتنده ازیله‌رك دوچار انقراض و خرابی اولیور . »

ایشته ، (انکلتره) سفیری سیر (بولوەر H. Bulwer) ك ـ باب‌عالیجه مؤثر اولمقدن زیاده کندیسی ایچون باعث شرف اولان ـ بیوك بر صمیمیت ومتانت ایله حکومت عثمانیه‌یه ارائه ایلدیکی حقایق بونلر ایدی .

اوصره‌ده با ارادهٔ سنیه تشکل ایدن مجلس مالیه‌یه اوچ اجنبی دلکه آلندی ومجلس همان ایفای وظیفه‌یه باشلادی .

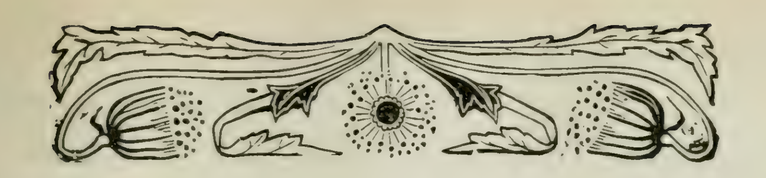
مجلس‌مالیه بالواسطه وبلاواسطه تکالیفك صورت التزامنی ، قوائم نقدیه‌نك میدان تداولدن چکیلمسی چاره‌لرینی تدقیق ایتدی ؛ مذاکراتنه ابتدار ایدیلن استقراضك موفقیتله عقدینی تأمینه مدار اوله‌جق تأمینات آرادی . مجلس ، بالخاصه ویرکولرك صورت جبایتنده‌کی نقصانلره ، سوء استعمالاته عطف نظر دقت ایتدی وبوسوء استعمالاتك خزینهٔ حکومتی زنکینلتمه‌دن مملکتك منابع

طبیعیه‌سنی قوروتدیغنی، اهالیٔ زراعیه‌نك آره صره قیام وعصیان ایللرینه باشلیجه سبب اولدیغنی کوردی .

فقط مجلسك مذاکرات ابتدائیه‌سی ـ (انکلتره) ، (فرانسه) ، (اوستریا) دلکه‌لرینك مساعیسنه رغماً ـ ناتمام قالدی، هیچ بر نتیجهٔ عملیه استحصال ایدیله‌مدی . (اوروپا) دلکه‌لرینك اکثر تشبثات و تکلیفاتی اعضای عثمانیه‌نك کوشکلکی ویا سوء نیتی قارشیسنده عقیم قالیوردی . دها غلبه‌لك اولان اعضای عثمانیه حکومته قارشی استقلال ایله‌حرکتدن عاجز ایدیلر [*] . بونك ایچون ، برمدت صکره ادارهٔ عثمانیه‌نك عادات قدیمه‌سنجه همان هیچ برتبدل وقوعه کلمه‌مش اولدیغی کورلدی . مأمورین کمافی‌السابق حکومتی صویورلر ؛ حکومتده ، اسکیسی کبی ، غلطه بانکرلرینك استقراضات محتکرانه‌لرینه ، قوائم نقدیه اخراجنه ، یعنی باعث فلاکت اولان تدابیر غیر معقوله‌یه مراجعته مجبور اولیوردی .

[*] انکلیز دلکه‌سنك ۱۸٦۱ سنه‌سنده نشر اولنان ماوی کتابده مندرج راپورسه مراجعت .

اون برنجی باب

صدر اعظم تحقیقاتنك انقطاعی . — روسیه‌نك بین‌الملل تحقیقات اجراسی متضمن پروژه‌سنی تأکید ایتمسی . — انکلتره طرفندن روسلرك پروژه‌سنه مقابل تنظیم اولنان پروژه ایله اصلاحات اداره بلانی .

صدراعظم ، تحقیقاتنه دوام ایدییور وولایاتدن آلنان خبرلر کندیسنه مساعد بولنمیوردی . تفرعات اموره طالوب مقصد اصلی‌ی غائب ایدییور ، صلاحیت واسعه‌یه‌مالك بررئیس وکلادن زیاده برمستنطق کبی حرکت‌ایلیوردی . درت آی دوام ایدن غیبوبتی زماننده آنجق بلغارلرله مسکون قضالری طولاشه‌بیلمشیدی .

(بوسنه) ده ، (هرسك) ده هیجان افکار آرتیوردی . صدر اعظمك (نیش) دن (سرای بوسنه) یه عزیمتنه انتظار اولنورکن درسعادته عودت ایچون یوله چیقدیغی خبرآلندی . اثنای سیاحتده مهم بروقعه تحدث ایتمشدی . (لبنان) ده درزیلر ایله مارونیلر بربرلرینه هجومه باشلامشلر ؛ (اوروپا) دولتلرینك قطعهٔ مذکوره‌یی اشغال ایلیه‌جکلری محقق عد ایدیلیوردی . فؤاد پاشا کمال استعجال ایله جبله کوندرلمش ، یالکز قالان عالی پاشا بر یأس عظیمه دوچار اولمشدی .

(روسیه) سفیری ، قبریسلی محمد پاشانك آنسزین عودتنی خبر آلنجه پك زیاده حدتلندی ، یاخود اویله کوروندی ؛ بین‌الملل تحقیقات اجراسی حقنده‌کی پروژه‌سنی تکرار میدانه چیقاردی . باب عالی ، صدراعظمك مأموریتی موقتاً دوچار انقطاع اولوب بر مدت صکره ینه تفتیشه چیقه‌جغنی بیانه مسارعت ایتدی وبرقاچ کون کچنجه ، مأموریت مذکوره‌نك نتایج اولیه‌سنه دائرمفصل

بر تحریرات عمومیه نشر ایلدی. ١٨٦٠ سنه‌سی تشرین اولنده نشر ایدیلن بووثیقه شقاوتک منعنه، مأمورین محلیه طرفندن وقوعه کتیریلن سوءاستعمالاتک ازاله‌سنه، محله وکوی مختارلرینک اصول انتخابنی اصلاحه، ضابطهٔ محلیه مأمورلرینک حین تعیینلرنده دها شدتلی طاورانلمسنه، الحاصل اصلاحات مطلوبه‌یی حصوله کتیره‌میوب فقط سوء استعمالات حقیقیه‌یی، اهالینک شکایاتنده یک محق اولدقلرینی ارائه ایدن ایکنجی درجه تدابیره دائر تفصیلاتی حاوی ایدی.

(انکلتره) سفیری دخی ادارهٔ عمومیه‌نک کافهٔ شعباتی حقنده قونسلوسلره کوندردیکی اسئلهٔ عدیده‌نک جوابلرینی آله‌رق احوال ولایاته دائر برفکر پیدا ایتمش و قونسلوسلرک اوراق تحقیقیه‌سندن استنتاج ایلدیکی تدابیردن باحث بر تحریرات عمومیه نشر ایلمشدی.

انکلیز سفیرینک باب عالی ایله سفارات اجنبیه‌یه تکلیف وتوصیه ایلدیکی تبدلات اساسیه خلاصةً بروجه آتی بیان اولنور:

مجلس احکام عدلیه ومجلس تنظیمات نامیله موجود اولان ایکی بیوک مجلس یرینه اصلاحاتک تطبیقاتنه نظارت ایتمک وظیفهٔ اصلیه‌سیله مکلف اولمق اوزره هم رأی استشاری‌یه، هم‌ده قوهٔ اجرائیه وعدلیه‌یه مالک بر مجلس تشکیلی. بو مجلس اک یوکسک موقعده بولنان مأموریندن انتخاب ایدلمک وبعضلری خرستیان اولمق اوزره بش سنه مدتله تعیین قلنان اون ایکی اعضادن مرکب اوله‌جقدی.

اعضای مجلسدن برقسمی فوق‌العاده قومیسر صفتیله ولایاتده بولندیریله‌جقدی؛ غایت واسع صلاحیته مالک اولان بواعضادن هربری معین برقطعه‌یه نظارت ایده‌جکدی.

دیکر اعضا درسعادتده اقامت ایده‌جکلر وسیار رفیقلری طرفندن اشعار ایدیله‌جک کافهٔ امور حقنده بیان مطالعات ایلیه‌جکلردی. سفارتخانه‌لر شکایت ایتدکلری مأمورلرک محاکمه‌سنی مجلس مذکوره حواله ایده‌بیله‌جکلردی؛ بوصورتله لزوم کوستردکلری تحقیقاتک حین اجراسنده سفارت ترجمانلرینی حاضر بولندیرملری جائز اوله‌جقدی.

بیوک بر مأمورک تحت ریاستنده تشکل ایده‌جک بر قومیسیون مخصوص

صدراعظمك اهمال ايتـديكى ولاياته كيده‌جكدى ؛ صدراعظم دخى بالآخره ولايات مذكوره‌يه بالذات عزيمت ايليه‌جكدى .

يكى مجلس اول امرده ايى بر ضابطه هيئتى تشكيلى ، محاكمك اصلاحى، خرستيانلرك محاكم حضورنده استماع شهاداتى ؛ اعشار اصولنك الغاسى، عمومه كشاده مكتبلر تأسيسى ، هريرده واليلرك معيتنده بولنوب هم مذهبلرينك تمنيات وشكاياتنى مبين اولمق اوزره مجلسه اوچ آيده بر راپور اعطاسيله مكلف خرستيان مستشارلر تعيينى مسئله‌سيله اشتغال ايده‌جكدى .

ايكى بيوك مجلسك ـ انكليز سفيرينك تكليفى وجهله ـ برمجلسه تحويلى ، شبهه‌سزكه ، سفرانك ۱۸۵۹ سنه‌سى تشرين اولنده باب عالى‌يه مراجعت ايدرك خط همايون احكامنك موقع تطبيقه وضعى خصوصنه كافى درجه‌ده معاونت ايتمه‌مسندن طولايى حكومت عثمانيه‌دن شكايت ايلدكلرى صره‌ده‌كى تصورلرينه موافقدى . لكن يكى مجلس اعضاسـنه توديع اولنـان وظائف بعض مرتبه قاريشيق دكلميدى؟ ولايتك تشكيلات اداره‌سنده امور عدليه واداريه‌نك تفريقنه چاليشلديغى بر صره‌ده اعضـاى مجلسه وظائف عدليه واداريه‌يى توديع ايتمك مناسبمى ايدى ؟

هله ، سفارات اجنبيه‌نك مأمورين عثمانيه‌يى اتهام ولاجل المحاكمه مجلسه سوق وبونلرك محاكمه‌لرينه نظارت ايتمسى صلاحيتنه نه‌ديملى ؟

انكليز پروژه‌سى بالطبع سراى همايونى ، باب عالى‌يى تلاشه دوشوردى ؛ بك‌اوغلى محافل‌سياسيه‌سنده عظيم برحيرت‌ايله تلقى‌ايدلدى . پروژه (روسيه)نك بوندن اول درميان ايدوبده (انكلتره) سـفيرى طرفندن شـدتله رد اولنان تكليفلرى‌حقلى كوستردكدن ماعدا شدت نقطهٔ‌نظرندن بونلرك‌ده فوقنده ايدى . عادتا مأمورين عثمانيه قونسلوسـخانه محكمه‌لرينه سـوق اولنه‌بيله‌جك ولورد (پالمرستون) ك حقسز ومضر برحركت‌اولمق اوزره توصيف ايلديكى مداخله، دائمى ومنتظم بر اصول حالنه كيره‌جكدى .

ذاتاً سير (بولودر) ك تكليف ايلديكى تدابيرك چوغى رأيلرينه مراجعت ايلديكى قونسلوسلرك افكارينه موافق دكلدى . قونسلوسلرك افكار ومطالعاتى

غایت صمیمی اولدیغی ایچون بوبابك خاتمه‌سی اوله‌رق بروجه زیر اخذ واقتباسی مناسب کوردم :

انکلیز قونسلوسلری تدابیر آتیه‌یه لزوم کوسترمشلردی :

١ .— مجالس ادارهٔ ولایاتك اصلاحی. مجالس مذکوره‌یه اهالینك عناصر مختلفه‌سندن اعضا انتخابی ایچون دها عادلانه براصول وضعی . ولایت مجلسلرندن قوهٔ عدلیه‌نك تماماً اخذیله بونلرك بعدازین یالکز اموراداره ایله اشتغاللری.

٢ .— امور حقوقیه ، تجاریه وجزائیه ایچون آیری آیری محکمه‌لر تشکیلی . مسلمانلرك مسلمان ، خرستیانلرك خرستیان اعضادن مرکب محاکم حضورنده محاکمه‌لری . دعاوی مختلطه ایچون محاکم مخصوصه تأسیسی .محاکمك دول غربیه‌ده مرعی الاجرا اولان قوانینه کوره ایفای وظیفه ایدرك یالکز عدلیه ناظرینه تابع اولملری وکافهٔ صنوف تبعه شهاداتنی قبول ایتملری .

٣ .— ویرکو مسئله‌سنده مکلفین ایچون بر بلای عظیم اولان التزام اصولنك الغاسی وبونك یرینه تفتیش وانتظام تحتنده اوله‌رق بالعموم تکالیفك طوغریدن طوغری‌یه تحصیل وجبایتی .

٤ .— خرستیانلر ، آیری آلایلر تشکیل ومسقط رأسلرنده خدمت ایتمك شرطیله خدمت عسکریه‌یی ترجیح ایلدکلرندن کندیلری ایچون بر بار ثقیل اولان بدل عسکرینك الغاسی

٥ .— عناصر مختلفه وحتی جماعات غیرمسلمه آره‌سنده‌کی نفرت وخصومتدن طولایی مکاتب مختلطه تأسیسنك عدم امکانی .

٦ .— ایفای وظیفه‌ده استقلال اولمدیغی ایچون خرستیان والی معاونلری تعیینندن تولد ایده‌بیله‌جك تهلکه‌لر .

٧ .— مرابحه‌نك اوکنی آلمق ایچون مؤسسات اعتباریه تأسیسی . طرق نقلیه‌نك اصلاحی ... الخ .

٨ .— خرستیانلرك احوالی کمافی السابق فنا اولوب بونك مسببی ده سوء استعمالات اداره‌در. مأمورین حکومتك مسلك مسامحه‌کارانه‌لریله تشویق ایدلمدکجه مسلمانلر هیچ بر یرده غلیان تعصبله ایقاع جبر وشدته قیام ایتمیورلر .

٩ .— خرستیانلرك صاحب املاك واراضی اولان مسلمانلرله مناسباتی

یك قادر . خرستیان چیفتجیلر غایت صیقی قیود آلتنده بولندقلرندن اصلاح حاللری ایچون هیچ بر چاره کوره‌میورلر .

۱۰ .— روم هیئت رهبانك مناسبتسز ورزیلانه مسلکی .

ایشته ، سیر (بولور) ك تکلیفلرندن بر قسمنه اساس اتخاذ ایتدیکی تمنیات وتنقیدات بونلر ایدی . انکلیز سفیری بر چوق نقطه‌لرده قونسلوسلرك رأیلرندن آیرلمش اولمقله برابر بونلری نشر واعلاندن کری طورمدی .

(انکلتره) سفیرینك فائده‌لی برایشه تشبث ایتمکله برابر اوروپاده (روسیه)نك آمال تجاوزکارانه‌سنه مانع اولمق وابرازفرط غیرت ایله روسلری کریده براقمق ایستدیکی آشکاردی. ذاتاً مقصدحقیقیسی پروغرامنی همان موقع‌تطبیقه قویدیرمق دکل ، رفقاسی اولان سفرای‌اجنبیه آره‌سنده تعاطئ افکاره وسیله بولمق‌ایدی. وبونی تحریرات عمومیه‌سنك خاتمه‌سنده ذکر وایضاح ایتمشدی .

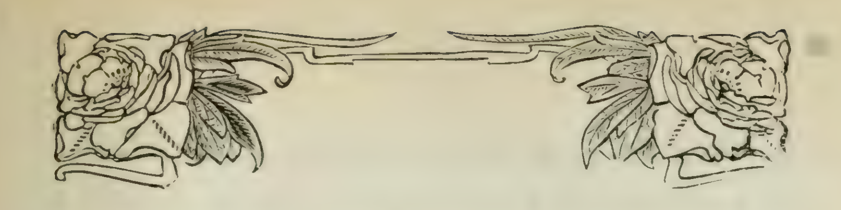
(انکلتره) نك آمال ونیاتنی تماماً آکلایان (روسیه) حکومتی انکلیز سفیری طرفندن درمیان ایدیلن افکار ومطالعاتك بر قونفرانسده مذاکره ایدلمسنه ممانعت ایتمدی . باب عالی مستثنا اولمق اوزره هیچ بر طرفدن بویله برقونفرانس عقدینه‌ممانعت اولنمیوردی . باب‌عالینك مقاومتی اوقدر غیراختیاری وشدتلی ایدی ، که (انکلتره) خارجیه نظارتی احتیاجاتی تقدیر ایتمك ، دوشونمك ویکی بر اصلاحات پروغرامی یاپمق ایچون باب عالی‌یه اوچ آی‌مهلت ویرلمسنی دیکر قابینه‌لره تکلیفه مجبور اولدی .(روسیه) ، بو تأخره اعتراض ایدرك (اوروپا) مرخصلرینك همان اجتماع ایللرینی طلب ایتدی .

باب‌عالی ، حکومات اجنبیه‌یی تسکین ایچون اولسون، هرحالده اجرا آتده بولنمق لازم کلدیکنی آکلادی وصدراعظم طرفندن بردن بره ترك ایدیلن تحقیقاتك اکمال واتمامنه روم‌ایلی اردوسی باش قوماندانی مأمور ایتدی . عینی زمانده، قونفرانس‌شکلنده اوله‌رق اوروپالیلرك‌وضع‌ایتمك‌ایستدکاری قونترولدن، یاخود تدقیقات اولیه‌دن قورتولمق ایچون دخی ۱۸٦۱ سنه‌سی شباطنده ذات شاهانه‌یه برچوق تدابیر اصلاحیه عرض ایلدی ، که بونلرك باشلیجه‌لری اعشاراصولنك تبدیلنه، قرا ویرکولرینك تحصیل وجبایتی خصوصنك قونترول

ایدلمسنه، ضابطهٔ ولایاته متعلق ایدی . اصول عدلیه‌نك اصلاحی ایچون مذاکراته باشلاندی .

اوصره‌ده ، وکلای عثمانیه ١٨٥٦ فرمانی حقیقت شکلنه قویمه‌نك لزومنه قانع اولمشلر کبی کورونیور ویا هیچ اولمازسه ٥ تشرین اول ١٨٥٩ تاریخلی مشترك (مه‌موراندوم) ایله ابتدار ایدیلن مجاهدهٔ سیاسیه‌دن بعض نتایج الده ایدیله‌جکی ظن اولنیوردی .

اون ایکنجی باب

لبنان تشکیلاتنه متعلق نظامات

صدر اعظم قبریسلی محمد پاشانك بلغارلرله مسکون ولایاتده‌کی تحقیقاتنك یاریده‌قالمسنه سبب اولان حادثه بالطبع اونودلمامشدر ؛ ۱۸۶۰ سنه‌سی حزیرانده مارونیلر ایله‌درزیلر آره‌سنده یکیدن محاربه باشلامش وبودفعه‌ده‌کی قانلی وقایع حادثات سابقه‌دن دها مدهش کورونمکده بولنمشدی . یکرمی یدی آیدن بری معاش آله‌میان عساکر عثمانیه تعصب وآجلق تأثیریله بو وقایعده مهم بر رول اوینامش ؛ (اوروپا) عاصیلری قهر وتنکیل ، مجرملری تأدیب ایچون سلاح ایله مداخله‌یه مجبور اولمشدی .

بری مارونی ، دیکری درزی اولمق اوزره ایکی قائممقاملق اصولندن شایان ممنونیت برنتیجه حاصل اولمامشدی. یکدیکره رقیب اولان عنصرلردن هر برینی حکومته اشتراك ایتدیرمك ایچون اجرا ایدیلن تجربه ، منازعات واختلافاته خاتمه چکمك شویله طورسون ، بلکه ضدیت وخصومتی عادتا تشویق ایلمشدی . اوزماندن اعتباراً ، وقتیله اولدیغی و درزیلر طرفندن ده قبول ایدلدیکی وجهله ، یالکز برخرستیان قائممقام بولندیرلمسی اصولنه عودت ایدلملك لازم کلدیکی بیان اولنمغه باشلادی. فی‌الحقیقه ۱۸۶۰ سنه‌سنده (بیروت)ده اجتماع ایدن بین‌الملل قومیسیون اعضاسی بوفکری ترویج ایتدیلر .

مع‌مافیه ، اثنای مذاکراتده ، (روسیه) طرفندنیکی بر طرز اداره تصور ومدافعه ایدلدی ؛ بو طرز جدید ، جبلده‌کی اهالیدن هر بر قسمه ، هر بر جماعت خرستیانیه‌یه مخصوص بر اداره تأسیسی لزومنه استناداً ایلری‌یه سور-یلیوردی . بناءً علیه بری مارونیلردن ، دیکری شرق یاخود روم کلیساسنه

منسوب عشائردن ، اوچنجیسی درزیلردن مرکب اوچ قائممقاملق تشکیل ایدیله‌جکدی .

شبهه‌سزدرکه، بو تقسیم، لبنانده‌کی عناصر مختلفه‌نك منافعنی صورت واضحه‌ده آییرمش اولسه‌یدی ـ عصرلرجه دوام ایدن تجربه‌لر بوکا مساعد اولمامقله برابر ـ ینه جدی بر صورتده تدقیق و مذاکره ایدیله‌بیلیردی ؛ فی الحقیقه مارونیلر ایله درزیلرك عینی محللرده قاریشیق اوله‌رق بولنملری اسباب خصومتك باشلیجه‌لرندن بری ایدی وبو خصومتی تسکین ایتمك وتکررینی منع ایلمك ایجاب ایدییوردی؛ فقط مارونیلر، درزیلر، مسلمانلر، متواليلر، روملر، قتولیك روملر اوقدر قاریشیق بر حالده بولنیورلردی ،که هیچ بر صورت تقسیم بوکا چاره‌ساز اوله‌مازو اوچ قائممقاملقدن هر بری ـ حدودلری نه صورتله تحدید وتعیین اولنورسه اولنسون ـ آزچوق بیوك بر نسبتده عناصر مختلفه‌دن متشکل اولوردی [*]؛ بونی انکار ایتمك ممکن دکلدی .و (فرانسه) حکومتی الك زیاده بو نقطه‌یه اعتراض ایدییوردی. بناءً علیه الجای ضرورت ایله وقتیله تطبیق ایدلمش اولان اصول ، یعنی جبلك اکثریتك مذهبنده، تعبیر دیکرله خرستیان بر مأمور طرفندن اداره‌سی طرزی قبول اولنه‌جغی محققدی [*]. فی الحقیقه ، سفارات اجنبیه بو حقیقتی قبول ایدرك ، باب عالی ایله مشترکاً ، ۹ حزیران ۱۸٦۱ تاریخلی لبنان نظامنامه‌سنی تنظیم ایتدیلر .

بو نظامنامه‌دن مواد آتیه‌یی اقتباس ایدییورم :

جبل لبنان ، باب عالینك زیر اداره‌سنده قوهٔ اجرائیه‌نك کافهٔ صلاحیت ووظائفنی حائز اولمق اوزره بر خرستیان متصرف طرفندن اداره ایدیله‌جکدر .

اهالی‌یی تشکیل ایدن عناصردن هر بری متصرفك معیتنده بر وکیل بولندیره‌جقدر .

[*] ۱۲۸,۰۰۰ نفوسی حاوی مارونی قائممقاملغنده روملردن ، درزیلردن ، مسلمانلردن ۳۷,۰۰۰ کشی بولنه‌جقدی .

آنجق طقوز بیك نفوسی حاوی اولمسی اقتضا ایدن روم قائممقاملغنده اهالینك اوچ بیك بش یوزی دیکر بر مذهبدن اوله‌جقدی .

۵٤,۰۰۰ نفوسی حاوی درزی قائممقاملغنده ایسه ۲۱,۰۰۰ قتولیك مارونی ، ٦,۰۰۰ روم ، ٤,۰۰۰ روم قتولیك بولنه‌جقدر .

[*] لبنانده ۲۰۰,۰۰۰ خرستیان ، ۲۸,۰۰۰ درزی ، ۱۷,۰۰۰ مسلمان ومتوالی واردر .

هر جماعت طرفندن منتخب ایکیشر اعضادن مرکب اولمق اوزره برمرکز مجلس اداره‌سی بولنه‌جقدر .

جبل ، آلتی قضایه تقسیم اولنه‌رق هر برنده جماعات مختلفه طرفندن تعیین اولنه‌جق ۳ الی ٦ اعضادن مرکب بر مجلس بولنه‌جقدر . قضالر ، ممکن مرتبه عینی عنصره منسوب اهالیدن متشکل اولمق اوزره ، ناحیه‌لره تقسیم ایدیله‌جکدر.

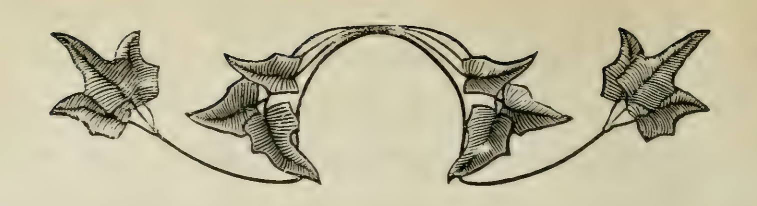
هر بر ناحیه‌ده هر مذهب اربابی ایچون بر صلح حاکمی ، هر قضاده ۳ الی ٦ مختلط اعضادن مرکب بدایت محکمه‌سی درجه‌سنده برمجلس عدلی ، مرکز لواده هربر جماعتدن ایکیشر اعضا اوله‌رق اون ایکی اعضادن مرکب برمجلس کبیر عدلی بولنه‌جقدر .

آسایش وامنیت یرلی ومختلط برهیئت ضابطه واسطه‌سیله تأمین ایدیله‌جکدر.

فرمان همایون ایله تصدیق ایدیلن بونظامنامه‌نك ، ١٨٤٥ نظاماتندن زیاده دوام ایده‌جکی شبهه‌سزدی ؛ چونکه برطرفدن متصرف ـ اکثریا امتیازات مملکتك المحاسنه چالیشان ـ بیروت وشام والیلرندن مستقل اولیور ، دیکر طرفدن عناصر مختلفه ومذاهب مختلفهٔ خرستیانیه‌نك امور مشترکه‌یه متساویاً اشتراکلری تأمین ایدلمش بولنیوردی .

داود افندی اسمنده برارمنی قتولیك ـ که سفارتخانه‌لر مومی الیهك نامزدلکنی ترویج والتزام ایتمشلردر ـ اوچ سنه ایچون لبنان متصرفلغنه تعیین ایدلدی ومدت مذکوره‌نك ختامنده یکی متصرفك تعیینی ایچون باب عالی ایله سفارتخانه‌لر آره‌سنده ائتلاف حصولی شرطی قبول اولندی .

اون اوچنجی باب

شرق اورتودوقس کلیساسنده اختلاف . — بلغارلر روم هیئت رهبانی بویندروغندن کندیلرینی قورتارمغه چالیشیورلر . — بلغارلرك قسماً قتولیك مذهبنی قبوللری . — بو بحران اثناسنده فرانسه ، روسیه ایله حکومت عثمانیه نك مسلکلری .

خط همایونك جماعات روحانیه نك تشکیلاتی حقنده کی احکامنه روم هیئت رهبانی طرفندن کوستریلن ایلك مقاومتی، ایقاع ایدیلن ایلك مشکلاتی یوقاریده سویلمشدم. پطریقخانه نك سسسز مقاومتی، بورادن تعلیمات آلانلرك کورولتیلی پروتستولری بلغارلر آره سنده خوش کورلمه مکله برابر پك چوق زماندن بری فنارك تفوقی آلتنده ازیلن بواورتودوقسلری بر صورت غریبه ده راحتسز ایتمشدی . (روسیه) حکومتی بلغارلرك مختاریت قدیمهٔ مذهبیه لرینی استرداد خصوصنده کی ادعالرینی ترویج وتشویق ایدییور ، (اسلاو) عنصرینك شرق کلیساسندن آیرلمسنی ممالك عثمانیه ده غائب ایتدیکی موقعك یکیدن الده ایدلمسنه مدار اوله جغنی امید ایلیوردی .

ذاتاً درسعادتده حکومت عثمانیه نك مساعده سیله بر بلغار دائرهٔ روحانیه سی تشکیل ایدلمش ، بودائرهٔ روحانیه نك کلیساسنده اجرای آیین ایدن راهبلر دعالردن اورتودوقس مذهبی رئیسنه عائد سوزلری چیقارمشدی . ۱۸۶۰ سنه سی نیسانده بر هیئت مبعوثه باب عالی یه کیدرك بلغارلرك آرتق روم پطریقنی رئیس روحانی اوله رق طانیمیه جقلرینی بیلدیردی وبومراجعتدن بر قاچ کون صکره پطریقخانه دن آیریلان برچوق بلغارلر (روسیه) سفارتخانه سی پیشکاهنه کیدرك (چار)ك شرفنه آلقیشلر ، شرقیلر اوقودیلر .

پطریق (کیریلوس)، منعنه مقتدر اوله‌مدیغی بواحوالدن طولایی استعفا ایتدی. بلغارلرك آیرلمسی امر واقع کبی کورونیوردی؛ باب عالی کیمه معاونت ونه‌طرفه ممانعت ایتمك لازم کلدیکنی بیله‌مدیکندن وطرفین آره‌سنده ائتلاف حصولنه مدار اوله‌بیله‌جك بر صورت تسویه بوله‌مدیغندن مشکلات عظیمه ایچنده قالدی.

یکی نظامنامه موجبنجه پطریقك انتخابنه تشبث‌ایدلدی؛ فلبه‌ده، ویدینده، طرنویده، نیشده، صماقووده بلغار جماعتلری انتخابه اشتراکدن امتناع ایتدیلر.

فقط براز صکره بلغارلرایکی‌یه آیرلدیلر؛ بر فکر ملی یه تبعاً پطریقخانه‌دن آیرلمغه تشبث ایتمشلر ایکن (پترسبورغ) قابینه‌سنك ترویج ایتدیکی آماله تمامیله ضد بر مقصده طوغری یکی بر جریان حاصل اولدی. سلانیك ومناستر ولایتلرنده خرستیانلری قاتولیك مذهبنه جلب وادخال‌ایچون اجرای تحریکات ایدلمکده اولدیغی آکلاشیلدی.

بلغارلرله مسکون دیکر ولایتده وبالخاصه (طولچی) جوارنده دخی بوکا مشابه تمایلات کورلدی؛ جریان حاله نظراً قتولیك مذهبنه کوستریلن میلان، برطرفدن تشویق ایدیلیرسه، بتون مملکته سرایت ایده‌جکدی.

شو حقیقتی انکار ایتمه‌ملیدرکه، (فرانسه) حکومتی بدایت مسئله‌دن اعتباراً احتیاط واحتراز ایله حرکت ایتدی وقتولیك بلغارلر امید ایتدکلرینه شبهه اولمیان حمایه‌یی استحصاله موفق اوله‌مدیلر.

(فرانسه) نك بومسلکی بالآخره دخی دکیشمدی وبوغریب، شایان دقت مسئله‌نك حلنده بیوك بر تأثیر اجرا ایتدی.(پارس) قابینه‌سی اورتودوقس کلیساسنك انقسامنی دولت عثمانیه‌نك منافع سیاسیه‌سنه مغایر کوردیکی ایچون اصلا تصویب ایتمیوردی. فقط پاپالق مقامنك مسلکنه وآسیای عثمانیده مقیم برچوق قتولیك جماعتلرینك حال حاضرینه نظراً بلغارلرك کندی لسانلریله عبادت ایتلرینه وکندی راهبلرینك اداره‌سی آلتنده بولنملرینه ایی برنظرله باقیوردی.

١٨٦٠ سنه‌سی اواخرینه طوغری بر بلغار پسقپوسی، رفاقتنده صلاحیت تامه‌یی حائز اعضای جسمانیه بولندیغی حالده، ارمنی قتولیك پطریقخانه‌سنه کیتدی وبلغار هیئت رهبانك قتولیك مذهبنه دخولی‌شرائطنی مذاکره‌ایتدی.

پسقپوس غایت واضع وقطعی بعض سؤاللر ایراد ایلدیکندن ارمنی قتولیك پطریقی (حاسون) دخی ایضاحات کافیه اعطاسنه مسارعت ایلدی. پطریق، (روما) کلیساسنك بلغار ملتنك تشکیلات جسمانیه وروحانیه‌سنه اصلا مداخله ایتمیه‌جکنی، پاپالق مقامی ایله شرق قتولیك کلیسالرینك مناسباتی نه ایسه بلغارلرك دخی عین صورتله مناسباتده بولنه‌جقلرینی، بالخاصه پطریق وپسقپوسلرك انتخاب وتصدیق مأموریتلری، آینلرده (پاپا) نك تذکیر نامی، احوال مجبره دنیلن حالاتده (پاپا) نك حق مداخله‌سی، یکی کلیسا رئیسنك (پاپا) نك درسعادت وکیلی ایله مناسباتی کبی خصوصاتده دیکر قتولیك جماعتلری کبی حرکت ایدیله‌جکنی بیان وایضاح ایتدی.

هیئتِ مبعوثه، بلغار کلیساسنك فرانسه حکومتنك حمایه‌سی آلتنده بولنمسی تمنیاتنی اظهار وکندی نظرنده، یونان واسلاو اتحادلری تهلکه‌سنه قارشی بلغار ملتنی محافظه ومدافعه ایده‌بیله‌جك شیئك آنجق قتولیك مذهبی اولدیغنی بیان ایله ملاقاته ختام ویردی.

(پارس) قابینه‌سی، طوغریدن طوغری‌یه کندیسنه‌تعلق اولان بومذاکرات وتشبثاتدن خبردار اولدیغی زمان دخی مسئله‌نك بدایتندن بری تعقیب ایلدیکی مسلك بیطرفیٔ خیر خواهانه‌دن انحراف ایتمدی؛ او وقتك مطبوعاتنه نظراً (فرانسه) نك بویله احتیاطکارانه طاورانمسی بالخاصه (روسیه) حکومتنی طارلتمامق مقصدینه مبتنی ایدی.

(پترسبورغ) قابینه‌سنه کلنجه؛ وقتیله بلغارلرك روم پطریقخانه‌سندن آیرلملرینی تشویق ایتدیکی حالده شمدی بومفارقتك نتایج سیاسیه‌سنی تخمیناتنه بسبتون مغایر کوردیکندن طبقی باب عالی کبی نه یاپه‌جغنی تعیینده متردد ایدی. اختلاف مذهبینك بوصفحه‌سنده، روم پطریقخانه‌سنه تقرب وشرق کلیساسنده ــ اولجه اخلال ایلدیکی ــ اتحادی محافظه ایتمك منفعتی اقتضاسندن ایدی. فقط، عجبا بویله حرکت ایتمك ممکنمیدی؟

اختلاف مذهبی ملی برشکل آلمش، هرطرفده احتراصات ملیه میدانه چیقمشدی. (فلبه) ده بلغارلر پطریقخانه‌دن تماماً آیرلمشلردی، بورادن صادر اولان اوامره اودرجه رعایت ایدیلیوردی‌که سابق پطریق (کیریلوس) ك خانی هیچ بردائرهٔ روحانیه‌ده تصدیق ایدلمدی. آمال ملیه‌یی ترویج ایتمین

رهبانك یاپطریقخانه‌دن آیرلمق، یاخود عائدات وواردات مخصوصه‌دن ، یعنی وسائط معیشتدن محروم اولمق شقلرندن بری تکلیف اولنیوردی . اهالی یالکز روم پطریقخانه‌سنك استبدادندن قورتولمق ایستیوردی ، مقصد یکانه‌سی بوایدی ؛ بونلرك دها ذکیلری روم وروس کلیسالرینه قارشی تأمین استقلال ایچون (پاپا)یه تابع اولمغی ایستیورلردی ؛ بونلره (پاپا)نك حکومت جسمانیه‌سی متزلزل اولدیغی وکندیلرینی حمایه ایچون تأمینات جدیه مقامنه کچه‌میه‌جکی بیان ایدلدیکی زمان پاپالق مقامنك حکومت روحانیه‌سی کافی اولدیغی وبوحکومتك ایسه اصلا دوچار خلل اولمیوب بوندن صکره‌ده دوام ایدوب کیده‌جکنی سویلیورلردی .

مع مافیه ، باب عالی آره‌ده مقارنت حصولنه چالیشمق ایستدی ؛ ذاتاً یکی پطریق دخی ائتلافه میال ایدی . باب عالی طرفندن تکلیف ایدیلن مساعداته برشرط ایله ، یعنی پطریقخانه‌دن آیرلمق ایستینلره اوك آیاق اولان بلغار پسقپوسی (هیلاریون)ك کندیسنی زیارت ایدرك ترضیه ویرمسی شرطیله موافقت ایده‌جکنی بیان ایتدی .

بوشرط بلغارلر طرفندن رد اولندی .

١٨٦١ سنه‌سی اوائلنده ، درسعادتده مقیم ٢,٠٠٠ بلغار نامنه حرکت ایدن ١٢٠ وکیل، ایکی آرخیماندریت، برراهب، بردیاقوس (پاپا) نك درسعادت وکالتنه مراجعت ایدرك ، ارمنی قتولیك هیئت رهبانك وکیلی ایله لاتین مناسترینك راهبلری حاضر بولندقلری حالده ، قتولیك مذهبنی قبول ایتدیلر. بومراسمك صورت اجراسنی مبین اولان ضبطنامه باب عالی‌یه تقدیم ایدلدی ؛ باب عالی تشبث واقعی نظر خیرخواهی ایله تلقی ایتدکدن ماعدا جماعت جدیده رئیسی آرخیماندریت (ماقاریوس)ك مأموریتنی تصدیق واوزمانه قدر روم پطریقخانه‌سنه عائد اولان بعض حقوقی رئیس مومی الیه توجیه ایلدی .

(نوئل) یورطیسنده قتولیك کلیسالرینه اوچ درت بیك بلغار کیتدی . آیین روحانی‌یی اجرا ایدن رهبان « بلغار ملتنك اعزهٔ نصارادن (سن مه‌تود) و (سن سیریل)ك وعظ ونصیحتلری اوزرینه خرستیانلغی قبول ایتدیکنی وبعده پاپا برنجی (نیقولا) نك همتیله بومذهبده قالدیغنی ، بلغار کلیساسنك

(بیزانس) دکل ، (روما) کلیساسی طرفندن تأسیس اولندیغی، بلغارلرك شمدی. قتولیك اولملریله ایلك کلیسالرینه عودت ایلدکلرینی » اخطار ایتدیلر .

روم پطریقخانه‌سی بوجرأتکارانه تشبثه آفوروز ایله مقابله ایدرك. (پاپا) نك رفض وبدعت ایله متصف برپسقپوس اولدیغنی اعلان ایلدی، بلغار قتولیکلر ایسه بالعکس پطریق (یوواکیم)ك رافضی ودینسز اولدیغنی مقابلةً بیان ایتدیلر .

بر مدت صکره (پاپا) برامرنامه نشر ایدرك باب عالی طرفندن قبول. ایدیلن جماعت جدیده‌نك حقوقنی تصدیق ایتدی ؛ بونك اوزرینه (ادرنه)ده ۱۴۸ بلغار عائله قتولیك مذهبنه کچدی .

بووقایع ، نه صورتله حرکت ایتمسی لازم کله‌جکنی (روسیه) یه کوسترمشدی ؛ (روسیه) نك نظرنده بلغارلرك قتولیك مذهبنی اختیار ایتملری صرف آرزوی استقلالدن نشأت ایدییوردی ، استقلاللری تأمین ایدیله‌جك اولورسه قتولیکلرك مذهب اصلیلرینه عودت ایده‌جکلری شبهه‌سزدی، چونکه بونلر قناعت وجدانیه‌لریله قتولیك اولمامشلر ، بلکه قتولیکلکی آمال ملیه‌لرینی استحصاله واسطه عد ایتمشلردی . بلغارلرك قتولیك مذهبنی قبوللری حالنده موسقوف نفوذندن خارج قاله‌جقلری شبهه‌سزدی.

بوملاحظات (پترسبورغ) قابینه‌سنك ترددینه خاتمه چکدی ؛ (روسیه) حکومتی بلغار کلیساسنك پطریقخانه‌دن آیری بر مستقل کلیسا اولمسی ایچون باب عالی‌یه مراجعت ایتدی وبلغارلری تشویق ایدرك بونلر طرفندن حکومت عثمانیه‌یه برچوق استدعانامه ویردیردی . باب عالی ، شاید موافقت ایدرسه ، اك مدهش دشمننه تهلکه‌لی برسلاح ویرمش اوله‌جغنه قانع اولدیغندن مقاومت ایتدی . حتی بوملاحظه‌یه مبنیدر، که پطریقخانه‌دن آیریلان، فقط اورتودوقسلغی محافظه ایدن (هیلاریون) و (بوقسانتیوس) اسمنده ایکی پسقپوسك علیهنه پطریقخانه مجلس روحانیسی طرفندن ویریلن منع اجرای آیین ونفی جزالرینی تصدیق ایتدی [*] .

[*] تأمین ایدلدیکنه کوره پسقپوس (هیلاریون) بلغار کلیساسی پطریقلکنه تعیین اولنمق املنده ایدی ؛ باب عالینك بو فکره مخالف اولدیغنی اعلان ایتمسی اوزرینه قتولیك بلغار جماعتنه کیرمك تشبثنده بولنمشدی .

او صره‌ده ، پاپالق مقامی طرفندن باش پسقپوسلغه ترفیع ایدلمك اوزره (روما) یه کیتمش اولان قتولك بلغار جماعتی رئیسی (ژوزف صوقولسکی) شهرمذکوردن درسعادته عودت ایلدی . مومی الیهك ایکی آی قدر ایفای وظیفه ایلدکدن صکره ، (روسیه) سفارتخانه‌سی معیت واپورنده بر قاچ کون قالوب بعده (اوده‌سا) یه فرار ایتدیکی خبر آلندی .

وقوعنه احتمال ویرلمین بو اهانتك نه بیوك بر تأثیر اجرا ایتدیکنی ایضاحه حاجت یوقدر . رئیسسز قالان قتولیك بلغارلر بوفرارك (روسیه) حکومتنك تأثیریله وقوعه کلدیکنی ظن ایتدیلر ، بعضیلری دها ایلری یه واره‌رق باش پسقپوسك رشوت ایله جلب واقناع ایدلدیکنی ادعا ایلدیلر ؛ حتی رشوتك مقداری بیله تعیین اولنیوردی .

بر حکومتك خلوص نیتی لکه‌دار ایده‌بیله‌جك بویله بر اتهامه اشتراك ایتمزدن اول مسئله‌یی یاقیندن تدقیق ایتمك ایجاب ایدر . بناءً علیه پسقپوسك فراری اوزرینه درسعادته‌کی فرانسزلر آره‌سنده حاصل اولان فکری محضا ظنیات قبیلندن اوله‌رق ذکر ایدییورم : (فرانسه) حکومتنك بلغارلری قتولیك اولمغه تشویق ایتمدکدن بشقه ـ لدی الایجاب حریت وجدانی مدافعه‌یه مهیا بولنمق اوزره ـ تمامیله بیطرف قالمشدی . بلغار قتولکلرینك تشبثات وتحریکات مختلفه‌لری آره‌سنده (فرانسه) حکومتنك بویله بر مسلك اتخاذ ایتمسی هر شیدن اول (روسیه) یی و احتمال که (انکلتره) یی کوجندیرمه‌مك ایستدیکی ایچوندی . قتولیك بلغار جماعتنه اوریلان ضربهٔ ناکهانی ایسه (روسیه) سیاستنك ، تعقیب ایلدیکی مقصده وصولدن بشقه برشی دوشونمدیکنی ، بالمقابله فرانسزلری طارلتماق کبی ملاحظه‌لری خاطره کتیرمدیکنی کوستریوردی . اخلاق جهتندن صرف نظر ، مراجعت ایدیلن واسطه‌نك شکلی فنا ایدی .

مع مافیه قتولیك بلغارلر مأیوس اولمدیلر ؛ (فلبه) دن کلن بر پسپتوس درسعادتده فراری رئیس روحانی یه وکالت ایتدی .

او صره‌ده ، روم پطریقخانه‌سی شرق اورتودوقس کلیساسندن آیریلان بلغارلره امتیازات مهمه اعطاسنی متضمن بر تحریرات عمومیه نشر ایتدی .

فقط ایش ایشدن کچمشدی . اختلاف او درجه‌یه وارمشدی‌که باریشـمق ، فنار پطریقخانه‌سـنه عودت ایتمك ممکن دکلدی . بلغارلر ایچون یاپیله‌بیله‌جك ایکی شی واردی : یا روم کلیساسندن آیری مستقل بر بلغار کلیساسی وجوده کتیرمك ، یاخود قتولیك اوله‌رق (روما) کلیساسنه التحاق ایتمك .

اوزمان ، بلغـارلرك افکار منوره اصحابی بو ایکنجی شـقی ترجیح ایدییورلردی .

اون دردنجی باب

اوروپانك امر اصلاحاته تدريجاً دها زياده مداخله‌سی . — سلطان عبدالمجيدك وفاتی. — هرسك عصيانی. — بوولايت خرستيانلرينك احوالی.

(لوندره) قابينه‌سی – (پارس) قابينه‌سنك مظاهرتيله – امر اصلاحاتده كيتدكجه دها متشبث و فعال حركت ايديبور و ، (پارس) معاهده‌نامه‌سنك طقوزنجی ماده‌سنك ايكنجی فقره‌سی خلافنده اوله‌رق، خط همايونك كنديلرينه رسماً تبليغ اولنديغی دول معاهده‌نك خط مذكور احكامنك موقع تطبيقه وضعنی تأمين ايده‌جك قانونلرك تنظيمی خصوصنه اشتراك ايتمك حقنه مالك بولندقلرينی ادعا ايليوردی. (انكلتره) خارجيه نظارتنك فكرينه وباب عالی‌يه ويرديكی تأميناته نظراً دول اجنبيه‌نك مداخله‌سی نيم رسمی صورتده وقوع بوله‌جقدی . انكليز سفيری باب عالی‌يه واقع اولان وصايا، شكايات واخطاراتی صره‌سنده پادشاهك حقوق حكمدار يسنه رعايت لزومنی تأمين و تكراردن خالی قالميوردی .

وكلای عثمانيه سفرای اجنبيه‌يه ديپورلردی‌كه : « اصلاحات مسئله‌سنده عادتا بر مجلس مخصوص دولت كبی حركت ايتمك ايستيورسكز . تشكيلات اجتماعيه‌مزه تعلق ايدن مسائل داخليه‌ده صاحب اختصاص اولسه‌كز وبالخاصه بومسائلك صورت حلنده متحدالفكر بولنسه‌كز، نه‌ايسه! فقط نه بو اختصاصه، نه‌ده اتحاد افكاره مالك دكلسكز . بالفرض قانون عسكری‌يی تدقيق ايده‌لم . بز مختلط آلايلر تشكيلنی،مسلمان و خرستيانلرك قاريشيق بولنملرينی ، مع‌مافيه خرستيانلرك دوچار ظلم و تضييق اولماملری و صرف مذهب نقطهٔ نظرندن مشكلاته تصادف ايتمه‌ملری ايچون تدابير شديده اتخاذ اولنمسنی ايستيورز .

(فرانسه) بزم فکرمزده‌در ؛ (انکلتره) آیری آیری آلایلر تشکیلنی ترجیح ایدییور ؛ (روسیه) قانون حضورنده مسلملر ایله غیر مسلملرك مساواتی ممکن اوله‌میه‌جغی ادعاسیله خرستیانلرك خدمت عسکریه‌دن استثنا ایدلملری لهنده بولنیور .

« بزی کندی وجدانمزه تبعاً وملتك عزت نفسنی محافظه ایده‌جك حدود داخلنده حرکت ایتمکده سربست براقیکز . علما قسمی بزم تصوراتمزدن، پروژه‌لرمزدن اندیشناك اولیور ؛ بونلری کندیلرینه قبول ایتدیره‌جکز ؛ فقط دول اجنبیه طرفندن بزه تضییقات اجرا ایدلدیکنك آکلاشیلمامسی شرطیله.»

باب عالی (اوروپا) نك تضییقنه ممکن مرتبه مقاومت ایتدیکی و دیکر طرفدن اك مستعجل اولان اصلاحات مالیه و عدلیه ایچون صرف ماحصل غیرت ایلدیکی صره‌ده ، بردها ترك ایتمه‌مك اوزره طوپخانه سراینه چکیلن سلطان عبدالمجید مصالح دولته آرتق قاریشماز برحاله کلمشدی . صحتی مختل اولیور، وفاتی قریب‌الوقوع اولدیغی تخمین ایدیلیوردی؛ مقربینك انتریقه‌لرینه آلت اولان، قادین کبی ظریف ونازك برحکمدارك یرینه خصائل مردانه‌سیله سلطنت‌عثمانیه‌نك ایلك مؤسسلرینی آندیران برپادشاه کچه‌جکی ایچون عبدالمجیدك ارتحالی آرزو اولنور برحادثه ایدی . دها طوغریسی ولی‌عهد عزیز افندینك استانبول جاده‌لرنده آت ایله کزدیکنی و یا بوغاز ایچی ساحللرنده جرید اوینادیغنی کورن پایتخت اهالیسنك پادشاه مستقبل‌حقنده‌کی افکار صافدلانه‌سی، بو مرکزده ایدی .

عبدالمجید ، تبعه‌سنك آرزوسنی یرینه کتیرمکده استعجال ایدییورمش کبی اواخر عمرینه یاقلاشیوردی ؛ مکلف بر ضیافتدن صکره غشیانه‌باشلامش، اخلامور کوشکنه قپانمشدی . اوراده ، ۲۵ حزیران ۱۸٦۱ تاریخنده وفات ایتدی .

سلطان محمودك بیوك اوغلی تخته چیقدیغی زمان داخل و خارج مملکتده کمال مسرتله آلقیشلانمشدی ؛ طبع حلیمی ، افکار خیرخواهانه‌سی سایه‌سنده (اوروپا) ده قلوب عامه پادشاه ایچون اك صمیمی محبت ایله متحسس ایدی . برچوق سنه‌لر سویملی و سوکیلی برحکمدار نفوذ و اعتبارینی محافظه ایتمشدی؛ مسلمان و خرستیانلرك کندیسنه امنیتی واردی ؛ هرکس سلطان محمودك

پر هیجان و اضطراب دور سلطنتدن صکره رفاه و راحت عمومی‌یی کافل. بر دورجدید آچیله‌جغنی امید ایدییوردی. سلطان عبدالمجید برچوق خطالردن صکره‌ده محبت عمومیه‌یی غائب ایتمدی ؛ قریم محاربه‌سنی متعاقب غازی عنوان ذیشانتی آلدیغی زمان سلطان محمد جامعنه کیدرکن اهالی شایان دقت برمحبت ایله،جوش خروش مسرت ایله کندیسنی آلقیشلادی .

فقط کوزده‌لری کندیسنی نظر خلقده دوشوردیلر . بربرینه رقیب ایکی ناظر پادشاهی الده ایتمکه چالیشدیلر ، حکم و نفوذلرینی آرتیرمق ایچون خنکارك حسیات خیرخواهانه‌سنه ، حسن طبیعتنه قارشی طوردیلر . مجنونانه مصرفلر اختیارینه سوق و بوصورتله اخلاقنی افساد ایلدیلر .

الحاصل سلطان عبدالمجید کوزده‌لرینك وصایتی آلتنده یشادی و ـ غریب برتضاد اولمق اوزره ـ مطلقیت اداره‌یه اك زیاده طرفدار بر پادشاهك خلقی ایکن تاریخك ذکر و قید ایلدیکی اك ضعیف ، اك متلون حکمدارلردن بری اولدی .

مع مافیه عبدالمجید نامی « تنظیمات » ه الی الابد مربوطدر ؛ چونکه طغرای همایونلری اصلاحاتك اك مهم ایکی وثیقه‌سی ، یعنی کلخانه و١٨٥٦ خط همایونلری اوزرنده قالمشدر .

عبدالعزیز ، مقام سلطنته کچدکدن بر قاچ کون صکره ، صدر اعظمه خطاباً تسطیر ایلدیکی خط همایونی باب عالیده مراسم مخصوصه ایله قرائت ایتدیردی؛ بوخط‌همایونده داخلاً برادرینك سیاست احرارانه وترقیپرورانه‌سنه دوام ایتمك ایستدیکنی بیان وبو بابده‌کی عزم قطعیسنه بر دلیل اولمق اوزره اداره‌ٔ سابقه‌نك کافه‌ٔ رجالنك رتبه ومأموریتلرینی‌ابقا ایتدی. خط‌همایونده‌بالخاصه اعتبارمالی‌ٔحکومتك اعاده‌سی وبلاتفریق جنس و مذهب کافه‌ٔ تبعه‌یه عدالت متساویه و پدرانه تأمینی لزومندن بحث اولنمقده ایدی . فی‌الحقیقه دولتك حالی ـ عبدالمجیدك جلوسی زماننده‌کی قدر تهلکه‌لی اولمامقله برابر ـ پادشاه نوجاه ایچون باعث اندیشه اوله‌جق درجه‌ده قاریشیق ایدی .

بحران مالی صوك درجه‌ٔ شدتنی بولمشدی ؛ قره‌طاغ ایله مطلقا محاربه ایدیله‌جك کبی کورونیور ایدی ؛ هرسك ایالتنی مدهش ، وحشیانه بر عصیان خراب ایدییور ، (اوروپا) دولتلری عرض توسط ایلیورلردی .

بالخاصـه (هرسك) ولایتنده آسـایشك اعادەسی الك مستعجل و مهم بر ایشـدی ؛ چونکه باب عالینك نظرنده حقوق حکمرانیٔ پادشـاهی بی دول اجنبیەنك مداخلەسندن زیاده اخلال‌ایدن برحال تصوراولنه‌مازدی واوروپالیلرك مداخلەسی « افکار عمومیه نظرنده دولت عثمانیەنك دول غربیەیه تابع ومنقاد اولدیغنی» کوسترمکدن بشقه برایشه یارامیوردی .

عجبا عصیان ایدن اهالی نه ایستیورلردی ؟ تبعهٔ عثمانیەدن بر صنف خلقك ــ یکرمی سنەدن بری خط همایونلر ایله کندیلرینه عدالت ، مساوات وحمایت وعد اولندیغی حالده ــ پك فنا برحالده یشـادقلرینی آ کلامق ایچون عاصیلرك شکایاتنی تدقیق ایتمك ایجاب ایدر .

هرسـك خرسـتیانلری دییورلردی‌که : « بز خیرخواه ترك مأمورلریله حکومت محلیەمز نزدنده بزه وکالت و منافعمزی محافظه ایدن بر قوجـه باشی ایستیورز . دینمزه حرمت ایدلمسنی ، کلیسا انشاسنه و بو کلیسالرده چاك قلەسی بنا و اسـتعمالنه مأذون اولمقلغمزی ، کندی ملتمزدن بر پسقپوسـك تحت ریاست روحانیەسـنده بولنمقلغمزی ، مکتبلر آچه‌بیلمکلکمزی ، ضـبطیەلرك خانەمزده اقامت ایتمەملرینی، آغالره محصولات زراعیەنك ربعندن زیاده بر شی ویرمەمکلکمزی و بو ربعك دخی آغالرك مأمورلری طرفندن دکل ، کندی وکیللرمز طرفندن اخذ و تحصیل اولنمسنی، بتون ویرکولرك خانه باشنه مقطوع برمبلغ اولەرق تعیینیله بونك اخذ و جبایتنه قوجه باشـیمزك مأمور اولمسـنی طلب ایدییورز . »

(موستار) شهرنده‌کی دول اجنبیه قونسلوسلرینه ویریلن اسـتدعانامەده محرر بو سوزلر حقنده بیان مطالعەیه حاجت یوقدر ؛ چونکه رعایانك اولکی کبی مسلمانلردن دون بر موقعده قالەرق مأمورلرك تضییقاتنه ، مسلمان اصحاب اراضـینك ظلملرینـه ، ویرکو تحصیلدارلرینـك سوء استعمالاتنه معروض بولندقلری آ کلاشیلیوردی .

باب عالی هرسکلیلرك شـکایاتنی حسن تلقی‌یه مسارعت ایتدی و حتی عفو عمومی اعلان‌ایتدی ومتداخل ویرکولرك‌عفو ایدلدیکنی‌قوماندان عمرپاشامعرفتیله اهالیٔ محلیەیه بیلدیردی . معمافیه باب عالینـك مسـارعتٔ اظهار ایلدیکی بو علوجناب عاصیلره تمامیله امنیت بخش اولەمدی ؛ بونلر (موستار) دەکی دوله

اجنبیه قونسلوسلرندن مرکب قومیسیونك تحت حمایه‌سنده اوله‌رق تأمینات قویه ایستدیلر .

آسایش مملکت، آنجق بر چوق آیلر دوام ایدن مذاکراتدن صکره تأمین ایدیله‌بیلدی ؛ فقط سکونت افکار پك آز دوام ایتدی ؛ چونکه باب عالی هرسك اهالیسنك دائرهٔ اطاعته داخل اولمق ایچون شرط اتخاذ ایتدکلری تعهداتك قسم اعظمنی موقع اجرایه قویمدی .

بوکتابده وقایع تاریخیه‌یی زمان وقوعلری صره‌سیله تحریر ایتمش اولسه‌یدم سلطان عبدالعزیزك اوائل سلطنتنده‌کی حادثات اثناسنده موقع تطبیقه وضع ایدیلن ویاساده‌جه قرارکیر اولان بر چوق اصلاحاتی بوراده ذکر وایضاح ایلمکلکم لازم کلیردی . فقط تاریخمزی بسیط برشکله قویمق وتکررلردن اجتناب ایلمك ایچون [چونکه عین مسئله‌لردن بر چوق سنه‌لك فاصله‌لردن صکره ینه بحث ایدیله‌جکدر] شمدیلك بو نیم تدابیری ذکره لزوم کورمیه‌رك آتیاً تدقیق ایده‌جکم .

باب آنیده ۱۸٤٦ خط همایونك اك شایان دقت بر محصولی اولان ولایات قانونك تدقیقنه ابتدار ایلیه‌جکم .

اون بشنجی باب

ایلك ولایات قانونی

سلطنت عثمانیه‌نك ایلك زمانلرنده مملکت لوا ویا سنجاق نامیله کوچك پارچه‌لره آیرلمش وبونلرك هیئت مجموعه‌سی بری روم ایلی ، دیکری آناطولی بکلر بکی اولمق اوزره ایکی بیوك مأمورك زیر اداره‌سنه ویرلمشدی .

اون آلتنجی عصر میلادی اواخرینه طوغری متعدد لوالر برلشدیریله‌رك ایالتلر تشکیل ایدلدی . بوتشکیلات ، سلطان محمود زماننده بر قاچ کره تعدیل ایدلدکدن صکره ، ١٨٦١ سنه‌سنه قدر دوام ایلدی .

سنهٔ مذکوره ظرفنده طونه ایالتنك تشکیلاتی ـ اکثر موادی (فرانسه) اصول اداره‌سنه موافق اولمق اوزره ـ تعدیل وبرای تجربه موقع تطبیقه وضع اولندی. اصلاحات فرمان همایوننك اون‌اوچنجی فقره‌سنه موافق اولان بوتعدیلات وتبدیلات ـ عالی پاشانك افاده‌سنه نظراً ـ اهالینك مصالح عمومیه‌یه اشتراکی قاعدهٔ اساسیه‌سنك موقع تطبیقه وضعنه ومرکزیت اصولنده جاری اولان مطلقیت اداره‌نك تخفیف وازاله‌سنه مدار اوله‌جقدی .

١٨٦٤ قانوننك [*] وجوده کتیردیکی ولایتلر ، (فرانسه) ده‌پارتمانلری کبی ، سنجاقلره ، سنجاقلر قضالره ، قضالر ناحیه‌لره تقسیم ایدلمشدر ؛ سنجاقلر متصرفلرك ، قضالر قائممقاملرك ، ناحیه‌لر مختارلرك اداره‌سنده اولوب جمله‌سی والینك امری آلتنده درلر .

بوتقسیمات ملکیه‌نك هر بر درجه‌سنده ، اکثر اعضاسی انتخاب ایله تعیین ایدلمك اوزره ، بر مجلس وبر محکمه موجوددر .

مجالس ومحاکم مذکوره اعضاسی تقسیمات ملکیه‌نك هر درجه‌سنده عینی

---

[*] کتابك نهایتنده ٣ نومرولی ذیله مراجعت .

صورتله انتخاب ايديليرلر . بوبابده بر سنجاغك نمونه اتخاذ اولنه‌رق مأمورين اداره وعدليه‌نك نه صورتله انتخاب وتعيين ايدلدكلريني ايضاح ايتمك كافيدر .

هر سنجاقده ايكی سنه‌ده بر متصرف ، قاضی ، محاسبه‌جی ، مفتی ايله جماعات غير مسلمه رؤسای روحانيه‌سی وتحريرات مديرندن مركب بر مجلس انتخاب تشكل ايدر . بوهيئت سنجاغك مجلس اداره‌سيله حقوق وجزا محكمه‌لری ايچون تعيين اولنه‌جق اعضانك اوچ مثلی اولمق ونصفی مسلم ونصف ديكری غير مسلم بولنمق اوزره مناسب ذواتی انتخاب ايلر .

بوصورتله تنظيم ايديلن جدول اسامی قضالرك مجالس اداره‌سيله محاكمنه توزيع اولنور . بونلرده نامزدلرك مقدارينی سنجاق مجلس ومحكمه‌سنه تعيين اولنه‌جق اعضانك ايكی مثلنه تنزيل ايدرلر .

قضالرده تعديل ايديلن جدوللر سنجاق مركزينه اعاده اولنور ؛ اوراده مجلس انتخاب ، قضالرده اك آز رأی آلان مسلم وغير مسلملری مساوی مقدارده جدولدن اخراج ايده‌رك نامزدلرك عددينی ايلك جدولده‌كی مقدارينك ثلثانه تنزيل ايلر . بو صورتله انتخاب اولنه‌جق اعضانك ايكی مثلنه مساوی اسامی‌يی حاوی بر جدول ميدانه كلير . بو جدولده‌كی اسامی والی طرفندن تصفيه ايديلير ؛ صوك معاملهٔ تفريقه‌دن صكره جدولده اسملری قالان ذوات سنجاق مجلس ومحكمه‌سنه اعضا تعيين اولنورلر .

سنجاق مركزنده متشكل بر مجلس انتخاب طرفندن اوچ مثلی نامزد تعيينی ، سنجاغك دوننده بولنان قضا مجلس اداره‌سنجه بو نامزدلرك ثلثی چيقارلدقدن صكره ينه مذكور مجلس انتخاب طرفندن نامزدلر عددينك ثلثانه تنزيلی ، قوهٔ اجرائيه رئيسی اولان والی طرفندن دخی بر ثلثه ايندير لمسی ، ايشته مجالس اداره ومحاكم عدليه اعضاسنك انتخابی ايچون تعقيب اولنان قاريشيق اصولك خلاصه‌سی .

بو غريب اصولك تفرعاتی يكنظرده آكلامق خيلی مشكلدر ؛ منتخبلرك قسم اعظمنجه معما كبی تلقی ايدلديكنه ايسه شبهه يوقدر .

قانونك احكام اساسيه‌سنه نظراً اهالی ولايته‌كی مجالس ومحاكمه مأمور اعضايی انتخاب ايتمك صورتيله مصالح عموميه‌يه ، محافظهٔ منافع محليه‌يه اشتراك ايده‌جكلردی . طرز انتخابده حقوق عوامك نظر دقته آلديغی انكار اولنه‌ماز .

لکن بر آز دوشونیله‌جك اولورسه طرز جدید حکومتك بیوك بر اثر ترقی اولدیغی شبهه‌سز بولنمقله برابر خرستیانلره مساوات و سربستیٔ استعمال حقوق تأمیندن اوزاق اولدیغی آکلاشیلیر . ۱۸٦٤ قانوننك نامزد انتخابی خصوصنده رعایایه بخش ایلدیکی حق ، بونلرك حقوق ملکیه وسیاسیه‌لرینی وامور ادارهٔ حکومته اشتراکلرینی تأمین ایتمیوردی .

فی‌الحقیقه شوراسی شایان دقتدرکه مجالس ومحاکمه اعضا تعیین اولنمق جائز اولان کیمسه‌لرك جدول اسامیسنی طوغریدن طوغری‌یه تنظیم ایدن مجالس انتخابیه اکثریتله مسلمانلردن مرکبدر ونامزدلرك تفریق قطعیسی صلاحیتی مسلمان مأمورلره ویرلمشدر [۱] . بو شرائط داخلنده حق انتخابك حقیقةً سربست اولدیغی ادعا ایدیله‌مز ؛ واقعا قانون جدید مسلمان مکلفین ایچون تأمینات کافیه ویرلمکده ایسه‌ده خرستیان منتخبلره امید کاذبدن بشقه بر شی بخش ایتمیور ، خرستیانلر اکثریتی احراز ایدن مسلمانلر نظرنده شایان قبول کیمسه‌لره‌اعطای رأیه مجبور بولنیوردی .

فقط شو جهتی نظر دقته آلمق لازمدرکه اهالی ایلك دفعه اوله‌رق مجالس ومحاکم محلیه‌نك تشکیلاتنه اشتراك ایتدیرلدیکندن اوزمانه‌قدر مصالح عمومیه‌دن اوزاق طوران صنوف تبعه‌یی دهاواسع ودها مستقل برحق انتخابه حاضرلامق ایچون بعض تدابیر احتیاطیه‌یه توسل ایتمك مقتضی ایدی .

اصول ادارهٔ حکومتك تبدیل ایلدیکی بردورده بودوشونجه پك طبیعی اولمقله برابر بعض مأمورینك اعضای طبیعیه صفتیله بولندیغی مجالس مختلفه‌نك صورت تشکیلنده طریق افراطه کیدلمشدر [۲] . هر یرده تبعهٔ مسلمه‌یه تأمین ایدیلن تفوق ورجحان ، خرستیان اهالینك دها کثرتلی بولندیغی ووقتیله کندی کندیلرینی اداره‌یه آلیشدیغی محللرده تحمل ایدلمز بر درجه‌یه که‌بیلیردی .

نته‌کیم بعض محللرده وبالفرض ادرنه‌ده مجلس اداره‌ده اون بر مسلمان واوچ اعضا بولندیغی حالده مسلمان منتخبلری ٤،۰۰۰ ، خرستیانلر ٦۰،۰۰۰ ایدی . یانیه سنجاغنده ، بوسنه‌ده ، جزائر بحرسفیدده دخی حال بومرکزده ایدی [۳] .

[۱] ۱۸٦٤ تاریخلی ولایات قانوننك ٦٧ ، ۷۳ ، ۷۸ نجی ماده‌لری .
[۲] قانون مذکورك ۱۳ ، ۱۹ ، ۳۳ ، ۳۹ ، ٤٦ ، ٥۱ نجی ماده‌لری.
[۳] ۱۸۷٦ درسعادت قونفرانسی ضبطنامه‌سنك برنجی ذیلنه مراجعت .

قديم محاكم شرعيه‌نك يرينه قائم اولان محاكم حقوقيه وجزائيه‌ده دخی مساوات نسبيه‌يه رعايت ايدلمه‌مشدی . بو محكمه‌لرك رؤساسی ـ محاكم تجارت مستثنا اولمق اوزره ـ هريرده صنف علمادن ايدی .

قوهٔ اداره ويا اجرائيه‌نك قوهٔ عدليه‌دن آزچوق تفريق ايدلمسندن طولايی شايان دقت بر ترقی حصوله كليوردی . فقط لاينعزل اولميان واوله‌ميان ، سنوی بش يوز غروش ويركو ايله مكلف ، بر درجه‌يه قدر صاحب اعتبار اولوب يازوب اوقومق دخی بيلن هركسه آچيق بولنان محكمه اعضالرينك استقلال فكر وحركتلرينه حقيقةً اعتماد اولنه‌بيليرمی ايدی ؟

ديكر طرفدن محكمه رئيسنك وظيفه وصلاحيتی پك نقصان بر صورتده تعريف و تعيين اولنمشدی ؛ هنوز اصول محاكمات حقوقيه وجزائيه قانونلری موجود اولمديغندن تشكيلات جديده‌ده بو نقصانك وخامتی دها زياده حس ايديليوردی .

قانونك بعض اموره واليلره همان استقلال درجه‌سنده صلاحيت كامله‌ويرن موادندن اوزون اوزادی‌يه بحث ايتميه‌جكم . يالكز شوراسنی ذكر ايتمك كافيدركه ولايتده‌كی دفتردارلر ، مصالح اجنبيه ، نافعه ، زراعت وتجارت مديرلری هم واليلره ، هم‌ده منسوب اولدقلری نظارتلره تابع بولنمقده وبوحال اختلاف ظهورينه سبب اولمقده ايدی .

الحاصل . ايالت ولايات قانونی اهالی‌يه نسبةً جزئی برسربستی تأمين ايتمكله برابر حكومت مركزيه‌نك دائماً مسلمان عنصرينك تفوق ورجحانی محافظه‌يه عزم ايتديكنی ومسلمانلرك دونده بولنان رعايايه ويريله‌جك مساعداتك حكومت عليهنده استعمال ايديله‌بيله‌جك بر سلاح مقامنه كچه‌جكی واهمه‌سی حاصل اولنجه‌طريق اصلاحاتده توقف ايلديكنی ارائه واثبات ايتمكده‌ايدی .

اون آلتنجی باب

عالی وفؤاد پاشالرك پادشاهلق تمایلات ترقی شكنانه‌سنه غلبه ایتملری. — مطلقیت اداره‌علیهنده جریانه افکار. — گنج ترکیا.

اصلاحات مسئله‌سی هرکسی اشغال ایتمکده ایدی. بر آرالق، ۱۸۶۳ سنه‌سی اوائلنده، پادشاهلق — متعصب علمانك تلقیناتی و آشاغی صنف پولتیقه‌جیلرك نفوذی تأثیریله — اسلافنك اثرینه اقتفا وتنظیمات واصلاحاته دوام ایده‌جکنی وعد ایلدیکی خط همایونی رد وانکار ایلمسندن قورقلمش ایدی.

طرف پادشاهیدن ویریلن بعض اوامر غریبه بو بابده‌کی قورقولری آرتیرییور، حتی سلطان عبدالعزیزك مطلقیت اداره‌یه اولان حرص وهوسی فوق‌العاده بر درجه‌یه واره‌رق کندیسنده علائم جنت حقیقیه کورلدیکنه دائر شایع اولان روایت تأیید ایدییور کبی کورونیوردی [*].

مع‌مافیه عالی وفؤاد پاشالر رأس کاردن چکلمکه قرار ویرمش اولدقلرندن وپادشاه بو ایکی وزیر نامدارك استعفالری تقدیرنده یالکز، بناءً علیه بی‌اقتدار قاله‌جغنی آکلادیغندن ۱۸۵۶ اصلاحات فرمانی تأییداً وصدراعظمه خطاباً یکی بر خط همایون صادر اولدی. پادشاه، خطیآت سابقه‌سنی شمدی کوستره‌جکی فرط غیرت وهمت ایله اورتمك ایستیورمش کبی، بودجه آچیغنی قپامق ایچون شهری ایکی ملیون غروش اعطاسنی بالاختیار وعد ایتدی. بویله بر تعهد اختیارینك قیمت حقیقیه‌سی معلومدر؛ بر مدت صکره پادشاه وعدینی، تعهدینی اونوتدی.

حکومت، یکیدن، تجربه‌سزلکی درجه‌سنده متلون وبیقرار اولان بر حکمدارك آمال وهوساتنه اویونجاق اولدی. سلطان عبدالمجید، هیچ اولمازسه، امور

---

[*] روایته نظراً صدارتی بر مولوی درویشنه تکلیف ایتمشدی.

اداره‌ده‌کی کفایتسزلکنی ، ضعفنی حلم وملایمت فوق‌العاده‌سیله‌اونوتدیریوردی. حال‌بوکه عبدالعزیز شدت الطبع ومعند ایدی .

افکار منوره صاحبی وطنپرور مسلمانلر ـ پادشاهك مطلقیت اداره‌سنه نهایت ویرمکی تخیل وبوکا تشبث ایدن حسین پاشا ایله حسابسز طرفدارلرینك زماننده اولدیغی کبی ـ سرایك استبدادینه قارشی عصیان ایتمك احتیاجنی حس ایدییورلردی. بونلر پادشاهك‌ده قانون‌عمومی‌ومشترکه تابع اولمسی‌لازم‌کله‌جکنی، دولتك بتون قوانین‌وموضوعاتی‌اصلاح ایدیلیرکن پادشاهك‌صلاحیت بی نهایه‌سنه طوقونمامق مناسب اولمیه‌جغنی دوشونیورلردی .

حد ذاتنده هنوز پك مبهم اولان وکرك پایتختده ، کرك باشلیجه مراکز ولایاتده آره‌صره غایت خفیف صورتده ظاهره چیقان بو دوشونجه‌لر، اندیشه‌لر آز بر مدت صکره تعمم ایلدی ونهایت ، بالآخره صدراعظم اولان رجال حکومتدن برینك امضاسنی حاوی بر پروغرام شکلنده‌عرض‌وجود ایتدی [*].

خیرالدین‌پاشا بتون‌مسلمانلرك آکلایه‌بیله‌جکی بر طرزافاده ایله‌دییوردی‌که: « هرکس کبی‌حکمدارلرده دخی طبیعت بشریه‌یه خاص‌اولان‌ضعف‌وعجز ایله متصف اوله‌بیلیرلر . یا دیکر انسانلره قوماندا ایتمك ایچون لازم اولان اقتدار واهلیتی حائزدرلر ، یاخود بو اقتداری حائز اولمقله برابر هوسات واحتراصاتلرینه غلبه ایده‌مزلر ، ویانه اقتدار واهلیت ، نه‌ده عزم ومتانت صاحبیدرلر .

« ملتك امور حکومته معاونت واشتراکی ، وکلانك مسئولیتی ، مصالح عمومیه‌ده بر قونترول موجود اولمسی برنجی صنفه داخل اولان بر حکمدارك آرزو ایتدیکی ایلری‌یاپمسنه مانع اولماز ، بالعکس‌او حکمدار ، افعال‌وحرکاتنی قونتروله مأمور ذواتك معاونتلرینه نائل اولدیغی ایچون کندینی شایان تبریك عد ایتمه‌لیدر .

« غیر مقتدر حکمداره کلنجه ؛ انکلتره‌یه باقیکز : انکلتره ، مجنون بر حکمدار اولان اوچنجی (ژورژ) زماننده دوچار اولدیغی بحران قدر تهلکه‌لی

[*] بو پروغرام آنجق ۱۸٦۸ سنه‌سنده (حکومات‌اسلامیه‌یه مقتضی اصلاحات Réformes nécessaire aux Etats Musulmans) نامیله نشر ایدلمشدر . سلطان عبدالعزیز سلطنتنك بو دورنده ، یعنی ۱۸٦٤ دن ۱۸٦۸ سنه‌سنه قدر جاری اولان افکاری پك کوزل تصویر ایتدیکی ایچون بوراده مختصراً بحث ایتمکه لزوم حس ایتدم .

بحران کورمه‌مش وقوت وعظمتی ایچون اوزمانکی حرکتـدن دها علوی بر دلیل کوسترمه‌مشدر . (قونسوللك وایمپراطورلق) دورلری تاریخنك مؤلف محترمی اثرینه شو کلام موجز ایله ختام ویرییور : (بر شخصك حکومتی ، حکمدارك اقتدار واهلیتی نه قدر یوکسك اولورسه اولسون، دائما تهلکه‌لیدر.)

« ممالك عثمانیه‌ده فقه شریفك قسم سیاسی ودینیسنه عائد اثرلر یازان عالملر قانون حکم وقوتی حائز اولان تفسیرلرنده متحدالفکردرلر ؛ بونلر حقوق حکمداریدن قسم اعظمنك وکالةً هیأت واشخاص مناسبه‌یه تودیعی خصوصنك بیله بر حکمدارك حقوقنی تحدید ایتمیه‌جکنی ، بالعکس دین محمدینك قبول ایلدیکی حقوق حکمداریدن برینی تشکیل ایلدیکنی بیان ایدییورلر .

« بوبابده سلطنت عثمانیه‌نك برقانونقدیمی توسیع واصلاح ایتمك کافیدر . سلطان سلیمان اولك تنظیم ایلدیکی قانون سیاسیده [*] دینیلیورکه : (ادارهٔ دولت علما ایله وکلایه مودوعدر ؛ پادشاه طریق مستقیمدن انحراف ایدرسه علما و وکلا اخطارات لازمه‌ده بولنمغه صلاحیتداردرلر. پادشاه بواخطاراتی نظر دقته آلمازسه علماووکلا اردو رؤساسنی کیفیتدن خبردار ایده‌جکلردر. شاید پادشاه احکام قانونیه‌یی اخلالده و هوساتنه تبعیتده اصرار ودوام ایلرسه خلع ایدیله‌جك ویرینه خاندان پادشاهی ارکانندن بر دیکری انتخاب اولنه‌جقدر .)

« شو حالده علما ووکلانك وظیفهٔ سیاسیه‌لری (اوروپا) نك حکومات مشروطه‌سنده‌کی مجلس مبعوثان وظائفنك عینیدر ؛ حتی علما ووکلانك وظیفه وصلاحیتلری دها عالی بر مرتبه‌ده‌در ، دنیله‌بیلیر ؛ چونکه بو قونترولە لزوم کوسترن احوال واسبابه مسلمانلرده ریاست دینیه دخی منضم اولور .

« قانوننامهٔ سلیمانی پك چوق زمان حکومته بر تأثیر حیاتبخشا اجرا ایتمش ودولت عثمانیه‌نك ترقی وتعالیسنه سبب اولمشدر . »

ایشته مسلمانلر آره‌سنده تعمم ایتمکه باشلایان وبالخاصه مقاصدی ، حتی تشکیلاتی مجهول بر نوع جمعیت‌سیاسیه اولان « کنج ترکیا » نك ترجمان‌اولدیغی افکار وحسیاتك خلاصه‌سی بو ایدی .

---

[*] قانون، یاخود قانوننامهٔ سلیمانی ، امور مالیه‌یه، اموره‌عدلیه‌یه، انضباط عسکری‌یه تیماروزعامتلره ، سرای‌مراسم وتشریفاتنه عائداولمق اوزره بش قسمدن مرکبدر .

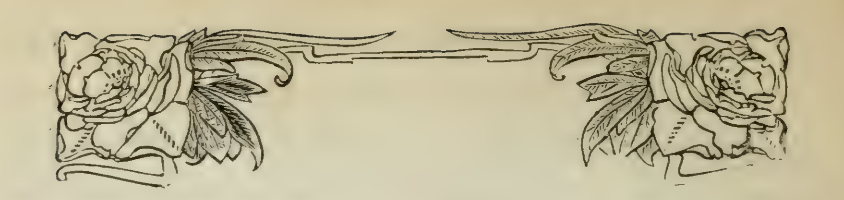
بالآخره كوريله‌جكى وجهله بو جريان افكار تدريجاً فعلياته منقلب اولدى . و حتى شمدى بحث ايتديكمز زمانده تنظيماتك مدافع غيورى اولان ايكى بيوك وزيرك خلفلرى زماننده مشروطيته بكزر بر اصول اداره براى تجربه موقع تطبيقه قوندى .

عالى وفؤاد پاشالرك حقوق حكمدارينك سوءاستعمالاتنه سد چكيلمسى خصوصنده‌كى آمال وافكار جديده‌يى قبول ايلدكلرى شبهه‌سزدى ؛ فقط بو ايكى وزير بناى حكومتك تملرندن زياده سقفى ايله مشغول كبى كورينلرك صبرسز-لقلرينه اصلا اشتراك ايتميورلر ومسئوليت وحريت اساسلرينه مستند بر اصول اداره‌نك تأسسى آرزو ايتمكله برابر هر شيدن اول ممالك عثمانيه‌نك احوال ماديه واقتصاديه‌سنى اصلاح ايتمك لزومنه قانع بولنيورلردى .

بو نقطهٔ نظردن حكومتك وظيفه‌سى او قدر واسع وقاريشيق ايدى‌كه حصول موفقيت شبهه‌لى كورونيوردى . حكومتك اجراآتى ايچون عمومى بر پلان يوقدى. بعضاً تهلكه‌لى اولان طريق تجدد واصلاحاتده نيم تدبيرلر، شبهه وترددلر ايله ايلرى كيديليوردى .

ولايات قانوننك نشرندن صكره بر قاچ سنه هيئت وكلا مملكتك احوال اقتصاديه‌سيله مشغول اولدى ، بر چوق نظامات وقوانين وجوده كتيردى . بونلرك الك مهملرى ، منافع خزينه‌يه مضرتى سفارات اجنبيه طرفندن بالدفعات اخطاراولنان حقوق تصرفيهٔ اراضى‌قانونيدر. بوقانونى براز تفصيلاً ايضاح ايتمك اقتضا ايدر .

اون یدنجی باب

تدابیر اقتصادیه — حقوق تصرفیده تعدیلات

احکام قرآنیه یه نظراً جناب حق هر شیئك صاحب یكانه ودائمیسی اولدیغندن انسان اشغال ایلدیكی طوپراغك، اراضینك سادەجه ذی الیدیدر .

شو قاعدۀ دینیه نك نتیجه سی اولەرق مسلمانلرك نظرنده، حق تصرف ماهیت دینیه یی حائزدر؛ برملتك احوال وشرائط اجتماعیه سی عادات ویا قوانینك شخص ایله بو شخصك اقامت ایتدیكی ارض آره سنده تأسیس ایلدیكی مناسباته منوط اولدیغی حقیقتی قبول ایدیلیرسه ترکلرك تشکیلات سیاسیه لرینك کرك هیئت عمومیه سنجه کرك الك اوفاق تفرعاتجه برشکل دینی آلمش اولمسنه یكانه سبب اولەرق کوستریله بیلیر.

ترکیاده حق فتح دخی حق تصرف ایله احوال اجتماعیۀ افراده دین قدر اجرای تأثیر ایتدی . ملت غالبه یه عائد اولان حقوق وملت مغلوبه یه تحمیل ایدیلن تکالیف تأیید ایدلدی ؛ بو نقطۀ نظردن مملکت ملك ویا اراضیٔ عشریه واراضیٔ خراجیه نامیله ایكی یه آیریله بیلیر .

بو ایلك تقسیم سلسلهٔ مراتب ملیه یه موافقدر ، بو سلسلهٔ مراتبده « امام » ، یعنی حکمدار طرف اللهدن حائز اولدیغی حقوقه استناداً ثروت عمومیه نك مدیری صفتیله الڭ یوكسك موقعی اشغال ایدر. امامك دوننده « رعیه » یعنی اهالی وبالخاصه اهالیٔ اسلامیه کلیر . بونلرك یاننده ، فقط دها دون بردرجه اولمق اوزره « ذمی » یاخود « کفار » ، یعنی صورت دائمه ده « دارالاسلام » ده اوطوران غیر مسلملر ، مؤمن اولمیانلر ایله صورت موقته ده اقامت ایدن « مستئم » لر بولنور .

اراضیٔ عثمانیه، قانون قدیمه نظراً، دیکر برصورتله دخی ایكی یه تقسیم ایدلمشدر:

محلوله قالان اراضینك الحاقیله صورت دائمه‌ده مقداری تزاید ایدن اراضیٔ میریه ، مؤسسات دینیه‌یه وقف ایدیلن وکیمسه‌یه توارث ایتمین اراضیٔ وقفیه . ۱۸۵٦ خط همایونی هرکسك قانون نظرنده مساواتنی قبول وتصدیق ایتدیکی جهتله ۱۸۵۸ سنه‌سنده حق تصرفك اساسنی تعدیل وقوانین محلیه‌یی ممکن مرتبه دول متمدنه‌ده جاری اصوله توفیق ایده‌جك صورتده بر قانون نشر ایدلدی .

قانون جدید احکامی [*] تدقیق اولنور ومرعی‌الاجرا قالان قوانین قدیمه دخی نظر دقته آلینیرسه ممالك عثمانیه‌ده حق تصرف اراضینك ملك، اراضیٔ میریه، اراضیٔ موقوفه اولمسنه کوره باشلیجه اوچ درلودر.

اراضیٔ موقوفه‌ده ایکی نوعدر : یا حکومت ، یاخود افراد طرفندن جامعلره تخصیص اولنان املاك واراضیدن مرکب اوقاف صحیحه [**] ، غیرمحدود برمدت مستأجر صفتنی محافظه ایتمك اوزره افراد طرفندن جامعلره ترك ایدیلن املاك واراضیدن عبارت اوقاف غیرصحیحه ویامعتاده .

اوقاف صحیحه‌نك حق تصرفی جامعه عائددر . بو نوعه داخل اراضی یالکز محصولاتندن ویرکو ویرر. بونلر اشخاصه ایجار ایدیلیر ، مستأجرلر دخی بر دفعه‌یه مخصوص بر رسم وهر سنه لایتغیر بر رسم مقطوع ویره‌رك اراضی‌یی ایشلتیرلر .

اوقاف غیرصحیحه ویامعتاده‌یه کلنجه؛ پك زیاده تعمم وتکثر ایدن بو نوع وقفلر عثمانلیلرك اخلاق وعاداتنی برصورت غریبه‌ده ارائه وایضاح ایدر ؛ محضا اراضی واملاك متصرفنی اصولی دائره‌سنده حجزدن ، یاخود مأمورلرك سوء استعمالاتندن، کیفی بر صورتده مصادره‌دن محافظه ایتمك مقصدیله وجوده کتیرلمشدر .

اوقاف معتاده شو صورتله یاپیلیر : اراضی واملاك، صاحبی طرفندن قیمتك

[*] ۲۱ نیسان ۱۸۵۸ تاریخلی اراضی قانونی اراضی‌یی بروجه آتی بش قسمه آییرمشدر:
۱ . — افراد عهده‌سنده‌کی ملك .
۲ . — حکومته عائد اراضیٔ میریه .
۳ . — فراغ وانتقاله تابع اولمیان اراضیٔ موقوفه .
٤ . — عمومك استعمالنه ترك ایدیلن اراضیٔ متروکه .
۵ . — خالی یرلردن عبارت اراضیٔ موات .

[**] اوقاف صحیحه دخی اصل جامعه موقوف املاك ایله مؤسسات خیریه‌یه موقوف املاك اولمق نقطهٔ نظرندن ایکی‌یه آیریلیر .

تقریباً اونده برینه مساوی اولمق اوزره بروجه پشین اعطا ایدیلن مبلغ مقابلنده برجامعه فراغ ایدیلیر. جامع، حقیقت حالده فارغ عنهه قیدحیات شرطیله ویرلمش بر ایراددن عبارت اولان بوپاره‌نك نمای سنویسنی آلیر. فارغ عنه حق انتفاعی محافظه ایدر؛ فقط بوحق یالکز برنجی درجه‌ده‌کی وارثه، اولاده انتقال ایده‌بیلیر. بونوع اوقاف اراضی ویرکوسندن مستثنادر، محکمه قراریله حجز دخی ایدیله‌مز. فارغ عنه بلا ولد وفات ایدرسه ــ احفادی اولسه بیله ــ املاك جامعه قالیر، اونك مال صریحی اولور وبردها ماهیتی دکیشدیریله‌مز، چونکه مشروطه‌در، یعنی فراغ وانتقاله تابع دکلدر.

ایشته اراضینك قسم اعظمی بوغریب صورتده جوامعه وقف ایدلمش، خزینهٔ حکومت اك مهم منبع وارداتندن محروم ایدلمشدر.

ملك اراضی‌یه کلنجه؛ منشـأی زمان فتحـه عائد اولان بونوع اراضی واملاك وقتیله ملت غالبه افرادی آره‌سنده تقسیم ایدلمش اراضیٔ عشریه ایله غیر مسلم یرلیلر النده براقلمش اراضیٔ خراجیه‌یی محتویدر. اراضیٔ خراجیه یا محصولك عشرندن نصفنه قدر تبدل ایدن نسبی بر ویرکویه، یاخود جزافاً تعیین ایدلمش مقطوع بر ویرکویه تابعدر.

ملك اراضی اراضیٔ میریه‌دن تفریق واشخاص عهده‌سنه تفویض اولنان اراضی ایله تزاید ایتمش وصاحبی حق وراثت، فراغ وانتقاله مالك بولنمشدر. مع مافیه بوحق علی‌الخصوص مسلمان اصحاب اراضی ایچون اکثریا سوزدن عبارت قالمقده ایدی.

اراضیٔ میریه حکومت طرفندن طغرای پادشاهی‌یی حاوی طاپو ایله اشخاص عهده‌سنه ویریلن دولت اراضیسیدر.

طاپونك بخش ایلدیکی حق تصرف مأمورین عائده‌سنك مساعدهٔ مخصوصه‌سی اولمدقجه فراغ ایدیله‌مز؛ برنجی درجـه‌ده ورثه‌یه ویا متوفانك اولادینه انتقال ایدر. بونلر موجود اولمدیغی تقدیرده حق تصرفی ادعایه صلاحیتدار اولان اقربا ــ که قانونده تصریح وتعداد ایدلمشـدر ــ طاپو ایچون معین اولان رسمی اعطایه مجبوردر، که بومعامله یکیدن تفویض دیمکدر.

بوقیودات ایله اوقافه عائد احکام اموال غیر منقوله معاملاتنی بر صورت غریبه‌ده تحدید ایتمش واملاك واراضی‌یی قیمتدن دوشوره‌رك بشقه مملکتلرده

خزينهٔ حكومتك باشليجه منبع ثروتنى تشكيل ايدن وارداتدن دولت عثمانيه‌يى محروم براقمشدر .

بويله برقانونك دولت عثمانيه‌نك منـافع اصليه‌سنى محـافظه ايتمك عزمنده بولنان دول اجنبيه‌جه داعىٔ اعتراض اوله‌جغى شبهه‌سزدى .

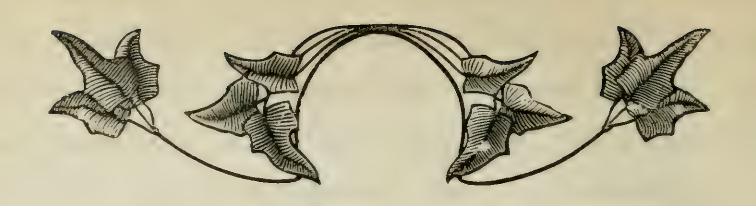
١٨٦٧ سنه‌سى شـباطنده (پارس) قابينه‌سى ـ اولجه (انكلتره) خارجيه نظارتنك ياپديغى كبى ـ باب عالى‌يه مراجعت ايدرك وقف اصـولنك اسـاسلى برصورتده تعديلنى ، املاك واراضـينك ملكه تحويلنى ، مسـلمانلرى كندى املاكلرينى سربستجه اسـتعمالدن منع ايدن احوالك رفعنى توصـيه ايتدى . (فرانسه) حكومتنك تكليفنه نظراً اراضى واملاك معاملاتيله اشـتغال ايتمك اوزره بانقه‌لر تأسيس ايديله‌جكدى [*] .

باب عالى (فرانسه) حكومتنك وصاياسنى قسماً موقع اجرايه قويدى. ٢١ مايس ١٨٦٧ تاريخنده صدور ايدن برارادهٔ سنيه ملك اراضـيده حق وراثتى برنجيدن يدنجى درجـه‌يه قدر تشـميل ايتدى وخزينهٔ حكومتك محلولات يوزندن وقوعه كله‌جك ضررينى تلافى ايتمك اوزره محصولات سنويه‌دن يوزده اون بشنك بش سنه مدتله جانب خزينه‌دن اخذ وتحصيلنه قرار ويرلدى .

بوكا مشابه ديكر برنظام دخى مسقفات ومستغلات وقفيه‌يه تطبيق ايدلدى. علاقه‌داران ايچون مجبورى بيله‌اولميان بوغيركافى تدابير ، اراضىٔ عثمانيه‌نك قسم اعظمنى جوامع ايله حكومت النـده بى‌فائده طوته‌رق زراعك قرون وسطاده اولديغى كبى مستأجردن بشـقه برشى اولمامسنى انتاج ايدن اصـول ونظامات غير طبيعيه‌يى همان هيچ دكيشديرمدى .

[*] ماركى دو (موستيه Moustier) نك ٢٢ شباط ١٨٦٧ تاريخلى تلغرافنامه‌سى .ـــ ١٨٦٧ سنه‌سنده نشر ايديلن صارى كتاب ، صحيفه ١٥٤ .

اون سکزنجی باب

اجانبك ممالك عثمانیه‌ده املاك صاتون آلمه‌ری حقی

دارالاسلام اراضیسنك تقسیم واستعمالنه تعلق ایدن موادنده صوك درجه مطلق ومستقل اولان احکام قدیمهٔ شرعیه بالطبع غیر مسلم اجانبك بواراضیدن بر پارچه‌سنه صاحب ویا بوندن منتفع اولملرینی منع ایتمشدی .

اوته‌دن بری رعایت ایدیلن بوقاعدهٔ اساسیه تنظیمات دوره‌سنده آرتق مدافعه ایدیله‌مزدی . چونکه تنظیمات ، اوزمانه قدر مدنیت غربیه‌یه مخالفت ومقاومت ایدن سدلری قالدیروب آته‌جقدی .

بناءً علیه ۱۸۵٦ خط همایوننه اجانبك حقوق تصرفیه‌سنه دائر شویله برفقره علاوه ایدلمشدی :

« املاکك بیع وفروختی وتصرفی حقنده‌کی قوانین کافهٔ تبعه ایچون مساوی اولدیغندن قوانین دولته ونظامات ضابطهٔ بلدیه‌یه اتباع وامتثال ایلمك واصل یرلی اهالینك ویردکاری تکالیفی ویرمك اوزره حکومت عثمانیه ایله دول اجنبیه بیننده یاپیله‌جق صورت تنظیمیه‌دن صکره اجنبی‌یه دخی تصرف املاك مساعده‌سی ویریله‌جکدر . »

سفرای اجنبیه ۱۸٦۲ سنه‌سنده باب عالی‌یه مشترکاً مراجعت ایدرك بوقطعی‌المفاد فقره‌ده ذکر ایدیلن مساعده‌نك اعطاسنی طلب ایتدیلر ؛ عالی پاشا عهود قدیمه‌یه متعلق بعض شرائط تحتنده اوله‌رق طلب واقعی ترویجه مهیا بولندیغنی بیان ایلدی . خارجیه ناظری سفیرلره شویولده ادارهٔ کلام ایتمشدی : « اوروپا ایله مناسباته باشلادیغی زمان دولت‌علیه‌نك نه‌حالده بولندیغی معلومدر . شرق اسکله‌لرینك بعضلرنده عددلری پك آز اولان اجنبی تاجرلر

اهالئ سائره‌دن تماميله آيرى اوله‌رق يشارلر؛ آنجق طوپدن آليش ويريش ايله مشغول اولورلردى. حكومت عثمانيه بواجنبيلره اوزمانك احوال اجتماعيه‌سنجه الزم كورينن بعض معافيات بخش وتأمين ايتمشدى؛ فقط اووقت موجود اولان شيلرك كافه‌سى دكيشدى، يالكز عهود عتيقه قالدى؛ بوكون حكومتك انتظام اداره‌سيله قابل توفيق اولميان مدعياتى حقلى كوسترمك ايچون عهود مذكوره‌دن استفاده ايديليور. عهود عتيقه‌يه نظراً تبعهٔ اجنبيه آنجق كندى حكومتلرينك مأمورلرينه تابعدرلر. بوندن شونتيجه حاصل اوليوركه ولايات عثمانيه‌ده قاچ قونسلوسخانه وار ايسه اوقدر ضابطه اداره‌سى، اوقدر محكمه بولنيور.

« بوحال دوام ايتديكى مدتجه تركيا، دول معظمه‌نك سوق ايتمك ايستديكى طريقه داخل اوله‌ماز؛ قوانين محليه‌يى طانيميان، يرليلرك تابع اولدقلرى تكاليفدن وارسته بولنان، آنجق كندى محكمه‌لرى نزدنده محاكمه ايديله‌بيلن اجانبك متصرف صفتيله ممالك عثمانيه‌ده يرلشملرينه مساعده‌ايدلمسنى ايسته‌مك، ظن ايدرم‌كه، معقول ومحق برطلب دكلدر.

« بناءً عليه اول امرده عهود عتيقه‌يى تعديل ايتمليدر. »

عالى پاشانك غايت منطقى اولان بوتكليفنه قارشى سفراى اجنبيه اجانبك، شخص وماللرينى محافظه ايدن تأميناته خلل كلمه‌دن، قوانين وتكاليف محليه‌يه تابع طوتلمرى ممكن اوله‌بيله‌جكنى بيان ايتديلر وعالى پاشايى تبعهٔ اجنبيه‌يه حق تصرفك نه‌صورتله ونه‌كبى شرائط ايله بخش اولنه‌بيله‌جكنى ايضاحه دعوت ايلديلر.

بومذاكرات ابتدائيه‌دن بش سنه صكره، يعنى ١٨٦٧ سنه‌سى حزيراننده «اجانبك، املاك واراضى‌يه متعلق قوانين ونظاماته تابع اولمق، شخصلريله اموال منقوله‌لرينه تعلق ايدن معافيات عهديه‌نك محافظه‌سى شرطيله لدى‌الايجاب محاكم حقوقيهٔ عثمانيه‌ده محاكمه‌لرى اجرا ايدلمك اوزره طبقى يرلى اهالى كبى شهر وقريه‌لرده املاك واراضى تصرف ايده‌بيله‌جكلرينه » دائر برپروتوقول تنظيم وامضا ايدلدى.

حق تصرفك عهود عتيقه احكامى‌ايله نه‌درجه‌يه‌قدر تأليف اولنه‌بيله‌جكنى صراحةً تعيين ايتمك لازم كليوردى. ممالك عثمانيه‌ده اقامت ايدن اوروپاليلره

بخش اولنان تأمینات اساسیه‌نك بری مسکنك تعرضدن مصونیتی ، یعنی مأمورین عثمانیه‌نك قونسلوسخانه‌نك معاونتی منضم اولمدقجه براجنبینك اقامتکاهنه کیره‌مه‌ملری ، ایکنجیسی‌ده محاکم محلیه‌ده ترجمان بولندیرلمسی امتیازی ایدی. بوایکی امتیاز ، اوروپالیلرك بهمه‌حال قونسلوسخانه بولنان ویا قونسلوسخانه‌یه پك یاقین اولان محللرده اقامت ایتملری شرطیله مؤثر اوله‌بیلیردی . اجنبیلر حق تصرفه نائل اولنجه پك چابوق تکثر ایدرك ممالك عثمانیه‌نك هرطرفنه یاییله‌جقلرندن شخص ومالارینی محافظه ایچون هرشهر وقصبه‌ده قونسلوسخانه احداثی لازم کله‌جك ایدی ، که بوده امکان خارجنده ایدی .

بناءً علیه قونسلوسخانه‌نك بولندیغی شهردن طقوز ساعت ویا دها زیاده اوزاق اولان محللرده مأمورین ضابطه‌نك ـ حکومت محلیه‌نك دعوتی اوزرینه اختیار مجلسی اعضاسندن اوچ کشینك حضوریله ـ قونسلوسخانه مأموری حاضر بولنمه‌دن براجنبینك اقامتکاهنه کیرمکه مأذون اولملری ، فقط بومأذونیتك احوال مستعجله ومبرمه‌یه وبعض جرائم معینه‌نك تحری وتحقیقنه منحصر قالمسی واصولی دائره‌سنده طوتیله‌جق ضبطنامه‌نك بلا تأخر اك یاقین قونسلوسخانه‌یه ارسال ایدلمسی قرارکیر اولدی .

بوندن بشقه کذلك قونسلوسخانه‌نك بولندیغی شهردن طقوز ساعت ویا دها زیاده اوزاق اولان محللرده اجانبك بیك غروشی تجاوز ایتمین اختلافاتده وحد اعظمی اوله‌رق بش یوز غروش جزای نقدی‌یی مستلزم اولان قباحتلرده قونسلوسخانه‌نك مأمور مخصوصی حاضر بولنمه‌دن صلح حاکمی وظیفه‌سنی ایفا ایدن مأمورین ایله قضا محکمه‌لری طرفندن محاکمه ایدلملرینه ، فقط حکم واقعك قونسلوسخانه ترجمانی حاضر بولنمق شرطیله سنجاق محکمه‌سنده استیناف ایدیله‌بیلمسنه واستیناف قرارینه قدر حکمك اجراسی تأخیر اولنمسنه دخی قرار ویرلدی .

برتدبیراحتیاطی اولمق اوزره‌ده تبعۀ اجنبیه‌نك هریرده دعوی وکالتی وظیفه‌سنی ایفا ایتملرینه مساعده ایدلدی و بوصورتله ترجمانلرك اجانبه متعلق دعوالرده حاضر بولنملری اساسی تأیید اولندی .

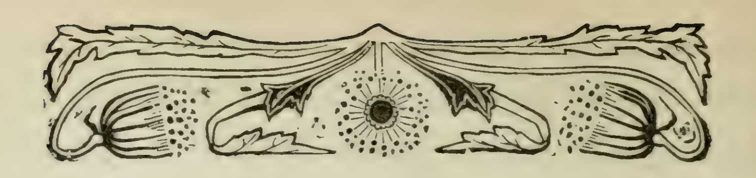
اجانبك حق تصرفی حقنده‌کی احکام مختلفه ایجاب حال و زمانه موافق

کورونیور ، تبعهٔ اجنبیه‌نك بشقه نام ایله املاك صاتون آلملرندن متولد محاذیر وسوء استعمالاته نهایت ویریبوردی [*] .

فقط اجانبك بوقـدر قیوداتی حاوی و قاریشیق اولان برقانون احکامنه تابع اولمق شرطیله ترکیاده املاك واراضی مبایعه‌سنه رغبت ایدوب ایتمیه‌جکلری جای سؤال ایدی

[*] فرانسه سفارتخانه‌سنك ۱۷ آغستوس ۱۸٦۸ تاریخلی تحریرات عمومیه‌سی .

اون طقوزنجی باب

باشليجه دولتلرك اصلاحات حقنده‌كی نقطهٔ نظرلری .— فرانسه و روسیه حکومتلرینك تکلیفلری .

١٨٦٧ سنه‌سی، تاریخ اصلاحاتده برموقع مهم اشغال‌ایدر. فقط بواهمیت، سنهٔ مذكوره ظرفنده سنین‌سابقه‌یه نسبتله دهاچوق تجددات سیاسیه واداریه‌نك موقع‌تطبیقه وضعندن واصلاحات فرمان‌همایونده مندرج اولوب ممالك عثمانیه‌ده عدالت‌ومساواتی تأمینه‌مدار اولان‌تدابیر اساسیه‌دن‌بعضلرینك اجراسی صورتیله اصلاحات پروغرامنك اكمالندن ناشی دكلدر .

١٨٦٧ سنه‌سی ـ تعبیرجائز ایسه ـ (اوروپا) هیئت دولیه‌سی محكمه‌سنك حضورنده بیوك بر دعوانك ، تركیا دعواسنك رؤیت ایدلدیكی سنه‌در . یكی تركیانك حال حاضری بو محكمه‌ده تدقیق ایدلمش و دولت عثمانیه ـ ایلك دفعه اوله‌رق براوروپا قونغره‌سنده اثبات‌وجود ایتمك‌شرفنه نائل‌اولمسنی تأمین‌ایدن ـ مداخلهٔ دولیه‌نك تحت وصایتنده بولنمغه محكوم اولمشدر .

تنظیماتك بوصفحهٔ مخصوصه‌سنده یكی‌برحال نظردقتی جلب‌ایدر. مسلمانلرك افكار احرارانه‌سی ـ مبهم وبالطبع نسبی‌اولان بوتمایل ـ ترقی ایدییور ویاهیچ اولمازسه افكار جدیده‌یی ، سیاست غربیه‌نك انظار عامه‌یه عرض ایلدیكی درس عبرتی آكلامش اولان برقاچ وطنپرورك تأثیریله تظاهره باشلایوردی . « كنج تركیا » باش قالدیرییور ، حیثیت واعتبارینی غائب ایتمش بر حكمدارك مطلقیت اداره‌سنه قارشی دها زیاده شدتله ادارهٔ كلام ایدییور ، ملتك ادارهٔ امور حكومته اشتراكنی‌تأمین ایده‌جك‌بردورهٔ مشروطیتك حلوانی‌تمنی ایلیوردی.

اوزمانه قدر حكومت عثمانیه طریق تجدد و اصلاحاتده ایلری‌یه طوغری

کیتمکه چالیشیرکن افکار عمومیه‌دن آز چوق مستقل قالمش، یعنی تبعهٔ مسلمه‌نك حسیات دینیه وافکار و اعتقادات باطله‌سنی رنجیده ایتمه‌مکه کمال اهتمام ایله چالیشمقله برابر قوهٔ اجرائیه‌نك صلاحیتی مسئله‌سنده تبعه‌سنی اصلا نظر دقته آلمامشدی . اصلاحات دائما یوقاریدن ، پادشاهدن کلیوردی .

پادشاهلرك حکومتی ـ کلمه‌نك تام معناسیله ـ استبداد عد ایدیله‌مه‌مکله برابر نهایتسز برصلاحیت ، شخصی برحکومت ایدی؛ پادشاه شریعتك تعیین ایتدیکی حدوددن بشقه حدود طانیمازدی ؛ احکام شرعیه‌یی تفسیر ایدنلر ایسه اکثریا پادشاهه عبودیتده قصور ایتمزلردی .

کنج ترکیا طرفدارلری دولتی بر شخصك آرزوسنه رام ایدن اصول اداره‌یه ختام ویرمك ایستیورلردی . افکار منوره اصحابنك بو تمایلنی کورن براجنبی مدقق، وطنپرورلك ایله دینك هیچ اولمازسه بونقطهٔ نظردن برلشه‌رك احیای مملکته مدار اوله‌جغنی شبهه‌سز عد ایده‌بیلیردی .

بوبابده‌کی جریان افکار دول معظمه قابینه‌لرینی دوچار اندیشه ایلین احوال سیاسیه‌نك نتیجهٔ طبیعیه‌سی کبیدی . (اوروپا) دولتلری ـ کندی آره‌لرنده تعاطی ایلدکلری اوراق مخابره‌دن آکلاشیلدیغنه کوره ـ دولت عثمانیه‌نك احیاسی وظیفه‌سیله مکلف اولان رجال حکومتك عزم و ثباتلرندن ، حتی خلوص نیتلرندن شبهه ایدییورلر و ۱۸۵٦ سنه‌سنده اعتمادکار (اوروپا) نك آلقیشلادیغی تصورات تجدد پرورانه ایله اجراآت حقیقیه‌یی مقایسه ایدرك پك جزئی براثر ترقی بولیورلردی .

صوك اون سنه‌لك تجربه ، حکومت عثمانیه‌نك آره صره دوچار انقطاع اولان تشبثات تجدد پرورانه‌سنده ، علی الاکثر ، خارجدن کلن بر تضییقه تابع اولدیغنی ، دائما توقفه میال اولان وآنجق قوتلی برالك ضربه‌سیله حرکته کلن بر رقاصه بکزه‌دیکنی اثبات ایتمشدی . باب عالینك اکثریتله دول غربیه‌نك نفوذینه تبعاً اصلاحاته مجبور اولمق قورقوسیله اندیشناك اولدیغی و اصلاحات طرفدارلرینك بیله عنصر اسلامك تفوقنی الزم ومستغنیٔ بحث و اثبات عد ایدرك هیچ برزمان و هیچ بر شیده بو قاعده‌دن انحراف ایتمدکلری دخی ثابت اولمشدی .

دول معظمه ، ۱۸۵۹ ده اولدیغی کبی ، بو دفعه‌ده حکومت عثمانیه‌نك

اهمال ورخاوتنه قارشی حرکت ایتمکی و عزت نفس ملی‌یی محـافظه خصوصنده کوستریلن افراط وتفریطه نهـایت ویرمکی مناسب عد ایتدیلر . حتی بعضلری باب‌عالی‌یه قابل تطبیق نصـایح ووصـایاده بولنمق ، هانکی یوله کیتمسی لازم کله‌جکنی ونه‌کبی وظائف ایله مکلف بولندیغنی آکلاتمق ایچون حقایق‌احوالی بالذات تحقیق وتدقیقه تشبث ایلدیلر .

(فرانسه) حکومتی ـ شرقده‌کی‌سیاست‌محافظه‌کارانه‌سندن انحراف‌ایلدیکنی ظن ایتدیرن بعض احواله رغماً ـ اصلاحات خط همایونی کافی‌عد ایدرك فکر ائتلافدن واز کچمه‌مشدی . دولت عثمانیه‌نك تجدید واحیاسی ایچون لازم‌کلن مواد اساسیه‌نك کافه‌سی‌خط همایونده موجود اولدیغنی وبناءً علیه دول‌معاهده‌نك حائز اولدقلری نفوذدن بالاستفاده باب عالی‌یی خط همایون احکامنی تماماً موقع اجرایه قویمغه اجبار ایتملری لازم کله‌جکنی ادعا و بو فکرنده اصرار ایدییوردی .

ایشته بونك ایچوندرکه اوچنجی (ناپولئون)لك خارجیه ناظری فرانسه‌نك « ملل مختلفهٔ عثمانیه آره‌سنده هیچ بر فرق بولنمق ایسته‌مدیکنی ، تبعهٔ مسلمه ایله تبعهٔ غیرمسلمه‌یی عینی صورتله‌صحابت ایدرك بربرلرندن آیری طوتمدیغنی » بیان ایتمشدی [*] . فرانسه‌یه نظراً کرك مسلم ، کرك غیر مسلم تبعه‌نك رفاه حالی آنجق وحدت اداره ومساوات حقوق مدنیه و سیاسیه قواعدینك کمال صمیمیتله تطبیقی نتیجه‌سی اوله‌رق تأمین ایدیله‌بیلیر ؛ هرکس عینی حقوقه مالك وعینی منافعدن مستفید اوملیدر .

الحاصل (پارس) قابینه‌سی اتحاد عناصری آرزو ایدییور ؛ انقسامه مقابل اشتراکی ، اکثریت اهـالی‌یی مقدرات مملکت خصوصنده همان لاقید براقان مباعدتِ متقابله‌یه قارشی اتحادی تأمینه چالیشیوردی .

(فرانسه) حکومتی ترکیانك احوال مخصوصه‌سنی نظردقته آله‌رق مقصده وصول ایچون صبر و ملایمت ایله حرکت ایدلمسی لزومنه قانع اولمشدی . اونك نظرنده ، اسـاس اصلاحاتی تبدیل ایتمه‌مکله برابر ـ طبقی خسـته‌لری تداوی ایچون علاجلرك طعمی طاتلیلاشدیرلدیغی و حتی بعضـاً بسبتون بشقه بر طعمه

[*] درسعادت سفارتخانه‌سنه کوندریلن ۲۲ مارت ۱۸۶۷ تاریخلی تلغرافنامه .

تحویل ایلدیکی کبی - اصلا عجله ایتمه‌مك و ضعیف حکومتلرك دیکرلرندن زیاده اهمیت ویردکلری اشکال خارجیه‌یی محافظه ایلك ایجاب ایدییوردی .

واقعا (پارس) قابینه‌سی عصرلرجه زماندن بری یرلشمش قوانین وموضوعاتك ، عادات واخلاقك باشدن باشه تبدیلی کبی برتشبثك نه‌قدر مشکل اولدیغنی بیلیوردی ؛ فقط مشکلاتی دولت عثمانیه‌نك حال حاضرینك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اولان انقراض دائمیدن متولد تهلکه‌لر قدر وخیم کورمیوردی . بومسئله تدقیق وتأمله محتاجدی؛ وسائط وتدابیر شدیده‌استعمال اولنورسه ذاتاً آثاری‌کورلمکده اولان‌تفسخ وانقراضك تعجیل‌ایدلمسندن قورقیله‌بیلیردی .

بناءً علیه تبعهٔ عثمانیه‌یی کندی مملکتلرینك اصلاحی مسئله‌سنه علاقه‌دار ایتمك وبالخاصه امراصلاحاتده ترکلرك خرستیانلر درجه‌سنده وبلکه‌ده آنلردن دها زیاده الزم بر عنصر فعال اولدیغی حقیقتنی اصلا اونوتمامق شرطیله احتیاط وثبات ایله حرکت ایتمك لازم کلیوردی .

فی‌الحقیقه (فرانسه) دیپلوماتلرنجه قبول اولنان نقطهٔ نظره کوره عثمانلی خرستیانلر آره‌سنده صنوف سائره‌یه تفوق وعناصر مختلفه‌نك اتحادینی تأمینه مقتدر بر صنف سیاسی یوقدی . روملر هیچ بروقت اسلاولره تابع اولمق ایسته‌مزلر ، اسلاولر روملرك تفوقنی اصلا چکه‌مزلردی ؛ کرك روملرك ، کرك اسلاولرك هکه‌مونیاسی، تفوقی ارمنیلر ایچون ناقابل تحمل برحال اولوردی .

مؤلفلرك برچوق زمانلر ملل غیر مسلمه‌نك بربرینه بکنزه‌مدکلرینی نظر دقته آلمیه‌رق شرق خرستیانلری نامی آلتنده یاد ایلدکلری رعایا - (فرانسه) حکومتنك نظرنده - ترکلردن آیری اوله‌رق امر اصلاحات وتجددی وجوده کتیره‌بیله‌جك عناصره مالك دکلدی ؛ اونلرك یکرمی مختلف عنصری بر آراده طوته‌بیله‌جك یکانه رابطه ترکلردی ؛ ترك عنصری منقرض اولورسه دولت عثمانیه قیریق برماکنه کبی طاغیلیر ، رعایادن هربری بر طرفه کیدردی .

بو کهنه ماکنه‌یی ایشلتمکه چالیشمق ، مسلمان عنصرینی شمدی‌یه قدر قالدیغی حال تجرددن قورتاروب ملل مغلوبه‌یه یاقلاشدیرمق و حتی عناصر مختلفه‌یی بربرلریله مزج وتوحیده تشبث ایتمك لازم کلیوردی .

بونك عکسنی ادعا ایتمك ایچون ترکلرك ادارهٔ حکومتده آرتق بر وظیفه‌لری قالمدیغنی ، زمام حکومتی اللرنده طوتمقدن عاجز اولدقلرینی اثبات ایتمك اقتضا ایدردی؛ حال‌بوکه بوجهت هنوز اثبات ایدلمه‌مشدی .

ایشته (پارس) قابینه‌سنك نقطهٔ نظری ، کرك ١٨٥٦ معاهدهٔ صلحیه‌سنك امضاسندن صکره ، کرك شمدی بحث ایلدیکمز زمانده تعقیب ایلدیکی غایه بو ایدی .

مع مافیه (پارس) قابینه‌سنك نقطهٔ نظری، ١٨٦٧ سنه‌سنده تبدل ایتمه‌مش اولمقله برابر مقصده وصول ایچون مراجعت ایدیله‌جك وسائطده اولکندن زیاده شدت ومتانت کوسترلمسی (فرانسه) حکومتنك جملهٔ آمالندن ایدی . (فرانسه) یه نظراً ، (اوروپا) آرتق لیت لعل ایله اویالانمغه ، نیم تدابیر ایله وقت کچیرلمسنه مساعده ایتمه‌ملی ؛ قطعی بر مسلك اتخاذ ایدرك افکار و آمالنی باب عالی‌یه قبول ایتدیرملیدر .

(روسیه) طرفندن توصیه ایدیلن مسلك بسبتون بشقه ایدی .

پرنس (غورچاقوف) ، پارس معاهده نامه‌سندن اقدم ویردیکی بر (مه‌موراندوم) ده « عناصر مختلفهٔ عثمانیه‌نك ناتمام بر صورتده اتحادی » فکرینك آچیقدن آچیغه علیهنده بولنمش و « عناصر موجوده‌دن هیچ برینك اتحاد صمیمی‌یه میال اولمدیغنی » سویلمشدی . (غورچاقوف) ه نظراً « الیوم جماعات مختلفه ایچون موجود اولان قوانین وموضوعات مذهبیه وخصوصیه‌دن استفاده ایتمك و بونلری هرشیدن اول ملیت اساسنه توفیقه چالیشمق صورتیله عناصرموجوده‌دن هر برینه تأمینات مخصوصه‌ویرمك » اقتضا ایدییوردی [١].

(روسیه) حکومتی دخی (فرانسه) کبی کندی فکرنده ثبات ایدییور و١٨٦٧ سنه‌سنده شرق مسئله‌سنك عملی برصورتده حلنك آنجق «خرستیانلرك منافعنی مسلمانلرنکندن آییرمق ، پادشاهك زیر تابعیتنده بولنان ملل ومذاهب مختلفه‌نك ترقیات متوازیه‌سنی واصلاح احوالنی اوروپا موازنه‌سنك ایجاباتیله تألیف ایتمك » ایله ممکن اوله‌بیله‌جکنی تکرار ایلیوردی [٢] .

---

[١] ٧ کانون ثانی ١٨٥٥ تاریخلی مه‌موراندوم .

[٢] روسیه حکومتنك ١٨٦٧ تاریخلی مه‌موراندومی .

(روسيه) نك نقطهٔ نظرينه باقيليرسه ، ١٨٥٦ سنه‌سنده مدافعه ايلديكى فكرك صحت واصابتى بالتجربه ثابت اولمشدر . خط همايون اون برسنه كائنلم يكن حكمنده قالمش ؛ خط مذكور احكامنك موقع اجرايه وضع اولنه‌جغنى (پارس) قونغره‌سنده وعد وتأمين ايدلديكى حالده اهالى بوندن اصلا مستفيد اولمامشدى. « تركلر ترك اولدقجه ، يعنى مسلمانلر ايله خرستيانلرى ابدياً آيران احكام شرعيه‌دن واز كچمدكجه بشقه درلو اوله‌ماز ، آتياً دخى اولمق احتمالى يوقدر. تركياده قانون حضورنده مساوات برخيالدن عبارت قاله‌جقدر ؛ چونكه عناصر مختلفه ، هيأت اجتماعيه آره‌سنده عادات وقوانين نقطهٔ نظرندن مشابهت يوقدر، بوشرط اصلى مفقود اولنجه تبعهٔ مختلفهٔ عثمانيه‌نك وظيفه‌سى‌ده براوله‌ماز.» [١].

مختاريت وعدم مركزيت ، ايشته ١٨٦٧ سنه‌سنده بين‌الدول جريان ايدن مخابرات اثناسنده (روسيه) حكومتنك توصيه ايلديكى تدابير بوندن عبارتدى .

(اوستريا) حكومتى ،اوصرده‌ده (كريد) ده وقوعه كلن مدهش برعصيانك تركيا ايچون برعاقبت وخيمه‌يه منجر اوله‌جغنى نظر دقته آله‌رق ، (پترسبورغ) قابينه‌سنك آمالنه موافق برصورتده بيان فكر ايتمشدى . (اوستريا) يه نظراً خرستيانلره حكومت عثمانيه‌نك تابعيتى آلتنده اوله‌رق مختاريت اداره ويرمك وبومسئله‌يى بين‌الملل برقونفرانسده همان موقع مذاكره‌يه قويمق پادشاهك منافعى اقتضاسندن‌ايدى [٢] .

مع‌مافيه (ويانه) قابينه‌سنك بوفكرى موقت برشيدى، پك آز زمان صكره (اوستريا) حكومتى آمال وافكار سابقه‌سنه موافق اوليان بوسياست شديده‌يى رد ايتدى .

(انكلتره) حكومتى ، تركيانك تمامىٔ ملكيتنك تحت تهلكه‌ده بولنمسندن متولد احوال وخيمه‌يى نظر دقته آله‌رق ، اصلاحات ايچون كوستردىكى فرط غيرت وخواهشى براز تعديل ايتمشدى . الك عاقلانه حركتك عدم مداخله اوله‌جغنه قانع اولمش ودولتلرى بويولده حركته دعوت ايتمشدى. لورد (دربى) پارلمنتوده شو صورتله ادارهٔ لسان ايلمشدى : « منعى يد اقتدارمزده اوليان برعاقبتى ، يعنى دولت عثمانيه‌نك انقراضنى تعجيل ايتمكلكمز مناسب

[١] شرق مسئله‌سى دوسيه‌سنه مراجعت. ١٨٦٣ ، آمييو، پارس .
[٢] اوستريا سفارتخانه‌سنك ٢٢ كانون ثانى ١٨٦٧ تاريخلى تلغرافنامه‌سى .

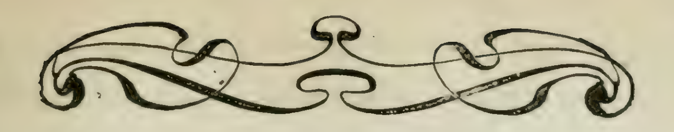
اوله‌ماز ؛ چونکه بویله برحال وقوعه کلیرسه وظیفه‌مز بونك ممکن مرتبه تدریجاً ودها آز تهلکه ایله حدوثنه چالیشمقدن عبارت اوله‌جقدر . »

(اوروپا) قابینه‌لرینك ، اوزمان ، کرید عصیاننك شرقده سبب اولدیغی اغتشاش عظیمك تحت تأثیرنده بولندقلری وکرك باب عالی‌یه واقع اولان وصایا ونصایحده ، کرك استدلال وتخمیناتده آز چوق افراطه واردقلری آشکار ایدی . بوموقت تأثیر زائل اولدقدن صکره احوالك دها زیاده اعتدال ایله تدقیق ومحاکمه ایدیله‌جکی شبهه‌سزدی.

الحاصل ، ١٨٦٧ سنه‌سنده اصلاحاته دائر بین‌الدول جریان‌ایدن مذاکرات ومخابرات اثناسنده بربرندن آیری ایکی مسلك ، (فرانسه) و (روسیه) حکومتلرینك تکلیفلری موضوع بحث‌اولیوردی. سلطان محمد ثانینك نامحدود برحکم واقتداره مالك اولدیغی زمان باشه چیقاره‌بیله‌جکی اتحاد عناصر مسئله‌سنك ، عجبا ، عناصر مختلفه‌نك بش عصر قدر حال انفرادده یشادقدن صکره دخی ساحهٔ حصوله چیقمسی ممکنمی ایدی ؟ ایشته ، اصل مسئله بوایدی . (فرانسه) ١٨٥٦ خط همایونی احکامی حرفیاً موقع تطبیقه قونیلیر، ایلك دورهٔ اصلاحاتده ـ که یکیدن برشی وجوده کتیرلمکدن زیاده موجود اولانلر تخریب ایدلمشدی ـ اجراسنه باشلانیلان تجربه‌لره کمال ثبات وفکر تعقیب ایله دوام اولنور ایسه مسئله‌نك حل ایدیله‌جکنی امید ایدییوردی.

(روسیه) حکومتی ایسه بونك ممکن اوله‌میه‌جغنی بالتجربه آکلاشیلدیغنی و « بشقه شیلر یاپمق لازم کلدیکنی » ادعا ایلمکده ایدی .

یکرمنجی باب

روسیه‌نك اصلاحات حقنده‌کی تکلیفنك تاریخ نقطهٔ نظرندن تدقیقی

(روسیه) طرفندن مدافعه ایدیلن فکرك اقوام مختلفهٔ عثمانیه‌نك عادات واخلاقنه، منافعنه بردرجه‌یه قدر موافق اولدیغی انکار ایدیله‌مزدی.

(پترسبورغ) قابینه‌سی اك زیاده وقایع تاریخیه ایله اثبات مدعایه چالیشدیغی جهتله بوبابده ایضاحات ویرمك وبالآخره دخی (روسیه)نك تکلیفلرنده ضعیف نقطه‌لرك نه‌لری اولدیغنی کوسترمك ایجاب ایدر.

(دالامبر d'Alambert) دییورکه: «فتح ایدیلن بر مملکتی محافظه ایچون اك امین واسطه ملت مغلوبه‌یی ملت غالبه سویه‌سنه چیقارمق، آکا عینی حقوقی، عینی امتیازاتی ویرمکدر.» ترکلر ملل مغلوبه‌یی کندیلرینه بکزتمك شویله طورسون، بالعکس خرستیان تبعه‌لری آره‌سنده دائمی بر اردوکاه قورمش کبی مسلح ومنفرد بر حالده قالمشلردی؛ بو حال، احکام دینیه‌لرینه موافقدی. قرآن، اراضی‌یی مسلملره و غیرمسلملره مخصوص اولمق اوزره ایکی‌یه آییرییور ومؤمنلر ایله نصارا آراسنده جهادی امر ایدییوردی. ایشته، دولت عثمانیه لایتغیر اولان احکام شرعیه‌یه توفیقاً خرستیانلردن آیری اوله‌رق تأسس و توسع ایلمش، محافظهٔ موجودیت ایتمشدر.

عثمانلیلر (اوروپا) ده یرلشدکلری زمان شرق ایمپراطورلغنك تشکیلات اداره و سلسلهٔ مراتبنی اورته‌دن قالدیردیلر؛ فقط شریعتك ادارهٔ حکومته وقوانین مدنیه‌یه متعلق اولان احکامنی یکی تبعه‌لرینه تطبیق ایتمدیلر. رعایا، هر نه قدر ملت غالبه‌دن دون بر موقعده بولنمق و کندیلرینه نظر حقارتله باقلمقله برابر، بالآخره اجنبی خرستیانلره عهود عتیقه‌نك بخش ایلدیکی امتیازاته مشابه معافیاته نائل اولمشلردی؛ طرز حکومته نظراً بو معافیات

ضروری ایدی . سلطان محمد ثانی قسطنطنیه پطریقنی ملت باشی یاپدی. وهممذهبلرینك امور مذهبیه ودنیویه‌لرینك اداره‌سنی کندیسنه توديع ایتدی، خرستیانلرك اطاعت ویا عصیانندن پطریقی مسئول طوتدی. پطریق، بوصورتله احراز ایلدیکی حقوقك برقسمنی پسقپوسلره و راهبلره دور ایلدی و هیئت رهبان غایت واسع صلاحیت اداره وعدلیه‌یی حائز برصنف مأمورین حالنه کلدی . هربر جماعت، ویرکولری کندی افرادی آره‌سنده تقسیمه و تحصیل اولنان مبلغی خزینهٔ حکومته تسلیمه مأمور اولدی ، که بوتشکیلات احکام اساسیهٔ شرعیه‌یه موافق ایدی .

ملت غالبه‌نك بیوندروغنی برصورت غریبه‌ده تخفیف ایدن بومختاریت ، حس اعتدال ویا علوجناب اثری دکلدی ؛ بلکه غیرمسلملرك لایق کورلدکلری حقارت و نفرته دلالت ایدییوردی ؛ قوای جسمانیه و روحانیه‌نك دیکر بر مذهبده‌کی حکمدارك شخصنده اجتماع ایتمسنك نتیجهٔ ضروریه‌سی ایدی .

رومالیلر دخی فتح ایتدکلری مملکتلر اهالیسنك عادات و اخلاقنه، مذهبلرینه طوقونمیه‌رق ، حتی بعضاً بونلری احیا ایدرك ملل مغلوبه‌نك حیات خصوصیه‌لرینی محافظه‌یه چالیشمشلردر . فقط بوبابده اك ماهر سیاسیلر کبی حرکت ایدرلر ، ملل مغلوبه‌یی اول امرده کندیلرندن آیری طوتدقلری حالده بالآخره ـ (دالامبر) ك دیدیکی کبی ـ تدریجاً کندی سویه‌لرینه چیقاریرلر، مساوات حقوق بخش ایلرلردی. ذاتاً (روما) مذهبی دین اسلام کبی ادیان سائره اربابنی خارجده براقمازدی ؛ بالعکس. بعضاً (روما) آلهه‌لرینی قبول ایدن اجانبه آچیق اولدیغندن عینی قانون سیاسی‌یه تابع اولان اقوام مختلفه آره‌سنده حقیقی بررابطهٔ اجتماعیه خدمتنی کوریردی [*] .

[*] یونان قدیم مؤلفلرندن (لوسیه‌ن Lucien) آثار مشهوره‌سندن برنده (اولیمپ) طاغنده آلهه‌لرك اجتماعنی تصویر ایدرکن بوراده باربار، اسکیت، ایرانی قیافتنده آلهه‌لر کوستررو بونلری یونان معبودلری یاننده بشقه مملکتلردن کلمش، لسان بیلمز اشخاص کبی تعریف ایدر . مؤلف مومی الیه بو معبودلره (غول) آلهه‌لرینی‌ده علاوه ایتمش ؛ کذلك (روما) عساکر قدیمه‌سنك شرقدن کتیردکلری (سه‌راپیس) و (میترا) کبی غریب معبودلری‌ده حاضر بولندیرمش ؛ بومختلف معبودلری (روما) نك حمایه‌سی آلتنده خوش کچیندیره‌رك آره‌لرنده منازعه ظهورینه میدان ویرمه‌مشدر . [بوواسیه ، ره‌وو دودو‌موند رساله‌سنك ۱۵ آغستوس ۱۸۸۱ تاریخلی نسخه‌سی] .

نصل اولورسه اولسون ، عثمانلی خرستیانلر عصرلرجه زمان نسبی بر استقلالدن مستفید اولمشلر ؛ بو استقلال سایه‌سنده ملیتلرینی ، لسانلرینی ، اخلاقلرینی محافظه ایتمشلردر. بوحالك تأثیریله رعایانك حسیات وطنپرورانه‌لری منسوب اولدقلری جماعته مربوطیت شکلنه کیرمشدر [۱] . احوال و شرائط مذکوره‌یه نظراً ، بوطرز اداره صنوف تبعهٔ غیر مسلمه قدر حکومت عثمانیه ایچون دخی فائده‌بخش اولمشدر. چونکه اجناس و مذاهب مختلفه آره‌سنده اختلافات ومنازعات ظهوری ، آنجق بوسایه‌ده منع ایدیله‌بیلمشدی . مسلمانلر ایله خرستیانلرك بربرلرندن آیری یشامغه آلیشملری مسلمانلرك حکومت مخصوصه‌لرینی، خرستیانلرك امنیت‌دینیه وشخصیه‌لرینی محافظه‌یه مدار اولمشدی. حتی ـ عالی پاشانك دیدیکی کبی ـ بتون (اوروپا) ظلمت جهل وظلم ایچنده بولنورکن ممالك عثمانیه‌ده بولنان ملل مغلوبه‌نك نسبةً غایت ایی برحالده بولندقلری ادعا اولنه‌بیلیردی .

باب عالینك خرستیانلره بخش اولنان معافیاتی محافظه ایتمسی سایه‌سنده تبعهٔ غیر مسلمه‌نك رفاه حالی تدریجاً آرتمش ، خرستیانلرك تجاوز فکرنده بولنماملری وحاللرندن ممنون اولملری سایه‌سنده دخی حکومت عثمانیه رعایانك امور داخلیه‌لریله ممکن مرتبه آز مشغول اولمشدی . پادشاهك اوروپاده‌کی ممالکی آره‌سنده الکزیاده‌نائل‌سکون وعمران اولان آطه‌لرکندی کندیلرینه اداره اولنانلر ایدی . بونلردن (ناقسی) . (میلو) ، (آندروس) ، (سانتورین) و (شیرا) آطه‌لری حکومت عثمانیه‌نك بالاختیار بخش ایلدیکی امتازات [۲]، (هیدرا) ، (اسپه‌چیا) جزیره‌لری‌ده مجبوراً ویریلن معافیات سایه‌سنده رفاه حاله مالك اولمشلردی . پك چوق زماندنبری خصوصی براداره‌یه نائل اولان (سیسام) آطه‌سی‌ده بویله ایدی .

امور مالیه‌سنده‌کی قاریشیقلغك صرف عارضی اولدیغی قبول ایدیلیرسه

[۱] ترکلر ملل مختلفه‌نك وضعیتلرینه توافق ایدن تقسیمات ملکیه‌یی سلطان محمود ثانینك دور سلطنتنه ، یعنی اون طقوزنجی عصر اوائلنه قدر محافظه ایتمشلردر. (تهپیر)، (تسالیا) و (ماکدونیا) قطعه‌لرنده‌کی روملرك مملکتلرینه (روم ایلی) ، بلغارلرك مملکتلرینه (بلغارستان) ، بوشناق وهرسکلی اسلاولرك مملکتلرینه (بوسنه) ، ارمنیلرك مملکتلرینه (ارمنستان) دیرلر وبوتعبیراتی رسماً استعمال ایدرلردی .

[۲] ۱۵۸۰ تاریخلی برات همایون .

مصر قطعه‌سی دخی ترکیایه تابع اولدیغی حالده آره‌ده‌کی روابطی تدریجاً کوشتمکه و مرکزیت اصولنك بیوندروغندن یواش یواش قورتولمغه موفق اولان برمملکتك احوال اقتصادیه‌سنده حصوله کله‌جك ترقیاته کوزل بر مثال تشکیل ایده‌بیلیردی . موسیو دو (له‌سپس Lesseps) دییورکه : « هیچ کیمسه‌یه مجهول دکلدرکه مصرك نه‌ترك ، نه‌روم ، نه‌عرب اولمیان کندیسنه مخصوص اهالیسی واردر . بو اهالی ، قوم فراعنه‌در . مصر ، هرنه‌وقت قوانین عمومیه‌یه تابع عادی بر ولایت حالنه کلمش ایسه یا رفاه حال وترقیدن محروم اولمش ، یا حریتنی استرداد ایتمشدر . »

ایشته (روسیه) حکومتی سالف‌الذکر تجارب تاریخیه‌یی ایلری‌یه سوره‌رك ، ١٨٦٧ سنه‌سنده ، دولت عثمانیه‌نك احیاسی مسئله‌سنی مساوات حقوق اوزرینه مؤسس برمرکزیت اداره‌ایله حل‌ایتمك ایستین دول غربیه‌نك یاکلش یوله کیتدکارینی ادعا ایدییوردی . (روسیه) نك نظرنده دول غربیه تاریخك کوستردیکی درس‌عبرته اهمیت ویرمیورلردی ؛ چونکه مساوات اساسنه مستند برمرکزیت اداره ، یالکز عزت نفس مللرینی ، اعتقادات و اعتیادات مخصوصه‌لرینی جریحه‌دار ایدن مسلمانلر طرفندن دکل ، طرز قدیم اداره سایه‌سنده‌ملیت وشخصیتلرینی محافظه‌ایدن وتشکیلات مذهبیه‌لرینك مقتضیاتندن اولان امتیازات قدیمهٔ حقوقیه‌لرینی قوانین و موضوعات جدیده‌نك تحت تهدیدنده کورن خرستیانلر طرفندن دخی دوچار اعتراض اوله‌جق ، طرز جدیدك موقع تطبیقه وضعی امکان خارجنه چیقاران برچوق مانعه‌لره تصادف ایدیله‌جکدی .

یکرمی برنجی باب

روسیه‌نك اصلاحات حقنده‌کی تکلیفنه واقع اولان اعتراضات

(روسیه) نك عدم مرکزیت اداره لهنده درمیان ایلدیکی مطالعاتك اساساً عین حقیقت اولدیغی شبهه‌سز ایدی. فقط بونك نتایج عملیه‌سی دوشونیلیر وبالخاصه اوصره‌ده باعث اوله‌بیله‌جکی احوال نظر دقته آلینیرسه شو ایلك اعتراض خاطره کلیر : (پترسبورغ) قابینه‌سی یالکز خرستیانلرك اصلاح احوالنی ، ترکلرك بیوندروغندن قورتولملری دوشونیور ، (اوروپا) نك دولت عثمانیه‌نك محافظهٔ تمامیٔ ملکیتنه عطف ایلدیکی اهمیتی نظر دقته آلمیور کبی کورونیوردی. بالقان شبه جزیره‌سنده مقیم واتنوغرافیا نقطهٔ نظرندن بربرندن آیری ملتلره مختاریت اداره ویرلمسی وبونك نتیجه‌سی اوله‌رق طونه ولایاتی کبی بر چوق ولایتلرده باب عالی‌یه تابع متعدد پرنسلکلر وجوده کتیرلمسی استقلالی وتمامیٔ ملکیتی شمدی‌یه قدر دول غربیه‌جه صورت دائمه‌ده مدافعه ایدیلن حکومت عثمانیه‌نك مقاسمه‌سندن بشقه برشی دکلدی ؛ تعبیر دیکرله ، اوته‌دن بری ، (اوروپا) نك قسم شرقیسنده مسلمانلرك حکومتی محو ایتمکی اقصای امل اتخاذ ایتمش اولان (روسیه) نك دولت عثمانیه‌یه قارشی یکی بر شکلده اعلان حرب ایتمسی دیمکدی .

(روسیه) حکومتی ملل مختلفه‌نك عصرلرجه زماندن بری دوام ایدن تمایلاتندن بشقه برشیئی نظر دقته آلمامق صورتیله مسئله‌یی ساده‌لشدیرییور ؛ اوزمانکی (اوروپا) سیاستنك تعقیب ایلدیکی غایه‌یی ، حکومت عثمانیه‌نك محافظه‌سی املنی آمال قدیمه‌سنه مغایر بوله‌رق مسلمان عنصرینی حسابدن خارج طوتیوردی .

مسلمان وخرستیانلره عائد امور نصل تحدید وتفریق اولنه‌بیلیردی ؟ تبعهٔ عثمانیه‌دن بعضلرینی هیچ نظر دقته آلمامق ، یالکز دیکرلرینی دوشونمك ممکنمی ایدی؟ اهالیسی بربرلریله قاریشمش اولان، شعبات اداره‌نك ومأمورین حکومتك دخی مختلط اولمسنی اقتضا ایدن بر مملکتده (روسیه) نك تصور وتکلیفی وجهله عناصر مختلفه‌یه مختاریت ویرمك هم یاکلش برفکر ، هم‌ده برچوق نقطهٔ نظردن خیال ایدی .

اکر باب عالی مسلمان تبعه‌نك منافعنه عائد اموردە دول اجنبیه‌نك مداخله ومعاونتنی رد ایتمکی قاعدهٔ ثابته اتخاذ ایتمش اولسه‌یدی رعایانك تماماً آیرلمسی تکلیفی بلکه موقع تدقیق ومباحثه‌یه وضع ایدیله‌بیلیردی. فقط حکومت عثمانیه ، بالعکس ، قوانین اداره ، مالیه وعدلیه‌سنی اصلاح ایچون (اوروپا) نك طوغریدن طوغری‌یه مداخله‌سنی طلب ایتمسه بیله هرحالده معاونت ونصایحه کندیلکندن عرض احتیاج ایدییوردی .

(روسیه) نك پروغرامی ، اساساً قبول ایدلمش فرض اولنسه بیله ، موقع تطبیقه وضع ایدیلیرکن مشکلات عظیمه‌یی دعوت ایده‌جکدی. یا ، بو پروغرامی تطبیق ایده‌بیلمك ایچون حکومت اسلامیه یرینه دول غربیه قائم اوله‌جقدی ؛ بوصورتله غایت مشکل واوزون برایش قبول ایدن (اوروپا) هیئت دولیه‌سی آره‌سنده دائمی براتحاد افکار موجود اولمسی لازم کله‌جك ، حالبوکه بویله بر اتحاد حصولی اغلب احتمال ممکن اولمیه‌جقدی . یاخود، باب عالی دول اجنبیه‌نك حصول آمال ومقاصدینه آلت اوله‌جق ، یعنی ملکاً وسیاسةً ضعفنی انتاج ایدن احواله کندیسنك یاردیم ایتمسی لازم کله‌جکدی . بوایسه ، میراثنی تقسیم ایچون فرصت کوزه‌دیلن بر خسته‌یه تدریجاً انتحاری قبول ایتدیرمك دیمکدی .

(روسیه) حکومتنك برصورت ماهرانه‌ده میدانه قویدیغی بومدهش مسئله حقنده بین‌الدول جریان ایدن مخابرات بالطبع باب عالی‌یی تلاشه دوشوردی . خلیل‌شریف‌پاشا ۱۸۶۷ سنه‌سی اوائلنده شوسوزلری یازییوردی [*] : « آرتق کیزلمکه چالیشمامليدر: شرق مسئله‌سی تکرار میدانه چیقدی . (روسیه) حکومتی بر قاچ سنه قدر (پارس) معاهده‌نامه‌سی احکامنه رعایته مجبور

[*] ۱۲ شباط ۱۸٦۷ تاریخلی غیر مطبوع مخطره .

اولدقدن صکره ترکیایی محواتمك ایچون مکمل بر پلان ایله‌یکیدن میدان سیاساته چیقیور ... »

خلیل شریف پاشا شرق مسئله‌سنك آز چوق قطعی برصورتده حلی ایچون جریان ایدن مناقشاتدن بحث ایتدکدن صکره : « نه‌یاپملی ؟ موسقوفلرك سیاستی عقیم براقمق ایچون نه‌تدبیر اتخاذ ایتملی ؟ » سؤالنی ایراد ودولت قدیمهٔ عثمانیه‌نك محافظه واحیاسی شو صورتله ممکن اوله‌جغنی بیان ایدییوردی : « دولت عثمانیه‌یی آنجق مشروطیت اداره تخلیص وتقویه ایده‌بیلیر . قانون اساسی ، حکومت اسلامیه‌نك (روسیه) یه تفوق معنویسنی درحال تأمین ایدر . قانون اساسی ، مسلمانلر ایله خرستیانلر آره‌سنده‌کی سیاسی واجتماعی فرقلری قالدیره‌رق هرکسی عین عدالتك زیر جناحنده جمع ایلر . هرکسك حقوقی تأمین اولنورسه وظیفه حسنی هرکس طویمغه باشلار . دولت عثمانیه‌نك حیات سیاسیه واجتماعیه‌سی تجدد ایدرسه بتون تبعه‌ده چالیشمق هوسی اویانیر وبالطبع ثروت عمومیه آرتار . »

قانون اساسی ! ایشته برقاچ عثمانلی وطنپرورك خارجدن کله‌جك هجوملره مقاومت ایچون بولدقلری چارهٔ یکانه ... بر قانون اساسی یازیلیوبرنجه بر چوق عصرلرده وجوده کله‌بیله‌جك شیلرك کافه‌سی درحال حاصل اوله‌جق ، قرق سنه‌لك اصلاحاتك بیله اساسلی بر صورتده تبدیلنه موفق اوله‌مدیغی تشکیلات اجتماعیه دکیشه‌جك ظن ایدیلیوردی .

یکرمی ایکنجی باب

کرید آطه‌سی نظامنامهٔ اساسیسی . — سائره اصلاحات

خلیل پاشا کنج ترك ایدی . حکومت ، افکار اعتدالپرورانه ایله اتهام ایلدیکی بو فرقه‌نك جرأتنی بر چوق عزللر ، نفی و تغریبلر ایله قیردی . فقط باب‌عالی دیپلوماتلری نه‌قدر ماهر اولورسه اولسون خرستیان و متمدن (اوروپا) ایله ظهور ایدن اختلافاتده بوقدر قولای برموفقیته نائل اوله‌جقلرینی هیچ کیمسه ادعا ایده‌مزدی . ایشته اختلافات مذکوره‌یی بوراده استطراد قبیلندن اوله‌رق ذکر ایده‌جکم .

مقصدم ۱۸٦٦ سنه‌سندن بری کریدده دوام ایدن عصیاندن و بو عصیان سبیله باشلیجه دولتلرك سیاست شرقیه‌لرنده وقوعه کلن قاریشیقلقدن بحث ایلمکدر .

کرید و سیسام آطه‌لری ۱۸۲۵ سنه‌سنده‌کی روم عصیانه اشتراك ایتمشلردی . فقط (لوندره) قونفرانسنده یونان حکومتی تشکیل ایدلدیکی زمان بو ایکی آطه حکومت جدیده‌دن خارج براقیلمشدی . معمافیه پرنس (لئوپولد دوساقس قوبورغ) جزائر مذکوره اهالیسی ایچون بعض تأمینات ایستدیکندن دول معظمه اهالئ مذکوره‌نك ادارهٔ داخلیه‌جه بعض امتیازاتدن مستفید اولملرینی باب عالیدن طلب ایتمشلر و بو امتیازاتی استحصاله موفق اولمشلردی .

۱۸۳۲ سنه‌سنده سیسام جزیره‌سی بر ادارهٔ خصوصیه‌یه تابع اولمق اوزره طرف پادشاهیدن منصوب بر خرستیان بکك زیر اداره‌سنه ویرلدی . معمافیه کرید آطه‌سنك نامی او زمان تعاطی ایدیلن اوراق سیاسیه‌ده دائما سیسام ایله برابر ذکر ایدلمکله برابر ، جزیرهٔ مذکوره وعد ایدیلن ادارهٔ خصوصیه‌دن

محروم قالدی . بر چوق سنه‌لر مصر اردوسنك تحت اشغالنده بولندی و آنجق ۱۸٤۰ سنه‌سنده طوغریدن طوغری‌یه ترکیانك اداره‌سنه ویرلدی .

۱۸٦٦ عصیانی ایله باب عالینك بو عصیانی باصدیرمق خصوصنده تصادف ایتدیکی مشکلات حکومات اجنبیه‌یی روم عنصریله مسکون اولان آطه‌نك مقاومت عنودانه‌سنه نهایت ویرمك ایچون ایجاب ایدن قوانین و نظاماتی مذاکره‌یه مجبور ایتدی . ممالك اصلیه‌دن آیری بر نقطه‌ده بولنان بوجزیره‌نك — باب عالیجه تصور ایدلدیکی کبی — بر ولایت حالنه افراغنك غیر کافی برتدبیر اولدیغی دولتلرجه تحقق ایلدی. عصیان دوام ایتدیکندن نهایت کریده مختاریت اداره و حتی استقلال ویرلمسی پادشاهه اخطار ایدلدی .

حکومت عثمانیه ، کندی نقطهٔ نظرنجه بر چوق یکی فدا کارلقلره مقدمه اوله‌جق کبی کورینن بو صورت تسویه‌یی شدتله رد ایتدی [تهپیر و تسالیا قطعه‌لرینك یونانستانه الحاقی مسئله‌سی او زمان دخی موضوع بحث اولیوردی] و حتی اوروپا حکومتلرینك تکلیف ایلدکلری [*] تحقیقاتك اجراسنه بیله مانع اوله‌رق ۱۸ ایلول ۱۸٦۷ نظامنامهٔ اساسیسنی تنظیم و تطبیق ایلدی .

الیوم دخی [یعنی ۱۸۸۲ ده] مرعی‌الاجرا اولان بو نظامنامه موجبنجه کرید جزیره‌سی — که اهالیسنك یوز اللی بیکی خرستیان، اللی بیکی مسلماندر — برولایتدر؛ فقط اکثریت اهالی‌یی تشکیل ایدن اهالینك تفوقی تأمین اولنمشدر. جزیره بش سنجاغه ، یکرمی بر قضایه تقسیم ایدلمشدر .

جزیره‌یی اداره ایدن والینك بری مسلمان ، دیکری خرستیان ایکی مشاوری واردر . سنجاق و قضالرده‌کی متصرف و قائممقاملر بولندقلری محللرده‌کی اهالینك مذهبنه کوره خرستیان ویا مسلماندرلر . رئیس اداره‌نك خرستیان اولدیغی محلده بر مسلمان معاون ، مسلمان اولدیغی یرده برخرستیان معاون بولنور .

[*] دولتلرك ۹ حزیران ۱۸٦۷ تاریخلی مشترك نوطه‌لری .

کویلر کافی السابق اختیار مجلسلری طرفندن اداره اولنور . بو مجلسلرك اعضاسی انتخاب صورتیله تعیین ایدیلیر [*] .

ولایت مرکزی ایله سنجاق و قضا مرکزلرنده مساوی مقدارده مسلمان و خرستیان اعضادن مرکب اولمق و والی ، متصرف وقائممقام اعضای طبیعیه صفتنی حائز بولنمق اوزره برمجلس اداره واردر . اهالیسی صرف خرستیان اولان سنجاقلر ایله قضالرده بو مجلسلرك اعضالری کاملاً خرستیاندر .

بو مجالس دائمه‌دن ماعدا هرسنه حانیه‌ده بر مجلس عمومی اجتماع ایدر . هر قضا مجلس عمومی‌یه اکثریت اهالینك مذهبندن اولمق اوزره درت اعضا کوندریر .

مجلس اداره‌نك تشکیلاتنه مشابه اولمق اوزره تشکیل ایدیلن و اعضاسی انتخاب طریقیله تعیین اولنان محاکم مختلطه خرستیان ومسلمانلر آره‌سنده ظهور ایدن دعاوی‌یی رؤیت ایدرلر. صرف مسلمانلره وخرستیانلره عائد امور کافی السابق قاضیلر ایله اختیار مجلسلرنجه ایفا اولنور .

تشکیلات مذکوره‌نك شایان تقدیر جهتی خرستیان عنصرینه ولایات قانوننك بخش ایلدیکی نفوذ و اقتداری تأمین ایتمسی ایدی . بونك دیکر ولایات عثمانیه‌یه دخی تطبیق ایدلمسی آرزو اولنه بیلیردی ؛ بالخاصه نظامنامهٔ جدیدك کرید ایچون کافی درجه‌ده سربستانه اولمدیغنی ادعا ایدن (روسیه) حکومتنك فکری بو ایدی .

بالآخره کوره‌جکمز وجهله کرید نظامنامه‌سی دول معظمه‌جه ولایات مختلفهٔ عثمانیه ایچون یاپیلمسنه لزوم کوستریلن نظامات وقوانینه اساس ، نمونه اتخاذ ایدلمشدر .

باب عالی کریدده یکی بر نظامنامه تطبیق ایتدیکی صره‌ده بر مدتدن بری اختیار مجلسلرینك ظلم واعتسافلرندن شکایت ایدن ساقز جزیره‌سی اهالیسنی

[*] صورت تشکیللری مسلمانلر ایله خرستیانلر آره‌سنده‌کی نسبته تابع اولان ناحیه مجلسلرینی اختیار مجلسلریله قاریشدیرمامليدر . برنجیلر ادارهٔ محلیه رئیسنك ، یعنی ناحیه مدیرینك تحت ریاستنده‌در ؛ ایکنجیلر بلدیه رئیسی دیمك اولان مختارلرك ریاستی آلتنده بولنور. ناحیه مدیرلری بر چوق کویلرك اداره‌سنه مأمور اولدیغی حالده مختارك وظیفه‌سی یالکز برکویه منحصردر. ویرکویی تقسیم و تحصیل ایدن مختاردر .

دخی ممنون ايتمكه چاليشدی . صـلاحيت فوق‌العاده‌يی حائز يرلی حكام ديمك اولان بو مجلسلرك اعضـالغی بعض عائله‌لره انحصار ايتمش كبی ايدی ؛ اختيـار مجلسنه اعضا اولانلر نفوذ عظيمه‌لرندن‌بالاستفاده كافهٔ امور ومعاملاتی اله‌كچيرر- لردی. بوندن‌صكره اعضانك صورت انتخابی اصلاح ومتغلبه‌نك مجلس‌ادارهٔ محلی اعضالغنه تعيينلری منع ايدلدی .

یکرمی اوچنجی باب

انکلتره ، فرانسه ، روسیه ودولت عثمانیه طرفندن ۱۸۶۷ سنه‌سنده اجرا ایدیلن تحقیقاته نظراً تضمناتك ادوار مختلفه‌سی حقنده تدقیقات

یوقاریده سویلدیکم وجهله (انکلتره) ، (اوستریا) ، (فرانسه) وروسیه حکومتلری دولت عثمانیه‌نك احوالنه دائر تحقیقات عمیقه اجراسنه تشبث ایتمشلر وتنظیمات بیلانچوسنده ، اهمال ایدیلن وعدلرك ساحهٔ حصوله چیقان ترقیاته نظراً نسبت قبول ایتمز درجه‌ده چوق اولدیغنی کورمشلردی .

ایشته دول مختلفه قونسلوسخانه‌لرنجه تنظیم ایدیلن اوراقی نظر دقته آلمق وبالذات دولت عثمانیه طرفندن تهیه اولنان دوسیه‌یی دخی [*] اهمال ایتمه‌مك اوزره بو بیلانچویی خلاصه ایتمك ایستیورم . بو تدقیقات اثناسنده شرقده کچیردیکم سنین وفیره ظرفنده‌کی مشاهدات ذاتیه‌می‌ده پیش نظر دقتده بولندیره‌جغم و ۱۸۵۶ خط همایونی فقره فقره آییره‌رق هر بری ایچون آیری ویا برقاچی حقنده بردن بیان مطالعه ایلیه‌جکم .

شوراسنی اونوتمامليدرکه صحایف آتیه‌ده ذکر ایدیلن احوال ووقایع ۱۸۶۷ سنه‌سنه ، یعنی خط همایونك تسطیرندن اون بر سنه صکره‌یه عائددر .

فقره : ۱ ـ ۸ . ــ تبعهٔ مسلمه وغیر مسلمه آره‌سنده مساوات . ــ جماعات غیر مسلمه‌نك امتیازات ومعافیاتی .

خط همایونك مقدمه‌سی ایله برنجی ماده‌سی بالجمله تبعهٔ عثمانیه‌نك مساواتنی اعلان ایدییور . بو نقطهٔ اساسیه حقنده تحقیقات اجرا ایدن سفارات اجنبیه الآن خرستیانلرك مسلمانلردن دون وتهلکه‌لی برصنف عد ایدیله‌رك اویولده معامله

---

[*] بالخاصه ۲٤ مایس ۱۸۶۷ تاریخلی مأمورلاندوم .

کوردکلرینی بیـان وادعاده تردد ایتمیورلردی . خرستیانلرك تبعهٔ مسـلمه‌دن بوصورتله آیرلملری وشایان امنیت کورلمه‌ملری اسباب متعدده‌دن نشأت ایتمکده ایدی . بوبابده مسلمانلرك تعصبلرندن بحث ایدیلیرسه اسـباب مذکوره‌دن اك اهمیتسزی ذکر ایدلمش اولور ؛ کرك تعصب دینی‌یه ، کرك پك چـوق زماندن بری ممالك غربیه‌ده لایقیله معلوم اولمیان دولت عثمانیه حقنـده موجود اولان خطا آلود افکاره عطف اهمیت ایتمه‌ملیدر .

حقیقت شـودرکه : ترکیاده بر ملت غالبه ایله ملل مغلوبه واردر ؛ ملل مغـلوبه اوزرنده اجرای حکومت حقی ، ترکلرك نظرنده ، حق فتحك بخش ایلدیکی بر امتیاز طبیعیدر . بو جهت او قدر طـوغریدرکه عرب ، ترکمن ، کرد ، آرناوود مسـلمانلر دولتك بیوك مأموریتلرینه ارمنیلر ویا بلغارلردن‌دها فضله بر صورتده اشـتراك ایده‌مزلر وحتی روملردن دها زیاده سوء معامله‌یه دوچار اولورلردی .

١٨٦٧ سنه‌سنده (روسیه) حکومتی طرفندن ویریلن ایلك مه موراندومده ١٨٥٦ فرمان همایوننك ٢ ، ٣ ، ٤ و ٦ نجی فقره‌لرنده ذکر ایدیلن معافیات مذهبیه وحقوقیه‌دن اصلا بحث ایدلمه‌مسی شایان دقتدر . بو سکوت قصدیدر ؛ چونکه فقرات مذکوره دولت عثمانیه‌نك مذاهب مختلفه اربابنه بخش ایلدیکی مساعداتدن ، باب عالینك اك زیاده تقدیره شایان تدابیرندن باحثدر . خرستیان مذهبی‌همان تماماً سربستدر ؛ روملرك ، قتولیکلرك ، ارمنیلرك سربستیٔ اجرای آیین خصوصـنده هنوز بر درجـه‌یه قدر حمایه‌یه محتـاج اولملری ترکلرك تجاوزاتندن طولانی دکل ، بلکه خرستیان مذاهب مختلفه‌سنه منسوب اقوامك تعصبندن ، آره‌لرنده‌کی رقابت قدیمه‌دن ناشی ایدی .

مذاهب خرسـتیانیه پطریقلرینه وپسقپوسلرینه بخش اولنان صـلاحیت واقتداره کلنجه ؛ باب عالینك بوبابده‌کی احکام قانونیه‌یه رعایتی ممالك عثمانیه‌ده‌کی جماعات غیر مسـلمه‌نك باشلیجه‌سی اولان اورتودوقسـلر حقنده فائده بخش اولمقدن زیاده مضرتی دعوت ایتمشدر . اورتودوقسلر ، کمافی‌السابق رؤسـای روحانیه‌لرینك حدسز حسابسز تعدیاتنه ، سوء استعمالاتنه معروض قالدیلر . رؤسای روحانیه‌نك حکومت طرفندن عزل ایدیله‌مه‌ملری بو تعدیات وسوء استعمالاتی دها وخیم بر حاله کتیرییوردی . رؤسای مذکوره ، سائر مأمورین کبی ، عزل

ایدیله‌بیلسه‌لر بالطبع دائرهٔ مضرتلری تحدید اولنوردی . جماعات غیر مسلمه رئیس روحانیلرك عزللرینی طلب ایتدکلری حالده ، باب عالی آنجق اوزمان ملتك آرزوسنه تبعاً عزل وتبدیله تشبث ایده‌بیلیردی .

مذاهب مختلفهٔ خرستیانیه‌یه بخش اولنان معافیات قدیمه‌یی تدقیق ایچون بر قومیسیون تشکیل ایدلمسندن انتظار ایدیلن فوائدك آنجق بر قسمی الده ایدیله‌بیلمشدی ؛ بوندن طولایی ایسه باب عالی مسئول طوتیله‌مازدی. معافیات قدیمه‌یی تدقیقدن مقصد اهالیٔ غیر مسلمه‌نك محافظهٔ منافعی واصلاح احوالی اولدیغی وبونك ایسه بلکه‌ده کافهٔ مواد اصلاحیه‌دن دها مهم اولدیغنه شبهه بولنمدیغی حالده هیئت رهبان ــ نظامات جدیده‌نك افراده بخش ایتدیکی تأمیناته رغماً ــ ینه تفوق ایتمشدی . هیئت رهبانك بی محابا مستفید اولدیغی امتیازات مفرطه هم کندیسی ایچون سبب ذلت ، هم‌ده افکار جدیدهٔ غربیه‌نك تعممنه جدی بر مانع اولیوردی . بو امتیازات شرق خرستیانلرینی یالکز ترکلردن دکل ، (آوروپا) دن دخی تفریق ایدن بر نوع سد خدمتی کوریبور ومحدود بر ساحه داخلنده روسیه‌نك نفوذینه تابع بولندیرییوردی . بو حال اصلاحات جدیده ایله پك آز تبدل ایتدی .

جماعات غیر مسلمه‌نك ادارهٔ داخلیه‌سنده یالکز بر جهت اصلاح ایدیله‌بیلدی. پطریقلرك معاملات مستبدانه‌لرینه سد چکمك ایچون اعضاسی معتبران ملت آره‌سندن منتخب مجالس جسمانیه تشکیل ایدلدی ؛ بو مجلسلره کافهٔ امور جسمانیه‌ده پطریقه معاونت ایتمك وظیفه‌سی تودیع اولندی . مجالس جسمانیه اعضاسی یواش یواش کندیلرینه مذهبداشلرینك وکیللری نظریله باقه‌رق باب عالی‌یه قارشی برنوع صلاحیت سیاسیه‌یی حائز رسمی مرخص صفتنی اکتساب ایلمش ، یعنی مرور زمانله احکام نظامیه‌یه مغایر یولسزلقلر وقوعه کتیرلمش اولمقله برابر مجالس مذکوره‌نك تشکیلی فائده‌دن خالی قالمامشدی . مجالس جسمانیه مسائل عمومیه‌یی مذاکره ایله اکتفا ایتمیه‌رك بر چوق خصوصی ایشلرده ــ طبق سفرای اجنبیه‌نك کندی تبعه‌لری حقنده یاپدقلری کبی ــ حکومته مراجعت ایتمکه ، تقریرلر ، مخطره‌لر تودیعنه باشلادیلر . بو صورتله حکومت خرستیان تبعه‌سیله طوغریدن طوغری‌یه مناسباتده بولنه‌میوز ، خط همایونك مساوات حقنده‌کی احکامی اخلال اولنمش، برقانون عمومیٔ مشترك تحتنده

اتحادعناصره چالیشیلیرکن بالعکس انقسام عناصره خدمت ایدلمش اولیوردی .

ایشته بوندن طولاییدرکه ۱۸۶۶ سنه‌سنده جماعات غیر مسلمه مجالس مختلطه‌سنك محاکم عادیه‌نك دائرهٔ صلاحیتی داخلنده بولنان امور ایله مشغول اولملری منع ایدلدی .

هیئت رهبانك اهالیدن آلدیغی جوائز وعائدات یرینه حکومت بودجه‌سندن معاشات وتخصیصات مقتضیه‌نك اعطاسی مقرر ایکن عائدات مذکوره‌نك محافظه ایدلمسندن طولایی دخی باب عالی مسئول طوتیله‌مازدی . هیئت رهبان هیچ بر زمان بوکا راضی اولمدی ، حکومت ایسه ـ اولسه اولسه خزینهٔ حکومتك بار تکالیفنی تخفیف ایدن ـ مقاومت عنودانه‌یه جبراً غلبه‌یه تشبث ایتمدی . ذاتاً هیئت رهبانه معاشات معینه تخصیص ایدلمش اولسه‌بیله جوائز وعادات قدیمه‌نك رفع ایدیله‌میه‌جکی شبهه‌سز ایدی .

اصلاحات خط همایونك رهبانه عائد املاکك تعرضدن مصونیتنه ، موجود کلیسالری تعمیر ویا مجدداً کلیسا انشا ایتمك صلاحیتنه تعلق ایدن احکام سائره‌سنه حرفیاً رعایت ایدلدی . یالکز معابد اسلامیه قربنده خرستیانلرك کلیسا انشا ایتملری منع اولندی .

تبعه‌دن بر صنفك دیکرینه قارشی حیثیتی اخلال ایده‌جك هر درلو تعبیرات وکلماتك منع استعمالی حقنده‌کی مادهٔ مخصوصه‌یه کلنجه ؛ باب عالی اوراق رسمیه‌نك تحریرنده بو قاعده‌یه تماماً رعایت ایتدی . یالکز ولایات محکمه‌لری ایله مأمورین شرعیه بوکا هر زمان رعایت ایتمدیلر .

فقره : ۹ الی ۱۰ . — کافهٔ صنوف تبعه‌نك خدمات عمومیه‌یه قبوللری

حکومت عثمانیه ، وجدانه متعلق امور مذهبیه ایله جماعات مختلفهٔ غیر مسلمه‌نك تشکیلات مخصوصه‌لری حقنده‌کی مواده دول معاهده‌نك آمالی وجهله رعایت ایتمش ایسه‌ده رعایایی تبعهٔ مسلمه‌دن فرقسز بر حاله کتیره‌جك اولان قوانین وموضوعات حقوقیه وسیاسیه‌ده بویله حرکت ایتمه‌مشدر . بو نقطهٔ نظردن هرشیئی یکیدن یاپمق لازمدی وخط همایون احکامی اونودلمش کبیدی .

خط همايونك طقوزنجی فقره‌سنده بالعموم تبعهٔشاهانه‌نك بلا تفريق جنس ومذهب خدمات عموميه‌يه قبول ايديله‌جكی محرردی . حال‌بوكه بتون ممالك عثمانيه‌ده ايكی خرستيان پاشا بولنمقده ايدی؛ بونلركده مأموريتلری يوقدی. رعايا، وظيفه‌نك سوقيله دكل ، بلكه حس ايديلن احتياج اوزرينه بر طاقم مأموريتلره قبول اولنيورلر؛ مسئوليتدن وارسته، استقبالدن محروم بولنيورلردی. اسلاملرك نظرنده رعايا كافی السابق قومانداية غير صالح واطاعته غير شايان اشخاصدن عبارتدی .

شو جهت محققدركه عثمانلی خرستيانلری حيات اسيرانه‌يه آليشمشلردی؛ يوكسك مأموريتلره تعيين اولندقلری تقديرده يا فرط غيرت وياخود نقصان حيثيت سببيله ايفای وظيفه‌ده قصور ايدرلردی. بوندن بشقه مذاهب مختلفهٔ خرستيانيه اربابی آره‌سنده‌كی رقابت وخصومت اودرجه شدتلی ايدی‌كه بويوك مأمورلر الك زياده ديندا‌شلرينك تعريضاتنه معروض قاليرلردی .

ينه طقوزنجی فقره‌يه نظراً حكومتك كافهٔ مكاتب ملكيه وعسكريه‌سی‌ن حقنده موضوع شرائطی حائز اولان واصولی دائره‌سنده امتحان ويره‌بيلن هركسه كشاده‌ايدی. حكومت عثمانيه‌نك آمال احرارانه‌سنه موافق يكانه مكتب ، اجنبی معلملر طرفندن اداره اولنان مكتب طبيه ايدی . مكتب حربيه‌يه كلنجه ؛ خدمت عسكريه ايله مكلف اولميان خرستيانلر بورايه كيره‌مزلردی .

معارف عموميه اهمال ايدلمشدی ؛ بر دولت معظمه سفيرينك ديديكی كبی حكومت، استقبال مملكتك بالخاصه معارفه مربوط اولديغنی آكلامامشدی.

فقره : ۱۱ الی ۱٦ . — محاكم . — تنظيم قوانين . — حبسخانه‌لرك اصلاحی . — ضابطه

«بر مملكتك دكری عدليه‌سنك دكرينه تابعدر. » دينلير . فی‌الحقيقه امور عدليه بر مملكتك احوال اجتماعيه‌سنی تقدير ايتمك ، طريق ترقيده هانكی مرحله‌يه واصل اولديغنی آكلامق ايچون الك قيمتدار بر اماره‌در .

حكومت عثمانيه‌نك امور عدليه‌سنه وتبعهٔ غير مسلمه‌سنه عائد اولان مواد آتيه‌يی الده موجود اولان وثائقدن اقتباس ايدييورم :

عددی پك محدود اولان محاکم مختلطه کافی درجه‌ده استقلالدن ، وقوف ومعلوماتدن ، عفت واستقامتدن محروم ایدی .

خرستیانلر حاکم صفتیله ایفای خدمته جسارت ایده‌میورلردی ؛ حکومت بونلر میاندن‌حاکم انتخابنه تشبث ایتسه‌بیله ، شبهه‌سزکه ، قبول ایتمه‌مك‌ایچون چاره‌لر آرارلردی .

علنیت محاکم حقنده‌کی تأمینات جدی‌دکلدی ؛ محاکم جوارنده‌بولندیریلان مأمورین ضابطه محاکماتك علناً جریاننه مانع اولورلردی .

جزا ، تجارت واصول محاکمات قانونلری تنظیم ایدلمشدی . فقط علوم حقوقیه تحصیلنه مخصوص مکتبلر ، حقوق تحصیل ایدن کیمسه‌لر ، قوانینی تطبیق ایدن حاکملر، حتی احکام قانونیه‌یه واقف‌دعوی وکیللری نره‌ده ایدی؟

انکلیز قونسولسلرندن بعضیلرینك کندی امضا ومسئولیتلری آلتنده اوله‌رق تنظیم ایتدکلری راپورلردن مستخرج فقرات آتیه اوقوندقدن صکره ادارهٔ عدلیه‌نك صوك درجه فنا برحالده بولندیغی انکار ایدیله‌بیلیرمی ؟

« برخرستیان عمومیتله ، نه‌دعاویٔ حقوقیه‌ده ، نه‌ده دعاویٔ جزائیه‌ده برمسلمان علیهنده احقاق حقه موفق اوله‌ماز [۱] . بردعواده موفق اولمق ایچون ، ایسترسه ادعاسنی تأییده حاضر قرق خرستیان شاهدی بولنسون ، ینه ایکی مسلمان شاهد طوتمغه مجبوردر؛ بوحال هرکون‌واقع اولمقده‌در [۲] . برمسلمان، ایسترسه قاتل اولسون ، کندی علیهنده خرستیانلردن ماعدا شاهد یوق ایسه نجهٔ عدالتدن قورتیله‌بیلیر [۳] .

« بواحوالدن استدلال اولنیورکه برخرستیانك شهادتی مقبول کلدر [٤] ؛ اکثریا خرستیان شاهدلرك استماعندن بیله امتناع اولنیور [٥] .

« برخرستیان امر تحریری اولمه‌دن حبس ایدیلیر ؛ حال بوکه برمسلمان

---

[۱] سنه وکوستنجه قونسلوسلرینك راپورلری .

[۲] کوستنجه قونسلوسنك راپوری .

[۳] مناستر قونسلوسنك راپوری .

[٤] قواله ولارناقه قونسلوسلرینك راپورلری .

[٥] ادرنه وپره‌وزه قونسلوسلرینك راپورلری.

عادی برشبهه اوزرینه حریت شخصیه‌سندن محروم‌قالیر [۱].

« حاکملره پاره قوتیله وظیفه‌لرینی سوء استعمال ایتدیرمك پك قولایدر؛ پاره ویرلمز ایسه دعوا الی نهایه دوام ایدر [۲] . »

واقعا محاکم محلیه‌نك قرارلرینه اعتراض ایچون درسعادتده برنوع محکمهٔ تمییز واردر . فقط تشکیلاتی بر چوق دفعه تعدیل وتبدیل ایدیلن بومحکمه رعایا ایچون ولایات محکمه‌لرندن زیاده امنیت بخش دکلدر ؛ چونکه اکثریت مسلمانلرده‌در . واعضانك انتخابی حکومتك آرزوسنه تابع اولوب الك بیوك رتبه‌ده‌کی حاکملر عادی بر اداره مأموری کبی عزل ایدیله‌بیلمکده‌در . ذاتاً بومحکمه‌نك رئیسی عدلیه ناظریدر، یعنی قوهٔ اجرائیه قوهٔ عدلیه‌یه طوغریدن طوغری‌یه مداخله ایتمکده‌در .

انکلیز قونسلوسلرینك تحقیقاتنه نظراً رعایا مادامکه محاکم حضورنده مساواتدن وبناءًعلیه خط همایونك تأمین ایلدیکی «امنیت جان ومال و محفوظیت عرض وناموسدن » محروم بولنیورلر، شوحالده حر برانسانك ووطنداشلك حقوق ابتدائیه‌سندن دخی محروم ایدیلر .

حضورحاکمده ، کرك حقوق ، کرك جزادعوالرنده رعایانك شهادتنه هیچ بر قیمت قانونیه ویرلمیه‌رك بوخصوصده خرستیانلره الآن نظر استخفاف ایله باقلمسی شایان دقتدی . مسلمانلر خرستیانلر علیهنده اجرای تعقیبات وایفای شهادت ایده‌بیلیرلردی . خرستیانلر ایسه کندیلرینی مدافعه ایده‌بیلمك وسائطندن محروم ایدیلر . الحاصل، بر مدعی خرستیان ایسه ، اصول محاکمده‌کی نقصاندن طولایی احقاق حق ایده‌میه‌رك محکوم اوله‌بیلیردی . خرستیانلر ایسه ممالك عثمانیه اهالیسنك نصفنه معادل ایدی ، بالخاصه اوروپای عثمانی ولایاتنده اکثریتی تشکیل ایدییورلردی . اقامت ایتدکاری مملکتك محاکمنه تابع اوله‌رق عینی تکالیفی قبول ایتدکاری حالده عینی صورتله مستفید اوله‌میورلردی . هرمملکتده حضور حاکمه چیقان بر شخصك ادعای حق ایچون سویلدیکی سوزلر نظر دقته آلینیر، مکرکه او شخص ذره قدر حیثیت

[۱] ازمیر وحلب قونسلوسلرینك راپورلری .
[۲] قلعهٔ سلطانیه قونسلوسنك راپوری .

واعتبار صاحبی اولمسون. حال بوکه ممالك عثمانیه‌ده برصنف تبعه حیثیت واعتباردن محروم بولنیوردی؛ بر خرستیانك موقع اجتماعیسی، اخلاقی نه اولورسه اولسون شهادتی مقبول دکلدی.

خط همایونك ١٦ نجی فقره‌سنده « حقوق انسانیه‌یی حقوق عدالت ایله توفیق ایتمك ایچون » حبسخانه‌لرك اصلاح ایدیله‌جکی بیان ایدلدیکی حالده شمدی‌یه قدر شایان دقت بر تبدل حصوله کلمه‌مشدی. حبسخانه‌لر آجینه‌جق برحالده ایدی، حفظ صحت وانضباط نقطهٔ نظرندن غیر کافی ایدی. یالکز اشکنجه آرتق موجود دکلدی.

١٦ نجی فقره‌نك کرك پایتختده، کرك مراکز ولایاتده اصلاح ایدیله‌جکنی بیان ایتدیکی ضابطه‌یه کلنجه؛ اهالی ایچون حمایه تأمین ایتمکدن زیاده بر بلا ایدی. ضبطیه طابورلری برطاقم اخلاقسز کیمسه‌لردن مرکبدی؛ ضبطیه‌لر اهالی‌یی مدافعه وحمایه‌یه مأمور اولدقلری حالده اکثریا بونك تماماً عکسی کوریلوردی.

فقره: ١٧ — خدمت عسکریه. — تشکیلات اداره

خرستیانلرك خدمت عسکریه‌نك مجبوریتی حقنده تنظیم ایدیلن ١٨٥٥ تاریخلی قانون احکامنه تابع اولمق ایسته‌مدکلرینی یوقاریده سویلمشدك. معمافیه حکومت عثمانیه، هنوز برخیالدن عبارت اولان مساوات حقوق قاعده‌سنه مقابل مساوات وظائف اساسنی محافظه ایتمك ایسته‌مش و ١٨٥٦ خط همایوننك ١٧ نجی فقره‌سنی بومقصدله تنظیم ایتمشدی. بونکله برابر بدل نقدی اصولی‌ده قبول ایدلمشدی. موقع تطبیقه قونان شی یالکز بدل نقدی مسئله‌سی ایدی؛ ذاتاً بشقه درلو حرکت ایتمك ممکن اوله‌مازدی.

خرستیانلر ایله مسلمانلر آره‌سنده‌کی اختلاف افکار وحسیات، بوایکی عنصرك عینی صورتله امرار حیات ایتملرینی، عینی شیلرله مشغول وعینی انضباطه تابع اولملرینی انتاج ایده‌جك اولان عسکرلکدن خرستیانلرك اوزاقلاشملرینه سبب اولیوردی. ذاتاً آره‌ده موجود اولان اخلاق، لسان، جنس ومذهب فرقلری عسکرلکی هرایکی عنصر ایچون، ناقابل تحمل اولمسه بیله هرحالده، پك مشکل برحاله قویه‌جقدی.

دیکر طرفدن خرستیانلر ، مسلمان رؤساسنك طوغریدن طوغری‌یه وصورت دائمه‌ده امری آلتنده ، مسلمان محیطی ایچنده بولندقلری زمان سوء معامله‌یه هدف اولمقدن و ـ لورد (قلاره‌ندون)ك تعبیری وجهله ـ کوپك کبی یشامقدن [۱] قورقیورلر ، رؤسای روحانیه‌لریله هممذهبلرینك داخل اولدقلری مجالس ادارهٔ محلیه‌نك حمایه‌لرینی طلب ایده‌میه‌جکلرینی تخمین ایدییورلردی .

بوندن بشقه خرستیانلر اسلام اردوسنه داخل اولنجه همجنسلرینه قارشی محاربه ایتمکه مجبور ازله‌جقلردی [۲] .

مسلمانلره کلنجه ؛ بونلرده خرستیانلر ایله مسلمانلرك نظاماً مساوی عد ایدلملرینی وحتی برمسلمانك برخرستیان ضابطه تابع اولمسنی انتاج ایلین برتجددی مع‌الممنونیه قبول ایده‌مزلر ، دشمنلرینه تسلیم سلاح ایتمکدن قورقارلردی .

مع مافیه خرستیانلرك عسکرلکده‌کی مساواتك بخش ایده‌جکی منافعی بالذات رد ایلمش اولدقلرینی بیان ایدرك بومسئله‌ده باب عالی‌یی مسؤلیتدن بری عد ایتمك طوغری اوله‌ماز ؛ چونکه خرستیانلرك احوال اجتماعیه‌سی بونوع مساواتك قبولنی امکان خارجنه چیقاریورردی . فقط اوزمان دولت عثمانیه‌یی اداره ایدن وکلای‌ده بحق اتهام ایتمك ممکن دکلدر ؛ چونکه وکلای عثمانیه بومسئله‌ده حق فتحك نتایج ضروریه‌سندن اولوب قوانین وموضوعات ملیه‌نك آز چوق محافظه ایلدیکی احواله رعایت مجبوریتنده ایدیلر .

بوبابده ، هندستانك (انکلتره) اداره‌سنده بولنان محللرنده‌کی سپاهی آلایلرنده خدمت ایدن وبربرلریله پك کوزل کچینن مسلمانلر ایله هندولر مثال اوله‌رق ذکر ایدیلیر. فقط مسلمانلر ایله هندولر آره‌سنده مسلمانلر ایله خرستیانلر میانده‌کی خصومت ونفرتك موجود اولمدیغی ، مسلمانلرك

---

[۱] لورد (استراتفورد) ه ۱۸ شباط سنه ۱۸۵٦ تاریخیله کوندریلن تلغرافنامه‌دن .

[۲] ۱۸٦٤ سنه‌سی شباطنده اوچ پطریق باب عالی‌یه برتقریر ویره‌رك خرستیانلرك خدمت عسکریه‌یه قبوللرینی آرزو ایتدکلرینی بیان ایتمشلردر. بوتقریردن مقصد درسعادت مسلمانلری خدمت عسکریه‌دن معفو اولدقلری جهتله خرستیانلری‌ده بدل نقدیدن استثنا ایتدیرمکدن عبارت اولدیغی ظن ایدلمکده‌در .

هندستانده اجرای حکومت ایتمدکلری . کرك مسلمانلرك وکرك هندولرك بر خرستیان حکومتك تبعه‌سی اولوب ظلم واعتسافه مساعده ایتمین خرستیان ضابطلرك قوماندا‌سی آلتنده بولندقلری اونودیلیر .

الحاصل ، اردوی عثمانی احکام شرعیه اوزرینه مؤسس بر اسلام اردوسی اوله‌رق قالمشدی. خرستیانلردن آلنان بدل نقدی قدیم خراج قدر محقر بر ویرکو اولمامقله برابر ینه بونك بشقه برشکلده اعاده‌سی دیمکدی .

خط همایونك ١٧ نجی فقره‌سی خدمت عسکریه‌دن بشقه باجمله جماعات غیر مسلمه‌نك اشتراك ایتدکلری مجالس ادارهٔ ولایاتك صورت تشکیلی حقنده اصلاحات مهمه‌یی حاوی ایدی . خط همایونده وعد اولنان اصلاحات ، تجربه طریقیله ، طونه ولایتنده تطبیق ایدلدی ؛ یوقاریده ١٨٦٤ قانوننی تدقیق ایدرکن بوبابده ایضاحات لازمه ویرلمش اولدیغندن بوراده تکرارینه لزوم کورمدم .

طونه ولایتنده تطبیق اولان قوانین ونظامات پیدرپی سوریه ، ارمنستان وبوسنه ولایاتنه دخی تشمیل ایدلدی وبرمدت صکره اوروپا وآسیا ولایاتنك کافه‌سنده تطبیق اولندی [١]

فقره : ١٨ . — اجانبك املاك صاتون آلملری حقی — ویرکولر

اجنبیلر ، ١٨ حزیران ١٨٦٧ تاریخلی قانون موجبنجه ، ترکیاده اموال غیرمنقوله اشتراسی‌حقنه مالکدرلر. بوبابده بین‌الدول قبول ایدیلن پروتوقولدن بحث ایتدیکم صره‌ده اجانبك حقوق تصرفیه‌سنه دائر ایجاب ایدن معلوماتی ویرمشدم .

خط همایونك ١٨ نجی فقره‌سنه نظراً اعشار اصولی تدریجاً قالدیریله‌رق طوغریدن طوغری‌یه ویرکو تحصیلی اصولی وضع اولنه‌جقدی . ذاتاً اوجه

[١] تشکیل ولایات ــ بغداد ویمن مستثنا اولمق اوزره ــ ١٨٦٨ سنه‌سنده اکمال ایدلمشدی . بوایکی قطعه داخل اولمق وادارهٔ مخصوصه‌یه تابع اولان استانبول وجبل‌لبنان خارج براقلمق شرطیله ولایات عثمانیه بروجه آتی ایدی :

اوروپاده ، آطه‌لر ایله برلکده ،	١٠	ولایت ،	٤٤	لوا
آسیاده	١٦	«	٧٤	«
آفریقاده	١	«	٥	«
بتون ممالك عثمانیه‌ده	٢٧	«	١٢٣	«

کانخانه خط همایوننده دخی التزامات اصول مضره‌سندن بحث اولندیغی صره‌ده « آلات تخریبیه‌دن اولان وهیچ بروقتده ثمرهٔ نافعه‌سی کوریله‌مین بو اصولك برمملکتك مصالح سیاسیه واموز مالیه‌سنی برآدمك ید اختیارینه وبلکه‌ده پنچهٔ جبر وقهرینه تسلیم دیمك اولدیغی » بیان ایدلمشدی.

التزاماتك مضراتی صورت رسمیه وقطعیه‌ده تصدیق ایدلمکله برابر ــ امانهٔ اداره اولنان کمرکلردن ماعدا ــ دیکر ویرکولرك کافه‌سنده محافظه اولنمشدی. کتابمزك برنجی قسمنده ایضاح ایلدیکم وجهله رشید پاشا کلخانه خط همایوننك نشرندن برقاچ سنه صکره فرانسه‌ده جاری اولان ویرکو تحصیلی اصولنی تجربه طریقیله موقع تطبیقه قویمش؛ فقط مستقیم مأمورینك فقداننددن، ویرکویه تابع اراضینك قاداستروسی موجود اولمامسندن طولایی بوتجربه‌دن واز کچیلمشدی. آز بر زمانده تبدیلی ممکن اولمیان احوال وشرائط حاضره‌یه نظراً خزینهٔ حکومتك التزام اصولندن امانهٔ اداره اصولی درجه‌سنده مضرت کورمیه‌جکی تحقق ایتمشدی.

ماضی‌یه متعلق احوالده، عصرلردن بری یرلشمش عادات ونظاماتك الغاسنده حکومت عثمانیه یالکز عدم اقتدار ایله اتهام اولنه‌بیلیر، بوده کندیسی ایچون برمعذرت تشکیل ایلیه‌بیلیردی؛ فقط ویرکونك عموم صنوف تبعه ایچون مساوی اولمسی مسئله‌سنده قیدسزلق، صوك درجه ضعف وعجز ایله حرکت ایلدیکی بحق ادعا اولنور.

هیچ کیمسه‌یه مجهول اولمدیغی اوزره بلغارستانده، بوسنه‌ده، هرسکده، ولایات سائره‌ده آره‌صره حکومتك راحتنی قاچیران تبعهٔ غیر مسلمه عصیانلرینك چوغی اکثریا تکالیف عمومیه‌ده‌کی نسبتسزلکدن، بعضاًده مساواتسزلقدن نشأت ایتمشدر. حکومات محلیه‌نك ویرکو مسئله‌سنده مسلمانلره صورت مخصوصه‌ده مماشات ایلدیکنی کوسترن احوال ووقایع پك‌چوقدر[۱].

[۱] ۱۸۶۷ تحقیقاتنه متعلق اوراقده ذکر ایدلین وقعهٔ آتیه‌یی بالذات مشاهده ایتدم: دوبریجه‌ده کائن (غراچ) قریه‌سنده ۹۰ خرستیان، ۸۰ مسلمان عائله‌سی موجود ایدی. ۲۸۸ دن کشیدن مرکب ۵۱ قفقاسیه‌لی مهاجر عائله‌سنك بورادە یرلشدیرلمسی ایجاب ایتمشدی. خرستیانلرك اعاشه ایده‌جکلری مهاجرین عائله‌لری ۲۸ ومسلمانلرك اعاشه ایده‌جکلری عائله‌لر ۲۳ اولمق لازم کلیرکن خرستیانلره ۳۶، مسلمانلره ایسه آنجق ۱۵ عائله تحمیل ایدلمشدر.

خط همايونك اون سكزنجى فقره‌سنده تكاليفك مها امكن محصولاته ، منابع طبيعيه‌يه خلل ويرميه‌جك وتجارت داخليه‌يه مانع اولميه‌جق صورتده‌وضع وتعيين‌اولنه‌جغى دخى محرردى . حال‌بوكه فعلياتده عموميتله بونك عكسى‌ظهور ايتدى . صنايع محليه‌نك نه درجه سقيم بر اصوله تابع اولديغنه ، بوبابده علم اقتصاده مغاير ، بيوك بر بصيرتسزلك كوسترلديكنه مثال‌اولمق اوزره بوجكخانه‌لردن فابريقه‌لره كونديريلن ايپك قوزه‌لرندن يوزده سكز رسم آلنديغى حالده ممالك اجنبيه‌يه اخراج ايديلن قوزه‌لردن آنجق يوزده ايكى كمرك رسمى اخذ اولنديغى ذكر ايديلير .

فقره : ٢٠ و ٢١ . — امور نافعه . — بودجه . — مأمورينك معاشاتى

امور نافعه‌يه تخصيص اولنان مبالغ پك جزئى اولديغى كبى معارف عموميه تخصيصاتى دخى اهميتدن عارى ايدي .

بودجه قانونه اصلا رعايت ايدلمه‌مشدر ؛ ١٨٦٢ سنه‌سندن برى ايفاى وظيفه ايدن‌ديوان محاسباته رغماً واردات ومصارفاتك قونترول ايدلمسى سوزدن عبارت‌قالمشدى .

خدمات عموميهٔ دولته تخصيص ايديلن و معقول بر حاله وضع ايديله‌جكى بيان‌اولنان معاشاته كلنجه؛ بوخصوصده دخى بعضلرى ايچون افراطه، بعضلرى ايچون تفريطه وارلديغى و آره‌ده‌كى نسبتسزلكك نتايج مؤسفه حاصل ايتديكى كورلمشدر . عسكرى و ملكى الك عادى پاشالر ٦٠ الى ٨٠ بيك غروش معاش آلمقده ومعيتلرنده سوء استعمالاته برر واسطه اولان برچوق كاتب وخدمتكار استخدام ايدرك مصارف زائده اختيار ايلمكده ايديلر . كوچك مأمورلرايسه، بالعكس ، هر شيدن محروم ايديلر ؛ بونلرك مدار معيشتلرى اصحاب مصالحك جيبلرندن چيقمقده ايدى .

كوچك و بيوك مأمورلرك معاشاتى آره‌سنده‌كى فرق عظيم الك زياده اردوده اجراى تأثير ايتمكده وتشكيلات عسكريه‌نك روحى اولان شرف و حيثيتى محو ايلمكده ايدى. يوز باشيلر ايله ملازملر اكثريا نفرات كبى يشامغه مجبور ايديلر؛

کرك آمرلرینه و کرك معیتلرینه قارشی محافظهٔ حیثیته موفق اوله‌میورلردی .
عینی نسبتسزلك خدمات ملکیه‌ده دخی کورلمکده ایدی. بر ناحیه مدیرنی ایله بر قضـا قائممقامی آره‌سـنده‌کی فرق (فرانسه) ده بر « پره‌فه » ایله الك عادی بر کویك بلدیه رئیسی آره‌سـنده‌کی فرق قدر عظیم ایدی ؛ حال بوکه ناحیه مدیری قائممقامدن صکره کلن الك بیوك ملکیه مأموریدر .

فقره : ۲۲ و ۲۳ . — مجلس احکام عدلیه . — منع ارتکاب و اعتسافات قانونی

خط همایونك بو فقره‌لرنده وعد اولنان شیلر ایچون هیچ بر نتیجه حاصل اولمدیغی بیان ایدیله‌بیلیر . جماعات غیر مسلمه‌نك اشـتراکه دعوت ایدلدکلری مجلس احکام عدلیه یالکز بر دفعه اجتماع ایتمشدر .
بو مجلسه متعلق نظامات حکمدن ساقط اولمشدی .
افساد ، ارتکاب و اعتسـاف ایله اتهام اولنان مأمورین حقنده آره صره تدابیر شـدیده اتخاذ اولنمش ایسه‌ده تأثیری کورلمه‌مشـدر . بو نقطهٔ نظردن اخلاق عمومیه‌ده هیچ بر تبدل حصوله کلمه‌مشدی .

خاتمه . — بانقه‌لر . — طرق نقلیه

۱۸۵٦ خط همایونك وعد ایلدیکی مؤسسـات نافعـه‌دن آنجق عثمانلی بانقه‌سی تأسیس ایدیله‌بیلمشدر .
صوك سـنه‌لر ظرفنده طونه ولایتنده یاپیلان بعض طرق و معابر اسـتثنا ایدیلیر ایسـه نه طرق نقلیه ، نه‌ده قناللر کبی امور نافعه‌یه تصـادف ایدلمدیکی کورلمش و ترکیانك یالکز کندی پاره‌سی و مأمورلری ایله بوکبی شیلری دها پك چوق زمان یاپه‌میه‌جغنه قناعت تامه حاصل اولمشدی .

یکرمی دردنجی باب

خلاصه و نتیجه

۱۸٦۷ سنه‌سنده تنظیمات حقنده‌کی تحقیقاتك نتایجنه دائر یوقاریده ویریلن معلومات کتابمزك ایکنجی قسمی ایچون خلاصه خدمتنی کوره‌بیلیر .

تحقیقات مذکوره‌دن آکلاشیلدیغنه کوره ۱۸٥٦ خط همایوننك معافیات مذهبیه‌یه و جماعات غیرمسلمه‌نك قسماً تعدیل ایدیلن امتیازاتنه متعلق موادی حقیقةً تطبیق ایدلمش ایسه‌ده موادملکیه وسیاسیه‌ده مملکتك شرائط اجتماعیه‌سی حس اولنور درجه‌ده تبدل ایتمه‌مشدی .

ملت غالبه‌نك تفوقی و قوانین و موضوعات ملیه‌نك احکام دینیه‌یه توافقی اساسنه مستند اوله‌رق عصرلرجه زماندن بری دوام ایدن غیرطبیعی بر اصول اداره‌نك سبب اولدیغی سوء استعمالاتی منع ایچون بر چوق فرمانلر ، ارادهٔ سنیه‌لر صادر اولمشدی . تاریخنی یازدیغمز اون بر سنه‌لك زمان ظرفنده بر چوق شعبات اداره ، رعایانك اصلاح احوالی و حکومتك اجرا آتنده قیود دینیه‌دن تخلیصی فکریله تنظیم اولنان نظامات جدیده‌یه تبعاً ، اصلاح ایدلمشدی . محاکم مختلطه‌نك مقداری تزیید و جزا ، تجارت ، اصول محاکمات حقوقیه قانونلری تنظیم قلنمشدی . بر خیلی مکاتب کشاد ، ولایات قانونی تنظیم ، حقوق تصرفیه توسیع ایدلمش ، حتی اوقافه بیله طوقونلمش و سائر اجراآتده بولنلمشدی .

فقط ، اهالی‌یه مساوات حقوق منافعنی بخش ایتمه‌مکله برابر هیچ اولمازسه بونلری استعمال حقوقه آلیشدیران ، تشکیل ولایات استثنا ایدیلیرسه قوانین و تدابیر مذکوره‌نك قسم اعظمی عقیم قالمش ؛ واضع قانون ، فؤاد پاشانك اصلاحاتك مشکلاتندن بحث ایدرکن ایضاح ایلدیکی ایکی بیوك مانعه‌یه ، یعنی خلقك

افکار واعتقادات باطله‌سیله فساد اخلاق عمومیه‌یه غلبه ایده‌مه‌مشدر. اصلاحاتدن متضرر اولانلر تنظیماتك علیهنده بولندیلر ؛ اصلاحات طرفدارلری آنجق بوندن مستفید اوله‌جقلردن عبارتدی . بشقه مملکتلرده بر انقلاب وقوعه کلدیکی زمان عدداً ضعف ونقصانی فعالیت اجراآت ایله تلافی ایدن بر اصلاحات فرقه‌سی ظهور ایتدیکی حالده ترکیاده تنظیماتك بر قاچ رجال حکومتدن بشقه طرفداری یوقدی و بونلر دخی دول اجنبیه‌نك تأثیریله اصلاحاتك لزومنی آکلامشلر و اصلاحاتی مسلك سیاسیلرینه اساس اتخاذ ایتمشلردی .

رشیدلر، عالیلر، فوأدلر ترقی‌یی کمال صمیمیتله ایستیورلردی؛ فقط اصلاحاتك لزومنه قانع ، مقتدر معاونلرك ، مأمورلرك معاونت وخدمتلری اولمه‌دن موفق اوله‌بیلیرلرمی ایدی ؟ مجبوراً استخدام ایتدکلری مأمورلر کیملر ایدی؟ بونلرك قسم اعظمی ممالك غربیه مکتبلرینك شاکردی اولدقلرینی ادعا ایدن، ماهیتلری مشکوك، قیدسز، ارتشا وسوء استعمالاته میال کیمسه‌لردی؛ پك آزی مستثنا اولمق اوزره دیکرلری مدنیت غربیه ایله تماسلرندن آکلاشیلماز بر تردد وقرارسزلقدن ، اوروپادن دون بر موقعده بولندقلرینه قانع اولمقدن متولد بر مرارت حسدن ، اوروپالیلرك تفوقلرندن حاصل اولان نفرتدن بشقه برشی الده ایتمه‌مشلردی .

مملکته کلنجه ؛ هر یرده جاهل و حریص اداره مأمورلرینه تسلیم ایدلمشدی . صیق صیق تبدل ایدن بو مأمورلر ولایاتده زنکین اولمق ایچون اشترا ایتدکلری التزاماتی ایشلتمکدن ماعدا برشی دوشونمزلردی .

صنوف مأمورینك آشاغی درجه‌لرنده کویا مساواتك معناسز بر کلمه‌دن عبارت اولمدیغنی آکلاتمق ایچون بر قاچ خرستیان واردی ؛ فقط بونلرده منسوب اولدقلری جماعتك منافعنه اهانت ایدن ، هممذهبلرینی بلا مرحمت تضییق ایلین ، اللرنده‌کی نفوذ و اقتداری شایان نفرت وحقارت بر حاله کتیرن کیمسه‌لر ، خرستیان نامنه غیرلایق ، ترکلره خوش کورونمك ایستین، علناً تبدیل دین ایده‌مین حقیقی مرتدلر ایدی .

ایشته مملکتلرینی اصلاح ایتمك وظیفه‌سنی درعهده ایلین رجال حکومتك اللرنده‌کی وسائط بونلر ایدی .

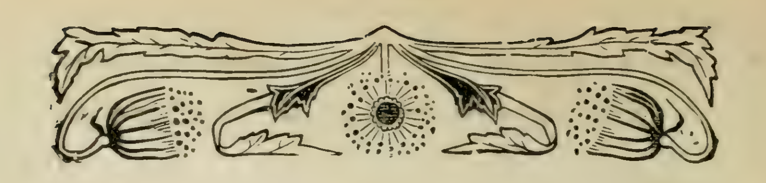
(اوروپا) ، اصلاحات خط همایونی بر سلاح مقامنده قوللانیوردی ؛

قریم محاربه‌سنده‌کی هزیمتلرینك محصولی اولدیغی ایچون بو خط همایونه اهمیت ویرمین (روسیه) مستثنا اولمق اوزره دیکر اوروپا دولتلری باب عالینك هیئت دول معظمه میانه داخل اولمسیله واقع اولان تعهداتنی ایفا و اکمال ایتمسنی طلب ایدییورلردی . سفرای اجنبیه‌نك اصرارلری، یواش یواش دول معاهده‌نك امور داخلیهٔ عثمانیه‌یه دائمی بر صورتده مداخله‌لرینی انتاج ایده‌جکی شبهه‌سز بولنان قونترول و مداخله طلبلری بوندن نشأت ایدییوردی [*] .

پادشاهی اوروپا دولتلرینك تحت وصایتنه وضع ایده‌جك درجه‌ده ایاری‌یه واردیریلان مداخله مسلکنك تدریجاً دها زیاده شدتله موقع تطبیقه قونولدیغی آتیده کوره‌جکز ؛ نتیجه نه اولورسه اولسون بو قسمك خاتمه‌سی اوله‌رق دیه‌بیلیرزکه : دولت عثمانیه‌نك صرف کندی قوتی ، وسائطی ایله تجدد و اصلاحاته مقتدر اوله‌مدیغی آکلاشیلمش ، (اوروپا) اصلاحاتی بالذات اجرایه قرار ویرمشدی .

[*] مؤلفك « ترکیا و حق مداخله » نام اثرینه مراجعت .

اوچنجی قسم

١٨٨٢ — ١٨٦٨

برنجی باب

تنظیماتده فرانسز نفوذینك جاری اولدیغی زمانه. — عالی و فؤاد پاشالر ایله متجانس برهیئت وکلا تشکیلی. — فرانسه‌نك اصلاحات پروغرامی.

دولت عثمانیه، قریم محاربه‌سندن صکره، اوروپا دول معظمه‌سی هیئتی میانه داخل اولمش، فقط بو حادثهٔ جدیده‌نك استلزام ایلدیکی وظائفی بحقیر آکلایه‌مامشدی.

مدبر بر حکومتك بر چوق اجرا آته موفق اولمسی ایچون کافی بر دورهٔ صلح و مسالمتی بسبتون بوش کچیرمه‌مکله برابر حقیقی اولمقدن زیاده ظاهری اولان بر طاقم تبدلات وقوعه کتیرمشدی. ایکنجی قسمك خاتمه‌سنده ایما ایلدیکم وجهله دول متفقه و بالخاصه (فرانسه) قریم محاربه‌سنده‌کی خدمتلرینه مقابل باب عالی‌یی نظارت متمادیه آلتنده بولندیرمق ایستیوردی.

بودولتلر، اثر طالع اوله‌رق رأس کارده قالان، فقط ١٨٥٦ معاهدنامه‌سنك عقدینی متعاقب حائز اولدقلری نفوذی محافظه ایده‌مدکلری روایت اولنان عالی و فؤاد پاشالره کووه‌نیورلردی. هر زماندن زیاده حکمدار مطلق کبی اجرای حکومت ایتمك هوسنه دوشن، کیتدکجه حرص و شدتی آرتیران سلطان عبدالعزیز ــ مطلقیت اداره‌دن بشقه بر شی دوشونمیور واپی ایله فنایی تفریقدن عاجز بولنیورمش کبی ــ افق سیاستده سفینهٔ حکومتك چارپه‌جغی

قیالغی کورمه‌دن ، موجودیتی بیله آکلامه‌دن عالی و فؤاد پاشالرك افکار و آماله مانع اولمق ایچون الندن کلدیکی قدر چالیشیور ، درلو درلو بهانه‌لر بولیوردی .

عالی و فؤاد پاشالر پادشاهه قارشی کندیلرینی مدافعه‌یه مقتدر اولسه‌لربیله خزینهٔ مالیه‌نك مضایقه‌سنی ، مأمورین حکومتك و اهالینك اسباب رفاهدن محرومیتی قسماً اصلاحاته عطف ایدن اهالیٔ اسلامیه‌نك افکار عمومیه‌سنجه نظر محبتله کورلمیه‌جکلرینی آکلایورلردی .

شوراسنی‌ده علاوةً بیان ایده‌لم که عالی وفؤاد پاشالر بو مشکلاته چاره‌ساز اوله‌بیلمك ایچون کندیلریله قطعیاً همفکر اولمیان رجال حکومتك رفاقت و معاونتلرینی قبوله مجبور اولمشلردی ؛ بو آدملر مقام اقتدارده قالمق املیله اصلاحاته آچیقدن آچیغه اعتراض وهجومدن برمدت موقته ایچون وازکچیورلر، فقط ایکی اصلاحاتپرور وزیرك اجرا آتنه هر کون بشقه بر صورتله مانع اولیورلردی ؛ بو ساخته برادرلردن بعضیلری هیئت وکلاده او درجه نفوذ واهمیت قزانمشلردی ، که قریباً بر بحران ظهوری محقق ایدی .

عالی پاشا ، کرید جزیره‌سنجه اجراسی ضروری اولان تبدلات اداره‌یه ابتدار ایتمك ایچون ١٨٦٧ سنه‌سی اواخرینه طوغری محل مذکوره عزیمت ایتمشدی[*] . استانبولده یالکز باشنه باب عالی‌یی اداره ایتمك مجبوریتنده قالان فؤاد پاشا سرای همایونك کندیسندن شبهه ایتدیکنی ودشمنلرینك رأس‌کاردن دوشمسنه چالیشدقلرینی آکلادی . فؤاد پاشانك خصملری والده سلطانی درلو تزویرات ایله اغفال ایتمشلردی . والده سلطان دخی اوغلی نزدنده خارجیه ناظری علیهنده‌کی اتهاماته واسطهٔ تبلیغ اولیوردی :

عالی پاشانك غیبوبتی زماننده وظیفهٔ صدارتی بحق ایفا ایتمك ممکن اوله‌میه‌جغنی آکلایان فؤاد پاشا ، هم انتریقه‌جیلری و آز چوق اصلاحات دشمنی اولان کیمسه‌لری ، هم‌ده «کنج ترکیا» افراطپرستلرینی خارج براقمق اوزره عالی پاشا ایله برلکده مستقل ومسئول بر هیئت وکلا تشکیلنه موفق اوله‌مازسه موقع اقتداردن چکیلمکه قرار ویردی . ممالك اجنبیه‌ده مقیم «کنج ترکیا»

[*] ١٩٩ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

فرقه‌سی شایان امن واعتماد کورلمیوردی . بو فرقه‌نك الك مجنونانه اجرا آته تشبث ایده‌جکی ظن ایدیلیور وحریتپرستلکی دخی داعیٔ شبهه کوریلیوردی .

فرقه‌نك واسطهٔ نشر افکاری اولان «مخبر» اولجه مسلمانلر ایله خرستیانلر آره‌سنده مساوات تامه‌نك مدافع غیوری ایکن شمدی تبدیل مسلك ایتمش ؛ خلفای راشدین زماننده اولدیغی کبی احکام شرعیه‌یه بحق رعایت ایدلمسنی، غیر مسلملره قارشی جهادی توصیه وبالخاصه باب عالینك (لوندره) ، (برلین) و (آتنه) ده خرستیان سفیر بولندیرمسندن شکایت ایدییوردی [۱] .

۱۸۶۳ ده اولدیغی کبی [۲] بو دفعه‌ده پادشاه ، کروه متعصبین ویا « استاتوقو » طرفدارلریله اوته‌دن بری توحید مساعی ایلین ایکی وزیر اصلاحتپروری ترجیح ایتمك مجبوریتنده بولندی . نهایت فؤاد وعالی پاشالر غلبه ایتدیلر .

سلطان عبدالعزیزك عالی وفؤاد پاشالر موقع اقتداردن چکیلیرلرسه دول معظمه‌نك توجه ومحبتنی غائب ایده‌جکنی دوشونه‌رك بو ایکی وزیری اصلاحات پروغرامنی اجراده سربست براقدیغی بیان اولنه‌بیلیر .

ایشته بو صورتله موقع اقتداره کلن متجانس هیئت وکلا ۱۸۶۸ سنه‌سنده اصلاحاته باشلادی . واتحاد وقوتدن محروم بر حکومت یرینه دها عزمکار ودها زیاده اصوله رعایتکار بر اداره قائم اولدی .

تنظیماتك بو دورهٔ مهمه‌سنده (فرانسه) حکومتی شایان اهمیت بر رول اوینایه‌جق کبی کورونیوردی . (فرانسه) ، عصرلرجه زماندن بری عثمانلی پادشاهلریله موجود اولان مناسبات صمیمیه‌سنه ، عصر سابق اوائلنده دولت عثمانیه‌نك ایلك اصلاحاتی اوزرینه اجرا ایلدیکی تأثیر ونفوذه [۳] ، ۱۸۵٤

---

[۱] کنج ترکیا فرقه‌سی مصطفی فاضل پاشانك امری آلتنده بولنمق اوزره پارسده بر نوع ادارهٔ مرکزیه تأسیس ایتمشدی . ۳۰ نیسان ۱۸٦۷ تاریخنده نشر اولنان نظامنامه‌نك برنجی ماده‌سنده فرقه‌نك مصطفی فاضل پاشانك پادشاهه تقدیم ایلدیکی مکتوبده محرر پروغرامی موقع تطبیقه وضع ایتمك وبالخاصه خرستیان تبعهٔ عثمانیه‌نك اصلاح احوالنه چالیشمق مقصدیله تشکل ایتدیکی بیان اولنیوردی .

[۲] ۱۷۳ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

[۳] سلطان محمود اول ومصطفای ثالث زماننده‌کی ایلك تشکیلات عسکریه‌یی اداره ایدنلر فرانسز موسیو دو (بونوال Bonneval) ایله فرانسه‌نك خدمتنده بولنان مجار تبعه‌سندن

محاربه‌سنه هر دولتدن زياده اشتراك ايلمسنه استناد ايدرك اصلاحاته مداخله خصوصنده ايلری‌يه كيتدی . دول غربيه دخی (فرانسه) نك تفوقنه اعتراض ايتمديلر .

اول امرده براز متردد طاورانان (انكلتره) فرانسه حكومتنك افكارینی قبول ايتمش وفرانسزلرك اخطاراتنه تابع اولمامق سلطان عبدالعزيزه توصيه ايلمشدی . پرنس دو (مترنيخ) ك مسلكنی [۱] پك چوق زمان اول ردايدن وروسيه طرفندن تكليف اولنان طرز اصلاحاتی اخيراً قبول ايتمين (اوستريا) نك آمالی‌ده بو مركزده ايدی . (پروسيه) و (ايتاليا) نك معاونت معنويه‌لری دخی تأمين ايدلمش عد اولنيوردی .

(پترسبورغ) قابينه‌سنه كلنجه ؛ بشقه بر فكرده بولنديغنی صاقلامق شويله طورسون ، بالعكس ، (فرانسه) حكومتنجه واقع اوله‌جق تشبثاتك عقيم قاله‌جغنی اعلان ايدوب طوربيوردی . پرنس (غورچاقوف) دولت عثمانيه سفيرينه ديمشدی‌كه : « خط همايونكزی هيچ سوميورم . بوخط ، اون سنه اول ميدانه چيقاريلوب بدلی تأديه ايدلمه‌مش بر پوليچه‌يه بكزر . بنجه ، دولت عثمانيه ايچون خرستيانلره مختاريت اداره ويرمكدن بشقه بر چارۀ صلاح يوقدر . » ديكر بر روس ديپلوماتی (غورچاقوف) ك بو دستور حركتنی دها شديد بر شكله قويمش ، دولت عثمانيه ايچون Ou autonomie ou anatomie ـ يااوتونومی ياخود آناتومی » دن برينی [يعنی خرستيانلره مختاريت اداره ويرلمسنی ويا جسم دولت اوزرنده عمليۀ تشريحيه اجراسنی ، تعبير ديكرله ممالك عثمانيه‌نك انقسامنی] قبول ايتمكدن بشقه چاره اولمديغنی سويلمشدر [۲] .

الحاصل ـ (روسيه) نك ايلريده ايقاع موانع ايليه‌جكی حقنده‌كی ظن وتخمين استثنا ايديليرسه ـ احوال عموميه (فرانسه) حكومتنك اصلاحات عثمانيه‌يه مداخله‌سنه پك مساعددی .

بارون دو (توت Tott) اولديغی كبی سلطان سليم ثالث فرانسز اطباسندن آلديغی معلومات اوزرينه نظام جديد عسكرينی تشكيله تشبث ايتمشدی .

رشيد پاشا ۱۸٤۰ سنه‌سنده بر فرانسز ديپلوماتنه شو سوزلری سويلمشدی : « بزدائما فرانسه‌يه مراجعت ايدرز . محتاج اولديغمز اصلاحاتی بزه كوسترن اودر . اصلاحاتمزك امكانی وموفقيتله نتيجه‌لنمسنی فرانسه‌يه بورجلی‌يز . »

[۱] ٤۹ نجی صحيفه‌يه مراجعت .

[۲] شرق مسئله‌سی دوسيه‌سی ، ۱۸٦۸ . صحيفه ۱٤٦ .

(پارس) قابینه‌سی ۱۸٦۷ سنه‌سی کانون ثانیسنده ۱۸٥٦ خط همایونه دائر باب عالی‌یه تبلیغ ایتدیکی نوطه‌ده اصلاحات پروغرامنی حکومت عثمانیه‌یه بیلدیردی . اون آلتی بنددن مرکب اولان بو وثیقه‌ده شعبات اداره‌دن هیچ بری اهمال ایدلمه‌مش و آیریجه ویریلن ایضاحنامه‌ده دخی وکلای عثمانیه‌نك نظر دقتنه عرض ایدیلن مواد حقنده معلومات لازمه ویرلمشدر [*] .

بو ایضاحنامه‌نك باش طرفنده معارف عمومیه‌دن بحث ایدیلیور و بالخاصه خرستیانلرك دخی قبول ایدیله‌جكلری مسلمان مكاتب عالیه‌سی تأسیسنه، مسلمانلر میاننده تحصیل ابتدائینك تعمیمی ایچون معلملر یتشدیرلمسنه ، فنون ، تاریخ ، اصول اداره ، حقوق تحصیلی ایچون بر دارالفنون ایله مسالك مختلفه‌یه مخرج اوله‌جق مكاتب عالیه‌تشكیلنه ، عمومی كتبخانه‌لر كشادینه‌لزوم كوستریلیوردی . (فرانسه) حكومتنك اك بیوك امیدی معارف عمومیه‌نك تعمیم وترقیسنده ایدی . هر شیدن اول تربیه مسئله‌سنی میدانه وضع ایدیور ومسائل سائره‌نك كافه‌سنی بوكا مربوط ومتوقف عد ایلیوردی .

[*] فرانسه حكومتنك نوطه‌سنده مواد آتیه‌دن بحث اولنمقده ایدی : خرستیانلرك مختلف مأموریتلره قبولی ، معارف عمومیه‌نك اصلاح و تعمیمی ، اصول ادارهٔ ولایاتك هر طرفه تشمیلی ، علنیت محاكمك صورت جدیده‌ده تأمینی ، خرستیانلرك شهادتلرینك صورت قطعیه وعمومیه‌ده قبولی ، قوانین تجاریه‌نك تنظیمی ومحاكم تجاریه‌نك اصلاحی ، حبسخانه‌لر ایله امور ضابطه‌نك اصلاحی ، اجانبك حقوق تصرفیه‌دن سربستجه مستفید اولملری ، اوقاف اصولنك اصلاحی و كافهٔ املاك واراضینك ملكه تحویلی ، اموال غیر منقوله‌نك رهن وفراغی اصوللرینك تبدیلی ، قره‌دی‌فونسیه تأسیسی ، بالواسطه ویركولرك امانةً اداره‌سی و التزاماتك الغاسی صورتیله بلا واسطه ویركولرك تحصیل وجبایتی‌اصولنك تبدیلی ، داخلی كمركلرك واستهلاك رسومنك الغاسی ، امور نافعهٔ جسیمه‌نك اجراسی ، طرق ومعابرك اصلاحی ، معادن‌واورمانلرك ایشلتدیرلمسی ، بیوك‌شهرلرده بلدیه‌دائره‌لرینك تشكیلی ، هر نظارت ایچون خصوصی بر بودجه و بتون شعبات اداره ایچون‌ده عمومی بر بودجه تنظیمی .

ایکنجی باب

معارف عمومیه تشکیلاتی . — مکتب سلطانی

ترکیاده معارف عمومیه اصلاحاتنك ال قوتلی خصملری علما ایدی . علما عصرلرجه زماندن بری تربیه و تدریسات ملیه‌نك یکانه مدیر و ناظمی بولندقلری ایچون امور حکومتده نفوذ وقوتلرینی تأمینه هر شیدن زیاده مدار اولان بویله بر امتیازدن واز کچمیه‌جکلری آشکار ایدی .

۱۸٤٥ سنه‌سنده سلطان عبدالمجید ، هیچ اولمازسه مکاتب ابتدائیه‌یی علمانك نفوذندن آزاده بولندیرمغه تشبث ایتمش و تدریسات ابتدائیه‌یی قسماً تدریسات دینیه‌دن آییره‌جق طرق و وسائطی حاضرلمق ایچون بر هیئت مخصوصه تشکیل ایلمشدی [۱] . بوماده حقنده‌کی تحریرات نظارتپناهی [۲] مطالعه ایدیلیرکن مقصد اصلی‌یی کشف ایتمك عادتا ممکن اولەماز : علمانك امتیازات قدیمه‌سنه خلل ویره‌جك هردرلو تشبث غایت تهلکه‌لی عد ایدیلیوردی. اوزمان اتخاذ اولنان تدابیر حکومتك عجز و ترددینی پك کوزل کوستریر. نتیجه‌ده ، بالخاصه ولایاتده ، تدریسات عمومیه‌یه فنون جدیده‌نك تحصیلنی امکان خارجنه چیقاران اصول قدیمه‌یه تابع قالدی .

هیئت علمایه تابع اولان تدریسات عمومیه ایکی شعبه‌یه آیریلیوردی : صبیان ورشدیه دنیلن مکتبلر تحصیل ابتدائی‌یه مخصوصدی. بونلرك برنجیلرنده ترکجه الفبا ایله قرآن کریم، ایکنجیلرنده املا ، قرائت ترکیه ، برازحساب وهندسه، تاریخ وجغرافیای عثمانی تدریس ایدیلیوردی .

---

[۱] ۷۲–۷٤ نجی صحیفه‌یه مراجعت
[۲] ٦ مارت ۱۸٤٦ تاریخلی تحریرات عمومیه .

مکاتب صبیانیه ورشدیه دن بردن برهمکاتب عالیه‌یه، یعنی جامع درسلریله مدرسه‌لره کچیلیوز وبورادە صرف ، نحو ، منطق،فلسفه ، علم اشتقاق، ادبیات درسلری کوریلیوردی . فن نامنه هندسه ایله هیئتدن بشقه بر شی یوقدی . علما نامزدلری تفسیر وحدیث ، حقوق وفقه درسلرینی کوریبورلر وبونك ایچون غایت اوزون وکوچ بردورهٔ تحصیلیه کچیریورلردی .

مدرسه‌لردن بشقه متعددمکاتب خصوصیه واردی؛ مکاتب رشدیه‌دن واعدادی دنیلن دیکر بر قاچ مکتبدن چیقان شاکردان بومکتبلرده اوقویه‌رق اداره، عسکریه، بحریه وطبابت خدمتلرینه حاضرلانیورلردی [*] .

الحاصل ، بر قاچ سنه‌دن بری ، حکومت مکاتب خصوصیهٔ محلیه‌ده‌کی تحصیللرینی اکمال ایتمك ، دها طوغریسی دورهٔ تحصیلیه‌نك ختام بولدیغی یاشدن صکره تحصیله باشلامق ایچون برخیلی کنجلری مصارف عظیمه اختیاریله ممالك اجنبیه‌یه کوندرمشدی .

مسلمانلرك اوروپا مدنیتی سویه‌سنه یوکسلمه‌لری ایچون لازم کلن معلوماتی مدرسه‌لرده بوله‌میه‌جقلری شبهه‌سزدی . علوم دینیه تحصیلنه مخصوص اولان مدرسه‌لر احتیاجات جدیدهٔ مدنیه‌یی هیچ برصورتله تأمین ایده‌مزدی . مکاتب سائره‌یه کلنجه ؛ تدریسات تالیه ایچون مکتب یوقدی ، یعنی - بعض مکاتب عالیه‌نك شعبه‌لری حکمنده بولنان بر قاچ اعدادی مکتبی مستثنا اولمق اوزره تحصیل ابتدائی‌یی اکمال ایدن شاکردانی تحصیل عالی‌یه حاضرلیه‌جق مکتبلر مفقود ایدی . بوسببدن طولایی مدرسه‌لرك ومکاتب مخصوصه‌نك هیئت تعلیمیه واداره‌لری ، متعلمینی آز چوق جاهل کیمسه‌لردن مرکب اولوب متفن کیمسه‌لر ، منورالفکر ومتخصص مأمورلر یتشدیرمك ممکن دکلدی .

معارف عمومیه مسئله‌سنده ، تحصیل ابتدائی ایله تحصیل عالی آره‌سنده بر رابطه بولنمامسی، تحصیل تالینك مفقودیتی بیوك برمحذور ایدی؛ ممالك عثمانیه‌ده وبالخاصه درسعادتده جماعات غیر مسلمه وموسویه‌نك تحصیل تالی‌یه مخصوص

[*] بو مکتبلر بروجه آتی ایدی: مأمورین ملکیه‌ایچون سلطان محمود ثانی طرفندن سلطان احمد وسلیمانیه جامعلرنده احداث اولنان درسلر ؛ اصل ادارهٔ ملکیه ایچون والده سلطان مکتبی [تاریخ تأسیسی: ١٨٥٠] ؛ دارالمعلمین ؛ مکتب طبیه ؛ مکتب حربیه [١٨٣٠]؛ طوپچی واستحکام مکتبی؛ مکتب بحریه؛ زراعت مکتبی [١٨٤٨] ؛ بیطر مکتبی [١٨٥٩].

مكتبلرى موجود اولديغندن بو محذورك وخامتى برقات دها ظاهراوليور، ملت غالبه‌نك ملل مغلوبه‌دن دون بردركه‌ده قالديغنى كوستريبوردى .

تربيهٔ اسلاميه‌ده كوريلن نواقص ، بصيرتسزلك بشقه نقطه‌لرده دخى ظاهر اولمقده ايدى . مكتب، جنس ومذهبلرى مختلف اولان كنجلرى عينى صورتله تربيه‌ايده‌رك بونلرك آره‌سنده دائمى برر ابطهٔ اتحادواخوت وجوده كتيرر. حال بوكه بحث ايتديكمز زمانده رعايا ترك مكتبلرينه اصلا كيتمزلردى ؛ ملل غير مسلمه لسان مليلريله اجراى تدريسات ايديلن مكتبلرينى محافظه ايتمشلردى [١] .

مكتبلردن باشلايان بو آيريلق ، اسلاملر ايله تبعهٔ سائره‌نك مناسبات اجتماعيه‌سنده مشاهده اولنان سوء ظنلرك ، شبهه وترددلرك باشليجه اسبابندن برى ايدى .

بناءً عليه معارف عموميه‌نك يكى باشدن تشكيلى ضرورى ايدى ومملكتده عطالته ، ترقى دشمنلغنه غلبه ايده‌بيله‌جك مقتدر ومتفنن مأمورلر يتشديرمك ايچون بوتشكيلاتك مكمل وعملى برصورتده موقع اجرايه وضعى الزم ايدى .

اول امرده تحصيلك درجات مختلفه‌سنى محتوى اولمق اوزره تشكيلات جديده احداث ايتمك [٢] ، مكاتب ابتدائيه‌دن يتيشن محدود المقدار شاكردان ايچون هنوز وجودى اولميان تدريسات تاليه مكتبلرى وجوده كتيرمك ،

---

[١] جماعات غير مسلمه‌نك اداره ايتدكارى مكتبلر تماماً مستقل اولان سربست مكتبلر نوعندن ايدى ؛ حكومت بو مكتبلرده يالكز تدريساتك اخلاق عموميه وقوانين سياسيه‌يه مغاير اولمامسيله اكتفا ايدر وبزده معلملره شهادتنامه ويرر.

روم مكتبلرى ديكرلرندن دها چوق ودهااييى اداره ايديلير . بونلر صبيان ورشديه‌لره مقابل اولان مكاتب ابتدائيه ، اعداديلره مشابه اولان مكاتب خصوصيه ايله حكومتك مكاتب عاليه‌سنه قياس ايديله‌بيلن مركز مكتبلرى ناميله اوچه آيريلير .

بو مختلف مكتبلر بر نوع مجلس معارف وظيفه‌سنى ايفا ايدن هيئت مركزيهٔ روحانيه‌يه مربوطدر . مع مافيه ، حقيقت حالده، تدريسات رهبان معرفتيله اجرا ايدلمز؛ درسعادتده، تراكياده ، ئه‌پيرده ، تساليا ده وسائر محللرده موجود اولان (سيللوغ Syllogue)لر، يعنى روم جمعيات ادبيه‌سى تدريساتى اداره ايدر .

[٢] آتيده‌كى جدولده محرر اولان تشكيلات اصلاحات پروژه‌سندن آلنمشدر؛ تشكيلات مذكوره ١٨٦٩ سنه‌سى ايلولنده نشر ايديلن قانون ايله قبول ايدلمش ، فقط باشليجه موادى برخيلى زمان صكره موقع اجرايه وضع اولنمشدر :

مکاتب ابتدائیه‌دن دها ایی شاکرد یتشدکجه مکاتب تالیه‌یی تزیید ایلك ، بو تجربه‌یی زمان فتحدن بری مؤسسات ملیه ودینیه‌دن عد ایدیلن مکتبلری دین وملیت فکرلرندن آزاده براقه‌رق صنوف مختلفهٔ تبعه آره‌سنده اتحادی تسهیل وتأمین ایده‌جك صورتده موقع تطبیقه قویمق ، جاهل جاهلی تربیه ایده‌میه‌جکندن تشکیلات جدیدهٔ معارفك موقع اجرایه وضعی وظیفه‌سنی اجنبی معلملره‌ویرمك... ایشته (فرانسه) حکومتنك تکلیف ایتدیکی جرأتکارانه پلان.

وقتیله معارف عمومیه قومیسیونه مأمور ایدلمش اولان خارجیه ناظری فوأد پاشا بوخصوصده (فرانسه) سفارتخانه‌سیله متحدالفکر ایدی ؛ (فرانسه) سفیرینك نصایح واخطاراتنی حسن تلقی ایچون فوأد پاشادن دها بصیرتکارودها

---

١ . — مکتبلر

درجهٔ اولی ، یاخود تدریسات ابتدائیه :
ا . مکاتب صبیانیه .
ب . مکاتب رشدیه .

درجهٔ ثانیه یاخود تدریسات تالیه :
ا . مکاتب اعدادیه .
ب . مکاتب سلطانیه .
ج . مخرج اقلام .
د . مکتب ملکیه .

درجهٔ ثالثه ، یاخود تدریسات عالیه :
ا . دارالفنون شاهانه :
١ . ادبیات شعبه‌سی .
٢ . فنون شعبه‌سی .
٣ . حقوق شعبه‌سی .
ب . مکاتب خصوصیهٔ عالیه:
١ . مکتب طبیه .
٢ . دارالمعلمین عالیه .
٣ . مکتب بحریه .
٤ . مکاتب عسکریه :
ا . مهندسخانهٔ بری
ب . مکتب حربیه
٥ . مکتب صنایع
٦ . معادن مکتبی

٢ . — اداره

١ . — مجلس کبیر معارف .
٢ . — ولایات مجالس معارفی .

یوقاریده ذکر ایدیلن مکاتبه سربست‌مکاتب نوعندن عد ایدیلن مدرسه‌لر ایله جماعات‌غیر مسلمه مکتبلرینی علاوه ایتملیدر . [نیقولائیدیس مجموعه‌سی ، اوچنجی باب ، صحیفه ٢٧٧ ، بشنجی باب ، صحیفه ٢٣٩] .

حسن نیت صاحبی هیچ کیمسه بولنه‌مازدی . خارجیه ناظری ۱۸۶۷ سنه‌سی مارتندن اعتباراً (فرانسه) سفارتخانه‌سیله مذاکراته کیریشدی ودرسعادتده کافهٔ صنوف تبعه‌اطفالنه مخصوص بیوك برمکتب اعدادی کشادینه وبو مکتبك صدر اعظم عالی پاشانك حمایهٔ ذاتیه‌سی آلتنده‌اوله‌رق اوروپالی معلمین طرفندن اداره‌سنه قرار ویرلدی .

اوتاریخده فرانسه امور معارفنی اداره ایدن ناظر مقتدرك [۱] افکارینه موافق اوله‌رق فواد پاشا ایله سفیر موسیو (بوره Bourée) طرفندن تنظیم ایدیلن مکتب سلطانی پروغرامی اوصورتله تنظیم ایدلدی ، که ۱۸ ایله ۲۰ یاشنده‌کی شاکردان مکاتب خصوصیه‌یه کیره‌بیله‌جکلر ویا دارالفنون شعباتی درسلرینی تعقیب ایده‌بیله‌جکلردی . پروغرام علوم طبیعیه ، علوم ریاضیه ، تاریخ عثمانی ، ممالك عثمانیه‌نك احوال اقتصادیه‌سی ، تاریخ عمومی ، جغرافیا ، لسان ترکی ، بعض مسالکه لازم‌اوله‌جق قدر لاتینجه ، روحجه ، علم اقتصادکبی درسلری محتوی ایدی [۲] .

باب‌عالی تدریساتك ترکجه‌اولمسنی طلب‌ایتدیکی‌حالده فرانسزجه لسان‌تدریس اوله‌رق‌قبول‌اولندی . (فرانسه) حکومتی‌تدریسات‌ترکجه اولورسه‌یکی‌مکتبدن‌هیچ برفائده حصوله کلمیه‌جکنه قانع اولدیغندن بوبابده پك زیاده اصرار ایتدی . فی‌الحقیقه لسان ترکی بر چوق نواقصی ، باخصوص املاده‌کی صعوبتی حسبیله ، حتی مسلمانلر ایچون بیله ، تعمیم معارفه مانع اوله‌بیلیردی . ترکجه پك چوق سنه‌لر یزاتیکدن صکره بحقی اوکره‌نیلیوردی .

معلملرك کندی لسانلریله ، یعنی فرانسزجه درس اوقوتملری لازم ایدی ؛ عکس تقدیرده مکتب حربیه‌ده‌اولدیغی کبی‌معلم شاکردان‌ایله‌ترجمان واسطه‌سیله کوروشه‌بیلیردی .

طلبه‌نك نصفنك مسلمان اولمسی دخی قرار کیر اولدی .

مکتب سلطانی ۱ ایلول ۱۸۶۸ تاریخنده آچیلدی . یکی مکتبك دوام ایده‌میه‌جکی عمومیتله ظن اولنیور ، هر کسده بر عدم اعتماد و لاقیدی

[۱] فرانسه حکومتنك اصلاحات خطهمایونه دائر ویردیکی نوطه‌نك معارف عمومیه‌یه عائد فقره‌سی موسیو (و.دوروئی V.Duruy) طرفندن یازلمشدر .

[۲] نیسان ۱۸۶۸ تاریخلی نظامنامه‌نك دردنجی ماده‌سی .

کوریلیوردی . فقط بر آز صکره بو فکره الك زیاده مخالف اولان طرفلردن شکایات باشلادی ؛ مکتبك مقصد تأسیسنه ، تشکیلاتنه اعتراض ایدلدی [۱].

(روسیه) سفیری (فرانسه) سفیرینك معاونت واشتراکیله بویله برمکتب آچیلمسندن طولایی عدم ممنونیتنی صاقلامدی وپروغرامده کندی لسانلرینه پك آز بر یر براقیلدیغندن شکایت ایدن روملرك مکتبه دوام ایتمه‌ملرینی تشویق ایتدی. فوأدپاشا بومسئله‌دن بحث ایدرکن : « یولمی غائب ایتدیکمدن قورقدیغم زمان روسلرك خصومتی طوغری یولده بولندیغمی بکا کوسترر.» دیوردی .

دیکر طرفدن موسویلر دخی خرستیانلر طرفندن ایدیلن بو مسلمان مکتبنه چوجقلرینی کوندرمك ایسته‌مدیلر. اعتقادات مذهبیه‌لرینه رعایت ایتمیه‌رك اولادلرینی مکتبه ویرنلر دخی طعام مسئله‌سنده دین موسوی احکامنه رعایت اولنمسنی طلب ایتدیلر .

فقط پاپالق مقامنك‌ده (روسیه) حکومتی مأمورلری طرفندن تشویق ایدیلن کروه مخالفینه التحاق ایدرك مکتب سلطانی علیهنده بولنه‌جغی هیچ کیمسه‌نك خاطرینه کلمیوردی . (پاپا) بربرینی متعاقب نشر ایتدیکی ایکی امرنامه ایله شرقده‌کی قتولیکلرك مکتب سلطانی‌یه دواملرینی منع ایلدی ؛ (پاپا)نك درسعادت وکیلی اولجه قتولیك شاکردانك مراسم دینیه‌لرینك مکتب خارجنده اجرا ایدلمسنه صورت قطعیه‌ده مساعده ایتمشدی . پاپالق مقامنك شوحرکتی شرق قتولیکلرینی خدمات حکومته حاضرلنمقدن منع ایدییور و قتولیك تبعه‌سنه مکمل بر تحصیل ویرمك ایستین حکومت عثمانیه‌نك افکار احرارانه‌سیله غریب بر تضاد تشکیل ایلیوردی . (موند Monde) غزته‌سی او تاریخده یازدیغی بر مقاله‌ده دیوردی‌که : « بو مختلط مکتب ، فرانسه حکومتنك حمایه‌سنه نائل اولدیغی مدتجه دوام ایده‌جکدر . اکرفرانسه آره‌دن چکیله‌جك اولورسه عینی تربیه ایله اتحادی تأمین ایدلمك ایسته‌نیلن عناصر مختلفه‌نك خصومت ونفرت متقابله‌لری تأثیریله درحال ییقیله‌جقدر. شیخ‌الاسلام (پاپا) نك قتولیکلری مکتبه داخل اولمقدن منع ایدن امرنامه‌سنی پك زیاده تقدیر ایتمشدر ؛ هیئت علما درسعادتده اسکی نفوذینی غائب ایتمه‌مش اولسه‌یدی

[۱] ره‌وودودوموند رساله‌سنك ۱۵ تشرین اول ۱۸۷٤ تاریخلی نسخه‌سنده موسیو دو(سال‌وSalves) طرفندن نشر ایدیلن مقاله‌یه مراجعت .

وکلای عثمانیه عنصر ولسانك اختلافندن طولایی بابل قله‌سنه بکزه‌ین بومکتبك تأسیس و کشادینه طرفدار کورونه‌مزلردی . »

(فرانسه) حکومتی پاپالق مقامنه اوته‌دن بری ممالك عثمانیه‌ده‌کی سیاستنه آلت و معاون نظریله باقدیغی حالده شـمدی (پاپا) نك بویله آچیقدن آچیغه خصمانه بر مسلك اتخاذ ایتمسی فرانسه سفارتخانه‌سنی دوچار مشـکلات ایلدی ؛ پاپالق نزدنده تشبثات جدیده‌ده بولندی . نهایت (پاپا) ، قتولیك مذهبنك هیچ بر تهلکه‌یه معروض اولمدیغنی آکلایه‌رق فرانسز مؤسسه‌سنه‌امنیتسزلك کوسترمکدن واز کچدی ؛ ممنوعیت رفع اولندی ؛ لاتینلر مکتب سلطانی‌یه کیرمکه باشلادیلر .

مسلمانلره کلنجه ؛ اجنبیلر طرفندن تأسیس ایدیلن وحکومت مکتبلرنده تحصیلك مجانی اولمسی حقنده اوته‌دن بری جاری اولان اصوله مخالف اوله‌رق شـاکرداندن اجرت آلنان بر مکتبه یکده مسـاعد اولمیه‌جقلری محتملدی . ارادهٔ سنیه ایله تعیین اولنان بر ترك مدیر ثانی باب عالینك مداخله‌سی اوزرینه ایفای وظیفه‌دن منع ایدلدی .

مع‌مافیه مکتب سلطانی طلبه‌سی کیتدکجه آرتمقده ایدی ، ایکی سنه‌دن آز بر زمانده تشبث واقعك موفقیتله نتیجه‌لنه‌جکی تحقق ایتدی . ۱۸٦۹ سـنه‌سی کانون اولنده مکتبك ٦۲۲ شاکردی واردی ؛ بنا مساعد اولسـه‌یدی عدد شاکردانك دها زیاده آرته‌جغی شبهه‌سز ایدی [۱] . مکتبه امید ایدلدیکندن زیاده شاکرد قید ایدلمشـدی . تحصیل جهتی دخی شایان ممنونیتدی . دها ایی بر پروغرام تنظیم ایدیلیرسه مکتب سلطانینك تام ومکمل بر تحصیل تالئ عالی تأمین ایده‌جکی آکلاشیلمش ایدی .

جنس ، مذهب و موقع‌اعتباریله بربرلرینه بکـزه‌مین شـاکردان آراسنده آهنك وفاق تام حکمفرما اولمقده و جمله‌سی عینی اصوله ، عینی قاعدهٔ مساواته تابع بولنمقده ایدی [۲] . ادیان مختلفه اربابنك وبالخاصه هر سنه رمضان آینده

[۱] بو ٦۲۲ شاکرد ملل مختلفه‌یه شوصورتله تقسیم ایدلمشدی : ۲۷۷ مسلمان ، ۹۱ ارمنی ، ۲۸ ارمنی قتولیك ، ۸۵ روم ، ٦۵ قتولیك لاتین ، ۲۹ موسـوی ، ٤۰ بلغار ، ۷ پروتستان .

[۲] بر چوق ترك اغنیاسـنك اولادی کافهٔ مصـارفی افندیلری طرفنـدن ویریلن کوله‌لریله برلکده تحصیل ایدیورلردی . افندی وکوله عینی صره‌لرده اوطوریورلر ، عینی البسه‌یی کییورلردی . [موسیو « سال‌و » ك بوقاریده ذکر ایدیلن مقاله‌سندن] .

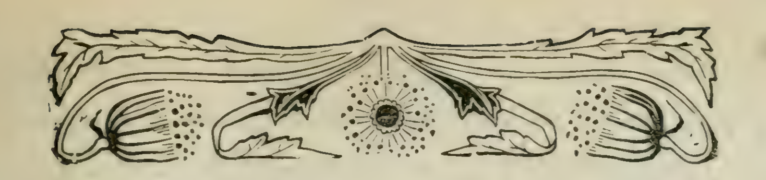
اوروج طوتمق مجبوریتنده بولنان مسلمانلرك احتیاجاتی، عائله تربیه‌سنك حاصل ایتدیکی اعتیادات، اختلاف السنه، اعتقادات باطلهٔ ملیه، اختلاف تقویم کبی دها برچوق مشکلاتدن طولایی ملل مختلفه‌یه منسوب شاکردانك عینی اصول وتربیه‌یه توفیقاً تحصیللری غیرممکن کورینورکن کافهٔ مشکلات و موانعه غلبه ایدلمشدی. بو موفقیتك دشمنلرله طولو بر محیطده و اجنبیلر واسطه‌سیله الده ایدلمسی شایان دقتدی . ١٨٦٠ سنه‌سنده سیر (هانری بولوه‌ر) ك امری اوزرینه ممالك عثمانیه‌نك هرطرفنده اجرای تحقیقات ایدن انکلیز قونسلوسلرینك ترکیاده ملل مختلفه و جماعات مختلفهٔ غیرمسلمه آره‌سنده‌کی خصومتدن طولایی مختلط مکتبلر کشادی ممکن اوله‌میه‌جغی حقنده‌کی افکار ومطالعاتی مکتب سلطانینك تأسیسنده مشهود اولان موفقیتله رد و جرح اولنیوردی [*] .

حقیقت ، بو بابده شبهه و تردد ایدنلرك حقسز اولدقلرینی کوسترمشدی . برچوق بطنلر بویله مختلط مکتبلرده تحصیل وتربیه کوریرلرسه دولت عثمانیه‌نك برکون کاوب توحید عناصره موفق اوله‌جغی ممکن عد ایدلمکده وبوکاده مکتب سلطانی مثال کوسترلمکده ایدی .

مع التأسف بوبابده‌کی امیدلر ١٨٧٠ سنه‌سنده (اوروپا) ده ظهور ایدن وقایعك تأثیریله بوشه چیقدی ، که بو جهتلردن بالآخره بحث ایده‌جکز .

[*] ١٥١ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

اوچنجی باب

شورای دولت و دیوان احکام عدلیه‌نك تأسیسی

مکتب سلطانینك تأسیسی (فرانسه) حکومتنك معاونت وحمایه‌سیله موقع تطبیقه وضعنه تشبث ایدیلن معارف عمومیه تشکیلاتنك ماهیتنی کوسترمکده ایدی. حکومت مکتبلرنده‌کی تدریسات جامع درسلری مقامنه قائم اوله‌جقدی؛ تدریسات فنیه ، تدریسات دینیه‌دن آیرلمش ، یعنی عصرلرجه زماندن بری ممتاز بر موقعده بولنان هیئت علمانك تضییقندن قورتارلمشدی .

باب عالی ، دیکر بر نقطهٔ نظردن دخی اصلاحات اجراسنه لزوم کوردی؛ ولایات نظامنامه‌سنك اخیراً تعدیلندن طولایی تشکیلات حکومتده بعض تبدلات وقوعی ضروری ایدی . حکومت عثمانیـه امور عدلیه‌نك امور اداره‌دن تماماً تفریقی وملل متمدنه‌ده حریت سیاسیه‌نك اس الاساسی اولان تشکیلات حکومتجه ـ عادات مملکتك مساعد اولدیغی درجه‌ده ـ تعدیلات اجراسی زماننك حلول ایتدیکنه قانع ایدی .

ایشته شورای دولت و دیوان احکام عدلیه بو مقصدله تأسیس ایدلمشـدر .

١٨٣٩ سنه‌سنده کلخانه خط همایوننك نشرندن صـکره قوانین و نظامات مقتضیه‌نك تنظیمی ایچون بر مجلس اصـلاحات ، بر نوع مجلس عالئ حکومت تأسیس ایدلمشدی. اعضاسی صاحب رأی اولان بو مجلس مشاوره‌ده ـ که ترکیاده ایلك دفعه اوله‌رق تشکل ایتمشـدی [١] ــ مذاکراتك سربستجه جریانی تأمین ایتمك اوزره برنظامنامهٔ داخلی تنظیم اولنمشدی؛ تقویم وقایع بونظامنامه‌یی

[١] واقعا سلطان سلیم ثالث زماننده ، مقام صدارت مستثنا اولمق اوزره ، نظام جدید نامیله نشر ایدیلن قوانین جدیده‌نك تطبیقنه نظارت ایتمك اوزره بر مجلس خفی وار ایدی. مجلس خاص الخاص دنیلن بومجلسه سفرای اجنبیه شورای دولت نامنی ویرمشلردی. فقط بو تعبیرك حقایق احواله مغایرتی آشکاردر .

اعلان ایتدیکی زمان « هر نه قدر دورهٔ تجدد و اصلاحاتده اعضانك خاطر ایچون و یاخود جبر و تضییق ایله خلاف وجدان و قانون رأی ویرمیه‌جکلری شبهه‌سز و بو بابده تدبیر و احتیاطه توسل لزومسز ایسه‌ده » مجلسك سربستیٔ مذاکراتی برقات دها تأمین ایچون بویله بر نظامنامه ترتیب ایدلدیکنی بیان ایلشدی . مذاکرات وجمع آرا ایچون قبول اولنان اصول مجالس مبعوثانك نظامنامهٔ داخلیلرینه مشابهدی [۱] .

ممالك اجنبیه‌دن آلنان بو اصول ، کافهٔ مأمورین عثمانیه‌نك امرلرینه اطاعت وحرمت تامه‌ده بولنملرندن متولد اعتیادات قدیمه‌یی اصلا تبدیل ایتمدی.

۱۸۵٤ سنه‌سنده ، اصلاحات خط همایونك نشرندن اول جریان ایدن نیم رسمی مذاکراتده ، رشید پاشانك وقتیله تشکیل ایتمش اولدیغی مجلس احکام عدلیه ایکی‌یه آیرلدی : قانون لایحه‌لرینی حاضرلمغه مأمور اولان مجلس تنظیمات ایله مجلس احکام عدلیه .

یدی سنه صکره ، (انکلتره) سفیرینك باب عالی‌یه تبلیغ ایتدیکی پروغرامی [۲] قسماً تطبیق ایتمك مقصدیله، بوایکی مجلس تکرار برلشدیرلدی و اداره ، تنظیمات ، عدلیه نامیله اوچ قسمه آیرلدی .

بر آز صکره ، بالخاصه قوهٔ عدلیه‌یی قوه اجرائیه‌دن تفریق ایدن ولایات قانوننك موقع تطبیقه وضعی متعاقب ، امور اداره ایله عدلیه‌نك و تنظیم قوانین خصوصنك بر مجلسه تودیعنده‌کی محذورلر میدانه چیقدی . ولایاتده ، تقسیمات ملکیه‌نك درجات مختلفه‌سنده امور عدلیه مأمورین اداره‌دن تماماً آلنمش اولدیغی حالده پایتختده بوکا رعایت ایدلمه‌سی ممکن دکلدی .

۱۸٦۸ سنه‌سی اوائلنده اصل شورای دولتك تأسیسی صورتیله ینه ایکی مجلس بولنمسنه قرار ویرلدی .

اساسی فرانسز قوانیننده آلنان نظامنامهٔ مخصوصه نظراً شورای دولت ادارهٔ عمومیه‌نك شعبات مختلفه‌سنه تقابل ایتمك اوزره برقاچ دائره‌دن مرکبدر؛ هر دائره‌ده ٥ الی ۱۰ اعضا ایله لزومی قدر معاون و ملازم موجوددر . بالجمله قانون و نظامنامه لایحه‌لرینی تدقیق و تهیه ، مجالس اداره‌یه عائد دعاوی ایله

[۱] ۲۳ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

[۲] ۱٤۹ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

وظیفه و صلاحیت اختلافاتنه حکم ، باارادهٔ سنیه ویا قوانین صریحه احکامنه توفیقاً لاجل‌المحاکمه سوق ایدیلن مأمورین محاکاتنی اجرا ایدر . پادشاه ویا وکلانك حواله ایتدکلری کافهٔ مسائل حقنده بیان رأی ایلر . مجالس ادارهٔ ولایات هیئات مخصوصه‌سی طرفندن هرسنه کوندریلن ضبطنامه‌لری تدقیق ایدر و مجالس اداره‌نك لزوم کوستردکلری اجراآت واصلاحاتی بوهیئتلرله بالمذاکره قرارلشدیرر .

بودجه‌نك تنظیمی دخی شورای دولتك وظائفی جمله‌سندندر ؛ فقط بودجه‌نك شورای دولت هیئت عمومیه‌سنده دکل ، دوائر رؤساسیله بش‌اعضادن مرکب بر هیئت مخصوصه‌ده تدقیق اولنمسی شایان دقتدر. بودجه مذاکره‌سنك بوصورتله تحدید وتقییدی حکومتجه آرزو ایدلمین مذاکراته میدان ویرمه‌مك ویا هیچ اولمازسه پك شدتلی،یاخود شخصی اعتراضاتی اعلان ایتمه‌مك مقصدینه مبنی ایدی . ایلك آدیمده بودجه‌نك شورای دولت هیئت عمومیه‌سنده مذاکره ایدلمسنه جسارت اولنه‌مامشدی ؛ قبول ایدیلن شکل مواضعه‌دن عارتدی .

هرنه ایسه ؛ شورای دولت ، وظائفی ، تشکیلاتی نقطهٔ نظرندن ابتدائی برمجلس مبعوثان ، مشروطیت اداره ایچون کوچك برتجربه عد اولنه‌بیلیردی. یکی مجلس ، باب‌عالیده مراسم مخصوصه ایله آچیلدیغی کون [۱۰ مایس ۱۸٦۸] پادشاهك ایراد ایلدیکی سوزلری ایشیدنلرك فکری، حسیاتی بومرکزده‌ایدی. سلطان عبدالعزیز شومآلده ادارهٔ لسان ایتمشدی :

« ... هر بر قانونك مطاع اولمسی‌منافع عامه‌یه موافقتیله‌ممکندر.... ازمنهٔسابقه‌ده منافع مملکت ایچون تنظیم ایدیلن قوانیندن شو زمانده دخی استفاده ایتمك بزجه ممکن دکلدر . فی‌الحقیقه اوزمانلرده قبول ایدیلن قواعد اساسیه وتنظیم قلنان قوانین ونظامات تبعه‌مزك احتیاجات حاضره‌سنه موافق اولسه‌یدی شمدی اوروپانك الك متمدن والك ایی اداره اولنان حکومتلری میاننده بولنور ایدك..

« تشکیلات جدیده قوهٔ اجرائیه‌نك قوهٔ عدلیه ، دینیه وقانونیه‌دن تفریقی اساسنه مستنددر . . . شورای دولت اعضاسنك دولت‌عثمانیه‌یه عمومك اتحادیله وجوده کلمش ، آمال شاهانه‌م دائره‌سنده رفاه عامه‌یی وترقیات معارفی تأمینه مأمور بر هیئت معظمه نظریله باقلری لازم کلیر . . .

« هانکی مذهبده بولنورلرسه بولنسونلر بتون تبعهم عینی وطنك اولادیدرلر؛ اختلاف، مذهب تبعهٔ عثمانیه‌یی تفریق ایتمه‌ملیدر . هر کس اعتقادات دینیه‌سنده سربستدر . . . هرکسك حقنی اخطار ؛ افکار و آماله رهبر اولان واحتیاجات حاضره‌یه موافق بولنان قواعد اساسیه‌یی اعلان ایلمکی وظیفه عد ایدرم . »

بو سوزلر بر تأثیر عظیم حصوله کتیردی . سلطان عبدالعزیزك (فرانسه) یه اجرا ایتدیکی سیاحتك تأثیریله ادارهٔ کلام ایتدیکی آشکار ایدی ؛ چونکه هیچ بر عثمانلی پادشاهی ، قوانین ونظامات احتیاجات زمانه کوره تبدیل ایدلمزسه احوال اجتماعیه‌نك کسب صلاح ایده‌میه‌جکنی وترکیانك ملل متمدنه‌دن دون بر موقعده بولنمسی قوانین قدیمه‌نك کفایتسزلکندن ایلری کلدیکنی بو درجه خلوص وصفوتله اعتراف ایتمه‌مشدر . (اوروپا) دولتلرینی اوج بالای مدنیته اصعاد ایدن هر شیئ تقلید ایتمك . . . ایشته پرنس دو (مترنیخ) لك وقتیله: « ترکلکزی غائب ایتمیکز ، قوانین اساسیه‌سی شرق عادات واحوالنه توافق ایتمین اوروپا دولتلرینی تقلید ایلمیکز . » دیه نصیحت ایتدیکی پادشاهك خلفی طرفندن اعلان ایدیلن مسلك بو ایدی .

جماعات غیر مسلمه‌ده بیوك بر ممنونیت اثری کورلدی ؛ روم، ارمنی ، ارمنی قتولیك پطریقلری، خاخام باشی قائممقامی بکلربکی سراینه کیدرك بلا تفریق جنس ومذهب کافهٔ تبعهٔ عثمانیه‌نك حقوق ووظائف مدنیه‌یه صورت متساویه‌ده اشتراکی صورتیله اتحاد عناصره دعوت ایدلمسندن طولایی پادشاهه عرض شکران ایلدیلر .

پادشاهك بیانات احرارانه‌سی ولایاتده جوش وخروش مسرت ایله آلقیشلاندی . هر یردن شورای دولت اعضالغنه تعیین اولنان خرستیان اعضا درسعادته کلمك ایچون یوله چیقدقلری زمان اهالئ محلیه‌نك آلقیشلرینه نائل اولدیلر [۱] .

بك اوغلنده‌کی معتبران تجار دخی بو نمایشلره اشتراك ایتدیلر . هیئت علما بیله خلقك ممنونیت وشکرانتك تحت تأثیرنده قالدی . شیخ الاسلام ، حضور

[۱] اوزمانك غزته‌لرندن بری بلغار اعضاسی (استویانوویچ) لك شرفنه اجرا ایدیلن مراسم فوق العاده حقند تفصیلات ویریور .

شاهانه‌ده ایراد ایلدیکی بر نطقده سلطان عبدالعزیزی سلطنت عثمانیه‌نك الك بیوك پادشاهی اولمق اوزره مدح وثنا ایتدی [١] .

پادشاه ، تبعه‌دن هیچ بر صنفك خارج قالمدیغی وحتی حکومات اجنبیه‌دن بر چوغنك اشتراك ایتدیکی [٢] ممنونیت عمومیه‌دن پك محظوظ اولدی . شورای دولته کندی اثری نظریله باقیور و هرولایتدن اعضا بولندیرلمسنی ایستیوردی . « کیم اولورسه اولسون ، هانکی ملته منسوب بولنورسه بولنسون بتون ارباب اقتدارك شورای دولته داخل اولمسنی ایسترم ، شورای دولت سوریه‌لیلر ، بلغارلر ، بوشناقلر ، الحاصل کافهٔ اقوامك ارباب اقتداری ایچون بر مرکز مشترك اولملی وبو ارباب اقتدار وکلایه معاونت ایتمه‌لیدر » .

بو مسرت عمومیه ، بدبین اولان ذوات اوزرنده مستهزیانه تبسمدن بشقه بر تأثیر حاصل ایتمیوردی ؛ حتی دول معظمه سفراسندن بری ـ هانکی دولتك سفیری اولدیغنی تصریحه حاجت وارمیدر ، بیلمم ـ صدر اعظمه : «بوراده هر شیئه تقدیر وتحسین ایله باشلانیر ، تعییب وتقبیح ایله نهایت ویریلیر . » دیمکدن صیقلمامشدی . فی الحقیقه شورای دولتك صورت تشکیلی ، بر مدت صکره ، اعتراضات شدیده‌یی دعوت ایتدی . بواعتراضات تبعهٔ غیر مسلمه‌دن اعضا انتخاب اولنمامسندن ایلری کلمیوردی ؛ بالعکس اعضانك تقریباً ثلثی رعایا ایدی . فقط عناصر مختلفه ، بلا تأمل وکلیشی کوزل ، یکدیکره تقریب ایدلدیکی ایچون ائتلاف واتحاددن محروم قالمشدی ؛ بعض اعضانك صوك درجه اقتدارسزلغی ، قسم اعظمنك تجربه‌سزلکی آشکار ایدی . اهلیتسزلکلری تحقق ایدن اعضانك اخراجی وهیچ اولمازسه بدایةً بر قاچ اوروپالی متخصصك شورای دولته مأمور ایدلمسی الزم بولندیغنه قناعت حاصل اولدی .

بو تجربه دوره‌سنده تشکیلات جدیده‌نك تولید ایلدیکی مشکلات آره‌سنده

---

[١] شیخ الاسلام افندینك نطقندن : « پادشاه ذیشان فاروق خصلت ، شهنشاه کثیر المآثر معالی منقبت افندمز حضرتلری حصافت وکیاست فوق العادهٔ همایونلری ایله بتون اسلاف عظام شاهانه‌لرینه تقدم بیورمشلردر . ارادات سنیهٔ شاهانه‌لری عون وعنایت باری ایله دولت علیه‌لرینك رفاه ومعموریت و ثروت وسعادتنی تأمین ایلیه‌جکدر . حسیات صدق وعبودیتمزك لطفاً قبولنی خاکپای سنیه‌لرندن تضرع وتمنی ایلرز » .

[٢] لورد (استانله‌ی) ك ١٦ مایس ١٨٦٨ تاریخلی تلغرافنامه سی .

وكلای عثمانیه‌نك اولكی خواهش وفرط غیرتلریله غریب بر تضاد تشكیل ایتك اوزره، مترددانه حركت‌ایتدكاری كورلدی . وكلا ـ كندی افاده‌لرینه نظراً دولت عثمانیه‌نك بالجمله اصلاحاتنه مانع اولمق ایستین دولت معظمه‌سفیرینه كویا حق ویرمك ایستیورلرمش كبی ـ قوانین ونظامات‌عثمانیه‌نك تنظیمی خصوصنه اشتراك ایلین‌وشمدی‌یه قدر صرف عنصر اسلامدن مركب اولان حكومت مركزیه‌نك یرینه قائم اولمسی ایجاب ایدن اعضای مختلطه‌دن مركب بر شورای دولتدن قورقیورلر كبی كورونمكده ایدیلر . بونك ایچون ، شورای دولتی متجانس وفعال بر مجلس حالنه قویه‌جق تعدیلات وتشكیلاته كمال بطائتله تشبث ایتدیلر .

مدحت پاشا ، شورای دولت ریاستنه تعیین اولنمشدی ؛ مشارالیه منورالفكر ، اصلاحاتك صمیمی طرفداری بر آدم اولمق‌اوزره‌شهرت قازانمشدی . حتی رفقاسنك اعتدال وتأنیسی اولمسه بك ایلری‌یه وارمسندن قورقیله‌جق درجه‌ده افكار احرارانه صاحبی اولدیغی بیان ایدلمكده ایدی . عجبا مدحت پاشا عفت واستقامتی ، غیرت وفعالیتی ایله رفقاسنه اجرای تأثیر ایدرك سربستیٔ مذاكرات ومقرراتك حكومته حرمت واطاعتی اخلال ایتمیه‌جكنی آكلاتمغه موفق اوله‌جقمی ایدی ؟ یكی شورای دولتك فائده بخش‌اولمسی آنجق‌سربستیٔ مذاكرات ایله ممكن اوله‌بیلیردی ؛ چونكه هیچ كیمسه‌یه‌مجهول دكلدركه ممالك شرقیه‌ده حكومته صداقت ، كافهٔ اجرا آتی بكنمك ، یاخود بر اسیر كبی كور كورینه اطاعت ایتمك ویا هیچ اولمازسه صوصمق دیمكدر [۱] .

تشكیل ولایات قانوننی تدقیق ایتدیكمز صره‌ده [۲] تقسیمات ملكیه‌نك هر بردرجه‌سنده قدیم محاكم شرعیه‌نك یرینه اعضاسی مختلط اولمق وانتخاب طریقیله تعیین ایدلمك اوزره حقوق وجزا محكمه‌لری تشكیل ایدلدیكنی

[۱] شورای دولتك ایلك دورهٔ فعالیتنده مدحت پاشانك افكار احرارانه‌سنه دلالت ایدن ـ ایكنجی درجه‌ده حائز اهمیت ـ بعض مؤسسات ونظامات وجوده كتیرلمشدر. بو میانده بالخاصه درسعادت صنایع مكتبی‌ایله ایتامخانه‌سنی ، امنیت صندوقنی ذكر ایده‌جكم. كذلك اصول اعشاری‌یه ، معادنه ، تحریر املاكه متعلق قوانین دخی بو میانده ایسه‌ده بر قسمی یا هیچ تطبیق اولنمامش ، یاخود موقع اجرایه وضعی تأخر ایتمشدر . [نیقولائیدیس مجموعه‌سی] .

[۲] ۱۷۰ ـ ۱۷۲ نجی صحیفه‌لره مراجعت .

سویلنمشدك. بو اصلاحاتك اهمیتی مستغنیٔ ایضاحدر. محاکم شرعیه تماماً قالدیرلمدی؛ فقط دائرهٔ صلاحیتلری پك زیاده تحدید اولنه‌رق عادتا یالکز مسلمانلره منحصر قالدی.

محاکم جدیده‌یه «محاکم نظامیه» دنیلدی. اوروپالیلر بونی بدایةً «محاکم منتظمه Tribunauxréguliers» تعبیریله ترجمه ایتدکلری حالده بالآخره مسلمانلرك عزت نفسلرینی قیرمامق ایچون «Trib. réglementaires» دیمشلردر. محاکم نظامیه قوهٔ عدلیه‌نك قوهٔ اجرائیه‌یه قارشی استقلالی قاعدهٔ اساسیه‌سنه توفیقاً تشکیل ایدلمشدی؛ بو نقطهٔ نظردن، قوهٔ اجرائیه وعدلیه‌نك قاریشیق بر صورتده ایفای وظیفه ایتدیکی قدیم مجالس محلیه‌نك محذورلری بر طرف ایدلمش اولیوردی.

مجلس احکام عدلیه‌ده دخی بویله اساسلی بر تبدل اجراسی ضروری ایدی. ذاتاً شورای دولتك تشکیلی محکمهٔ تمیزك تشکیلنی دخی مستلزمدی. فی الحقیقه شورای دولت ایله برلکده محکمهٔ تمیز دخی تأسیس اولندی. [۱]

دیوان احکام عدلیه بر ناظرك تحت ریاستنده اولوب حکام ایکی دائره‌یه تقسیم ایدلمش وهر بر دائره‌یه لزومی قدر ممیز علاوه اولنمشدی.

دیوان احکام عدلیه اعضاسی ـ بر محکمه قراری اولمدقجه ـ لاینعزل ایدی. پادشاه ویاوکلا نه اصول محاکمه‌یه، نه‌ده حکملره مداخله ایده‌میه‌جکلردی.

ایشته بوصورتله قوهٔ اجرائیه وعدلیه تفریق ایدلمشدی، ویا تفریق ایدلمش ظن اولنیوردی. شورای دولت تکلیف و تصدیق قوانین حقنه مالك اولمیوب یالکز لوایح قانونیه ونظامیه‌یی تهیه‌یه مأمور اولدیغندن قوهٔ قانونیه کمافی السابق باب عالیده، دها طوغریسی پادشاهده قالمش ایسه‌ده حکومت مطلقهٔ اسلامیه‌نك بو ایلك ترقینك لزومنی آکلامسی حائز اهمیت بر شیدی. ترکیاده اك قطعی احکام قانونیه اکثریا اثنای تطبیقده برچوق تقییدات ایله حکمسز براقلدیغندن مطلقیت اداره‌نك بونی نظر دقته آلمش اولمسی یاکلش بر محاکمه دکلدر؛ بر آز صکره فعلیات ایله ثابت اوله‌جغی اوزره دیوان احکام عدلیه حقنده وارد اولان سؤاللر شورای دولت حقنده دخی ایراد ایدیله‌بیلیردی.

---

[۱] مقام صدارتك ذات شاهانه‌یه جمادی الآخره ۱۲۸٤ تاریخلی عریضه‌سی.

دیوان احکام عدلیه دنیلن وشورای‌دولت کبی مسلمان وخرستیان‌اعضادن مرکب اولان محکمهٔ عالیه ایکی قسمه منقسمدر : بری محکمهٔ تمیز ایدی ؛ محکمهٔ تمیز دخی محاکم نظامیه‌نك اعلاماتنی تمیزه مأمور اولمق اوزره حقوق وجزا دائره‌لرینه آیرلمشدی . ایکنجی قسم محکمهٔ استیناف وظیفه‌سنی ایفا ایدن وجزا ، حقوق ، تجارت نامیله اوچه آیریلان محکمهٔ نظامیه ایدی .

دیون احکام‌عدلیه، تشکیلاتنه‌اساس‌اولان قاعده‌یی، قوهٔ عدلیه‌نك‌استقلالنی سربستجه وخلوص نیتله تطبیقه موفق اوله‌جقمیدی ؟ والیلرك مجالس ولایاتده اجرای تأثیردن خالی قالمدقلری دوشونیلیر ایسه بو بابده شبهه ایدیله‌بیلیردی . ذاتاً هنوز زمانك احتیاجی‌ایله ضرورت‌حکمنه کیرمین بو تجددك ضعیف جهتی ، محاکمك خطالرینی تعمیره واصول محاکماتك تمامی تطبیقنه نظارت وظیفه‌سیله مکلف‌اولان حکامك بحق ایفای‌وظیفه ایده‌جك‌قدر معلومات وتجربه‌یه مالك اولمامالری ایدی . بو حاکملر ،اطبا طرفندن کندیلرینه غایت مغذی‌اطعمه واك نفیس مشروبات توصیه ایدیلن فقرا وعجزه کبی ایدی . تنظیم ایدیلن‌قوانین هیچ بریرده‌تعلیم وتدریس‌ایدلمیورو قانون جزا ایله قانون تجارته منحصر قالیوردی .

بو نقطهٔ نظردن ، دیوان احکام عدلیه‌نك تأسیسی تدریسات عالیه‌ده و ولایات حاکملرینك صورت انتخاب وتعیننده اساسلی اصلاحات اجراسنه لزوم کوسترییوردی .

برطرفدن ، بر مکتب حقوق تأسیسنه [*] ، تحریر وتنظیمی برهیئت مخصوصه‌یه حواله ایدلمش اولان قانون مدنینك سرعت اکمالنه قرار ویرلدی . دیکر طرفدن ـ عناصر مختلفه‌نك تألیفی پولتیقه‌سنه کیتدکجه دها زیاده میل کوسترن پادشاهك آرزوسی اوزرینه ـ ولایات محکمه‌لرینك ، ۱۸۶۷ سنه‌سندن بری (کرید) جزیره‌سنده مرعی‌الاجرا اولان وانتخاب حکام اصولنی توسیع ایدرك بدایت محکمه‌لرینك استقلالنی دها زیاده تأمین ایلین نظامنامه‌یه کوره اصلاحی موقع مذاکره‌یه وضع ایدلدی . یوقاریده ویردیکمز تفصیلاتدن

[*] بومکتب آنجق ۱۸۷۶ سنه‌سنده تأسیس ایدیله‌بیلمشدر. مع‌مافیه تاریخ مذکوردن اول مکتب سلطانیده‌کی آچیلان شعبه‌ده حقوق درسلری تدریس ایدلمشدر .

آکلاشیلدیغی وجهله [١] بونظامنامه خرستیانلرك عدد نفوسلرینه کوره اعضا بولندیرملرینی تأمین ایتمشدی.

دها معقول کورینن بواصولك ممالك عثمانیه‌نك بلغارستان، یانیه، تسالیا کبی خرستیانلرك احراز اکثریت ایتدکلری قسملرنده موقع اجرایه وضعنه انتظاراً شمدیلك تشکیلاتی، ولایات تشکیلاتنه موافق اولان بالعموم محاکم نظامیه‌نك صلاحیت ووظیفه‌سنه دائر برقانون نشر ایدلدی [٢].

بویله عمومی بر قانون یرینه یوقاریده ذکر ایتدیکمز تدابیر ایله ایشه باشلانبسه‌یدی دها موافق اولوردی.

[١] ٢٠١ نجی صحیفه‌یه مراجعت.
[٢] ٤ نیسان ١٨٦٩ تاریخلی قانون.

دردنجی باب

سلطان عبدالعزیزك سیاست امرارانه‌سی . — فؤاد پاشانك وفاتی

حکومت عثمانیه ، دول غربیه‌نك نصایح واخطاراتنه مطیعانه تبعیت ایدییور و ۱۸۵٦ فرمان همایوننك نشرندن اولکی زمانده اولدیغی کبی هردرلو اصلاحات واجراآتی صرف کندی تشبثی ایله موقع اجرایه وضع ایدییورمش کبی کورونمکدن بشقه برشی ایسته‌میوردی . تنظیماتك بودوره‌سنده، باب عالی، متفق ودوستلرندن خفی نصیحتلر، علنی آلقیشلر ایستیوردی . فؤاد پاشا سفرای اجنبیه‌یه دییوردی‌که : « بزه صوفلورلك ایدیکز ، فقط صحنه‌یی وروللرك اجراسنی بزه براقیکز . »

پادشاه ، مداهنلرك تعبیری وجهله ، « دورهٔ سلطنته شان ویرن » شورای دولتك تشکیلندن طولایی نائل اولدیغی تشکراتدن ، تبریکاتدن فوق‌العاده محظوظ اولدیغندن وکلاسنك مشاغل روزمره‌سنه اشتراك ایدییور ، عرض ایدیلن تدابیر ونظاماتك کافه‌سنی تصدیق ایلیوردی . خلقك آلقیشلری ، مداهنه‌سی سلطان عبدالعزیزی دکیشدیرمشدی .

آغاطون افندی اسمنده برارمنینك وکلالغه تعیننه موافقت ایتمشدی،که اختیار ترکلرك نظرنده بوتعیین مسلمانلرك امتیازات سیاسیه‌سنی رخنه‌دار ایدییوردی . حتی سلطان عبدالعزیزك، اوغلی عزالدین افندی‌یی‌اوروپا اصولی اوزره تربیه ایدرك قفس اصول قدیمه‌سنی قالدیرمق ایسته‌مسندن شبهه ایدیلیوردی ؛ بعض محرملرك افاداتنه نظراً ، پادشاه طوغریدن طوغری‌یه اوچنجی (ناپولئون) ه مراجعت ایدرك اوغلی ایچون برمربی ایسته‌مشدی . اوزمانك حالت روحیه‌سنه بر مثال اولمق اوزره ذکر ایتدیکم بوروایت ، پادشاهك اوغلنی تخت سلطنته چیقارمق ایچون اصول وراثتی دکیشدیرمکه قرار ویردیکی شایع اولدیغی زمان بسبتون کسب قوت ایتدی .

معلوم اولدیغی اوزره ترکیاده تخت سلطنت خاندان پادشاهی اعضاسندن اك یاشلیسنك حقیدر ، بوصورتله بر پادشاهك اولادی سلطنتدن محروم اوله‌بیلیر . سلطان عبدالمجیددن صکره تخت سلطنته اوغلی مراد افندی دکل ، برادری سلطان عبدالعزیز کچمشدی . سلطان احمد اولك وفاتندن بری جاری اولان ودولتی سن رشده واصل اولمیان پادشاهلرك ونیابتلرك محذورندن محافظه ایتمك مقصدیله وضع ایدیلن بوقانونه ، پادشاهده خلافت وسلطنت کبی ایکی صفتك اجتماعندن طولایی احتیاج حس ایدلمشدی . پادشاه هم بر حکمدار ، هم‌ده خلیفه اولدیغندن مسلمانلر ایچون سن رشده واصل اولمیان بر پادشاهه بیعت ایتمك ـ طبقی قاتولیکلر ایچون هنوز چوجق اولان بر (پاپا)یه اطاعت واعتقاد ایتمك کبی ـ مشکل ایدی .

مصرده خدیویتك پدردن اوغله انتقالی تعامل قدیمه مخالف دکلدر ؛ چونکه خدیوده خلافت صفتی یوقدر .

وقتیله سلطان مصطفای ثالث ، برادری عبدالحمیدك حقی اولان تخت سلطنتی اوغلنه تأمین ایتمك ایسته‌مشدی . فقط حین وفاتنده اوغلی سلیم ثالث هنوز اون درت یاشنده اولدیغندن مصطفای ثالثك آرزوسی یرینه کتیرلمش اولسه‌یدی نیابت ایله ادارهٔ امور ایتمك ، یعنی ـ مثلا سلطان محمد رابع زماننده اولدیغی کبی ـ بین‌الخلق حائز امن واعتبار اولمیان برطرز حکومته میدان آچمق لازم کله‌جکدی [۱] .

سلطان عبدالعزیزك آرزوسنی موقع فعله قویمغه تشبث ایدرسه مقاومته تصادف ایده‌جکنی آکلامش اولدیغی شبهه‌سزدر . بوبابده تصور ایتدیکی خط همایونی نشر ایتسه‌یدی بالطبع بر چوق مدعیلر میدانه چیقه‌جق واحتمال‌که بین‌الاسلام محاربهٔ داخلیه ظهور ایده‌جکدی ؛ اوزمان ایسه حکومت بحران اصلاحات ایله ضعیف دوشمش اولدیغندن دولت عثمانیه ـ دشمنلرینك تمنیاتندن بیله آغیر ـ برفلاکته دوچار اولوردی .

عبدالعزیزك منافع عمومیه ایچون نفسنی فدا ایدرجه‌سنه حسن نیت کوستردیکی ومطلقیت اداره‌دن بالاختیار واز کچدیکی بیان اولنه‌رق مدح

[۱] سن رشده واصل اوله‌دن تخت سلطنته چیقان پادشاهلرك صوکنجیسی اولان سلطان محمد رابع زماننده اون درت صدر اعظم دکیشمشدر .

وستایشده قصور ایدلمز . فقط پادشاهك عاقلانه حركتی ظن اولندیغی قدر ثنایه شایان دكلدر ؛ چونكه سلطان عبدالعزیز . كندیسنه بومسلكی قبول ایتدیرن وزیره قارشی برخصومت بسلیور وسرای بوحكومت آدمنك سقوطنه صبرسزلقله انتظار ایدییوردی . فؤاد پاشا ، ذاتاً اولجه ، اوروپا سیاحتنده پادشاهی ، داخل اولدیغی یكی محیطه آلیشدیرمق ایچون هركون نه صورتله حركت ایده‌جكنی اخطار ایده ایده راحتسز ایتمش ، كوجندیرمشدی . وراثت مسئله‌سندن صكره ، پك چوق زماندن بری اظهار ایدلمین برخصومتك تحت تهدیدنده قالدیغنی حس ایلدی . سلطان عبدالعزیزك معاملات شدیده‌سی، حركات متجاوزانه‌سی كندیسنی پك زیاده متأثر ایتدی . اون دردنجی (لوئی) ایله قبا وجاهل عثمانلی پادشاهی آره‌سنده هیچ برمشابهت اولمامقله برابر ، قلبندن مریض اولان فؤاد پاشا ، (راسین) ك دخی سبب وفاتی اولان خسته‌لغنك كوندن كونه زیاده‌لشدیكنی آكلایوردی . كندیسی غایت ملتفت وخیرخواه اولدیغندن بتون رفقاسنك محبتنی قزانمش وصرف مزیات شخصیه‌سیله صوك یكرمی‌سنه دیپلوماسی عالمنه اجرای تأثیردن خالی قالمامش ایكن سرای پادشاهیدن امیدوانتظار ایتدیكی توجهی بوله‌مدی؛ اوغراشدی ،چالیشدی، نهایت افندیسنك توجهنی غائب ایتمش ، خصومتنی قزانمش اولدیغنی آكلادی .

صفوت پاشانك وكیل صفتیله خارجیه نظارتنه تعیینی متعاقب ، یعنی ١٨٦٨ سنه‌سی تشرین اولنده (ناپولی) یه كیتدی ، بر قاچ آی صكره وفات ایتدی .

فؤاد پاشانك وفاتی دولت عثمانیه ایچون بر ولایت ضیاعی قدر مشئوم برحادثه ایدی ؛ عالی پاشا یاری قوتنی غائب ایتمشدی. بوایكی وزیر بربرلرینك نقصانلرینی اكمال ایدییورلردی . فؤاد پاشا ، رفیق مقتدرینك محروم اولدیغی فعالیته ، فكر تشبثه مالكدی . اعتقادات باطله‌دن تماماً قورتولمش ، تدبیر واجراآتده دها جوال ایدی . قریم محاربه‌سندن بری مملكته فائده‌لی اوله‌رق نه‌یاپلمش ایسه بوذكای مستثنانك دلالت ومعاونتیله وجود پذیر اولمشدی ؛ الحاصل اصلاحات ، اك بیوك ، اك معند طرفدارنی غائب ایتمشدی .

عجبا فؤاد پاشا مكتبندن یتیشن كنج مأمورلر آره‌سنده كندیسنه لایق بر خلف بولمق ممكنمی ایدی ؟ ادارهٔ احرارانه طرفدارلری آره‌سنده اك زیاده مظهر توجه عامه اولان ذات ، مدحت پاشا ایدی . مدحت پاشا ، ایالك ولایات قانوننی

بلغارستانده تطبیقه مأمور اولدیغی زماندن اعتباراً اموراداره‌ده‌کی فعالیت واقتداریله تمیز ایتمش، انظار عامه‌یی جلب ایلمشدی. شورای دولته ریاست ایتدیکی زماندن بری‌ده فوق‌العاده برفعالیت ایله چالیشدیغی کوریلیور؛ غایت واسع اولان ساحهٔ مأموریتی داخلنده هر کون یکی بر تجدد تخیل ایدییوردی. مسائل عمومیه حقنده نفوذ نظره مالك اوله‌بیله‌جك درجه‌ده مکمل بر تربیه کورمدیکی وفوأد پاشا قدر صاحب معلومات اولمدیغندن اونك وسعت احاطه‌سنه مالك بولنمدیغی دخی سویلنیوردی. فقط هر حالده یکی بر آدم ایدی وشمدی‌یه قدر بتون مزیاتی اظهاره وسیله اوله‌جق بر موقعه کلدیکی مقام مدافعه‌ده درمیان ایدیله بیلیردی.

مقام صدارته عائد اولان وظائفك تفریق وتقسیمی صورتیله بر داخلیه نظارتی احداثی مقرردی. یکی نظارتك مدحت پاشایه توجیهی‌ده موضوع بحث اولمشدی. مدحت پاشانك داخلیه نظارتنه تعیینی پك مناسب ایکن اورته‌ده چویریلن بر انتریقه بوکا مانع اولدی؛ افکار عمومیه‌نك کوستردیکی نامزدك یرینه اهلیتسز بر وزیر داخلیه ناظری اولدقدن ماعدا مدحت پاشا بغداده کوندریله‌رك شورای دولت ریاستنه دیکر بری تعیین ایدلدی.

وقتیله رجال حکومت، مأموریتلریله برابر باشلرینی‌ده غائب ایدرلردی. بالآخره معزوللرك ارباب جرائم کبی نفی وتبعیدلریله اکتفا اولنمغه باشلادی. مدحت پاشاده وکلای معزوله‌یه بر ولایت والیلکی توجیه ایدلمسنی ایجاب ایدن عادت جدیده‌دن مستفید اولدی. عجباعالی پاشا، مدحت پاشانك شهرت واعتبارینه حسدمی ایتمشدی، یوقسه پادشاهك آرزوسنه‌می تابع اولمشدی؟ ١٨٦٩ سنه‌سی اوائلنده موقع اقتداره کلن هیئت وکلانك سبب صورت تشکیلی صورت صحیحه‌ده معلوم اولەمدی. بزجه بوراده ذکره شایان اولان شی عالی پاشانك، فوأد پاشانك یرینه خارجیه نظارتنی درعهده ایتمسی وحکومتك رئیس حقیقیسی اوله‌رق قالمسیدر. اصلاحات پولتیقه‌سنه، اصلاحات پروغرامنی قبول ایتدیرن (فرانسه) ایله ائتلاف مسلکنه دوام ایدلدی.

بشنجی باب

تشکیلات عسکریه . — شمندوفرلر

(پارس) قابینه‌سنك باب‌عالی‌یه تبلیغ ایلدیکی نوطه‌ده کمال وضوح ایله تعریف ایدیلن تربیه مسئله‌سی ، تحصیل تالی وعالی‌یه عائد مکاتب مختلفه‌نك تأسیسی صورتیله ، قسماً نظر دقته آلنمشدی. تدریساته کمال جدیتله دوام اولنان مکتب سلطانی‌یه صنوف ابتدائیه علاوه ایدلدی ؛ خرستیان اطفالك تحصیل ابتدائیسی اطفال مسلمه‌یه نظراً دها مکمل اولدیغی ولسانلری‌ده بردرجه‌یه قدر فرانسزجه‌یه دها یاقین بولندیغی جهتله اطفال مسلمه‌نك خرستیان آرقداشلری درجه‌سنده اکتساب معلومات ایتملری ایچون اول باول صنوف ابتدائیه‌ده تحصیللری قرارگیر اولدی . نقصانی بو صورتله اکمال ایدیلن مکتب سلطانی یواش یواش صنفلرینی تقویه ایده‌بیله‌جك و تدریجاً دها ایی تحصیل ابتدائی کورمش ودرجهٔ تحصیللری بر برینه دها یاقین طلبه بوله‌جقدی.

مملکته لازم اولان متفنن مأمورلری یتیشدیرمك، اتحاد ومساوات فکرینی نشر وتعمیم ایتمك ایچون باشلیجه مراکز ولایاتده استانبولده‌کنه مشابه اولمق اوزره مکاتب سلطانیه آچیله‌جقدی .

فقط (فرانسه) حکومتنك افکار و وصایاسنه توفیق حرکت ایده‌بیلمك ایچون مسالك مخصوصه‌یه عائد مکتبلر آچمق و بالخاصه مکتب حربیه ایله مکتب بحریه‌یی اصلاح ایتمك مکاتب سلطانیه کشادی درجه‌سنده مستعجل بر ایشدی .

کرید عصیانی، اردو ودونما تشکیلاتنده‌کی نقصانلری ظاهره چیقارمشدی. آطه‌لر دکزینك بو جزیره‌سی اوزرنده قارشی قارشی‌یه کلن قوتلر آره‌سنده‌کی نسبتسزلك ، عصیانك طول مدت باصدیرلماسی ، ضعیف اولان جهتك دائما تجاوزدن خالی قالماسی، الحاصل ترکلر ایله روملرك قانلی محاربه‌لری (اوروپا)‌یه

اویله بر منظره عرض ایدییوردی‌که بیتاب و توان قالان بر ارسلان ایله متصل کندیسنی راحتسز ایتدیکی حالده بر درلو طوتیلمیان سینك حکایه‌سی خاطره کلمه‌مك ممکن دکلدی .

حال بوکه اردو و دونمای همایون کرك مرتبـات ، کرك لاینقطع تجدید ایدیلن اسلحه و مهمات نقطهٔ نظرندن مدهش بر قوتدی ؛ اکسیك اولان جهت بوقوتك حسن اداره‌سی ایدی ، یعنی – قریم محاربه‌سنده‌کی مشاهداتدن دخی آکلاشیلدیغی اوزره [١] – بری و بحری ضابطانك تربیه‌لری پك نقصاندی [٢] .

سرعسکر رشدی پاشا اردوی عثمانینك بتون اوروپا اردولرینه معادل اولدیغنه اینانمق خصوصنده یالکز قالیوردی . مشارالیه ، عنودانه و جاهلانه وطنپرورلکی ایله هم اختیار ، هم‌ده کنج ترکلری ممنون ایدرك حال حاضرك محافظه‌سنه چالیشیوردی .

نهایت رفقاسنك اصراری اوزرینه بر آرالق تنسیقاتك لزومنی اعتراف ایتدی ؛ مکاتب عسکریه‌نك اصلاحی ایچون برهیئت مخصوصه تشکیلنه ومکتب حربیه ایله مکتب بحریه‌یه یکی مدیرلر تعیيننه راضی اولدی . (ویانه) مکتب حربیه‌سنده تحصیل ایتمش اولان فریق غالب پاشا مکتب حربیه‌یه ، انکلیز ضابطی میرالای (هوبارت) هکبه‌لی آطه‌ده‌کی مکتب بحریه‌یه تعیین ایدلدیلر .

مکاتب عسکریه‌نك اصلاحنه مأمور اولان هیئت آلتی عثمانلی اوچ اجنبی ضابطدن مرکب اوله‌رق تشکل ایتدی ؛ اوته‌دن بری آلیشیلان معناسز احواله، خطیئات کونا کونه وبالخاصه عسکرك اداره‌سیله مکلف اولان رؤسانك ارتکاب واختلاسنه مانع اوله‌جق‌صورتده برنظامنامه تنظیم ایلدی. آکلاشیلان اردو ارکانندن بعضلری دول غربیه‌نك لوازم عسکریه اداره‌لرنده جاری اولان قونترول اصولنك وضعی منفعت شخصیه‌لرینه مغایر بولدقلرندن متخصصین اجنبیه‌نك اجراآتی علیهنده بولنمغه باشلادیلر. بر مدت صکره سرعسکر اصلاح مکاتب قومیسیونی ناکهان ، طاغیتدی و غالب پاشایی عزل ایتدی .

---

[١] ١٠٥ الی ١١٠ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

[٢] کربد عصیانی اثناسنده بر ترك سفینه‌سی سواریسنك پورسعیدی بوله‌مدیغی و دیکر بر قپودانك‌ده یافه لیمانی آرادیغی حالده مواصلته مقتدر اوله‌مدیغی کورلمشدر .

سالف‌الذکر نظامنامه ، آنجق رشدی پاشانك انفصالندن صکره وکریدده اعادهٔ آسایشه موفق اولان حسین عونی پاشانك سرعسکرلکی زماننده میدانه چیقارلدی ، نظر دقته آلندی .

حسین عونی پاشا نظامات عسکریه‌دن زیاده اردونك کمیت و مقدارینه عطف نظراهمیت ایتدی. عساکر منتظمه‌نك احوالنی اصلاحدن زیاده عددینی تزیید ایتمك املنده ایدی ، اونك نظرنده تربیهٔ عملیه تربیهٔ علمیه‌دن دها مهمدی . ١٨٤٣ تشکیلات عسکریه‌سنی خیلیجه تعدیل ایتمك اوزره قلمه آلنان حزیران ١٨٦٩ تاریخلی قانونك اکثر موادی حسین عونی پاشانك افکار ذاتیه‌سنه موافق اوله‌ق تنظیم قلنمشدر [*]. تشکیلات حاضرهٔ عسکریه‌یه [١٨٨٢ سنه‌سنده‌کی تشکیلاته] اساس اولان قانون مذکورك باشلیجه موادی بروجه آتیدر :

اردوده خدمت نظامیه بش سنه‌دن درت سنه‌یه تنزیل ایدلمش و بو صورتله فضله قالان افراد ردیف صنف مقدمنه الحاق اولنمشدر . ردیفك بو صنفنه داخل اولانلر یدی سنه سلاح آلتنه دعوت اولنه‌بیلیرلر. بوندن بشقه ردیف صنف تالی آلایلری‌ده تشکیل ایدلمشدر . شو حالده دولت عثمانیه‌نك قوهٔ عسکریه‌سی صنوف آتیه‌دن مرکب اولیوردی :

١ . ــ خدمت موظفه . قرعه اصابت ایدن دلیقانلیلر بوصنفده درت سنه خدمت ایدرلر .

٢ . ــ احتیاط . مدتی برسنه اولوب خدمت موظفه‌لرینی اکمال ایدن دلیقانلیلر بو صنفه داخل اولورلر . قادرولری دائمی اولان بو صنف عسکر احوال مستعجله‌ده سریعاً سلاح آلتنه آلنیرلر .

٣ . ــ ردیف صنف مقدم . خدمت موظفه واحتیاطیه‌لرینی اکمال ایدن عسکرلر ایله قرعه اصابت ایتمین بتون مسلمانلر بو صنفه ادخال ایدیلیرلر .

٤ . ــ ردیف صنف تالی . مدت خدمت ایکی سنه اولوب یوقاریده‌کی صنفلرده اکمال مدت ایدن وایتمینلرك کافه‌سی داخل اولورلر .

٥ . ــ باشی بوزوق ویرلی عسکرلری .

[*] ٦٩ ــ ٧١ نجی صحیفه‌لره و (نیقولائیدیس) مجموعه‌سنك اوچنجی بابنك ٥١٣ نجی صحیفه‌سنه مراجعت .

صنوف مذکوره‌نك کافه‌سی داخل اولمق اوزره اردوی عثمانینك قوتی بروجه آتیدر :

نظامیه ١٧٣,٠٠٠ کشی و ٣٩,٢٦٠ بارکیر ، احتیاط ٥٣,٠٠٠ کشی ، ردیف صنف مقدم ٢٠٧,٣٠٠ کشی ، ردیف صنف تالی ٢٠٧,٣٠٠ کشی ، عساکر غیرمنتظمه وسائره ١٠٠,٠٠٠ الی ١٥٠,٠٠٠ کشی و ١٠٠,٠٠٠ بارکیر؛ جمعاً یکون ٧٩٢,٠٠٠ کشی ، ١٣٩,٠٠٠ بارکیر [١] .

اساساً صرف فکر تدافعی‌یه مستند اولان بو تشکیلاتده ، خرستیانلر مستثنا اولمق اوزره ، الی سلاح طوتار کافهٔ اهالی‌یی عسکر یاپمق مقصدی کوزه‌دلمشدی . خرستیانلره کلنجه ؛ بونلر خدمت عسکریه‌یی، قبوله راضی اولسه‌لربیله رد ایدیلیرلردی . چونکه حکومت ، ذاتاً عسکرلکدن قاچان خرستیانلر حقنده‌کی قرارینی ویرمشدی ؛ ١٨٥٦ ده اولدیغی کبی خرستیانلرك عسکر اولمسندن بحث ایتمك آرتق عبثدی [٢].

حسین عونی پاشانك قانون عسکریسی تنظیم ایدیلیرکن (روسیه) نك مسلك سیاسیسی نظر دقتدن دور طوتولمامش ، بلکه بو حکومتك قانون مذکوره پك زیاده تأثیری اولمشدی . (روسیه) حکومتی قریم محاربه‌سنی تعقیب ایدن دورهٔ سکون و آسایشده پك‌چوق غیرتلر، فدا کارلقلر، موفقیتلرله مالی اولان ماضیسنك ایجاب ایتدیکی مبارزات جدیده‌یه حاضرلنیور و بر قاچ

---

[١] ردیف ایله عساکر منتظمه خارج اولمق اوزره اردونك صنوف مختلفه‌یه کوره تقسیمی :

١ . — آتی نظامیه اردوسنده :

پیاده	١١٨,٠٠٠	کشی .	
سواری	١٧,٣٦٠	«	و ١٨,٣٦٠ بارکیر .
طوپجی	٣٤,٢٠٠	«	و ٢٠,٩٠٠ «
استحکام	٢,٦٠٠	«	

٢ . — ردیفده :

پیاده	٥٠,٠٠٠	«
طوپجی	١,٦٠٠	«

[٢] سرعسکر نامق پاشا ، ١٨٦٨ سنه‌سنده ، خدمت عسکریه‌نك خرستیانلره دخی تشمیلی لزومندن بحث ایدن براجنبی پرنسه شو جوابی ویرمشدی : « خرستیانلری عسکر یاپمق چارك اردولرینه پیشدار حاضرلمق دیمکدر . »

سنه‌دنبری جنوبی (روسیه) ده سوق‌الجیش نقطهٔ نظرندن حائز اهمیت اولان طرق جسیمه‌نك اکمال انشاآتی ایچون صرف ماحصل غیرت ایتمسیله ترکلرك نظر دقت وتلاشنی جلب ودعوت ایدییوردی .

باب عالی دولت عثمانیه‌نك امنیتنی تأمین ایتمك مجبوریتنده ایدی ؛ نه کبی تدابیر احتیاطیه‌یه توسل ایتمك‌لازم‌کلدیکنی تعیین خصوصنده (روسیه) حکومتی عثمانلیلره نمونهٔ امتثال اولمقده ایدی . دولت عثمانیه دخی بالقان شبه‌جزیره‌سنی باشدن باشه قاپلایه‌جق وبالخاصه بوغاز ایچنی مملکتك اك نازك نقطه‌سنه ، یعنی طونه حدودینه ربط ایده‌جك خطوط حدیدیه انشاسنی دوشونیوردی .

(انکلتره) و (فرانسه) حکومتلری پك چوق زماندن بری باب عالی‌یی شمندوفر انشاسی ایچون تشویق ایدییورلر ، تیمور یوللرندن مملکتك نه قدر مستفید اوله‌جغنی اثباته چالیشیورلردی . بونلرك نظرنده خطوط حدیدیه‌نك انشاسی ترکیا ایچون یالکز قوای تدافعیه‌سنی تزیید ایتمك و بر محاربه ظهورنده متجاوز حکومت ایله عثمانلیلرك موفقیتلری احتمالنی مساوی بردرجه‌یه کتیرمك نقطهٔ نظرندن حائز اهمیت دکلدی ، بلکه منابع ثروتی حال توقفده بولنان وموقع جغرافیسی حسبیله هندستان ـ اوروپا طریق تجارتنده ترانسیت‌خدمتنی کورمکه‌مستعداولان قیمتدار برمملکتك منافع اقتصادیه‌سنی دخی‌تأمین‌ایده‌جکدی .

مع‌مافیه بویله برتشبثه باشلامازدن اول دوشونمك لازمدی . شاید خطوط حدیدیه انشاآتی هرهانکی برحادثه‌نك تأثیریله اکمال ایدیله‌مز ، یعنی خطك وارداتی مصارفاته تقابل ایده‌بیله‌جك درجه‌یه واصل اولمازدن اول انشاآت معطل قالیرایسه حکومت عثمانیه آلمه‌دن ویرمکه مجبور اولور وذاتاً مضایقهٔ مالیه ایچنده بولندیغی ایچون سرمایه‌لری واعتبارلریله تیموریوللری انشاآتنه اشتراك ایدن اجنبی پیاسه‌لرینی‌ده کرداب‌افلاسه سوروکلیوب کوتوریردی . شمندوفرلر دولتك ترقیسنه مدار اولدیغی کبی سبب ضیاعی دخی اوله‌بیلیردی .

باب‌عالی هرایکی احتمالی نظردقته آلدی ونهایت ـ ارکان حربیه دائره‌سنك رأیی غلبه ایتدیکندن ـ « الله کریم » دیه‌رك ایشه باشلادی ، که بوسوز ، هیچ شبهه‌سز ، « اوروپا بزی حمایه ایدر » معناسنی دخی افاده ایدییوردی .

بالقان شبکهٔ حدیدیه‌سی ، ذاتاً موجود اولان (روسجق ـ وارنه) و (چرناوودا ـ کوستنجه) تیمور یوللرندن بشقه درسعادت و سلانیکدن

بدأ ايدن ايكى بيوك وبرى ادرنه‌دن اينوزه ، ديكرى طرنويدن يامبولى‌يه كيدن ايكى كوچك خطدن مركب اوله‌جقدى . بو خطلرك هيئت مجموعه‌سى تقريباً ٢,٠٠٠ كيلومترو طولنده تخمين ايديليوردى .

اساساً قرارلشديرلمش اولان بوايشك‌موقع تطبيقه‌وضعى ــ ادارهٔ عثمانيه‌نك تجربه‌سزلكى وعلى‌الخصوص نقصانلرى جهتيله ــ مشكلات عظيمه‌يى داعى‌ايدى . حكومت عثمانيــه منتظم برامور نافعه اداره‌ســنه مالك اولمديغى ايچون خطوط حديديه انشــاآتنى باشه چيقارمقدن عاجزدى . انشاآت ، خصوصى شركتلره احاله ايدلسه بيله ، حكومت عثمانيه ، ينه عينى اسبابدن طولايى ، قومپانيه‌لرجه ياپيلان ايشلرك ماهيت وقيمتنى تقدير ايده‌مز ، تيمور يوللرك اداره وايشلتمه‌سنى جدى بر نظارت آلتنده بولنديره‌ماز ؛ بالذات اداره‌يه و ايشلتمكه ايســه هيچ مقتدر اوله‌مازدى . تيمور يوللرى امتياز و انشــاآتنك بر اجنبى شركته تركى ضرورى ايدى ؛ بو حالده دولت عثمانيه ، مدت امتيازيه‌نك ختــامنده كندى مالى اوله‌جق خطلره نسبةً فضله پاره ويرمش اوله‌جقدى . انشــاآتك حسن صورتله اجراسنى تأمين ايچــون خطك اســتعمال و اداره‌ســنك ايكنجى بر قومپانيه‌يه احاله‌ســنه قرار ويرلدى ؛ بوقومپانيــا يوللرك محافظه‌سيله‌ده مكلف اوله‌جغندن انشا وكنديسنه تسليم ايديلن خطوطك ايى بر حالده بولنمسنه دقت ايتمك منفعتى اقتضاسندن ايدى .

تيمور يوللرده نقلياتى تأمين ايده‌جك طرق محليه‌نك نقصانى دخى نظردقته آلمق لازمدى ؛ بونقطهٔ نظردنده ، ادارهٔ‌عثمانيه ، بالقانلرك هرايكى حوضه‌سنده‌كى ولاياتى‌قاپلايه‌جق صورتده شوسه‌لر انشاسنه مقتدردكلدى . اوچنجى برشركتك خطوط حديديه‌نك روحى اولان بو يوللرك انشــاسنى درعهده ايتمسى ايجــاب ايدييوردى .

ايشته حكومات اجنبيه‌نك باب عالى‌يه قبول ايتديرمكه چاليشدقلرى تدابير نافعه بونلر ايدى ؛ ١٨٦٨ سنه‌سنده نافعه ناظرى ايله سرمايه‌سنك قسم اعظمى فرانسزاولان برباچيقالى ــ فرانسزشركتى آره‌سنده عقدايديلن ايلك مقاوله‌نامه دخى بواساس اوزرينه تنظيم ايدلمشدى .

مع‌مافيه‌شركت مذكوره ، تاريخ تشكلندن‌براز زمان‌صكره فسخ‌ايدلديكندن امتياز ، (اوستريا ــ مجارستان) حكومتنجه حمايه‌ايديلن ديكر براجنبى قومپانيايه .

کچدی وعینی زمانده متعدد نقطه‌لردن ، آطه‌لر دکزی ساحلنده دده آغاجدن ، درسعادتدن ، سلانیکدن ، (نوویِ)دن، یعنی انشاسی متصور اولان خطوطك مبدألرندن انشاآته ابتدار اولندی [*] .

حکومت عثمانیه (اوروپا) ده‌کی ولایاتی ایله ممالك غربیه آره‌سنده حقیقی ودائمی بررابطهٔ اختلاط ومناسبات وجوده کتیره‌جك اولات بوتشبث عظیمه ابتدار ایدرکن، شبهه یوق‌که،بونك اهمیتنی تقدیر خصوصنده براز خیالاته طالیوردی . عجبا بوشمندوفرلر شمدی‌یه قدر حدود عثمانیه‌دن داخل اوله‌میان مدنیت غربیه‌نك ترکیاده انتشارینه مدار اولمیه‌جقمی ایدی ؟

فؤاد پاشا « خطوط حدیدیه انشاآتنه تخصیص ایدیلن اجنبی سرمایه‌لرینك، بوسرمایه‌لری ویرن مملکتلرك نظر دقتلرینی شرقه عطف ایتدیره‌جکنی وبوصورتله ۱۸٦٦ ده دول غربیه‌جه مقبول ومعتبر اولان دولت عثمانیه‌نك محافظه‌سی سیاستنك شمدی بولندیغی نظریات دائره‌سندن چیقه‌رق دها عملی ومؤثر برمسلکه تحول ایلیه‌جکنی » سویلیوردی . حتی سفرای اجنبیه ایله صورت خصوصیه‌ده کوروشور ایکن وسائط نقلیهٔ بریه وبحریه تکثیر ایدیلیرسه ـ نامنوسم وشدید قوانین نشرندن زیاده ـ اتحاد منافع وبناءً علیه اتحاد عناصره خدمت اولنه‌جغنی علاوه ایدییوردی .

بوفکر ، صرف نظری دکلیدی ؟ فؤاد پاشانك وطنپرورلکی حقیقتك بر قسمنی کورمسنه مانع اولمیورمیدی ؟ (اوروپا) ده ، آسیا طاغلرنده صیقیشوب قالمش بعض قبائل کبی یشایان عثمانلیلر ، اوروپالیلرله مناسبت واختلاطدن اجتناب ایتمزلرسه شرق مسئله‌سی آرتق موجود اوله‌بیلیرمی ؟ مراسلات ومناقلات یومیه سایه‌سنده ممالك غربیه‌نك محصولات ومعمولاتی ، افکار ومعلوماتی ترکیاده منتشر اولور ایسه بومملکتك نهایت تحولات عظیمه‌یه دوچار اوله‌رق حکومات متجاوره طرفندن ضبطی آرزو ایدیلیر بر محل

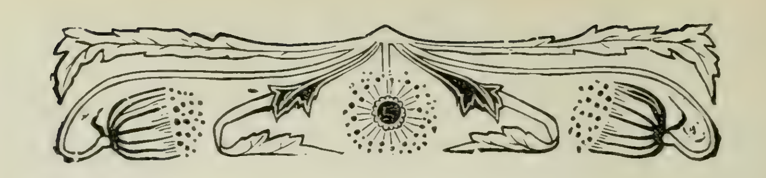
[*] باب عالی مصارف انشائیه‌یه مدار اولمق اوزره ۱۸۷۰ سنه‌سنده « شرق تیمور یوللری تحویلاتی » دنیلن استقراضی عقد ایتدی . بواستقراض کیلومترو باشنه ۲۲,۰۰۰ فرانق ایرادسنوی حسابیله حکومتك اعطا ایده‌جکی تخصیصاته مقابل وتخصیصات مذکوره ایسه‌عثمانلی استقراضلرینك فائض معتادی حسابیله [بوزده اون بر] انشا ایدیلن خطوطك بهر کیلومتروسنه ۱٥۰,۰۰۰ الی ۲۰۰,۰۰۰ مصارف انشائیه اعطاسنه معادل ایدی.

اوله‌جغنی ادعا ایدیله‌مزمی؟ تعبیر دیکرله ترکیا، (اوروپا) یه مادةً تقرب ایدرك مملکتنی تجارت عمومیه‌یه آچار وبونك نتیجه‌سی اوله‌رق تبعهٔ اجنبیه هرطرفه استیلا ایدرسه مسلمانلر عصرلرجه زماندن بری محافظه ایتدکلری تفوق ورجحانی، املاك واموالی الدن قاچیرمازلرمی؟ (ویانه) دن ویا (پشته) دن یوله چیقان لوقوموتیف، ترکلر ایچون، ایچی آلات تخریبیه‌ایله طولو (تروا) بارکیری کبی تهلکه‌لی اولمیه‌جقمی؟

کندیلرینی پك چوق زماندن بری ممالك عثمانیه‌نك مستقبل میراثجیلری صره‌سنده عد ایدن بعض حکومات متجاوره‌نك افکاری بومرکزده ایدی. ١٨٦٩ سنه‌سنده حربیه نظارتنی اداره ایدن (صربستان) هیئت نیابتی اعضاسندن بری بکا دیمشدی‌که: «شمندوفرلر ترکیایی مغلوب ایده‌جك، شرق مسئله‌سنك حلنه ششخانه‌لی طوپلردن زیاده خدمت ایلیه‌جکدر.»

ذاتاً تنظیمات دخی (اوروپا) ایچون برغلبهٔ معنویه دیمك دکلمیدی؟

آلتنجی باب

دولت عثمانیه‌نك احوال اقتصادیه‌سی — ویرکولرك صورت تحصیل وجبایتی ، امور مالیه‌نك طرز اداره‌سی

فرانسز نفوذینك جاری اولدیغی دورهٔ تنظیماتده ـ که پك قیصه بر زمان اولمقله برابر اجراآت نقطهٔ نظرندن ادوار سائره‌دن زیاده حائز اهمیتدر ـ احوال اقتصادیهٔ مملکت صوك درجه باعث اندیشه اولمه‌یدی ترکیانك نائل تجدداوله‌جغنه اینانیله‌بیلیردی. ۱۸۶۰ تاریخندن بری احوال مالیه سنه‌دن سنه‌یه کسب وخامت ایتمش و ۱۸۶۹ سنه‌سنده حکومت مدهش بر آچیق قارشیسنده بولنمشدی . اون قدر استقراض عمومی عقد ایتمش؛ یالکز دیون منتظمه تقریباً ملیار فرانق کبی بیوك بر یکونه بالغ اولمشدی .

قریم محاربه‌سی مصارفنه قارشیلق اوله‌رق عقد ایدلمش ۱۸۵٤ ، ۱۸۵۵ و ۱۸۵۸ استقراضاتی مستثنا اولمق اوزره دیکرلری هرسنه‌کی فضلهٔ مصارفی یعنی، بودجه‌ده موجود اولان دائمی آچیغی قپاتمق ایچون عقد اولنمشدی . ۱۸۶۹ سنه‌سنده عقد اولنان صوك استقراض دخی بالخاصه بو احتیاجی ازاله ایچوندی؛ اوزمان دخی ـ وقتیله اولدیغی کبی ـ قسماً واردات دولتك برمعتاد غیر کافی اولمسندن ، قسماً کرید عصیانی مناسبتیله مصارفك آرتمسندن متولد دیون غیر منتظمه‌یی تأدیه ایتمك ایچون اجنبی سرمایه‌دارلرینه مراجعت ایدلمشدی . بو صورتله تدارك اولنان مبالغ ، ماضینك حسابلری تمیزلنمه‌دن واستقبال تأمین اولنمه‌دن صرف ایدیلیویریوردی . شعبات اداره کماکان‌السابق مضایقه ایچنده بولنیور ؛ مأمورین ومستخدمین معاشلرینی مشکلات ایله آله‌بیلیور ؛ مال صندوقلرنده پاره بولنمیوردی . بر مدت صکره وعده‌لری منقضی اولان خزینه

تحـویلاتی تأدیه اولنه‌مدی ؛ دیون خارجیه قسماً تسـویه ایدیله‌بیلدی ؛ بونك اوزرینه مضایقهٔ مالیه صوك درجه‌سنی بولدی .

خزینه تحویلاتنك عدم تأدیه‌سی غایت مهم ووخیم برمسئله ایدی؛ چونکه حکومتك الك مستعجل ، الك مبرم احتیاجاتی ازاله ایده‌بیلمسی محلی پیاسه‌سنده‌کی اعتبارینی محافظه ایتمسیله قائم ایدی ؛ بوبابده نه قدر فدا کارلق اختیار ایدلسه نه قدر چالیشیلسه بجا ایدی .

عجبا عاقبت احوال نه اوله‌جقدی ؟ خزینهٔ حکومتدن چیقان پاره‌لر صرف بودجه آچیغنی قپاتمغه مخصوص اولوب حاصلات ویرن بر جهته صرف ایدلمدیکی و واردات دولت مصارفات نسـبتنده آرتمـدیغی جهتله افلاس محقق و قریب الوقوع ایدی .

نتیجه‌نك افلاسدن بشقه بر شی اولمیه‌جغی آکلاشیلمشدی ؛ ادارهٔ حکومتدن مسـئول اولان وحسن نیتلرندن شبهه ایدیله‌مین ذوات دخی بونکله مشـغول اولیورلردی . بو فلاکته میدان ویرمه‌مك ایچون نه یاپملی ؟ بالطبع مصارفك تنقیصی ، وارداتدولتك تزییدی چاره‌لری دوشونیلدی. فقط ثروت‌عمومیه‌یی، منابع وارداتی تزییـد ایچون چاره‌لر ، تدبیرلر دوشونلدیکی زمان الك اساسلی نقطه.یعنی ادارهٔ مالیه ایله ویرکولرك طرح وجبایتی اصولنك اصلاحی مسئله‌سی اهمال ایدلدی .

باب عالینك بارکران‌حکومتی تخفیف ایچون ، غایت طار اولان قریحه‌سنده بوله بیلدیکی تدابیرك برنجیسی عساکر بریه و بحریه مقدارینك موقتاً تنقیصی وارکان مأمورین ملکیه وعسکریه معاشاتنك صـورت قطعیه‌ده تنزیلی ایدی . بو تدابیر پك منـاسب اولمقله برابر غیر کافی ایدی . بالخاصه بیوك معاشـاتك تنزیلی سهل‌الاجرا وضروری بر تدبیر عـد ایدیله‌رك الك زیاده بوکا اهمیت ویریلیوردی . فی‌الحقیقه کوچك مأمورلر احتیـاجه غیر کافی معاشلر آلدقلری حالده بیـوك مأمورلرك معاشاتی نسبت معقوله‌نك پك چوق فوقنـده ایدی . مأمورین ومستخدمین معاشاتنده موجود اولان بو نسبتسزلك تقاعد معاشاتنده دخی عینیله موجوددی . حکومتك بودجه‌سی طفیلیلره مأکل اولمشدی ؛ ایکی یردن معاش آلمق ، خدمت مقابلنده اولمیه‌رق خزینهٔ دولتدن استفاده ایتمك کبی احوالك منعیله برابر اهالینك باشـنده بر بلای عظیم اولان وادارهٔ عثمانیـه‌یی

انظار عمومیه‌ده دوشورن حدسز حسابسز کاتبلری ، مأمورینی آزالتمق ایجاب ایدییوردی .

ارکان مالیه خزینهٔ دولتك وارداتنی آرتدیرمق ایچون اعشارك یوزده‌اوندن اون بشه ابلاغندن بشقه بر تدبیر کشف ایده‌میورلردی . بوایسه ذاتاً برچوق یولسزلقلرك تأثیریله بیتاب قالان زراعی بسبتون ازه‌رك مملکتك باشلیجه منبع ثروتی قوروتمق دیمکدی .

زراعت ، صنایع وتجارتی ترقیدن آلیقویان وهر درلو تشبثات شخصیه‌یی عقیم براقان موانعك رفعنه ، تکالیف عمومیه‌نك طرح وجبایتی اصولنك تبدیل واصلاحنه کلنجه ؛ وکلای عثمانیه بو جهتی دوشونسه‌لر بیله اعتیادات قدیمه سائقه‌سیله‌ـ که واردات‌دولتك یغما ایدلمسی‌ودارهٔ مالیه‌نك‌قاریشیق برحالده‌بولنمسی کوکاشمش‌اولان بو اعتیادك مقتضیاتندن ایدی ـ عقیم قاله‌جغی تخمین‌ایتدکاری بوکار مشکله تشبثه جسارت ایده‌میورلردی .

جسم دولتی کمیرن بو یاره‌یی تنظیمات بیله قپاده‌مامشدی. علاجی بولنمیه‌جق درجه‌ده‌درین‌کوکلر صالمش‌اولان‌خسته‌لغك ماهیتی‌نه‌ایدی، نصل‌ظهورایتمشدی ؟

مسئله‌نك یاقیندن تدقیق ایدلمسی لازمدر ؛ تأسف اولنورکه او زمانه عائد اولان سوزلر بوکونه دخی [١٨٨٢ سنه‌سنه] قابل تطبیقدر ، چونکه ویرکو و مالیه ایشلری هیچ دکیشمه‌مش کبیدر [١] .

ممالك عثمانیه هرنوع زراعت نقطهٔ نظرندن‌زنکیندر؛ فقط اراضیٔ مزروعه سواحل ایله نفوسی کثیر مراکزه منحصردر ؛ اکر تدابیر سائره میاننده طرق و وسائط نقلیه دخی اصلاح اولنورسه زراعت تدریجاً داخل مملکته طوغری ترقی ایدر . کرك اقتصادی ، کرك اداری نقطهٔ نظردن ایلك اوکجه ازاله‌سی چاره‌سی دوشونیله‌جك احتیاج بودر [٢] .

---

[١] باب عالی خزینهٔ اوراقنده بو مسئله‌یه دائر مختلف زمانلرده یازلمش پك چوق لایحه‌لر واردر. بونلر میاننده موسیو (فوستر)، (تریقو) ، (هوبارت)،(سرسه)، (هاریسون) کی‌ذواتك لایحه‌لری تدابیر عمومیه‌یی حاوی مکمل وثیقه‌لر اولوب مؤلفلرینك اقتدار و حسن نیتلرینه دلالت ایدر .

[٢] هرنوع تشکیلات حکومتك شرائط اصلیه‌سندن بری‌حکومت مرکزیه‌نك ولایات حکومات محلیه‌سیله صورت منتظمه و دائمه‌ده مناسبت و مخابره‌ده بولنمسیدر . نصف عصر و حتی دها آز زمان کری‌یه ارجاع نظر ایدیلیرسه ممالك عثمانیه کی غایت واسع ، فقط طرق و وسائط نقلیه‌دن محروم بر قطعه‌ده حکومت مرکزیه‌نك ادارهٔ امور خصوصنده نه

حکومتك آرابه یوللری ، جدوللر انشاسی ، بیوك نهرلرك سیر سفائنه صالح برحاله افراغی ایچون واقع اوله‌جق تکلیفلری ــ مصارف، خزینهٔ دولتدن ویرلمه‌مك شرطیله ــ قبول ایتمسی وحتی بوکبی امورنافعه‌یی درعهده ایده‌بیله‌جك سرمایه‌دارلری آرامسی ایجاب ایدییوردی. انشاآت واعمالات صناعیه ــ اولجه اولدیغی کبی حکومات محلیه‌نك امر واداره‌سی آلتنده دکل ــ امتیاز اعطاسی صورتیله اجرا ایدلملی ایدی . مرعی‌الاجرا اولان طریق بدل نقدیسی اصولنه کلنجه ؛ بو ویرکو کویلیلر ایچون غایت آغیر اولدیغی ، والیلره بیوك منفعتلر تأمین ایتدیکی حالده نتیجه اعتباریله فائدهٔ مطلوبه حاصل اولمیوردی . بوصورتله انشا ایدیلن یوللر پك آز ایدی؛ ذاتاً بشقه بر دوره عائد قدیم براصول اولان بدل نقدی آنغاریه قدر مضر ایدی .

ترکیا ایچون حائز اهمیت بر نقطه‌ده معادن و معدن اوجاقلری قانوننك سربست بر صورتده تعدیلی ایدی [١] . بوقانون او درجه وهم و وسوسه ایله

بیوك مشکلات مادیه‌یه دوچار اولدیغی قولایجه آکلاشیلیر . باب عالیدن صادر اولان اوامر نه سرعتله تبلیغ اولنه‌بیلیر ، نه‌ده مملکتك هر طرفنده قابل تطبیق بولنوردی ؛ بو اوامری آلان ولایات مأمورلری حکومت مرکزیه‌یه اطاعتی و ایفای وظیفه‌ده غیرت و استقامتی تأمینه مدار اولان دائمی و منتظم بر قونترولدن آزاده ایدیلر .

شورای شایان دقتدرکه ولایتلر پایتختدن نه قدر اوزاق اولورسه والیلرك اداره‌سی او درجه شخصی و مستبدانه ایدی ؛ وقتیله بعض پاشالرك دعوای استقلاله قیام ایدرك پادشاهلرك حقوق حکمداریلرینی غصب ایتملری هپ ولایاتك پایتختدن اوزاق اولملری سایه‌سنده وقوعه کلمشدر . مثلا ١٧٧١ده طربزون والیسی، ١٧٧٣ده اشقودره والیسی محمود پاشا، ینه تاریخ مذکورده یانیه والیسی علی وبغداد والیسی احمد پاشالر، ١٧٤٦ده مصر والیسی ابراهیم پاشا، ١٧٦٦ ده مصرلی علی بك ، ١٨٢٢ ده ویدین والیسی پاسبان اوغلی ایله دیکر والیلر آچیقدن آچیغه حکومت مرکزیه‌یه عصیان ایتمشلردی .

حکومت عثمانیه، پك اوزون سورن اصلاحات دوره‌سنده، دها مکمل طرق ووسائط نقلیه‌یه مالك بولنمه‌یدی مساعیٔ تجدد پرورانه‌سی بلا فاصله دوام ایدردی ؛ چونکه یوللر سایه‌سنده ولایات بمیده‌یی تحت اطاعته آلمش بولنوردی . حتی ولایاتی نظارت دائمه آلتنده بولندیره‌مدیغی ، احوال مملکتدن لایقیله و وقتیله خبردار اوله‌مدیغی جهتله بر چوق دفعه‌لر ولایاته‌صورت فوق‌العاده‌ده مأمورلر کوندرمشدی .

[١] ١٨٦٨ تاریخلی معادن قانونی برفرانسز مهندسی طرفندن تحریر ایدلمش ، فقط باب عالیجه بر صورت غریبه‌ده تعدیل اولنمشدی [نیقولائیدیس مجموعه‌سی ، اوچنجی باب، صحیفه ٢٥٧] .

ایله تنظیم ایدلمش ، او درجه شدید احکامی و او قدر آغیر رسومی حاوی ایدی‌که هیچ بر اجنبی سرمایه‌دار آناطولی طاغلرنده دکل ، حتی اوروپای عثمانیده بیله کوچك بر امتیاز طلبنده بولنمامشدی . خزینهٔ خاصه‌یه عائد اولان ارکلی ، طوقات ، ارغنی معدنلری خصوصی شرکتلره احاله ایدلسه حکومتك آلدیغنه نسبتله پك چوق واردات استحصال اولنوردی .

قسم اعظمی ایشلنمه‌مش و یا مرعا حالنده آچیلمش اولان خزینهٔ خاصه‌یه عائد چایرلر ، اراضیٔ مزروعه دخی بویله ایدی . بونلرك بر قسمنی صاتمق ، بر قسمنی امانةً اداره ایتمك لازمدی .

کتابك برنجی قسمنده ایضاح ایلدیکم وجهله [۱] اراضی قانونی همان وتماماً تعدیل ایتلك الزم ایدی . ممالك عثمانیه اراضیسندن اوچ ربعنك حکومته ومؤسسات دینیه‌یه عائد اولمسی و کویلینك ایشلتدیکی اراضیده حقوق تصرفیه‌یه مالك اوله‌مامسی کبی سقیم بر اصول نصل دوام ایده‌بیلیردی ؟ حقوق تصرفیه‌نك اصلاحی ، شبهه‌سزکه ، تنظیماتك موجب اولدیغی الك بیوك مشکلات و غوائلدن بریدر ؛ فقط بو مسئله‌نك ملل متمدنه‌نك قوانین جدیده‌سی احکامنه توفیقاً حل ایدلمسنده بیوك بر منفعت واردی .

داخلی کمرکلر دخی صنایع و تجارت محلیه‌نك ترقیسنه مانع اولیوردی . بو کمرکلرك محصولات محلیه‌دن آلدیغی رسوم، کویا، ممالك اجنبیه‌دن کلن محصولات مماثله‌نك رقابتنی تسهیل ایچون وضع ایدلمشدی .

اصل ادارهٔ مالیه ایله ویرکولرك طرح و جبایتی اصولنه کلنجه ؛ دولتك اصول مسکوکاتنده‌کی فنالقلری ایضاح و بو فنالقلرك آنجق قسماً ازاله ایده‌بیلدیکنی بیان ایتمشدم . قائمه‌نك و عیاری بوزوق مسکوکاتك تداولندن متولد محاذیر و سوء استعمالاتك اوکنی آلمق ایچون یالکز بر طریق ، بر تدبیر وار ایدی .

ولایاتده اولدیغی کبی درسعادتده دخی مال‌صندوقلرینی اداره ایدن مأمورلر معاملات نقدیه‌دن کندی استفاده‌لرینی تأمین ایدرلر . آلدقلری مسکوکات اوزرینه درلو درلو طولابلر چویررلر ، تأدیاتی آرزولرینه کوره تعطیل و یا

[۱] ۱۷۷ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

استرداد ايده‌بيليرلردى . امضا ايتدكلرى حواله نامه‌لرك بدلى قوميسيون آلنمدقجه تأديه اولنمازدى . بو احوال بر قلمده اصلاح ايديله‌بيليردى ؛ يعنى ممالك عثمانيه‌نك هر طرفنده خزينهٔ ماليه معاملات نقديه‌سى بانق عثمانى‌يه توديع اولنور ايسه بتون سوء‌استعمالات اورته‌دن قالقه‌بيليردى .

برچوق دفعه‌لر سويلنمش برحقيقتدركه : فقدان انتظام ، ادارهٔ عثمانيه‌نك اك زياده كوكلشمش بر فنالغيدر . بو حال ، سلسلهٔ مراتبك هر درجه‌سنده مشهود اولور . پايتختده بيله نه دفاتر حسابيه‌نك تنظيمى ايچون، نه‌ده مصارفات دولتى بر نظامه ربط ايتمك ايچون ثابت قاعده‌لر يوقدى ؛ واردات حكومتك صورت صرف و جبايتى قونترولە تابع دكلدى ، ياخود قونترول دنيلن شى خيالى بر تدبيردن عبارتدى . حسابات نادراً قارشيلاشديرلديغى ايچون واردات و مصارفات دولتك ماهيت حقيقيه‌سى حقنده معلومات ايديتمك پك مشكلدى . هر سنهٔ ماليه ابتداسنده تنظيم اولنان بودجه‌لر واردات و مصارفات تخمنه جدوللرندن بشقه برشى دكلدى . بودجه‌نك فصللرى سنه نهايتنده قپانمديغندن واردات ومصارفات تخمنه‌نك تحققاتنى مبين قطعى بر بودجه تنظيمى امكان خارجنده ايدى .

ماليه ناظرى اسمنه لايق برناظر يوقدر . بوعنوانى حائز اولان مأمور عادى براجرا مأمورندن عبارتدر . حكومتك ادارهٔ ماليه‌سندن مسئول دكلدر . عنوان قديمى اولان «دفتردار» نامندن دخى آكلاشيلديغى اوزره سادەجه دفاتر حسابيه‌يى طوتمغه مأموردر . نظارتلر، كنديلرينه تخصيص اولنان مبالغك صورت استعمالندن طولايى ماليه ناظرينه حساب ويرمكه مجبور دكلدرلر . حتى بعض نظارتلر، ماليه نظارتنك معلومات واشتراكى اولمه‌دن ، خزينه تحويلاتى ديمك اولان سركيلرى اخراج ايده‌بيليرلر ؛ بعضيلرى ايسه مالك اولدقلرى واردات خصوصيه‌يى جدى برحساب ويرمه‌دن صرف ايدرلر.

ادارهٔ كيفيه ، قاريشقلق حكومت مركزيه‌ده بودرجه‌يه واصل اولورسه ولايتده ويركولرك طرح وجبايتنجه هردرلو سوء استعمالات وقوعه كلديكنه بالطبع حيرت ايدلمز [۱]. بونقطه، غايت مهم واساسليدر. يوقاريده كورلديكى

[۱] حكومت عثمانيه‌نك باشليجه اوچ منبع وارداتى واردر: ويركو، بدل عسكرى، اعشار. واردات مختلفه كمرك، توتون، صيد ماهى، مسكرات، اورمان، معادن، طوز، اغنام وجنوار، طاپو، تمغا وسائره رسوميدر .

وجهله ۱۸۳۹ سنه‌سنده کلخانه خط همایوننك نشرندن صکره التزام اصولی الغا ایدلمش وجماعات غیرمسلمه‌یه، خراج ویا بدل عسکری‌یی کندی کندیلرینه تحصیل ایدرك حکومته تسلیم ایتملری حقی ویرلمشدی . ۱۸٤۱ ده رشید پاشا موقع اقتداردن چکیلمکه مجبور اولنجه التزامات اصولی دخی عودت ایتمشدی. باب عالی ۱۸۵٦ فرمان همایوننك نشرندن صکره‌ده بوکبی خطالرده اصرار ایتدی . واقعا کمرکار ایله توتون امانة اداره اولندی [۱] وتحصیلدارلرك سوء استعمالاتنی منع ایتمك اووره وقتیله خراج ایچون قبول ایدیلن اصول جبایتك ، یعنی ویرکولرك نواحی‌یه التزام ایدیله‌رك بعده هرناحیه طرفندن اهالی‌یه توزیعی اصولنك تعمیمنه تشبث ایدلدی . فقط بوتجربه موفقیت بخش اوله‌مدی ؛ ناحیه‌لر محصولات زراعیه‌لرینی صاته‌مدقلرینی بهانه ایدرك تحصیلاته اهمیت ویرمدکلرندن بش سنه صکره بقایا ، برسنه‌لك ویرکویه معادل اوله‌جق درجه‌یه چیقدی .

حال حاضرده بعض رسوم، ولایت ویاسنجاق طرفندن صورت مخصوصه‌ده مأمور ایدیلن ذاتك نظارتی آلتنده اوله‌رق مجالس اداره طرفندن مکلفینه طرح وتوزیع اولنور . اکثریا املاك واراضی جسیمه اصحابندن اولان مجالس مذکوره اعضاسی ویرکونك بتون ثقلتی فقرای اهالی‌یه یوکلتمکه میالدرلر ؛ طرح وتوزیع تکالیفه نظارت وظیفه‌سیله مکلف اولان مأمورلر اکثریا بوخصوصده مجالس اداره‌یه معاونت ایدرلر . متضرر اولان مکلفین ایچون شکایت ایده‌بیله‌جك برمرجع یوقدر . مجالس ومأمورین لایسئلدرلر ، یاخود منافعی آره‌لرنده تقسیم ایدرك جزاسز قالمه‌نك چاره‌سنی بولورلر .

دیکر ویرکولر - اون دردنجی (لوئی) عصرنده‌کی فرانسز ملتزملری کبی - فقرای اهالی یوزندن اکتساب ثروت وسامان ایدن ملتزمینه احاله اولنور . حکومت مأمورلری بونلره قارشی دائما مسامحه‌کارانه طاورانیرلر وکویلی‌یی صیقوب ازمك ایچون معاونتدن کری طورمازلر .

باب سرعسکرینك واردات مخصوصه‌سندن برینی تشکیل ایدن بدل نقدئ عسکری ، بعض ولایاتده بیتمز توکنمز سوء استعمالاته ، تضییقاته وسیله اولور.

---

[۱] توتون انحصاری یالکز درسعادت ایله جوارنده وضع اولنه‌بیلمشدی .

بعض مسلمانلر بدل نقدی ویرمدکاری حالده خدمت عسکریه‌یی‌ده ایفا ایتمزلر؛ بعضلری ایسه بالعکس هر اخذ عسکر زماننده تأدیه ایدرلر، فقط هیچ بر زمان ویرکودن قورتیله‌مازلر. بدل نقدی ویرنلره خدمت عسکریه‌یی بالفعل ایفا ایتدیرمك ایچون بر متصرفك ویا اخذ عسکر معاملاتنه مأمور بر ضابطك آرزوسی کافیدر. قان ویرکوسی دیمك اولان عسکرلك یوزندن نه‌قدر والیلر، متصرفلر، قائممقاملر زنکین اولمشلردر!

بقایا نام عمومیسی آلتنده یاد ایدیلن متداخل ویرکولر یا ولایتك بر قراریله بلا سبب عفو ایدیلیر، یاخود ایکی اوچ دفعه مکرر تحصیل اولنور.

کمرك، توتون، طوز رسومی ایله دیکر بالواسطه تکالیف هر یرده شکلاً بشقه درلو، فقط ماهیتی، خزینهٔ دولتك اضراری نقطهٔ نظرندن بر برینك عینی سوء استعمالاته سبب اولور وحکومتجه بونلرك کافه‌سی اغماض ایدیلیر [١].

شبهه‌سزکه، حکومت عثمانیه، ویرکولری خزینهٔ دولت ایله مکلفینك منافعنی محافظه ایده‌جك صورتده طرح وجبایت ایتمك ایچون لازم اولان مستقیم وتجربه‌دیده مأمورلری بوله‌مازدی. لکن تدابیر موقته واحتیاطیه جمله‌سندن اولمق اوزره، عجبا، اك مقتدر مأمورلردن بر قاچ مفتش انتخاب ایدیله‌رك صلاحیت کامله ایله ولایاته کوندرمك ومکلفین ایله خزینهٔ دولت آره‌سنده توسط ایدن کافهٔ مأمورین ومستخدمینك سوء استعمالاتنی ممکن مرتبه منع ایتمك ممکن دکلمیدی؟ ایشته فرانسه حکومتی، تربیه واخلاق عمومیه، کافهٔ ممالك متمدنه‌ده مضرتی آکلاشیلمش اولان بر اصولك صورت قطعیه‌ده الغاسنه مساعد اوله‌جق درجه‌یه کلنجه‌یه‌قدر بو تدبیرك موقتاً موقع اجرایه وضعنی اخطار ایدییوردی.

ویرکونك صورت طرحنه کلنجه؛ بر چوق عصرلردن بری زراعه تطبیق اولنان ویرکو اصولنی بردن بره دکیشدیرمك غیر ممکن اولمسه بیله پك مشکل ایدی؛ اعشار، حد ذاتنده عادلانه بر اساسه مستند وتحصیل وجبایتی نسبةً

[١] ممالك عثمانیه‌نك بر کمرك اداره‌سنده مدیر، تجاردن آلدیغی تخصیصات معینه مقابلنده اخراجات وادخالات رسمندن تنزیلات اجرا ایدردی. دیکر بر کمرك اداره‌سنده شهری ٢,٠٠٠ غروش معاشی اولان عادی بر استیماتور اون سنه خدمتدن صکره ٥٠,٠٠٠ عثمانلی لیراسی ثروت ایله چکیلمشدی.

قولای برویرکو ایدی . فقط کویلی ایچون اوقدر مضر برحاله کتیرلمشدرکه مسلمانلربیله شوصورتله شکایت ایدییورلردی : «اکراوروپا آره‌صره‌غزته‌لرده اوقونان شو : (فلان ولایت، مالیه نظارتنه شوقدر غروش کوندرمشدر .) فقره‌نك نه‌قدر سفالتلری ، یأس ونومیدی‌یی ، سوء معامله وتضییقی تضمن ایتدیکنی بیلمش اولسه دهشت ایچنده قالیردی .» [۱] .

قاداستروسی بولنمیان ویاجدی بر قاداسترونك یاپیله‌بیلمسی دها بك چوق زمان ممکن اولمیان برمملکتده اعشار یرینه اراضی ویرکوسی نصل وضع اولنه‌بیلیردی ؟ اعشاری ، ٥ الی ۱۰ سنه‌لك محصولاتك قیمت وسطیه‌سنه کوره حساب ایدلمش مقطوع برویرکو شکلنه افراغ ایتمك ومکلفینی یاعشری ، یاخود بوویرکونی تأدیه‌ده مختار براقق ممکن اوله‌مازمیدی ؟ اراضی صاحبی بوایکی طرزدن برینی انتخاب وقبول ایدنجه آرتق ویرکوسنی دائما اوصورتده ویرمکه مجبور بولنوردی. ویرکونك مقداری معین بر زمان ایچون دکیشمز؛ بوزمانك انقضاسنده ثروت عمومیه‌نك ترقیسی نسبتنده ویرکونك مقداری دخی تزیید ایدیله‌بیلیردی . بوصورتله هم اعتیادات قدیمه‌یه رعایت ، هم‌ده تدریجاً تکمل ایده‌جك براصولك بتون مملکته تعمیمی تسهیل ایدلمش اولوردی .

ادارهٔ مالیه‌نه‌قدر بوزوق ، نه‌درجه نقصان وفنا اولورسه اولسون هرشیدن اول‌بو اداره‌یی چویره‌جك‌ناموسلی ومتخصص مأمورلرك فقدانی حس ایدلمکده ایدی . امور مالیه‌ده‌کی انتظامسزلغك ، خزینهٔ دولتده‌کی مضایقه‌نك ، عدم اعتبارك باشلیجه سببی بو ایدی . شمدیلك حکومتجه باعث یأس وخجالت اولان مضایقهٔ شدیده‌یی ازاله ایچون یکانه چاره اموال عمومیه‌نك اداره‌سنی اوروپالی مأمورلره تودیع ایدرك‌مؤثر وجدی بر قونترول آلتنه آلمقدن عبارتدی .

ایشته ،شایان وثوق‌واعتماد وثائقدن استنتاج ایدیلن‌معلومات بوندن عبارتدی؛ تنظیمات طرفدارلری ، کویا مملکتك اصلاحات اقتصادیه‌سیله قوانین ونظامات سیاسیه‌سی آره‌سنده هیچ بر مناسبت یوقمش کبی ، امور مالیه‌نك اصلاحنه صورت‌جدیده‌ده تشبث ایتمه‌مشلردی . اقوام عثمانیه‌یی بربرلرندن آییران‌اختلافات نظر اهمیته آلنیرسه وکلای عثمانیه‌نك اصلاحات فرمانلری نشرندن زیاده

[۱] بوفقره مسلمان وطنپرورلرینك نشر ایتدکلری ۹ مارت ۱۸۷٦ تاریخلی بر بیانامه‌دن مستخرجدر .

تبعه‌نك احوال مادیه‌سنی اصلاح ایتمك صورتیله عناصر مختلفه‌یی یکدیگره یاقلاشدیره‌بیله‌جکلرینی آکلایه مامش اولملرینه حیرت ایدیلیر .

(فرانسه) سفیری موسیو (طوونل Thouvenel) دیمشدرکه : « ترکیانك مدنیت جدیده‌نك باعث شان وشرفی اولان قواعد اجتماعیه‌یی زورله قبول وتطبیق ایتمسی کافی دکلدر . اوروپادولتلرینك‌ده اعتبارمالیلری ، ذکاواختصاصلری ، نصیحت واخطارلری ایله صورت دائمه‌ده ثروت مملکتك ترقیسنه وزراعتی ، صنایعی ، تجارتی بر چوق موانع ومشکلاتدن قورتارمغه چالیشملری اقتضا ایدر . اوروپا ، ترکیا دنیلن بو بیوك جسددن چیقمق اوزره بولنان روحی آنجق بوسایه‌ده یرنده طوته‌بیلیر . »

یدنجی باب

جماعات غیر مسلمه نك احوالی . — ارمنی قتولیكلر . — ارمنیلر . — ملكیتلر ومارونیلر . — لبنان . — اورتودوقسلر . — بلغار اكسارخلغی . — پروتستانلر .

اصلاحات خط همایونی جماعات غیر مسلمه نك امتیازاتنی تأیید وعنصر جسمانینك جماعت امورداخلیه سنه دها واسع برمقیاسده اشتراكنی تأمین ایتدكدن صكره [۱] عجبا جماعات مذكوره احوالنجه نه كبی تبدلات وقوعه كلمشدی ؟

بو نقطه ده ، بوخصوصی محیط ایچنده تاریخمزه علاقه سی اولان بعض مواد واردر ، كه تدقیق وتتبعه شایاندر . بوندن بشقه شرق مسئله سنك ، تعبیر دیكرله اوروپا دولتلری نقطهٔ نظرندن مقدرات عثمانیه مسئله سنك صحنهٔ سیاسیاته دین و مذهب كسوه سی آلتنده چیقدیغنی ودول اجنبیه نك بربرینی متعاقب حمایه لری آلتنه آلدقلری مذاهب مختلفه اربابنك احوال اجتماعیه سنه شدت تعلقی بولندیغنی اونوتماملیدر [۲] .

معلوم اولدیغی اوزره (روما) كلیساسنه ، پاپالق مقامنه تابع اولان شرق قتولیكاری ارمنی قتولیكلر ، مارونیلر ، روم قتولیكلر ویا ملكیتلر ، سریانیلر ، كلدانیلردر [۳]. هر برینك آیری پطریقی اولان بوبش جماعت خارجنده پاپالق مقامی

[۱] ۱۲۱ نجی صحیفه یه مراجعت .

[۲] مؤلفك (تركیا وحق مداخله) عنوانلی اثرینه مراجعت .

[۳] جماعات مذكوره دن هر برینك نفوسی ، پطریق وپسقپوسلرینك عددی بروجه آتیدر :

ارمنی قتولیكلر	۱۵۰,۰۰۰	نفوس ،	۱	پطریق ،	۱۵	پسقپوس
مارونیلر	۲۱۰,۰۰	»	۱	»	۱٤	»
ملكیتلر	۷۰,۰۰۰	»	۱	»	۱٤	»
سریانیلر	۲۵,۰۰۰	»	۱	»	۷	»
كلدانیلر	۲۲,۸۰۰	»	۲	»	۱۲	»

١٨٤٧ سنه‌سنده قدس پطریقلکنی احداث ایتدی، که حقیقت حالده صلاحیت مخصوصه‌یی حائز اولمق اوزره فسلطین پسقپوسلغی دیمکدر . بوندن بشقه پاپانك درسعادتده مقیم وکیلنه تابع اولان ولاتین رعایاسی دنیلن لاتینلروااردر.

برده مصرده پاپالق مقامی وکیلی موجود وقبط ملتندن برقسم جزئی بوکا تابعدر .

١٨٤٤ و١٨٤٥ سنه‌لرنده شرق‌قتولیك‌اقوامی آره‌سنده حصوله کلن اتحاد چوق زمان دوام ایتمدی . مارونی ، کلدانی ، ملکیت وسریانی جماعتلری بر آرالق ارمنی هیئت رهبانیه تابع اولدیلر ؛ آره‌ده موجود اولان دینی وملی اختلافات ، نهایت تفرقه‌یی موجب اولدی و بوتفرقه ایلك اوکجه ارمنی هیئت رهبانی آره‌سنده کورلدی . ارمنی قتولیك راهبلری ایکی فرقه‌یه ، دها طوغریسی ایکی مسلکه آیرلدیلر ؛ برنجی قسم (مه‌خیتاریست) لرك، ایکنجی قسم روما (پروپاغاندا) سنك حمایه‌سنده ایدی.

بری (وندیك)ده ، دیکری (پارس) ده کائن ایکی بیوك مکتب اداره ایتمکده اولان (مه‌خیتاریست)لر ارمنی ملتنك عنعنات تاریخیه‌سنی محافظه ایتمك ادعاسنده ایدیلر . بونلرك شاکردلری اولان رهبان ، جماعتك امتیازات جسمانیه وروحانیه‌سنك حقیقی مدافعلری صفتنی طاقینمشلردی .

(مه‌خیتاریست)لری رئیس طانیان‌قسم ملتك اك ذی‌اقتدار وزنکین‌طاقمی ایدی . بو قسمی اداره ایدن رهبان مبارزات مذهبیه وملیه‌ده ـ بر کون‌کلوب اداره‌لری آلتنه آله‌جقلرینی امید ایتدکلری ـ قتولیك اولمیان ارمنیلرك معاونتلرینه دخی مراجعت ایدییورلردی .

(پروپاغاندا) نك تربیه ایتدیکی ، یتیشدیردیکی رهبان ایله بونلرك طرفدارلری، بالعکس، شرق قتولیك مذهبنك‌عادات قدیمه‌سنی‌قالدیرمق ، جنس وملیتلری نه اولورسه اولسون بتون قتولیکلری لاتین مذهبی قواعدینه رعایت ایتدیرمك ایستین پاپالق مقامنك آمالنی ترویج ایلیورلردی .

بو ایکی فرقه آره‌سنده‌کی مبارزه ١٨٥٢ سنه‌سندن اول باشلادی . ذاتاً ١٨٤٦ سنه‌سنده ، پاپالق مقامی (پروپاغاندا) شاکرلرندن راهب (حاصون)ی ارکان ملتك رأینه مراجعت ایتمه‌دن ، درسعادت‌باش پسقپوسلغنه ترفیع ایتدی. ١٨٥٠ تاریخنده دها ایلری‌یه واردی : بش پسقپوسی طوغریدن طوغری‌یه

تعیین ایلدی ، باش پسقپوس دخی بونلر حقنده اجراسی لازم کلن مراسم روحانیه‌یی یاپدی . مخالفلر بوکا اعتراض ایتدیلر وکندی نقطهٔ نظرلرینی باب عالی‌یه قبول ایتدیرمکه موفق‌اولدیلر . باب عالی اول‌امرده ، جماعات غیرمسلمه رؤساسنك وظائف جسمانیه ایله دخی مکلف اولدقلرینی وبناءً علیه بونلرك محافظهٔ نفوذ واقتدارلرینه چالشمسی لازم کلدیکنی بیان ایدرك یکی پسقپوسلره برات ویرمدی .

مع مافیه برسنه صکره بش پسقپوسك مأموریتلری ـ آتیاً تعیین اولنه‌جق پسقپوسلرك اوته‌دن بری جاری اولان اصوله توفیقاً ملت طرفندن انتخاب ایدلملری شرطیله ـ حکومت عثمانیه‌جه تصدیق ایدلدی .

هیجان کسب سکونت ایتدی : فقط ١٨٥٢ سنه‌سنده اولکندن دها شدتلی بر صورتده باش کوستردی. سنهٔ مذکوره ظرفنده، (مه خیتاریست)لرك علیهنه متجاوزانه بر لسان ایله یازلمش بر رساله انتشار ایدنجه هیجان یکیدن باشلادی . کلیسالرده آیین روحانی اجرا ایدیلیرکن برچوق قاریشیقلقلر وقوعه کلدی ؛ منازعه‌لر ، مضاربه‌لر اولدی نهایت باش پسقپوسك عزلی ایچون باب عالی‌یه عرضحاللر ویرلدی .

بوحادثه اوزرینه مشکل برموقعده قالان باب عالی قتولیك باش پسقپوسی (خاصون) ك صاغ قولی مثابه‌سنده عد ایدیلن پطریق (صال ویبانی)نی عزل ایتدی؛فقط بیطرفانه‌حرکت ایتمش‌اولمق ایچون‌جماعت ایچنده تفرقه‌یه سبب اولان جمعیت‌ملیه‌یی دخی طاغیتدی .

١٨٥٦ خط همایونك جماعات غیر مسلمه امورینه عنصر جسمانینك دها زیاده اشتراکنی تأمین ایلین موادی ، ملیت طرفدارلرینك پاپالق مقامنی التزام ایدن رهبان علیهنده‌کی مخالفتلرنی تشدید ایتدی .

١٨٦٥ سنه‌سنده (سیس) ده اقامت ایدن (کیلیکیا) پطریقی قاتولیغوس سکزنجی (غره‌غووار پیه‌ر) وفات ایلدی . (کیلیکیا) قاتولیغوسلغی شرقده موجود اولان اون ایکی ارمنی قتولیك پسقپوسنك آمری اولوب پسقپوسلر حین تعیینلرنده بومقامه صداقت اوزره خدمت ایلیه‌جکلرینه یمین ایتمشلردی . پطریق (غره‌غووار)، مختاریت اداره‌سنی محافظه ایتمك‌عزم قویسنده اولدقدن یشقه ١٨٦٠ سنه‌سنده درسعادت ارمنی قتولیك باش پسقپوسلغندن کلیاً آیری

اولمق اوزره باب عالی نزدینه بر وکیل کوندرمش وبو حرکتی ایله پاپالق مقامنی خیلیجه راحتسز ایتمشدی .

ملی کلیسانك عادات وقواعدینه نظراً قاتولیغوسلق مقامی منحل اولدیغی زمان جماعت بر پطریق قائممقامی انتخاب ایدر وبو قائممقام پطریقك انتخابنه مأمور مجلسه ریاست ایلر .

پطریق قائممقاملغنه انتخاب اولنان (سەروپ فاویتیان) یدنجی (غرەغوار۔ پیەر) ك خلفنی انتخاب ایتمك ایچون بتون سر پسقپوسلری (لبنان) دە اجتماع ایدن مجلسە دعوت ایتدی ؛ فقط پاپالق مقامی مسئلەیە مداخله ایدرك سر پسقپوسلره امر اخیره قدر رأی ویرمەملرینی تبلیغ واخطار ایلدی . (سەروپ فاویتیان) پطریق قائممقاملغندن عزل ایدیلەرك یرینه (پروپاغاندا) شاکردلرندن (ملقون مازاریان) تعیین ایدلدی . آز چوق تصادفی اسباب مختلفەدن طولایی قاتولیغوسی انتخابه مأمور پسقپوسلرك عددی اون ایکیدن بشه تنزل ایتدی و ٢ ایلول ١٨٦٦ تاریخنده باش پسقپوس (حاصون) کیلیکیا پطریقلکنه انتخاب اولندی .

براز صکره ، پاپالق مقامی ارمنی کلیساسنك سربستی وامتیازاتنی الغا ایدن امر نامهٔ مشهوری نشر ایلدی [١] . کروه مخالفین ذاتاً ملت دشمنی عدایتدکلری

---

[١] اوزمانه قدر پطریق ویا قاتولیغوس، پطریقلك مقامی نزدنده مأموریتی بولنان سر پسقپوسلر ایله عادی رهبانك وحتی اعضای جسمانیەنك داخل اولەبیلدکلری مجلس روحانی طرفندن انتخاب اولنوردی . پاپالق مقامنك امرنامەسنه کوره بوندن صکره پطریق ، یالکز پسقپوسلر طرفندن انتخاب ایدیلەجکدی .

بو صورتله انتخاب اولنان پطریق ، عادات قدیمه خلافندە، پاپالق مقامنجه مأموریتی تصدیق ایدلەدن ایفای وظیفەیە باشلایەجقدی .

اولجه یالکز پطریقخانه مجلسنك موافقتی ایله اجرا ایدیلن بعض امور بوندن صکره پاپالق مقامنك مساعدهٔ مخصوصەسی اولمدقجه یاپیلەمیەجقدی .

پسقپوسلق مقاملری منحل اولدیغی زمان پطریق پاپانك درسعادت وکیلنك وساطتیله (روما) یه اوچ نامزد کوسترەجك ، بونلردن بری پاپا طرفندن تعیین اولنەجقدی . حال بوکه اولجه، منحل اولان پسقپوسلق مقامنك منسوب اولدیغی ادارهٔ روحانیه هیئت رهبانی ایله اعضای جسمانیەسی طرفندن اوچ نامزد آیریلیر ، بو اوچ نامزددن بری پطریق طرفندن تعیین ایدیلیردی .

پاپا ، پطریقك کوستردیکی اوچ نامزددن برینی مطلقا تعیینه مجبور اولمیوب آرزو ایدرسه خارجدن بر کیمسەیی دخی پسقپوس تعیین ایدەبیلەجکدی .

پسقپوسلر قاتولیغوسه صداقت یمینی اجراسندن منع اولنمشلردی .

بر آدمك انتخاب ایدلمسندن منفعل ایكن بو امرنامه‌یی كورنجه بسبتون حدتلندیلر . اركان ملت ، هیئت رهبان، حتی پسقپوسلر (روما)یه مراجعت ایدرك شكایت ایتدیلر ؛ استرحام ایلدیلر ؛ یالواردیلر . فقط (روما) هیچ متأثر اولمدی .

بونك اوزرینه جماعت حقوقنی بالذات مدافعه‌یه قرار ویردی ؛ باب‌عالینك حمایه‌سنه التجا ایتدی . شكایت مسموع اولدی ؛ باب عالی مخالفلرك عادات قدیمهٔ مذهبیه‌لرینی محافظه ایتملرینه موافقت ایلدی ؛ بالآخره یعنی ١٨٧٠ سنه سنده،مخالفلر « پاپالق طرفداری»ویا « حاصون طرفداری » دیدكلری هممذهبلرندن آیری اولمق اوزره بر ادارهٔ روحانیه تأسیسنه دخی مساعده استحصال ایتدیلر.

تفرقه تمامیله حاصل اولمشدی ؛ باش پسقپوس (حاصون) لك درسعادت بطریقی صفتنی آلمسی اوزرینه آرتق ائتلاف ایچون هیچ بر چاره قالمدی ظن ایدلدی . ذاتاً (واتیقان) ده اجتماع ایدن مجلس عمومیٔ روحانی (پاپا) نك لایخطیلكی نظریه‌سنی اعلان ایتمك اوزره ایدی ؛ شرق كلیسالری امتیازات مخصوصه‌سنك بو نظریه ایله قابل تألیف اوله‌میه‌جغی شبهه‌سزدی . (پاپا) اون دردنجی (بنوا) نك ٢٦ تموز ١٧٥٥ تاریخلی امرنامه‌سنده‌ارمنی ملتنك عادات ومراسم مذهبیه‌سنك قتولیك دینی ایله‌قابل تألیف اولدیغی وبونلره رعایت‌ایدلمك لازم كلدیكی بیان اولنمسنه رغماًپاپالق مقامی ارمنیلرك لاتین اولمسنی ایستیوردی.

بو تناقضدن صرف نظر ، پاپالق مقامی پادشاهك حقوقنه تجاوز ایتدیكنی خاطره بیله كتیرمیور كبی كورونیوردی . فی‌الحقیقه سلطان محمد ثانی طرفندن ١٤٥٣ سنه‌سنده بخش ایدیلن امتیازات موجبنجه بطریقلر ایله پسقپوسلر یالكز رؤسای روحانیه اولمیوب بلكه ریاست ایتدكلری جماعتلرك امور جسمانیه‌لرینی دخی اداره ایتدكلرندن پادشاهلر بونلرك انتخاباتنه نظارت ایتمك حقنی اوته‌دن بری ادعا واستعمال ایتمشلردر .

پاپانك درسعادت وكیلی (پلوئیم) ١٨٧٠ سنه‌سی نیساننده مخالف ارمنی راهبلرینی ایفای‌وظیفه‌دن، اجرای آییندن منع‌ایتدی. آرتق‌ایكی طرف بربرندن تمامیله آیرلمش دیمكدی . (غره‌غوریه‌ن) مذهبنده‌كی ارمنیلر ؛ همجنسلری اولان‌قتولیكلره كندی كلیسالرینی ومعاونتلرینی تكلیف ایتمش اولدقلرندن فرقهٔ مخالفه‌نك بونلره التحاق ایده‌جكی ظن اولنیوردی . ارمنی قتولیكلرینك ایكی‌یه

آیریله‌جقلری محققدی ؛ یالکز ارمنی قتولیك جماعتنك ثلثاننك دکل، سالف‌الذکر امرنامه‌یی رد ایتمش اولان مارونیلر ایله ملکیتلرك دخی پاپالق مقامندن آیرلملرینه انتظار ایدیله بیلیردی . شو حالده پاپالق مقامی ۳۵۰,۰۰۰ قتولیکی غائب ایده‌جکدی .

(پاپا) نك بویله بر تهلکه قارشیسنده ۱۸۶۷ تاریخلی امر نامه‌سنی کری‌یه آلمسه بیله جماعتك آرزوسی وجهله تفسیرایده‌جکی وائتلافه پك آز میال اولان قاتولیغوسك (روما) یه مربوطیتی محافظه‌یه چالیشه‌جغی امید اولنیوردی.

فقط براز صکره بو امیدك بیهوده اولدیغی آکلاشیلدی. مجلس عمومیٔ روحانی‌یه اشتراك ایچون (روما) کیتمش اولان (حاصون) درسعادته عودت ایدرك پطریقلك مقامنی اشغال ایتدکدن ماعدا پاپانك درسعادت وکیلی (پلوئیم) مخالف فرقه‌دن درت پسقپوس وقرق بش راهبك قتولیك مذهبندن اخراج ا لمش اولدقلرینی اعلان ایلدی .

آرتق ائتلاف احتمالی قالمامشدی ؛ حکومت حال حاضره کندی نقطهٔ نظرنجه بر نتیجه ویرمکه حق قزانمشدی . پاپالق مقامنك ۱۸۶۷ تاریخلی امر نامه‌سی علیهنده بولنانلری آچیقدن آچیغه التزام ایدن صدراعظم مخالفلرك ادعالرینی قانونه توفیق ایتمك ایستدی . پطریق (حاصون) ك براتی کری‌یه آلدی وبری مخالفلرك ، دیکری پاپالق مقامی طرفدارلرینك اولمق اوزره ایکی ارمنی قتولیك پطریقی طانیه‌جغنی بیان ایتدی . عالی پاشا بوبابده‌کی قرارك اسباب موجبه‌سنی شو یولده ایضاح ایدییوردی : « جماعات غیر مسلمه، مذهبلرینك آیینی اجراده سربستدرلر ؛ فقط امور جسمانیه‌لرنده قوانین دولته تابعدرلر . بونلرك رؤسای روحانیه‌لری مأمورین دولت مثابه‌سنده اولوب مأموریتلری طرف شاهانه‌دن تصدیق بیوریلور . حاصون افندی ارمنی قتولیك پطریقی صفتیله براتی آلدیغی زمان باب عالی مومی‌الیهك کیفیت انتخابنی اصول‌وشرائط مخصوصه‌سی داخلنده، دیکر جماعتلرك رؤسای روحانیه‌سی هانکی صفتی حائز ایسه‌لر اوصفتله تصدیق ایتمشدر . حالبوکه مومی‌الیهك پطریقلك مقامنه اقعادندن صکره پاپا طرفندن نشر ایدیلن امرنامه‌ده قتولیك پسقپوسلرینك تعیینی پاپانك مساعده‌سنه متوقف اولدیغی، پطریقلك مقامنك کافهٔ خصوصاتده رومایه تابع

بولندیغی بیان ایدلمشدر. حکومت یالکز ارمنیلرك دکل ، مارونیلرك ، کلدانیلرك، ملکیتلرك ، سریانیلرك بیله اعتراض ایتدکلری بویله بر مداخله‌یی قبول ایده‌مز.»

عالی پاشا بو اسباب موجبه‌یه ، قتولیکلرجه هیچ خوشه کیتمین ، فقط دیپلوماسی عالمنك بعض محافلنده پك زیاده تقدیر ایدیلان شو مطالعه‌یی دخی علاوه ایدییوردی : « قتولیك دینه‌یکی براعتقادی [پاپانك لایخطیلکی نظریه‌سنی] ادخال ایچون اجتماع ایدن بر مجلس عمومیٔ روحانی اعضاسی میاننده بولنان فرانسه‌نك و بتون خرستیانلق عالمنك اك مقتدر پسقپوسلری بو اعتقادی رد وجرح ایدییورلر. قتولیك بردولت اولان ایتالیا پاپالق حکومتنی ضبط ایلیور؛ اوستریا پاپالق مقامیله عقد ایتمش اولدیغی مقاوله نامه‌یی فسخ ایدییور ؛ اسپانیا هیئت رهبانه عائد اراضی‌یی املاك امیریه میانه کچیرییور. قتولیك حکومتلرجه بیله طانمیان برمقامك غیرمشروع مداخله‌سنی یالکز بز مسلمانلر ، قبول ایدرسه‌ك پك غریب اولور . »

پطریق (حاصون) ه ویریلن براتك استرداد اولنمسی اوزرینه مخالف ارمنیلر عادات قدیمه‌یه توفیقاً کندیلرینه بر پطریق انتخاب ایتدیلر . ارکان جماعتك رأیلرندن بشقه بر شیئه اتباع ایتمیه‌جك کبی کورینن دیاربکر پسقپوسی اختیار (کوپه‌لیان) اتفاق آرا ایله پطریق انتخاب ایدلدی . (روما) طرفندن انتخاب اولنان پطریقك جماعت نظرنده طانمدیغنی ارائه ایتمك فکریله یکی پطریقه (حاصون)ك عنوانی اولان طقوزنجی (پیه‌ر) نامی ویرلدی .

پاپالق مقامی طقوزنجی (پیه‌ر)ك انتخابی غیرمشروع وکأن لم‌یکن حکمنده اولدیغنی ١١ مارت ١٨٧١ تاریخلی امر نامه ایله اعلان ایتدی ؛ یکی پطریقك مأموریتنی باب عالینك تصدیق ایتمسنه مانع اولمق ایچونده (مادربد) سفیری (فرانکی) یی همان درسعادته کوندردی . (فرانکی) حکومت عثمانیه‌نك بتون قتولیکلره عائد اولمسه بیله یالکز ارمنی قتولیکلره عائد اموردن طولایی پاپالق‌مقامیله موجود اولان مناسباتی صورت قطعیه‌ده تنظیم وتعیین ایچون برنوع قونقوردا ، مقاونامه عقدینه مأمور ایدی .

مع‌مافیه‌عثمانلی هیئت وکلاسنك بومسئله‌ده استقلالنی محافظه ایتمك ایسته‌مسی پاپالق مقامنی برزمین ائتلاف بولمق ایچون مساعداتده بولنمغه مجبور ایتدی .

(پاپا) ۱۸٦۷ تاریخلی امرنامه‌یی تعدیل و تخفیف ایده‌جك صورتده ایضاحات ویردی [۱] . دیکر طرفدن باب‌عالی پاپانك وکیلی ایله عقد ائتلافه میال کوروندی؛ مذاکراتك هر ایکی طرفجه شایان ممنونیت بر نتیجه‌یه اقتران ایده‌جکی محقق عد ایدیلیرکن وقوعه کلن تبدل وکلا بتون امیدلری بوشه چیقاردی. هیئت وکلای جدیده، سلفلرینك وعد شفاهیلرینی طانیمدی . حال بوکه (فرانکی) بو وعده کووه‌نیوردی ؛ نهایت بر قونقوردا عقدینه امکان براقمیان بیانات آتیه ایله اکتفا ایدرك مذاکراته ختام ویردی : « حکومت‌عثمانیه، جماعات غیرمسلمه‌نك ادارهٔ ملکیه و جسمانیه‌سنده‌کی حقوقنی محافظه ایدر و بو جماعتلردن هر برینی امور دینیه‌لرینی سربستجه اداره خصوصنده مختار براقیر ، یعنی صرف مذهبه عائد اولان خصوصاته هیچ برصورتله مداخله ایتمز . »

پاپالق مقامی مذاکراتك صدر اعظم سابق طرفندن قبول ایدیلن زمین اوزرنده آرتق جریان ایده‌میه‌جکنه قانع اولدیغندن سالف‌الذکر اساس داخلنده برصورت تسویه‌عقدینه راضی‌اولدی ؛ بوصورت تسویه‌یه نظراً ارمنی قتولیکلرك امور مذهبیه‌لرینه مداخله ایدیله‌میه‌جکدی .

۱۸٦۷ امرنامه‌سنك سبب اولدیغی تفرقه‌یه کلنجه ؛ جماعته عائد املاکك تقسیمی ، ارمنی قتولیك جماعتی نامنك (حاصون) طرفدارلرنجه « کوپه‌لیان طرفدارلری » نامیله یاد ایدیلن مخالفینه تخصیصی بو تفرقه‌یی تشدیده سبب اولدی .

*
* *

۱۸۵٦ خط همایوننك نشرندن بری ارمنی ملتنك اکثریت عظیمه‌سنك داخل اولدیغی ارمنی غره غوریه‌ن جماعتی آره‌سنده اختلاف ظهور ایتمشدی.

[۱] بوایضاحاته نظراً برپسقپوسلق مقامی منحل اولدیغی زمان پطریقك آییره‌جغی اوچ نامزد پسقپوسلر و اعضای جسمانیه‌نك انضمام موافقتلریله تفریق اولنه‌جقلردی . پاپا بو اوچ نامزددن برینی آییره‌جق وپسقپوسلق مراسم روحانیه‌سی پطریق طرفندن ایفا ایدیله‌جکدر.

دیکر طرفدن پطریق جماعته‌عائد املاکی کمافی‌السابق کلیسا قانوننه توفیقاً اداره‌ایده‌جك واملاك مذکوره‌دن بری محلول اولنجه (واتیقان) ه مراجعت ایتمه‌دن معاملهٔ مقتضیه‌یی ایفا ایلیه‌بیله‌جکدر .

حکومت عثمانیه‌یه کلنجه ؛ پسقپوسلرك رسم تحلیفنی مناسب کوردیکی صورتده اجرا ایتدکدن صکره مأموریتلرینی تصدیق ایده‌جکدر .

مللی سائره‌ده اولدیغی کبی ارمنیلر آره‌سنده‌ده افکار جدیده افکار عتیقه ایله ، عنصر جسمانی عنصر روحانی ایله مصادمه ایدییوردی . ١٨٦٣ نظامنامه‌سی افکار جدیده اصحابنی بردرجه‌یه قدر ممنون ایتمشدی [*] . فقط ، روایته نظراً ، درسعادت پطریقی نظامنامه‌نك بعض تفرعاتنه رعایت ایتمیور ، برکون کلوب عنصر جسمانینك اداره‌ٔ روحانیه اوزرنده‌کی قونترولندن قورتولمق ایستیوردی .

پاپالق مقامی ارمنی قتولیکلری لاتینلشدیرمکه چالیشدیغی صره‌ده غره‌غوریه‌نلری دخی نظر دقتدن دور طوتمامشدی . ذاتاً غره‌غوریه‌ن جماعتی قتولیکلر ایله اتحاده میال کورونیوردی . فی‌الحقیقه بو جماعت آیین دینی نقطهٔ نظرندن روم اورتودوقس کلیساسندن زیاده (روما) کلیساسنه دها یاقین ایدی .

١٨٦٨ سنه‌سنده (پاپا) بونلری (واتیقان) مجلس عمومیٔ روحانیسنه دعوت ایتدی . (روسیه) حکومتی بودعوتك عقیم قالمسنه چالیشدی . سببی معلوم ایدی . بوکون (روسیه) داخلنده قالمش اولان (اچمیازین) بلده‌سی ارمنیلرك الکبیوك مرکز روحانیلریدر . برزمانلر (آنی) شهری کبی بورای‌ده ارمنستانك پایتختی اولمشدی . بونك ایچون (اچمیازین) ، وقتیله مستقل ایکن شمدی اوچ حکومت آره‌سنده تقسیم ایدیلن ارمنی ملتنه عائد خاطرات قدیمه ایله مالی ایدی . (اچمیازین) پطریقی ، یاخود قاتولیغوسی اداره‌ٔ روحانیه‌سنی — تقریباً ایکی‌ملیون تخمین ایدیلن عثمانلی ارمنیلری دخی داخل‌اولمق اوزره — بتون ارمنی ملتنه تشمیل ایتمك ادعاسنده‌در . حال‌بوکه قاتولیغوس (روسیه) حکومتنك برمأموری کبیدر ؛ حکومت‌عثمانیه جماعات غیرمسلمه‌نك امورجسمانیه‌لرنده رؤسای روحانیه‌یی عثمانلی مأموری صفتیله طانیدیغی کبی (روسیه) حکومتی‌ده بلکه دها صریح وقطعی برصورتده قاتولیغوسی حکومت مأموری عد ایدر . فی‌الحقیقه (بولوژه‌نیا Bologenia) دنیلن ارمنی کلیساسی نظامنامهٔ اساسیسنه نظراً اچمیازین پطریقلکی منحل اولدیغی زمان هیئت رهبان ومعتبران ملت ایکی نامزد آییرر ، (روسیه) ایمپراطوری بوایکی نامزددن برینی قاتولیغوسلغه انتخاب وتعیین ایدر . (روسیه) حکومتی پطریقخانه مجلسی اعضاسنك انتخابنه

[*] ١٣٣ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

دخی مداخله وحتی عنصر جسمانیدن برمدعیٔ عمومی واسطه‌سیله مجلسك مذاکراتنه اشتراك ایدر .

بناءً علیه (پترسبورغ) قابینه‌سنك پاپالق مقامی طرفندن واقع اولان تشبثاتی کمال دقتله تعقیب ایتمسی طبیعی ایدی. دیکر طرفدن (روسیه) حکومتی (واتیقان)ك ارمنی قتولیك جماعتی مسئله‌سنده غلبه‌سنی ایستیوردی؛ چونکه باب عالینك پاپالق مقامنك مطالبنه موافقت ایتمسندن مستفید اولمق وروسیه ارمنیلرینك قاتولیغوسی حقنده دخی عینی معامله‌یی تطبیق ایلمك فکرنده‌ایدی.

(اچمیازین) پطریقی ـ احتمال که (روسیه) حکومتنك تلقیناتی اوزرینه — ۱۸٦۸ سنه‌سی تموزنده مجلس عمومیٔ روحانیسده حاضر بولنمق ایچون (روما) دن واقع اولان دعوته جواب ویره‌جکی یرده پاپالق مقامنك وکیلی کبی صورت دائمه‌ده پایتخت عثمانیده بولنمق اوزره درسعادته بر پسقپوس کوندردی. بومأموریته تعیین اولنان پسقپوس (سیولالیان) طرفندن باب عالی‌یه تقدیم ایدیلن مکتوبده «بتون ارمنیلرك رئیس روحانیٔ معظمی، تنظیماتدن بری بخش ایدیلن سربستی‌یی بر صورت غریبه‌ده تفسیر ایدرك کندیسنی عموم قتولیك عالمنك رئیسنه بکزه‌دییوردی .

(روسیه) نك مقصدی پك آشکار اولدیغندن دولت عثمانیه بوبابده آلدانه‌مازدی . باب عالی (اچمیازین) قاتولیغوسی طرفندن درسعادتده برسفیر بولندیرلمسنك درسعادت ارمنی پطریقنك وظائفیله قابل توفیق اولمدیغی وحکومت نظرنده ارمنی غره‌غوریه‌نلرك رئیس روحانیسی پطریقدن عبارت بولندیغنی بیان ایدرك جواب رد ویردی .

بالآخره ، ۱۸۷۰ سنه‌سنده ، پاپالق مقامنك بتون ارمنی قتولیکلری بر مرکزه ربط ایتمك خصوصنده‌کی تشبثاتی عقیم قالنجه (روسیه) حکومتی تبدیل مسلك ایتدی ، قتولیکلری غره‌غوریه‌ن مذهبی رئیس روحانیسنك اداره‌سی آلتنه جلب ایتمك ایستدی . حتی بونلره کلیسالره عائد املاکك اعاده‌سنی واملاك مذکوره بدلاتنك خزینهٔ حکومتدن تسویه‌سنی وعد ایلدی.

شو تفصیلاتدن آکلاشیلدیغی وجهله ارمنی قتولیکلرك اختلافی ایله غره‌غوریه‌ن قاتولیغوسنك تشبثاتی آره‌سنده برارتباط ومناسبت موجود ایدی. (روسیه) نك بوکبی اختلافاتدن استفاده‌یه دائما مهیا بولنمسی دول غربیه‌نك قتولیك عالمنجه

دائمی بر ائتلاف حصوله کلمسنی آرزو ایتملرینه سبب اولیوردی . بودولتلرك نظرنده ائتلاف ایچون اك امین واسطه پاپا اون دردنجی (بنوا) نك ۲۵ تموز ۱۷۵۵ تاریخلی امرنامه‌سنه رعایت ایتمك ، یعنی شرق قتولیكلرندن امتیازات ملیه‌لرینك ترکنی طلب ایله‌مکدن عبارتدی .

*
* *

پاپالق مقامنك ارمنیلر حقنده‌کی تشبثاتی مارونیلر ایله ملکیتلری دخی هیجانه دوشورمشدی ؛ چونکه بونلرك دخی رؤسای روحانیه انتخابنده بعض امتیازات مخصوصه‌لری موجود ایدی . بوبابده‌کی اندیشه‌لری اساسسز دکلدی ؛ زیرا ۱۸۶۷ سنه‌سنده مارونی وملکیت پطریقلری (روما) یه جلب ایدیله‌رك امتیازات مخصوصه‌لرینك ترکی مسئله‌سی حقنده رأیلری استمزاج ایدلدی . پطریقلر بوبابده‌کی تکلیفلری مذاکره‌یه صلاحیتدار اولمدقلرینی سویلیه‌رك جواب رد ویردیلر . پاپالق مقامی ، یا آسیا ارمنی قتولیكلرینك اطاعتلرینی سوریه کلیسالرینه مثال اوله‌رق کوستروب بونلری‌ده دائرهٔ اطاعته جلب ایتمك ایستدیکی ، یاخود هریردن زیاده سوریه‌ده بین‌الخلق اعتقادات دینیه میانه کچه‌جك درجه‌ده اهمیتله تلقی ایدیلن امتیازاتك اخلالنی تهلکه‌لی کوردیکی ایچون اصرار ایتمدی .

پاپالق مقامی بومسئله‌ده جماعات مختلفه‌یه کوره دکیشمك اوزره ایکی درلو مسلك اتخاذ ایدییور وارمنیلر ایله کلدانیلرك اطاعتلرینی تأمین ایتمك دها قولای اوله‌جغنی امید ایلیوردی .

فقط ، یوقاریده بیان ایتدیکمز وجهله ، پاپالق مقامنك بوحسابده یاکلدیغی ۱۸۷۰ سنه‌سنده آکلاشیلدی .

*
* *

۱۸٤٦ نظامنامه‌سی موجبنجه جبل لبنانك اداره‌سنه مأمور ایکی قائممقاملغه بر مختلط مجلس علاوه‌سی ومختلط قضالر داخلنده اوچ بدایت محکمه‌سی تأسیسی [*] اوزرینه قتولیکلرك ، یعنی اکثریت اهالینك امتیازات سابقه‌لرندن مستفید اوله‌رق سربستجه حرکته مقتدر اوله‌جقلری شبهه‌سز ایدی . نظامات

[*] ۱۵٤ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

جديده‌نك قديم دره‌بكلك اصـولنی تدريجاً اورته‌دن قالديرمسی اوززينه حكم ونفوذ، ماروني هيئت رهبانه كچه‌جك كبی كورونيوردی .

مع مافيه باب عالی جبل لبنانده يالكز بر مذهبك تفوق ونفوذينه معترض بولنيور، ايالك اصـلاحات زمانندن بری اوغراشمغه مجبور اولديغی دره‌بكلك اصولی بقاياسنی يواش يواش قالديرمغه چاليشيوردی .

فقط ١٨٦١ سنه‌سنده، (فرانسه) نك سـلاح ايله مداخله‌سنی انتاج ايدن عصـياندن صـكره، حكومت عثمانيه جبلده يالكز بر خرسـتيان متصرف بولنديرمغه موافقت وحتی بومتصرفلك اوچ سنه مقامنده قاله‌جغنی تأمين ايتدی.

متصرفلغه تعيين ايديلن داود پاشا ايالك اوچ سنه‌يی اكمال ايتدكدن صكره (صيدا) ده بش سنه دها قالدی ومملكت، ماضيده امثالی كورلمه‌مش درجه‌ده، رفاه وسعادته نائل اولدی .

بونكله برابر باب عالی (اوروپا) قونترولنه اوزون مدت تحمل ايتمك ايسته‌ميور وخرسـتيان متصرفی بوقونترولك تمثال مشخصی عد ايدييوردی . حال سـابقی اعاده‌يه فرصت آرايوردی . باب عالينك بوبابده‌كی آمالی سـوريه قطعه‌سی مأمورلرينی فنـا بر يوله سـوق ايتدی. بتون مأمورلر لبنـانده‌كی خرستيان حكومتنی اورته‌دن قالديرمغه چاليشيرلرسـه باب عالی‌يه خدمت ايتمش اوله‌جقلرينه ذاهب اولمشلردی .

مأمورين حكومتك بومسلكی پك چابوق تأثيرينی كوستردی. غير ممنون اولانلره جسـارت كلدی؛ ١٨٦٦ سـنه‌سی اواخرينه طوغری خرسـتيان حكومتندن ممنون اولميانلر مملكتك قديم خاندانلرندن برينه منسوب بر رئيسنك تحت اداره‌سنده عصيانه تشبث ايتديلر. داود پاشـانك ژاندارمه‌لری طرفندن تعقيب ايديلن رئيس عصـات قيش موسمنی لبنـانك بوزلی تپه‌لری اوزرنده كچيرمكه مجبور اولدی واوراده هردرلو لوازمدن محروم قالدی، نهايت بيروتده‌كی دول اجنبيه قونسلوسلرينه التجا ايتدی، قونسلوسلرك توسطيله ممالك اجنبيه‌يه كيتدی .

اوصره‌ده باب‌عالی خرستيان متصرفك مدت مأموريتنی يكيدن تمديد ايتمكه مجبور اولمشدی. فقط بتون فرقه‌لرك كندی عليهنده‌كی تشبثاتندن طولايی نفوذ

واعتباردن محروم اولان داودپاشا بردن بره استعفاسنی ویردی ومحل مأموریتندن مفارقت امرینی آلمەدن استانبوله کلدی .

داود پاشا ، مکمل بر اداره مأموری اولمق ایچون لازم کلن اوصافك جملەسنی حائز اولملقله برابر ، مدت مأموریتنك صوك سنەلرنده نفوذینی غائب ایتدیکنی کورمشدی . فی‌الحقیقه ، هرکسك بشقەلرینه عائد اموالی غصب ومصادرەدن بشقه برشی دوشونمدیکی بویله نیم وحشی بر مملکتده خلقی قوانین ونظاماته رعایت ایتدیرمك قولای برشی دکلدی . اهالی بواخلاقده اولورسه هردرلو سوء استعمالاته ، حقسزلقلره میدان ویرمین برکیمسەنك برمدت صکره هرکسی غیر ممنون ایدەجکی آشکار ایدی . ایشته داود پاشانك بین‌الخلق فنا بر شهرت قزانمسی ونهایت مأیوساً ترك خدمت ایتمسی بوندن نشأت ایدییوردی .

باب عالی فرانقو افندی‌یی داود پاشایه خلف تعیین ایتدی . فرانقو افندینك هم خرستیان ، هم‌ده‌عرب اولمسی بومأموریته تعیینی اقتضا ایتمشدی . فقط باب عالی متصرفك دول معظمه‌جه تصدیق مأموریتنی استلزام ایدن تعهد دولیدن کندینی قورتارمق فکریله متصرف جدیدك مأموریتی ایچون بر مدت تعیین ایتمدی . ٣ حزیران تاریخلی ارادۀ سنیه‌ده « متصرفك دوام مأموریتی نفوذ حکومتی تأمینه مدار اوله‌جغی جهتله مملکتی قوانین دولته توفیقاً حسن اداره‌یه موفق اولدقچه مقامنده قاله‌جغی » بیان ایدیلیوردی .

قدیم بیزانس انتریقەلرینی خاطره کتیرن بوتدبیر عثمانلی دیپلوماتلرینك امید ایتدکاری نتیجه‌یی حاصل ایتمدی . دول اجنبیه قابینەلری فرانقو افندینك مأموریتی آنجق کندی موافقتلرینك انضمامیله کسب قطعیت ایده‌جکنی بیان وبوندن بشقه مومی الیهك لااقل اون سنه متصرفلقده قاله‌جغنك تأمین اولنمسنی طلب ایلدیلر .

نهایت یکی بر پروتوقول عقد اولنەرق متصرفك عزلی حقنده ٩ حزیران ١٨٦١ تاریخلی پروتوقولده موجود اولان احکام تأیید ایلدی [١] .

*
* *

بلغارلرك روم هیئت رهبانەنك حکم ونفوذی علیهنده‌کی مجادلاتی نتیجه‌سنده

[١] ١٤ تموز ١٨٦٨ پروتوقولی .

ایکی فرقه تشکل ایتمشدی. بو فرقه‌لر تعقیب ایتدکاری مقصد حقنده متحدالافکار ایسه‌لرده توسل ایدیله‌جك تدابیر خصوصنده بربرلرندن آیریلییورلردی. بری روم کلیساسندن آیری مستقل بر بلغار کلیساسی تأسیسنی، دیکری (روما) قتولیك کلیساسیله اتحادی التزام ایدییوردی [۱].

پاپالق مقامنه التحاق طرفداری اولان بلغارلر درسعادتده آیریجه بر جماعت تشکیلنه موفق اولمشلردی؛ ۱۸۶۱ سنه‌سنده رئیس روحانیلرینك ترك خدمت ایدرك ممالك اجنبیه‌یه فرار ایلمش اولمسی بونلرك ترقیاتنه مانع اولمقله برابر پایتخته یاقین محللرده، از جمله ادرنه‌ده بیکلرجه بلغارلر قتولیك مذهبنه کیرمشلردی [۲]. ادرنه والیسی صدر اسبق قبریسلی محمد پاشا (روسیه) نك آمالنه سد ممانعت چکن بو حرکتی الندن کلدیکی قدر تسهیل ایلیور، نفوذ اجانبه دشمن اولدیغنی آچیقدن آچیغه کوستریور، یالکز (فرانسه) حکومتنك بیطرفلغنه قانع بولنیوردی.

(پارس) قابینه‌سی، (روسیه) حکومتنك شبهه ایتدیکی کبی، قتولیك مذهبنك بلغارلر آره‌سنده نشر وتعمیمنه چالیشمیوردی. پرنس (غورچاقوف) هر طرفده فرانسز قونسلوسلرینك قتولیك بلغارلری التزام ایتدکارینی ادعا ایتدیکی حالده موسیو (طوونل)، فرانسه سفارتخانه‌سنه ویردیکی تعلیماتده اختلاف واقعك حلی ایچون الك مناسب تدبیرك وقتیله پرزرین و اوخری پسقپوس خانه‌لرینك لغویله روم اورتودوقس پطریقخانه‌سنه الحاقی زماننده قرارلاشدیریلان صور ائتلافیه‌نك تمامیٔ تطبیقندن عبارت اولدیغنی بیان ایدییوردی [۳]. موسیو (طوونل) ه نظراً روم اورتودوقس پطریقخانه‌سنك

[۱] صحیفه : ۱۵۷ — ۱۶۲

[۲] ادرنه پسقپوسی (خریسانته) کندی کندینه قتولیك مذهبنه کیرمش ودرسعادت بلغارقتولیکلرینه خدمت ایتمك اوزره استانبوله کلمشدی. فقط استانبول قتولیکلری بورجلرینی، عائدات مخصوصه‌یی تأدیه‌دن امتناع ایتدکلرندن پسقپوس روم اورتودوقس پطریقنه دخالت ایتمشدی.

[۳] ۱۷۷۰ سنه‌سنه قدر بلغارلرك کندی همجنسلرندن راهبلری واردی. تاریخ مذکورده روملر یدی بلغار پسقپوسنك آینه‌روزه نفی اولنه‌رق یرلرینه روم پسقپوسلرك تعیینی ایچون باب عالینك مساعده‌سنی استحصال ایتدیلر. یواش یواش بیوك رتبه‌ده‌کی رهبانك کافه‌سی روم اولدی.

وحدتی ، منافع عدیده‌سنه بناءً ، اخلال ایدلمه‌ملی ؛ فقط بلغار جماعتنك‌ده ، او زمان وعد ایدلدیکی اوزره ، کندی جنسندن متروبولید و پسقپوسلری بولنملی ایدی . آنجق بو صورتله شکایتلرك اوکی آلنه‌بیلیردی . فرانسز ناظرینك فکرنجه ، بیوك رتبه‌لی رهبانك تشکیلات حاضره‌سنه نظراً بو اصلاحاتی همان موقع تطبیقه وضع ایتمك ممکن دکلدی ؛ لکن روم راهبلرینك بلغارلری روملاشدیرمغه چالیشملرینه وبلغارلرك هیئت رهبانك تشبثاتنه قارشی بالطبع مقاومت ایتملرینه نهایت ویریله‌بیلیرسه طریق اصلاحاتده بیوك بر آدیم آتیلمش اولوردی . بلغار ملتی روم هیئت رهبانی طرفندن دوچار حقارت اولور، صویولور ایسه بالطبع پطریقخانه‌ده بولمقدن قطع امید ایتدیکی معاونتی خارجده آرار ؛ باب عالینك قتولیك مذهبنده‌کی تبعه‌سی آره‌سنده آرتمه‌سنه مسامحه ایتدیکی تفرقه نهایت بلغار جماعتنك علیهنه دونر ایدی . او زمان امور مذهبیه امور سیاسیه صره‌سنه کیرردی .

(فرانسه) حکومتی ، بو صورتله ، هم بلغارلری ممنون ایتمکه ، هم‌ده حکومت عثمانیه ایله پطریقخانه‌نك منافعنی توحیده چالیشیوردی .

پطریقخانه‌دن آیرلمق طرفداری اولان فرقه ، ١٨٦٢ سنه‌سنده ، روم پطریقنه مراجعت ایدرك ائتلاف تشبثنده بولندی . صرف بلغارلرله مسکون محللره بلغار پسقپوسلر تعیینی ، اهالیسی مختلط محللرده پسقپوسلرك اکثریت اهالینك رأییله انتخابی ، پطریقخانه ایله بلغارلر آره‌سنده‌کی مناسباتك صرف امور دینیه‌یه حصرنی ، (سینود) مجلسنك نصف نصفه بلغارلرله روملردن مرکب اولمسنی ، بلغار هیئت رهبانی ایله پطریقخانه آره‌سنده‌کی دائمی بر واسطه اولمق اوزره درسعادتده بر بلغارباش پسقپوسنك بولندیرلمسنی، درسعادتده نصف اعضاسی روحانی و نصف دیکری جسمانی اولمق و مأمورین عثمانیه‌دن برینك تحت ریاستنده بولنمق اوزره بر مجلس تشکیل ایدیله‌رك بو مجلسك بلغارلرك منافعنی محافظه و اداره ایله مکلف بولنمسنی ، مجلس مذکور اعضای جسمانیه‌سندن برینك حکومت ایله جماعتك مناسباتنده ملت رئیسی عد ایدلمسنی تکلیف ایتدی .

باب‌عالی ، شرائط مذکوره‌نك کافه‌سنی تصویب ایتمه‌مکله برابر ، حصول

ائتلافی جداً آرزو ایدییوردی ؛ افتراق طرفدارلری طرفندن واقع اولان تکلیفلری تدقیق ایچون ۱۸۶۳ سنه‌سی کانون ثانیسنده روم و بلغارلردن مرکب بر هیئت مخصوصه تشکیل ایتدی . مع‌مافیه ائتلاف حصوله گلمدی ؛ بر چوق سنه‌لر بلغار و روملرك متقابل شکایتلری ایله گچدی ؛ روملر نسبةً دها زیاده عنف وشدتله حرکت ایدرك بلغارلره اولان خصومتلرینی روسلره ده تشمیل ایدییورلر و بونلری پطریقخانه‌نك، یعنی شرق اورتودوقس کلیساسنك منافعنی اخلال ایتمکله اتهام ایلیورلردی .

او صره‌ده حکومت عثمانیه ، جابجا قیالقلرله مستور بر دکزده پوصله‌سز قالمش برقپودان کبی، تعقیبی لازم کان طریقی آرایوردی. فی‌الحقیقه ایکی فنالقدن برینی انتخابده مضطر قالمشدی ؛ چونکه یا پطریقخانه نفوذینك آزالمسنی انتاج ایده‌جك اولان افتراقی قبول ایدرك روملری حدتلندیره‌جکدی ، یاخود بلغارلرك آمالنی ترویج ایتمیه‌رك اجانبك نفوذی آلتنده قالملرینه و حکومته مشکلات عظیمه چیقارملرینه راضی اوله‌جقدی .

قطعی بر قرار ویره‌مه‌مکدن متحصل ترددلر ایچنده قالان وکلای عثمانیه کرید عصیاننده روم راهبلرك مهم بر رول اوینادقلرینی ، روملرك عصاته اعانه طوپلادقلرینی مشاهده ایتدیکی زمان بلغارلرك کافهٔ مطالبنی قبول ایده‌جك کبی کوروندیلر . یونان عنصرینك روحانی و سیاسی نفوذینی دولت عثمانیه‌نك معروض بولندیغی تهلکه‌لرك الك بیوکی اولمق اوزره تلقی ایدییورلردی. بلغارلر، بو موقت حالت روحیه‌دن استفاده ایتمك املنه دوشه‌رك ادعالرینی تدریجاً یوکسلتمکه باشلادیلر و برقاچ آی اول راضی اولدقلری مساعداتدن دخی واز گچدیلر . ائتلاف ایچون ایکی لایحه حاضرلدیلر . حکومت عثمانیه ، (سینود) مجلسنجه رد ایدلمیه‌جکی مأمول اولان بو لایحه‌لر حقنده بیان مطالعه ایدلمسنی پطریقخانه‌یه امر ایتدی. پطریق هرایکی صورت ائتلافك قوانین مذهبیه‌یه مغایر اولدیغی ، بو مسئله‌یی آنجق بر مجلس عمومی ملینك حل ایده‌بیله‌جکنی ، کندیسنه کلنجه ، شمدی‌یه قدر حقوق و صلاحیتی خارجنه چیقمدیغنی بیان ایلدی .

بر مجلس روحانی عقد اولنمسی فکری (یونانستان) ، (رومانیا) و (صربستان) کلیسالرنجه مظهر تصویب اولدی. حقوق سیاسیه نقطهٔ نظرندن

دیکر کلیسالر درجه‌سنده مستقل اولمیان (روسیه) کلیساسی اول‌امرده ، عثمانلی اسلاولری حقنده‌کی محبتنی ایما ایله اکتفا ایدرك هیچ بر طرفی التزام ایتمه‌مك ایستدی . روسلرك بو ظاهری احترازلری ، خفیاً بلغارلرك طرفنی التزام ایتملری باب عالینك تلاشنی آرتیردی . چونکه باب‌عالی ، اوزمانه قدر تشکیلات اداره‌دن ، بناءً علیه رؤسادن محروم اولان بلغار ملتنه آز چوق بر مختاریت مذهبیه ویریلیرسه رؤسای روحانیه‌نك ملت باشی و بالآخره عصات رؤساسی اوله‌جغنی بیلیوردی . ایلریده تعیین اولنه‌جق بلغار پسقپوسلری ایله پطریقخانه آره‌سنده هیچ اولمازسه بر سلسلهٔ مراتب رابطه‌سی محافظه اولندیغی تقدیرده ـ بو رابطه نه قدر ضعیف اولورسه اولسون ـ احتمال‌که تهلکه قسماً بر طرف ایدیله‌بیلیردی . وکلای عثمانیه بو جهتلری ملاحظه ایتدکلری زمان ، وقتیله آز قالسون قبول ایده‌جکلری صورت تسویه‌نك انتاج ایده‌جکی تهلکه‌لری کوردیلر .

مع‌مافیه روس (سینود) مجلسی‌اوزون مدت ساکت قاله‌مازدی . بو مجلس اتخاذ ایتدیکی بر قرارایله هرکسك کوزینی آچدی . یا (روسیه) نك مسلکنی تقبیح ایتمك ، یاخود مجلس عمومیده یالکز قالمق شقلرندن برینی اختیاره مجبور اولمامق ایچون بر مجلس عمومیٔ روحانی عقدی تکلیفنی رد ایتدی . بوحالده ، روس مأمورلری طرفندن اعتدال ایله حرکت نصیحتی آلان ، بلغارلر ادعالرندن واز کچمك لزومنی آکلادیلر ؛ بر آرالق شرائط آتیه ایله ائتلاف حاصل اوله‌جغی ظن ایدلدی : پطریق ، ملیتلری نه اولورسه اولسون بتون اوروپای عثمانی اورتوقسلرینك رئیس عمومیٔ روحانیسی صفتنی محافظه ایده‌جك ، بلغارلرك کندی جنسلرینه منسوب پسقپوسلری بوانه‌جق .

ظاهرآ غایت بسیط کورینن بوصورت ائتلاف تطبیقاتده مشکلات عظیمه‌یی داعی‌ایدی . فی‌الحقیقه بلغاروروم پسقپوسلرینك دوائرروحانیه‌سی‌نه‌صورتله تعیین وتحدید ایدیله‌جکدی ؟ اکر ، بوبابده روم‌وبلغار اهالیدن هر برینك اکثریت نفوسی‌اساس‌اتخاذاولنه‌جق‌ایسه‌یالکز اصل بلغارستانده دکل، بلغارلرك اکثریتی تشکیل ایتدکلری (ماکدونیا) و (تراکیا)ده دخی بیوك راهبلر (اسلاو) اوله‌جق دیمکدی . (تسالیا) و (ئه‌پیر) حوالیسی خارج قالمق ودرسعادتده‌کی ایکی یوزبیك‌روم‌داخل اولمق اوزره‌بتون بالقان شبه جزیره‌سنده ٥٠٠,٠٠٠دن

زیاده روم بولنمدیغی نظر دقته آلنیرسه روم پسقپوسخانه‌لرینه نه قاله‌جقدی ؟

مسئله ، پك قارانلق کورونیوردی . بلغارلر بیله (روسیه) نك نفوذیله وقوعه کله‌جك افتراقك نتایجنی فنا بولیورلر ؛ روسجه تدریساتك منع اولنه‌جغنی ، بلغار راهبلری یتیشدیرمك ایچون بالذات رهبان مکتبلری آچه‌رق ایجاب ایدن معلملری صربستاندن ویا اوستریانك اسلاو مملکتلرندن جلب ایده‌جکلرینی سویلیورلردی .

نهایت ، حکومت عثمانیه حد ذاتنده تهلکه‌لی اولان وکندی نظرنده روس دیپلوماتلرینك اثر تزویراتندن بشقه بر شی اولمیان تحریکاته نهایت ویرمك مقصدیله ۱۸۷۰ سنه‌سی اوائلنده ـ بشقه بر چاره بوله‌مدیغندن ـ اختلافك بر فرمان ایله حل ایدلمسنی قرارلشدیردی . روم پطریقخانه‌سی خارجنده اوله‌رق بر بلغار اکسارخخانه‌سی تأسیس ایتدی وبو صورتله دولتك خرستیان تبعه‌سندن اك مهم بر قسمنك عنعنات تاریخیه‌سنه موافق بر حرکتده بولندی .

باب عالی ، غایت مهم بر ایشه قرار ویرمشدی . روس (پان اسلاویزم) نك آماله آلت اولمقدن ایسه عثمانلی (اسلاویزم) نی تسهیل ایدییور کبی کورونمکده ایدی ؛ بو ایکی مسلك آره‌سنده‌کی فرق آشکار اولدیغی کبی صربستانك روس پولتیقه‌سی علیهنده حرکت ایتمسی ایکنجی شقك منافع عثمانیه‌یه موافق اولدیغی ظننی حاصل ایدییوردی . فی الحقیقه (پان اسلاویزم) ، ممالك عثمانیه‌یی دوچار انقسام ایتمك جهتنه معطوف اولدیغی ایچون ، بیوك بر تهلکه ایدی ؛ فقط مسئله اساسندن تدقیق اولنور ایسه (پان اسلاویزم) دنیلن شیئك عملی بر مسلك اولمقدن زیاده حریصانه بر نظریه‌دن عبارت بولندیغی ، بالقان اسلاولرینك مختاریت اداره‌یه نائل اولنجه (پان اسلاویزم) طرفدارلرینه خدمت ایتمك شویله طورسون ، بلکه بونلره دشمن اوله‌جقلری خاطره کلزمیدی ؟ بنم قناعت وجدانیه‌م بودر ؛ امید ایدرم که زمانمزك وقایع سیاسیه‌سی آلدانمدیغمی اثبات ایده‌جکدر .

هرنه ایسه ، باب عالی ایچون ، شرق (اسلاویزم) مسلکنك بر طرفدن کندیسنی محافظه‌یه مدار اوله‌جغنی ، دیکر طرفدن انقسام تهلکه‌سنه دوچار ایده‌جکنی صاقلامق ممکن دکلدی .

۱۱ مارت ۱۸۷۰ تاریخلی فرمانده دنیلیوردی که : « بلغار جماعتنه عائد

كافهٔ امور مذهبیه مجدداً تأسیس ایدیلن اكسارخخانه طرفندن رؤیت ایدیله‌جك وبو اكسارخخانه‌نك معیتنده لزومی قدر متروپولید وپسقپوسخانه‌لر بولنه‌جقدر. اكسارخ ، صورت دائمه‌ده اكسارخخانه‌ده اجتماع ایده‌جك اولان بلغار سینود مجلسنك رئیس روحانیسیدر . اكسارخخانه ، اورتودوقس كلیساسنك قوانین اساسیه‌سنه موافق اوله‌جق وبلغار راهبلرینك امورینه وپسقپوسلریله اكسارخك انتخاباتنه روم پطریق خانه‌سی طرفندن مداخله وقوعنی منع ایده‌جك صورتده تنظیمی مقرر اولان نظامنامه‌یه توفیقاً ایفای وظیفه ایلیه‌جكدر . درسعادت پطریقی ، اورتودوقس مذهبی ایجابنجه اكسارخه اعطاسی ایجاب ایدن تصدیق مأموریت امرنامه‌سنی ویره‌جكدر . بلغار آیین روحانیسنده قوانین مذهبیه‌یه رعایت ایدیله‌جك وپطریقك اسمی ذكر اولنه‌جقدر . »

پطریق (غره غووار) بش ملیون اورتودوقسی پطریقخانه‌نك اداره‌سندن اخراج ایدن فرمانی آلدیغی زمان بونك قوانین مذهبیه‌یه مغایر وپطریقلك مقامنك امتیازات ومعافیاتنی مخل اولدیغی بیان ایتدی . هر ایكی طرف ایچون واجب الرعایه بر قرار اتخاذی آنجق مجلس عمومیٔ روحانینك صلاحیتی جمله‌سندن اولدیغندن بویله بر مجلسك انعقادی لزومی یكیدن درمیان وتكرار ایلدی. صدراعظم عالی پاشا پطریقه یازدیغی تذكره‌ده حكومتك نه‌دن طولایی بو مسلكی اتخاذ ایتدیكنی ایضاح ایدرك مسئله‌نك تكرار موقع مذاكره‌یه وضعنه لزوم اولمدیغنی بیلدیردی [*]

پطریق هیچ بر طرفدن معاونته مظهر اولمدی ، حتی ابراز آثار محبت ایدنلر دخی بولنمدی . یونانیلق فكرینك جماعات غیر مسلمه آره‌سنده نه‌درین اختلافلره سبب اولدیغی بو وسیله ایله‌ده آكلاشیلدی . ١٨٢١ سنه‌سنده ، اولاحلر فنارلیلر ایله روم هیئت رهبانیی مملكتلرندن طرد وتبعید ایتمشلردی. ١٨٧٠ ده ، بلغارلر دخی بویوندروقدن قورتولدیلر ، تركلر طرفندن مظهر

[*] ١١ مارت ١٨٧٠ تاریخلی فرمان همایون ، بلغارلرك سكز سنه صكره نائل اولدقلری مختاریت سیاسیه‌یه مبدأ عد اولنه‌بیله‌جكندن ١٨٦٧ دن بری دوام ایدن اختلافات مذهبیه‌نك بو صفحه‌سنه متعلق اولان وثائقی تدقیق ایتمك الزمدر. بونك ایچون صدراعظم عالی پاشانك روم پطریقنه كوندردیكی تذكرهٔ جوابیه‌نك ٢٨ مارت ١٨٧٠ تاریخلی اولوب تاریخ مذكوردن برقاچ كون صكره (توركی) غزته‌سنده نشر ایدلدیكنی بیان ایتمكی فائده‌دن خالی كورمدم .

معاونت اولدیلر ، ممالك عثمانیه‌ده بولنان جماعات غیر مسلمه‌نك کندیلرینه طرفدار اولدقلرینی کوردیلر .

روم کلیساسنده ظهور ایدن تفرقه ونفاق حقنده‌کی معلومات مختصره‌یی اکمال ایچون روم پطریقخانه‌سنك ، اکسارخخانه مسئله‌سندن بشقه اوله‌رق ، عنصر جسمانینك مخالفتنه قارشی‌ده کندیسنی مدافعه ایتمك مجبوریتنده قالدیغنی علاوه ایتملی‌یم . تنظیمات نتیجه‌سنده جماعتك امور جسمانیه‌سنه اولکندن دها واسع مقیاسده اشتراك ایدن عنصر جسمانی روم کلیساسنده دکل ، جماعات سائره میاننده دخی رؤسای روحانیه‌یه مخالفت ایدییورلردی . روم جماعتی بو نقطهٔ نظردن‌ده ایکی‌یه ، پطریق وسربستی طرفدارلرینه آیرلمشدی ؛ هر ایکی طرفك جرائد یومیه‌سی موجود اولدیغندن مباحثه ومناقشه اکسیك اولمیوردی . حتی بر چوق دفعه‌لر حکومت عثمانیه بوایشه مداخله‌یه مجبور اولدی [۱] .

*
* *

کتابك برنجی قسمنده [۲] ممالك عثمانیه‌ده پروتستان ملتنك صورت ظهور وتشکیلنه دائر معلومات مختصره ویردیکم صره‌ده انکلیز و آمریقالیلرك پروتستانلغی نشر وتعمیم ایچون واقع اولان تشبثلرندن مطلوب وجهله فائده حاصل اولمدیغنی وباب عالینك پروتستانلغك انتشارینی آسایش عمومی ایچون تهلکه‌لی عد ایدرك بوکا مانع اولمغه چالیشدیغنی سویلشدم .

بیوك (بریتانیا) وشمالی (آمریقا) نك پروتستان جمعیتلری بالخاصه ، اصلاحات خط هما یونك بخش ایلدیکی مساعداتدن بالاستفاده ، ۱۸٦۰ سنه‌سندن صکره تزیید غیرت ایلمشلر و حکومت عثمانیه ایله صورت جدیده‌ده پیدای مناسبات ایتمشلردی . ۱۸٦٤ سنه‌سنده وقوعه کلن بر حادثه ممالك عثمانیه‌ده بولنان متعدد پروتستان جمعیتلرینی تلاشه دوشوردی . پروتستانلغی قبول ایتمش اولان بش مسلمان ـ که بری امام ایدی ـ استانبول خانلرنده وعظ ایده‌رك دین محمدی علیهنده تفوهاتده

[۱] ۱۸۸۲ سنه‌سنده سربستی طرفدارلرینك مروج افکاری اولان (نئولوغوص) غزته‌سنك مدیری قتل ایدلدی .

[۲] ٦۰ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

بولنیورلردی . بونلرك حیاتی بر چوق دفعه‌لر تهلكه‌ده‌قالدی ؛ پایتخت‌اهالیسنك غلیان افكارندن قورتولدی [۱] .

حكومت عثمانیه دین اسلام علیهنده تحریكاتده بولنان مرتدلری حبس ایتدیردی ، (آنغلیقان) میسیونرلرینه مطالعه صالونی ودرسخانه خدمتنی ایفا ایدن خانلری قپاتدی ، افكار عامه‌یی تسكین ایتمك املیله پروتستان مذهبنه متعلق كتب ورسائل صاتیلان دكانلر مأمورین ضابطه‌جه سد وتختیم ایدلدی .

بوصوك تدبیر، انكلیز تبعه‌سی مسكنلرینك‌مصونیتنی اخلال ایتدیكی ایچون اعتراضات محقه‌یه هدف اوله‌بیلیردی ؛ فی‌الحقیقه براز صكره سد ایدیلن‌دكانلرك آچیلمسنه مساعده ایدلدی . فقط پروتستانلغی نشر وتعمیم خصوصنده فرط غیرت كوسترنلر « انجیل كتابلرینی مجاناً مسلمانلره ویردكاری ، سوقاقلرده واپورلرده طاغیتدقلری ، [۲] واهل اسلام ایچنده توزیع ایدیلن كتب‌ورسائل میاننده دین محمدی حقنده حقارت آمیز تعبیراتی حاوی آثار دخی بولندیغی[۳] جهتله » حكومت عثمانیه معذور عد ایدیله‌بیلیردی .

استانبول محلاتنده شو مألده‌سوزلرك سویلندیكی ایشیدیلیوردی : «كندی اولرنده ، یاخود معبدلرنده اللهه عبادت ایتسونلر ! ایستدكاری یرده مكتب آچسونلر وایستدكاری كبی اداره ایتسونلر ! فقط كندی مملكتمزده دینمزك علیهنده تحریكاتده بولنورلر وبزم آره‌مزده بو تحریكاته طرفدار آرارلرسه قانونلرمزك حمایه‌سی سایه‌سنده نائل اولدقلری مهماننوازلغی سوء استعمال ، دوستلق پرده‌سی آلتنده اك مدهش بر دشمن كبی حركت ایتمش اولورلر . بو ایسه محق دكلدر . بویله بر حقارته بلا اعتراض تحمل ایدرسه‌ك الله بزی تلعین ایدر . » [٤]

---

[۱] پروتستان میسیونرلرینه متعلق مخابرات ، ماوی كتاب . ۱۸٦٥ . سیر (هانری بولوەر) ك ۷ ایلول ۱۸٦٤ تاریخلی تلغرافنامه‌سی .

[۲] سیر (هانری بولوەرك) ك ۱۸ ، ۲۷ تموز و ۲ آغستوس ۱۸٦۷ تاریخلی تلغرافنامه‌لری .

[۳] سیر (هانری بولوەر) ك لوندره پروتستان جمعیتنه یازدیغی ٤ آغستوس ۱۸٦٤ تاریخلی مكتوبندن .

[٤] سیر (هانری بولوەر) ك ۲۷ تموز ۱۸٦٤ تاریخلی تلغرافنامه‌سندن.

(انکلتره) سفیری بو سوزلرك دلالت ایلدیکی هیجان افکاری مصور اولەرق لورد (روسل) ە کوندردیکی بر مکتوبده کندی طرفندن شوصورتله ادارهٔ لسان ایدییوردی : « ذات اصیلانەلرنجه مجهول دکلدرکه ترکیاده انجیل سربستجه توزیع اولنور وحتی طبعنه بیله مساعده ایدیلیر . هر جنس وملتدن آدملر ، حتی ترکلر ، پروتستان اولیورلروهیچ برطرفدن تضییق کورمیورلر. بر ویا ایکی سنەدن بری ترك پروتستانلر کلیسایه تحویل ایدلمش اولان برانکلیز مکتبنده هر بازار کونی ایکی دفعه ترکجه لسانیله عبادت ایدییورلر . حقیقتی سویلمك لازم کلیرسه دییه‌بیلیرم ، که دین محمدی اربابنك پروتستانلر حقنده کوستردیکی مساعدات وسربستی جداًشایان تقدیردر ؛ بو مساعدات وسربستی‌یه خرستیان حکوماتده بیله تصادف ایدیله‌مز . . . فقط ، خان وقهوه خانه کبی هرکسك کیروب چیقدیغی محللرده وعظه قالقیشان وبین‌الخلق تولیدهیجان ایدرك مملکتده‌خرستیانلغك انتشارینی تسهیل‌دکل ، بوکا مانع اولان کیمسه‌لری‌مدافعه ایتمك بنم ایچون ممکن دکلدر . » [١] .

سیر (هانری بولوەر) ك افکار ذاتیه‌سی معلوم اولنجه بتون میسیونرلر مشارالیه علیهنه‌دوندیلر ، شکایته باشلادیلر . میسیونرلر طرفندن لورد (روسل) ە یازیلان برمکتوبده‌دنیلیوردی که : « بزی تدبیرسزلکله‌اتهام وغیرت‌وصداقتمزی سوء تفسیر ایدییورلر . بو اتهاماته قارشی بتون وجدانمزله پروتستو ایدرز . حریت مقدسهٔ وجدان دنیلن شی نه اولیور ؟ حریت وجدان ، انکلیز ملتنك مطالبنی ترویجه مجبور اولدیغی شبهه‌سز بولنان بر مملکتده اخلال ایدیلیور . .

[١] میسیونرلرك حمیسی وطرفدارا‌ولان لورد (استراتفورد دوره‌دقلیف) اوصره‌ده درسعادت سفیری اولسه‌یدی بالطبع خلفی کبی ادارهٔ لسان ایتمزدی . (استراتفورد) ، ١٨٥٦ سنه‌سی‌کانون ثانیسنده ـ قسم مخصوصنده بحث‌ایلدیکم ـ مرتدلر مسئله‌سی مذاکره اولنورکن ، فواد پاشایه کمال عنف وشدتله شوسوزلری سویلشدی: « دینکزدن، خلیفه‌کزدن بکا بحث ایتمیکز ؛ بونلرك هپسی مناسبتسز شیلردر . بر مملکت بشقه‌لرینك معاونتنه محتاج بولنور ، بو مملکت ایچون بشقه‌لری قان دوکر ایسه خرستیانلق نامنه ایستدیکم شیلری کندیسندن استحصاله حق قازانیلمش اولور . » فواد پاشا : « ایستنیلن شی ترکیانك حیاتی ایسه . . . » جمله‌سیله جواب ویرمك ایسته‌مش ، فقط سوزینی متألمانه بر باش اشارتیله اکمال ایتمشدی .

سـفیرك احترازی ، ترددی معناسزدر ، ترکیـاده سربستیٔ مذاهب قاعده‌سی ایچون تهلکه‌لیدر . » [١] .

مع مافیه ، میسیونرلرك شکایات وتشبثاتنه رغماً ، (انکلتره) خارجیه‌نظارتی سیر (هانری بولوه‌ر) ه وکالت ایدن مصلحتکذاره‌شو تعلیماتی ویردی : مسافر اولدقلری مملکتك عادات وحسیاتنی تحقیر ایدر یولده بر حرکتده بولنمامه‌لرینی میسیونرلره توصیه واخطار ایتمك ، آسایش عمومی‌یی اخلال ایده‌بیله‌جك هر درلو افعال وحرکاتدن توقی ایلك [٢] .

بو مناقشات آره‌سنده انکلیز هیئت رهبانیجه بغیر حق اتهام ایدیلن حکومت عثمانیه حقك کندی طرفنده بولندیغنی بیلدیکی ایچون سـکون واعتدالنی تماماً محافظه ایدییوردی . عالی پاشا ١٩ کانون‌ثانی ١٨٦٥ تاریخیله (لوندره) سفارت عثمانیه‌سنه کوندردیکی تعلیماتده دییوردی که :

« سلطنت‌سنیه ممالك شاهانه داخلنده‌کافهٔ ادیان ومذاهبك سربستیٔ اجراسنی اصلاحات خط همایونی ایله تأمین وتأکید ایتمشـدر . خط همایونك بوبابده‌کی مواعد وموادینه حرفیاً رعایتده‌اصلا قصور ایتمه‌مشدر .. . امنیت تامه ایله‌بیان ایدرزکه ممالك عثمانیه‌ده مقیم خرستیان مذاهبی اربابنك کافه‌سی آوروپانك اکثر ممالك خرستیانیه‌سنده بوله‌میه‌جقلری حقوقه نائل اولمشلردر. (انکلتره) دخی مستثنا اولمامق اوزره [٣] دیکر حکومتلرده سربستیٔ وجدان قاعده‌سنك تابع اولدیغی قیوداتی بوراده ذکر ایتمکه‌لزوم یوقدر ... بو مطالعاتی ایراد ایتمکدن مقصدم ، بزم حقمزده بر از دها عفو و مسـامحه ایله حرکت ایدلمـسنی طلب ایتمکدن عبارتدر. فی‌الحقیقه عالم مدنیتك پیشداری اولان (انکلتره) حکومتی

[١] پروتستان جمعیتنك ٤ آغستوس ١٨٦٩ تاریخلی مخطره‌سی.ـ بوقاریده ذکری کچن ماوی کتابك ٤٩ نومرولی وثیقه‌سنه مراجعت .

[٢] لورد (روسل) ك ١٥ کانون‌اول ١٨٦٩ تاریخیله موسیو (استوارت)ه ویردیکی تعلیمات .

[٣] اوچنجی (کییوم) ك دور حکومتنده تنظیم ایدیلن بر قانون خرستیانلغك حقیقت اولدیغنی انکار ایدنلر ایچون شدتلی جزالر ویرییور .

١٨٨٢ سنه‌سی مارتنده پارلمنتو اعضاسندن قونت دو (ره‌ده‌سدال) حاکم مطلق اولان حناب حقك موجودیتنه ایمان ایتدیکنی علناً بیان ایتمین کیمسـه‌لرك عوام و لوردلر قاره‌لری‌اعضالغنه قبول ایدلمه‌سی حقنده بر قانون لایحه‌سی تکلیف ایتمش ولایحهٔ مذکوره ایلك قرائتده قبول اولنمشدر .

برچوق احوالده برفرقه‌نك نفوذ وحاكميتى حسابه قاتمق مجبوريتنده بولنورسه باب عالينك تبعه‌سنك حسيات دينيه‌سنى نظر دقته آلمامغه و خصوصيله علاقه‌دارانك هجوملرينه قارشى كندى دينى حق و عدالت دائره‌سنده مدافعه ايتمه‌مكه مقتدر اوله‌ميه‌جغنى تصديق ايتمك بر لازمهٔ حقشناسى دكلميدر ؟

« سلطنت سنيه دين رسمىٔ حكومت اولان دين محمدى‌يه اديان سائره اربابنى الحاق ايتمكه مساعده ايلديكى كبى بونك عكسنى‌ده قبول ايده‌من . بزم نظرمزده سربستىٔ مذاهب قاعده‌سى ، هرهانكى بر مذهبه تعرض ايله ، يعنى بشقه‌لرينك افكار دينيه‌سنه حرمت ايده‌جكى يرده حقارت ايدن و قوهٔ اقناعيه سايه‌سنده مقصدينه نائل اوله‌مينجه طريق افساد و اطماعه سلوكدن دخى چكينمين ناشرلرك حركات تجاوزكارانه‌لريله قابل توفيق دكلدر . . . ذاتاً هيچ بر حكومت ديكر بر دينك كندى مملكتنده نشر و تعميمنه صورت مطلقه‌ده مساعده ايتمه‌مشدر . انكلتره‌ده ، پروسيه‌ده ، اوستريا‌ده ، الحاصل هر يرده نشر دين ايدنلر حكومتك نظارتى آلتنده بولنديريليرلر . اك سربست و اك مساعده‌كار حكومتلر بيله ، نشر دين ايله مشغول اولانلرك حركاتى آسايش عمومى‌يى و دين رسمىٔ حكومتك منافعنى اخلال ايدرسه، بونلر عليهنده تدابير شديده اتخاذ ايدرلر . حاكميت عامه قاعده‌سنك جارى اولديغى يونانستان ، تبديل مذهب حقنده‌كى تشبثاتك ويادين رسمىٔ حكومت عليهنده هرنه صورتله اولورسه اولسون وقوعه كله‌جك مداخلاتك ممنوع اولديغى قانون اساسيسنك باش طرفنه درج ايتمشدر . . . »

غايت معقول اولان بو ايضاحات ، (انكلتره) باش وكيلى ايله سفيرينك افكار وحسيات ذاتيه‌لرينه توافق ايديوردى . فقط ، بالخاصه، عالى پاشانك تعبيرى وجهله ، اسلاميته قارشى حقيقى بر اهل صليب سفرينه تشبث ايدن و كويا « مسلمانلرك اعتقادات باطله‌سنى» ازاله‌يه چاليشان انكليز هيئت رهبانى ايچون كوزل بر درسى حاوى ايدى .

حريت مقدسهٔ وجدانى، يعنى سربستىٔ اعتقادات قاعده‌سنك تطبيقنى ايستين پروتستان رؤساسى ، حقيقت حالده ، بو قاعده‌يه اصلا رعايتكار دكلديلر ؛ بلكه (اوروپا) ده (ره‌فورمه) نك ظهورى زماننده تعصب وعدم مساعده ايله

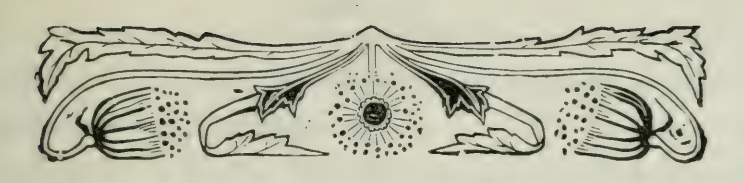
اتهام ایدیلن قتولیکلر علیهنه کوستردکلری خصومت درجه‌سنده بر شدتله ادیان سائره اربابنی تضییق ایدییورلردی .

وقتیله ، اون یدنجی عصر اواسطنده ، (فرانسه) قراللری درسعادت کلیسالرینك اتحادی سیاستنی تعقیب ایتدکلری زمان پاپالق مقامی مسلمانلرك معاونتلرینی اولمسه‌بیله ، بیطرفلقلرینی تأمین ایچون دینلرینه تعرض ایدلمسنی بتون میسیونرلرینه صورت قطعیه‌ده امرایتمشدی. بوممنوعیت بالآخره حکمدن ساقط اولدی ؛ فقط ممنوعیتك ضمناً رفعی ایله برابر مسلمانلردن آنجق برقاچ کشی قتولیك مذهبنه ادخال ایدیله‌بیلمشدی . پروتستان میسیونرلری ایسه تبدیل مذهب ایدنلره (انکلتره) نك حمایهٔ رسمیسنی [*] وعد ایتدکلری ایچون ، احتمال‌که ، ١٨٥٦ سنه‌سندن بری ترکیاده جاری اولان سربستیدن دیکر میسیونرلردن زیاده مستفید اولمشلردر ؛ مع‌مافیه قسم‌اعظمی پاره ایله اطماع ایدیله‌رك پروتستان اولانلر ینه پك آزدر .

پروتستان‌میسیونرلری قرق‌سنه‌دن بری بالخاصه آناطولی وسوریه‌ده صرف مساعی ایدییورلر؛ بوحوالیده ٢٠,٠٠٠ الی ٢٥,٠٠٠ پروتستان بولندیغی‌تخمین ایدیلیور. میسیونرلرك دخی تحت اعترافلرنده اولدیغی اوزره پروتستانلقدن تباعده سبب اولان شی ـ قسم مخصوصنده سویلدیکم وجهله ـ شرقلیلرك مراسم خارجیهٔ مذهبیه‌یه فوق‌العاده اهمیت ویرملریدر ؛ شرقلیلر مراسم خارجیه‌لریله مخیله‌یی تهییج ایدن مذاهبه دها میالدرلر ، بوبابده عقل وحکمتدن زیاده حسیاته قلبیه‌یه تابع اولورلر . ذاتاً ترکیاده پروتستانلق ـ برچوق آمال سیاسیه‌یه آلت اولمسندن طولایی ـ خرستیانلغی ابنای جنسه محبتی ، حلم وملایمتی ، تصدقی آمر بردین کبی کوستره‌مه‌مشدر .

[*] ٢٢ تشرین‌اول ١/٥٧ تاریخیله لورد (قلاره‌ندون) ك ، ٢٠ مارت و ٢١ کانون‌اول ١٨٧٤ تاریخیله لورد (دربی)نك درسعادت سفارتخانه‌سنه‌چکدکاری تلغرافنامه‌لر.

سکزنجی باب

فرانسه و مداخلهٔ اجنبیه علیهنه جریانه افکار — مختاریت و مرکزیت پولتیقه‌سی

(فرانسه - آلمانیا) محاربه‌سی اصلاحاته مشئوم بر ضربه ایندیردی. بو محاربه یالکنز ترکیاده اتحاد و ترقی‌یی تأمین ایده‌جك هردرلو تشبثه اوك آیاق اولان (فرانسه) حکومتنك نفوذینی رخنه‌دار ایتمدی، بلکه ملل غربیه‌نك تأثیرات مدنیتپرورانه‌سنی دخی خللدار ایلدی و مسلمانلر میاننده، منافع و محسناتی آرتق ظاهر و آشکار اولان، اصلاحات علیهنده بر جریان افکار حصولنه سبب اولدی.

مغلوب اولان (فرانسه) نك شرقده‌کی میراثنی تقسیم ایتمك ایستین دوست و دشمن دولتلر طرفندن وقوعه کتیریلان تشبثات، شایان دقت بر باب تشکیل ایده‌جك درجه‌ده مهمدر. بو بابده ویره‌جکم تفصیلاتی تاریخ تنظیماته تعلق اولان وقایعه حصر ایلیه‌جکم.

۱۸۷۰ سنه‌سی اواخرینه طوغری - که (روسیه) حکومتی پارس معاهده‌نامه‌سنك قره‌دکزده‌کی حقوق حکمرانیسنی تحدید ایلین موادینی اوزمان فسخ ایتمشدی - (اوستریا و مجارستان) حکومتی، لاتینلرك منافعی تهلکه‌یه معروض بولندیغی بهانه‌سیله، (فرانسه) نك ارض فلسطینده‌کی تشبثات و حرکاتنه اشتراك ایتمك ایستدی. بو طلب اویله بر زمانده وقوعه کلمش ایدی، که فلسطینده تحدث ایدن بر وقعه [۱] (پارس) قابینه‌سنك محال مقدسه‌ده‌کی قتولیك کلیساسی منافعنی بحق محافظه ایتدیکنی بتون بیطرفلر نظرنده اثبات ایتمشدی.

[۱] لاتینلرك (Ecce Homo) مناستری مسئله‌سی، ۱۸۷۰

(ویانه) قابینه‌سنك نابهنگام فعالیتی سوریه‌دن بشقه یرلرده دخی کندینی کوستردی؛ اوروپا و آسیای عثمانینك برچوق یرلرنده (اوستریا ومجارستان) قونسلوسلرینك من‌القدیم فرانسز قونسلوسلرینه تخصیص ایدلمش اولان مراسم روحانیه‌نك کندی حقلرنده دخی اجراسنی طلب ایتدکلری کورلدی.

فقط، «مغلوب وحقوق قدیمه‌سندن ساقط اولان» فرانسه‌نك قتولیکلر اوزرنده‌کی حقوقی (اوستریا ومجارستان) دن زیاده (ایتالیا) یه عائد اولمق لازم کلمزمیدی؟ مادامکه (پاپا) حکومتنه عائد ولایات (ایتالیا) حکومت جدیده‌سنه الحاق ایدلمشدی، شو حالده پاپالق مقامنك شرق قتولیکلری اوزرنده‌کی حقوقی‌ده بوحکومته عائد اولمق ایجاب ایدردی. ترکیاده مقیم (ایتالیا) قونسلوسلری بوادعاده بولنه‌رق ۱۸۷۱ سنه‌سی ابتداسندن اعتباراً (پاپا) نك تبعه‌سنه متعلق اوراق ووثائقك کندیلرینه تودیع ایدلمسنی طلب ایتدیلر. لکن (پاپا) حکومتنك (ایتالیا) یه الحاقی هنوز دولتلرجه تصدیق ایدلمه‌مشدی؛ (فرانسه) نك (پاپا) تبعه‌سنی حمایه ایتمسی معاهدهٔ رسمیه‌یه مستند اولمیوب بلکه من‌القدیم جاری اولان بر عادتك نتیجه‌سی ایدی؛ نته‌کیم اسویچره‌لیلر ایله جنوبی (آمریقا) نك بعض جمهوریتلرنده ساکن قتولیکلری دخی بوعادت قدیمه‌یه توفیقاً حمایه ایدییوردی.

مع مافیه (ایتالیا) یالکز (روما) حکومتی وبوحکومتك شرق میراثی ایله اکتفا ایده‌مزدی؛ (قارطاجه) ایله حوالیسنی دخی ایستیوردی. (تونس) ده فرانسز نفوذینی برطرف ایدرك (ایتالیا) نفوذینی اقامه ایتمك؛ ایشته (فلورانسه) قابینه‌سنك تعقیب ایتدیکی مسلك بوایدی. (ایتالیا)، شمالی (آفریقا) یی صلحاً دائرهٔ نفوذی داخلنه آلمغه تشبث ایتدی. (ایتالیان) قومپانیه‌لرینه ویریلن اراضئ مزروعه‌ده، هانکی عنوان ایله‌اولورسه اولسون، چالیشان تونس تبعه‌سنك (ایتالیا) قونسلوسخانه‌لرینه تابع اوله‌جغنی اعلان ایلدی وتونس بکنك متبوعی اولدیغنی ادعا ایدن پادشاهك مداخله‌سنی طانیمق ایسته‌مدی [۱].

[۱] معلوم اولدیغی اوزره بالآخره، یعنی ۱۸۸۲ سنه‌سنده (فرانسه) حکومتی تونسی حمایه‌سی آلتنه آلدیغی زمان (ایتالیا) حکومتی پادشاهك حقوق حکمرانیسندن بحث ایدرك بوحمایه‌یه اعتراض ایتمشدر.

(پروسیه) حکومتی ، بالطبع، تماماً محو ایده‌مدیکی رقیبنك شرقده‌کی نفوذینی امحایه چالیشه‌جقدی . فقط بو مقصده وصول ایچون استعمال ایتدیکی وسائطك مشروعیتی پك مشکوکدر. باب عالی، (پروسیه) نك نصیحتی اوزرینه ١٨٧٠ سنه‌سی کانون اولنده طرابلسه برپاشا کوندردی ؛ ایشته قسماً بوپاشانك تأثیریله (جزایر) ده اسلاملرك فرانسزلرعلیهنه قیام ایتدیرملرینه تشبث اولندی.

(لبنان) ده‌کی (یوسف قارام) فرقه‌سی (پروسیه) نك بیروتقونسلوسی طرفندن تشویق ایدلدی و فرقهٔ مذکوره‌نك بو تشویقات سایه‌سنده ـ وقتیله فرانسزلرك سوریه‌یی اشغال ایتملری نتیجه‌سی اوله‌رق وجوده کلن ـ جبلك تشکیلات حاضره‌سنی محو ایده‌بیلمسندن قورقولدی .

(انکلتره) نك درسعادت سفارتخانه‌سی دخی (لبنان) متصرف جدیدی رستم پاشا ایله خوش کچینه‌رك سوریه‌ده‌کی (فرانسه) نفوذینی قیرمغه چالیشیوردی .

باب‌عالی، وقتیله (اوروپا) نك شرق امورنده سربست براقدیغی (فرانسه) علیهنه چوریلان بو انتریقه‌لر قارشیسنده لاقید قاله‌مازدی. (فرانسه ـ آلمانیا) محاربه‌سنك ایلك زمانلرنده (فرانسه) یه قارشی محبتکارانه بر بیطرفلق کوسترمشدی؛ حال بوکه حکومات متجاوره‌ده، آلمانلرك غلبهٔ قطعیه‌سی آچیقدن آچیغه تمنی ایدیلیوردی. برمدت صکره (پروسیه) ، (روسیه) ، (اوستریا) آره‌سنده ائتلاف حصوله کلمك اوزره اولدیغی کورن باب عالی تلاشه دوشدی ودیکر برچوق‌حکومتلر کبی قوتك تصادف‌وطالعنه معروض‌اولدیغی آکلایه‌رق موجودیتنی محافظه چاره‌لرینی آرامغه باشلادی .

دولت عثمانیه‌نك تأمین استقبال غائله‌سنه دوشمسی و شمدی‌یه قدر دیکر حکومتلردن زیاده اصلاحاتده علاقه‌دار بولنان ایکی دولت معظمه‌نك موقتاً میداندن چکیلمسی وکلای عثمانیه‌نك افکار و مسلك سیاسیلرنجه تبدلات وقوعنه سبب اولدی . وکلای عثمانیه ، حکومتی مداخلهٔ اجنبیه‌دن تخلیص ایدرك صیقی بر مرکزیت اصولیله تقویه ایتمکه قرار ویردیلر .

بو مسلك، شایان دقت بر فعالیت ایله موقع تطبیقه وضع ایدلدی. متعصبلر دییورلردی که:«پروسیه‌لیلرغلبه ایدییورلر؛ آرتق‌بزده مدنیت غربیه بیوندروغندن

کندمزی قورتاره‌جغز . » [١] . بونلرك واسطهٔ نشر افکاری اولان غزته‌لر دخی « دولت عثمانیه‌یی اقوام مختلفه‌نك خصومت متقابله‌لرینی ، مذاهب مختلفه اربابی آره‌سنده‌کی ضدیتلری ، حریص قومشولرك آمال استیلاجویانه‌لرینی اورته‌دن قالدیره‌جق یکی بر قانون مرکزیت ایله تقویه ایتمك » لازم کلدیکنی یازییورلردی .

صدر اعظم عالی پاشا ، حسیات وطنپرورانه‌نك قاریشیق ومبهم برصورتده غلیانندن متولد اولان بوحاله مقاومته چالیشمقله برابر حکومتی (اوروپا) نك وصایتندن قورتارمق واجنبی مداخله‌سیله قبول ایدیلن موضوعات ونظاماتی اورته‌دن قالدیرمق ایچون فرصتدن استفاده ایتمك املنده ایدی . عالی پاشا ، هیئت اجتماعیهٔ عثمانیه‌ده اولدقچه درین کوکلر صالمش اولان تنظیماتی قالدیرمق ایسته‌میور ، بالعکس اصلاحاتك لزومنی ، تأثیرات نجات بخشاسنی تصدیق ایدییوردی . لکن ترکیانك ممکن اولدیغی قدر کندی کندینه اصلاحات وتجدده موفق اولمسنی وبوصورتله ، ١٨٦٧ سنه‌سنده ترکلرك اصلاحاتی باشه چیقاره‌میه‌جقلرینه حکم ایدن (اوروپا) دولتلرینك قرارینی [٢] تکذیب ایلمسنی ایستیوردی . بومقصده بناءً ، کنج ترکلردن امین اوله‌مامقله برابر ، بونلره تقرب ایتدی . اوزمان کنج ترکیانك مسلکی شوایکی سوز ایله خلاصه ایدیله‌بیلیردی : اجنبیلره خصومت ، دولت عثمانیه‌نك کندی قوت ووسائطی ایله احیاسی .

او صره‌ده بتون عالمك انظاری (اوروپا) نك قلبکاهنه معطوف اولدیغی ایچون مسلمانلرك حسیات ملیه‌لرینك غلیان موقتی‌وملل مختلفه‌نك عینی قوانینه تبعاً اداره‌سی فکرینك ـ که نه‌قدر خیالی اولورسه اولسون ینه برآرالق حکومت ایله تبعه‌نك توحید مساعی ایلسنه سبب اولمشدی ـ تعمیمی ممالك غربیه‌ده نظر دقتی جلب ایتمه‌مشدی . بواحوال ، تنظیماتك شایان تدقیق بر دوره‌سنی تشکیل ایتدیکی جهتله براز تفصیلات ویرمك فائده‌دن خالی اوله‌ماز .

---

[١] شوراسی شایان دقتدرکه ١٨٧٠ محاربه‌سندن اول (پروسیه) ده دخی شوسوزلر تکرار ایدیلیوردی : « فرانسه بزی راحت براقسون ، آنك مدنیتنی ایسته‌میز . »

[٢] ٢١٨ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

ممالك شاهانه‌نك بر مرکزه ربطنی و سلطنت سنیه‌نك تقویه‌سنی تأمین ایده‌جك اولان « قانون مرکزیت » ك اول باول مصره تطبیق ایدلمسی ایجاب ایدییوردی .

خدیو اسماعیل پاشا ، قانون وراثتك تبدیلنه مساعده استحصال ایتمك ایچون ١٨٦٦ سنه‌سنده درسعادته کلدیکی زمان صدر اعظم فؤاد پاشا ایله رفقاسندن قسم اعظمنك بو فکره تماماً مخالف اولدقلرینی ، شبهه‌سزکه ، بیلیوردی. سلطان عبدالعزیز آنجق بو مخالفلری موقع اقتداردن دوشوردکدن صکره اسماعیل پاشایه خدیو عنوانیله [١] برابر بعدالوفات بیوك اوغلنك خدیو اولمسی حقنی ویردی، که بونی بالآخره کندی بیوك اوغلی ایچون مثال اوله‌رق کوسترمك املنده بولندیغی آشکار ایدی [٢] .

متبوعنك علو جنابی سایه‌سنده قدر و اعتباری تزاید ایدن اسماعیل پاشا ، ١٨٦٩ سنه‌سنده ، (اوروپا) ده سیاحته چیقدی وهرکیتدیکی یرده بر حکمدار کبی آثار احترام کوردی . باب‌عالی خدیو حقنده کوستریلن بو آثار احترامدن ممنون اولمدی وممالك اجنبیه‌ده‌کی سفراسنه کوندردیکی تحریرات عمومیه ایله خدیوك حائز اولدیغی امتیازاتك ماهیت حقیقیه‌سی حقنده معلومات ویردی . عجبا باب عالی ، مصرك تشکیلاتنه متعلق اولان ١٨٤١ فرمان همایونی نصل تفسیر ایدییوردی ؟ حکومت عثمانیه مصر ایالتنی بعض امتیازات اداره ایله وحق‌وراثته مالك اولمق شرطیله محمدعلی عائله‌سنه ویرمشدی؛ فقط بوامتیازات وحق وراثتدن صرف نظر اولنورسه خدیوك ولایات سائره والیلرندن فرقی اولمدیغنی بیان وحتی فرمان همایون احکامنه رعایت ایدلمدیکی تقدیرده محمد علی عائله‌سنك حقوق وامتیازاتدن محروم قاله‌جغنی صراحةً ادعا ایدییوردی .

الحاصل باب عالینك سلسلهٔ مراتبنده مصر خدیوینك موقعی سلطنت

---

[١] خدیوعنوانی صدراعظملره مخصوص اولان اون اون ایکی قدر القابدن بری اولوب ادارهٔ سابقه‌ده بعض ایالات جسیمه والیلری حقنده دخی یازیلیردی. خدیوك اقرباسی طرفندن استعمال ایدیلن پرنس عنوانه کلنجه ؛ بوکلمه نه ترکجه ، نه‌ده عربجه‌ده موجود اولمیوب اوروپا لسانلرندن آلنمشدر .

[٢] روایته نظراً سلطان عبدالعزیز او صره‌ده حرم همایونده تصادفاً خدیوك قیزینی کورمش ، کندیسنه عاشق اولمش و حتی بر آرالق پرنسی تحت نکاحنه آلمغی بیله دوشونمشدر .

عثمانیه‌نك دیكر وزراسنك موقعندن پك آز فرقلی ایدی ؛ خدیو ، وقتیله والیلرك حائز اولدقلری امتیازاتدن ـ كه سلطان محمود دورنده رشید پاشا طرفندن الغا ایدلمشدی [۱] ـ براز فضله حقوقه مالك ایدی . واقعا پادشاه مصرده قانون وراثتی دكیشدیرمش وبومناسبتله ادارهٔ داخلیه‌یه متعلق قوانینك تنظیمی وكمرك ، ضابطه ، ترانسیت ، پوسته معاملاتی ایچون حكومات اجنبیه ایله مقاولات عقدی خصوصنده مأذونیت ویره‌رك خدیوك دائرهٔ صلاحیتی توسیع ایتمش ایسه‌ده بوعلو جناب ، حقوق مقدسهٔ پادشاهی‌یی اصلا اخلال ایده‌من دینیلیوردی .

ذاتاً ۱۸٦٦ فرمان جدیدنده خدیوك تنظیم ایده‌بیله‌جكی قوانینك قوانین عمومیهٔ عثمانیه‌یه موافق اولمسی لازم كله‌جكی و دول اجنبیه قونسلوسلریله عقد ایدیله‌جك مقاولاتك معاهدات بین‌الملل حكم و قوتنده اوله‌میه‌جغی ذكر و تصریح ایدیلیوردی .

باب عالینك مصرك سلطنت سنیه‌یه اولان روابطنی ـ خدیوه پادشاهك « واسال » ی نظریله بیله باقیله‌میه‌جق درجه‌ده ـ تقویه ایتمكدن مقصدی دولت عثمانیه‌دن آیرلمسی فكرینه مانع اولمق ایدی . چونكه خدیوك روابط تابعیتی چوزوب آتمق املنده بولنمسندن شبهه ایدیلیوردی .

مع مافیه اسماعیل پاشا باب عالینك تبلیغات و تشبثاتنی نظر اهمیته آلمدی ؛ دونماسنی تزییده وسواحل مصریه‌یی تقویه‌یه باشلادی . باب عالی بو تداركاته بالطبع ایی برنظرله باقمیوردی . صدراعظم عالی پاشا خدیوه قارشی دها شدتلی برمسلك اتخاذ ایتدی ، حقوق وامتیازاتنی تحدیده واوله‌مدیغی تقدیرده خدیوی تبدیله قرار ویردی .

بعض وقایعدن استدلال ایدلدیكنه نظراً عالی پاشا « استاتوقو » نك محافظه‌سنده علاقه‌دار اولان دولتلرك آمالنی موافق بولمش اولسه‌یدی پادشاهه مصر مختاریت اداره‌سنك نزع وفسخنی توصیه ایده‌جكدی .

اسماعیل پاشا تبدیل مسلك ایتمكی قاعدهٔ احتیاطه دها موافق بولدی ؛ غایت متواضع كوروندی وپادشاهه عرض احترامات و مطاوعت ایتدی . حتی

[۱] ۳۲ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

زرهلی سفینه‌لرینی حکومت عثمانیه‌یه تسلیمه بیله‌راضی اولدی [١]. عالی پاشانك مقصدی حاصل اولمشدی .

باب عالینك ١٨٧١ سنه‌سنده‌کی مرکزیت پولتیقه‌سی تونس و طرابلس ایالتلری امورنده دخی حس ایدلدی .

دیکر براثرمده ایضاح ایلدیکم وجهله [٢] قدیم (قارطاجه) سواحلنده حاکمیت عثمانیه پك آز دوام ایتمش ، ١٦٨٤ تاریخندن اعتباراً بو حاکمیت خللدار اولمش ، اون سکزنجی عصرده شمالی آفریقاده پادشاهلرك حقوق حکمرانیلرینه دلالت ایدن برقاچ ظاهری علامتدن بشقه برشی قالمامش، الیوم پادشاهك القابی میاننده بولنان تونس حکمداری عنوانی وقتیله (ساردنیا) قراللرینه و (آلمانیا) ایمپراطورلرینه ویریلن قبریس وقدس قرالی عنوانی کبی اهمیت وقیمت حقیقیه‌دن دوشمشدی .

حکومت عثمانیه ، ایکی عصری متجاوز برزماندن بری فعلاً متروك اولان حقوقنی استرداده تشبث ایتدی . ١٨٧٥ سنه‌سی شباطی ظرفنده حق‌حاکمیتی اظهار ایتمك وتونس بکنی اقناع وکندی آمالنی قبوله مجبور ایتمك ایچون‌تونسه برهیئت عسکریه کوندردی . برقاچ آی صکره خیرالدین پاشا استانبوله جلب اولندی و تونس بکی محمد الصادقك حمایهٔ پادشاهی یه تابع اولمسی لزومی دول معظمه سفارتخانه‌لرینه قبول‌ایتدیرمکه مأمور اولدی. (فرانسه)یه قارشی (ایتالیا) حکومتی‌تونس‌بکلکنك مختاریتنی‌تهدید ایدییوردی. (انکلتره) ایچون، (فرانسه) و(ایتالیا)حکومتلرینك‌تشبثات‌رقابتکارانه‌لرینی منع‌ایتمك‌لازمدی. هرکس‌ایچون، داخلی تهلکه‌لرك و صیق صیق تکرر ایدن قبائل عصیانلرینك بر طرف ایدلمسی حائز اهمیتدی ؛ بو قبائل ، آنجق خلیفهٔ اسلام طرفندن تونس بکنك حقوق

[١] اسماعیل پاشانك پادشاهه التجاسی اوزرینه اوچنجی بر فرمان ویرلدی . بوفرمان موجبنجه خدیواستقراضات عمومیه عقدینه، زرهلی سفائندن‌ماعدا امور عسکریه‌یی سربستجه رؤیته صلاحیتدار ایدی .

بوتبدلاتدن صرف نظر ، مصرك دولت عثمانیه‌یه قارشی وضعیت حقوقیه‌سی دکیشمه‌مش، ١٨٤١ فرمانك بوکا متعلق موادی مرعی‌الاجرا قالمشدی . [نیقولائیدیس مجموعه‌سی ، ایکنجی باب ، صحیفه ١٤٠]

[٢] حقوق بین‌الملل نقطهٔ نظرندن تونسك احوالی ؛ مؤلفی : انکه‌الهارد . [حقوق بین‌الملل مجموعه‌سی ، اون اوچنجی جلد ، نومرو : ٤ ، ١٨٨١]

وصلاحیتی واضح بر صورتده تعیین وتعریف ایدلمدکجه تحت اطاعته آلنه‌مازلردی.

نهایت تونس بکنك استقلالنی محو ایدن وکندیسنی عادی بر والی منزله‌سنه ایندیرن ۲۵ تشرین اول ۱۸۷۱ تاریخلی فرمان همایون تسطیر ایدلدی .

حکومت عثمانیه، ۱۸۳۵ سنه‌سنده ، تونس بکی کبی مملکتی اداره ایتمکده اولان قره‌مانلی عائله‌سنی طرد ایدرك طرابلس غربی الده ایتمشدی .

او زماندن بری طرابلس دیکر ولایات عثمانیه کبی اداره اولنیوردی ؛ معمافیه ادارهٔ سابقه‌یه عائد بعض خصوصات هنوز الغا ایدلمه‌مشدی . مثلا ، اجنبی قونسلوسلری کندی تبعه‌لریله یرلیلر آره‌سنده تحدث ایدن دعاوی‌یی ـ حتی مدعی طرفی تبعهٔ عثمانیه‌دن دخی اولسه ـ رؤیت ایتمك صلاحیتنی ادعا ایدییورلردی .

باب عالی بر طرفدن تونس مسئله‌سیله صورت جدیده‌ده مشغول اولورکن دیکر طرفدن طرابلس غربده‌کی احوال استثنائیه‌یی برطرف ایتمکه موفق اولدی. ۱۸۷۱ سنه‌سی تموزنده (انکلتره) ایله عقد وامضا ایتدیکی پروتوقول موجبنجه طرابلس غرب ولایت جدیده‌سی اوروپا و آسیا ولایات عثمانیه‌سنده جاری اولان قاپیتولاسیون احکامندن بشقه بر شیئه تابع اولمیه‌جقدی .

مصر ، تونس ، طرابلس حکومتلرنده تطبیق ایدیلن سیاست بر آرالق (رومانیا) ده دخی کندینی حس ایتدیردی . فی‌الحقیقه بو مملکتده بولنان برفرقهٔ سیاسیه انتریقه‌لری ، ممالك اجنبیه‌ده‌کی نشبثاتی ایله (رومانیا) یی دخی خادهٔ عثمانیدن چیرمکه چالیشمشلردی .

۱۸۷۰ سنه‌سنده ظن اولندیغنه نظراً، (آتنه) ، (بلغراد) و (بکرش) آره‌سنده جریان‌ایدن مذاکرات خفیه خرستیان‌اهالی‌یی بالقان شبه جزیره‌سنده عثمانلی حاکمیتی علیهنه عصیان عمومی‌یه دعوت ایتمك مقصدیله وقوعه کلیوردی؛ (روسیه) حکومتنك بو تشبث عمومی‌یه اشتراك ایتمکده اولمسندن ـ حقلی ویا حقسز اوله‌رق ـ شبهه ایدلمکده ایدی . (رومانیا) حکومتی احوال عمومیه‌یی سکون و اعتدال ایله محاکمه ایدرك احتیاطکارانه برمسلك اتخاذ ایتدی . بو مسلك، بالقان شبه جزیره‌سی اقوامیله اتفاق طرفداری اولان فرقهٔ اختلالیه‌یی او درجه حدتلندیردی ، که بر آرالق پرنس (شارل) ك موقعی بیله تهلکه‌یه معروض قالدی . وخیم قاریشیقلقلر وقوعی قویاً ملحوظ اولدیغندن باب عالی

ایله (اوستریا ـ مجارستان) مداخله‌یه قرار ویردیلر [۱] . حتی بر آرالق استانبولده یالکز امارتك اشغال ایدلمسی دکل، ایکی حکومته آیرلمسی ، یعنی پرنس (آلکساندر ژان) زماننده اولکی حالك اعاده‌سی بیله موضوع بحث اولدی [۲۵ نیسان ۱۸۷۱] .

(بکرش) دن وارداولان ائتلافجویانه بر نوطه، باب‌عالینك آمال‌حربجویانه‌سنی تسکین ایتدی .

نتایج محتمله‌سی اعتباریله اولکی قدر وخیم اولان ایکنجی بر حادثه ، بر مدت صکره ، (بکرش) قابینه‌سنی تلاشه دوشوردی . (رومانیا) حکومتك بر (پروسیه) قومپانیه‌سنه ویردیکی شمندوفر امتیازینك موقع‌اجرایه وضعندن متولد براختلاف، کسب شدت ایتدیکی صره‌ده پرنس دو (بسمارق) ـ امارتك حسب الاستقلال حائز اولدیغی حقوقه رغماً ـ دولت عثمانیه‌یی (رومانیا) نك امور داخلیه‌سنه مداخله‌یه دعوت ایتدی . باب عالی آز قالسون حدیدالمزاج باش وکیلك دعوتنه اجابت ایده‌جکدی [۲] .

تفصیلاته کیریشمیه‌رك شونی‌ده بیان ایتملی‌یم‌که ، باب عالی ۱۸٦۰ سنه‌سندن بری جبل لبنانده جاری اولان (اوروپا) قونترولنی بر چوق دفعه‌لر تقییده چالیشدی ؛ فلسطینده‌کی مأمورین عثمانیه درسعادتدن آلدقلری تعلیمات قطعیه‌یه توفیقاً تبعهٔ عثمانیه‌دن اولان روم اورتودوقسلری لاتینلره ترجیح ایتدیلر ؛

[۱] اوستریا حکومتك ۱۸۷۱ سنه‌سنده نشر ایتدیکی قرمزی کتابه مراجعت .

[۲] دوقتور (استروسبه‌رغ) ك وکیلی بولندیغی برشرکت ، اصحاب تحویلاته یوزده یدی نسبتنده تأمینات ویرلمك شرطیله ، (رومانیا) خطوط حدیدیه‌سنك انشاسی امتیازینی آلمشدی. تحویلات ، انشاآتك ترقیسی نسبتنده تدریجاً وانشاآتك قیمتنه معادل مقدارده اوله‌رق موقع تداوله چیقاریله‌جقدی . (پروسیه) تبعه‌سندن اولمسی مشروط بولنان بر (رومانیا) قومیسری انشاآت و عملیات صناعیه‌یی تدقیقه و تحویلاته وضع امضایه مأمور اولمشدی .

دوقتور (استروسبه‌رغ) ایله بوقومیسر آره‌سنده حصوله‌کلن ائتلافه توفیقاً تحویلاتك کافه‌سی بروجه پیشین اخراج ایدلدی وجمع ایدیلن پاره‌لرك برقسمی اسراف اولندی . بو صورتله رومانیا حکومتی ۱۵۰ ملیون فرانق قیمتنده فنا یاپیلمش خطوط حدیدیه ایله غایت نقصان ادوات متحرکه‌یه مقابل ۲٤۵ ملیون فرانقك فائضنی تأمینه مجبور اولدی .

آرناوولقده (میردیتا) لرك امتیازات قدیمه‌لرینی الغا ایتمك فکریله بونلر علیهنه قوهٔ عسکریه سوق ایدلدی [*] .

الحاصل باب عالینك کرك مسلمانلره ، کرك خرستیانلره عائد امتیازات محلیه‌یی بسبتون الغا ایتمك ممکن اولمسه بیله تخفیف و تعدیل ایلمك عزم قویسنده بولندیغی مملکتك هر طرفنده‌کی اجراآتدن آکلاشیلیوردی . بو امتیازات محلیه، حکومات اجنبیه ایله دائما اختلاف ظهورینه سبب اولیوردی؛ چونکه وقتیله حکومات اجنبیه‌نك تضییقی نتیجه‌سنده ویرلمشدی . بناءً علیه هر نه شکلده اولورسه اولسون نفوذ اجانبی برطرف ایتمك ، حتی مأمورین حکومت آره‌سنده بو نفوذه تابع اولانلری عزل ایلمك ایجاب ایدییوردی .

ایشته بومطالعاته بناءً مأمورین حکومتك صیق صیق عزل وتبدیل ایدلدکلری کورلدی ؛ حتی ـ قانونك بخش ایتدیکی حقوق مکتسبه‌یه و یا لاینعزل اولمق حقنه بیله رعایت ایدلمیه‌رك ـ شورای دولت ، دیوان احکام عدلیه ، مجالس سائره اعضا و مأمورینی‌ده عزل ایدلدی . خرستیان مأمورلر وظیفه‌لرندن چیقارلدیلر ، یرلرینه خرستیان تعیین اولنمدی . والیلره دخی بو یولده تعلیمات ویرلدی ؛ حکومته صادق اولمیان، نفوذ اجانبه تابع اولان مأمورلر الك کوچك کویلره وارنجه‌یه قدر هر طرفده عزل وطرد اولندیلر .

اصلاحاتك بو دوره‌سنده قوانین و نظامات جدیده یاننده اسکیدن قالمش برچوق نظاملرك دخی جاری اولدیغی و شعبات اداره‌دن قسم اعظمنك هنوز تعدیل و اصلاح ایدلمك اوزره بولندیغی دوشونیلور ایسه مأمورین حکومتجه وقوعه‌کان تبدلات نتیجه‌سنده ایشلرك بسبتون بوزولدیغی قولایجه تسلیم ایدیلیر. بالخاصه محاکمده هنوز لایقیله آکلاشیله‌میان قوانین و اصول محاکمات هر کون درلو اختلافاته سبب اولیور ، قاریشیقلغی صوك درجه‌سنه کتیرییوردی.

دیکر مملکتلرده اولسه حکومتك بو اجراآتی بین‌الخلق غایت وخیم قاریشیقلقلره سبب اولوردی . لکن کرك استانبولده ، کرك ولایاتده هیجان افکاره دلالت ایده‌جك برتأثرخارجی کورلمدی. مسلمانلرك ستوکالانه تسلیمیتی، خرستیانلرك اطاعت خائفانه‌لری اجراآت ارتجاعکارانه‌ده حکومتی تماماً سربست براقدی .

---

[*] مردیتالرك رئیسی اولان کنج (بیب دوده) استانبوله جلب ایدلدی .

باب عالی ، (اوروپا) موازنهٔ سیاسیه‌سنی صارصان حادثاتك تأثیریله ، قریم محاربه‌سندن اول اولدیغی کبی ، تبدیل مسلك ایتمشدی [۱]. وقتیله فرانسزلرك مظفریاتی ، شمدی عینی قومك مغلوبیتلری مسلمانلرك غرور ملیلرینی اویاندیرمشدی .

[۱] ۱۱۲ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

طقوزنجی باب

سکزنجی بابك مابعدی . — قاپیتولاسیونلر وتبدیل تابعیت مسئله‌سی

وکلای عثمانیه، حکومتی مداخلهٔ اجنبیه‌دن قورتارمق ایچون فرط غیرت وطنپرورانه ایله هرشیئه هجوم ایتدکلری صره‌ده سلطنت جدیدهٔ عثمانیه‌نك بین‌الدول دون برموقعده بولندیغنی کوسترن اك آشکار بر اماره‌یی اورته‌دن قالدیره‌رق، یعنی دولتی قاپیتولاسیونلردن تخلیص ایدرك (اوروپا) حقوق عمومیه‌سندن مستفید اولمق املنه دخی خدمت ایتدیلر.

قاپیتولاسیونلرك فسخ والغاسی ادعاسی یکی برشی دکلدی؛ چونکه فؤاد پاشا، ۱۸۵۸ سنه‌سنده، دولت عثمانیه‌نك (اوروپا) حقوق عمومیه‌سندن استفاده‌یه دعوت ایدلدیکی کوندن بری فعلاً معناسز قالان قاپیتولاسیونلر علیهنده ادارهٔ کلام ایتمشدی.

۱۸۶۲ سنه‌سنده اصلاحات خط همایوننك ممالك شاهانه‌ده اجانبه حق تصرف املاك بخش ایدن موادینك موقع اجرایه وضعی موضوع بحث اولدیغی زمان عالی پاشا، رفیقنك اعتراضاتنی تکرار ایدرك املاك صاحبی اولان اجنبیلرك تبعهٔ عثمانیه کبی قوانین محلیه‌یه تابع اولملرینی طلب ایلمشدی. بوطلبك ۱۸۶۷ سنه‌سنده نه‌کبی قیود ایله تقیید ایدلدکدن صکره قبول ایدلدیکنی یوقاریده سویلمشدم [۱].

فقط برمدت صکره رومانیالیلر قاپیتولاسیونلرك الغاسنی طلب ایتدیلر؛ بونلرك ادعالرینه نظراً دول غربیه ایله حکومت عثمانیه آره‌سنده‌کی مناسباته متعلق تأمینات مخصوصه، ترکلرك هیچ بروقت یرلشمدکلری، بالعکس بر اردوکاهده بولنیورلرمش کبی موقتاً قالدقلری ولایتده [یعنی رومانیاده] حائز

[۱] ۱۸۱ — ۱۸٤ نجی صحیفه‌لره مراجعت.

اهمیت اولەمازدی ، بوتأمیناتە حاجت اولمدیغی تصدیق ایدلمسه بیله ممالك عثمانیەدە اولدیغی قدر شدتلی بر لزوم وضرورت حس ایدیلەمزدی ؛ دیکر طرفدن (رومانیا) نك قوانینی نەقدر ناقص اولورسه اولسون ، دول غربیەدن قسم اعظمنك قانونلری کبی (روما) حقوقندن آلنمشدی [۱] . حکومت عثمانیه بوتشبثاتی اهمیتله تعقب ایتدی ؛ دول غربیەیی ، سلطنت عثمانیەیه تابع خرستیان پرنسلکلرینه مساعد طاورانمغه سوق ایدن اسباب خصوصیەیی تقدیر ایدییوردی . فقط مصردە ، یعنی قوانین عثمانیه ایله اداره ایدیلن بر مسلمان مملکتندە قاپیتولاسیونلرك تعدیلی مسئلەسی موضوع بحث اولدیغی زمان روی موافقت کوسترمدی . باب عالی ، ۱۸۶۹ سنەسندە ، مصردە کندی رأیی منضم اولمدقچه وقوعه کتیریلەجك هردرلو تبدلاتە اعتراض ایدەجکنی بیلدیردی وسلطان سلیمان قانونی زماننده بری مرعی‌الاجرا اولان بتون قاپیتولاسیونلرك یکیدن تدقیق وتعدیلی فکرینی میدانه قویدی .

۱۸۷۰ وقایعنی تعقیب ایدن ارتجاع داخلی ، بومسئلەنك موضوع بحث اولمسی اوزرینه بسبتون کسب شدت ایتدی ؛ درسعادتدە منتشر نیم رسمی غزتەلر افکار عمومیەیی مداخلهٔ اجنبیەیی صورت قطعیەدە برطرف ایتمك مقصدینه حاضرلمغه باشلادیلر . بوغزتەلردە دنیلیوردی‌که : « قاپیتولاسیونلر ، دولت عثمانیەنك ذروهٔ اقباله واصل اولدیغی بر زمانده سلطان سلیمان قانونی طرفندن بخش ایدلمشدر . بومعاهدات ، پادشاهك ضعفندن بالاستفاده جبراً استحصال ایدلمش امتیازات ماهیتندە اولمق شویله طورسون ، بلکه براثر نزاکت وخیرخواهی اولمق اوزره ویرلمش مساعدات قبیلندندر . حکومت عثمانیه بومساعداتی استرداد ایتمك حقنه مالکدر . قاپیتولاسیونلردن مستفید اولانلر ، موقع ممتازلرندن بالاختیار واز کچمزلرسه باب عالی بوامتیازاتی الغا ایدەجکدر . »

بوبابدەکی دلائل تاریخیه ، باب عالینك ادعاسنی صراحةً رد وجرح ایدییور . قاپیتولاسیونلر ، مجاناً ، لطف وعاطفت قبیلندن اولەرق ویرلمش مساعدات دکلدر ؛ واقعا بونلرك شکل ابتدائیلری هرایکی طرفی ایفای تعهده مجبور ایدن برمعاهدەنامەدن زیاده طرفیندن یالکز برینك تعهدینی حاوی برمقاولەنامەیه بکزەر ، فقط اجنبی حکمداره ویریلن حقوقك دولت عثمانیه

[۱] مؤلفك « ترکیادە وطونه امارتلرندە قاپیتولاسیونلر » عنوانلی کتابنه مراجعت .

ایله اتفاقه مقابل وعثمانلیلره ایفا ایدیلن خدماتك معادلی اولدیغیده شبهه‌سزدر. قاپیتولاسیونلر، ظاهراً ناتمام اولمقله برابر حد ذاتنده حقیقی برمعاهده‌نامه‌در. ذاتاً برنجی (فرانسوا) یه ویریلن وبالآخره دیکرلرینه نمونه اتخاذ ایدیلن ۱۵۳۵ قاپیتولاسیونی سلطان محمود اول طرفندن «کرك کندیسی وکرك اخلافی نامنه اوله‌رق» تجدید ایدلمش وبوندن صکره عقد اولنان بر چوق معاهدات سیاسیه وتجاریه دخی دیکر قاپیتولاسیونلری تأکید ایتمشدر.

(فرانسه) حکومتی، ۱۷۴۰ سنه‌سندن بری عقد ایتدیکی قاپیتولاسیونلرك وبالخاصه غایت صریح اولان ۱۸۰۲ معاهده‌نامه‌سنك [۱] قیمت حقوقیه‌سنی قولایجه اثبات ایتدی. دول سائره‌نك اکثری‌ده وقتیله عقد ایتمش اولدقلری معاهداتی ایلری‌یه سوردی. یالکز (روسیه) حکومتی ترکیاده اوروپالیلرك معافیاتنی مدافعه خصوصنه اهمیت ویرمیور کبی کوروندی؛ ممالك عثمانیه‌ده بولنان (اوروپا) تبعه‌سی منافعنی محافظه‌ده برفائده کورمیوردی؛ اوته‌دن بری حمایه ایتدیکی خرستیان تبعهٔ عثمانیه‌یه کلنجه، قاپیتولاسیونلر احکامی بونلره تطبیق ایدیله‌مزدی.

۱۸۷۱ سنه‌سی اواخرینه‌طوغری، قاپیتولاسیونلرعلیهنده‌کی تشبثاتك‌اك‌بیوك مروجی اولان عدلیه ناظری فاضل پاشا تشبثات مذکوره‌نك ناهنکام وبیسود اولدیغنه قانع اولدی. چونکه (اوروپا) دولتلرینك باشلیجه‌لری شو صورتله ادارهٔ لسان ایدییورلردی: «اولا کندیکزی اصلاح ایدیکز وتبعهٔ اجنبیه‌یه ممالك متمدنه‌نك کافه‌سنده بولدقلری تأمیناتی ویریکز. قوانین واحوال حاضره‌کزك هنوز لزوم کوستردیکی امتیازات قدیمه‌دن آنجق او زمان واز کچیله‌بیلیر.»

حکومت عثمانیه، تبدیل تابعیت مسئلهٔ قدیمه ومهمه‌سنده، دها معقول ومشروع اسباب سرد ایتدیکی ایچون دها زیاده موفقیت کوستردی.

باب عالی ۱۸۴۱ ده وبوندن بر قاچ سنه صکره، ۱۸۶۰ تاریخنده، قونسلوسخانه‌لرك حمایه‌لرینه، یعنی خرستیان عثمانلیلر آره‌سنده حیله ایله تبدیل

---

[۱] فرانسه ایله عقد ایدیلن ۱۸۰۲ معاهده نامه‌سنك ۳ نجی ماده‌سنده دنیلیورکه: «قبل‌الحرب ایکی دولتك هرنوع مناسبات متقابله‌سنی تعیین ایدن معاهده‌نامه‌لر ویا قاپیتولاسیونلر تماماً تجدید ایدلمشدر.»

تابعیت ایدلمسنه قارشی بعض تدابیر احتیاطیه اتخاذینه مجبور اولمشدی [*] . بونکله برابر سوء استعمالات دوام ایتمش ؛ حتی بالخاصه تحت ترصدده بولندیرلملری لازم کلن روملر (آتنه)یه کیدرك اوراده تبدیل تابعیت مسئله‌سنی حقیقی بر تجارت حالنه قویان آجنته‌لردن اوراق مقتضیه‌یی تدارك ایتدکدن صکره یونان تبعه‌سی صفتیله قاپیتولاسیونلرك بخش ایلدیکی معافیاتدن مستفید اوله‌جق درجه‌ده جرأت کوسترمشلردی . اوزمان حساب ایدلدیکنه کوره ترکیاده یونانلی اولدیغنی ادعا ایدن ۳۰۰,۰۰۰ کشیدن یوز اللی بیکی ممالك عثمانیه‌ده عثمانلی آنا وبابادن تولد ایتمشلردی ؛ یالکز درسعادتده تبعهٔ عثمانیه‌دن اولدقلرینی اثبات ایتمك ضابطه‌جه ایشدن بیله اولمیان ۲۱,۰۰۰ یونانلی واردی.

بو تفصیلات ، استقلال محاربه‌سندن بر سنه صکره ۷۵۰,۰۰۰ کشیدن عبارت اولان یونان قراللغی نفوسنك (ایونیه‌ن) آطه‌لرینك الحاقندن اول، یعنی اوتوز سنه‌دن آز بر مدتده ۱,۰۵٦,۰۰۰ کشی‌یه بالغ اولمسنك اسبابنی پك کوزل کوسترر .

یونان تبعه‌سنك بو صورتله تکثری ، دها طوغریسی هر سنه مقداری آرتمق اوزره بر چوق تبعهٔ عثمانیه‌نك یونان تابعیتنه کچمسی یالکز باب‌عالینك حقوق حکمرانیسنی اخلال ایتمکله قالمیور ، بلکه جماعات غیر مسلمه‌یی‌ده اضرار ایدییوردی ؛ چونکه روم جماعتی افرادندن بر چوغی یونان تابعیتنه کیره‌رك تبدیل تابعیت ایتدکاری وبناءً علیه رسوم وتکالیفی تأدیه ایتمدکاری حالده جماعت مذکوره عینی مقدار ویرکو ایله مکلف قالیوردی .

حکومت عثمانیه ، ۱۸٦۹ سنه‌سی اوائلنده ـ وشبهه‌سزکه یونانستانك اشتراك ایتدیکی کرید وقایعنك تأثیریله ـ خرستیان حکومتلرده تابعیت امورینه متعلق اولان قوانینك هیئت عمومیه‌سنی قبول ایتمکه قرار ویردی ؛ ۱۹ شباط تاریخیله یکی بر قانون نشر ایتدی ، که باشلیجه موادی شو صورتده خلاصه ایدیله‌بیلیر [*] :

« ۱ .ـــ عثمانلی طوپراغنده اجنبی ابویندن تولد ایدن ویا بش سنه‌یی

---

[*] ٦۳ ، ٦٤ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

[*] نیقولائیدیس مجموعه‌سی ، برنجی باب ، ۷ نجی صحیفه . ـ ۲٦ مارت ۱۸٦۹ تاریخلی تحریرات عمومیه .

متجاوز بر مدت ممالك عثمانیه‌ده اقامت ایلین اجنبی سن رشده واصل اولدیغی زمان عثمانلی تابعیتنی طلب وادعا ایده‌بیلیر .

« عثمانلی تبعه‌سی صفتی بر مدت اقامته‌مشروط اولمقسزین طرف پادشاهیدن بر اجنبی‌یه بخش ایدیله‌بیلیر .

« ۲ .— تبعهٔ عثمانیه‌دن بری تابعیت اجنبیه‌یه کیرمك ایچون اول امرده ب عالیدن استحصال رخصته مجبوردر .

« عثمانلی طوپراغنده اقامت ایدن هر شخص ، تابعیت اجنبیه‌ده بولندیغنی اثبات ایتمدکجه ، عثمانلی عد اولنور . »

تابعیت عثمانیه حقنده‌کی مواد ، قاپیتولاسیونلر احکامی نظر دقته آلنه‌رق دوچار اعتراض اوله‌بیلیردی ؛ چونکه ترکیاده تولد ویا اقامت ایدن اجنبی دائما کندی مملکتنك قانوننه تابعدر ، بونك اقامتگاه حقیقیسی قونسلوسخانه‌سیدر ودائمی صورتده مربوط قالمق اوزره مملکتی نظاماتنه باغلیدر . بوفکر بر آرالق (روسیه) طرفندن مدافعه ایدلدی ؛ فقط بر تابعیت اجنبیه‌یه کیرمك ایستین اشخاصدن طلب اولنان اوچ ، بش ویا اون سنه مدت اقامتك حکومتلر طرفندن وضع ایدلمش بر نوع تجربه‌مدتی اولوب بونی تنقیص ایتمك حکومتلرك الده اولدیغی ، قاپیتولاسیونلر احکامنجه خارج از مملکت امتیازینه مالك اولانلره کلنجه ، بونلرك‌ده ترکیا طرفندن کوستریلن مساعداتدن مستفیداولوب اولمامقده مختار بولندقاری نظر دقته آلینیرسه سالف‌الذکر فکر بحق مدافعه ایدیله‌مزدی .

تابعیت اجنبیه‌نك تصدیقنی بعض شرائطه تابع طوتمق صورتیله تابعیت عثمانیه‌نك محافظه‌سنه متعلق اولان مواده کلنجه ؛ بونلر بالطبع علاقه‌داران طرفندن دوچار اعتراض اولدی . (روسیه) حکومتی کرك کندی نامنه ، کرك روملرك حسابنه اوله‌رق ، باب عالینك اول امرده حکومات اجنبیه ایله بر ائتلاف حصوله کتیرمه‌دن بوکبی مسائلی حل وتسویه ایتمك صلاحیتنه مالك اولمدیغنی ادعا ایتدی . بو صلاحیت تسلیم وتصدیق ایدلسه‌بیله یکی قانونك آنجق استقباله شمولی اوله‌بیله‌جکنی بیان ایتدی .

باب عالی هیچ اولمازسه روم تبعه‌سی ایچون حاضرلدیغی سلاحی الندن قاچیرمامق ایچون ، قانونك ماقبلنه شمولی اولمدیغنی اعلان و (روسیه)

قونسلوسخانه‌لری طرفندن روس تبعه‌سی اولدقلری ادعا ایدیلن تبعۀ عثمانیه‌یه قارشی سکون واعتدال ایله حرکت ایده‌جکنی وعد ایتدی . ممکن اولدیغی قدر بو سوزنی طوتدی ؛ روملر بیله تابعیت عثمانیه قانونی احکام شدیده‌سندن شکایت ایتمدیلر . فقط ۱۸۷۱ سنه‌سنده ، مأمورین ضابطه‌نك تدقیق تابعیت مسئله‌سنده - کویا اخذ ثار ایتمك ایستیورمش کبی - پك شدتله حرکت ایتدیکی آکلاشیلدی .

الحاصل ، ترکیا ، ۱۸٤۱ و ۱۸٦۰ سنه‌لرنده اولدیغی کبی ، مدافعۀ مشروعه حالنده ایدی . ۱۸٦۹ سنه‌سنده ، بعض قونسلوسخانه‌لر طرفندن تسهیل ایدیلن حیله کارانه تبدیل تابعیته قارشی اتخاذ اولنان تدابیر ، نظامات سابقه احکامی کبی شدید دکلدی ؛ یکی تابعیت قانونی ملل متمدنه قوانیننه موافق بولنیور وقاپیتولاسیونلرك اجانبه تأمین ایلدیکی امتیازاتی اخلال ایتمیوردی .

اوتنجی باب

سکزنجی وطقوزنجی بابلرك مابعدی .— مكتب سلطانی .— عالی پاشانك وفاتی .— محمود پاشانك رياستی آلتنده تشكل ايدن اوروپا عليهداری هيئت وكلا

حكومت عثمانیه، تدريسات عموميه اصلاحاتنده (پارس) قابينهسی طرفندن تنظيم ايديلن پروغرامی اساس اتخاذ ايتمشدی؛ ۱۸۷۰ سنهسنه قدر بو پروغرامه رعايته عزم ايتمش كبی كورونيوردی .

(فرانسه) حكومتیده بو بابده اخطارات ونصايح خيرخواهادن كری طورميور وتجربه ديده فرانسز معلملرينك معاونتنی دريغ ايتميوردی. حكومت عثمانیه ، (پارس) قابينهسنك اولكی قدر عزم وثبات ايله كنديسنی تشويق ايتمديكنی كورنجه طريق اصلاحاتده طوردی ، كريلهدی ؛ مكتب سلطانينك دوام حياتی تأسيسنه اوك آياق اولان حكومت اجنبيهنك مقدراتنه مربوط ايمش كبی بو نمونه مكتبی دخی دورهٔ انحطاطه داخل اولدی. حكومتك معارف اصلاحاتنی ياريده براقمسی يا ضعفندن ، ياخود مسلمانلرك تسليميت متوكلانهلرينك اك ظاهر دليلی اولان قيدسزلقدن نشأت ايدهبيليردی . فقط حقيقت حال بويله دكلدر .

بعض حكومات صغيرهٔ شرقيه ، كنديلرينه پك چوق ايلك ايتمش اولان (فرانسه) يه قارشی ۱۸۷۰ محاربهسندن صكره بسبتون بشقه بر مسلك اتخاذ ايتمشلر ، « شجاعت قديمهسنی تخطر ايله آغلايان آرسلان » حكايهسی مندرجاتنی تنظير ايدر كبی بر وضعيت غريبه آلمشلردی [*] . دولت عثمانیهنكده بونلر كبی حركت ايتديكنی سويليهمم ؛ بالعكس ، اولجه دخی بيان ايتديكم وجهله ،

[*] رومانيا بو حكومتلردن خارجدر . چونكه فرانسزلر ، دائما رومانياليلرك تشويقات ومحبت خير خواهانهلرينی كورمشلردر .

باب عالی متفق و حامیٔ صادقی ایچون اظهار محبت و حرمتدن کری طورمدی؛ فقط فرانسزلرك شرقده‌کی موقعلرینه هر طرفدن واقع اولان هجوملر صره‌سنده بر مسلك انفراد اتخاذ ایده‌بیلمك ایچون لازم کلن قوتی کندیسنده بوله‌مدی. دیکر دولتلر کبی اوده (فرانسه) نك شرقده‌کی میراثنی تقسیم ایتمك ایستینلره قاریشدی؛ حتی بر آره‌لق (پاریس) قابینه‌سیله صمیمیت قدیمه‌سنی فرانسز دشمنلرینه عفو ایتدیرمك ایستیورمش کبی حرکت ایتدی. اساساً ترکلر — جنرال (کیه‌مینو) نك ١٨٢٧ سنه‌سنده سویله‌دیکی کبی — کندیلرینه ایراث ضرر ایده‌بیله‌جکلردن بشقه‌سنه اهمیت ویرمزلر.

١٨٥٠ سنه‌سندن بری اردوی عثمانینك تعلیم و تربیه‌سنه مأمور اولان فرانسز هیئت عسکریه‌سی تبعید ایدلدی؛ مکتب طبیه‌ده ودرسعادتده موجود دیکر بعض مؤسسات علمیه‌ده لسان تدریس اولان فرانسزجه قالدیرلدی. مکتب سلطانی دخی، آرتق ایفای وظیفه‌ده دقت واهتمام غائله‌سندن قورتولمش اولان، اداره‌نك تعرضاتندن مصون قاله‌مدی؛ فرانسز مدیر، دوچار اولدیغی مشکلاته تحمل ایده‌میه‌رك استعفا ایتدی. بونك یرینه بر روم مدیر تعیین ایدلدی؛ ١٨٧١ سنه‌سنده طلبهٔ موجوده‌سی (٤٧١) ه تنزل ایدن مکتب، مدیر جدیدك تعیینی اوزرینه ١٩٠ شاکرد دها غائب ایلدی.

بالآخره، مکتب سلطانی، استانبول جهتنده کلخانه‌یه نقل ایدلدی. شبهه‌سزکه بومکتبی خرستیان محیطندن آییرمق و (فرانسه) حکومتنك خاطره‌سنی ابدیاً سیلمك ایسته‌نیلیوردی. مع مافیه مکتب موقع مستثناسنی محافظه ایتدی؛ مطلوب اولان ثمراتی — ولوکه نقصان بر صورتده اولسون — ویرمکده دوام ایلدی. یالکز (فرانسه) نك نقطهٔ نظرنجه مکتب سلطانینك متممی اولمق اوزره ولایاتده آچیلمسی لازم کلن مکاتب کشاد ایدلمدی. متصور اولان اصلاحات، آنجق بونوع مکتبلرك تزییدی، هرطرفده کشادی ایله ساحهٔ حصوله چیقه‌بیلیردی؛ نسل جدید، عدداً کثیر اولمازسه — شرقلیلرك تعبیری وجهله — دکزده برقطره مثابه‌سنده قالیردی. ممالك اجنبیه‌ده تحصیل ایتمش، اسکی محیط خارجنده یتیشمش اولان ملکیه مأمورلریله ضابطان عسکریه‌نك مأمور اولدقلری محللرده شایان تقدیر بر خدمتلری اصلا کورلمه‌مشدی. بونلر ممالك عثمانیه کبی واسع برقطعه‌نك هرطرفنه طاغیلمش

اولدقلری ایچون عادتا غائب اولمشلر ، عادات قدیمه‌نك تحت تأثیر وتضیقنده قالمشلردی . ١٨٥٤ سنه‌سنده آناطولی اردوسنه الحاق ایدلمش اولان کنج ضابطان ایچون جنرال (ویلیه‌مس)ك سویلدیکی سوزلر بالطبع قارئلرمزك خاطرنده‌در [١] .

الحاصل، پك آز زمانده ترکیانك احوال اجتماعیه‌سنه بیوك بر تأثیر اجرا ایده‌جکی محقق اولان ودول غربیه‌نك نتیجهٔ مداخله‌سی اوله‌رق وجوده کلن مؤسسات ونظاماتك اك زیاده غرض وعوضدن عاری ودور اندیشانه‌سی بولنان مکتب سلطانی ، ترقیده دوام ایتدیکی برصره‌ده ، انحطاطه‌یوز طوتدی.

(انکلتره) سفیری سیر (هانری بولوه‌ر) پك مشهور اولان برنوطه‌سنده: « ترکلر ، بومملکتك رأس اداره‌سنده قاله‌بیلمك ایچون حکومت آدملرینه لزومی اولان اوصاف ومزایای حائز بولندقلرینی اثبات ایتملی وشمدیکی موقعلرینه کووه‌نوب خواب غفلته طالمامالیدرلر . » [٢] دیمشدی . ایشته، ترکلرك رأس اداره‌ده قالملرینی تأمین ایده‌جك تدابیردن بری اولمق اوزره درسعادتده وولایاتده مکاتب سلطانیه تأسیسی تصور ایدلمشدی . مکتب سلطانی ایله ولایاتده‌کی امثالی ، فنون جدیده‌یی عنصر اسلام آره‌سنده تعمیم ایدرك مسلم وغیرمسلم تبعه آره‌سنده تحصیل وتربیه نقطهٔ نظرندن موجوداولان مساواتسزلغی ازاله ویا هیچ اولمازسه تخفیف ایده‌جك، معناً ترکلرك نفوذی آلتندن چیقمش ودها ایی تحصیل کورمش عناصرك زمان فتحده اولدیغی کبی جاهل ومستبد بر قومه تابع اولملری کبی تهلکه‌لی بر حاله نهایت ویره‌جکدی .

ترکلر ، بو نقطهٔ نظردن تجدده کمال غیرت ایله چالیشه‌جق اولورلرسه هنوز کندی کندیلرینی اداره‌دن عاجز عد ایدیلن عناصر غیر مسلمه اوزرنده‌کی حقوق مکتسبه‌لرینی ویاهیچ اولمازسه‌حکم ونفوذلرینی تأییده موفق‌اولورلردی. واحتمال‌که مرور زمان ایله‌حقوق مدنیه وسیاسیه‌ده مساوات سایه‌سنده‌مسلمانلر ایله خرستیانلر آره‌سنده اتحاد حصوله کلیردی . ایشته (فرانسه) حکومتنك تعقیب ایتدیکی مقصد علوی بو ایدی . بوفکر ، بعضلرینك ادعاسی کبی غایت خیالی دخی اولسه ، (فرانسه)نك بونی ممکن کورمسی ، موقع تطبیقه قویمغه

[١] ١١١ نجی صحیفه‌یه مراجعت .
[٢] ١٤٦ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

چالیشمسی وبو طریقده بر قاچ خطوه ایلری‌یه کیتمسی کندیسی ایچون بر شرفدر [*] .

تنظیمات ، ایکنجی بر فلاکته دها دوچار اوله‌جق ایدی . ترکیاده ایکی آدم مملکتلرینی طریق تجدد وترقی‌یه ادخاله حصر وجود ایتمشلر وخیلی زمان دوام ایدن مدت خدمتلرنده عینی مسلکك خادمی ایکی دوست کبی فکراً وقلباً بربرلرندن آیرلمامشلردی . بونلردن فؤاد پاشا اولجه صحنهٔ سیاسیاتدن غائب اولمشدی ؛ عالی پاشا دخی بر مدت صکره رفیقنی تعقیباً وفات ایتدی وهیهات که رفیقی کبی عدم آبادنسیانه آتیلدی .

یوقاریده ذکر ایدلدیکی وجهله فؤاد پاشانك پادشاهه ویردیکی بر نوع اولتیماتوم اوزرینه تشکیل ایدیلن متجانس هیئت وکلاده بعض تبدلات وقوعه کلمشدی . عالی پاشا ، رفیقنك وفاتندن صکره ، کندی آمالنه قولایجه تابع اولمیان ذواتی برر برر موقع اقتداردن اوزاقلاشدیرمش وبونلرك یرینه کندی یتیشدیرمه‌لرینی تعیین ایتمش ، کافهٔ اموری اله آلمشدی . بونك ایچون ۱۸۷۱ سنه‌سی اواسطنه‌طوغری‌خسته‌لق سببیله رأس اداره‌دن چکیلنجه امور حکومت پك زیاده قاریشـدی . رقیبلر میدانی سربست بولدیلر . بونك اوزرینه بحران دخی باشلادی .

پادشاه، سراینده‌طفلانه اکلنجه‌لری ، حیوانات‌وحشیه‌سی، ذوق وصفالری ایله مشغول اوله‌رق سرای خارجنده جریان ایدن وقایعدن بیخبر اولمقله برابر رجال حکومتی تعیین خصوصنده مستقلاً صاحب رأی ایدی . عجبا شمدی کیملری موقع اقتداره کتیره‌جکدی ؟

دولتك احوال خارجیه‌سی‌اصلا امنیت‌بخش‌دکلدی . (غاشتاین)ملاقاتی الك جدی اندیشه‌لره میدان ویریوردی . ایمپراطور (ویلهلم) ایله ایمپراطور (فرانسوا ژوزف) آره‌سنده‌کی مقارنت (پان ژرمانیزم) مسلکنك یکی بر شوق و غیرت ایله توسیعنی انتاج ایتمیه‌جکمیدی ؟ عجبا بومقارنت (آلمانیا) ایله (روسیه) آره‌سنده ظهوری محتمل اولان اختلافه قارشیمی وقوعه

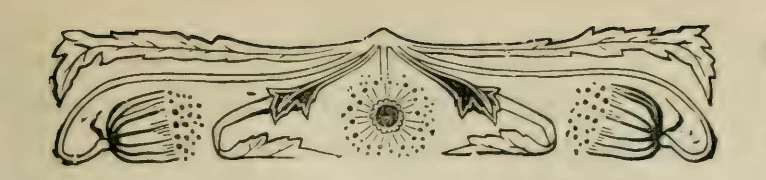
[*] بو فکرك خادملری میانه مکتب سلطانینك حقیقی مؤسسلری اولان موسیو دو (موستیه) ، (ویقتور دروئی) ، دو (سال‌و) ی ادخال ایتمك ایجاب ایدر .

کلمشدی ؟ هر ایکی حالده (اوستریا ـ مجارستان) شرقده ، طونه اوزرنده ، دولت عثمانیه ضررینه اوله‌رق تلافیٔ مافاته چالیشه‌جقدی .

(اوستریا ـ مجارستان) ك آمال حربجویانه بسلدیکنی بیان ایدنلر، تأیید مدعا ایچون، (ویانه) قابینه‌سنك (بوسنه) ده وقوعه کتیردیکی تحریکاتی مثال کوستریپورلردی. واقعا (ویانه) قابینه‌سنك مساعیسی موفقیت بخش اولمامشدی؛ (اوستریا ـ مجارستان) ـ قونت دو (بوست) ك تعبیری وجهله ـ (بوسنه) ده ترك ژاندارمه‌سنه وکالت ایتمش، مسلمانلرك توجهنی قزانه‌مدیغی کبی خرستیان اهالی‌نی‌ده ممنون ایده‌مه‌مشدی. فقط بعض دلائل واماراته نظراً، دولت عثمانیه‌نك تمامیٔ ملکیتنك بوجهتدن تهلکه‌یه معروض اولدیغی آکلاشیلیوردی.

ایشته، مسائل خارجیه‌نك غایت نازك بولندیغی برزمانده عالی پاشا وفات ایتدی. فؤاد پاشانك وفاتی مناسبتیله اون دردنجی (لوئی) نامنی ذکر ایتمشدم؛ بوبیوك حکمدار (راسین) ایچون پك زیاده شدت کوسترمش اولمقله برابر (قولبر) ك خبر وفاتی آلدیغی زمان : «حکومتمك اك بیوك آدمنك نصایحندن محروم قالدم .» دیمشدی . سلطان عبدالعزیز ایسه، نفوذ واعتبارینی کندی اوزرنده بر بار کران کبی تلقی ایدن وزیرك غیبوبت ابدیه‌سندن خبردار اولنجه، کنیش بر نفس آلدی؛ هیچ بر تفتیشه، قونترولە تابع اولمه‌دن، آرزوسی وجهله ادارهٔ حکومتدن بشقه برشی دوشونمدی. صدر اعظم لاحق محمود پاشایه خطاباً تسطیر ایلدیکی خط همایونده قوانین ونظامات عثمانیه‌نك تعدیلی صره‌سنده عادات وعنعنات ملیه‌نك نظر دقته آلنمسی لازم کله‌جکنی اخطار ایتدی. بوفکر، حد ذاتنده معقول اولمقله برابر، بر اثر ارتجاع کبی تفسیر ایدیله‌بیلیردی؛ چونکه خلیفه، لایتغیر اولان قواعد شرعیه‌یه حرفیاً رعایتی امر ایدییوردی.

صدر لاحق محمود پاشا واقعا سلفی عالی پاشانك سیاست احرارانه‌سنه دوام ایده‌جکنی بیان ایلشدی؛ فقط برمدت صکره سلفنك رفقای قدیمه‌سندن برقاچنی موقع اقتداردن اوزاقلاشدیردی ویرلرینه خرستیانلرجه امنیت بخش اولمیان ذواتی کتیردی. ادارهٔ جدیده، اجنبیلره خصومت کوسترمکه باشلادی وعنصر اسلامك استقلال داخلیسنی اعاده مقصدیله اتخاذ ایدیلن مسلکی تعقیب ایتدی.

اون برنجی باب

سکزنجی، طقوزنجی داوننجی بابلرك مابعدی . — (روسیه) و (انکلتره)، باب عالینك مختاریت بولتیقه سی . — اتحاد اسلام .

دول معظمه‌نك مسلکلری ، حکومت عثمانیه‌نك (فرانسه - آلمانیا) محاربه‌سندن بالاستفاده مستشار رسمی وحاکم خفی نظریله باقدیغی اجنبیلردن قورتولدیغی کوندن بری تعقیب ایلدیکی اتحاد سیاستنه پك مساعدایدی .

(روسیه) حکومتی ، قره دکزده حق حاکمیتی تحدید ایدن قیوداتی رفعه موفق اولدیغی صره‌ده باب‌عالی‌یه : « سربستیٔ حرکاتمی استردادایدییورم، فقط سزه‌ده حقوقکزی ایستدیککز کبی استعمال صلاحیتنی ویرییورم . » دیمشدی . (پترسبورغ) قابینه‌سی رقیبنه استعمال حقوق صلاحیتنی ویردیکنی سویلمکله کندیسنی بر قات دها نفوذی آلتنه آلیور ، دولت عثمانیه حقنده غایت خیر خواه کورونیور [*] ، شرقده‌کی سیاست معتاده‌سنی یکیدن موقع تطبیقه وضع ایدییوردی . (پاریس) معاهده نامه‌سنك عقدی تاریخندن بری دول غربیه‌نك ترکیا امور داخلیه‌سنه یامنفرداً ، یاخود مجتمعاً مداخله‌لرینی مذکور معاهده نامه احکامنه مغایر کورییور وبو مداخلاتی لدی‌الایجاب امثال سابقه کبی کوسترمك نیتنده بولنیوردی. ١٨٥٦ قونغره‌سنده تخیل‌ایدیلن « تأمینات مشترکه » اصولنی (روسیه) علیهنده بر تدبیر کبی تلقی ایدییور ، بونك دیپلوماسی اصطلاحاتی میانندن چیقارلمسنی ایستیوردی . بو بابده هم

---

[*] پرنس (غورچاقوف)، ١٢٧٠ سنه‌سی ایلولنده ، (روسیه) ایله ترکیا آره‌سنده‌کی مناسباتك هرزماندن زیاده دوستانه اولدیغنی (اوستریا) باش‌وکیلی قونت‌دو (بوست). تبلیغ ایتمشدی.

تعرض ، هم مدافعه ایچون ایجاب‌ایدن وسائطدن محروم دکلدی. اورتودوقس مذهبی پك قدیم زمانلردن بری (روسیه) نك آمالنه اك قوتلی بر معاون خدمتنی کورمش ، روسیه (چار) لری کوچك قاینارجه معاهده نامه‌سندن بری‌مشارکت مذهبیه سایه‌سنده خرستیان تبعهٔ‌عثمانیه‌نك قسم اعظمنی کندیلرینه جلبه موفق اولمشلردی . (روسیه) حکومتی تبعهٔ غیر مسلمه‌یی حمایه ایتمك حقنك کندیسنه منحصر قالمدیغنی وصلیبك اسکی نفوذ واهمیتنی غائب ایتدیکنی کورنجه یکی بر واسطه بولدی ، « ملیت » قاعده‌سنی اله آلدی ، کوشهٔ نسیانه آتلمش اولان « اسلاو » عرقنك آنجق بو قاعده سایه‌سنده نائل حیات اوله‌جغنی ادعایه باشلادی . بونك اوزرینه « اسلاو ملیتی » فکری بردنبره پارلادی ، پك آز زمانده بالقان شبه جزیره‌سنده بو فکره طرفدار اولانلر چوغالدی [۱] .

ایشته تاریخ تنظیماتك بو دوره‌سنده (پان‌اسلاویزم) فکری بو ایکنجی ماسکه ایله میدانه چیقدی . بو ماسکه صوکنجی‌دکلدی ، چونکه بر مدت‌صکره (روسیه) نك انسانیت نامنه تعقیب آمال ایلدیکنی کوره‌جکز [۲] .

دول غربیه ۱۸۷۱ محاربه‌سیله مشغول ایکن (روسیه) حکومتنك‌روملرك کرید عصیاننه اشتراکارینی آلقیشلادیغی، قره‌طاغی‌تسلیح ، صربستانده تزویراته ابتدار ، رومانیاده بلغار چته‌لرینك تشکلنی تسهیل ، چرکس مهاجرلری واسطه‌سیله آناطولیده آسایشی تهدید ، ایران‌ایله دولت عثمانیه آره‌سنده اختلاف

---

[۱] بوزمانه قدر (روسیه) حکومتی (آوروپا) ده بولنان‌دیکر (اسلاو) اقوامیله عینی عرقه منسوب اولمقدن استفاده ایتمکه تشبث ایلمه‌مشدی . ۱۷۸۶ و ۱۸۰۷ سنه‌لرنده (بوسنه) اسلاولرینی (اوستریا) یه ترك ایتمشدی . ۱۸٤۹ تاریخنده وطن مشترك قپولرینك کندیلرینه آچیلمه‌سنی طلب ایدن غالیچیالیلره یوز ویرمه‌مشدی .

[۲] ایمپراطور (آلکساندر) ، ۱۰ کانون اول ۱۸۷٦ تاریخنده ، خرستیان تبعهٔ عثمانیه‌نك عصیانلرندن بحث ایدرکن موسیو (نیغرا) یه شو سوزلری سویلمشدی : « بو ، اسلاواق مسئله‌سی دکل . انسانیت مسئله‌سیدر . »

ینه ۱۸۷٦ سنه‌سنده درسعادت قونفرانسنده (روسیه) مرخصی، متبوعنك‌سوزلرینی تفصیل وایضاح ایدیبورمش کبی شو صورتله ادارهٔ کلام ایتمشدی : « حکومت متبوعه‌م ، دول عیسویه مرخصلرینك تاریخ عالم وانسانیت اوکنده قبول ایتدکلری مسئولیت عظیمه‌یی نظر دقتدن دور طوتمیه‌جقلرینی امید ایدر . »

[درسعادت قونفرانسنك مدنجی مذاکرات ضبطنامه‌سی] .

احداث ایتدیکی ، الحاصل یونان حدودندن بصره کورفزینه قدر هر طرفده ترکیایی اشغال ایده‌جك مسائل چیقارمقدن خالی قالمدیغی کوریلیوردی .

کرید مسئله‌سنك حلندن صکره براز سکون حاصل اولمشدی . فقط (روسیه) نك شرق سیاست متجاوزانه‌سی آنجق قاعدهٔ احتیاطه ، یاخود غایت ماهرانه حساباته مستند فاصله‌لره اوغرار ، موقتاً کسب سکون ایدر . یوقسه بو سیاست دکیشمز ، ایرکچ مجرای تاریخیسنه عودت ایلر ، مقصده طوغری یوریمکه باشلار . بوندن صکره ترکیاده ظهور ایده‌جك انواع غوائل ومشکلات هپ ۱۸۷۷ محاربه‌سنك مقدماتی حکمنده تلقی ایدلملیدر .

(انکلتره) حکومتی دخی ترکلرك آرزوی تحکمنی تشویق ایدییور کبی کورونمکده ایدی . (فرانسه) نك انحطاط مادیسندن معناً متضرر اولان بو حکومت (روسیه) نك آمالی اوکنده سرفرویه مجبور اولمش ، پادشاهه (پارس) معاهده‌نامه‌سی احکامندن آرتق قورتولمش نظریله باقیوردی . باب‌عالی (انکلتره) خارجیه نظارتندن طلب ایتدیکی اوفاق تفك شیلرك هپسنی استحصال ایدییوردی؛ ولایات والیلری انکلیز قونسولسلرینه سوءمعامله‌یه بیله باشلامشلردی. ۱۸۵۵ ده دولت عثمانیه‌یی مدافعه ایچون سلاحه صاریلان ، تنظیماتی الك زیاده مدافعه ایدن (انکلتره) هر طرفده و هرمسئله‌ده (روسیه) نك قارشیسندن چکیلیوردی .

(اوستریا ـ مجارستان) جریاناحواله نکران ، وقت مرهونه منتظرایدی .

باب عالینك ، دول معظمه طرفندن یالکز باشنه ترك ایدیلنجه ، پك چوق زماندن بری غائب ایتدیکی نفوذ وتحکمی الده ایتمکه تشبث ایتمه‌سنه حیرت ایدلمز . ممالك عثمانیه‌نك کافهٔ اقسامنده وحدت سیاسیه واداره‌یی تأسیسه خادم اوله‌جق مرکزیت اداره خولیاسی دها شموللی ، دها واسع بر خیالی ، (پان . اسلاویزم) ویا (پان ژرمانیزم) فکرلرینی کریده براقه‌جق بر فکری میدانه چیقاردی . استانبولده اتحاد اسلام ، یعنی کافهٔ اقوام اسلامیه‌نك عثمانلیلرك حکمدار جسمانیسی اولان پادشاهك حائز اولدیغی صفت خلافت اطرافنده برلشمسی خولیاسی هرکسی اشغال ایدییوردی .

مطبوعات محلیه‌ده پك زیاده رواج بولان بو فکر غریب ، بر مدت صکره بر مسلك مخصوص شکلنی آلدی . فقط ماهیت حقیقیه‌سی لایقیله آکلاشیله‌مدی .

عجبا مقصد ، مذاهب مختلفهٔ اسلامیه‌یی برلشدیره‌جك بر اتحاد مذهبی می ایدی؟ بو حالده عالم اسلامیتده موجود اولان بحد وحساب مذاهب مختلفه‌یی توحیده قالقیشمق اثرجنت دکلیدی؟ یالکز ترکیایه‌حصر نظرایدروسنیلرك خصم بی‌امانی اولان شیعیلری [١] خارج براقیرایسه‌ك حنفی، شافعی ، مالکی وحنبلی [٢] کبی درت مذهب اربابی کوریرز ، که بونلر آره‌سنده‌کی ضدیت وخصومت ممالك عثمانیه‌ده بولنان مختلف خرستیان مذهبلری میانده‌کی خصومتك عینی ایدی . اون ایکی‌عصر قدر بربرلرندن آیری‌یشایان مذاهب مختلفه اربابنه قرآن‌وحدیثك عینی صورتله تفسیرینی قبول ایتدیره‌جك بر قوت تصور اولنه بیلیرمیدی ؟

اکر اتحاد اسلامدن مقصد بتون مسلمانلری پادشاهان عثمانیانك زیر حکومتنده جمع ایتمك ایسه ، بویله بر فکر هانکی واسطه ایله موقع تطبیقه قونه‌جق و (فرانسه) نك اداره‌سنده‌کی‌جزایر ، (روسیه) نك‌اداره‌سنده‌کی آسیای وسطی ، (انکلتره) نك اداره‌سنده‌کی هندستان مسلمانلری [٣] نه صورتله پادشاهه تابع اوله‌جقلر ایدی ؟

ماهیت حقیقیه‌سی نه اولورسه اولسون ، بو خیال ، بین‌الاسلام حسیات واحتراصات دینیه‌یی اوقشامقدن خالی قالمیور ، اجانبه خصومت فکرینی ترویج وتسهیل ایدییوردی [٤] . حکومات عیسویه‌دن آلنمش عادات وقوانین علیهنده برجریان‌افکار حصوله کتیرییور وبوصورتله مدنیت‌جدیده نامنه الده‌ایدلمش بر قاچ‌موفقیتی‌ده تهلکه‌یه دوشورییوردی . دها آچیق سویلیه‌لم : حکومتك افکار دینیه‌دن آزاده قالمسی اساسنی ــ که بو تأمین ایدلمدکجه تجدد واصلاحات ممکن اولمازدی ــ رد ایدییوردی . الحاصل ترکلر ، پادشاهك صفت خلافتنی صفت حکمداریسنك لازم غیر مفارقی عد ایتمك فکرینی یکیدن قبول ایدرك اولجه قطع ایتدکلری طریق تجدده کری‌یه دونیورلردی .

[١] شیعیلر ایله سنیلرك آیرلمسی دین اسلامده کوریلن ایلك تفرقه‌در .

[٢] اساسده متحد اولان بو درت مذهب تفرعاتده ، مراسم دینیه‌ده بربرلرندن آیریلیرلر . عثمانلیلر حنفی مذهبنده‌درلر. مصر عربلرینك قسم اعظمی شافعیدر. جزایرلیلر ، طرابلسلیلر ، تونسلیلر ، مالکیدرلر. حنبلیلر ایسه غایت طاغنیقدرلر .

[٣] ١٨٧١ سنه‌سنده بغداد جریدهٔ رسمیه‌سی پادشاهك بالجمله عربان عاصیه‌نك حکمدار مشروعی اولدیغنی یازمشدی

[٤] ماوی کتاب . ١٨٧٧ ، ١٦ نجی نسخه ، صحیفه : ١١٠

اون ایکنجی باب

محمود و مدحت پاشالر آره‌سنده‌کی رقابت . — حکومتك قرارسزلغی . — قانونه مدنی . — اوقافك فروختی .

محمود پاشا ادارهٔ حکومتده محافظه کارلغك و بالخاصه ـ عالی پاشانك وفاتندن بری بلاقیدوشرط حکمفرما اولمغه باشلایان ـ استبدادپادشاهینك تمثال مشخصی ایدی . محمود پاشا ایله ترقی طرفدارلری آره‌سنده موجود اولان رقابت خفیه بر کون کلوب مطلقا میدانه چیقه‌جقدی ؛ چونکه سلطان عبدالعزیزك اصلا ترك ایتمدیکی بر فکرینی موقع تطبیقه قویمق، یعنی اصول وراثتك تبدیلنی تأمین ایتمك ایچون مقام صدارته چیقاردیغی بو اقتدارسز پاشا امن واعتماد عامه‌یی کوندن کونه غائب ایدییوردی .

خاطرلرده اولسه کرکدرکه رشید پاشا ۱۸٤۱ سنه‌سنده انفصالنی متعاقب خدمت سفارت ایله (اوروپا) کیتدیکی زمان حکومتك سیاست روزمره‌سنه متعلق کافه حادثاتی محرملری واسطه‌سیله خبر آلمش و دولتك پك مشکل بر موقعده قالدیغنی آکلاینجه درسعادته عودتنی طلب ایتمش وعادتا پادشاهی کندیسنی موقع اقتداره کتیرمکه مجبور ایلمشدی .

۱۸۷۲ ده بغداده کوندریلن مدحت پاشا دخی ، سلطان عبدالمجیدك صدر اعظمی کبی ، بغیر حق مرکز سلطنتدن تبعید ایدلمشدی ؛ پای تختده‌کی رقیبلرینك حرکاتنه ، افکار وحسیات عمومیه‌نك مختلف جریانلرینه ، احبابی سایه‌سنده ، واقف اولیوردی . نهایت ، رشید پاشانك اصولنه مراجعت ایتدی وعینی صورتله نائل مقصد اولدی. محمود پاشا ، بغداددن کلمکده اولان مدحت پاشایی ، یاری یولده براقمق ، آنقره‌دن بری‌یه کچیرتمه‌مك ایستدی. فقط موفق اوله‌مدی . مدحت پاشا ، اصراری اوزرینه ، حضور شاهانه‌یه قبول ایدلدی.

وبر آز صکره مقام صدارته کچدی . مدحت پاشانك صدر اعظم اولمسی تیاترووده صحنه‌نك دکیشمسی قدر غیر منتظر بر حال ، ناکهانی بر تبدل‌ایدی؛ بونك ماهیت واهمیتنی تقدیر ایتمین یوق ایدی . تاریخ اصلاحات بوکبی تبدلاتی پك‌چوق کورمشدی . شمدیلك فکر اصلاحات غلبه ایتمش کبی کورونیوردی . بر قاچ آی اوله ارجاع نظر ایدلدیکی زمان اینانلمیه‌جق درجه‌ده غریب عد اولنه‌بیلن بر حال نظر دقتی جلب ایتمشدی : خلق ، فکر تنظیماتك نهایت غلبه ایتمسندن طولایی اظهار ممنونیت ایدییوردی . بالخاصه ، اهالیٔ غیرمسلمه آره‌سنده، یکی ترکیانی اصلاحات داخلیه‌سنه الك زیاده معاونت ایدن دول معظمه‌یه یاقلاشدیره‌رق دولت عثمانیه‌یه ممتاز بر موقع تأمین ایده‌جك کبی کورینن وزیر ایچون فوق‌العاده محبت کوستریپوردی . فرانسزلرك مغلوبیتندن صکره یولنی شاشیرمش اولان حکومت عثمانیه‌نك ینه طریق ترقی‌یه داخل اولدیغی و(فرانسه)نك دست معاونتنی آرایه‌رق اولکندن زیاده حسن نیتله بواله صاریله‌جغی ظن ایدلمکده ایدی .

هیهات ! بو ظن بر خیال ایدی ؛ قابیتوله چیقان ذات بر آز صکره (تارپه‌ئیه‌ن) قیالغنك پك یاقین اولدیغنی کوره‌جکدی . مدحت پاشا، درسعادته عودتندن اوچ هفته صکره ، بین‌الخلق حائز اولدیغی شهرت واعتبارك پك چابوق زائل اولدیغنی کوردی ، مقام صدارتدن دوشدی ؛ یرینه موقت بر صدراعظم اولدیغنه شبهه ایدلمین بر وزیر کچدی ؛ محمود پاشانك مأموریت سابقه‌سنه عودت ایده‌جکنه شبهه قالمدی .

مع‌مافیه محمود پاشا ، (روسیه) و (آلمانیا) نك تأثیریله سقوط ایتدیکی ادعا اولنان مدحت پاشانك انفصالندن استفاده ایتمك ایسته‌مدی . ذاتاً مدحت پاشا دخی پك آز مدت صکره یکیدن نائل توجه اوله‌رق عدلیه نظارتنه تعیین ایدلدی . بعده اسباب موجبه‌سی وماهیتی لایقیله آکلاشیله‌میان دها بعض تبدلات وقوعه کلدی . رجال حکومت عد ایدیله‌بیله‌جك نه قدر آدم وارایسه برر برر باب عالیدن کچدیلر ؛ بو تبدلاتدن ولایتلر ، حتی سرای همایون بیله مصون قالمدی [۱] .

[۱] اوزمان یایلان برحسابه نظراً عالی پاشانك وفاتندن بری وسطی اوله‌رق هرولایتده اوچ دفعه والی دکیشمشدی .

سلطان عبدالعزیزك غرائب احوالی جنت درجه‌سنه واریپوردی ؛ حتی حکومتك برهیئت وصایت واسطه‌سیله اداره‌سی لزومی بیله موضوع بحث اولیوردی. روس مطبوعاتی، آقندی‌یه قاپیلمش دومنسز برکمی کبی حرکت ایدن دولت عثمانیه‌نك اجراآتی کمال دقتله تعقیب ایدییورلر وترکیانك محو اولمق اوزره بولندیغنی، شمدی‌یه قدر کندی غائله‌لریله مشغول اولان دول غربیه‌نك آرتق شرق مسئله‌سیله اشتغاله مجبور اوله‌جقلرینی بیان ایلیورلردی.

هیچ بر قانون ونظامه تابع اولمیان استبداد اداره‌نك تولید ایلدیکی قاریشیقلق، سبب اولدیغی تبدلات آره‌سنده بالطبع تنظیمات مسئله‌سی برطرفه براقلمشدی.

۱۸۷۳ و ۱۸۷٤ سنه‌لری وقایعنه دائر موجود اولان نوطه‌لرمی کوزدن کچیردیکم صره‌ده تاریخ اصلاحاته متعلق آنجق ایکی نقطه بوله‌بیلیورم :

اصلاحات فکری اسکی قوتنی غائب ایتمش، حیات حکومت معطل کبی قالمش اولمقله برابر دوائر مرکزیه اقلامی ایشدن خالی قالمیور، نسبةً فائده‌لی وشایان تقدیر بعض اجراآت ایله مشغول اولیوردی.

ایشته بویله برصره‌ده ترکیانك ایلك قانون مدنیسی تنظیم ایدلدی.

مجلس احکام عدلیه‌نك تشکیلندن بحث ایدرکن محاکم نظامیه‌یه مخصوص برقانون مدنی تنظیمی ایچون برقومیسیون تشکل ایتدیکنی سویلشدم. قوانین عثمانیه‌نك هیئت عمومیه‌سنی احتیاجات جدیده ایله متناسب برحاله قویمق، یعنی احوال حاضرهٔ اجتماعیه‌یه موافق کلمین احکام قدیمهٔ شرعیه‌نك نواقصنی اکمال ایتمك الك مهم برمسئله ایدی.

اول امرده ۱۸٤۰ تاریخلی قانون جزا تنظیم ایدلدی [۱]. بعده مناسبات تجاریه توسع ایتمش اولدیغندن افلاس، پولیچه کبی احکام شرعیه‌ده موضوع بحث اولمیان معاملات ایچون یکی برقانونه احتیاج حس اولندی واوته‌دن بری ممالك شرقیه‌ده مرعی‌الاجرا اولان فرانسز تجارت قانوندن مقتبس ۱۸۵۰ قانون تجارتی تنظیم قلندی.

بوندن صکره، اکمال ایدلمسی لازم مهم برنقصان قالیوردی. قانون مدنی

[۱] ٤۳ نجی صحیفه‌یه مراجعت.

مقامنه قائم اولان شی تنظیمات دورینك مختلف زمانلرنده نشر ایدیلن قوانین ونظاماتدن عبارتدی ؛ اوته‌دن بریدن طوپلانمش اولان قوانین ونظامات مذکوره قاریشیق اولدیغی نسبتده احتیاجه غیر کافی اولدیغندن اکثریا احکام شرعیه‌یه وبالخاصه احکام شرعیه‌نك معاملات عمومیه قسمنه مراجعت مجبوریتی حاصل اولیوردی . عثمانلی حقوقشناسلرینك افاده‌سنه نظراً شریعت ، اویله بر بحر بیکراندرکه قعر نایابنده بولنان جواهر حکمتی طوپلامق ایچون پك بیوك غیرتلر ، فداکارلقلر اختیاری لازم ایدی [*] .

بناءً علیه محاکم نظامیه‌ده بولنان حکامك هم قوانین جدیده‌یه ، هم‌ده استخراج احکام خصوصی پك اوزون بر تحصیله متوقف اولان قواعد شرعیه‌یه واقف اولملری ایجاب ایدییوردی . حالبوکه حکامك انتخاب صورتیله تعیینی وغیر مسلملرك دخی صنف حکامه قبوللری تقرر ایتمش اولدیغندن بتون حاکملردن بو درجه وقوف ومعلومات ایستنیله‌مزدی . بونك ایچون محاکم نظامیه ریاستلرینك قوانین قدیمه وجدیده‌یه واقف اولدقلری بیان ایدیلن قاضیلره ویرلمسی اصول اتخاذ ایدلمشدی . دعاوینك محاکم نظامیه وشرعیه‌دن هانکیسنه عائد اولدیغی قاضیلر تعیین ایدییورلردی . قاضیلر دعوالره ایستدکلری شکل وماهیتی ویردکلرندن بو اصول محاذیر وخیمه‌یی داعی ایدی .

دیکر طرفدن قانون تجارتك تطبیقی ، قانون مذکوره تعلق ایتمین برچوق مسائلك تحدثنه سبب اولدیغندن برقانون مدنی تنظیمی احتیاجی کوندن کونه دها زیاده شدتله حس ایدلمکده ایدی . مسائل مذکوره‌یه (اوروپا) قواعد حقوقیه‌سنی ، فلان ویا فلان مملکت قانونی‌تطبیق ایتمك خلاف اصول اولدقدن بشقه مقصدی تأمین ایده‌مزدی ، بونلری محاکم شرعیه‌یه تودیع ایتمکه کلنجه ، محاکم مذکوره بالطبع اساس دعوایی رؤیته قالقیشه‌جق وبو حالده تجارت محکمه‌لرینك اصول محاکماتندن بسبتون بشقه بر اصول تعقیب ایده‌جکدی .

ایشته بو جهتلری نظر دقته آلان عدلیه ناظری ، دیوان احکام عدلیه وشورای دولت اعضاسندن بعضلری‌ده داخل اولمق اوزره بر هیئت مخصوصه

---

[*] شریعت ؛ قرآن ، سنت ، اجماع امت ، قیاسه مستنددر . (ملتقا) نامنده‌کی کتاب مشهور دینه ، سیاسته ، عسکرلکه ، جزایه ، حقوقه ، تجارته ، صیده وسائره‌یه متعلق احکام شرعیه‌یی جمع ایتمشدر .

طرفندن تحریر وتنظیم ایدیلن وزمانمزده اك مستعمل واك لازم معاملاته تعلق ایدن مجله‌نك سکز کتابی ۱۸۷۲ سنه‌سی اواخرنده پادشاهك نظر تصدیقنه عرض ایتدی [۱].

هردرلو مدح وستایشه لایق اولان بومجله‌نك باش طرفنده احکام عمومیه اجمال ایدلمش اولدیغی کبی هرکتابك قسم اولنده اوکتابه عائد اصطلاحات شرعیه ایضاح ایدلدکدن صکره فتاوادن اقتباس اولنان مثاللر ایله ایضاحات لازمه ویرلمشدر.

مجله هیئتندن بشقه اوله‌رق تشکل ایدن ایکی قومیسیوندن بری قانون اراضینك تعدیلی، دیکری مجلس تجارت وزراعتك تشکیلی ایله اشتغال ایدییوردی. بوایکنجی مسئله‌نك موضوع بحثمزه تعلق بك آز اولدیغندن یالکز برنجیسی حقنده اجمالاً بعض معلومات ویره‌جکم:

ممالك عثمانیه‌ده مقیم اجانبه املاك صاحبی اولمق حقنی ویرن ۱۸۶۸ پروتوقولی همان حکمسز قالمشدی. فی‌الحقیقه بوندن یالکز تبعهٔ اسلامیه نامنه تصرف سنداتی حامل اولان اجنبیلر استفاده ایدرك سندلرینی کندی نام‌لرینه تبدیل ایتمشلردی [۲].

بناءً علیه حکومت ممالك اجنبیه‌دن سرمایه جلبنه وزراعتك ترقیسنه خدمت ایده‌جکی ظن اولنان بوتدبیردن پك آز استفاده ایتمشدی. ذاتاً اجنبیلره حق تصرف بخش ایدلمسی، (فرانسه) حکومتك ۱۸۶۷ سنه‌سنده تکلیف ایتدیکی اصلاحات پروغرامنك اك اهمیتسز بر نقطه‌سی ایدی. هرشیدن اول، اسکی بر قانون احکامنجه اراضی‌یه متعلق بر چوق حقوقدن محروم قالان یرلی زراعك احوالنی اصلاح ایتمك لازمدی [۳].

اراضی قانونی موجبنجه اراضیٔ امیریه وموقوفه صاحبلرینك عادی بر مستأجردن بشقه برشی اولمدقلرینی یوقاریده سویلشدم [٤]. حال بوکه عثمانلی

---

[۱] بوسکز کتاب بیع، اجاره، کفالات، حواله، رهن، امانات، هبه، غصب معاملاتنه متعلقدر.

[۲] ۲۹ حزیران ۱۸۷۰ تاریخلی تحریرات عمومیهٔ نظارتپناهی.

[۳] نیقولائیدیس مجموعه‌سی، برنجی باب، صحیفه ۵۰، اراضی قانونی.

[٤] ۱۷۷ نجی صحیفه‌یه مراجعت.

طوپراغنك اوچ ربعی اراضیٔ امیریه وموقوفه‌دن مركبدر. بواراضی صاحبلری آنجق حق انتفاعه مالكدرلر؛ نه‌بنا انشا، نه‌تفجیر صورتیله اصلاح، نه‌ده اراضیٔ مزروعه‌یه تبدیل ایده‌بیلیرلر. چایرلرده زراعت ایتمك، آغاج غرس ایتك ویا باغ یتیشدیرمك، طوپراغی طوغله وكره‌میده یاپمق ایچون قوللانمق، الحاصل اراضینك سطحنی، منظره‌سنی هرهانکی برصورتله دكیشدیرمك ممنوعدر [١].

درسعادت غزته‌لرندن بری حق تصرفك نه‌قدر فنا اولدیغنی آكلاتمق ایچون ولایات عثمانیه‌دن برینك بردن بره ضبط وحكومتدن تفریق ایدلدیكنی تصور ایتدكدن صكره دیمشدی‌كه: «بوولایتی ضبط ایدن، همان حكومت مقامنه قائم اولورسه مملكتدن چیقارمق ایستدیكی اهالینك‌یدنده بولنان اراضیٔ امیریه‌یه حقوق تصرفیه حقنده‌كی قوانین موجبنجه بحق وضع ید ایده‌بیلیر.»

حكومت حق تصرفی معقول برشكله قویمق لزومنی پك چوق دفعه‌لر حس ایتمش واراضینك سربستیٔ استعمال وانتقالی نه‌قدر تمهیل ایدرسه خزینهٔ دولتك اودرجه مستفید اوله‌جغنی آكلامشدی. مالیه نقطهٔ نظرندن فراغ وانتقال خرجلرینك طاپو حاصلات جزئیه‌سی یرینه قائم اولمسندن بیوك فائده‌لر حصوله كله‌جكی [٢]، املاك واراضینك ترهینی ایچون ایی برقانون تنظیم ایدیلیرسه قره‌دی فونسییه تأسیسی وكوچك چیفتجیلرك مرابحه‌جیلر الندن تخلیصی ممكن اوله‌جغی، مهاجرت حقنده‌كی موانع وقیودات الغا ایدلدیكی تقدیرده دخی خارجدن كله‌جك مهاجرلرك توسیع زراعته وتزیید واردات دولته پك زیاده یاردیم ایده‌جكلری آشكار ایدی.

فقط باب عالی بوقدر اساسلی تبدلاتی یاپه‌بیلمك ایچون مهم بر مانعه‌یی برطرف ایتمك مجبوریتنده ایدی. كرك اراضیٔ موقوفه، كرك اراضیٔ امیریه، اول امرده بالجمله علاقه‌دارانك ضرر وزیانی تضمین ایدلمدكجه، ملكه تحویل اولنه‌مازدی. برده اوقافی ملكه تحویل ایتمك احكام شرعیه‌یه موافقمیدر؟

---

[١] برقاچ سنه اول اوستریا ومجارستانك حدود عسكریه دنیلن ولایاتنده بوكا بكزر قیودات موجود ایدی [ره‌وود ودوموندك ٢ تشرین ثانی ١٨٩٩ تاریخلی نسخه‌سنه مراجعت].

[٢] ١٧٩ نجی صحیفه‌یه مراجعت.

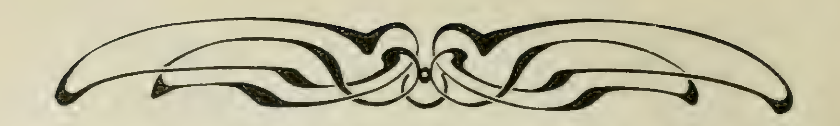
موافق اولسه بیله تبعهٔ مسلمه نك خوشنه کیدرمیدی؟ واقعا ۱۸٦۷ قانونی [۱] حق انتقالی یدنجی درجه یه قدر توسیع ایدیوردی ؛ فقط عشر یرینه یوزده اون بش نسبتنده بر ویرکو اقامه ایتدیکندن علاقه داران بوندن استفاده جهتنه یناشمیورلردی.

هر نه ایسه ؛ باب عالی ، ۱۸۷۳ سنه سنده ، شمدی یه قدر بر چوق پروژه لرده لزوم کوستردیکی حالده ارادهٔ سنیه یه اقتران ایده مین ، اوقافك ملکه تحویلی مسئله سنده قرار قطعی اتخاذ ایتدی . بو دفعه ارادهٔ سنیه صادر اولدیغندن ، پروژه ، قانون شکلنی آلدی . فقط قطعیت کسب ایدن بو تدبیر موقع اجرایه وضع اولنه بیله جکمیدی؟ بویله بر تشبث وقته وبالخاصه ــ تماماً مفقود اولان ــ سعهٔ مالیه یه محتاجدی . واردات خزینه یی تزیید ایتمك مقصدیله اتخاذ ایدلدیکی حالده موقع تطبیقه قونمسی خزینه نك موقت فداکارلغی ایله ممکن اوله بیلیردی ، بویله بر فداکارلق اختیاری ایسه امکان خارجنده کبی کورونیوردی . الحاصل بر چوق اصلاحاته مانع اولان بو حال حقوق تصرفیه یی دخی تأمین واصلاحه مانع تشکیل ایدییوردی .

اوزمان ، حکومت عثمانیه مملکتك احوال اقتصادیه سندن ، بر چوق ولایاتده حکمفرما اولان اغتشاشاتدن ، رشید پاشا قابینه سنك دیپلوماسی عالمنده کی موفقیتسزلکلرندن [۲] ، الحاصل (اوروپا) نفوذینه قارشی هر وقتکندن زیاده خصومت کوسترن «کنج ترکیا» نك تحریکاتندن متولد غوائل ومشکلات آره سنده شاشیرمش قالمش ، عادتا سائقهٔ یأس ونومیدی ایله حس مسئولیتی اونوتمش ایدی . هیچ بر مسئله ده شوق وغیرت ، فکر تعقیب ، انتظام واطراد کوسترمه مك عجز تام ایچنده بولنیور ؛ «خسته آدم» کوندن کونه قوتدن دوشیوردی.

عالی پاشانك صوك سنه لرنده کی فعالیت فوق العاده یی تعقیب ایدن بو ضعف ووهن معنوی ایله حکومت دوام ایده بیلیرمیدی ؟ موسقوف افکار وحسیاتی ترویج ایدنلرك جمله سی بر آغزدن « دوام ایده مز ! » دییورلردی ؛ بو تفأل مشئوم ، هر کون پادشاه ایله مشاورلرینك قولاقلرنده بر صدای هاتفی کبی طنین انداز اولیوردی . بر مدت صکره ، کشف استقباله چالیشانلرك ادعالری طوغری اولدیغی آکلاشیلدی .

[۱] ۱۸۰ نجی صحیفه یه مراجعت .
[۲] بالخاصه بالقانده (غرادیسقا) اغتشاشاتی مسئله سنده .

اون اوچنجی باب

بلغارستانده احوالی

پرنس (غورچاقوف) ، نسل حاضره بردرس عبرت تشکیل ایدن نوطه‌لرندن برنده دییوردی‌که : « دیپلوماسی عالمی ، هیچ بر زمان ، ۱۸۷۵ سنه‌سنده اولدیغی قدر مسائل شرقیه ایله مشغول اولمامشدر . هیچ برزمان ، اوروپانك راحتنی ، منافعنی ، امنیتنی محافظه ایچون شمدیکی قدر اتحاد افکاره احتیاج حس ایدلمه‌مشدر . » [۱] . بو سوزلره علاوةً دنیله‌بیلیرکه : هیچ بر زمان (اوروپا) ، حضور وراحتنی تهدید ایدن حکومتی ، یعنی (روسیه) یی آمال حربجویانه‌سندن واز کچیرتمك ایچون بو قدر اوغراشمامشدر .

قارئلرمز (بوسنه) و (هرسك) ولایتلرینك احوال اجتماعیه واقتصادیه‌سندن بحث ایدن بابه [۲] ارجاع نظر ایدرلرسه بالقان شبه جزیره‌سنك حوالی مرکزیه‌سنه سرایت ایدرك ۱۸۷۷ محاربه‌سنك ظهورینی ودولت عثمانیه‌نك قسماً مقاسمه‌سنی انتاج ایدن عصیانك اسباب اصلیه‌سنی قولایجه کشف ایده‌بیلیرلر . مع مافیه سالف الذکر ایکی ولایت حقنده‌کی تفصیلات مجمله ، شرق (اسلاو) عالمنك مقدراتی مسئله‌سنه میدان ویرن وقایع مهمه ایچون کافی بر مقدمه خدمتنی کوره‌مز . بلغارستان ، (روسیه) نك الندہ بو مسئله‌نك اك مهم عامللرندن بری اولمشدر . ذاتاً ۱۸۶۰ الی ۱۸۷۰ سنه‌لرنده‌کی اختلافات مذهبیه حقنده ویریلن تفصیلات ، بلغارستانك ایرکچ بویله بر وظیفهٔ سیاسیه درعهده ایده‌جکنی کوسترمشدی .

---

[۱] قونت (شووالوف) ه خطاباً یازدیغی ۷ – ۱۹ تشرین ثانی ۱۸۷۶ تاریخلی تلغرافنامه‌سندن .

[۲] ایکنجی قسمك سکزنجی بابی .

بلغارلر ايله روم هيئت رهبانئك منازعات مذهبيه‌سنه دائر اولان ايضاحاتى بوراده ويره‌جكم بعض معلومات تاريخيه ايله اكمال ايده‌جكم .

بلغارلر ـ بالقانلرك شمال وجنوب طرفلرنده برقاچ بر مستثنا اولمق اوزره ـ تيموق ، موراوا ، يوقارى واردار ، اوخرى كولى، سلانيك ، بوغاز، روسجق ايله محدود قطعه داخلنده تقريباً ٥,٤٠٠,٠٠٠ نفوسلى بر كتلهٔ متجانسه تشكيل واوروپاى عثمانينك نصفنه ياقين قسمنى اشغال ايدرلر. اون دردنجى عصر اواخرندن، ١٣٩٠ سنه‌سندن برى عثمانلىلرك تحت تابعيتنده ايديلر .

وطنپرورلك حسى ، سكون وآسايشه ميال اولان بو قومك قلبنده اسكى شدتنى محافظه ايتمش ؛ تقسيمات اداره ، مهاجرتلر بلغارلرك ساكن اولدقلرى محللرى بربرندن آيرمش اولمقله برابر حسيات وطنپرورانه‌يى ازاله ايده‌مه‌مشدى. بلغار قومى ادارهٔ شديدهٔ عثمانيه‌يه مطيع كورونمكله برابر يدنجى ، اوتنجى واون ايكنجى عصرلرده اوچ بلغار قراللغنك تشكلنى تأمين ايدن وحدت مليه‌يى آرزو ايتمكدن فارغ اولمامش ؛ حكومات سابقه‌نك خاطره‌سنى شرقيلرى ، شعرلرى ايله محافظه وادامه ايتمشدى . مملكتدن اوزاق قالان ، حتى بر حكومت اجنبيه‌نك تابعيتنده بولنان بلغار ـ روملر كبى ـ وطننى اونوته‌ماز، مملكتنه اولان رابطه‌سنى قطع ايده‌مز . بوحال ، حائز اهميت بر نقطه‌در . (روسيه) حكومتى ١٨٢٩ ده (دينيه‌پر) كنارلرينه و ١٨٥٨ سنه‌سنده قريمه نقل ايتديكى بالقانشبه جزيره‌سى بلغارلرينى ـ الك پارلاق وعدلره رغماً ـ محافظه ايده‌مه‌مشدى؛ بيكلرجه بلغارلر بر مدت (روسيه) ده قالديلر ؛ فقط براز صكره ينه طونه كنارينه عودت ايتديلر .

بو حادثه‌يه باقوبده بلغارلرك ادارهٔ عثمانيه‌دن ممنون بولندقلرينه ، بر آرالق ادعا ايدلديكى كبى «دنيانك الك بختيار كويليلرى» اولدقلرينه حكم ايتمه‌مليدر . بويله برادعا يا پادشاهك پاره‌سنه مفتون بر اجنبينك قلمندن، يا وجدانى صاتان برقاچ بلغارك آغزندن ايشيديله بيلير [١] . طونه ايالتنده خرستيان احوالنى رأى‌العين كورمش اولانلر بو كبى سوزلرك حقيقته نه‌قدر مغاير اولديغنى تسليم ايدرلر .

[١] مه موريال ديپلوماتيق رساله‌سنك ١٨٧٥ سنه‌سى تشرين اولنده نشر ايتديكى مكتوب .

شوراسی محققدرکه مسلمانلرك (اوروپا) قطعه‌سنده ضبط ایتدکلری خرستیان حکومتلر آره‌سنده اك زیاده ظلم واعتسافه دوچار اولانی، اك‌زیاده حال اسارتده یشایانی بلغارستاندر . بلغارستان ، مرکز حکومته دها یقین اولدیغی ایچون هم سپاهیلرك وپاشالرك ، هم ده فنارلی روملرك بیوندروغنه ، تضییق سیاسی ومذهبیسنه‌اقوام سائره‌دن‌زیاده دوچار اولمشدر . بعض نیکبین انکلیزلرك افاداتی ، اسملرینی افشا ایده‌مین بر قاچ حققت دشمننك یالانلرینی تکذیب ایچون ۱۸٦۵ سنه‌سنده بر عثمانلی مأمورینك آغزندن بالذات ایشیتدیکم شو سوزلری یازمق کافیدر :

ماچین [۱] مدیری چرکس مهاجرلریله منازعه ایدن (غرمچ) قریه‌سی خرستیانلرینه خطاباً دیمشدرکه : «بوراده سز نه‌سکز ؟ تراللرکز سزکمیدر ؟ کوستردیککز تصرف سندلرینی بن طانیمام . چرکسلر ایچون سزدن طلب ایدیلن شیلری ویره‌میه‌جککزی ادعا ایدییورسکز . اولرکزی ، قاریلرکزی ، چوجقلریکزی صاته‌رق بونلری تدارك ایدیکز ، یاخود مملکتدن چیقوب کیدیکز . »

ینه او تاریخده (ماچین) مضافاتندن (لونغاویچا) قریه‌سی اصحاب املاکندن بری بکا شو سوزلری سویله‌مشدر : «تصرف ایده‌بیلدیکمز پاره‌لری ، مأمورین ضابطه طرفندن خبر آلنمدیغی مدتجه، یالمزده صاقلایه‌بیلیرز . براز پاره صاحبی اولدیغمزی آکلادقلری زمان دوچاراولمیه‌جغمز سوء معامله ، ظلم وتضییق قالماز. کرك اك زنکین ، کرك اك فقیر ، هپمز پاره‌مزی طوپراغه کومرز . . . غوسپودار ، بز طاش آلتنده بیتن اوت کبی یز ... بر کون کلیسانك چاکنی چالدیره‌جق اولسه‌ق بتون ترکلر علیهمزه قیام ایدرلر ، بزده دلیکه قاچان فاره‌لر کبی کیزلنمکه مجبور اولورز . . »

کرك بو سوزلر ، کرك سربست وبیطرف ذواتك تحقیقاتی کوبلینك آچینه‌جق بر حالده اولدیغنی ، خرستیانلرك مسلمانلر طرفندن صویولدقلرینی ، حکومتك نفرت وحقارتندن قورتوله‌مدقلرینی، احوال اجتماعیه ودینیه نقطهٔ نظرندن دون بر موقعده بولندقلرینی اثبات ایتمشدر . واقعا ، ۱۸۷۵ سنه‌سنده ، بلغارلرك آیین مذهبیلرینی سربستجه اجرا ایتدکلرینی ، اولکی کبی املا کندن وسربستیٔ

[۱] دوبریجه‌ده کوچك بر قصبه .

حركاتندن محروم اولمدقلرینی ، حتی وقتیله حکومتك استعمال ایتدیکی حقارت آمیز تعبیرات رسمیه‌نك آرتق بونلر حقنده قوللانلمدیغنی قبول واعتراف ایدرم. فقط مسلمانلر حقنده آرتق اجرا ایدیله‌مین سوء معاملات هنوز بلغارلر ایچون جاری ایدی ؛ بر بلغارك ثروتی ، امنیتی ایچوناك بیوك تأمینات پاشالرك ناموس وعفت ذاتیه‌لرندن عبارتدی . الحاصل بلغارلرك احوالی بالقان شبه جزیره‌سی اهالیسنی عصیانه سوق ایده‌میه‌جك درجه‌ده ایی دکلدی . ذاتاً پك چوق زماندن بری ، صربستان حیدودلری کبی ، بلغارستانك ده وطنپرور اشقیاسی واردی . یونان عصیانی صره‌سنده بو بالقان (قلفت)لری ، حیدودلری ترکلر ایله دها جدی بر صورتده اوغراشمشلردی . ١٨٢٩ سنه‌سنده ، روسلر بلغارستانی اشغال ایتدکلری زمان ، بر چوق نقطه‌لرده قیاملر وقوعه کلدی ؛ بو قیاملر ١٨٣٨ تاریخنده تکرر ایتدی . فقط بو دفعه عصیان فکرینك تعمم ایتدیکی واوزمانه‌قدر بیکانه‌قالان محللرده دخی بلغارلرك سلاحه صارلدقلری کورلدی . اوچ سنه صکره هیجان افکار مملکتك هر طرفنه سرایت ایتدی.

اوتاریخده ، دول اجنبیه قونسلوسلرندن بری شو سوزلری یازمشدی :

« بلغارستان اغتشاشاتی ، عاصیلرك تأدیبی صره‌سنده ایقاع ایدیلن ظلملر وعصیانه سبب اولان سوء معامله‌لردن طولایی صوك درجه تأسفه شایاندر . اکر باب‌عالی حکومات محلیه‌نك سوء معاملاتنی منع ایتمز ایسه یکانه مدار استنادی اولان واوروپا دولتلرنجه دخی رعایت ایدیلن حق فتحك ، نهایت عالم انسانیتك فریاد استمدادکارانه‌سی قارشیسنده حکمسز قاله‌جغنی وبلغارستانك‌ده یونانستان کبی ممالك عثمانیه‌دن آیریله‌جغنی کوره‌جکدر . »

١٨٥٠ سنه‌سنده پاشالرك ظلم وتعدیلری (ویدین) و (نیش) طرفلرنده مهم قاریشقلقلره سبب اولدی ؛ نهایت اغتشاشاتی ازاله ایچون عمر پاشا اعزام ایدلدی . ١٨٦٧ و ١٨٦٨ سنه‌لرنده رومانیاده تشکیل وتسلیح ایدیلن چته‌لر طونه ولایتنه کچه‌رك اهالی‌یی عصیانه تشویق ایتدیلر ؛ مدحت پاشا رؤسای عصاتی روسجقده همان اعدام ایتدیردی .

بناءً علیه ، نه‌قدر جاهل وقبا اولورلرسه اولسونلر ، بلغارلره ادارهٔ عثمانیه‌دن ممنون ویا اوزون مدت دوام ایدن اسارتك تأثیریله عزم وثباتدن محروم برقوم نظریله باقمق طوغری اوله‌مازدی. بالعکس بلغارلر ، لدی‌الحاجه ، حر انسانلر کبی

يشامق حقنی ادعا ايتمکی واستحصال مقصد اوغورنده شايان دقت بر صبر ومتانت کوسترمکی بيليورلردی .

بلغارلر مختاريت مذهبيه‌لرينی استحصال ، يعنی قديم (اوخری) و(طرنوی) مستقل ملی کليسه‌لرينك يکيدن تأسسنی تأمين ايچون روم پطريقخانه‌سيله اون ايکی سنه اوغراشمشلردی . بو اون ايکی سنه‌لك مبارزات ، بلغارلرك عزم وثباتلرينه دلالت ايتمزميدی ؟ مختاريت مذهبيه‌لرينی استحصال ايتمکله استقلال ملی‌يه طوغری بر خطوه آتمامشلرميدی ؟ بلغارلر استقلال عليهنده بولنان اك قوتلی دشمنك روم پطريقخانه‌سی اولديغنی آکلامامشلرميدی ؟ قرون وسطاده بلغارستان وصربستان ، دها صکره روسيه ويونانستان مختاريت مذهبيه‌لرينی آنجق نائل استقلال اولدقدن صکره الده ايتمشلردی . ۱۸۷۰ ده بلغار اکسارخخانه‌سنك تأسيسی ايسه بودفعه احوالك تماماً معکوس بر صورتده جريان ايده‌جکنی کوستريورودی . ترکيانك اك قوتلی (اسلاو) عنصری اولان بلغارلر روم پطريقخانه‌سندن رابطهٔ مذهبيه‌لرينی قطع ايتمکله مختاريت سياسيه‌لری اسبابنی حاضرلمش اوليورلردی . آرتق بوندن صکره ، (اوروپا) نظرنده ، « بلغار مسئله‌سی » صربستان ويونانستانی تشکيل ايدن حادثات سياسيه‌نك تفرعاتندن بری ايدی .

بلغارلر استقلال سياسی‌يه ، بر چوق جهتلردن ، صربلردن زياده لايق ايديلر . حتی صبر وتحمللری ، غيرت وفعاليتلری نظر دقته آلنيرسه صربلره فائق اولدقلری تسليم ايديلير . بلغارلر هم روم پطريقخانه‌سندن فك رابطه ايتمك ، هم‌ده دولت عثمانيه‌دن آيرلمق ايستدکلری حالده اختلافات مذهبيه دوام ايتديکی مدتجه بيوك بر صبر ومتانت کوستره‌رك باب عالی‌يی کوجنديرمه‌مشلر ، اوزمانکی غوائل دولته يکی برغائله دها علاوه‌سندن چکينمشلردی . ۱۸۷۰ سنه‌سنه قدر (رومانيا) ده‌کی خفی جمعيتلردن بشقه وسائط اجرائيه‌یی اولميان کنج بلغار فرقه‌سی حکومت عثمانيه‌دن بسبتون آيريله‌رق استقلال تام ادعاسنده بولنمق شويله طورسون بلکه (افلاق) و (بغدان) پرنسلکلری درجه‌سنده واسع مختاريت بيله ايسته‌ميوردی . بلغارستانك اتحاد شخصی ايله حکومت عثمانيه‌يه قوياً مربوط اولمسنی آرزو ايديوردی ؛ يعنی پادشاه ، بلغارلر قرالی عنوانی‌ده حائز اوله‌جق ؛ مجلس ملی طرفندن انتخاب ايديله‌جك خرستيان

والیٔ عمومی ، یاخود خدیو پادشاه نامنه اولەرق عساکر محلیەیه قوماندا ایدەجك ، رأس ادارەده بولنەجقدی . پادشاهه وکالت ایدن بوخدیو ، یاخود والیٔ عمومی مجلس ملی طرفندن منتخب دائمی برمجلسك مقرراتی دائرەسنده مملکتی اداره ایدەجکدی . بوتشکیلات اساسیەنك مرتبلری اولان مجهول الاسم ذوات ١٨٦٧ سنەسنده نشر ایتدکلری بیاننامەده دییورلردیکه : « ارکان دولت علیه بلغارلرك صداقتلرینی بیلیرلر . بوکون شو سوزلری سویلین بزلر ، اجدادمزك اثرینه اقتفا ایله سلطنت سنیەیه صادق قالمق ایسترز . فقط اضطرابلرمز آرتق تحمل ایدیله‌میه‌جك درجەیه کلدی ؛ برچارهٔ عاجله لزوم کوستریور ... شاید حکمدارمز حال اسف اشتمالمزی ، مطالب مشروعەمزی نظر دقته آلمازسه ـ ماضیده اولدیغی کبی بوکون دخی ـ کوزلرمزی خارجه چویرمکه ، محبت ومعاونتلرندن امین اولدیغمز دینداشلرمزدن استمداد ایتمکه مجبور قالیرز وبوحالده مملکتمزه استیلا ایدەجك اجانبی منجیٔ ملت صفتیله حسن قبول ایدرز . ممالك عثمانیەیی کندی مملکتی کبی مدافعه ایتمك آرزوسنی بلغارلرده حاصل ایتمك ایچون نه‌یاپملیدر ؟ شبهه یوقکه بونك ایچون بلغارلره دولت عثمانیەیی کندی مملکتلری کبی سودیرەجك صورتده حقوق مشروعەلرینی ویرمکدن بشقه چاره یوقدر . آلتی ملیون بلغاری عثمانیلره ربط ایتمك ، اونلرله متحدالآمال قیلمق نظر استخفاف ایله باقیله‌جق برمسئله دکلدر . بلغارلر بوامللرینه نائل اولورلرسه ، اوزمان ، خارجدن کلنلری مختاریت ادارەلرینك دشمنی عد ایدرك اوکا کوره حرکت ایدرلر . »

بلغارلر ، بلغارستانك ترکیا ادارەسنده تضییق کوردیکی مدتجه (روسیه) نك کندیلرینه معاونت ایدەجکنی ، فقط مستقل بر بلغارستانه هردولتدن زیاده (روسیه) نك دشمن اولەجغنی بیلیورلردی .

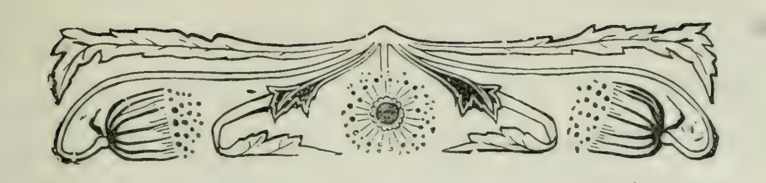
بلغارلرك بوحساباتی ، افکاری بالخاصه شرق (اسلاو) لرینك احوال سیاسیەسنی تماماً تبدیل ایدن محاربهٔ عظیمەنك ظهورندن اول حائز اهمیت فوق العاده ایدی . فقط بونقطهٔ نظردن (روسیه) حکومتنك آمالنی دخی بیلمك ایجاب ایتدیکی جهتله شو برقاچ سطری اوکا حصر ایدەجکم :

(پترسبورغ) قابینەسی بر بلغار حکومتی تأسیسی فکرینی (بکرش) قومیتەلرینك تشکلندن پك چوق زمان اول ترویجه باشلامشدی . ایمپراطور

(نیقولا) ۱۸۵٤ سنه‌سنده (انکلتره) سفیری ایله وقوعه کلن مصاحبهٔ محرمانه‌ده بوفکری ایما ایتمشدی؛ (چار) کندیسنه امارت جدیده‌نك حامیٔ طبیعیسی نظریله باقیور، یعنی ۱۸۳۱ نظامنامهٔ اساسیسی موجبنجه (افلاق) و (بغدان) بکلکلرنده حائز اولدیغی حقوقك عیننی بلغارستانده دخی حائز اوله‌جغنی سویلیوردی.

فی‌الحقیقه آتیده تفصیل ایده‌جکمز وقایع صره‌سنده (روسیه) حکومتنك (افلاق) و (بغدان) امارتلرینی امثال کوسترمك صورتیله تأیید مدعایه چالیشدیغنی کوره‌جکز.

اون دردنجی باب

هرسك عصیانی . — ۱۸۷۵ فرمان همایونی

ترکیاده ظلم وتضییق دائما آغیر ویرکولر شکلنده تظاهر ایتمشدر . عرض اطاعت ایدنجه‌یه وجزیهٔ شرعیه‌یی ویرنجه‌یه قدر غیر مسلملرله جهادی امر ایدن شریعت احکامی ویرکونك بوصورتله سوء استعمال ایدلمسنه مساعددی .
اسلام اردولرینك فتح ایتدکلری مملکتلرده ایلك یاپدقلری شی رعایادن جزیه ، کندیلرینه تابع امارتلردن وحتی تحت نفوذلرینه آلدقلری حکومات مستقله‌دن مقطوع ویرکو آلمق ایدی ؛ بوویرکولر حق فتحك علامت ظاهریه ومنافع حقیقیه‌سی حکمنده‌در .

اول امرده قارئلرمه شوجهتی تخطر ایتدیرملی‌یم‌که : بدایةً غیر مسلملره طرح ایدیلن ویرکولرك توزیع وتحصیلی جماعتلره ترك ایدلمشدی ؛ ویرکولر نه‌قدر آغیر اولورسه اولسون مکلفین تحصیلدارلرك طوغریدن طوغری‌یه تضییقی آلتنده بولنمدقلری ایچون تحمل ایدرلردی .

ویرکونك توزیع وتحصیلی خصوصنده جماعتلرك یرینه حکومت قائم اولنجه ، یعنی ملتزملر مکلفیندن طوغریدن طوغری‌یه جبایته باشلانجه سوء استعمالات باش کوستردی ، دها طوغریسی ذاتاً موجود اولان سوء استعمالات تحمل ایدلمز بردرجه‌یه کلدی . بوآندن اعتباراً ویرکونك جبایتی حقسز بر صورتده اجرا ایدیلیور ، انواع سوء استعمالاته میدان ویریلیوردی . واقعا مرور زمانله رعایا آرتق تحصیلدارلردن طیاق یمیور ، فقط بغیر حق صویولیوردی .

کتابك ایکنجی قسمی خاتمه‌سنده بیان ایتدیکم وجهله بالقان اقوامنك عصیانلری دائما یا ویرکولرك تحصیلنده‌کی سوء استعمالاتدن ، یاخود تکالیف

عمومیه‌نك صورت غیر متساویه‌ده تقسیمندن ویا ویرکو بهانه‌سیله اجرا ایدیلن ظلم واعتسافدن نشأت ایتمشدر .

ممالك اجنبیه‌دن کلن محرکلرك تشویقیله ١٨٧٥ سنه‌سی ایلك بهارنده قیام ایدن (هرسك) خرستیانلرینك باشلیجه شکایتلری ویرکو مسئله‌سی ایدی . آتش عصیان، کویلیلر ایله مأمورین عثمانیه آره‌سنده صرف ویرکو مسئله‌سندن طولایی ظهور ایدن بر اختلاف نتیجه‌سنده پارلامشدی [*] . برمدت صکره عصیان ، مملکتك هر طرفنه سرایت ایتدی و بر عرق و مذهب محاربه‌سی شکلنی آلدی .

حکومت عثمانیه ، دها ایلك زمانده ، کرك ممالك اجنبیه‌دن و کرك بالقان ولایاتنك نقاط مختلفه‌سندن وارد اولان راپورلرك متحدالمآل مندرجاتنی نظر دقته آله‌رق معروض بولندیغی تهلکه‌نك درجه‌وخامتنی آکلادی و پادشاهك بالذات اعتراف ایتدیکی وجهله ـ قحط رجال و فقدان نقوددن طولایی دول اجنبیه قابینه‌لرینه و بالخاصه (ویانه) حکومتنه مراجعت ایدرك عصاته خارجدن امداد ایدلمسنك منعی و صربستان ایله قره‌طاغك مسالمتکارانه بر مسلك اتخاذ ایتملرینی طلب ایتدی .

مع‌مافیه مسئله یالکز ممالك اجنبیه‌دن امداد ورودینی منع ایلمکدن عبارت دکلدی ؛ عصیان اوجاغنی همان سوندیرمك لازمدی . (اوستریا ـ مجارستان) حکومتنك تکلیفی اوزرینه باب‌عالیدن ادارهٔ داخلیه‌سنجه بعض تبدلات اجراسنی طلب ایتمك ایچون (آلمانیا) و (روسیه) آره‌سنده ائتلاف حاصل اولدی .

سالف‌الذکر اوچ حکومت بومسئله‌ده امور داخلیهٔ عثمانیه‌یه مداخله ایتمك فکرنده بولنمدقلرینی ، تعقیب ایتدکلری مقصدك عصاتی اطاعته، صربلر وقره طاغلیلری بیطرف قالمغه ، دولت عثمانیه‌یی حسن معامله و علوجنابه مجبور ایتمك ایچون بر تضییق معنوی اجرا ایتمکدن عبارت اولدیغنی بیان ایدییورلردی .

(انکلتره) یه کلنجه ؛ بو حکومت ، درسعادتده‌کی سفیرینی طوغریدن طوغری‌یه پادشاهه مراجعت ایدرك اصلاحات مقتضیه‌نك اجراسنی و بالخاصه امور عدلیه و ملکیه‌نك مستعجلاً اصلاحنی طلبه مأمور ایتمش و بو صورتله

[*] ١٨٧٥ سنه‌سنده نشر اولنان صاری کتابك اون بشنجی صحیفه‌سنه مراجعت .

اوچ دولت آره‌سنده حصوله کلن ائتلافدن خارج قاله‌رق یالکز باشنه حرکت ایتدیکنی کوسترمشدی .

مع‌مافیه (اوستریا ـ مجارستان) ، (روسیه) ، (آلمانیا) حکومتلری دیکر قابینه‌لری‌ده توحید مساعی‌یه دعوت ایلدکلرندن ۱۸ نیسان ۱۸۷۵ تاریخنده درسعادتده حصوله کلن ائتلاف موجبنجه دول معظمه قونسلوسلرینك (هرسك) عصاتنه مراجعتله خارجدن امداد بکله‌مه‌ملری لازم کله‌جکنی و شکایتلرینی بیان ایچون شایان امنیت کوردکلری کیمسه‌لری دولت عثمانیه‌نك فوق‌العاده قومیسرینك نزدینه کوندرملرینی اخطار و تبلیغ ایتملری قرارکیر اولدی .

قونسلوسلره تودیع اولنان وظیفه‌دن هیچ برنتیجه حاصل اولمدی؛ چونکه عصات (اوروپا) طرفندن ترك ایدیله‌جکلرینه ایناڼیورلردی . روس غزته‌لرینك، آتیده بیان ایده‌جکم حادثه مناسبتیله ، استعمال ایتدکلری لسان عاصیلرك بو ظنلرینی ، قناعتلرینی تقویه ایدییوردی .

(هرسك) اهالیسندن برچوق ملتجیلر (اوستریا ـ مجارستان) طوپراغنه فرار ایتمش اولدقلرندن بوحکومت، ولایات عثمانیه‌ده آسایشك تأمینی مسئله‌سنده دول سائره‌دن زیاده علاقه‌دار ایدی ؛ قونسلوسلرك تبلیغاتندن بر نتیجه چیقمدیغنی کورنجه اهالینك کوزلرینی آچمق ایستدی، یعنی (هرسك) اهالیسنك کندیلرینه معاونت ایده‌جك یکانه حکومتك (روسیه) دن عبارت اولدیغی ظننده بولندقلرینی بیلدیکی ایچون بو ظنی ازاله‌یه قرار ویردی . (دالماچیا) والیسی جنرال (رودیچ) هرسك وویوده‌لریله کوریشه‌رك (روسیه) دن مادی ومعنوی برمعاونته انتظار ایتمه‌نك خیال اولدیغنی بونلره آکلاتمغه مأمور اولدی.

(اوستریا ـ مجارستان) حکومتك بو امری صمیمی ایدی ؛ حرفیاً اجرا ایدلدی ؛ فقط امر مذکور (روسیه) حکومتنی ، آمال حقیقیه‌سی خلافنه اوله‌رق ، (هرسك) عصاتنه قارشی عادتا بیطرف برمسلك اختیارینه دعوت ایدییوردی. (پترسبورغ) قابینه‌سی بونی تکذیب ایده‌مزدی ؛ چونکه (ویانه) قابینه‌سیله عقد ایتدیکی ائتلاف موجبنجه عصاته معاونت ایده‌میه‌جکدی . نیم رسمی جرائد یومیه واسطه‌سیله (اوستریا) دلکه‌سنك افاداتی حقنده ایضاحات اعطاسنه قرار ویردی . (پترسبورغ) غزته‌سنك نشر ایتدیکی برمقاله ایله‌که افکار عمومیه نظرنده حکومتك حقیقی بر بیانامه‌سی عد ایدیلن بو مقاله آز

قالسون اوچ دولت آره‌سنده‌كی ائتلافی خللدار ایده‌جكدی ـ (روسیه) حكومتنك دائما عثمانلی خرستیانلرك محبی اولدیغنی، جنرال (رودیچ) طرفندن سویلنمش سوزلرك یاكلش تلقی وتفسیر ایدلدیكنی بتون (اوروپا) یه وبالخاصه ولایات عاصیه اهالیسنه آكلاتدی .

نیم رسمی روس غزته‌سنك بو نشریاتی (اوستریا) حكومتنك مسلكنی تقبیح دیمك اولدیغی كبی هرسك عصیانی محركلری ایچون تشویقاتی دخی حاوی ایدی . عاصیلر نشریات مذكوره‌نك ماهیت حقیقیه‌سنی آكلادیلر، اوكا كوره حركت ایتدیلر ؛ ذاتاً مركزی (موسقووه) ده بولنان (اسلاو) قومیته‌سی مأمورلری (روسیه) حكومتنك آمال حقیقیه‌سندن بونلری خبردار ایتمشلردی [*] .

اوصره‌ده، صربلر ایله قره‌طاغلیلر دخی میدان مبارزه‌یه چیقمغه حاضرلنیرلركن، حكومت عثمانیه كیتدكجه كسب وخامت ایدن احوال داخلیه‌نك ایجاباتنه تابع اوله‌رق اولا بر ارادهٔ سنیه ، بعده بر فرمان همایون نشر ایتدی ؛ بو فرمان همایون ، تأیید و تأكید ایتدیكی قوانین و نظاماتك وسعتی و ماهیتی اعتباریله ، اصلاحات و كلخانه خط همایونلرینك نسخهٔ ثانیه‌سی كبیدی.

١٨٣٩ ، ١٨٥٥ و ١٨٧٥ ، الجاآت زمان ایله برآرایه كلن شو اوچ تاریخ عینی معنایی مفید وعینی درس عبرتی محتویدر . (هرسك) عصیانندن طولایی موقع اجرانه وضعی قرارکیر اولان اصلاحات ـ ١٨٣٩ و ١٨٥٥ تاریخلرنده اولدیغی كبی ـ بالخاصه (اوروپا) یی تأمین ایچون اتخاذ ایدلمش بر سلامت عمومیه تدبیری ایدی ؛ آره‌ده‌كی مشابهت او درجه‌ده ایدی كه اصلاحات

---

[*] هرسك وویووده‌لرینك اجتماعكاهی ایله (راغوزه) و (چتینه) آره‌سنده متعدد دفعه‌لر سیاحتیله نظر دقتی جلب ایدن موسیو (وه‌سه‌لیچكی) بدایةً طوغریدن طوغری‌یه پرنس (غورچاقوف) ك برمأمور مخصوصی كبی حركت ایتمشدی. نام وشهرتی، حقیقت حالی نهایت میدانه چیقاره‌بیله‌جكسندن ، بالآخره بردن بره عصاتك وكیل مستقلی صفتنی آلدی و بوصفتله (ویانه) و (برلین) ه كله‌رك عاصیلرك مطالباتنی (اوستریا ـ مجارستان) و (آلمانیا) حكومتلرنه تبلیغ ایتدی.

اخیره‌نك‌ده ایکی اولکی اصلاحات کبی دولت عثمانیه‌نك اختیار و استقلالیله موقع تطبیقه قونه‌جغی اعلان اولنیوردی [*] .

۱۸۷۵ ارادهٔ سنیه‌سیله فرمان همایونی مندرجاتنه بالآخره برقاچ آی‌فاصله ایله نشر اولنان نظامات ، تعلیمات و مواد سائره‌یی دخی علاوه ایدرك ، دولت عثمانیه‌نك اوزمان تصور ایتدیکی اصلاحاتی بر ترتیب منطقی ایله ، بیان وتفصیله چالیشدم. خیلی مشکل تدقیقات نتیجه‌سنده الده ایتدیکم معلوماتی ــ که قسم اعظمی اصلاحات سابقه‌نك تکرارندن عبارتدر ــ بروجه زیر اجمالاً یازییورم :

۱ . — ویرکولرك طرح و جبایتی : التزام اصولنك الغاسی ؛ اعشارك آتیاً اراضی ویرکوسنه تحویلی ؛ ویرکولرك توحیدی ؛ تحصیلدارلرك اهالی طرفندن سربستجه انتخابی .

۲ . — حقوق تصرفیه : بالجمله تبعهٔ غیر مسلمه‌نك حقوق تصرفیه‌سنك تصدیق وتأمینی ؛ چیفتجی وکویلیلرك اصلاح احوالی .

۳ . — امورعدلیه: دیوان احکام عدلیه، محاکم استینافیه وابتدائیه‌نك اصلاحی و بالخاصه کرك حقوقه و کرك تجارته عائد اولسون دعاویٔ مختلطه ایچون درسعادتده بر محکمهٔ استیناف تشکیلی؛ محکمه قراری اولمدقجه حبس وتوقیفك و مجرمین حقنده سوء معامله ایدلمسنك منعی ؛ قوهٔ اجرائیه‌نك قوهٔ عدلیه‌یه قطعیاً عدم مداخله‌سی ؛ یکنسق و منتظم بر اصول محاکمات تأسیسی ایچون قوانین و نظامات عدلیه‌نك تدقیق وتوحیدی .

٤ — حقوق سیاسیه : کافهٔ تبعهٔ غیرمسلمه‌نك هر درلو مناصبه و هرنوع خدمات عمومیه‌یه قبولی؛ محاکم ومجالس اداره اعضاسیله مجالس بلدیه اعضاسنك اهالی طرفندن سربستجه انتخابلری .

٥ — امور مذهبیه : حریت مذهبیه‌نك تمامیٔ تطبیقی ؛ جماعتلرینه عائد امور ایچون پطریقلر ایله سائر رؤسای روحانیه‌یه ویرلمش اولان حقوق وصلاحیتك تأییدی ؛ کلیسا و مکتب انشاسنده تسهیلات کوسترلمسی .

٦ .— تدابیر مختلفه : ولایات مجالسنك هرسنه درسعادته بر هیئت مخصوصه کوندرەرك مطالب وتمنیاتنی تبلیغ ایتمك حقنه مالك اولمسی؛ تشکیلات

[*] بو صوك نقطه ایچون صفوت پاشانك ۱۲ تشرین اول ۱۸۷٦ تاریخلی تحریرات عمومیه‌سنه مراجعت .

ضابطه ؛ آنغاریه‌نك رفعی ؛ اعشاره علاوه اولنان یوزده ایکی بچق رسم منضمك الغاسی و ١٨٧٢ سنه‌سندن اولكی سنه‌لره عائد بقایانك عفوی ؛ صدر اعظم ، وکلا داخل اولمق و آلتیسی غیر مسلم اون بش اعضادن مرکب بولنمق اوزره اصلاحاتك صورت اجراسنه نظارته مأمور بر مجلس تشکیلی .

مواد مذکوره‌نك قسم اعظمی ١٨٥٦ اصلاحات فرمان همایوننده‌ن اقتباس ایدلمشدی ؛ باب عالی اصلاحات موعوده‌یی ، هم ده یکرمی سنه‌صکره ، تکرار وعد ایتمکله بونلرك موقع تطبیقه وضع ایدلمدیکنی بالذات اعتراف ایدییور دیمکدی .

صوك اصلاحات پروغرامنك محتوی اولدیغی تجددات میاننده شایان ذکر اولان تدابیر امور عدلیه‌نك ادارهٔ ملکیه‌دن صورت قطعیه‌ده تفریقی ، تحصیلدارلرك مکلفین طرفندن انتخابی ، تحصیلاته متعلق نواحی ایشلرینه ضابطه‌نك عدم مداخله‌سی ، محاکم ومجالس اداره اعضاسنك صورت انتخابنجه ولایات قانوننده اجرا ایدیلن تعدیلات ایدی . بو صوك نقطه‌یه تعلق ایدن نظامنامه ، اولجه بحث ایتدیکم ایالك ولایات قانوننك نقصانلرینی اکمال ایدییوردی . فی‌الحقیقه سربستیٔ آرایه مانع اولان انتخاب هیئتلری الغا ایدلمش ، نامزدلر میاننده‌ن تفریق معامله‌سی دها بسیط بر شکله قونه‌رق ، یعنی انتخاب اولنمسی لازم کلن نامزدلرك عددی اوچ مثلندن ایکی مثلنه تنزیل ایدیله‌رك مجالس ومحاکم اعضاسنك کیفیت انتخابی بر درجه‌یه قدر تصحیح اولنمشدی . فقط اسکی قانونك مجالس مختلفه‌ده اکثریتی مسلمانلره تأمین ایدن موادی مرعی‌الاجرا قالدی وبو صورتله خرستیان تبعه‌نك ـ سفینهٔ دولتك قضازده اولمسی تهلکه‌سنه معروض قالان ـ حکومت عثمانیه‌دن باشلیجه اسباب شکایتلری زائل اولمدی .

اون بشنجی باب

اوروپانك مداخله‌سی . — اوچ دولت معظمه طرفندن تکلیف ایدیلن اصلاحات . — مسلمانه حرب ایدن فرقه‌سنك بیاننامه‌سی .

محمود پاشانك مجلس وكلایه یكیدن دخولی صره‌سنده نشر ایدیلن ارادهٔ سنیه ایله فرمان همایونك اعلاننده استعجال كوسترلمسنه (اوروپا) ده عمومیتله تأسف ایدلدی. باب عالینك فرمان همایونی تسطیر ایتمزدن اول ، دول معظمه آره‌سنده تعاطی ایدیلن افكار ومطالعاته واقف اولمسی و ۱۸۵۶ اصلاحات فرماننك نشری زماننده اولدیغی كبی بودفعه‌ده (اوروپا) حكومتلرینك رأی ومعاونتلرینی قبول ایتمسی آرزو اولنیوردی . دیكر طرفدن ، اصلاحات جدیده ، احوال عادیه‌ده ، اقوام عثمانیه ایله حكومتك مناسباتنی تعیین وتنظیمه كافی كله‌جكی تصدیق ایدلسه بیله شمدیكی كبی غایت قاریشیق بر زمانده حال اغتشاشك انتظام وآسایشه تحویلنی تسهیل ایده‌جك بر ماهیتده دكلدی. بوندن بشقه دول معظمه‌نك اكثری وبالخاصه (ویانه) و (پترسبورغ) قابینه‌لری دولت عثمانیه‌دن بعض تأمینات طلبنه ، ازجمله تنظیماتك بین‌الملل برقونترول هیئتنك نظارتی تحتنده موقع اجرایه وضعنی تأمینه قرار ویرمشلردی .

(اوروپا) ، ۱۸٦۷ ده اولدیغی كبی ، بودفعه‌ده دومنی اله آله‌جقدی ؛ فقط شمدی یكی بر تجربه‌یه صاحب اولمش ، یعنی ۱۸۷۱ محاربه‌سندن صكره تركلرك هیچ برشی یاپمدقلرینی كوره‌رك تركیانك كندی كندینه هیچ برشی یاپه‌میه‌جغی حقنده‌كی قناعتنی تقویه ایتمشدی .

قونت (آندراشی) ، (پارس) معاهده‌نامه‌سنه واضع‌الامضا دولتلر نزدنده بولنان (اوستریا ـ مجارستان) سفراسنه كوندردیكی ۳۰ كانون اول ۱۸۷۵

تاریخلی تلغرافنامه‌ده اوچ دولت معظمه‌نك آمال وحسیاتنی ایضاح ایتدی . بو وثیقهٔ مهمه‌نك باشلیجه موادی بروجه آتیدر :

« دول ضامنه ، اوروپا وترکیانك منافعی ایله‌ولایات عاصیه اهالیسنك منافعی آره‌سنده روابط ومناسبات قویه موجود اولدیغی فکرنده‌درلر ؛ خیلی زماندن بری دوام ایدن قانلی مجادلاته ، ولایات مذکوره‌نك احتیاجات حقیقیه‌سنی دولت عثمانیه‌نك حقوق حکمرانیسی ایله تألیف ایده‌بیله‌جك اصلاحات واسطه‌سیله نهایت ویرلمسنی ایسترلر .

« ٢ تشرین اول تاریخلی اراده ایله ١٢ کانون اول تاریخلی فرمان‌تشکیلات حکومتی صورت جدیده‌ده اصلاح ایده‌بیلیر ؛ فقط پادشاهك بوایکی امرنامه‌یی نشر ایدرکن اقوام عاصیه‌نك صلح وآسایشنی عاجلاً تأمین ایتمکدن زیاده ایلریده تنظیم اولنه‌جق قوانینه اساس اوله‌جق قواعد عمومیه‌یی نظر دقته آلمش اولدیغی انکار ایدیله‌مز. اهالئ عاصیه‌نك صلح وآسایشنی عاجلاً تأمین ایده‌بیلمك ایچون مسئله‌یی هم معنوی ، هم‌ده مادی نقطهٔ نظردن تدقیق ایتمك ایجاب ایدر .

« هرسك وبوسنه‌نك بونجه سنه‌دن بری دوچار اولدیغی احوال مؤلمه‌نك اسباب حقیقیه‌سی تحری ایدیلیرکن اوروپانك هیچ بر قطعه‌سنده صلیب ایله هلال آره‌سنده‌کی ضدیتك بوقدر قبا اشکال آلمدیغنه قناعت تامه حاصل اولور. خرستیانلر الآن اسیر اولدقلرینی آکلایورلر. بونلرك حریت مذهبیه‌لری زمان فتحی خاطره کتیره‌جك درجه‌ده ناقابل تحمل احکام شدیده ایله تحدید ایدلمشدر . بربرینی بوغازلامقده بوقدر شدت وصولت کوسترن اهالینك یان یانه یشایه‌بیلملری آنجق خرستیان دیننك قانوناً وفعلاً دین اسلام ایله عینی مرتبه‌ده بولنمسی وخرستیانلغك شمدیکی کبی یالکز سربستئ آیینه مساعده ایدیلن بر دین کبی دکل، عموماً حرمت ورعایت اولنور بر مذهب حالنه کلمسی ایله ممکن اوله‌بیلیر .

« حضور قانونده مساوات اساسنه ممالك عثمانیه‌نك هیچ بر طرفنده رعایت ایدلمیور . خرستیانلرك محاکم حضورنده عینیله مسلمانلر کبی ایفای شهادت ایده‌بیلملری وهیچ بر صورتله احقاق حقدن امتناع ایدیله‌جکندن قورقمامری شایان اهمیت بر مسئله‌در .

« عصيانك اسباب موجبه‌سندن باشليجه‌سی ازاله اولنمق ايسته‌نيليورسه ، باب عالينك بيله اوتوز سنه‌دن بری مضرتنه قائل اولديغی ويركولرك التزامی اصولنی صورت قطعيه‌ده الغا ايتمك ايجاب ايدر ؛ بوندن بشقه ويركولرك ، يعنی تكاليف بلا واسطه‌نك بر قسم حاصلاتنی ولايتلرك احتياجات محليه‌سنه تخصيص ايتمك دخی اك مستعجل اموردن بريدر .

« بوسنه وهرسكده حكومته وجوامعه عائد اولميان اراضينك همان كافه‌سی مسلمانلرك النده بولنيور ؛ حال بوكه زراع صنفی اورتودوقس وقتوليك مذهبنده‌كی خرستيانلردن مركبدر . بناءً عليه زراع مسئله‌سی ، منافرت مذهبيه‌نك تأثيريله برقات دها قاريشيق برحاله كليور .

« ١٨٦١ سنه‌سنده اسارتك الغاسی كويليلرك احوالنی دها وخيم برشكله قويمقدن بشقه برايشه يارامامشدر ؛ كويليلر مستأجر ويا اورتاقجی صفتيله اولكندن زياده صويوليورلر . واقعا ١٨٥٨ تاريخنده بوحاله نهايت ويرمك ايچون برفرمان تسطير ايدلمش ايسه‌ده موقع تطبيقه اصلا وضع اولنمامشدر . كويليلرك شرائط مناسبه ايله صاحب اراضی اولملرينی وبوصورتله بردرجه‌يه قدر استقلاله مالك اوله‌رق بعدما مسلمان همشهريلرينك مظالم وتعدياتندن مصون قالملرينی تأمين ايده‌جك برچاره ، برتدبير بولمليدر .

« اهالیٔ غير مسلمه‌نك باب عالی طرفندن واقع اولان مواعيده نه‌قدر آز اعتماد ايتدكلری دوشونيله‌جك اولورسه اصلاحاتك موقع اجرايه وضعنك باشالرك كيفنه براقلمامسی شدتله آرزو ايديلير ؛ بوخصوصك مملكتجه منتخب خرستيان ومسلمان معتبرانندن مركب برقوميسيونك قونترولی آلتنده جريان ايتمسنه احتياج حس اولنيور .

« قابينه‌لر ، مذكور قوميسيونك قونترولندن ماعدا حكومت عثمانيه‌نك ٢ تشرين اول تاريخلی اراده و ١٢ كانون اول تاريخلی فرمانده محرر موادی تبليغات مخصوصهٔ رسميه ايله تأكيد ايتمسنه وعين زمانده بوسنه وهرسكده صلح وآسايشك تأمينی مقصدينه مبتنی اولمق اوزره يوقاريده تعداد ايديلن نقاطی قبول ايلديكنی دولتلره بيلديرمسنه اشد لزوم اولديغی ظننده‌درلر .»

حقيقت حالده ، قونت (آندراشی) نك تلغرافنامه‌سی خاتمه‌سنده طلب اولنان شی باب عالينك وقتيله اتخاذ ايتديكی مسلكه موافق وتنظيماتك

ادوار مختلفه‌سنده رسماً تصدیق وقبول اولنان اساسك توسیعندن عبارت ایدی . حتی ١٨٥٦ سنه‌سنده اصلاحات خط همایوننك (پارس) قونغره‌سنه تبلیغی بوبابده امثال اوله‌رق ذکر ایدیله‌بیلیردی . (انکلتره) ، (فرانسه) و (ایتالیا) حکومتلری نظر تصویبلرینه عرض ایدیلن بش ماده‌یی وبالخاصه سلطان عبدالمجیدك ایکنجی خط همایونه مشابه اولان برفرمانك (اوروپا) وترکیا حقوق عمومیه‌سی میانه ادخالی دیمك اولان صوك نقطه‌یی کندی آره‌لرنده مذاکره ایدرکن بومطالعه‌ده بولندیلر .

(پارس) معاهده نامه‌سنك طقوزنجی ماده‌سی مقدماتی تخطر ایدیلیر و ١٨٥٦ سنه‌سندن بری ظهور ایدن مسائل شرقیه‌ده نه صورتله تفسیر ایدلدیکی دوشونیلور ایسه (ویانه) قابینه‌سی طرفندن طلب ایدیلن تعهدك باب عالیجه قبول اولنمدیغنه حیرت ایدلمز . خارجیه ناظری راشد پاشا ، (اوستریا ـ مجارستان) نوطه‌سنك مندرجاتندن نیم رسمی صورتده خبردار ایدلدیکی زمان بونوطه‌یی قبولدن امتناع ایده‌جکنی وخارجدن واقع اولان وصایا ونصایحی حسن تلقی ایتمك وظیفه‌سی اقتضاسندن ایسه‌ده اوروپانك دولت عثمانیه‌نك امور داخلیه‌سنه مداخله ایتمسنه مساعده ایتمه‌مکده جملهٔ وظائفندن بولندیغنی بیان ایتدی .

مع مافیه راشد پاشا ـ ١٨٢٧ سنه‌سنده اطوار عنودانه‌لریله یونان عصیاننك حلنی تسریع ایتمش اولان اسلافندن [١] دها احتیاط‌کار بولندیغی ایچون ـ حکومت متبوعه‌سنی دها آغیر فداکارلقلر اختیارینه معروض براقه‌جغی شبهه‌سز اولان مسلك امتناعده چوق زمان اصرار ایتمدی . ذات

[١] ٢٧ تشرین ثانی ١٨٢٧ تاریخنده ، رئیس الکتاب افندی یونان اموری حقنده مذاکره ایچون کلن (انکلتره) ، (فرانسه) و (روسیه) سفارتخانه‌لری ترجمانلرینی قبول ایتدیکی زمان النه بر یاپراق کاغد آلمش ، کاغدك اورته‌سنه عمودی بر خط چیزمش و بونك فوقنه‌ده « خط احوال رعایا » کلمه‌لرینی یازمش . بعده یونانیلره ویریله‌بیله‌جك شیلری بر طرفه ، صورت قطعیه‌ده رد اولنان موادی دخی دیکر طرفه تحریر ایتمش . ایکنجی طرفده سفرا طرفندن طلب اولنان امتیازاتك اعطاسی غیرممکن اولدیغی واستقلاله کلنجه ، بویله برمسئله‌نك موضوع بحث اوله‌میه‌جغی محرر ایدی . رئیس افندی ، بونلری یازدقدن صکره شفاهاً شو سوزلری علاوه ایلمش : « ایشته ، سزده کوریورسکز . بو خطك اوته طرفنده بولنان شیلرك هیچ بری شایان قبول دکلدر وآنجق ملت اسلامیه‌نك محوندن صکره قبول اولنه‌بیلیر.»

حضرت پادشاهینك قونت (آندراشی) طرفندن تكلیف ایدن موادن دردینی قبول ایتدیكنی ، بلا واسطه تكالیف حاصلاتندن بر قسمنك (هرسك) و (بوسنه) نك احتیاجاتنه صرف ایدلمسی حقنده‌كی ماده‌یه كلنجه ، بونك اصول مالیهٔ دولته منافی بولندیغی ، معمافیه ولایات مذكوره مجالس اداره‌سنك رأیلری آلندقدن صكره احتیاجات محلیه‌یه هرسنه مناسب مقدار مبلغك تخصیص ایدیله‌جكنی دول اجنبیه‌یه بیلدیردی [١] .

هیچ اولمازسه استقلال عثمانی اساسنی محافظه ایدن بو بیانات رسمیه‌یی متعاقب ، درت هفته ظرفنده عرض مطاوعت ایدن كافهٔ عصاتك عفو عمومی‌یه نائل اوله‌جغنی مبین برارادهٔ سنیه صادر اولدی [٢] .

او صرەده ـ قیمت حقیقیه‌سی بالآخره آكلاشیلان ـ بروثیقهٔ غریبه نشر ایدلدی . بووثیقه رجال حكومت عثمانیه‌دن اولدقلرینه شبهه ایدلمین بعض ذواتك افكار ذاتیه‌سی نه‌دن عبارت اولدیغنی بتون عالمه اعلان ایتدی [٣] . مسلمان وطنپرورلر طوغریدن طوغری‌یه دول مختلفه رؤسای وكلاسنه تبلیغ ایتدكلری بر بیاننامه‌ده دیيورلردی‌كه : « هیئت وكلای حاضره‌نك ایده‌جكی وعدلر اجرا اولنمیه‌جقدر ؛ چونكه اوروپا حكومتلری تبعهٔ غیر مسلمه قدر سفیل وپریشان برحالده بولنان مسلمانلرك ضررینه اوله‌رق خرستیانلرك ترفیه احوالی ایچون تأمینات ایستیورلر . ازاله‌سی لازم اولان فنالق حكومتك ادارهٔ غدارانه‌سی ، هیچ بر قونترولە تابع اولمیان مجنون بر پادشاهك هوسات غیر مشروعه‌سیدر .

« تركیا مستبد بر پادشاهك یرینه بلاتفریق جنس و مذهب كافهٔ تبعهٔ عثمانیه‌نك وكیللرندن مركب برمجلس مبعوثان ایله ادارهٔ امور ایدن برحكمدار عاقله مالك اولورسه قورتیلور . ایشته شرق مسئله‌سنك اك طوغری چارهٔ حل وتسویه‌سی بودر . مشروطیت احكام قرآنیه‌یه مغایر دكلدر [٤] ؛ بالعكس حكومت عثمانیه

[١] راشدپاشانك ممالك اجنبیه‌ده مقیم سفرای عثمانیه‌یه كوندردیكی ١٣ شباط ١٨٧٦ تاریخلی تلغرافنامه .

[٢] ٢٩ شباط تاریخلی ارادهٔ سنیه .

[٣] مسلمان وطنپرورلرك ـ یوقاریده ذكر ایدیلن ـ ٩ مارت ١٨٧٦ تاریخلی بیاننامه‌لری .

[٤] قرأن ، مصالح عامه‌نك مشورت ایله رؤیت و اداره‌سنی امر ایدر .

اساساً اصول انتخابیه‌یه تابع برحکومتدر ؛ ملتك وکالتنی سوء استعمال ایدن پادشاه خلع ایدیله‌بیلیر، شاید مقاومت ایدرسه نفسنی غضب‌عامه‌یه معروض قیلار. « عبدالعزیزك طرز حکومتی آجینه‌جق بر حالده‌در . »

بعده، بیاننامه محررلری خدمات مختلفهٔ عمومیه‌دن هر برینی نظر تدقیقدن گچیرییورلر و ـ شایان دقت بر نقطه اولـق اوزره ـ زراعتدن بحث ایدرکن طریق ترقی‌یه داخل اولان یکانه ولایتك مدحت پاشا طرفندن اداره ایدیلن طونه ولایتی اولدیغنی بیان ایدییورلردی . صکره ، شو صورتله سوزلرینه دوام ایلیورلردی :

« قانون ، مجنون ویا فاسق بر حکمداردن مملکتی تخلیص ایتمکلکمزه مساعدایکن هم‌فاسق، هم‌ده مجنون‌اولان سلطان‌عبدالعزیزی خلع ایتمه‌مکلکمزه تعجب اولنه‌بیلیر. بوسطرلری یازانلر ـ که ملتك اکثریت عظیمه‌سنك ترجمان حسیاتیدرلر ـ سلامت مملکتك امر ایتدیکی بوتدبیره همان مراجعت ایدرلردی؛ بوحرکتلرینك اوروپا نظرنده،اخیراً نشرایدیلن اراده وفرمانلراوزرینه کندیلرینه شمدی‌یه قدر پردهٔ مجهولیت آلتنده قالمش بیچارکان نظریله باقان وآتیاً هردرلو مساعداته مظهر اوله‌جقلری شبهه‌سز بولنان خرستیانلر علیهنده بر حرکت کبی تلقی ایدلمسندن چکینیورلر .

« اوروپا حکومتلری ترکیاده‌کی مأمورلرینه، الیوم مدحت پاشانك ومشار الیه درجه‌سنده معروف اولمامقله برابر اونك‌قدر منورالافکار وجسور ذواتك اداره ایتدیکی فعال ومقتدر فرقه ایله کوروشوب برصورت تسویه بولملرینی امر امر ایتسونلر ، احوال همان دکیشیر . احتمال که پادشاه لاحقك خلعنه میدان ویرمز ، یالکز استبداد مجنونانه‌سنه خاتمه چکرز. پادشاهك حکومت مطلقه‌سنه قارشی موازنه‌یی تأمین ایده‌جك قوانین ونظامات پك چابوق تنظیم اولنه‌بیلیر. بوقوانینك موقع تطبیقه وضعی متعاقب بردورهٔ سکون وتجدده داخل اولورز. شمدیلك کافهٔ مسائلی حل ، بالجمله قوانینی تنظیم ایدن بر پارلمنتو ایسته‌میز ؛ حکمدارك استبداد اداره‌سنه قارشی طوره‌بیله‌جك برمجلس ملی، انکلیز اصول مشروطیتنه مشابه بعض قوانین تأمین مقصده کفایت ایدر .

« بزی محو ایدن بومنحوس حکومت اورته‌دن قالقه‌رق یرینه بر ادارهٔ

عاقلانه واحرارانه قائم اوانجـه ، هرکس حر اوله‌رق یشـار ، حر اوله‌رق چالیشیر ، مسعود اولور . »

۱۸۵۸ سنه‌سنده ، حسین پاشانك اداره ایتدیکی انقلاب فرقه‌سی طرفندن دخی بوکا مشابه ، فقط دها آز تهدیدکارانه بر لسان استعمال ایدلمشدی [۱] . برمدت صکره ، سلطان سلیم ثالث ومصطفای رابعك سرکذشت فجیعلرینی [۲] خاطره کتیرن وقایع مهمه ، مسلمان وطنپرورلرك تخمینلرنده خطا ایتدکلرینی اثبات ایده‌جکدر .

[۱] ۱۳۹ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

[۲] بارون دو (شله‌شتا Schlechta) نك « ۱۸۰۷ و ۱۸۰۸ استانبول انقلابلری» نامنده‌کی اثرینه مراجعت .

اون آلتنجی باب

برلین مەموراندومی . — بلغارستان قتاللری . — عبدالعزیزك خلعی — قانون اساسی پروژەلری . — صربستان وقرەطاغ محاربەسی — سلطان مرادك خلعی . — عبدالحمیدك جلوسی .

(اوروپا) دیپلوماتلری درسعادتده نائل اولدقلری موفقیاتی (هرسك) عصاتی نزدنده بولەمدیلر . وویوودەلر ماضینك انواع ظلم واعتسافاتنی نظر دقته آلەرق باب عالینك بخش ایلدیکی عفو عمومی‌یی رد و (اوستریا) طرفندن تکلیف وحکومت عثمانیەجه قبول اولنان شرائطك امیدلری درجەسنده تأمین مقصد ایدەمدیکنی اعلان ایتدیلر . صربلرایلەقرەطاغلیلرك مسلحاً کندیلرینه معاونت ایدەجکلرینه وبلغارلرك دخی معناً عصات ایله برلکده بولندقلرینه قانع اولدقلرندن عصیانه دوام ایتمکه قرار ویردیلر .

فی‌الحقیقه بلغارلرده کوریلن آثارهیجان، تشویقات وتحریکات اختلالپرورانەنك بلغارستانده خیلیجه ترقی ایتدیکنی کوستریپوردی . دیکر طرفدن اهالیٔ مسلمه دخی حال هیجانده ایدی؛ اوروپاو آسیای عثمانینك بر چوق نقطەلرندەخرستیانلر علیهنده غلیان تعصبه انتظار اولنەبیلیردی .

نهایت ، ۱۸۷٦ سنەسی مایسنده ، (فلبه) جوارنده بر حرکت عصیانیه وقوعه کلدی ؛ براز صکرەده سلانیکده (فرانسه) و (آلمانیا) قونسلوسلری قتل ایدلدی .

بو وقایعك تأثیریله (اوستریا ـ مجارستان) ، (روسیه) و (آلمانیا) باش وکیللری ایکنجی‌دفعەاولەرق مذاکراته باشلادیلرونهایت (برلین مەموراندومی) دنیلن وثیقەیی تحریر وتنظیم ایتدیلر . قونت (آندراشی) نك تلغرافنامەسی کبی

(برلین مەموراندومی) دخی تنظیماته شدت تعلقی اعتباریله بوراده شایان ذکر وتفصیل اولدیغندن مندرجاتنه دائر بعض ایضاحات اعطاسنه لزوم واردر .
(مومورandوم) لک باب عالی‌یه تکلیف ایتدیکی یدی ماده بروجه آتی ایدی :
« امنیت و آسایشك تهلکه‌ده بولندیغی محللره دول معظمه طرفندن سفائن حربیه کوندرلمسی؛ ایکی آی مدتله ترك سلاح؛ اجراآت آتیه‌نك قرارلشدیرلمسی ایچون طوغریدن طوغری‌یه باب عالی ایله عصات آره‌سنده مذاکره اجراسی؛ عصیان سببیله وقوعه کلن ضرر مادینك تضمینی ، اصلاحات محلیه‌یی مذاکره ایچون بر یرلی خرستیانك تحت ریاستنده مختلط بر قومیسیون تشکیلی ، عساکر عثمانیه‌نك موقتاً کری‌یه چکیلمسی ، خرستیانلرك سلاح طاشیمسی ، اجنبی قونسلوسلرك ولایات احوالنی تحت نظارتده بولندیرملری . »
(مەموراندوم) ، حکومت عثمانیه‌جه نظر دقته واهمیته آلنمغه شایان اولان شو جمله ایله ختام بولیوردی : « شاید متارکه مدتی ، دولتلرك مساعیسی ثمره آور موفقیت اولمه‌دن ، مرور ایده‌جك اولورسه اوچ حکومت ، صلح ومسالمت عمومیه‌یی محافظه ایچون اتخاذی لازم کلن تدابیر مؤثره‌یی مذاکره ایتمك اوزره بین‌الدول یکی بر ائتلاف حصوله کتیرلمسی لزومنه قانعدرلر . »
شبهه‌سزکه ، (انکلتره) ، اوته‌دن بری ، اوچ حکومتك (پارس) معاهده‌نامه‌سنه واضع الامضا دولتلرك سیاست شرقیه‌لرینی اداره ایتملرینه ایی بر نظرله باقمیوردی ؛ فقط باب عالی علیهنده تدابیر زجریه‌یه دخی توسل ایدلمسی محتمل اولدیغنی کورنجه ، برلین مەموراندومنده محرر افکار ومطالعاته اشتراك ایتمکه قرار ویردی .
(فرانسه) حکومتی ، او زمانه قدر (اوروپا) نك تأمین صلح و مسالمت ایچون صرف ایلدیکی مساعی‌یی عقیم براقه‌جق سوء تفهملری ، امنیتسزلکلری ازاله‌یه چالیشدیغی صره‌ده کرك باب عالیده وکرك پادشاهك سراینده حکمفرما اولان قاریشیقلغی صوك درجه‌یه ایصال ایدن حادثات مهمه وقوعه کلدی. ایچه زماندن بری استانبولده صیق صیق طوپلانان وحتی باروت واسلحه کبی شیلر تدارك ایدن صوفته‌لر ۱۸۷٦ سنه‌سی مایسنك اون برنجی کونی سلطان‌عبدالعزیزه بر عرضحال ویره‌رك منافع مملکتی محافظه ایده‌مه‌مکله اتهام ایلدکلری صدراعظم محمود پاشا ایله شیخ الاسلامك عزلنی طلب ایتدیلر . پادشاه ، بو مراجعتك

عصیانه منجر اولمسندن قورقدی، صدر اعظم ایله شیخ الاسلامی عزل ایتدی؛ محمد رشدی پاشایی صدر اعظم، خیرالله افندی‌یی شیخ الاسلام، حسین عونی پاشایی سر عسکر تعیین ایلدی.

سلطان عبدالعزیزك نفوذ واعتبار شخصیلرندن استفاده ایتمك امليله مقام اقتداره کتیردیکی بو اوچ ذات، بش سنه صکره کندیسنی خلع وقتل ایتمکله اتهام اولنه‌جقلردر.

(فرانسه) سفیری ۱۷ مایس ۱۸۷٦ تاریخلی تحریراتنده: « آسایش تقرر ایدییور کبی کورینیور؛ فقط خلق بونکله قناعت ایتمیور. صوفته‌لرك مطالباتی نتیجه‌سنده دولت عثمانیه‌نك آتیسنه تأثیرایده‌جك وقایع مهمه ظهور ایده‌جکی ادعا ایدیلیرسه مبالغه ایدلمش اولماز.» دییوردی.

فی‌الحقیقه خلقك تعصبی کوندن کونه غلیان ایدییور وهر طرفده خرستیانلر علیهنده سوء معاملات وقوعه کتیرلدیکنه دائر سفارتخانه‌لره خبرلر کلیوردی. بر کون مناستره، ایرتسی کونی قبریسده، دها صکره آناطولیده برطاقم حادثات مؤسفه تحدث ایدییور وغلیان تعصب ایله جده وشام وقعه‌لرینه مشابه قانلی وقایع ظهور ایتمسندن قورقیلیوردی.

۱۸٤۱ سنه‌سنده اولدیغی کبی بودفعه‌ده بلغارستان، مسلمانلرك انتقامنه هریردن زیاده معروض قالدی. (فلبه) جوارنده بعض مفسدلرك بر عصیان حاضرلمقده اولدقلری خبر آلننجه بر چوق کویلر بلا تفریق جنس ومذهب، بتون اهالیسیله برابر محو اولدی، اون بش یکرمی بیك خرستیان چرکسلرك ظلم ووحشتنه قربان اولدیلر. بلغارلر، استقلاللری اوغورینه صوك قربانلرینی ویرییورلردی.

برقاچ آی صکره ایکنجی بر فاجعه (فرانسه) سفیری ایله مسلمان وطنپرورلرك کشف وتخمینی تأیید ایتدی. ۱۸۷٦ سنه‌سی مایسنك اوتوزنجی کونی مملکتی خراب ایتمك و(روسیه)نك آمالنه خدمت ایتمك ایله اتهام اولنان سلطان عبدالعزیز خلع اولنه‌رق یرینه یکنی مراد افندی اجلاس ایدلدی. عمجه‌سی، مجدد واصلاحاتپرور سلیم ثالث اختیار ترکلرك هدف خصومتی اوله‌رق نهایت ترك سلطنته مجبور اولمش؛ صوك زمانلرده اصلاحات علیهنده بولندیغی بیان ایدیلن عبدالعزیز ایسه کنج ترکیا طرفندن خلع ایدلمشدی.

پادشاه نوجاه، تخت سلطنته جلوسی صره‌سنده، ادارهٔ حکومتده‌کی آمال ومقاصدینی، دها طوغریسی کندیسنی مقام اقتداره چیقاران وتحت تأثیر ونفوذنده طوتمق ایستین وقعهٔ خلع فاعللرینك افکار ونیاتنی اعلان [۱] و «بتون تبعه‌سنك حریت تامه‌یه نائل اوله‌جقلرینی، مجلس والانك منافع عمومیه‌یه متعلق تدابیر واجراآتندن هیچ برینی اهمال ایتمیه‌جکنی، شورای دولتك وامور معارف ایله نافعه‌نك اصلاح ایدیله‌جکنی، بودجه خارجنده هیچ برمصرف اختیارینه مراجعت اولنمیه‌جغنی، تخصیصات سنیه‌نك آلتمش بیك کیسه تنزیل قلنه‌جغنی ... الخ» بیان ایتدی. خلاصهٔ کلام، حکومت عادلانه وپدرانه برمسلك تعقیب ایدرك انتظام، تصرف وترقی‌یی نخبهٔ آمال اتخاذ ایده‌جکدی.

خلق، آرزو ایتدیکی شیئه ایناتمغه میال اولدیغندن ومسلمانلر جهالتلری نسبتنده هرشیئه چابوق ایناندقلرندن حکومتك بوکوزل تأميناتی، اول امرده، هرکسی ممنون ایتدی؛ قابلیتسز وسرت عبدالعزیزك خلعنه متعلق فتوانك مظهر حسن قبول عامه اولدیغی خلقك سکون واعتدالندن آکلاشیلیوردی.

افکار منوره اصحابی انقلابك نتایج سیاسیه‌سی حقنده عین فکرده بولنمیورلردی؛ مأمورین، مطبوعات وحتی هیئت علما آره‌سنده کوریلن اختلاف افکار، هیئت وکلانك دخی متحدالفکر اولمدیغنی ایما ایدییوردی.

صدر اعظم محمد رشدی پاشا، شیخ‌الاسلام، سرعسکر حسین عونی پاشا افکار معتدله اصحابندن ایدیلر. بونلر ترقیاته معارض اولمامقله برابر پك اساسلی تبدلاته راضی اوله‌میورلر وکنج ترکیانك رئیسی عد ایدیلن مدحت پاشانك اوته‌دن بری حاضرلدیغی قانون اساسی لایحه‌سندن تلاش ایدییورلردی. خارجیه ناظری راشد ومجلس خاص وکلایه مأمور خلیل پاشالرك معاونتنه مظهر اولان مدحت پاشا، عنصر اسلامك تفوقنی ممکن اولدیغی قدر محافظه

[۱] مدحت، محمد رشدی پاشالر ایله شیخ‌الاسلام، داماد محمود وداماد نوری پاشالر برمدت، صلاحیت واسعه‌یی حائز برنوع سلامت عمومیه‌سی تشکیل ایتمشلردر. بونلرك نفوذی اودرجه بیوك ایدی، که پادشاهك کندیلرینك رأینی آلمه‌دن طوغریدن طوغری‌یه تعیین ایتدیکی مأمورلری قبول ایتمه‌مشلردر.

ایتمك شرطیله، دولت عثمانیه‌ده دخی حکومات جدیده‌ده جاری‌اولان بر ادارهٔ احرارانه تأسیسی زماننك حلول ایتدیکنه قانع ایدی.

مطبوعات قانوننك احکام شدیده‌سنه رغماً جرأ تکارانه مقالات نشر ایدن درسعادت غزته‌لری آره‌سنده مباحثات ومناقشات مهیجه ظهور ایتمشدی. اختیار ترکلرك مروج افکاری اولان «بصیرت»، برمجلس ملی تشکیلی فکرینك علیهنده بولنمامقله برابر بومجلسك یالکز مسائل مالیه وامور نافعه‌یی مذاکره‌یه صلاحیتدار اولمسنه لزوم کوستریبوردی. مذکور غزته‌یه نظراً، خرستیانلر، طبقی مسلمانلر کبی، ازدویه قبول ایدلمه‌ملیدرلر؛ وکلالق، والیلك کبی بیوك مأموریتلره خرستیان تعیین اولنمامليدر؛ چونکه خرستیانلر بوصورتله کسب قوت ایدرلر، بونلردن شکران نعمت وصداقته انتظار ایتمك بیوك برغفلتدر.

کنج ترکلر، اصلاحات خط همایونده‌کی مساوات اساسنه مغایر اولان بوصافدلانه اعترافه، خلاف انسانیت قیه‌داته «وقت» غزته‌سیله شو جوابی ویریبورلردی:

«اکر نصیحتلرکزه اتباع ایدیلیرسه دولت، کرداب فلاکته سوروکلنمش اولور. ظلم وتضییق ایله ادارهٔ حکومت زمانی کچمشدر؛ آره‌لرنده محافظهٔ موجودیت ادعاسنده بولندیغکز جمعیات حاضرهٔ مدنیه‌نك حسیات انسانیتپرورانه‌سیله قابل تألیف دکلدر. ترکیادن بیوك وقوتلی برملت وجوده کتیرمك ایچون بالجمله تبعهٔ شاهانه ایچون مساوات حقوق ووظائف اساسنی قبول ایتملیدر؛ شریعت بوکا مخالف دکلدر.»

«بصیرت»، شوصورتله مقابله ایدیبوردی: «خطا ایدیبورسکز، شرع شریف ادعا ایتدیککز قدر مساعد دکلدر. سزك فکریکز قبول ایدیلیرسه خلافت واسلامیت محو اولور؛ حال بوکه دین اسلام بزم قوتمزدر، برطاقم خائنانه تصورات ایله بوقوتی اخلال ایتمه‌ملیدر.»

کیتدکجه کسب شدت ایدن بومناقشات نتیجه‌سنده مدحت پاشا یا مقام صدارته کچه‌جك، یاخود موقع اقتداردن سقوط ایده‌جك ایدی.

فی‌الحقیقه مدحت پاشا ـ وقتیله رشید، عالی وفؤاد پاشالر کبی ـ زمانك اك مهم آدمی اولمشدی؛ سلامت دولت، مشار الیهك موفقیت ویا مغلوبیتنه مربوط کبی کورونیوردی.

سلفی قدر موسوس اولمیان ، فقط اونك کبی ایجاب ایدن اقتدار واهلیتی حائز بولنمیان سلطان مراد ، مدحت پاشانك دشمنلرندن زیاده طرفدارلرینه مساعد کورونمکده ایدی . ذاتاً پادشاهك نفوذی هیچ مثابه‌سنده ایدی . وکلاسنك وصایتی آلتنده ادارهٔ حکومته راضی ایدی ؛ یالکز بونقطه‌ده متحدالفکر اولان وکلا ایسه وظیفهٔ منت وشکرانی کیتدکجه دها زیاده آغیرلشدیرمقدن بشقه برشی یاپمیورلردی .

برکون ، کنج پادشاهك بدناً وعقلاً خسته اولدیغی وادارهٔ حکومته همان هیچ اشتراك ایتمدیکی روایتی شایع اولدی . بوروایت رجال مأمورین طرفندن تصدیق وتأیید اولنیوردی . براز صکره شیخ‌الاسلامك برفتواسیله سلطان مرادك ادارهٔ حکومتدن عجزینه قرار ویرلدیکی وبرادری عبدالحمیدك تخته کچدیکی خبر آلندی . سلطان عبدالحمید ٣١ آغستوس ١٨٧٦ تاریخنده جلوس ایتدی .

اوصره‌ده ، باب عالی هرطرفدن دوچار هجوم اولیور وحکومت مسلمانلرك حسیات وطنپرورانه‌لرینه مراجعتدن بشقه بر چاره بوله‌میوردی [١] . سلطان مرادك پك آز دوام ایدن دور سلطنتنده ، (صربستان) و (قره‌طاغ) محاربه‌یه باشلامشلر ؛ حکومت عثمانیه‌ده بونلره قارشی اهل اسلامی سلاح آلتنه دعوت ایتمشدی . پرنس (میلان) وپرنس (نیقولا) نك عسکرلری ، بیوك برشوق وخواهش ایله میدان حربه قوشان اردوی همایون طرفندن مغلوب ایدلمشلر ، حدودلرینه قدر رجعت ایتدیرلمشلر ایدی . عساکر عثمانیه (صربستان) و (قره‌طاغ) ه کیرمك اوزره ایدیلر ؛ پرنس (میلان) ایله پرنس (نیقولا) محاربه‌دن اولکی حالك محافظه‌سی شرطیله (انکلتره) و (اوستریا) نك توسطنی طلب ایتمشلردی . احمد ایوب پاشا اردوسی (صربستان) ی قسماً اشغال ایتدیکی ایچون حکومت عثمانیه بوشرط ایله عقد مصالحه‌یی مغرورانه رد ایتدی .

(انکلتره) ، محارب پرنسلکلرك تمامیٔ ملکیتنی محافظه ایتمك و (بوسنه) ایله (هرسك) ه برنوع مختاریت محلیه تأمین ایلمك ایچون درسعادتده باب‌عالی ایله

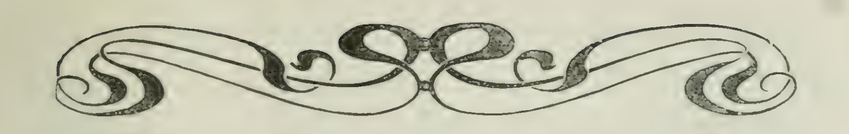
---

[١] بوکتابده برچوق دفعه استعمال ایتدیکم برتعبیرك معناسنی بوراده ایضاح ایتمك ایسترم : مسلمانلر ایچون وطنپرورلك ، اسلامیته صداقته دیمك اولوب مملکتنی سومك ، منافع عامه‌یی محافظه‌یه چالیشمق معناسنی افاده ایتمز .

مذاکره‌یه کیریشدیکی صره‌ده روس دیپلوماتلری هردرلو ائتلافه مانع اولمغه چالیشیورلردی. باب‌عالی ، دول‌غربیه‌نك آرزولرینه تبعاً ، آلتی آی‌مدتله متارکه‌یه راضی‌اولدیغنی‌بیان‌ایتمشدی ؛ (روسیه) حکومتی(آلکسیناچ) پیشکاهنده مخاصماته نهایت ویرلمسنی طلب ایدرك بوتکلیفی رد ایلدی. (روسیه) ، محاربه ایستیوردی ؛ یاخود لورد (دربی) نك ودرسعادتده‌کی‌انکلیز سفیرینك قناعتی بومرکزده‌ایدی. بوندن بشقه (روسیه) حکومتی دولت عثمانیه‌دن ، ممالکنك قسم اعظمنك عساکر اجنبیه طرفندن اشغالنی انتاج ایده‌جك اولان بعض تأمینات ایستەمکده ایدی. فی‌الحقیقه (روسیه) نك، غایت صلحپرورانه اولدیغنی ادعا ایتدیکی، پلانته نظراً دول معظمه دونمالری بوغاز ایچنه کیره‌جکلردی ؛ (بلغارستان) ده بر روس‌اردوسی‌بولندیریله‌جق و(اوستریا ـ مجارستان) دخی (هرسك) و(بوسنه)یی موقتاً آله‌جقدی . بو تدابیره علاوةً مرکز سلطنت عثمانیه‌ده اوروپالیلردن مرکب برده قومیسیون بولنه‌جقدی .

دول معظمه قابینه‌لری یالکز بوصوك طلب اوزرنده اتفاق ایدییورلردی .

اون یدنجی باب

قانون اساسیٔ عثمانی

ترکیانك ، ایچنده بولندیغی بحران صوك دورهٔ شـدتنه واصل اولمشدی . احکامنه رعایت اولنه‌جغی نه قدر یمین ایله تأمین ایدیلمیرسـه ایدلسون ، خط . همایونلردن ، ارادهٔ سنیه‌لردن نه‌فائده حاصل اوله‌بیلیردی؟ آرتق هیچ کیمسـه بونلره اینانمیوردی ؛ هرکسك نظرنده ، اصلاحات فرمانلری ، مفلس برمدیون طرفندن چیقاریلان پولیچه‌لر کبی هیچ بر اعتبار وقیمتی حائز دکلدی .

حکومت اسـلامیه‌نك بالذات تأمین ایتمکدن عاجز قالدیغی ترقیاتی حصوله کتیرمك وظیفه‌سی اجانبه‌می ویریله‌جکدی ؟ پادشاه وخلیفه‌نك سقوط قطعیسی دیمك اولان (آوروپا) قونترولندن قورتولمق ایچون صوك غیرتی‌ده صرف ایتمك لازم دکلمی ایدی ؟

عبدالحمیدك مشاورلری بوسؤاللری ایرادایتدکلری صره‌ده‌دولتك، تنظیماتك ایلك دورلرنده اولدیغی کبی، غایت تهلکه‌لی برموقعده بولندیغنی آکلایورلردی . بونلرك فکرنجه ، سـلطان محمود ثانی زماننده اولدیغی کبی بو دفعـه‌ده ملتك قوهٔ حیـاتیه‌دن محروم اولمدیغنی (آوروپا) نظرنده اثبـات ایتمك لازمدی ؛ حکومت عثمانیه کندی سلامتی مسئله‌سنی یالکز باشنه ، دول اجنبیه‌یی ایشه قاریشدیرمه‌دن حل ایتملیدی .

ایشته حکومتك عجزی ، اعتبارسزلغی صوك درجه‌یی بولدیغی بر صیره‌ده اصول مشروطیتك تطبیقنه تشبث ایدلمسی قرارکیر اولدی؛ مشروطیت، اقوام عثمانیه‌یه مکرراً وعد وتأمین اولنان حقوقی بر ملت‌مجلسنك تحت ضمان‌وکفالتنه وضع ایده‌جکدی .

سرور پاشانك تحت ریاستنده‌اوچی‌خرستیان نظارت‌مستشارلری اولمق‌اوزره

اون آلتی ملکیه مأموری ، اون علما وایکی فریقدن مرکب بر انجمن مخصوص قانون اساسیٔ عثمانینك مواد اساسیه‌سنی قرارلشدیرمق ایچون ، باب عالیده اجتماعه باشلادی . اعضانك اکثریسی افکار احرارانه صاحبی ایدی وگنج ترکیانك تمثاللری عد اولنان مدحت پاشالر، فاضل پاشالر ایله همفکر بولنیوردی .

پادشاهك حقوق وصلاحیتنی تحدید ایتمك مسئله‌سی — که ۱۸٦۸ سنه‌سنده خیرالدین پاشا طرفندن صورت مخصوصه‌ده مدافعه ایدلمشدی — هیچ بر اعتراضی موجب اولمدی و «اصلاحات ضروریه» پروغرامنك باش طرفنه قید ایدلدی . فقط اوزمانه قدر پادشاهه عائد اولان حقوقك بر قسمنه صاحب اولمسی اقتضا ایدن مجلس مبعوثانك صورت تشکلی موقع مذاکره‌یه وضع ایدیلنجه ، اختلاف افکار باش کوستردی . هیئت علما — بوندن یکرمی سنه اول ، اصلاحات فرمانی بلا تفریق مذهب بتون تبعه‌نك مساوات حقوق مدنیه وسیاسیه‌سنی اعلان ایتمه‌مش کبی — خرستیانلرك مجلسه قبولی علیهنه رأی ویردی . مع مافیه بو نقطه‌ده اکثریتی التزام ایدن شیخ الاسلامك خرستیانلرك قبولی لازم کله‌جکی حقنده‌کی رأیی بومعناسز مقاومتی حکمسز براقدی .

انجمن مذاکراتی — بر نتیجهٔ قطعیه‌یه اقتران ایده‌جکی آکلاشیله‌جق درجه‌ده — ایلریلدیکی زمان باب عالی درسعادته بین‌الملل بر قومیسیون کوندرلمسنه متفقاً قرار ویرن دول اجنبیه قابینه‌لرینی کیفیتدن خبردار ایتمکی مناسب کوردی .

صفوت پاشا، ۱۲ تشرین اول ۱۸۷٦ تاریخیله سفرایه کوندردیکی بر تحریرات عمومیه‌ده شو صورتله ادارهٔ لسان ایدییوردی : «بوندن اون سنه اول ولایاتده موقع تطبیقه قونیلان تشکیلات ، بتون وطنداشلرك امور حکومته اشتراك ایلملری اساسنی ایلك دفعه اوله‌رق وضع ایتمشدر . مع مافیه بو تجدد، امید وانتظار ایدیلن محسناتك کافه‌سنی حصوله کتیره‌مدی ؛ نا تمام بر صورتده تطبیق ایدلدیکندن ، ادارهٔ سابقه‌نك مقتضیاتندن اولان احوالك الجاسیله، ناقابل اقتحام مشکلاته تصادف ایدلدی . دیکر طرفدن خدمات عمومیه‌ده‌کی قرارسزلق بتون ولایاتده مشاهده اولنان فنالقلرك ادارهٔ مرکزیه‌نك احوال مخصوصه‌سندن ایلری کلدیکنی اثبات ایلدی . ادارهٔ مرکزیه ایله ولایات نظاماتنی تألیف

ایچون مراکز وملحقات ولایاتده موجود اولان محالسه مشابه یکی بر مجلسك احداثنه لزوم اولدیغی تحقق ایتدی .

« ایشته، بو مقصد ایله‌درکه ولایات وپایتخت اهالیسی طرفندن منتخب اعضادن مرکب بر مجلس عمومینك هرسنه‌درسعادته عقد اجتماعه دعوت ایدیله‌رك دولتك قانونلرینی ، ویرکولرینی وبودجه‌سنی مذاکره ایلسی قرارکیر اولدی . اعضاسی حکومت طرفنـدن تعیین ایدیلان دیکر بر مجلس دخی مجلس اعیـانك حقوق وصلاحیتنی حائز اوله‌جقدر » .

عثمانلی قابینه‌سی ، بو صـورتله اوروپالیلردن اول طاورانمق ایستیوردی . کافهٔ ایالات عثمانیه‌ده قابل تطبیق اولان بو اصلاحات مهمه‌یی ـ مذاکراتك نتیجهٔ قطعیه‌یه اقترانته انتظار ایتمه‌دن ـ (اوروپا) یه بیلدیرمسی دول ضامنه‌نك صرب وبلغارلرله مسکون ولایاتده تطبیقنی تصور ایتدکاری وتفرعاتنك قرارلشدیرلمسنی (اوروپا) لی مرخصلردن مرکب اوله‌رق پایتخت عثمانیده تشـکل ایتمك اوزره بولنان بر انجمنه حواله ایلدکاری « اصلاحات خصوصیه » یه میدان ویرمه‌مك، تدابیر متصوره‌یی زائد وبی‌لزوم بر حاله کتیرمك مقصدینه مبتنی ایدی .

۱ کانون اول ۱۸۷۶ تاریخنده ، قانون اساسی اکمال ایدلمشدی . بو قانونك کافهٔ اقسامی مؤلفنك ، آرزوی عمومی‌یه توفیقاً مسـئولیتی آلتنه موقع اجرایه وضع ایتمسی لازم کلن مدحت پاشـانك افکار وآمالنه تماماً موافق دکلدی . آتیده ایضـاح ایده‌جکم وجهله ، مدحت پاشـانك ایالات تنظیم ایتدیکی لایحه ، سرور پاشانك اداره‌سی آلتنده‌کی اعضانك اوبوشمه‌لریله حاصل اولان قانوندن دها واسع، دها قطعی ایدی. او زمان شورای دولت رئیسی اولان مدحت پاشا ، رفقاسنك مطالعات محافظه‌کارانه‌لرینه قارشی ، صوك دقیقه‌یه قدر ، اوغراشمغه مجبور اولدی . فی‌الحقیقه ـ شایان دقت بر مسئله اولمق اوزره بیان ایده‌لمکه ـ قانون اساسی لایحهٔ قطعیه‌سی صوك دفعه اوله‌رق مدحت پاشانك قوناغنده قرائت ایدیلیرکن خرسـتیانلرك محاکم شرعیـه‌ده شهادتلری وبونلرك اردویه قبوللری حقنده‌کی احکام احرارانه ، صـدراعظم رشدی پاشانك اصراری اوزرینـه ، طی ایدلدی [۱] .

[۱] « ترکیا مکتوبلری » نامنده‌کی اثر مهمك مؤلف معروف ومحترمی اولان موسیو (اوبیچینی) نك ۱۸۷۷ سنه‌سنده نشر ایتدیکی « قانون اساسی عثمانی » رساله‌سنه مراجعت.

قانون اساسیٔ عثمانی ، ٢٣ کانون اول ١٨٧٦ تاریخنده ، یعنی صفوت پاشا طرفندن نتیجهٔ مذاکراته انتظار اولنمه‌دن ارسال ایدیلن تحریرات عمومیه‌نك انعقادینه مانع اوله‌مدیغی (اوروپا) قومیسیوننك اجتماع ایتدیکی کون اعلان اولندی .

خارجیه ناظری بو وقعهٔ مهمه‌یی ، باب عالینك دول اجنبیه نزدنده‌کی سفراسنه ، شوصورتله اخبار ایتدی [١] : « جمعه ایرتسی کونکی مراسم ، عمومك جوش وخروش مسرتی آره‌سنده ، کمال طنطنه ایله فقط بر صورت اعتدالپرورانه‌ده اجرا ایدلدی . کیفیت اعلانی سلاملامق ایچون آتیلان طوپلرك سسلری دولت عثمانیه‌نك تقویم وقایعنده اونودلماز بر تاریخ براقان بو وقعهٔ عظیمه‌یی بتون پایتخت اهالیسنه اخبار ایلدی . اهالی بتون کون وکیجه اجرای مراسم شادمانی ایدرك پادشاهلری حقنده‌کی حس منت وشکرانلرینی واحیای ملك ودولت ایچون وقوع بولان تشبثات مجددانه‌نك ثمره آور موفقیت اوله‌جغی امرنده‌کی امنیت واعتمادلرینی اظهار ایتدیلر . اهالیٔ مسلمه وغیر مسلمه آره‌سنده امید وحسیاتجه ائتلاف تام موجود اولدیغنی بیان وتأمین ایده‌بیلیرسکز .

« خط همایونك قرائتنی متعاقب دولتلو فخامتلو صدر اعظم پاشا حضرتلری[٢] بر نطق بلیغ ایراد ایدرك بتون ملت عثمانیه‌نك حسیات سرور ومباهاتنه ترجمان اولمش و دولت عثمانیه‌ده حریت ، عدالت و مساوات دوره‌سنی ، یعنی مدنیتك غلبه‌سنی تأمین ایدن قوانین جدیده‌یی غایت وطنپرورانه بر لسان ایله ایضاح ایتمشدر . »

صفوت پاشا ، بعض جرائد یومیه‌نك اعتراضات شدیده‌سندن دخی آکلا ـ شیله‌جغی اوزره [٣] ، قانون اساسینك دوام وبقاسی حقنده‌کی شبهه‌لری ازاله مقصدیله شو سوزلری‌ده علاوه ایدییوردی :

[١] ٢٦ کانون اول ١٨٧٦ تاریخلی تحریرات عمومیه .

[٢] مدحت پاشا اوچ کون اول صدراعظم اولمشدی .

[٣] «اتحاد» نامنده‌کی ترکجه غزته ، ١ تشرین ثانی ١٨٧٦ تاریخلی نسخه‌سنده ، شو سوزلری یازمغه جسارت ایتمشدی : « باب عالینك شمدی‌یه قدر تعقیب ایتدیکی سیاست یالانجیلق سیاستیدر ؛ پك چوق وعدلرده بولندی ، فقط هیچ برینی اجرا ایتمدی . مع مافیه یالانجی نهایت یاقه‌یی اله ویردی ؛ آرتق هیچ کیمسه کاغد اوزرنده‌کی تعهداته اینانمیور ، ایش ایستیور » .

« قانون اساسینك تطبیقی خصوصنده جداً شبهه ایدنلره کمال جسارتله جواب ویره بیلیرسکز که تعهد ایدیلن شیلر همان موقع تطبیقه قونه جقدر ؛ ذات شوکتسمات حضرت پادشاهینك بوبابده کی آرزوی شاهانه لرندن، صدراعظم پاشا حضرتلرینك عزم قطعیلرندن بشقه بتون ملت عینی حس ایله متحسسدر . بو ایسه قانون اساسینك تطبیق احکامی خصوصنده اك کوزل ، اك صاغلام تأمیناتدر .

« کذلك اولجه تسطیر بیوریلان خط همایونلرده مندرج مواعید ایله قانون اساسی احکامنی عینی ماهیتده کوسترمك ایستینلر بولنورسه بو ایکی ماده آره سنده موجود اولان وهیچ بر صورتله مقایسه یه محل براقمیان فرق عظیمی ارائه وایضاح ایلملیسکز . قانون اساسی، بر وعددن عبارت دکلدر . بالعکس بتون عثمانلیلرك مالی اولان وتطبیق احکامی ، آنجق ملت ایله پادشاهك آمالی اتحاد ایتمك صورتیله تأخر ایده بیلن ، بر قانون حقیقی و قطعیدر . »

صفوت پاشانك ایضاحاتنه نظراً ، قانون اساسی ملت وپادشاهك تعهدات متقابله سی ایله عقد ایدلمش ، ممتنع الفسخ بر مقاوله نامه ، ملی پارلمنتونك موافقتی اولمدقجه پادشاهك الغا ، تعطیل ویا تبدیل ایده میه جکی بر قانون عالی ایدی . خارجیه ناظرینك بوبابده کی تأمینات نیکبینانه سنك نه درجه یه قدر اعتماده شایان اولدیغنی وقایع آتیه اثبات ایده جکدر . (اوروپا) بو قانونه نظر امنیتله باقه مدی ؛ دها احتیاطکارانه ، دها متواضعانه طاورانلمش اولسه یدی احتمالکه افکار عمومیه ده بودرجه شبهه حصوله کلمزدی .

۱۸۷٦ قانون اساسیسنك تفرعاتی بوراده تحلیله تشبث ایتمیه جکم؛ بوقانون اصلاحات فرمانلرندن دها مکمل ، دها منطقی اولمقله برابر قوانین مختلفهٔ اجنبیه دن پارچه پارچه اقتباس ایدلمش بر قبا طاسلاقدن بشقه برشی دکلدر . (انکلتره) ، (فرانسه) ، حکومات مجتمعه کبی اك مترقی مملکتلرك قوانین اساسیه سنده کوریلن توزیع قوا ، حریت وحقوق اساسلری قانون مذکورده موجوددر .

معمافیه ــ بو نقطه تدقیقه شایاندر ــ شریعت، قانون مقدس اوله رق قالمش واسلامیتك دین حکومت اولدیغی اعلان ایدلمشدی . تأمین اولندیغنه کوره مدحت پاشا ، کندی لایحه سنده « دولتك ، دولت اولمق اعتباریله

دینی یوقدر » قاعدهٔ اساسیه‌سنی قبول ایتمش ومع مافیه پادشاهك مسلمان تبعهٔ عثمانیه ایچون خلافت صفتی محافظه ایلمشدی . بوایسه، حکومتده قوهٔ روحانیه ایله قوهٔ جسمانیه‌نك تفریقی ممکن اولدیغنی بلا تردد اعلان ایتمك واصلاحات ماضیه‌نك موفقیتله نتیجه‌لنمه‌مسنه باشلیجه سبب اولدیغی بحق ادعا ایدیله‌بیلن « صفت روحانیتی حائز حکومت » اصولنه ختام ویرمك دیمکدی . مدحت پاشا لایحه‌سی پادشاهك صفت خلافتنی تماماً محافظه ایتمکله برابر هیئت علمانك مدید بر مقاومتدن صکره - قبول ایتدیکی ماده‌یه نسبتله غایت احرارانه ایدی. چونکه کافهٔ ادیان ومذاهبك مساوات کامله‌سنی وسربستیٔ اجراسنی حکومت مشترکه‌نك حمایه‌سی آلتنه وضع ایدییور، هیئت علمانك نفوذینی تماماً قیریییوردی. « عثمانلی » صفت جدیده‌سنی، یعنی مسلمان ویاخرستیان بتون تبعه‌یه شامل اولان، کافه‌سنی عینی وطنداش کلمه‌سی آلتنده جمع ایدن بر تجددی احداث ایدییوردی . فقط اختیار تورکلرك بودرجه انقلابپرورانه ماهیتی حائز واسلاملرك حائز اولدقلری نفوذ وتحکمه مغایر اولان بر قانونه تابع اوله‌جقلری مأمولمی ایدی ؟

هرنه‌ایسه ، شهراه ترقیده بیوك بر آدیم آتیلمشدی؛ ۱۸۷۶ قانون اساسیسنك شمدی‌یه قدر اصلاحاته مانع اولان باشلیجه مشکلاتی - اساس اعتباریله - ازاله ایتدیکی انکار اولنه‌مازدی . پادشاهلرك قوهٔ حکمداریلری آرتق صفت خلافتلرینك ایجاباتندن اولمیوب بلکه ، حکومات مسیحیه‌ده اولدیغی کبی ، مبعوثان مملکتك قونترولی واشتراکی ایله محدود بر دائره‌یه منحصر قالمش بر وظیفه ایدی . شبهه‌سزکه قانون اساسینك شریعته واسلامیته برموقع رجحان ویرمسی حقیقی مسلمانلرك ادعای تفوقنه بر سبب تشکیل ایدردی ؛ فقط حکومت جسمانیه‌یه استقلال مدنی وسیاسیسنی براقمق صورتیله قانون اساسی‌یه رعایت ایدلمسی‌ده غیر ممکن دکلدی . صفوت پاشا ؛ ۲۶ کانون اول تاریخلی تحریرات عمومیه‌سنده ، بو ماده‌دن بحث ایتدیکی صره‌ده دییوردی‌که : «قوانین جدیده‌نك بر ماهیت دینیه‌یی حائز اولمدقدن بشقه احتیاجات مملکته موافق اصلاحاتك وضع وتطبیقنه مانع هیچ بر سبب دینی دخی بولنمدیغنی بیان ایدیکز . کویا شرع شریفك ترقی ایله قابل تألیف اولمدیغی حقنده مع التأسف شایع اولان فکر بوصورتله برطرف ایدلمش اولور. شوجهتی‌ده اونوتمامليدرکه شیخ الاسلام افندی ایله سائر علمای کرام قانون اساسینك تنظیمی مذاکره‌سنه

اشتراك ايتمشلردر ؛ احكام مقدسهٔ شرعيه‌نك محافظه‌سنه مأمور اولان بوذواتك شرع شريفه مغاير تك بر ماده‌نك بيله قبولنه موافقت ايتملری ، شايان قبول بر ادعا دكل، بلكه قطعياً غير ممكن برحالدر . »

قانون اساسیٔ عثمانيده ايكنجی بر نقطه دخی نظر دقتی جلبه شايان‌در . قانون اساسی ـ كنديسنك تمل طاشی مثابه‌سنده اولان ولايات‌قانونی كبی ـ قوهٔ اجرائيه‌يه ، كرك مجلس اعيانده وكرك مجلس مبعوثانده اكثريتی مسلمانلره تأمين ايده‌جك صورتده بر صلاحيت براقمشدر . اعيانك حق تعيينی پادشاهه عائد اولمسنه وبونلرك حال معزوليت ويا تقاعدده بولنان رجال مأمورين آره‌سندن تفريق ايدلمسنه متعلق اولان احكامه، حقوق اساسيهٔ نقطهٔ نظرندن ، اعتراض ايديله‌من . يالكز شوراسی بيان ايدلمليدركه اعيانلغه نامزد كوستريلن بو مثللو مأمورينك همان كافه‌سی مسلماندر ؛ بونلر ايله پارلمنتوده بولنمغه حق قزانمش علماووزرا صنفندن بعض رجال خارجنده‌تعيين اولنه‌جق اعيان ايچون پادشاهك مسلمانلری تبعهٔ غيرمسلمه‌يه ترجيح ايده‌جكی شبهه‌سز ايدی .

مجلس مبعوثانك صورت تشكيلنه كلنجه؛ قاريشيق براصول انتخابه تابعدر. وبوبابده‌كی نظامنامه‌نك الك كوچك تفرعاتی بيله ولايت واليلرينك النده‌در . مبعوثلر قضا ، لوا ، ولايت مجالس اداره‌سی اعضاسی طرفندن انتخاب اولنور ؛ بومجلسلراعضاسنك برقسمی‌ده‌منتخب اولوب ـ يوقاريده ايضاح‌ايتديكم وجهله ـ عنصر اسلام دائما خرستيان عنصرينه غلبه ايدر [*] .

مأمورين حكومتك انتخاباته‌مداخله‌سی نه‌قدر چوق ، اصول انتخاب نه‌قدر قاريشيق اولورسه منتخبلر اوزرينه اجرای تأثير او درجه قولای اولور . انتخاباتك مجالس محليه‌جه تابع اولديغی معاملات نظر دقته آلنيرسه انتخاب مبعوثانك قضالرده اوچ، سنجاقلرده درت ومراكز ولاياتده بش‌درجه‌اوزرينه مؤسس بولنديغی آكلاشيلير. انتخابك بوصورتله « بالواسطه » اجراسی استقلال وصميميت آرايی تأمين ايده‌جكی يرده بالعكس بوكا تماماً مانع اولور .

واقعا ، تبعهٔ عثمانيه‌نك احوال اجتماعيه‌لری، جهالتلری ، سياسی ودينی

---

[*] ١٦٩ نجی صحيفه‌يه مراجعت . ـ ولايات مجالس اداره‌سنده مسلمانلرك غلبه‌سنی تأمين ايدن شی ، همان كافه‌سی مسلمان اولان ورؤسای روحانيه‌يه عدداً فائق بولنان مأمورين محليه‌نك مجلسه قبول ايدلمسيدر .

تفرقه‌لری ، تربیه ، اخلاق ، آمال وافکارده موجود اولان فرقلر ، بتون بواحوال حاکمیت عامه قاعده‌سنه موافق ، « بلا واسطه » انتخاب اصولنك ـ حتی حق انتخابه نائلیت ایچون آز چوق ویرکو ویرمك مشروط اولمسی کبی قیودات وضع ایدلسه بیله ـ تطبیقنی پك زیاده تصعیب ایدر ومسلمانلردن مرکب اولان حکومتك ـ تفوق عنصر اسلامی تهلکه‌یه دوشوره‌جك صورتده ـ بیطرفانه حرکت ایتمسی اصلا قبول ایدیله‌من .

شوحالده ، اساس تشکلی اعتباریله، حریت ومساوات قاعده‌سنی قبول ایده‌مین برمجلس مبعوثانك احداثندن نه درجه‌یه قدر فائده حاصل اوله‌بیلیر ؟ مشروطیت عثمانیه‌نك قیمت حقوقیه‌سی نه‌در ؟

بر مدت صکره اجرا ایدیلن انتخابات ، ممالك اجنبیه افکار عمومیه‌سنك بوبابده بر حکم قطعی ویرمسنه وسیله اولدی . منتخب اوللر درسعادتده محلات مختلفه مختار واماملری طرفندن تفریق وتعیین ایدلدیلر ؛ ولایاتده والیلر کندی یتیشدیرمه‌لرینه وبالخاصه مأمورین ایله اعشار ملتزملرینه مبعوثلق صفتنی توجیه ایتدیردیلر. پایتختده طوپلانان مبعوثانك همان کافه‌سی حکومت طرفداری ایدی؛ بوصورتله ، مجلس مبعوثان ، حکومته کوستردیکی اطاعت اسیرانه‌سندن طولایی، السنهٔ عامه‌ده « اوت افندم مجلسی » نامیله یاد ایدیلن شورای دولته بکزه‌دی.

١٨٧٦ قانون اساسیٔ عثمانیسی، حد ذاتنده ، خلوص نیت وصمیمیتله موقع تطبیقه قونمش برقانون دکلدی واوله‌مازدی ؛ چونکه عنصر اسلامك رضاسی و ـ بالطبع ـ آرزوسی اوزرینه تأسیس ایدلمه‌مشدی. اختیار ترك فرقه‌سی ایله بوفرقه‌یه رهبرلك وظیفه‌سنی ایفا ایدن صنف علما مجالس حکومتده جریان ایدن مذاکرات اثناسنده قانون اساسی علیهنده بولنمشلر ؛ کنج ترکلر بیله ملتك برات نجاتی عد ایتدکلری بوقانونده عادات وعنعنات قدیمه‌یی ترك ایتمه‌مشلردی[١] . شبهه‌سزکه، اوروپا افکار احرارانه‌سی افکار منوره اصحابی آره‌سنده تعمم ایتمشدی وحتی دین ایله حکومتی تفریق ایده‌جك صورتده وضع اولنه‌جق بر اصول اداره‌نك محسناتی دوشونه‌رك ترکیا ایچون مقدرات جدیده تخیل ایدنلرك مقداری ظن اولندیغندن زیاده ایدی . فقط اصل مسئله ، مساوات مدنیه وسیاسیه قاعده‌سی،

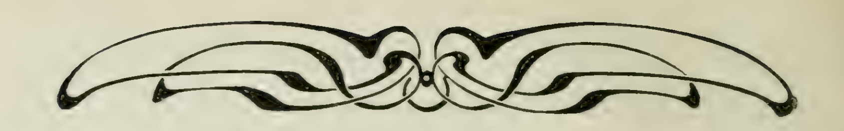
[١] قونت (شودوردی Chaudordy) نك ١٠ کانون ثانی ١٨٧٧ تاریخلی تلغرافنامه‌سی .

يعنی ملل مغلوبه‌نك ملت غالبه‌دن اصلا فرقلی اولماسی مسئله‌سی موضوع بحث اولديغی زمان بو ذوات دخی ـ عادتا سوق طبيعی ايله ـ مسلك نظريلرينك نتايجندن قورقيورلردی . ايشته قانون اساسيده كوريلن ايهامات وترددات ، هپ حريت طرفدارلرينك آمال مبهمه‌سنی اصول سابقه طرفدارلرينك مطالب متحكمانه‌لريله تأليف ايتمك ايچون اختيار ايدلمشدی . علما ، قانون اساسينك شريعته رعايت اولنه‌جغنی اعلان ايتمسندن طولايی ، « حقيقی مسلمانی ترقيپرور بر آدم ، صاحب فضيلت بر وطنپرور » [٢] يايمغه كافی اولان احكام شرعيه‌نك بوندن صكره حرفياً تطبيق اولنه‌جغنی ظن ايديورلردی . ديكر طرفدن ، افكار احرارانه صاحبی وطنپرورلر غرب اصول مشروطيتنك تركياده قبول اولنمسيله افتخار و (اوروپا) نك تبدل اداره‌يی نظر دقته آله‌رق آرتق اولكی كبی حكومت عثمانيه‌يه امنيتسزلك كوسترميه‌جكنی ، مملكتك دول معظمه وصايتندن قورتيله‌جغنی تخيل ايليورلردی .

حقيقت حال ، برمدت صكره ، تظاهر ايده‌جك وتركيا تاريخنی تشكيل ايدن مبارزۀ قديمه‌نك ، مسلمان وخرستيان غوغاسنك يكيدن باشلايه‌جغنی كوريله‌جكدر .

[٢] بوكلمه‌لر « بصيرت » غزته‌سندندر .

اون سکزنجی باب

۱۸۷٦ درسعادت و۱۸۷۷ لوندره قونفرانسلری

دول معظمه ، ۱۸۷۵ سنه‌سی ایلك بهارندن بری عصیانك توسع ایتدیکی اسلاو ولایاتنده اعادهٔ آسایشه موفق اوله‌مامشلردی ؛ اول امرده مداخلهٔ مشترکه اساسی اوزرینه دولتلر آره‌سنده بر ائتلاف حصوله کلمش ، قونت (آندراشی) نك نوطه‌سندن صکره (برلین مه موراندومی) تبلیغ ایدلمش ، یعنی (انکلتره) خارجیه نظارتی (اوستریا ـ مجارستان) ، (روسیه) و (آلمانیا) حکومتلرینك یکی پروغرامنی رد ایدرك دیکر قابینه‌لردن آیرلمشدی. انکلیزلرك مخالفتلرینه سبب کیتدکجه دها متجاوزانه بر مسلك اتخاذ ایدن (روسیه) نك سیاستی ایدی . هر ایکی طرفدن تدارکات عسکریه‌یه دوام ایدلدیکندن (اوروپا) بر آرالق ، محاربه‌نك منعی ممکن اوله‌میه‌جغنی ظن ایتدی .

مع مافیه انقطاع مناسباته پك آز بر شی قالدیغی صره‌ده ، دونماسنی اولجه (بشیکه) یه کوندرمش اولان (انکلتره) حصول ائتلاف ایچون صوك بر تشبثده بولندی وواقع اولان تکلیفی اوزرینه ۱۸۷٦ سنه‌سی اواخرینه طوغری درسعادتده (اوروپا) مرخصلرندن مرکب بر قونفرانس طوپلاندی .

(فرانسه) خارجیه ناظری دوق (دوقاز Decazes) قونفرانسك مقصد اجتماعنی فرانسز مرخصلرینه ویردیکی تعلیماتده شو صورتله ایضاح ایدییوردی : « شرقده الك عالیجنابانه افکار ونیاتك علی‌العاده عقیم وبی فائده قالدیغی ، الك لازم وضروری اصلاحاتك مبهم ومظلم مخالفتلر قارشیسنده تطبیق ایدیله‌مدیکی پك اوزون تجربه‌لر ایله واصل مرتبهٔ ثبوت اولدیغندن (اوروپا) حکومتلری بو دفعه ترکیاده تطبیقنه معاونت ایده‌جکلری امر اصلاحاتك صورت جدیده‌ده موقع فعله وضعنی آنجق مشترکاً صرف مساعیدن ، قوانین وموضوعاتك هیئت

عمومیه‌سنی ینه مشترکاً تنظیم وتعیینندن بکلیورلر . »[١] . دیکر طرفدن لورد (دربی) بین‌الملل قونفرانسـك ماهیتنی ایضاح ایتدکدن صکره (انکلتره) نك ایکی مرخصـنه «اهالی‌یه کندیلرینه عائد اموری قونترول حقنی وبر حکومت مستبده‌نك اجرا آت کیفیه‌سنه قارشی لازمکلن تأميناتی بخش ایده‌جك صورتده بر مختاریت محلیه واداریه تأسیسنه» چالیشلمسنی توصیه ایتمکده ایدی [٢] .

(انکلتره) خارجیه ناظرینك صرب وبلغارلرله مسکون ولایاته ویریله‌جك مختاریت اداره‌دن مقصدی ، بو ولایاتی دولت عثمانیه‌یه تابع بر پرنسلك حالنه افراغ ایتمك دکلدی . (انکلتره) یالکز، ممالك عثمانیه‌نك (لبنان) و (کرید) کبی بعض محللرنده جاری اولان نظاماته مشابه بعض تشکیلات وجوده‌کتیرلمسنی ابستیوردی . لورد (دربی) نك فکرنجه ، بو تشکیلات احوال وشرائط حاضره‌نك لزوم کوستردیکی تبدلاتك اجراسنه کافی ومساعد ایدی .

قونفرانس ، ایلك اجتماعنده ، بو نقطهٔ نظری قبول ایتدی وبو مهم قرارك اعطاسندن صکره ، ولایاته ویریله‌جك سربستیٔ اداره ساحهٔ محدوده ومعینه‌سنده‌ده ائتلاف دولینك ادامه‌سی تقرر ایلدی .

(اوروپا) مرخصلری باب عالی ایله مناسباته کیریشمه‌رك کندی آره‌لرنده تطبیق اولنه‌جق نظامات اساسیه‌یی مذاکره ایدرلرکن قونت (آندراشی) نك نوطه‌سنده محرر ومطالعاتی ولایات قانوننك احکام اساسیه‌سنی نظر دقته آلدیلر و «اهالینك کندی منفعتلرینه عائد امور حکومته دها حقیقی بر صورتده اشتراکلری ومسلمانلرله خرستیانلرك مساوات‌تامه‌سی اساسنه مستند بر حق انتخاب تأمینی» اسبابنی تحری ایتدیلر [٣] . بوصورتله جریان ایدن مذاکرات نتیجه‌سنده بری بر ولایت حالنده بر لشدیریلن (هرسك) و (بوسنه) ، دیکری مرکزلری صوفیه وطرنوی اولمق اوزره ایکی بیوك قسمه آیریلان (بلغارستان) ایچون ایکی نظامنامهٔ اساسی تنظیم ایدلدی .

بو پروژه‌لردن برنجیسنك باشلیجه موادی بروجه آتی ایدی :

برقاچ محله ویا قریه‌دن متشکل ناحیه، جزؤتام اداره اوله‌جق وهرناحیه‌ده

---

[١] ١٩ تشرین ثانی ١٨٧٦ تاریخلی تلغرافنامه .

[٢] ٣٠ تشرین اول ١٨٧٦ تاریخلی تلغرافنامه .

[٣] قونت (شو دوردی) نك ٢ کانون ثانی ١٨٧٧ تاریخلی تلغرافنامه‌سی .

اعضاسی اهالی طرفندن منتخب اولوب اوقات معینه‌ده اجتماع ایدن بر مجلس، اکثریت اهالینك مذهبنده اولمق اوزره درت سنه مدتله مجلس مذکورطرفندن انتخاب ایدیلن مدیر بولنه‌جق ایدی . ناحیه مجلسنك کندی اعضاسی میاننده تفریق ایده‌جکی ایکی کشی صورت دائمه‌ده مدیرك نزدنده بولنه‌رق مشاور صفتیله ادارهٔ اموره معاونت ایلیه‌جکدی .

بر قاچ ناحیه‌دن تشکل ایدن سنجاق ، والینك انهاسی اوزرینه باب عالی طرفندن تعیین اولنان بر متصرف و یا قائممقامك زیر اداره‌سنده بولنه‌جقدی . سنجاق متصرفلری ، ناحیه مدیرلری کبی ، اکثریت‌اهالینك مذهبندن اوله‌جق وقسماً مجلس ولایتجه منتخب ایکی مشاور متصرفك رفاقتنده ایفای خدمت ایلیه‌جکدی .

ولایتك رأس اداره‌سنده دول ضامنه‌نك انضمام موافقتلریله بش سنه‌ایچون باب عالی طرفندن منصوب بر والی بولنه‌جقدی ؛ ولایت مرکزنده اوقات معینه‌ده اجتماع ایتمك اوزره تشکیل ایدیله‌جك مجلس عمومیٔ ولایت اعضاسنك ایکی خمسی مسلمان، ایکی خمسی اورتودوقس ، بر خمسی قتولیك اوله‌جقدی . مجلس عمومیٔ ولایت طرفندن انتخاب اولنان بر هیئت ادارهٔ دائمه والینك نزدنده بولنه‌جق وجماعات‌مختلفه‌رؤسای روحانیه‌سی بوهیئتك‌اعضای‌طبیعیه‌سندن عد ایدیله‌جکدی .

ناحیه مدیری ایله مشاورلرندن مرکب صلح محکمه‌لری ، هیئت اداره‌نك قراریله والی طرفندن تعیین اولنان لاینعزل‌حکامدن مرکب بدایت محکمه‌لری ، دول ضامنه سفراسنك انضمام موافقتلریله باب عالی طرفندن انتخاب ایدیلن وکذلك لاینعزل اولان اعضادن مرکب بر محکمهٔ استیناف تشکیل قلنه‌جقدی.

ژاندارمه تنسیق ایدیله‌جك ومسلمان وخرستیانلر مقدار نفوسلری نسبتنده ژاندارمه‌یه قبول ایدیله‌جکلر ایدی .

بو اصلاحاتك صورت اجراسنه نظارت ایچون بین‌الملل بر قومیسیون دخی تشکیل اولنه‌جقدی .

ایکی ولایته آیریلان (بلغارستان) ایچون تنظیم ایدیلن نظامنامهٔ اساسی (بوسنه ـ هرسك) نظامنامه‌سندن پك آز فرقلی ایدی ؛ بو نظامنامه‌ده بالخاصه والینك خرستیان اوله‌جغی ، مجلس عمومیٔ ولایت اعضاسنك ناحیه مجلسی

اعضاسی طرفندن انتخاب ایدیله‌جکی ، ناحیه مجلسنك‌ده املاك صاحبی اولان ویا حکومته بر ویرکو تأدیه ایدن اهالی ایله رهبان ومعلمین طرفندن منتخب اعضادن مرکب بوله‌جغی تعیین وتصریح ایدلمشدی .

خلاصه ، (بوسنه ـ هرسك) ایله (بلغارستان) ه ویریلن امتیازات محلیه ـ کریدده اولدیغی کبی ـ انتخاباتك ولایات مذکوره اهالیٔ مختلفه‌سنك نفوسی نسبتنده اجراسی اساسنه مستند اولوب مجالس اداره ومحاکم اعضالغنك بونسبت داخلنده انتخابنی ، عساکر محلیه احداثنی وبین‌الملل بر قومیسیونك نظارت موقته‌سنی متضمندی . مقصد ، عدم مرکزیتك ، یعنی ولایاتك حکومت مرکزیه‌یه صیقی صیقی‌یه مربوط اولمسی اصولنه نه قدر اوزاق ایسه استقلال فکرندن دخی او درجه بعید بولنان بر اصول‌ادارهٔ ولایتك تطبیقی ایدی .

حکومت عثمانیه ، قونفرانسك تکلیفلرندن قسم اعظمنی وبالخاصه والیلرك دول‌ضامنه‌نك موافقتلری‌استحصال‌اولندقدن‌صکره تعیینلرینه وبین‌الملل‌قونترول قومیسیونك مداخله‌سنه متعلق اولانلرینی رد ایتدی. بومسئله‌ده کوستردیکی عناد واصرار، یا (اوروپا) قابینه‌لری آره‌سنده براختلاف خفینك موجودیتنه‌حکم ایتدیکنه ، یاخود (انکلتره) نك پك عیان اولان مسلکنی عن‌صمیم‌القلب تعقیب‌ایتمه‌مکده اولدیغی‌ظن ایلسنه عطف‌اولندی. حتی باب‌عالینك (لوندره)دن مقاومته تشویق یوللو اخطارات خفیه آلدیغندن ، مناسبات سیاسیه‌نك انقطاعی حالنده (انکلتره) نك معاونت مادیه‌سی وعد ایدلدیکندن بیله شبهه ایدلدی .

هر نه ایسه ، (اوروپا) مرخصلری تنظیم ایتدکلری پروژه‌لری باب‌عالی‌یه قبول ایتدیرمك ایچون بیهوده چالیشدقدن‌صکره ١٨٧٧ سنه‌سی کانون ثانیسنك ٢٠ نجی کونی درسعادتدن مفارقت ایتدیلر .

ایکنجی دفعه اوله‌رق ، محاربه‌نك ظهور ایده‌جکنه شبهه قالمامشدی . (روسیه) حکومتی عسکرینی حال سفر بری‌یه وضع ایدییور ، دولت عثمانیه‌ده بونی کوره‌رك مقابله‌یه حاضرلنیوردی . مع مافیه (پترسبورغ) قابینه‌سی ایله (انکلتره) خارجیه نظارتی آره‌سنده یکیدن مذاکراته باشلاندی ؛ (روسیه) حکومتی درسعادت قونفرانسی مقررات اولیه‌سنك باب عالیجه بلا تأخر قبول واجرا اولنمسی‌خصوصنده اصرار ایلیوردی . (انکلتره) حکومتی قونفرانسك

هیئت عمومیه‌سنجه قبول ایدلمش اولان اصلاحاتك لزومنی تصدیق ایتمكله برابر اوروپا پروغرامنك موقع تطبیقه وضعی ایچون حكومت عثمانیه‌یه بر سنه مهلت ویرلمسنی تكلیف وعموماً آرزو ایدیلن صلح ومسالمتك محافظه‌سی ایچونده هر شیدن اول (روسیه) ایله تركیانك متقابلاً ترك سلاح ایتملری لازم كله‌جكنی بیان ایتدی .

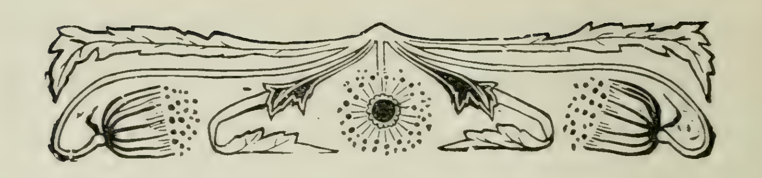
بو بابده مذاكراتده بولنمق اوزره ١٨٧٧ سنه‌سی مارتنده (لوندره) ده یكی بر قونفرانس دها طوپلاندی . مارتك ٣١ نجی كونی امضا ایدیلن بر پروتوقولده دنیلیوركه : « شرقده صلح ومسالمتی تأمینه تشبث ایدن دولتلر ، مقصده وصول ایچون اك امین واسطه‌نك تركیاده‌كی اهالیٔ غیر مسلمه‌نك اصلاح احوالنی وبوسنه ـ هرسك وبلغارستانده تطبیق اولنه‌جق اصلاحاتی اهمیت فوق‌العاده ایله تلقی ایلدكلرینی صورت قطعیه‌ده بیان وتأیید ایتمكدن عبارت اولدیغنی تصدیق ایدرلر ... حكومت عثمانیه‌نك مواعیدی نه صورتله موقع اجرایه قونیله‌جغنی آكلامق ایچون بوبابده‌كی اجرا آته سفیرلری وقونسلوسلری واسطه‌سیله نظارت ایتمك نیتنده‌درلر . بو دفعه‌كی امیدلری دخی بوش چیقار وخرستیان تبعهٔ شاهانه‌نك احوالی ، آره‌صره شرقك صلح وآسایشنی اخلال ایدن اختلافك تكررینه مانع اوله‌جق صورتده ، اصلاح ایدلمز ایسه اوزمان دولتلر بویله برحالك كندیلرینك و(اوروپا) نك منافعیله قابل توفیق اولمدیغنی اعلان ایلمكی وظیفه عد ایدرلر . بو تقدیرده اهالیٔ غیر مسلمه‌نك رفاه حالنی وصلح عمومی‌یی تأمینه اك زیاده مدار اوله‌جق تدابیر ووسائطی مشتركاً قرارلشدیره‌جقلردر . »

بو بیاننامه‌نك شدت مألی ، دول غربیه‌نك (روسیه) یی تسكین ایتمك وظهور حربه مانع اولمق عزم قویسنده بولندقلرینی كوستریبوردی . شبهه‌سزكه فرانسه وآلمانیا محاربه‌سنی متعاقب دولتلرك باب عالی‌یی یالكز باشنه براقدقلری زمان قصیر داخل حساب ایدلمك اوزره ـ صوك یكرمی سنه ظرفنده دول معظمه ، تركیایه قارشی اولان معامله‌لرنده ، (لوندره) پروتوقولنده محرر نظارتی بالفعل اجرایه قرار ویرمشلر كبی حركت ایتمشلردی . معمافیه ١٨٥٦ (پارس) معاهده نامه‌سی وبونكله برلكده پادشاهی امور داخلیه‌ده مداخلهٔ اجنبیه‌دن مصون براقان ٩ نجی ماده احكامی محافظه ایدلمشدی . تركیا ایچون

نه‌قدر آز مؤثر اولورسه اولسون ، بو ماده ، (لوندره) پروتوقولی ایله‌ضمناً منفسخ اولیوردی؛ چونکه یوقاریده کورلدیکی‌اوزره پروتوقول، مادهٔ مذکوره احکامنه مغایر براساس وضع ایتمشدی : بوندن صکره دولتلر ۱۸۷۶ سنه‌سنده کندیلرینه رسماً تبلیغ ایدیلن اصلاحات پروغرامنك صورت اجراسنه بالذات نظارت ایده‌جکلردی . بو پروغرام ایسه - ۱۸۵٦ اصلاحات خط همایونی کبی - بالجمله تبعهٔ عثمانیه‌نك حقوق سیاسیه ومدنیه‌سنی تأمین ایدن بر قانون اساسی اولدیغی ایچون شعبات ادارهٔ عثمانیه‌دن هیچ بری اجنبی قونترولندن قورتیله‌میه‌جق دیمکدی .

باب عالی (لوندره) قونفرانسنك ، (روسیه) حکومتی طرفندن جمع وتحشید ایدیلن عسکری طاغیتامق خصوصنده اصرار ایدلمسی اوزرینه ، عقیم قاله‌جغی‌خولیاسنه دوشمش‌وحتی درسعادت قونفرانسی مقرراتنك ذاتاً هرکسجه معلوم اولان صورت ردینی مجلس مبعوثانه تصدیق ایتدیرمشدی . (لوندره) پروتوقولی نشر ایدلدیکی زمان خطاسنی کوردی ، فقط کندیسنی طوپلایه‌جغی یرده بالعکس مجلس مبعوثانك قراری حکومتك وظیفه‌سی نه اولدیغی ارائه ایتدیکنی مغرورانه اعلان ایلدی . صفوت پاشا ۹ نیسان ۱۸۷۷ تاریخلی تحریرات عمومیه‌سنده دییوردی‌که : « هیچ بر مطالعه بزی وظیفه‌مزدن انحراف ایتدیره‌مز . وعد اولنان اصلاحاتی اجرا ایده‌جکز وبوبابده ولایت ، مذهب ، صنف فرقلرینی اصلا نظر دقته آلمیه‌جغز . اکر (روسیه) ترك تسلیحات ایدرسه بزده عسکرمزی طاغیدیرز . فقط (اوروپا) نك پارس معاهده نامه‌سی وحقوق دول خلافنه اوله‌رق بزه قبول ایتدیرمك ایستدیکی وصایت محقرانه‌یه شدتله اعتراض ایدرز . »

بوبیاناتدن برقاچ کون‌صکره، (روسیه) ایمپراطوری‌اولمش‌میوه‌یی‌دوشیرییور، یعنی اردوسنه « دول‌معظمه‌نك مساعئ مشترکه‌سی ، حسن رضا ایله استحصاله کافی کلمین شیئی جبراً الده ایتمك ایچون » حدود عثمانی‌یی تجاوز ایتمسی امر ایدییوردی .

اون طقوزنجی باب

۱۸۷۷ محاربه‌سی اثناسنده ترکیا

۱۸۷۷ سنه‌سنده بالقان شبه جزیره‌سی ایله ارمنستانده وقوعه کلن محاربات تاریخ عصر حاضرك ، مسائل عسکریه‌یه مراقی اولانلرجه کمال دقتله تعقیبه سزا ، وقایعندن معدوددر . بزم نقطهٔ نظرمزدنده ، تنظیماتك کچیردیکی یکی بر دورهٔ بحران اولمق اعتباریله ، تدقیقه شایاندر .

سلطان عبدالعزیز ، خلعندن برقاچ کون صکره ، یکنی سلطان مراده یازدیغی بر مکتوبده : « امید ایدرم‌که ذات شوکتسمات پادشاهیلری ، دور سلطنتمده دولتك تمامیٔ ملکیتنی وشرف وناموسنی مدافعه ایچون لازم کلن کافهٔ وسائطی حاضرلمش اولدیغمی اونوتمازلر . » دیمشدی . افراط ایله مدح وثنایه مائل اولدیغی کبی بعضاً دخی بر فکره شدتله طرفدارلق کوسترمك اعتیادنده بولنان عبدالعزیز ، فی‌الحقیقه ، تسلیحات وتجهیزات عسکریه‌یه متعلق اولان هرشیئه اهمیت ویرمشدی . فقط محدود بر دائره داخلنده قالان فکر عسکریسی ، اردونك کیفیتندن زیاده کمیتی ، قوای بریه وبحریه‌نك تزییدی جهتنه معطوفدی . ۱۸۶۹ قانوننك مؤلفی اولان سرعسکر حسین عونی پاشا دائما بوکا چالیشمشدی .

حسین عونی پاشا ، پادشاهه ویردیکی براپورده : « اکثر حکومات احتیاجات زمانه تابع اوله‌رق احتیاط عسکرلرینی تکثیره چالیشیورلر . بزم اصلاحات عسکریه‌مز دخی بو نقطه‌دن باشلاملیدر . » دیمشدی . ایشته بوسوزلر ، اردوی عثمانی ایچون اوچ بیوك قوهٔ احتیاطیه تأسیس ایدن ، یعنی احتیاط ، ردیف صنف مقدم وتالی ، مستحفظ صنفلرینی احداث ایلین ۱۸۶۹ قانوننك نه‌مقصد

ایله تنظیم ایدلدیکنی کوستررر . بو تبدلات سایه‌سنده ، باشی بوزوق مفرزه‌لری خارج قالمق اوزره ، ۷۰۰,۰۰۰ کشیلك برقوت الده ایدیلیوردی [۱] .

۱۸۷۷ سنه‌سنده ، سالف‌الذکر صنوف عسکریه‌نك کافه‌سی یکدیکرینی متعاقب سلاح آلتنه آلندی واسلحه ومهمات بلا نقصان وقتنده تدارك ایدلدی. فقط ، خرستیان اهالینك حکومته قارشی بروضع خصومتکارانه آلمسنه نظراً، داخل مملکتی عسکردن بالکلیه تخلیه ایتمك تهلکه‌لی اوله‌جغندن صنوف مذکوره عساکری ایکی‌یه آیرلدی ؛ برقسمی تعلیم کورمش ، قادروسی تام ؛ دیکر قسمی هرسنه‌کی مانووره‌لرده کافی درجه تعلیم کورمش ، فقط تشکیلات وضابطانی نقصان افراددن مرکب ایدی . بوصورتله بردن آلتی نومرویه قدر آلتی صنف قوهٔ احتیاطیه تشکیل ایدلدی وایلك اوکجه تك نومرولی صنفلر صنف حربه سوق اولندی .

مع مافیه ، دشمن اردوسنك متمادیاً عساکر جدیده ایله تقویه اولنمسی اوزرینه ، حکومت عثمانیه بوکلیتلی عسکری دخی تزییده مجبور اولدی و (بوسنه) ، (بغداد) کبی خدمت عسکریه‌دن معاف اولان وهنوز اصلاحاتك تطبیقنه امکان حاصل اولامیان ولایتلردن صورت فوق‌العاده‌ده عسکر آلدی . بوصورتله ۱٤۰,۰۰۰ کشیلك فضله برقوت وجوده کلدی. بوندن بشقه ۱,۲۰۰ طوپدن مرکب ۲۰۰ بطاریا تشکیل ایچون ردیف صنفنك طوپجی قسمندن لازم کلن افراد وضابطان آلندی .

فقط محاربه کوندن کونه کسب وسعت ایتدیکندن باب عالی ، ردیف ومستحفظ صنفلرینه داخل اولمیان اهالی آره‌سندن برکوکللو اردوسی تشکیلنه تشبث ایتدی . بوکوکللولر ، قسم اعظمی متقاعد ویا مستعفی ضابطانك قوماندا‌سی آلتنده ، طبقی عساکر منتظمه کبی آلایلر تشکیل ایتدیلر. چرکسلر ، عربلر ، کردلردن مرکب بر سواری فرقه‌سی ده بوکوکللو اردوسنه ربط ایدلدی .

[۱] هرسنه‌کی افراد جدیده تقریباً ۷٥,۰۰۰ کشی تخمین اولنمش ایسه‌ده فعلاً سلاح آلتنه آلنان عسکر بومقداردن پك آزدر. ۱۸٦۹ قانوننك کافهٔ احکامی آنجق ۱۸۸۹ سنه‌سنده موقع تطبیقه وضع اولنه‌بیله‌جکندن [چونکه خدمت عسکریه مدتی جمعاً ۲۰ سنه‌در] بو تخمینه نظراً ، تاریخ مذکورده ، ترکیانك قوای عسکریه‌سی بر ملیون کشی‌یی تجاوز ایتمك لازم کلیر .

الحاصل ، يوقاريده ذكر ايديلن صنوف عسكريه‌دن هيچ برينه داخل اولميان بالجمله تبعهٔ عثمانيه‌دن مركب اوله‌رق بر نوع عساكر مليه احداثنه‌ده‌خی قرار ويرلدی .

بو مختلف صنفلره عائد عسكرك كافه‌سی حساب ايدلمك وتقريباً ١٠٠,٠٠٠ كشی تخمين ايديلن ژاندرمه وضبطيه‌لر خارج براقلمق شرطيله دولت عثمانيه ١٨٧٧ سنه‌سی ظرفنده (روسيه) يه قارشی ٨١٣,٤٣٥ نفر [بونك لااقل درت يوز بيكی كافی درجه‌ده تعليم كورمشدی] ، ١٤١,٢٨٤ باركير ، ٢٠١٢ صحرا وطاغ طوپی ، ٣٤١١ بيوك چاپده طوپ چيقاردی [١].

٥٠٠,٠٠٠ آغيزدن طولار ، ٢,٠٠٠,٠٠٠ قويروقدن طولار تفنك چيقارلمشدی .

عبدالعزيزك صورت دائمه‌ده نظر اعتناده بولنديرديغی بحريه‌يه كلنجه ؛ ٨٥٠ طوپ و٢٨,٠٠٠ مرتباتی حامل ١١٦ سفينه‌دن مركبدی . بونلردن اون آلتيسی زرهلی ، متباقيسی حرب ونقليه سفينه‌سی اولمق اوزره اخشاب ايدی .

تركيانك سلاح آلتنه آلديغی عساكر بريه نه‌قدر چوق كورونورسه كورونسون ، دشمن عسكرينك آنجق نصفنه معادلدی . بونكله برابر عثمانلی اردوسی بدايةً كرك (اوروپا)ده، كرك آسياده شدتلی برمقاومت ، شايان تقدير برشجاعت كوستردی. حتی (پلونه) مدافعهٔ قهرمانانه‌سی دشمنی حقيقی برهزيمت وفلاكته معروض براقدی ؛ محاصرينی تهديد ايدن ايكی اردو قوماندانلری آره‌سنده رقابت شخصيه اولمسه‌يدی ، احتمالكه ، بالقانلرك شمالنده وقوعه كلن ايلك محاربه‌لر روسلرك هزيمت كليه‌لريله نتيجه‌پذير اوله‌جقدی . ديكر طرفدن روس اردوسی (قارص) قلعه‌سی اوكندن رجعته مجبور اولدی و آنجق كليتلی قوای امداديه آلدقدن صكره تجاوزه باشلايه‌رق ارمنستان يولنی آچان بوقلعه‌يی الده ايده‌بيلدی .

وقايع حربيه‌نك هيئت عموميه‌سندن استدلال ايدلديكنه كوره، هرنقطهٔ نظردن بربرينه معادل اولان ايكی دولتدن هانكيسی ميدان حربده‌كی ضايعاتنی تلافی ايچون دها چوق عسكر سوق ايده‌بيلير ايسه غلبهٔ قطعيه

[١] بو ارقام ، درسعادت مكتب حربيه‌سی معلمين سابقه‌سندن موسيو (ازبوئينسكی Zboïnsky) نك نشر ايتديكی « اردوی عثمانی » عنوانلی كتابندن آلنمشدر .

اونك طرفندە قالەجقدی . بوصورتلە ، ١٨٦٩ قانونی تنظیم ایدن حسین عونی پاشانك تخمیناتندە آلدانمدیغی آكلاشیلیوردی . فقط ١٨٧٧ محاربەسی عبدالعزیزك كمال امنیت وغرور ایلە خلفنە دور وتسلیم ایتدیكی اردوی عثمانینك ضعیف نقطەلرینی دخی میدانە چیقارمشدی . عثمانلی اردوسی ، مقدار عساكر نقطۀ نظرندن ، ضعیفدی ؛ چونكە آنجق افراد مسلمەدن مركبدی وطوغریدن طوغری‌یە پادشاهلك زیر تابعیتندە بولنان یكرمی سكز ملیون نفوسدن آنجق اون اوچ ملیونی خدمت عسكریەیە تابعدی . ١٨٥٥ سفرندە اولدیغی كبی بودفعەدە ، عثمانلی اردوسی ، ایلك مصادمەیە مقاومت ایتدی ؛ فقط عدداً دشمندن دون اولمسی حسبیلە اوزون مدت تحمل ایدەمدی .

بردە شوجهت نظر دقتی جاب ایتمشدركە ، ١٨٦٩ قانونی قادرو نقصانلرینی پك آز اكمال ایدەبیلمش و ــ حسین عونی پاشایە بحق اعتراض ایدلدیكی اوزرە ــ ضابطانك تعلیم وتربیەسنی ، لوازم وعمومیتلە ادارۀ عسكریەنك لزوم كوستردیكی اصلاحاتی اهمال ایتمشدی . صوك محاربەنك جداً مقتدر وشایان تقدیر درجەدە جسور برچوق ضابطانك موجودیتنی كوستردیكی شبهەسزدر ؛ بوضابطانك همان كافەسی ١٨٧١ سنەسنە قدر فرانسز ارباب اختصاصنك تحت ادارەسندە قالمش اولان مكتب حربیەدن یتیشمشدی . فقط بوكزیدە قسم استثنا ایدیلیرسە دیكر ضابطان ــ مارشال (سن آرنو) نك ترك عسكرینی مدح وثنا ایلكلە برابر جاهل وحیثیتسز ضابطانك قوماندەسی آلتندە بولنمسنە تأسف ایتدیكی زمانلردە اولدیغی كبی ــ دكرسزلكلرینی اثبات ایتمشلردی . اردوی عثمانی ، تشكیلات عسكریەیی اوروپا اردولری درجەسنە اصعادە مقتدر عناصردن الآن محرومدر .

قوای احتیاطیەنك اهمیتنی بحق تقدیر ایتمش اولان حكومت عثمانیە ــ بوقاریدە دخی سویلدیكم وجهلە ــ خطوط حدیدۀ عسكریە انشاسی صورتیلە وسائط مدافعەسنی تزیید ایتمك جهتی‌دە دوشونمشدی . فقط اقسام مهمەسی هنوز ادارۀ قدیمەنك تأثیراتنە تابع اولان اردوی عثمانی كبی، ١٨٦٩ دە تصور ایدیلن امور نافعۀ جسیمە تشبثاتی دخی ١٨٧٧ سنەسندە برچوق نقصانلر ایلە مالی ایدی .

بلغارستان عصیانی اثناسندە پایتخت جوارندەكی خطوط حدیدەدن خیلی فائدە استحصال ایدلمشدی . بلغارلرك عصیانی ، باب عالینك شمدی‌یە قدر

بوولايتده تشكيل ايتديكي قيامليك جملەسندن ماهرانه ترتيب ايدلمشدی ؛ حركت عصيانيه صربستان اردوسنك حركاتيله عينی زمانده باشلامش اولسەيدی ارباب عصيانك نائل مقصد اولەجقلری مأمول قوی ايدی . عثمانلی اركان حربيەسی ، درسعادت ايله فلبه آرەسنده بولنان شمندوفر خطی سايەسنده ، نقاط لازمەيه سرعتله عسكر سوق ايدرك عصاتك ترتيباتنی بوزدی [*] .

بالآخره ، صربستان ايله محاربه باشـلايەجنی صرەده (بلووه) يه قدر تمديد ايديلن عينی خط عثمانلی عسكرينی ٧٠٠ كيلومترولق برمسافەيی ياياً اولەرق قطع ايتمك زحمتنـدن قورتاردی . شـمندوفر خطی (طونه) يه واصـل اولسـەيدی تركارك روسلری بوجهتده تماماً مغلوب ايدەميەجكارينی كيم ادعا ايدەبيلير ؟ (شمنی) موقع مهم عسـكريسی (يامبولی) يه بر تيمور يولی ايله مربوط اولسەيدی تركار روس اردوسـنك طونه اوزرنده كی پيشـدارلرينی پوسكورتدكدن صكره كمال موفقيتله محاربەيه دوام ايدەمزلرمی ايدی ؟ خطوط حديديه سايەسـنده (شبقه) ده تام وقتنده مقـدار كافی عسـكر جمع وتحشيد ايدلمش اولسەيدی عجبا روسلر بوكچيددن كچەبيليرلرمی ايدی ؟

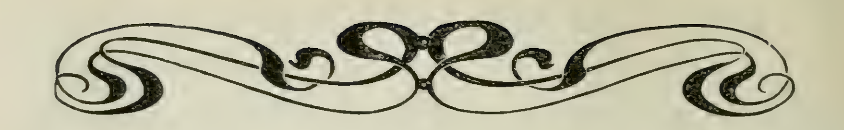
روس اردوسی پيشدارينك مريچ واديسنده كری يه پوسكوردلمسی آنجق شرقی روم ايليده انشا ايديلن برايكی تيمور يولی شـعبەسی سايەسـنده ممكن اولەبيلدی. باب عالی ، جنرال (غورقو) نك حركات سريعهٔ جرأتكارانەسندن اون بش كون اول (بوسنه) ده سليمان پاشانك قومانداسنده كی اردوبی روم ايلی يه دعوت ايتمشدی . سليمان پاشا ٣٠,٠٠٠ كشی ايله آطەلر دكزی ساحلنده شمندوفر خطنك مبدأی اولان دده آغاج موقعنه چيقدی . برقاچ كون اول رؤف پاشـانك قوماندسی آلتنده اولەرق درسـعادتدن جنرال (غورقو) يه قارشی كوندريلن عينی مقـدارده ، فقط محاربەيه سـليمان پاشا اردوسی قدر آليشمامش ديكر براردو مغلوب اولمش ايدی . اواثناده يكرمی بش شمندوفر قطاری ، سليمان پاشانك قومانداسـنده كی عسكرك جملەسنی روس ايلری قرەغوللرينه اون بش كيـلو مترو مسافه قالنجەيه قدر ايلری يه كوتوردی . سليمان پاشانك

[*] تاتار بازارجقده ايلك حركت عصيانيەنك وقوعندن برساعت اول صدراعظم قيامك وقوعنی تلغراف ايله خبر آلمشدی . اوكيجه ، اون شـمندوفر قطارينه شـوكت پاشانك قوماندسی آلتندەكی عسكر اركاب ايديلەرك محل عصيانه سوق ايدلدی .

ناکهانی هجومی وموفقیتی معلومدر . ادرنه ـ دده آغاج شمندوفر خطندن استفاده ایدلمسه‌یدی بوموفقیت ممکن اوله‌مازدی .

ایشته یالکز شومثال ، ترکیانك درسعادتدن حدود نهریه وبحریه‌سنه قدر خطوط حدیدیه انشا ایتمش اولسه‌یدی محاربه‌ده نه کبی موفقیاته نائل اوله‌جغنی کوسترر .

یکرمنجی باب

آیاستفانوس وبرلین معاهده نامه لری

۱۸۷۷ سنه‌سی اواخرینه طوغری ، (چار) ك مظفر اردوسی درسعادتدن بر قاچ فرسخ اوزاقده اخذ موقع ایتدیکی اثناده ، باب عالی (انکلتره) حکومتنك نیم رسمی وساطتیله (پترسبورغ) قابینه‌سنه مذاکرات صلحیه‌یه باشلانمسنی تکلیف ایتدی .

مقدمات صلحیه ، ۳۱ کانون ثانی ۱۸۷۷ تاریخنده ، ادرنه‌ده امضا ایدلدی ومذاکرات قطعیه‌یه ۱٤ شباطده آیاستفانوسده باشلاندی . حقیقت حالده ، طرفین مرخصلرینك مذاکراتی آنجق اون کون دوام ایتدی ؛ چونکه (روسیه) نك پروغرامی الك اوفاق تفرعاتنه قدر پك چوق زمان اول حاضرلنمش وعثمانلی مرخصلری ایچون شرائط صلحیه‌یی اوزون اوزادی‌یه تدقیقه وقت ومساعده بیله ویرلمه‌مشدی [*] .

جنرال (ایغناتییف) ك « انفس آثار مهارتی اولان » بو معاهده‌نامه معلومدر . روس دیپلوماتی ، ۱۸٦۸ سنه‌سنده پرنس (غورچاقوف) ك شرق سیاستنی ایضاح ایتدیکی صره‌ده : « اوتونومی ویا آناتومی Autonomie ou anatomie » دیمش ، یعنی « یاخرستیان ملتلره مختاریت اداره ویرملی ، یاخود حکومت عثمانیه‌نك وجودنده عملیهٔ تشریحیه اجرا اولنملی ، ممالك عثمانیه تقسیم ایدلملی » فکرنده بولنمشدر . فی الحقیقه ، (روسیه) حکومتی آیاستفانوسده اجرای عملیاتده تماماً سربست قالمش مشرح کبی حرکت ایتدی ؛ قورقوسندن تتره‌ین

[*] تأمین اولندیغنه نظراً جنرال (ایغناتییف) ایمپراطور (آلکساندر) ك دور سنویٔ ولادتنه مصادف اولان کوندن صکره مرور ایده‌جك هر برکون ایچون تضمینات حربیه اوله‌رق ۰۰۰,۰۰ ٥ عثمانلی لیراسی ضم ایده‌جکنی دولت عثمانیه مرخصلرینه بیان ایتمشدی .

ترکیا کسیلدی ، بچیلدی، حتی صاغلام قالان اعضاسی‌بیله سربستجه استعمال ایده‌میه‌جك حاله کلدی .

(رومانیا) ، (صربستان) ، (قره‌طاغ) ك صورت‌قطعیه‌ده آیرلملرندن وتوسیع ممالك ایتملرندن بشقه بالقان شبه جزیره‌سنده (بلغارستان) ناميله دولت عثمانیه‌یه ویرکو ویرر بر پرنسلك تشـکل ایدییوز وبوصـورتله اوروپای عثمانی بربرندن متفرق اوچ پارچه‌یه آیریلیور ، درسعادتك آرناوودلق ولایتی وبوسنه ـ هرسك ایله دکز طریقندن بشقه برابطه‌سی قالمیوردی . «اسـلاو اهالینك روسـیه‌یه تسلیمی دیمك اولان» [۱] بومقاسمه نتیجه‌سـنده حکومت عثمانیه روم ایلیده ۱۹۵,۵۰۰ کیلومترو تربیعنده اراضی غائب ایدییور، آسیا جهتنده‌ده ۳۵,۰۰۰ کیلومترولق مملکت براقیوردی .

(روسیه) نك ، سلاحسز قالمش بر دشمنی بسـبتون اولدیره‌جك برحرکت قبیلندن اولمق اوزره ، دولت عثمانیه‌یه قبول ایتدیردیکی شرائط سیاسیه ومالیه‌دن شمدیلك بحث ایتمیه‌جکم .

مع مافیه (اوروپا) دولتلری ، بو «حکم اعدام» ویرلدیکی زمان ، نه‌قدر مختلف‌الرأی اولورلرسه اولسـونلر ـ اختلافدن مقصـدم (آلمانیا) نك معناً (روسـیه) یه معاونتی، (اوسـتریا ـ مجـارستان) ك مجبوراً بیطرف قالمسنی ، (انکلتره) نك تردد وضعفنی ، (فرانسـه) نك ۱۸۷۱ دن بری سـیاسیات عالم صحنه‌سندن چکیلمسنی ایما ایتمکدر ـ آیاسـتفانوس معـاهده‌سنی ، کلمه‌نك بتون معناسیله ، «مقدمات صلحیه» عد ایتمك ایسـتدیلر . ذاتاً ۱۸۷۸ کانون ثانیسی اواخرینه طوغری ـ که موسقوفلرك افراطه واره‌جقلرندن دها اوزمان اندیشه ایدیلیوردی ـ (انکلتره) حکومتی ، ۱۸۵۶و۱۸۷۱ معاهداتنك تعدیلاتی مستلزم هردرلو مقـاولاتك بالجمله حکومات عاقده طرفندن قبول ایدلمدکجه حکمسز قاله‌جغنی پرنس (غورچاقوف) ه بیلدیرمشـدی . دیکر طرفدن (اوسـتریا ـ مجارستان) دخی ۱۸۷۷ محاربه‌سی اثناسنده تعقیب ایلدیکی مسلك مطاوعتکارانه‌یی ترك ایدرك ، (لوندره) و (پارس) معـاهده‌نامه‌لرینه واضع‌الامضـا دولتلرك (ویانه) ده برقونفرانس عقد ایتملرینی ـ ۵ شـباط ۱۸۷۸ تاریخنده ـ تکلیف ایتمشدی .

---

[۱] لورد (سالیسبوری) نك ۱ آغستوس ۱۸۷۸ تاریخلی تلغرافنامه‌سندن .

(روسیه) حکومتی، شبهه‌سزکه، درسعادت سفیرینك تصورات مفرطانه‌سنی هیئت مجموعه‌سیله قبول ایتدیکی زمان (اوروپا) طرفندن مخالفته تصادف ایتمیه‌جکی امیدنده پك ایلری‌یه وارمش اولدیغنی آکلادی؛ بر قونغره عقد ایدلمسنی هردولتدن اول تکلیف ایتدی وقونغره‌نك (ویانه) ده دکل، (برلین)ده طوپلانمسی قرارکیر اولدی.

واقعا، (برلین) قونغره‌ی آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنك بر چوق نقطه‌لرینی تعدیل ایتدی. فقط دولت عثمانیه، برحکومت اولمق صفتیله، بعض تأمینات استحصال ایتمکله برابر کندیسنی محافظه ایتمسی لازمکلن دول معظمه‌نك یوزندن متضرر دخی اولدی. دول معظمه، (روسیه) اوزرنده اجرای نفوذ ایدرك بالواسطه وبلا واسطه فتوحاتندن بر قسمنی ترکه مجبور ایتدیلر؛ لکن پادشاهك حقوق حکمرانیسنی تحدید مسئله‌سنده، بعض قیودات جدیده علاوه‌سی صورتیله، دها ایلری‌یه واردیلر.

آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنك تعدیلی نتایجنی ایجه تدقیق ایتمك ایجاب ایدر؛ چونکه بونتایج، تنظیماتك خاتمه‌سی کبی اولدیغندن تاریخمزك بوقسمنه عائد تفصیلات صره‌سنده ایضاحه شایاندر.

نتایج مادیه جمله‌سندن بری اولمق اوزره، ذاتاً اولجه حکومت عثمانیه‌دن همان تماميله مستقل کبی اولان (رومانیا)، (صربستان)، (قره‌طاغ) امارتلری صورت قطعیه‌ده آیرلدیلر؛ بونلردن هربری ـ آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنده قرارکیر اولدیغی وجهله ـ توسیع اراضی‌یه بیله موفق اولدی [١].

باب عالی، بالقانلرك (دوبریجه) دن صربستان حدودینه قدر امتداد ایدن قسم شمالیسنی تماماً غائب ایتدی [٢]. واقعا بوراده تشکل ایدن (بلغارستان)،

[١] بواوچ حکومتك مساحهٔ سطحیه‌لری بروجه آتیدر:

	١ .— آیاستفانوس معاهده‌سنه نظراً		٢ .— برلین معاهده‌سنه نظراً	
رومانیا	١٢٣,٣٧٣	کیلومترو مربعی	١٢٦,١٢٣	کیلومترو مربعی
صربستان	٥٢,٣٠٥	»	٥٣,٨٥٥	»
قره‌طاغ	١٥,٣٥٥	»	٨,٦٥٥	»

[٢] آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سی موجبنجه تشکیلی تقرر ایدن بیوك بلغارستان ١٦٣,٩٦٥ کیلو مترو تربیعنده اوله‌جق ایدی. برلین معاهده‌نامه‌سی بونی ٦٤,٣٩٠ کیلومترو مربعنه تنزیل ایتدی.

دولت عثمانیه‌یه ویركو ویرر بر امارتدی ؛ فقط آره‌ده‌كی روابط تابعیت ومتبوعیت ، ۱۸۷۸ دن اول ایكی حكومت متجاوره‌نك باب عالی ایله مناسباتنه مشابهدی ؛ بو نقطهٔ نظردن آرتق (بلغارستان)ك تاریخ تنظیماته طوغریدن طوغری‌یه بر تأثیری قالمامشدی .

برطرفدن بالقانلر و آطه‌لر دكزی ، دیكر طرفدن بحر سیاه و (آدریاتیق) دكزی ایله محدود اولان جنوب ولایاتی دولت عثمانیه‌یه قالیور ؛ فقط ادرنه‌نك براز ایلریسندن بالقانلره قدر امتداد ایدن محللر ، مركزی (فلبه) اولمق اوزره شرقی روم ایلی نامیله برایالت ممتازه اولیوردی [۱] .

محاربه‌نك وقونغره‌نك سبب اصلیسی اولان (بوسنه ـ هرسك) اوستریا ومجارستانك النه كچیور ؛ بوحكومت ، ولایات مذكوره‌یی ، مدت اشغال معاهده‌نامه‌ده تعیین ایدلمكسزین ، اداره‌یه مأمور اولیوردی . (روسیه) نك پایتخت عثمانیدن پك اوزاق‌اولان بوایكی ولایتده تأسیس ایتمك ایستدیكی حكومت ممتازه یرینه بر حكومت اجنبیه قائم اولمشدی . پروتوقولده دنیلیوردی‌كه : « اهالی آره‌سنده موجود اولان ضدیت مذهبیه واجتماعیه‌یه كوكس كره‌جك وحكومت عثمانیه‌دن زیاده اصلاحاته مقتدر اوله‌بیله‌جك یكانه حكومت بودر . دولت عثمانیه ، برچوق عصرلردن بری بوقطعه‌لره حاكم اولدیغی حالده ، انتظام و آسایشی محافظه‌یه مقتدر اوله‌مدیغنی اثبات ایتمه‌مشمیدر ؟ »

فؤاد پاشانك ، ۱۸٦۷ ده ، بركون كلوب باب عالینك بیوك فدا كارلقلره قاتلانمغه مجبور اولدیغندن بحث ایدركن اظهار ایلدیكی بر تمنی ، حقیقته منقلب اولمشدی ؛ مشار الیه : « بوسنه‌نك صربستانه الحاق اولنه‌جغنه اوستریایه ویرلمسنی آرزو ایدرز . » دیمشدی .

یونانستان ، (تساليا) و (ئه‌پیر) جهتلرنده توسیع اراضی‌یه موفق اولدی ؛ حدودی ، آطه‌لر دكزی ورسانده (سالامبريا) وادیسنه ، (ایبونیه‌ن) دكزی جهتندن (قالاماس) ه قدر ایلریلدی .

(آدریاتیق) ساحلنده‌كی (اسپیچا) قضاسی (اوستریا ـ مجارستان) ه ویرلدی . بوغازك اوته‌طرفنده ، آسیا جهتنده (باطوم) و (قارص) ایله‌برابر ارمنستانك

[۱] بوقطعه‌ده ٦۰۰,۰۰۰ بلغار ، ۱٥۰,۰۰۰ مسلمان ، ٤۰,۰۰۰ روم بولنقده ایدی .

برقسمنی آلمش اولان (روسیه) الشکرد وبایزید حوالیسنی دولت عثمانیه‌یه اعاده ایتدی [۱].

الحاصل، مختلف عنوانلرله باب عالی‌یه تابع اولان واجزای ممالك عثمانیه‌دن عد ایدیلن حکومات وایالات مختلفه داخل حساب اولورسه حکومت عثمانیه (برلین) معاهده‌نامه‌سنده ۲۸۷,٥۱۰ کیلومترو تربیعنده اراضی غائب ایتمشدی. طونه ساحلنده‌کی ایکی امارت ایله قره‌طاغ اوزرنده‌کی متبوعیتی ــ که همان خیالی برسوزدن عبارتدی ــ نظر دقته آلنه‌رق بونلر اجزای ممالکندن عد اولنورسه ترك ایدیلن اراضی ۱۱۸,٦۷۷ کیلومترو مربعنه تنزل ایدیبوردی.

حکومت عثمانیه، آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنده ترك ایتدیکی اراضیدن ۱۰۲,۹۳۸ کیلومترو مربعنی استرداد ایتمکله، اوروپای عثمانی یکدیکرندن متفرق اوچ پارچه‌یه آیرلمق تهلکه‌سندن قورتولدی وهیچ اولمازسه بوقطعه‌نك آتیاً مدافعه‌سی امکان داخلنه کیرمش اولدی. (اوستریا ــ مجارستان) شرق اسلاولغی استیلاسنه قارشی تأمینات لازمه آلمش، دیکر دولتلر (بلغارستان) امارتنك تجریدی صورتیله بحر سفید جهتندن مستریح اولمش، الحاصل ــ (برلین) ده تقرر ایدن تقسیم ممالك مسئله‌سنی اکمال ایچون بونی‌ده علاوه ایده‌یم ــ قبریس آطه‌سنك موقتاً (انکلتره) یه ترکی دخی (روسیه) نك آسیای عثمانیده فتوحات جدیده‌سنه سد ممانعت چکمشدی.

اداره وسیاسیات نقطهٔ نظرندن باب عالی‌یه تحمیل ایدیلن فداکارلقلر دخی پك مهم وشایان دقتدی؛ چونکه هردرلو حق حاکمیتك الك اساسلی صفت ممیزه‌سی تنظیم قوانین حقی ایسه، بردولتك آنجق بوحقی استعمال ایتمك صورتیله «موجودیتنه وضع اساس واعضای حیاتیه‌سنی احداث ایلدیکی» [۲] نظریه‌سی طوغری ایسه بوندن صکره ترکیانك دول مستقله آره‌سنده اشغال ایده‌جکی موقع پك مبهم، پك ضعیف قاله‌جق ایدی.

پادشاه، اوروپای عثمانیده‌کی ولایاتنك همان کافه‌سنده «تشکیلات» حقندن

---

[۱] آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنده آسیای عثمانیدن ترك ایدیلن اراضی ۳٥,٦٥۰ کیلومترو تربیعنده ایکن برلین معاهده‌نامه‌سی بومقداری ۹٦,۰۰۰ کیلومترو مربعنه ایندیردی.

[۲] «بلونچیلی» نك قانوننامهٔ حقوق دولی، ماده ٦۹.

فراغته مجبور اولمامشمیدی؟ بالقانلرك شمال طرفنده‌کی مملکتلر، یعنی بلغارستان ایچون بوحقندن واز کچمشدی؛ چونکه امارت جدیده قوانین اساسیه‌سنی بالذات تنظیم ایتمك وکندی امورنی کندی اداره ایتمك امتیازینه مالکدی. شرقی روم ایلی ایچونده بوحقندن فراغت ایتمشدی؛ زیرا بوایالتك نظامنامهٔ اساسیسی بین‌الملل برقومیسیون طرفندن تنظیم اولنه‌جقدی. یوقاریده کوردیکی اوزره، موقتاً (اوستریا-مجارستان) و (انکلتره) نك تحت اداره‌سنه ویریلن (بوسنه)، (هرسك) و (قبریس) ایچونده بوحقندن واز کچمشدی. (کرید) ایله دیکر ولایاتك جمله‌سی ایچونده بوحقی ترك ایتمشدی؛ چونکه بوولایاتده تطبیق ایدیله‌جك نظامات اساسیه‌نك اول باول شرقی روم ایلی قومیسیونجه تدقیق اولنمسنه راضی اولمشدی.

حتی آسیای عثمانی ولایاتی، دها طوغریسی ارمنیلرك ساکن بولندقلری ولایتلرده موقع تطبیقه قونه‌جق تدابیر اصلاحیه‌یی (انکلتره) ایله مذاکره‌یه مجبور اولدقدن ماعدا پیدرپی اجرا ایدیلن اصلاحات حقنده دول معظمه‌یه وقت وقت معلومات اعطاسنی دخی تعهد ایتمشدی.

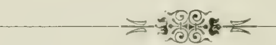
شونی‌ده علاوه ایده‌لم که، جبل لبنانك اداره‌سنده ذاتاً معاهده‌نامه ایله (اوروپا) یه باغلی اولان دولت عثمانیه، نه‌بلغارستانی وشرقی روم ایلی‌یی‌اداره‌یه مأمور اوله‌جق رؤسانك انتخابنده، نه‌ده پایتختنی فن حرب نقطهٔ نظرندن دائمی برتهدید آلتنده بولندیره‌بیلن بوصوك ولایتك اشغال عسکریسی بحثنده سربست ایدی.

(برلین) معاهده‌نامه‌سنده شایان دقت دیکر برنقطه دها واردر. معلوم اولدیغی اوزره شرق، حد ذاتنده دین مملکتیدر، بوراده ادیان ومذاهب مختلفه آره‌سنده‌کی ضدیت ومنافرت ممالك غربیه‌ده‌کندن زیاده‌در. عصرلرجه زماندن بری تبعهٔ عثمانیه‌یی یکدیکرندن تفریق ایدن شی عرق دکل، دیندر. نته‌کیم، دین اسلامی قبول ایتمش اولان بلغارلر، روملر، بوشناقلر خرستیان هم عرقلرندن تماماً آیرلمشلردر. شرقده «استقلال حق ایمان»، یعنی حقوق مدنیه وسیاسیه‌نك دین ومذهبه تابع اولمامسی قاعدهٔ جدیده‌سنك اذهان عامه‌ده یرلشمسی، بوقاعده‌یه توفیقاً ادارهٔ حکومت ایدلمسی ایچون دها بك‌چوق زمان کچه‌جکی شبهه‌سزدر. مع مافیه (برلین) قونغره‌سی، (فرانسه) نك تکلیفی‌اوزرینه،

هیچ کیمسه‌نك دین ومذهبی حقوق مدنیه وسیاسیه‌دن محرومیتنه سبب اوله‌مامسی اساسنی قبول ایدرك بوقانونی وضع ایتمك ایستدی [۱]. عینی زمانده ممالك عثمانیه‌ده‌کی اجنبی رهبان ایله مؤسسات مذهبیه‌سنك سفارت وقونسلوسخانه‌لرك حمایهٔ رسمیه‌سی آلتنده بولندقلری ذکر وبیان ایدلدی.

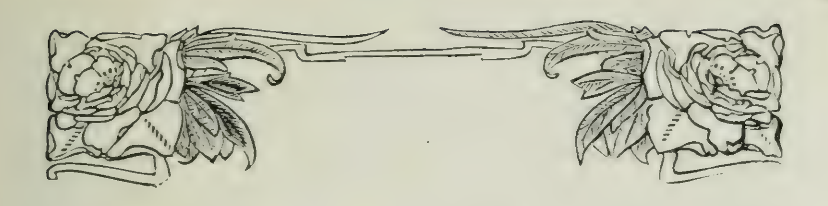
ایشته، ۱۸۷۸ قونغره‌سنك خلاصهٔ مقرراتی بونلردر؛ وقایع ومذاکرات جاریه تدقیق اولنورسه روس استیلاسنه منجر اولان بحران بروجه آتی اوچ فقره ایله خلاصه ایدیله‌بیلیر: تنظیمات بحق موقع تطبیقه قونه‌مدی، تبعهٔ غیر مسلمه‌نك احوالی اصلاح اولنه‌میه‌رق شکایاتی داعی اولدی؛ (اوروپا) خرستیان تبعه لهنده بعض اصلاحات وتأمینات ایستدی، دولت عثمانیه بونلری حقوق حکمرانیسنه مخالف کوره‌رك رد ایتدی [۲]؛ روسیه حکومتی (اوروپا) نك مطالباتنی موقع اجرایه قویمق وظیفه‌سنی درعهده ایله دولت عثمانیه‌یه اعلان حرب ایتدی، ترکیایی بر چوق اراضی وحقوق سیاسیه ترکنه مجبور ایلدی؛ (اوروپا) دولتلرینك مرخصلرندن مرکب بر قونغره، آیاستفانوس معاهده‌ناسی احکامنی قسماً تصدیق ایله برابر حکومت عثمانیه‌نك «استقلال وحقوق حکمرانیسنه» قارشی‌یکی مانعه‌لر احداثندن کری طورمدی.

ترکیا، بو صورتله، تنظیماتك محسنات حقیقیه‌سنی غائب ایتمش، یعنی (اوروپا) اصلاحاتنه خیالی بر شی نظریله باقه‌رق پك چوق زمان مدافعه ایدیلن تمامیٔ ملکیت دولت عثمانیه قاعده‌سنی ترك ایلمشدر.

[۱] برلین معاهده‌نامه‌سنك ۶۲ نجی ماده‌سی.

[۲] برلین قونغره‌سنك اون برنجی پروتوقولندن: «قونت شووالوف، محاربه‌نك اسباب ظهوری دولت عثمانیه طرفندن ۱۸۵۶ سنه‌سی پارس قونغره‌سنده واقع اولان تعهداتك ایفا ایدلمه‌مسندن عبارت اولدیغنی بیان وتأکید ایتدی.»

یکرمی برنجی باب

شرقی روم ایلینك تشکیلاتی . — کرید نظامنامهٔ اساسیسنك تعدیلی .

(برلین) قونغرهسی آیاستفانوس معاهدهنامهسنی تعدیل ایتدیکی صرهده درسعادت قونفرانسنك دولت عثمانیهنك تشکیلات ادارهسنه متعلق نقطهٔنظرینی قبول ایتمش ؛ تشکیلات وتنسیقات متصورهنك فائده بخش اولمسی ، دوام ایدهبیلمسی ایچون تبعهٔ عثمانیهیی تشکیل ایدن ملل مختلفهنك اخلاق وعاداتنه ، ادیان ومذاهبنه کوره دکیشمسی لازم کلهجکنه و ۱۸۵٦ سنهسندن بری باب عالینك تعقیب ایتدیکی وحدت ادارهسیاستنك فائدهسزلکی بالتجربه آکلاشیلمش اولدیغنه حکم ایلمشدی . تنظیماتك ، حد ذاتنده دائما مرکزیت اصولنه میال اولدیغنی بر قاچ دفعه سویلمشدم ؛ (اوروپا) نك دولت عثمانیهیی تحت نظارتده بولندیرمدیغی صرهده مختاریت ولایات سیاستنه هر طرفدن شدتله هجوم ایدلدیکی هنوز اونودلمامشدر صانیرم .

باب عالینك سیاست داخلیهده دائما ترویج ایتدیکی مرکزیت اصولی ایله دول معظمهٔ غربیه تقلید ایدلمك ایستهنیلمشدر ؛ حال بوکه دول غربیهده اهالی ، عناصر مختلفهدن مرکب اولسهبیله ، عینی قانون عدالت ومساواتك تأثیریله آز چوق بربرلرینه قاریشمشدر . یکدیکرینه دشمن قالان ، بری دیکرینه تابع اولان ملل مختلفهیه مرکزیت اصولنی تطبیقه چالیشمق خیال ایله اوغراشمغه بکزر ؛ دولت عثمانیه کبی عناصر مختلفهدن اولان (اوروپا) دولتلرینی مثال کوسترمك طوغری اولهماز . (اوستریا) نك زیر تابعیتندهکی اقوام مختلفهنك عصرلرجه زماندنبری عینی قوانین ونظاماتایله اداره اولنمسی قوانین ونظامات مذکورهنك قیمت اصلیهسندن بشقه حکومت مرکزیهنك قوتندن ، بیوك برمهارت

ایله ادارهٔ اموره موفق اولمسندن ایلری کلیر . حال بوکه ترکیاده بویله بر حکومت موجود دکلدر . حتی عدم مرکزیت اصولنك ، بتون محاذیریله برابر ، دیکر طرز اداره‌دن زیاده محسنات تأمین ایلدیکنی تاریخ ایله اثبات ایتدم صانیرم .

دولت عثمانیه ، ١٨٥٦ تاریخندن بری ، (اوروپا) دولتلرینه مراجعت ایدرك « اصلاحات شکلی آلتنده تکلیف ایدیلن هر تدبیرك ولایات وصنوف تبعه‌نك تفریقی اساسنه مستند اولمسی بیوك بر حقسزلق اولدیغنی » بیان ایتمکدن خالی قالمامشدی . ١٨٧٧ ده (لوندره) پروتوقولی تبلیغ ایدلدیکی زمان دخی « مسلمانلرك رفاه وسعادت احوالنی تأمین ایدن اصلاحات هر درلو اهمیتدن عاری ایمش کبی » [١] اوروپانك یالکز خرستیان تبعه‌یی نظر دقته آلمسندن ، خرستیانلری مسلمانلره ترجیح ایلمسندن شکایت ایتمشدی .

(برلین) معاهده‌نامه‌سنك ١٨ نجی ماده‌سی موجبنجه شرقی روم ایلی نظاماتنی باب عالی ایله برلکده ترتیبه مأمور اولان (اوروپا) قومیسیونی ایفای وظیفه‌یه باشلادیغی زمان عینی اعتراضات ینه درمیان ایدلدی ؛ فقط بر فائده حاصل اولمدی .

بو قومیسیون مذاکرات ابتدائیه ایچون درسعادتده بر قاچ دفعه اجتماع ایتدکدن صکره ١٨٧٨ سنه‌سی اواخرینه طوغری (فلبه) ده انعقاده باشلادی . بر معاهدهٔ عمومیه‌نك علی العاده پك مختصر اولان موادینی موقع تطبیقه وضعه مأمور بین الملل هیئتلرك کافه‌سی کبی (فلبه) قومیسیونی دخی وظیفه‌سنك حدود وغایه‌سنی تعیین خصوصنده بعض مشکلاته اوغرادی . ذاتاً مذاکراته باشلار باشلاماز ، آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنك بیوك بلغارستانه ادخال ایتمش اولدیغی بو قطعه اهالیسنك ـ که روس عسکرینك اشغال موقتی زماننده بسبتون حکومت عثمانیه‌دن آیرلمق فکریله استیناس حاصل ایتمشلردی ـ خصومتلرینه قارشی اوغراشمغه مجبور اولدی . (اوروپا) قومیسرلرینه دنیلیوردی که : « بلغارلر ، ترك عساکر محافظه‌سنك حمایه‌سنه یکیدن کیرمکه ، باب عالیجه تعیین اولنان ضابطلر طرفندن قوماندا ایدلمکه اصلا راضی اولمیه‌جقلردر . بونلرك نائل اولدقلری طقوز آیلق سربستیدن صکره شوکتلرك ، طوسونلرك امرلری آلتنده سرفرو ایده‌جکلرینی تخیل ایتمك غریب بر خیالدر . (ماجنتا) و

[١] خارجیه نظارتنك ٩ نیسان ١٨٧٧ تاریخلی تحریرات عمومیه‌سی .

(صولفه‌رينو) محاربه‌لرندن طقوز آی صكره (لومبارديا)نك اصول ادارهٔ قديمه‌يه عودت ايتمسی تصور اولنه‌بيليرميدی ؟ قرال (فرديناند)ك طردندن طقوز آی صكره (ناپولی) اهاليسنك يكيدن (بوربون) لرك عسكرينه تابع اولديغنی ادعا ايتمك طوغری اولورميدی ؟

« قوميسرلر شوكا ايجه قانع اولمليدرلركه شرقی روم ايلی ، تركيا ايچون ابدياً غائب اولمشدر. پادشاهك بالاختيار قبول ووضع امضا ايتديكی آياستفانوس معاهده‌نامه‌سيله غائب اولمش ، شرقی روم ايلی ايچون نا قابل تطبيق بر اداره تصور ايدن (برلين) قونغره‌سيله غائب اولمش ، بو اداره‌يی قبول ايتمكدن ايسه محو اولمغی ترجيح ايدن بلغار ملتنك عزم قويسی ايله غائب اولمش ، اموال غير منقوله‌لرينی صاته‌رق آناطولی‌يه كيدن توركلرك ظن وتخمينی ايله غائب اولمش . . . . الخ » [۱] .

اصل خيال ، بلغارلرده ايدی ؛ چونكه بلغارستانك پارچه‌لنمسی وبالقانلرك تركيايه باشليجه خط مدافعه اوله‌رق براقيلمسی ، حقيقت حالده ، (برلين) معاهده‌نامه‌سنك الك اساسلی برنقطه‌سی ايدی . (اوروپا) مرخصلری (روسيه) طرفندن كمال مهارتله قوريلان طوزاقلردن قورتولمق ايچون پك چوق زحمت چكديلر ؛ (روسيه) مرخصی پرنس (دوندوقوف ـ قورساقوف Dondoukof - Korsakof) طرفندن شرق روم ايلينك بلغارستان ايله اتحادی فكرينه مستنداً ترتيب ايديلن نظامنامهٔ اساسی‌يی [۲] قبول ايديويرمك ايچون (فلبه) يه كلمدكارينی اهالی‌يه آكلاتمغه موفق اولنجه‌يه قدر هفته‌لر كچدی . صيق صيق اجراسنه لزوم كوريلن تحقيقات ايله دوچار انقطاع اولان بر چوق آی مذاكراتدن صكره معاهده‌نامه‌نك ۱۸ نجی ماده‌سنده بحث ايديلن نظامنامهٔ اساسی ميدانه چيقدی.

بر چوق نقطه‌لری ولايات قانونی احكامنه، درسعادت قونفرانسنك سكزنجی جلسه‌سنده تقرر ايدن تكليفلره مشابه اولان بو نظامنامه‌نك باشليجه احكامی بروجه آتيدر :

---

[۱] « ماريچا » غزته‌سنك نشر ايتديكی بر مقاله‌دن .

[۲] روسيه مرخصنك تنظيم ايتديكی نظامنامه‌نك شرقی روم ايلی نواحی مجلسلرينه متعلق اولان ۲٤ نجی ماده‌سی حكمنجه مجالس مذكوره اعضالغنه « بلغارستان امارتی تبعه‌سی » دخی تعيين اولنه‌بيله‌جكدی .

پادشاه طرفندن بش سنه مدتله دول معظمه‌نك موافقتلریله برخرستیان والی تعیین اولنه‌جقدر . طوغریدن طوغری‌یه حکومت مرکزیه‌نك تمثالی اولان بو والی ولایت مأمورلرینی وضابطلرینی بالذات تعیین ایدر ؛ یالکز بعض بیوك مأمورلرك مأموریتلری پادشاه طرفندن یاصراحةً ، یاخود ضمناً تصدیق ایدلمسی شرطدر .

اعضای طبیعیه ، اهالی طرفندن منتخب اعضا ایله والی طرفندن منصوب اعضادن مرکب اولان مجلس عمومیٔ ولایت قوانین محلیه‌نی بالتنظیم لاجل التصدیق پادشاهه عرض ایده‌جکدر . بو مجلس طرفندن قسماً اعضای طبیعیه‌دن مرکب اولمق اوزره بر هیئت دائمه تشکیل ایدیله‌جك وبو هیئت مجلس عمومینك اجتماع ایتمدیکی زمانلر والینك نزدنده بولنه‌جقدر .

مجلس مبعوثان عثمانیده شرقی روم ایلی ولایتی نامنه مجلس عمومیٔ ولایت طرفندن منتخب مبعوثلر بولنه‌جغی کبی مجلس اعیانده ده طرف پادشاهیدن منصوب اعیان بولنه‌جقدر .

مجلس عمومیٔ ولایت اعضاسی اصول بلا واسطه ورأی خفی ایله انتخاب ایدیله‌جکدر . انتخاب جدوللری نواحی مجلسنجه تنظیم اولنه‌جقدر .

ولایتك تقسیمات ملکیه‌سی ولایات قانونی احکامنه موافق و (فرانسه) تقسیمات ملکیه‌سنه مشابهدر . هر برنده طبقی مجلس عمومیٔ ولایت کبی انتخاب ایدیلن بر مجلس بولنمق اوزره سنجاقلره آیرلمش ، قضالر دخی شهر وکوی ناحیه‌لرندن مرکب بولنمشدر .

درجات محاکم ، ناحیه ، قضا ، سنجاق محکمه‌لریله محکمهٔ استینافدر .

بو تفصیلات ، (فلبه) ده طوپلانان (اوروپا) مرخصلرینك نقطهٔ نظرینی ارائه‌یه کافیدر . بومرخصلر ــ کندی طرفلرندن دخی بیان ایدلدیکی اوزره ــ هرشیدن اول قوۂ اجرائیه‌یی تقویه ایتمك ایسته‌مشلر ؛ قوۂ اجرائیه مأمورلرینك انتخاب طریقیله بعض هیأت سیاسیه وجمعیاته مربوط بولنورلرسه حائز استقلال اولمیه‌جقلرینه قرار ویرمشلردر . بوقاعدهٔ اساسیه‌یی ، وقتیله ، حکامك انتخابی آرای اهالی‌یه براقان تشکیلات عدلیه‌ده دخی نظر دقته آلمشلردر . مع مافیه بو نقطه‌ده اعتدالدن آیرلمیوب محاکم عدلیه‌نك سربستجه وحقانیت دائره‌سنده

ایفای وظیفه ایده‌بیلملری قاعده‌سنی انتخاب حکام خصوصنده اهالی‌یه بر درجه‌یه قدر صلاحیت ویرلمسی اصولیله تألیف ایلمشلردر .

واقعا ، ولایتك رأس اداره‌سنده بولنان مأموره غایت واسع بر حق انتخاب وتعیین ویرلمسی ولایات قانونی احکامنه مغایر اولدقدن ماعدا درسعادت قونفرانسنجه تنظیم قلنان پروژه‌یه‌دخی مخالف ایدی. فقط (اوروپا) قومیسرلری والینك طولاییسیله دول معظمه‌نك وكالتنی حائز اولدیغی وبو حالك ایسه تجربه واستقامت ایله متصف والی تعیینی تأمین ایتدیکنی نظر دقته آلمشلردی.

دول غربیه‌ده جاری اولان مختلف طرز اداره‌لردن برینك تطبیقی مسئله‌سنه کلنجه؛ مأمورین سیاسیه‌نك ، یعنی حکومت مرکزیه‌نك انتخاب وسائره کبی خصوصاته مداخله‌لرینی استلزام ایده‌جکی ملاحظه‌سیله بویله برتجربه اجراسندن صرف نظر ایدلمشدی .

شرقی روم ایلی قومیسیوننك نظریاتدن زیاده فعلیاته اهمیت ویردیکی اك زیاده مجلس عمومیٔ ولایتك صورت تشکیلنده کوریلور . اهالی ایله قوهٔ اجرائیه‌نك مناسباتنی برآهنك تام دائره‌سنده تنظیم ایده‌جك ایکنجی برمجلس، یعنی مجلس اعیانه مشابه بر هیئت موجود اولمدیغندن قومیسرلر بونقصانی تلافی ایچون بعض بیوك مأمورلری ، مذاهب مختلفه رؤسای روحانیه‌سنی مجلس عمومیٔ ولایتك اعضای طبیعیه‌سی عد ایتمشلردر. دیکر طرفدن اکثریت نفوسلرندن طولایی اولمسه بیله عهده‌لرنده‌کی اراضینك کثرت ووسعتی حسبیله اوته‌دن بری حاکم برصنف تشکیل ایدن اهالیٔ مسلمه‌یه وممکلتك منافع اقتصادیه‌سی وترقیات معنویه‌سی نقطهٔ نظرندن اهمیتلری انکار ایدیله‌مین روملره بعض مرتبه نفوذ تأمین ایتمکی دخی موافق کورمشلردر . والیٔ عمومی‌یه بوایکی عنصردن مجلس عمومی‌یه اعضا انتخاب ایتمك حقی ویرلمامش اولسه مسلمانلرله روملردن اعضا بولندیرمق ممکن اوله‌مازدی .

شرقی روم ایلی نظامنامهٔ اساسیسی دول ضامنه‌نك انضمام موافقتلریله تعیین اولنان آله‌قو پاشانك [برنس ووغوریدس] اداره‌سی آلتنده و ۱۱ ـ ۲٦ نیسان ۱۸۷٦ تاریخنده موقع تطبیقه وضع ایدلدی .

(فلبه) قومیسیوننك وظیفه‌سی بونکله ختام بولمامشدی . (برلین) معاهده‌نامه‌سنك ۲۳ نجی ماده‌سی موجبنجه ، باب عالینك اوروپای عثمانینك

دیکر ولایاتی ایچون ـ ١٨٦٨ سنه‌سنده کرید جزیره‌سنده تطبیق اولنان نظامنامهٔ اساسی‌یه [١] مشابه اولمق اوزره ـ تنظیم ایده‌جکی نظامات حقنده دخی بیان رأی ایده‌جکدی . (اوروپا) دلکه‌لری قومیسیونك طاغیلمسندن اول بوماده‌نك صورت اجراسی حقنده عثمانلی مرخصلرینك افکارینی استمزاج و « ممالك عثمانیه‌دن نفوسی کثیر وواسع ولایات آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سی سایه‌سنده استقلاله یاقین برمختاریت اداره‌یه نائل اوله‌جقلری وعدینی آلدقلری حالده بالآخره اوروپانك بوولایاتی یکیدن دولت عثمانیه‌یه ترك ایتدیکنی ، فقط بوکا مقابل اصلاحات اجراسنی شرط اتخاذ ایلدیکنی ، شاید اصلاحات مذکوره اجرا اولنماز ایسه بوولایات اهالیسی حقنده عدالتسزلك ایدلمش اوله‌جغنی » بیان ایتدیلر .

هیئت مرخصهٔ عثمانیه رئیسی (برلین) معاهده‌نامه‌سنك ٢٣ نجی ماده‌سنده محرر نظامات اساسیه‌نك تنظیمی ایچون قونغره طرفندن بر مهلت تعیین ایدلمه‌مش اولدیغنی وذاتاً هرولایتده اهالئ محلیه‌نك دخی رأیی آلنمق اوزره تحقیقات اولیه اجراسی لازم اولوب بوکاده ابتدار ایدلدیکنی جواباً بیلدیردی .

باب عالی ، مرخصلرك غایت مستعجل ومقتضای عدالت عد ایتدکلری اصلاحاتك اجراسی خصوصنده اصلا عجله ایتمدی . فقط اوروپای عثمانی ولایاتنده تطبیق اولنه‌جق نظاماته نمونه اتخاذ ایدلمسی لازم کلن (کرید) نظامنامهٔ جدیدنجه همان بعض تعدیلات اجراسنی مناسب کوردی . مقصد ، روم ایلی ولایاتنده دها موافق برنظامنامه تطبیقی دکلدی . بلکه آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنك عقدندن صکره کریدلیلر آره‌سنده هیجان افکار حاصل اولمشدی ؛ ١٨٦٧ سنه‌سنده دولت عثمانیه‌دن آیرلسنه رمق قالمش اولان جزیره‌ده بر آن اول تسکین افکاره چالیشمق لازمدی .

٣ تشرین اول ١٨٧٨ تاریخنده ، (هاله‌پا) ده (کرید) مجلس عمومیسی وکیللری ایله دولت عثمانیه قومیسری غازی احمد مختار پاشا آره‌سنده برصورت تسویه عقداولندی؛ بوصورت تسویه‌یه‌نظراً کریدوالیسی، متصرفلر وقائمقاملر کبی، خرستیان اوله بیله‌جك وبوحالده رفاقتنده برمسلمان معاون بولنه‌جقدی . مجلس عمومی قرق طقوزی خرستیان واوتوز بری مسلمان اولمق اوزره

[١] ایکنجی قسمده کرید تشکیلاتنه عائد بابه مراجعت .

سكسان اعضادن مركب اوله‌جقدی . بومجلسك ـ مقرراتی ذات شاهانه‌نك تصديقنه اقتران ايتمك شرطيله ـ خيلی واسع حقوق تشريعيه‌سی بوله‌جقدی. حتی مجلس، اكثريت ثلثان آرا حصوله كلمك شرطيله ، باب عالينك موافقتی اولمسه‌ده نظامنامهٔ اساسينك صرف امور محليه‌يه عائد موادينی تبديل ايده بيله‌جكدی . متصرف وقائممقاملر مستثنا اوله‌رق ديكر حكومت مأمورلری مجالس اداره‌ده اعضا صفتيله بولنه‌ميه‌جقلردی . كافهٔ معاملات اداره وعدليه‌ده روجه ، لسان عثمانی ايله عينی مرتبه‌ده طوتيله‌جق ؛ مجلس عمومينك مذاكراتی يالكز روجه جريان ايده‌جكدی. خدمات محليه‌ده دائما يرليلر ترجيح اولنه‌جقدی . اعشارك صورت اخذ وجبايتی اصلاح ايديله‌جكدی. جزيره ژاندارمه هيئتنه خرستيانلر دخی قبول اولنه‌جق وبونلر ميرالايلغه قدر ضابطلكه ترفيع ايديله‌جكدی . (كريد) ولايتی اردو مصارفنه اشتراك ايتميه‌جك ، فضلهٔ وارداتك نصفی امور نافعهٔ محليه‌يه صرف اولنه‌جقدی .

مقاوله‌نامه‌نك خاتمه‌سنده شوفقرهٔ غريبه بولنمقده ايدی : « شايد طرف حكومتدن ويريلن اوامر استقلال محاكمه ، اليوم مرعی الاجرا اولان قوانين ونظامنامهٔ اساسی‌يه مغاير اولورسه موقع اجرايه وضع ايدلميه‌جكدر . »

ممالك عثمانيه‌نك ولايات سائره‌سنده‌كی حقوق حكمرانيسی خيليجه تحديد ايدلمش اولان پادشاهك ، (اوروپا) طرفندن اخطار وتضييق وقوعه كلمه‌دن ، (كريد) ه بونظامنامهٔ اساسی‌يی ويرمسی زمانك ايجابات ضروريه‌سندن ايدی. عجبا باب عالی (هالپا) مقاوله‌نامه‌سنك نتايجنی دوشونمشمی ايدی ؟ ديكر ولايتلركده بوصورتله ، يعنی (برلين) معاهده‌نامه‌سنك ٢٣ نجی ماده‌سنی ايلری‌يه سوره‌رك عينی منافعی طلب ايده‌جكلرينی نظر دقته آلمامشمی ايدی ؟

هرنه اولورسه اولسون ، باب عالی ، اظهار ايلديكی علوجناب اوزرينه (كريد) ده‌كی تبعه‌سنك آرتق برديه‌جكی قالميه‌جغنی ، هيچ اولمازسه بوطرفده برعصيان تهلكه‌سنك چوق زمان ايچون اوكی آلنمش اوله‌جغنی اميد ايدييور ؛ اوچ سنه صكره عينی تبعه‌نك (كريد) ی ويركو ويرر بر حكومت مختاره ياپمق ايستيه‌جكلرينی خاطره بيله كتيرميوردی [*] .

[*] كريد مجلس عموميسنك ١٨٨١ سنه‌سی حزيرانده جريان ايدن مذاكراتی .

یکرمی ایکنجی باب

ارمنیلرك ساکن اولدقلری ولایات احوالی وتشکیلاتی . — انکلتره‌نك شرقه سیاست جدیده‌سی . — ترکیانك ۱۸۸۰ سنه‌سنده‌کی احوالی حقنده انکلیز افکار عمومیه‌سی .

(برلین) قونغره‌سندن اول ـ کلخانه خط همایونی ایله ۱۸۵۶ اصلاحات فرماننده موعود اصلاحاتك کافهٔ تبعهٔ عثمانیه‌یه تطبیق لازم کلیرکن ـ آسیای عثمانینك ولایات شرقیه‌سی اصلاحاتدن پك آز حصه‌دار اولمش ، تنظیماتك قوانین ونظامات مملکتده وقوعه کتیردیکی تبدلات بو ولایتلرده آنجق حس ایدیله بیلمشدی .

مع مافیه بوراده دخی ـ بالقان شبه جزیره‌سنده وجزائر بحرسفیدده اولدیغی کبی ـ عنصر اسلامك قارشوسنده خرستیان عنصری بولنمقده ، بو عنصر عصرلرجه زماندن ملت غالبه‌نك عینی قانون سیاسیسنه تابع اولمقده ، آره‌ده عینی منافرت وضدیت اجرای حکم ایتمکده ایدی . خرستیانلر ، بوراده دخی آنجق قومشولرینك مسامحه ومساعده‌لریله یشایه‌بیلن برعنصر ایدی .

خرستیان عنصرینك بو اطاعت صبورانه‌سی ـ که عالم مدنیتدن اوزاق قالمه‌نك وبناءً علیه کوشهٔ نسیانه آتیلمه‌نك نتیجهٔ طبیعیه‌سی ایدی ـ مرور زمانله صداقت شکل ظاهریسنی آلمش ، هله مأمورین حکومت نظرنده بو صداقت اسارت معناسنی افاده ایتمکده بولنمشدی .

(روسیه) حکومتی ، اوروپای عثمانیده اولدیغی کبی ، بو ولایات بعیده‌ده دخی خرستیان عنصرینك مقدراتنه اجرای تأثیر ایتمش واحتمال که بو تأثیرات ، پك چوق زماندن بری اونودیلان برملتك شرقك خرستیانلر طرفندن احیاسی امر مهمنه اشتراك ایتمسی امکانی حاصل ایلمشدر .

١٨٧٨سنه‌سنده ، (روسيه) ، ارمنيلرله مسكون ولايات عثمانيه‌يه صاحبدى. هرشيدن اول ، (قارص) ى مهم برمركز عسكرى اوله‌رق محافظه ايتمك ، (باطوم) ى‌ده برمركز تجارت اولمق اوزره آلمق ايستيوردى . عجبا بتون ارمنستان ولايتلرينى آلمق ، ارمنستانك كندى زير اداره‌سنده بولنان قسمى‌ايله برلشديرمك تصورنده بولنمشمى ايدى ؟ بوبابده قطعى برشى سويله‌مز ، فقط هرحالده اوزمان (اوروپا) حكومتلرينك بويله بر تشبث عظيمه موافقت ايده‌ميه‌جكلرى شبهه‌سزدر .

ذاتاً ، ارمنستانك دولت عثمانيه اداره‌سنده‌كى قسمندن مركب بر حكومت مستقله تشكيلى (روسيه)نك ايشنه‌الويرمزدى ؛ زيرا بوحالده باب‌عالينك‌حكومات صغيرهٔ مختاره قارشيسنده‌كى وضعيته مشابه برموقعده قالير ، كندى تبعه‌سندن اولان ميليونلرجه‌ارمنيلرك مستقل‌برحكومت تشكيل ايدن همجنسلريله‌برلشمك ايسته‌دكلرينى كوريردى .

ديكر طرفدن (پترسبورغ) قابينه‌سى عثمانلى ارمنيلرينك محبتلرينى قزانمق و(اچميازين) ده اقامت ايدن اك بيوك رئيس روحانيلرى واسطه‌سيله اجرا ايلديكى تأثيرى ، نفوذ معنوى‌يى تزييد ايتمك ايستردى .

ايشته ، (روسيه) مرخصلرينك ١٩ شباط ١٨٧٨ تاريخلى آياستفانوس معاهده نامه‌سى مذاكره ايديليركن بومطالعاتى نظر دقته آلدقلرى‌شبهه‌سزدى .

معاهده نامهٔ مذكورك ارمنيلره متعلق ماده‌سى يوز سنه اول (قريم) ك اشغالندن اقدم نشر ايديلن بيانامه‌يى آنديرر. ١٧٨٣ ده ، ايكنجى (قاترين)ك اردولرى (قريم) خانلغنه محضا « سكون وآسايشى » محافظه ايتمك مقصديله كيرمشلردى . ١٨٧٨ ده ، روس اردولرينك ممالك عثمانيه‌دن چيقملرى « روسيه‌ايله دولت عثمانيه‌نك مناسبات حسنه‌سنى‌اخلال ايده‌بيله‌جك‌اختلافاتدن، قاريشيقلقلردن » مملكتى محافظه ايتك شرطنه معلقدى . باب عالى « ارمنيلرك متمكن اولديغى ايالتلرده منافع محليه‌نك ايجاب ايتديكى اصلاحات وتنسيقاتى بلا افاتهٔ وقت اجرا وارمنيلرك كردلره ، چركسلره قارشى امنيتلرينى استحصال ايلمكى » تعهد ايدييوردى [١] .

حكومتين عاقدينك‌مناسبات حسنهٔ همجواريسنى محافظه‌املنه معطوف‌اولان

[١] آياستفانوس معاهده‌نامه‌سنك ١٦ نجى ماده‌سى .

بومادەیی متعاقب کلن ماده دخی (روسیه) نك بصیرتکارلغنی اثبـات ایتمکده ایدی . فی‌الحقیقه (روسیه) ایمپراطوری دولت عثمانیه‌نك مشکلات مالیه‌سنی پیش نظر دقته آله‌رق تضمینات حربیه‌نك برقسـمنه مقابل اردهان ، قارص ، باطوم ، بایزید والشکرد وادیسنی آلمغه راضی اولیوردی [۱] .

آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنك نشری اوزرینه (اوروپا) ده حاصـل اولان تأثیرات هنوز خاطرلرده‌در . (انکلتره) ده ، بالخاصه ارمنستانه متعلق اولان جهتلر حسیات ملیه‌یی تحریك ایتدی . انکلیزحکومتنك نظرنده ، بوحوالیده‌کی ولایتلر دولت عثمانیه طرفنـدن ترك ایدیلن محللری اشـغال ایده‌جك اولان (روسیه) حکومتنك نفوذی آلتنده قاله‌جق ، « آسیای غربی اهالیسی روس ایمپراطورلغنه اسـتقبالك اك بیوك دولتی نظریله باقه‌جق » ایدی [۲] . لورد (سالیسبوری) روسـیه‌نك مسلکندن نه کبی مضرتلر تولد ایده‌بیـله‌جکنی ایضاح ایدرکن شو یولده دارهٔ کلام ایتمشـدی : « الجزیره وسوریه اهالیسی روسیه‌نك ترقیسنه ، ایلریلمسـنه شبهه‌سزکه مخالفدرلر ؛ فقط عطالت وتوکل تام ایچنده وقت کچیرییورلر ؛ قضا وقدره قویاً مربوط اولان بو اهالی ، استقبالده روسیه‌نك ایلریلمسنی منع ایتمك ممکن اوله‌میه‌جغی فکرینه دوشرلرسه روس اداره‌سنی قبول وروسیه‌یه هر صورتله معاونت ایدرلر . » [۳] .

(انکلتره) ، (روسیه) حکومتندن بو نازك نقطه حقنده محرمانه ایضاحات ایستدی . وبر مدت صـکره ، آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سـنك آسیای عثمانی‌یه متعلق موادینـك ممنونیت بخش بر صـورتده تعدیل ایدیله‌میه‌جکنه قانع اولدی [٤] .

بناءً علیه « موقع سیاسیسی انکلتره‌نك شرقده‌کی منافعنه مربوط اولان دولت عثمانیه‌نك » امنیتنی تأمین ایده‌جك مسـتعجل بر تدبیره لزوم کوردی [٥] .

[۱] آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنك ۱۹ نجی ماده‌سی .

[۲] انکلتره قابینه‌سـنك موسیو (وادینغتون) ه کوندردیکی ۷ تموز ۱۸۷۸ تاریخلی تلغرافنامه .

[۳] ۱۷ تشرین اول ۱۸۷۹ تاریخنده ، (مانچسـتر) ده عقد ایدیلن بر میتینغده ایراد ایتدیکی نطقدن .

[٤] سیر (هانری لابارد) ك ۳۰ مارت ۱۸۷۸ تاریخلی تلغرافنامه‌سندن .

[٥] عینی تلغرافنامه‌دن .

٤ حزيران ١٨٧٨ تاريخنده (انكلتره) سفيرى درسعادتده دولت عثمانيه ايله بر اتفاق تدافعى معاهده‌نامه‌سى عقد ايتدى ؛ بو معاهده‌نامه موجبنجه «روسيه دولتى باطوم ، اردهان ، قارص وياخود مواقع مذكوره‌دن برينى يد ضبطنده طوتوبده ايلريده هر نه وقت اولورسه اولسون معاهدهٔ قطعيهٔ صلحيه ايله تعيين اولنان آسيا ممالك شاهانه‌سندن بر قسمنى دها ضبط واستيلايه تصدى ايده‌جك اولورسه او حالده انكلتره دولتى ممالك مذكوره‌يى سلاح ايله محافظه ومدافعه ايتمك اوزره سلطنت سنيه ايله برلشمكى تعهد» ايدييوردى .

(روسيه) حكومتى آياستفانوس معاهده‌نامه‌سيله دولت عثمانيه‌نك اصلاحاتنه مداخله ايتمك حقنى نصل استحصال ايتمش ايسه (انكلتره) دخى بو معاهدهٔ اتفاقيه ايله بوكا بكزر بر حق الده ايتدى ؛ باب عالى «ممالك محروسه‌ده بولنان تبعهٔ خرستيانيه وسائره‌نك حسن اداره وحمايه‌لرينه متعلق ايلريده دولتين بيننده قرارلشديريله‌جق اولان اصلاحات لازمه‌يى اجرا ايده‌جكنى انكلتره دولتنه وعد» ايلدى .

برده شوراسى اونودلماليدركه ، پادشاه ، انكلتره‌يى «تعهدات واقعه‌سنك اجراسنجه لازم كلن وسائطى تأمين ايده‌بيله‌جك بر حاله قويمق ايچون كنديسنه قبريس جزيره‌سنى تخصيص وعسكر اقامه‌سيله جزيره‌يى اداره ايتمسنه موافقت» ايديوردى .

١٥ حزيران ١٨٧٨ تاريخنده ، (برلين) ده باشلايان مذاكرات (انكلتره) خارجيه نظارتنك تخميناتنده نه قدر طوغرى حركت ايتديكنى اثبات ايلدى . (روسيه) ، ٤ حزيران تاريخلى معاهدهٔ خفيه‌ده ذكر ايديلن اوچ موقعى محافظه ايتدى ؛ دولت عثمانيه‌يه آنجق ارضروم ، بايزيد ايله الشكرد واديسنى اعاده ايلدى . مع مافيه آياستفانوس معاهده‌نامه‌سنده‌كى ١٦ نجى ماده‌نك(برلين) معاهده‌نامه‌سنده شو شكله قونلسنه راضى اولدى :

«باب عالى ، اهاليسى ارمنى بولنان ايالاتده احتياجات محليه‌نك ايجاب ايتديكى اصلاحاتى بلا تأخر اجرا وارمنيلرك چركس وكردلره قارشى حضور وامنيتلرينى تأمين ايتمكى تعهد ايدر وآره‌صره بوبابده اتخاذ اولنه‌جق تدابيرى

دولتلره تبلیغ ایده‌جکلندن دول مشارالیهم تدابیر مذکوره‌نك اجراسنه نظارت ایلیه‌جکلردر . » [۱] .

ایشته ، دیپلوماسی عالمنده ارمنی مسئله‌سی بو صورتله میدانه چیقدی .

(اوروپا) نك ، روسیه حکومتنك تشبث ابتدائیسی اوزرینه ولایات شرقیهٔ عثمانیه‌ده اجراسنه لزوم کوستردیکی اصلاحات نه کبی شیلر ایدی ؟ عجبا روم ایلی ولایاتنده تطبیق اولنان ویا تصور ایدیلن اصلاحاتك عینیمی اوله‌جق ، یوقسه ارمنیلر ایچون بشقه بر صورت اداره‌می تأسیس ایدیله‌جکدی ؟

بو بابده ایلك اوکجه نظر دقته آلنه‌جق بر ماده واردی .

بو کونکی ارمنستانك [۲] ـ بحر سیاه ساحلی ایله محدود قسم شمالیسی استثنا ایدیلیرسه ـ لایقیله تعیین اولنمش حدودی یوقدر. بالخاصه ارضروم ، وان ودیاربکر ولایتلرنده کثرتله بولنان اهالیٔ اصلیه‌سی همان هر یرده اهالیٔ مسلمه ایله قاریشیقدر . مقداری ۷۸۰,۰۰۰ کشی تخمین ایدیلیر ؛ بو اوچ ولایتده یشایان دیکر بر مذهبده‌کی خرستیانلرده علاوه ایدیلیرسه ، احتمالکه بر میلیونه بالغ اولور [۳] . بو مملکتده‌کی شهرلی ویا کوچبه مسلمانلرك نفوسی سکز یوز بیکی متجاوزدر ؛ بونلرك بر قسمی عن اصل ارمنی ایسه‌ده اکثریسی لسان ملیلرینی اونوتمشلردر .

ارمنیلرك مسلمانلرله قاریشیق بر حالده بولنملری (برلین) قونغره‌سنده تصور ایدیلن اصلاحاتك موقع تطبیقه وضعنی مشکلاته دوچار ایدییور ، هر حالده ارمنستانی اوروپای عثمانینك خرستیانلرله مسکون ولایاتنه بکزتمه‌مك لازم کله‌جکنی کوستریوردی . علاقه‌دارانه کلنجه ؛ بونلر ، کندی احوال

---

[۱] برلین معاهده‌نامه‌سنك ٦۱ نجی ماده‌سی .

[۲] تاریخ ، ارمنستان قراللغنك میلاد عیسادن ۲,٤۰۰ سنه اول تأسس ایتدیکنی بیلدیرییور . دردنجی وصوکنجی سلالهٔ حکمداری اون دردنجی عصر میلادی اواخرینه طوغری منقرض اولمشدر . مدیه‌لیلر ، آثوریلر ، ماکدونیالیلر . یونانیلر ، عربلر صره‌سیله ارمنستانی ضبط ایتدیلر . وبو قطعه ایچون پك چوق سنه‌لر محاربه‌دن کری طورمدیلر. قدیم ارمنستان بوکون دولت عثمانیه ، روسیه وایران آره‌سنده تقسیم ایدلمش اولوب اك بیوك پارچه ممالك عثمانیه‌ده‌در .

[۳] ۱۸٤٦ سنه‌سنده کرك آسیای عثمانی ولایاتی ودرسعادتده ، کرك اوروپای عثمانیده اجرا ایدیلن تحریر نفوسه نظراً ممالك عثمانیه‌ده ۲,٥۰۰,۰۰۰ ارمنی بولنمقده ایدی .

مخصوصه‌لرینی نظر دقته آله‌رق ، حقیقی امتیازات ، یعنی (لبنان) درجه‌سنده برمختاریت اداره طلب ایدییورلردی. بوبابده‌کی مطالب وتمنیات واضح وقطعیدر، منشاءلری مختلف ایکی وثیقهٔ رسمیه‌ده اجمال ایدلمشدر [۱] ، که باشلیجه موادینی بروجه زیر یازییورز :

ارمنیلرك ساکن اولدقلری ولایات ترجیحاً ارمنی ملتندن انتخاب اولنه‌جق برخرستیان والینك تحت اداره‌سنده بولنه‌جقدر . والینك مدت مأموریتی بش سنه اوله‌جقدر . والینك معیتنده‌کی مأمورلر بولندقلری محللرده ساکن اکثریت اهالینك مذهبنه کوره مسلمان ویا خرستیانلردن تعیین ایدیله‌جکدر . اعضاسی اهالی طرفندن انتخاب ایدیلن برمجلس مصالح عامه‌یی رؤیت ایده‌جك ، فقط بومجلس برهیئت سیاسیه اولمیوب یالکز تکالیف عمومیه‌نك صورت توزیعنی قرارلشدیره‌جقدر. سوء استعمالاته میدان آچان اعشارك یرینه اراضی ویرکوسی اقامه ایدیله‌جك وبوویرکو حاصلاتنك برقسمی ولایات احتیاجاتنه وبالخاصه طرق ومعابره، مکاتب کشادینه صرف اولنه‌جقدر .

بالجمله‌امور اداره وعدلیه‌ده مسلمانلرایله‌خرستیانلر آره‌سنده مساوات‌حقیقیه بولنه‌جقدر . محاکم شرعیه یالکز مسلمانلر آره‌سنده‌کی دعاوی‌یه باقه‌جقدر . دول غربیه‌نك قوانین جدیده‌سندن اقتباس ایدلمك اوزره برقانون مدنی وبر قانون جزا تنظیم ایدیله‌جکدر . محاکم ، اساسلی بر صورتده اصلاح ایدیله‌جك ومحکمهٔ عالیه اعضالغنه موقتاً اجنبیلر دخی قبول اولنه‌جقدر.

مملکتده اجرای شقاوت ایدن کوچبه عشیرتلرك اخلال ایتدکلری امنیت عمومیه وشخصیه‌نك تأمینی وسائطی صورت مخصوصه‌ده استکمال قلنه‌جقدر . بونك ایچونده حکومتك حمایه‌سندن محروم وبناءً علیه امنیت شخصیه‌لرینی بالذات تأمینه راضی اولان اهالیدن مرکب عساکر محلیه تشکیلاتی اجرا ایدیله‌جکدر . بوصورتله ، خرستیان ومسلمانلردن مرکب اوله‌رق بر ژاندارمه هیئتی تشکیل اولنه‌جقدر. براوروپالی ضابطك تحت اداره‌سنده بولنان ژاندارمه هیئتی والینك امری آلتنده بولنه‌جقدر .

---

[۱] بووثیقه‌لردن بری ۱۸۷۷ محاربه‌سندن صکره ارمنستان وکردستانده سیاحت ایدن برانکلیز جنرال قونسلوسنك راپوریدر. دیکری میغردیچ کریمیان وحوره‌ن نار بك نامنده‌کی پسقپوسلر طرفندن (برلین) قونغره‌سنه تقدیم ایدیلن مخطره‌در .

ارمنیلرك كندی مملكتلرنده انتظام وآسایشی محافظه ایچون یكانه چاره عد ایتدكلری بوتدبیر مهم موقع اجرایه وضع اولنتجه‌یه قدر مسلمانلرك اللرنده‌كی سلاحلر طوپلانه‌رق خرستیانلر كبی سلاحسز براقیله‌جقلردر.

مأمورین اداره وعدلیه ویریلن مستدعیاتده، حضور محاكمده لسان ملی استعمالنه مساعده ایدیله‌جكدر. حكومتك اعلاننامه‌لری، امرنامه‌لری، تبلیغات سائرهٔ عمومیه‌سی ارمنیجه وتركجه اوله‌رق نشر اولنه‌جقدر.

الحاصل ــ تركیاده خرستیانلر طرفندن اصلاحات عمومیه طلب ایدلدیكی زمانلر دائما ایلری‌یه سوریلن برتكلیف اولمق اوزره‌ده ــ ادارهٔ جدیده‌نك تطبیق ومحافظه‌سنه بین‌الملل برقومیسیون مأمور اوله‌جقدر.

بوتدابیرك قیمت عملیه‌سنی هردولتدن زیاده تقدیر ایتمسی لازم كلن (انكلتره) بوبابده برچوق قیود احترازیه بیان ایتدی.

(انكلتره) یه نظراً، ارمنیلرك اك زیاده امید باغلادقلری اصول اداره‌نك، اهالی طرفندن منتخب برمجلس ایله ادارهٔ امورك فائده بخش اوله‌جغی هنوز بالتجربه ثابت اولمامشدی. سیسام جزیره‌سی مستثنا اولمق اوزره (كرید) و (لبنان) ده یاپیلان تجربه كافی درجه‌ده قناعت بخش برنتیجه ویرمه‌مشدی. (كرید) جزیره‌سنده تطبیق ایدیلن نظامنامهٔ اساسی اختلاف عرق ومذهبدن متولد ضدیتلری تسكین وازاله ایده‌مه‌مشدی. جبل لبنانده سكون وآسایش حكمفرما اولمقده ایسه‌ده بوحال دخی دول معظمه‌نك انتخابكرده‌سی اولان متصرفك لیاقت ذاتیه‌سی اثری ایدی.

ارمنستان وكردستانده‌كی مسلمانلر عنعنات تاریخیه‌لرینه، اعتیادات فكریه‌لرینه تماماً یبانجی برطرز حكومته تابع اوله‌جق كبی كورونمیورلردی. برده خرستیانلر ایله اوقدر قاریشمشلر ایدی‌كه ارمنیلر طرفندن طلب ایدیلن مختاریتك تطبیقنده همان غیر قابل اقتحام مشكلاته تصادف اولنه‌جغی شبهه‌سز كیبدی.

دها بسیط، دها سهل‌الاجرا بر تشكیلات اداره‌یه لزوم واردی. انكلیز وكلاسنك افكارینه نظراً، آسیای عثمانینك شمال شرقیسنده هرشیدن اول یاپیله‌جق شی امنیت مادیه‌نك تأمینی ایدی. فقدان امنیت، بورالرده سعی وعملی عقیم براقیور، ساكن اهالی‌یی مأیوس وپریشان ایدییوردی.

ایشته بونك ایچوندرکه « اك زیاده جدیتله نظر دقته آلنمغه شایان اولان شی ضابطه ، عدلیه ، اصول تکالیف ایدی . »

امور ضابطه‌نك اصلاحی مسئله‌سنده نه کبی وسائطه مراجعت اولنه‌جغنی دوشونمکه ، بوبابده تردد ایتمکه حاجت یوقدی . ارمنیلر ، حکومت عثمانیه ، ۱۸۷۷ سنه‌سنده درسعادتده اجتماع ایدن اوروپا قونفرانسی ، الحاصل هرکس کردلرك وچرکسلرك تجاوزاتنه نهایت ویرمك ایچون یرلی اهالیدن ژاندارمه استخدامی لزومنی تصدیق ایتمشدی . فی الحقیقه بو تجاوزات ، هیچ برصورتله معذور کوریله‌مزدی . عساکر محلیه شکلنده اولمسی اقتضا ایدن ژاندارمه هیئتنی اداره ایچون برمقدار اجنبی ضابطان استخدام اولنمیلیدر .

امور عدلیه‌یه کلنجه ؛ اك بسیط اصول محاکاتده ، اك کوچك دعوالرده وقوعه کلن سوء استعمالات کیزلنه‌مزدی . مملکت ، بالخاصه خرستیانلر ، امنیت ایدیله‌بیله‌جك محاکم ، یعنی مستقیم وبیطرف حکام ایستیورلردی . مصرده اولدیغی کبی هرمحکمه‌یه استقامت واهلیتی مسلم براجنبی حقوقشناس مأمور تعیین ایتمك وبونك رأیی آلنمقسزین هیچ برحکم ویرلمه‌مك مناسب برتدبیرایدی .

ویرکو بحثنده ، هرکس اعشار التزاماتنك سبب اولدیغی یولسزلقلردن شکایت ایدییوردی . ذاتاً ۱۸۵۶ اصلاحات فرمانی دخی بواصولك مضراتنی تصدیق ایتمشدی . اعشار ، تحصیلدارلر ایچون برواسطۀ ظلم واعتساف . کویلیلر ایچون سبب فلاکت وافلاس ایدی ؛ بونك یرینه نقداً ویا عیناً تأدیه اولنه‌بیلیر ثابت برویرکو اقامه ایتمك وبرمدت معینه‌نك مرورنده کوریله‌جك لزومه کوره بوویرکویی‌ده اصلاح ایتلك ایجاب ایتمکده ایدی . بویله براصلاحات ، اوزون برزمانه ، مدید برسعی وغیرته متوقف اولان قاداستر ونك موجودیتیله ممکن اوله‌بیله‌جکندن مال مأمورلقلرینك ، استقامتلری هردرلو شبهه‌نك فوقنده ، اوروپالیلره موقتاً ویرلمسی الزمدی .

کذلك بوتجدداتك اجراسنه نظارت ایده‌جك اولان والینك انتخابنه حکومت عثمانیه‌جه فوق العاده اعتنا ایدلمسی اقتضا ایدییوردی . والی دوام مأموریتندن امین اولملیدی . والینك برسبب جدی‌یه مستند اولمه‌دن عزل ایدیله‌بیلمسنه مانع اولمق ایچون عزلنی موجب برحال کورلدیکی زمان محکمۀ عالیه ویا مجلس اعیان کبی برهیئتك قراریله تبدیل ایدلملیدی .

ایشته، (انکلتره) حکومتی، ارمنیلرك مطالباتی قبول اولنورسه ولایات شرقیه‌نك آز چوق مختار برحکومت حالنه افراغ ایدلمسی لازم کله‌جکنی نظر دقته آلمش وبویله براصول اداره‌یی قاریشیق، اهالیٔ محلیه‌نك افکار واخلاقنه غیر موافق کورمش اولدیغندن بونلری قبول ایتمیور، یوقاریده ایضاح ایدیلن اصلاحاتی کافی عد ایدییوردی. بوکا مقابل، ارمنیلرك احوال اجتماعیه‌لرینی اصلاح ایچون واقع اولان تکلیفلرك کافه‌سنی تنسیب واهالینك اشقیا، حکام وتحصیلدارلرك مظالمندن قورتارلمسنی توصیه ایلیوردی.

حکومت عثمانیه، انکلیز پروغرامنه اعتراض ایتدی؛ مع مافیه لورد (بیقونسفیلد) قابینه‌سنی پارلمنتوده معذور کوستره‌بیله‌جك صورتده خلوص نیت ابرازندن‌ده خالی قالمدی.

باب عالی، ۲٤ تشرین اول ۱۸۷۸ تاریخلی تقریر شفاهی ایله «آسیای عثمانی ولایاتی ژاندارمه ادارهٔ مرکزیه‌سی مجلسنه» برقاچ ضابطك قبولنه واوروپالی معلملرك موقتاً استخداملرینه راضی اولدیغنی، فقط محاکمده اجنبی اعضا بولندیرمق ومحکمه قرارلرینی بواعضا طرفندن تصدیق ایدلمدکجه موقع اجرایه قویمامق کبی تدابیرك «تشکیلات واصلاحات منتظمه اساسنه» مغایر بولندیغنی، ذاتاً اجنبیلرك هیچ برزمان نظامات، عادات والسنهٔ محلیه‌یه لزومی درجه‌ده کسب وقوف ایده‌میه‌جکلرینی بیان ایتدی. باب عالی، نهایت، «هرولایتده تبعهٔ اجنبیه‌دن عدلیه مفتشلری» استخدامنه راضی اوله‌بیلیوردی.

اصلاحات مالیه‌یه کلنجه؛ اعشارك لغوینه تدریجاً، یعنی ولایت ولایت تشبث ایدیله‌جك وبودورهٔ اصلاحاتده حکومت عثمانیه فنون مالیه‌یه واقف بعض اجانبی خدمتنه قبول ایلیه‌جکدی.

(انکلتره) هیئت وکلاسنك آرزوسنه توفیق حرکت ایتمك ایچون والی، حاکم، تحصیلدار کبی مأمورلر بش سنه ایچون تعیین اولنه‌جقلر ومهم برجنایت ویا جنحه ایله محکوم اولمدقجه، یاخود منافع عمومیه نقطهٔ نظرندن تبدیللرینه لزوم کورلمدکجه عزل ایدلمیه‌جکلردی.

باب عالینك بوجوابی، حقیقت حالده، (انکلتره) نك پروغرامنه مقابل تنظیم ایدلمش یکی برپروژه ایدی؛ فقط حکومت عثمانیه‌نك آمالی احتیاجات

سیاسیهٔ حاضره‌یه کافی عد ایدلدیکندن (بیقونسفیلد) هیئت وکلاسی بوکا پارلمنتوده‌کی فرقهٔ مخالفه‌نك اعتراض ایده‌میه‌جکنه حکم ایتدی.

(برلین) معاهده‌نامه‌سنك عقدندن بری بر سنه کچدیکی حالده پادشاهك بتون فعالیتی وکلا ایله کوزده‌لری اولان بیوك مأمورین آره‌سنده تبدلات اجراسنه منحصر قالمشدی. افکار عمومیه، (انکلتره) بی معاهده‌نامه ایله تأید ایدن تعهداتنی اونوتمق وقبریس آطه‌سنی اشغال ایچون آناطولی اصلاحاتنی بهانه اتخاذ ایتمك ایله اتهام ایدییوردی. (انکلتره) پارلمنتوسنده، انکلیزلرك خلوص نیتلرینی تحت شبهه‌ده براقان بویله برمسلك اتخاذ ایدلمسندن طولایی حکومت شدتله مؤاخذه ایدیلیوردی. (برلین) قونغره‌سی مقرراتنك باشلیجه‌لری اجرا ایدلمش اولدیغی، روس اردولری بالقان شبه جزیره‌سنی تخلیه ایتدکلری، نتیجهٔ حربده احداث ایدیلن مستقل ویا مختار حکومتلر تشکل ایلدیکی حالده (انکلتره) نك الك زیاده اهمیت ویردیکی ولایاتده هیچ برشی یاپیلمیه‌رق، اسکی حالك، یعنی حکومتسزلکك دوام ایدوب کیتدیکی[۱] بیان اولنمقده ایدی.

(انکلتره) باش وکیلی، کندی حقنده‌کی اسناداتدن، شبهه‌لردن صیقیله‌رق ـ معتادی اولدیغی وجهله ـ وطنداشلرینی بیوك برنمایشك تحت تأثیرنده براقه‌جق برتدبیره قرار ویردی؛ ازمیر کورفزینه برانکلیز دونناسی کلدی وباب عالی‌یه (برلین) معاهده‌نامه‌سنه واضع‌الامضا دولتلری ممنون ایتمسی لزومی اخطار ایدلدی.

بوصورتله (اوروپا) محکمهٔ دولیه‌سی حضورینه دعوت ایدیلن حکومت عثمانیه ـ متفقنك آمال حقیقیه‌سنه واقف اولدیغی ایچون ـ تعهداتنه صادق قاله‌جغنی وعد وتأمین ایتدی. خدمت دولتده بولنان (باکر) پاشا نامنده بر انکلیز ضابطنی ـ کندیسنه کوسترلمسی تجویز ایدیلن احوالی ـ تدقیق ایچون آناطولی‌یه کوندردی و «ذات شوکتسمات حضرت پادشاهینك ترفیه احوال تبعه‌حقنده‌کی الطاف متمادیه‌سندن» باحث بر بیاننامه نشر ایلدی.

باب عالی، ۱۵ تشرین ثانی ۱۸۷۹ تاریخلی بیاننامه‌ده دییوردی‌که:

[۱] ولایات اهالیسنك اوزمانکی احوالی ایچون محمود پاشانك ۲۳ کانون اول ۱۸۷۹ تاریخلی تحریرات عمومیه‌سنه مراجعت.

« ... محاربه‌نك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اولان غوائلك قسم اعظمی بوكون برطرف ایدلمش اولدیغی ایچون ذات شوكتسمات حضرت پادشاهی بالجمله صنوف اهالینك نعمت عدالتدن متساویاً مستفید اولمسی وعمران مملكتك تأمینی ضمننده ایجاب ایدن تدابیره توسل ایدلمسنی لطفاً امر وفرمان بیورمشلردر. ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی‌یه توفیقاً مجلس خاص وكلا بومسئلهٔ مهمه‌یی عریض وعمیق تدقیق ایلدكدن صكره موقع اجرایه وضعی الزم اولان اصلاحاتی ایكی‌یه آییرمشدر. برنجی قسم، اوروپای عثمانی ولایاتنك تشكیلات اداره‌سندن بشقه آسیای عثمانی ولایاتنك صورت اداره‌سنجه اجرا ایدیله‌جك اصلاحات وتنسیقاتی محتویدر. مجلس وكلانك بومواد حقنده‌كی نتایج تدقیقات ومذاكراتی عتبهٔ علیای پادشاهی‌یه عرض ایدلمش وارادهٔ سنیه‌یه اقتران ایلمشدر. بواصلاحاتك فوائد ومحسناتی قریباً اجراآت حقیقیه ومؤثره ایله آكلاشیله‌جقدر.»

لورد (بیقونسفیلد)، باب عالینك بوتأميناتی ایله پارلمنتوده‌كی فرقهٔ مخالفه‌یی اسكات ایده‌بیلیردی.

مع مافیه باب عالینك ـ اك بدبین اولانلری بیله اقناع ایده‌جك صورتده ـ قویاً تأمین ایلدیكی « اجراآت حقیقیه ومؤثره » كجیكیوردی ؛ باب عالی‌یی بودرجه مشغول ایده‌جك مسئله ١٨٧٨ سنه‌سنده نه حالده ایسه ١٨٨٠ سنه‌سی ایلك بهارنده دخی اوحالده قالمش، برآدیم بیله ایلری‌یه كیدلمه‌مشدی.

اوصره‌ده موسیو (غلادستون) موقع اقتداره كلمشدی؛ مشارالیهك تنسیبی اوزرینه (انكلتره) خارجیه نظارتی (برلین) قونغره‌سنده حل ایدیلن مسائلك صورت قطعیه‌ده تسویه‌سنی باب عالی‌یه اخطار ایتمك وبوبابده تدابیر جبریه‌یه‌ده توسل اولنه‌بیله‌جكنی احساس ایتلك ایچون مشترك برتشبثده بولنمغی دول معظمه‌یه تكلیف ایتدی.

بوتكلیف، (انكلتره) ایله (روسیه) نك شرق مسائلنده ائتلاف ایتملرندن قورقان (ویانه) قابینه‌سنجه مظهر حسن قبول اولمه‌دی. دیكر حكومتلر، تركیانك خصم جانی اولان، اوروپا قطعه‌سنده‌كی مسلمانلره خصومتی كیزلمكه بیله لزوم كورمین، آمال وافكار ذاتیه‌سنی موقع اجرایه وضع ایتمك ایچون (اوروپا) هیئت دولیه‌سنك اشتراك مساعیسندن استفاده ایتمك ایستین برآدمك، (غلادستون) ك پلاننه معاونت ایتمكدن قورقدیلر.

شوراسنده بیان ایدهلم که (انکلتره) رئیس وکلای لاحقی قبریس جزیره‌سنك اشغالی علیهنده بولندیغی حالده جزیره‌ده‌کی انکلیز عسکرینی کرییه چکمه‌مشدی.

مع مافیه (برلین) معاهده‌نامه‌سی احکامنه رعایت اولنمسی لزومنك باب عالی‌یه اخطار ایدلمسی ایچون برمداخلهٔ مشترکه تکلیفنك مذکور معاهده‌نامه‌یه واضع‌الامضا دولتلر طرفندن صورت قطعیه‌ده رد ایدلمسی بالطبع ممکن اوله‌مازدی. درسعادتده مقیم دول معظمه سفراسی، ۱۲ حزیران ۱۸۸۰ تاریخنده، باب عالی‌یه آیری آیری، فقط متحدالمآل برر نوطه ویردیلر. بونوطه‌ده باب عالینك ۱۸۷۸ تاریخنده وقوع بولان تعهداتی وبالخاصه «ارمنیلرله مسکون ولایاتده احتیاجات محلیه‌نك لزوم کوستردیکی اصلاحات اداره» اخطار ایدیلیوردی.

برقاچ کون صکره، اوروپای عثمانی ولایاتنه عائد نظاماتی تدقیقه مأمور اولان روم ایلی قومیسیونی مذاکراته باشلادی.

عینی زمانده، (انکلتره) حکومتی کرك روم ایلی وکرك آناطولیده ترکیانك احوالنه دائر درسعادت سفیرینك تنظیم ایتدیکی راپوری نشر ایتدی [۱]. سیر (هانری لایارد) براز مبالغه‌کارانه بر لسان قوللانه‌رق دییوردی‌که: «بوواسع حکومت احتمالکه هیچ بر زمان بودرجه قاریشیقلغه دوچار اولمامش، هیچ برزمان بوکونکی حال وموقع وخیمده بولنمامشدر. بیطرف وذکی ترکلرك کافه‌سی بونی تصدیق ایدییورلر. الیوم بوراده حکمفرما اولان عدالتسزلك، سوء استعمالات اداره، فقر وسفالت، بشقه برمملکتده اولسه، اهالینك عصیانه سبب اولوردی. شمدی‌یه قدر بویله برعصیان وقوعه کلمه‌سی مسلمانلرك صبر وتحمل فوق‌العاده‌لرینه، خلیفه حقنده‌کی حرمت عمیقه‌لرینه واختلاف عرق ومنافرت مذهبیه‌دن طولایی صنوف اهالی‌یی متحداً حکومت علیهنه سوق ایتمکده‌کی مشکلاته عطف اولنه‌بیلیر. فقط بعض علائم‌دن احوالك بوصورتله پك چوق زمان دوام ایده‌میه‌جکی آکلاشیلیور...

«آناطولیده تصور ایدیلن اصلاحاتك هیچ بری خلوص نیتله موقع اجرایه قونمامشدر... برلین معاهده‌نامه‌سنك ۲۳ نجی ماده‌سی موجبنجه

[۱] هانری لایاردك ٤ مایس ۱۸۸۰ تاریخیله لورد (غرانویل) ه کوندردیکی تحریرات.

ولایتلرده متشکل قومیسیونلر طرفندن تنظیم وروم ایلی اوروپا قومیسیونجه تصدیق قلندقدن صکره اوروپای عثمانی ولایتنده موقع تطبیقه وضعی لازم کلن قوانین ونظامات اساسیه‌دن هیچ بری قبول وتطبیق ایدلمه‌مشدر ... دولت عثمانیه‌نك معروض بولندیغی تهلکه‌یی ذات شاهانه ایله وکلاسنه آکلاتمق ایچون دیپلوماسینك کافهٔ وسائطنه ، حتی تهدیداته بیله مراجعت ایتدم ... ومحاربه‌نك ختامندن صکره کسب اهمیت ایدن فرقهٔ متعصبینك پادشاهه حلول ایدرك اوروپا قوانین ونظاماتنك ترکیاده تطبیقی ایچون اسلافی طرفندن یاپیلان تجربه‌لردن بر فائده حاصل اولمدیغنی ، بعدما اوروپایی ایشه قاریشدیرمه‌دن حکومتی اداره ایتمك ، ترکلره ومسلمانلره مخصوص اصول وقوانین دائره‌سنده مملکتی اصلاح ایتمك لازم کلدیکنی بیان ایتدیکنه قانع اولدم .

«مع مافیه دولتی بر اضمحلال سریعدن قورتاره‌جق یکانه تدبیرك اقتدارسز هیئت وکلانك همان عزلندن ، پادشاهه بر تأثیر منحوس اجرا ایدن کیمسه‌لرك سرایدن اوزاقلشدیرلملرندن ، پادشاهك حکومت مستبده‌سنی حقیقی بر قونترول آلتنه آلمقدن ، مسئولیت وکلا قاعده‌سنك تأسیسندن ، والیلرك توسیع صلاحیتندن ، مجلس مبعوثان واعیانك یا قانون اساسیده کوستردیکی طرزده اجتماعندن ویا درسعادتده اعضاسی اهالی طرفندن منتخب بشقه بر مجلس طوپلانمسندن ، ولایاتده دخی مجالس منتخبه‌نك ایفای وظیفه ایتمسندن عبارت اولدیغنه دائر بر قناعت عمومیه موجوددر . . .

«باب عالی طرفندن کندیلرینه ١٨٧٨ قانون اساسیسی تبلیغ ایدیلن دولتلر مجلس مبعوثانك عقد اجتماعه دعوت اولنمسنی طلب ایتمکه صلاحیتداردرلر . اکر انکلتره حکومتی یا منفرداً یاخود دیکر دولتلرله مشترکاً بویله بر طلبده بولنورسه ، امینم که ، اك ذکی ، اك منور ، اك زیاده سربستی طرفداری اولان بر قسم خلق کندیسنه متشکر اولور ... ومملکتی بر سقوط عمیق وسریعدن قورتارمغه یکانه چاره اولان اصلاحات اوروپالیلرك نظارتی آلتنده تطبیق ایدیلیر . »

(لوندره) هیئت وکلای جدیده‌سی ، بو صورتله ، افکار عمومیه‌یه اجرای تأثیر ایتمك و (برلین) معاهده‌نامه‌سی احکامنك تمامئ اجراسی حقنده‌کی تحریرات عمومیه‌سنك سبب اولدیغی ترددلری ازاله ایتمك ایستیوردی . بوکا

موفق اولمسه بیله باب عالیدن آناطولی ولایاتنك تنسیق ادارەسنه دائر بر پروژه استحصالنه موفق اولدی، سفارتخانەلرك ۱۲ حزیران ۱۸۸۰ تاریخلی نوطەلرنده طلب ایدیلن شیءده بو ایدی .

دیار بکر والیلکنده بولنمش اولان واخیراً خارجیه نظارتنه تعیین ایدیلن عابدین پاشانك ویردیکی مه مواندومه نظراً ، کردستان ایله جوارنده اهالینك اخلاق وطبایعنه اك موافق اصلاحاتك موقع تطبیقه وضعی ایچون اول باول ناحیه تشکیلاتنك اجراسی ، جزا محکمەلری احداثی لازم کلدیکی تدقیقات واقعەدن آکلاشیلمشدی . ناحیه مجلسلری اعضاسی اهالی طرفندن انتخاب ایدیلەجك وحکومت ناحیه مدیرلرینی بونلر میانندن تعیین ایدەجکدی . هم قوهٔ اجرائیه مأموری ، هم ده منافع محلیهٔ بلدیەنك وکیل ومدافعی صفتیله حرکت ایدەجك اولان بو مدیرلر قضا قائممقاملرینه تابع اولەجقلردی . اکثریت اهالی هانکی مذهبدن ایسه ناحیه مدیرلری او مذهبدن اولەجق ، یالکز رفاقتلرینه اقلیت اهالینك مذهبنده بر معاون ویریلەجکدی . اهالی طرفندن منتخب ٤ الی ٦ اعضالی بر ناحیه مجلسی صورت دائمەده اجتماع ایدەجکدی . بلا تفریق مذهب بالجمله اهالی ژاندارمه سلکنه قبول ایدیلەجك وژاندارمەلر ناحیه مدیرلرینك امری آلتنده بولنەجقدی . جزا محکمەلری صره ایله قضادن قضایه نقل ایدیلەرك جزا دعوالرینی رؤیت ایلیەجکدی . هر ولایت حاصلاتنك عشری امور معارف ونافعەیه تخصیص قلنەجقدی . والیلرك صلاحیتلری توسیع ودوام مأموریتلری تأمین اولنەجقدی .

بو تشکیلات ، باب عالینك ولایات سائره حقندەکی تشکیلاتندن پك آز فرقلی ایدی ؛ حتی ۱۸۷۸ سنەسی مذاکراتنده قبول ایدیلن بعض تدابیر بو دفعه طی واخراج ایدلمشدی .

باب عالی ، روسیه حکومتنك بر آرالق دول معظمەنك نظر دقتنی جلب ایلدیکی ولایاتك اوزاقلغندن طولایی بو مسئله ایله آنجق ضعیف بر حس انسانیته تبعاً اشتغال ایتدیکندن جسارت آلەرق ایستدیکی کبی حرکته باشلامشدی .

مع مافیه سفارتخانەلر عابدین پاشا طرفندن تکلیف ایدیلن نظامنامەنك ارمنی ملتی ایچون بر خدعه دکل ، عادتا بر طوزاق اولدیغنی بیلدیرمکده قصور

ایتمدیلر . دیکر طرفدن (انکلتره) حکومتی بو تبلیغات شدیده‌یه باب عالینك کوزنی آچه‌جق ماهیتده بعض بیانات علاوه ایتدی . موسیو (غلادستون) پارلمنتوده شو نطقی ایراد ایلدی : « دولتلر وقتیله شویله دیمشلردی : ترکیایه اصلاحات اجراسنی توصیه ایده‌جکز ، فقط بو اصلاحات دولت عثمانیه‌نك تمامیٔ ملکیتنی اصلا خللدار ایتمیه‌جك . بوندن نه نتیجه حاصل اولدی ؟ شو : دولت عثمانیه ، یکرمی سنه صلح وآسایش ایچنده یشامقله برابر دولتلرك آرزو ایتدکاری ترقیاتك هیچ برینی حصوله کتیره‌مدی واوروپایه تبدیل مسلك ایتمك لازم کلدیکنی آکلاتمغه موفق اولدی . . . دولت عثمانیه‌نك محو واضمحلالندن تولد ایده‌بیله‌جك احوال وخیمه‌یه مانع اولمغی نه قدر آرزو ایدرسه‌ك ایده‌لم ، ترکیانك تبعه‌سنه قارشی ایفاسنه مجبور اولدیغی وظائفك حسن اجراسی هیچ بر زمان ایکنجی درجه برمسئله دکلدر ، بلکه اصل مسئله بودر ، بتون مساعیمز بو نقطه‌یه معطوفدر . دولت عثمانیه وظیفه‌سنی ایفا ایتمدیکی تقدیرده تمامیٔ ملکیت واستقلالنی یالکز کندی وسائطی ایله محافظه ومدافعه‌یه مجبور اوله‌جقدر » [*] .

شبهه‌سزکه ، موسیو (غلادستون) ك اصلاحات عثمانیه‌نك منشأ واهمیتی حقنده‌کی فکری وقایع تاریخیه‌یه موافق دکلدی ؛ باب‌عالی‌یی حمایه ایدن‌دولتلره عطف واسناد ایلدیکی لسان ایسه دولی معظمه‌نك دکل ، یالکز (انکلتره) نك هم‌ده تنظیماتك یالکز بعض دوره‌لرنده‌کی آمالنه ترجمان اوله‌بیلیردی . فقط دیپلوماسی عالمی بالطبع (انکلتره) باش وکیلنك آنجق صوك سوزلرینی نظر دقته آلمشدی . بو سوزلر ایسه انکلیزلرك شرق سیاستلرنجه مهم برتبدل وقوعه کلدیکنی کوستریبوردی. لورد (چاتام) ك : «اك عادی بر ترك کوینك پادشاهك اداره‌سنده قالمسنده‌کی اهمیت مخصوصه‌یی تصدیق ایتمین کیمسه‌لرله مباحثه‌یه بیله کیریشمك ایستمم . » دیدیکی کونلر آرتق کچمشدی .

[*] عوام قاره‌سنك ۲۲ تموز ۱۸۸۰ تاریخنده‌کی اجتماعنده ایراد اولنان نطقدن .

یکرمی اوچنجی باب

اصلاحات عدلیه . — تنظیم قوانین

حکومت عثمانیه‌یی بر چوق حقارتلره معروض براقان بو مذاکرات سیاسیه اثناسنده باب عالی ، ادارۀ داخلیه‌یه متعلق بر چوق نظامات پروژه‌لرینی اکمال ایدییوردی. قوانین اجنبیه‌دن عینیله نقل واقتباس ایدیلن وانکلیز دیپلوماتلرنجه بحق « تشکیلات قرطاسیه » نامیله یاد اولنان بر چوق نظامات آره‌سنده تمیز ایدن بو پروژه‌لرك قیمت حقیقیه‌لری هنوز لایقیله آکلاشیله‌مامش ایسه‌ده قانون شکلنی اخذ ایتدکاری ایچون تنظیمات جمله‌سندن عد ایدیله‌بیلیر .

شورای دولت ایله دیوان احکام عدلیه‌نك تشکیلنه متعلق اولان ۱۸۶۸ تاریخلی خط همایون تفریق قوا قاعدۀ اساسیه‌سنك تطبیقنه الك پارلاق بر برهان اولمق اوزره کوستریلیوردی . قاعدۀ مذکوره ۱۸٦٤ تاریخلی ولایات قانوننده دخی نظری اوله‌رق وضع وقبول اولنمشدی [۱] . خط همایونك نشرندن بر قاچ آی صکره ، سلطان عبدالعزیز باب عالیده ایراد ایلدیکی بر نطقده ، کندی دور سلطنتنده تطبیقی امر ایدیلن الك مهم اصلاحاتك ، ادارۀ ملکیه وعدلیه‌نك استقلالی قاعده‌سنك صورت قطعیه‌ده موقع اجرایه قوندیغنی بیان ایتمشدی .

پادشاه بو سوزنده آلدانیور ، وکلاسی‌ده بو خطایه اشتراك ایدییوردی [۲]. والیلرك وسائر مأمورین اداره‌نك ولایات محکمه‌لرینه ایستدکاری حکمی ویردیرمکده دوام ایتدکلرینه اهالی قدر وکلا عثمانیه‌نك دخی واقف اولمدقلرینه هیچ بر صورتله اینانیله‌ماز . فقط اصل شایان حیرت اولان نقطه شو درکه :

---

[۱] ۱۷۲ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

[۲] صاوا پاشانك ۱۸۸۰ سنه‌سی اوائلنده سفارات اجنبیه‌یه تبلیغ ایتدیکی تحریرات عمومیه .

باب عالی ، قوهٔ اجرائیه مأمورلرینك بعض وظائف وصلاحیتلرینی نظر دقتدن اوزاق طوته‌رق بو مأمورلره طوغریدن طوغری‌یه امور عدلیه‌یه مداخله‌یی امر ایدییوردی .

درسعادتده ، عثمانلیلر آره‌سنده‌کی دعاوینك حکملرینی موقع اجرایه قویمق وظیفه‌سی « اجرا جمعیتی » دنیلن بر نوع اداره مجلسنه عائددی ؛ تبعهٔ عثمانیه ایله تبعهٔ اجنبیه آره‌سنده‌کی دعاویده عثمانلیلر علیهنه صادر اولان حکملرك اجراسی وظیفه‌سی ایسه خارجیه نظارتی امور حقوقیه قلمنه ویرلمشدی. ولایاتده والیلر ، متصرفلر ، قائممقاملر کما فی السابق مدعی عمومی‌یه عائد برچوق وظائف ایله مکلف اولدقدن بشقه درجات محاکمك هانکیسندن صادر اولورسه اولسون بالجمله محکمه قرارلرینی اجرایه مأمور ایدیلر. دهاسی وار : اقامهٔ دعوی ، آنجق بو اداره مأمورلرینك استدعا نامه‌لری محکمه‌یه حواله ایتملریله ممکن اوله‌بیلیوردی . برلوا متصرفنك ، برقضا قائممقامنك کیف و آرزوسی ، درجات محاکمه‌ده بر دعوایی حکمدن اسقاط ایچون کافی ایدی .

سفارتخانه‌لر محکمه حکملرینك اجراسی حقنده قطعی برنظامنامه اولمامسندن برچوق دفعه شکایت ایتمشلردی . اموال منقوله‌نك حجزی همان امکان خارجنده ایدی ؛ اموال غیر منقوله‌نك فروختنده‌کی مشکلات کاتبلرك اودرجه مستبدانه معاملاتنه میدان ویرییوردی‌که بعض نفوذلی مدیونلر حقنده الك بسیط معاملهٔ اجرائیه‌یی تطبیق ایده‌بیلمك ایچون اکثریا خارجیه ناظرینك ویا صدر اعظمك طوغریدن طوغری‌یه مداخله‌سی لازم کلیردی .

بوقدر عیان وظاهر وقایع میدانده ایکن ۱۸۶۸ قانونتی وضع ایدنلرك نه‌دن طولایی اجرا معامله‌سنی قوهٔ عدلیه‌دن آییروب مأمورین اداره‌یه ویردکلرینه حیرت ایدیلیر ؛ بونك سببی اولسه اولسه بوواضع قانونلرك حق قضا ایله برلکده قوهٔ عدلیه‌یی تشکیل ایدن امر واجرا معامله‌لرینك [۱] بسبتون آیری شیلر اولدیغنی ظن ایتملریدر .

اسلافندن دها منورالفکر اولان سعید پاشا ، عدلیه نظارتنده بولندیغی زمان ، یعنی ۱۸۸۰ سنه‌سی اوائلنده ، اساسی بوزوق اولان بو اصولی تصحیحه

[۱] « هانریون دوپانسه‌ی Henrion de Pansey » ك تعریفی.

تشبث ایتدی. مشار الیهك تکلیفی اوزرینه حکومت هرپرده مدعی عمومیلکلری، مباشه ومقاولات محررلکلرینی تأسیس ایلدی [١]. بوصورتله، قوهٔ اجرائیه وعدلیه‌یی بربرینه ربط ایدن صوك باغلر دخی چوزولمش اولیووردی. عین زمانده مستنطقلرك صلاحیتلری دخی خیلی توسیع ایدلدی. اوزمانه قدر رؤسای محاکمك ادارەلری آلتنده اهمیتسز بر مأمور اولان مستنطقلر برصنف مخصوص تشکیل ایتدیلر. وقتیله برکون کلوب محکمه اعضاسی اولەبیلمك حقندن محروم ایکن بوحق ترقی کندیلرینه تأمین اولندی.

فقط بتون مراکز عدلیه‌یه لزومی اولان مدعیٔ عمومیلك، ضبط کاتبلکی، مقاولات محررلکی کبی مأموریتلره ارباب اختصاص واقتداری نرەده بوملی؟ حکام عدلیه‌یی مأمورین ادارەنك حکم ونفوذندن تمامیله قورتاران بوتجدد، حد ذاتنده غایت منطقی اولمقله برابر عجبا نابهنگام بر اجراآت دکلیدی؟ سعیدپاشا، بواعتراضه شو یولدەجواب ویرییوردی: «هر مملکتده تأسیسات جدیده بالضروره کنج و تجربەسی آز مأمورلره تودیع اولنمش و آنجق مرور زمان ایله آثارتکمل کورلمشدر. یونانستانه، رومانیایه، صربستانه، سیسام جزیرهٔ صغیرەسنه و حتی فلاکت اخیرەمز اوزرینه بردن بره کندی کندیلرینی ادارەیه دعوت اولنان ولایات عثمانیه‌یه باقیکز! عجبا بو مملکتلر اهالیسی، ممالك عثمانیه‌مزدن آیرلمازدن اول، بزم شمدیکی اهالیمزدن دها معلوماتلی، دها منورالفکرمی ایدیلر؟ حال بوکه بزم شمدی تطبیقنه لزوم کوردیکمز تبدلاتی همان قبول ایدرك توزیع عدالت مسئلهٔ مهمەسنی حل ایتمدیلرمی؟» [٢]

دولت عثمانیه‌نك نمونه اولەرق ذکر ایدیلن حکومات عیسویهٔ شرقیه ایله مقایسەسی نه درجه‌یه قدر طوغری اولورسه اولسون وکلای عثمانیه‌دن برینك حکومت اسلامیه‌یه تابع اولان وهنوز کندی کندیلرینی ادارەیه مقتدر عد ایدلمین اقوامك زیر ادارهٔ عثمانیه‌دن چیقملرینی (اوروپا)نك بعض قورقاق سیاسیونی نظرنده حقلی کوسترمسی شایان حیرتدی. اکر (روسیه) حکومتی، مختاریت

---

[١] بوتشکیلات، ١٨٧٥ سنەسندن بری مصرده موجود ایدی.

[٢] صاوا پاشانك ١٨٨٠ سنەسی اوائلنده سفارات اجنبیه‌یه تبلیغ ایتدیکی تحریرات عمومیه.

اداره مسلکنه طرفدار بر واسطه‌یه مالك اولمسه‌یدی واضع قانون عثمانینك اقراراندن دها پارلاق بردلیل کوستره‌مزدی !

بونکله برابر ، سعید پاشا ـ تبعهٔ سابقهٔ عثمانیه‌نك کندیسنه امنیت بخش برمثال تشکیل ایتملرینه رغماً ـ مختلف عنوانلرله طشره محاکمنه الحاق ایدیلن یکی مأمورلری ومحاکم مذکوره رؤسا واعضاسنی دها بر مدت تحت نظارتده بولندیرمق لزومنی حس ایتدی . بومقصد ایله هرولایتده والیلره تابع اولمامق شرطیله عدلیه مدیرتی وظیفه‌سنی ایفا ایتمك اوزره عدلیه مفتشلری تعیین ایلدی. سعید پاشانك، حد ذاتنده پك معقول اولان بواحتیاطکارلغی معترضلری اسکات ایده‌مدی . هر طرفدن : « مفتشلری‌ده تفتیش ایتدیرملیدر . » دنیلیوردی [١] .

سعید پاشا ، محاکم نظامیه قانون عتیقنك بر چوق نقطه‌لرینی تبدیل ایدرك تشکیلات عدلیه نواقصنی اکماله چالیشمقله برابر اصول محاکمات جزائیه ایله ـ اصول محاکمات تجاریه قانون حاضرینك نقصانلرینی ازاله‌یه خادم اوله‌جق ـ اصول محاکمات حقوقیه قانونلرینی تنظیمه مسارعت ایتمشدی . بوایکی قانون مشارالیهك زمان صدارتنده نشر ایدلدی .

فرانسز قانوندن پك جزئی فرقلرله اقتباس ایدلمش اولان اصول محاکمات جزائیه قانونی بالکز برنقطهٔ مهمه‌ده ، بالطبع شایان قبول کوریله‌مین « ژوری » اصولنده، اصلندن آیریلیوردی. درجات ثلثه‌ده تطبیق اولنه‌جق اصول محاکمات جزائیه‌یی تعیین ایده‌رك عادات قدیمه‌نك محصولی اولان قواعد مضره‌یی میداندن قالدیرییوردی .

سفارات اجنبیه، پك چوق زماندن بری آرزو وانتظار ایدیلن بواصلاحاتی حسن تلقی ایتدیلر ، مع مافیه اصول محاکمات قانونلرینك بعض تعدیلاته محتاج اولدیغنی بیان ایلدیلر [٢] . مثلا ، یکی قانون احکامنجه ، مدعئ عمومیلر تبعهٔ

---

[١] سعید پاشا اصلاحاتك صورت تطبیقی ایچون ١٨٨١ سنه‌سنده انتشار ایدن ٨ نومرولی ماوی کتابك ترکیا قسمنه مراجعت .

[٢] سعید پاشانك زمان نظارتنده تنظیم ایدیلن قوانین مختلفه‌یی تدقیق ایچون سفارات اجنبیه طرفندن بر انجمن مخصوص تشکیل اولنمشدر . بو انجمنده فرانسز مرخصی اولان موسیو (روغون) ك اوچ قطعه راپوری معلومات مفیده‌یی حاویدر .

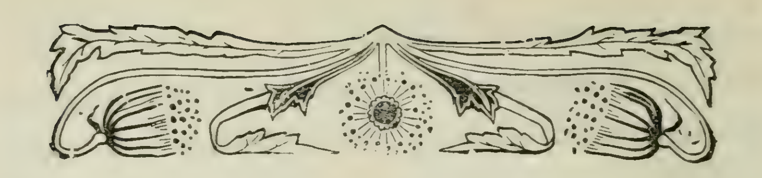
اجنبیه‌دن برینی برجرم ایقاع ایدیلن خانه‌دن ویا محله‌دن چیقمقدن منع ، مخالفت وقوعنده توقیف وحبس ایتمکه ، حتی غیاباً حبسه ویا جزای نقدی‌یه محکوم ایتمکه وبوبابده قونسلوسخانه ترجمانلرینك حضورینی نظر اعتباره آلمامغه مأذون ایدیلر. ینه بوقانون موجبنجه ، مظنون‌علیه اولان اجانبه مستنطق قرارنامه‌سنه اعتراض ایچون اوچ کون یرینه یکرمی درت ساعت مهل ویریلیوردی . سفارتخانه‌لر بواحکامی قاپیتولاسیونلر احکامنه مغایر کوردیلر .

عدلیه ناظری بوبابده‌کی خطالری تصدیقده تردد ایتمدی ومأمورین عدلیه‌یه سالف‌البیان احوالده ، حقوق عهدیه وجهله حرکت ایتملرینی امر ایلدی .

اصول محاکمات حقوقیه قانوننه کلنجه ؛ سفارتخانه‌لر بو قانونك اصول محاکمات تجاریه‌یی کاملاً احتوا ایده‌جك وبو صورتله بلا تفریق کافهٔ محاکمده مابه‌التطبیق اوله‌بیله‌جك اصول محاکمات قواعدینك جمله‌سنی حاوی بر قانونامه وجوده کتیریله‌جك صورتده اصلاح وتوسیع اولنمسنی توصیه ایتدیلر . بونك ایچون‌ده تجارت محکمه‌لرینه مخصوص بعض موادی ذیل صورتیله علاوه ایتمك کافی ایدی .

قوانین مذکوره ، تطبیقنه مأمور اولان کیمسه‌لرك کفایتسزلکندن طولایی ، مطلوب اولان ثمره‌یی تماماً حاصل ایتمه‌مکله برابر هر حالده اصحاب دعاوی‌یه تعامل قدیمه نسبتله بر چوق تأمینات بخش ایتمکده و مرور زمانله تکمل ایده‌جکی شبهه‌سز بولنمقده اولدیغندن حکومت عثمانیه‌نك بونلری تبعهٔ اجنبیه‌یه دخی تشمیل ایتمك ایسته‌مسی‌بك طبیعی ایدی . فی‌الحقیقه سعیدپاشا ، دعاوئ حقوقیه‌وتجاریه‌ده ویریلن حکملرك اجراسی مسئله‌سنده‌یرلیلر کبی اجنبیلرك‌دخی احکام جدیدهٔ قانونیه‌یه تابع اولملری لازم‌کله‌جکنی صورت رسمیه‌ده بیان ایتدی . شوسطرلری یازدیغم صرده‌ده بومسئله هنوزمنازع فیهدر . قاعدهٔ حقانیته موافق اولان بویله برطلبك رد اولنمیه‌جغنی ظن ایدیلیر . فی‌الحقیقه ، تبعهٔ اجنبیه‌نك کندی لهلرنده نتیجه‌لنن دعوالرده احکام جدیدهٔ قانونیه‌دن‌مستفیداولدقلری حالده علیهلرینه ویریلن حکملرده بوقانون احکامنك تطبیق اولنه‌مامسی مغایر عدالت بر معامله اولمازمی ؟ [*] .

[*] انکلتره ، اوستریا ـ مجارستان، حکومات مجتمعه‌بوکبی احوالده مأمورین‌عثمانیه‌نك مداخله‌سنی اخیراً قبول ایتمشلردر .

یكرمی دردنجی باب

اسلاولر ایله روملر آره‌سنده ضدیت . — آرناوودلقده اصلاحات

(برلین) قونغره‌سنده موضوع بحث اولان بلغار مسئله‌سی - برطرفدن بالقانلرك شمال جهتنده حكومت عثمانیه‌یه ویركو ویرر بر پرنسلك ، دیكر طرفدن شرقی روم ایلی دنیلن جنوب ولایتده برادارهٔ مختاره تأسیسندن بشقه برمقصد نظراعتباره آلنمدیغی تقدیرده - حل ایدلمش دیمكدی . بونكله برابر - یوقاریده كورلدیكی اوزره - بلغارستان پرنسلكی وشرق روم ایلی ولایتك تشكلی آوروپای عثمانیده سائر عناصر خرستیانیه‌دن مهم برموقع طوتمش اولان اسلاو عرقنك آمال وتمنیاتنی تماماً وجوده كتیرمكدن اوزاقدی . ادارهٔ مختاره‌یه نائل اولان بلغارلر همجنسلرینك ایكی‌یه تفریق ایدلمسندن طولایی ممنون اولمدقلری كبی آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سنك ادارهٔ عثمانیه‌دن قورتاردیغی روم ایلی ولایتنده‌كی بلغارلرده ینه طوغریدن طوغری‌یه حكومت عثمانیه تابعیتنده قالدقلرندن ناشی خوشنود دكل ایدیلر .

فی‌الحقیقه ، شرق روم ایلی ایله بلغارستان پرنسلكی حدودی خارجنده (ماكدونیا) قطعه‌سی وارایدی ، كه بر آرهلق بیوك بلغارستانه داخل اولمشدی ؛ شمدی‌ده - كویا (برلین) قونغره‌سی پروغرامندن بیوك بلغارستان پروژه‌سی سیلنمه‌مش كبی - دیكر همجنسلرینه التحاق ایتمك ایستیوردی . (فیلیپ) و (اسكندر كبیر) ك قراللغندن متشكل اولان ماكدونیاده تقریباً ۳۰۰,۰۰۰ ترك ، ۶۰,۰۰۰ روم و ۱۰,۰۰۰ اولاحه قارشی ۶۰۰,۰۰۰ بلغاربولنمقده ایدی . بوقطعه‌نك بلغار عنصری ، بلغارستانه التحاق املی ساحهٔ حصوله چیقنجه‌یه‌قدر ، برولایت ممتازه ، یعنی ایكنجی برشرقی روم ایلی تشكیلنی طلب ایدییوردی .

دیکر طرفدن، روملر جنوب بلغارلرینك آمال ومدعیات استیلاجویانه‌لرینه شدتله اعتراض و« یونان عرقنك مدنیت اساسنی وضع ایتمك کبی برموقع مستثنا قزاندیغی » بو مملکتـده بلغارلرك هکه‌مونیا ، تفوق ادعاسـنده بولنمغه حقلری اوله‌میه‌جغنی بیان ایدییورلردی.درسعادتده « سیللوغ » دنیلن روم جمعیتلری [*] دییورلردی‌که : « بلغارلرك ماکدونیاده اثر حیات کوسترمکه باشلاملری آنجق اوتوز سنه‌لك برشیدر . بلغارلر بکارك واصحاب املاکدن روملرك خدمتلرنده عادی عمله کبی چالیشـمق اوزره کلمش مهاجرلردن ، کوچبه حالنـده یشـایان ایشجیلردن عبارتدر . چینلیلر (قالیفورنیا) یی ، (فلامان) لر شمالی فرانسه‌یی کندی‌مملکتلری عدایده‌میه‌جکاری کبی بلغارلردخی‌اقامت ایتدکاری طوپراغك صاحب مشروعی اولدقلرینی ادعا ایده‌مزلر .»

ایکی عنصرك مدعیات متقابله‌سی ـ (برلین) قونغره‌سنك مقررات قطعیه‌سی قارشیسنده نه‌قدر نظری وبی اسـاس عد ایدیلیرسه ایدلسـون ـ (اوروپا) نك دائما رقابت عرقیه‌یی وسیله اتخاذ ایده‌رك باب عالی‌یی آمالنه منقاد ایلدیکی نظر دقته آلندیغی تقدیرده جدیتدن ، قیمت عملیه‌دن عاری‌عدایدیله‌مزدی .

شرقده روم عنصریله اسلاو عنصرینك رقابت وضدیتی یکی برشی ایدی . اون سـکزنجی عصر اواخرنده بویله براختلاف یوقدی . او زمان فنـارلیلر درسعادتده قوتلی برفرقه تشکیل ، (افلاق) و (بغدان) ی اداره ایدییورلر ایدی ؛ بالقان (نه‌پارخیا) لرینك اکثری یونانلره عائددی ؛ بلغار وصرب اهالی عثمانلیلرك تحکملرینـه صـبورانه تحمل ایتمکـده ایدیلر . اسلاولر ، همان همان روملردن تفریق ایدلمیورلردی؛ حتی بالآخره بعض یونان محبلرینك قوللانمقده تعند ایتدکاری « روم اسلاولر» نامی بیله کندیلرینه ویرلمیوردی. کرك‌اسلاولر، کرك روملرعینی حکومت مستبده‌یه‌تابع خرستیانلردن بشقه برشی عدایدلمیور؛ همان‌جمله‌سی عینی‌مذهبده اولوب حکومت عثمانیه نزدنده درسعادت‌پطریقخانه‌سی

[*] ۱۸٦۹ سنه‌سنده ترکیاده شرق اسلاولغی علیهنده تشبثاتده بولنمق ایچون برروم جمعیتی تشکل ایتدی . بوجمیته ، بدایةً ، (نه‌تریا) نامی ویریله‌جکدی ؛ فقط بالآخره بو نامك یونان عصیانی خاطره کتیرمسندن تولد ایده‌جك‌محاذیر نظر دقته آلندی ؛ «سیللوغ» یعنی « جمعیت ادبیه » عنوانی ترجیح ایدلدی .

کندیلرینه وکالت ایدییوردی . مذهب فکری اودرجه تحکم ایدییوردی، که سوریه‌ده‌کی عرب اورتودوقسلره بیله روم نامی ویریلیوردی .

اوزماندن بری هرشی دکیشمشدی . فی‌الحقیقه ، (موره)ایله بو قطعه‌نك حوالئ شمالیه‌سنده برحکومت مستقله تشکل ایتدی . و (ایبونیه‌ن) آطه‌لری ـ جزائر سبعهٔ یونانیه ـ بوحکومته الحاق ایدلدی . فقط طونه ولایاتنده فنارلیلرك حکم ونفوذی زائل اولدی ؛ عثمانلی اسلاولرینك بر قسمی رومانیالی اولدیلر ؛ برقسمی مختاریت اداره استحصال ایتدیلر ؛ جمله‌سی آزچوق قوتلرینی حس ایدرك موقع تجربه‌یه قویدیلر ، جمله‌سی استحصال حقوقه عزم ایلدیلر . خلاصه ، بلغارستانده‌کی متروپولیدلکلری الده ایتمش اولان روم کلیساسی همان هرطرفده بومقاملری ترکه مجبور اولدی وبوندن صکره ۱۸۲۲ سنه‌سنده (تره‌زن Trézènes) مجلس عمومیسنك بیاننامه‌سنده کوریلن شو : « حضرت مسیحه ایمان ایدن بتون ممالك عثمانیه اهالیسی روم ملت جدیده‌سنده داخلدر » سوزلرینك حکمی قالمدی .

بو کون اسلاو عنصری روم عنصرینه غلبه ایتمش و ـ هیچ اولمازسه (روسیه) نك نظرنده ـ روسیه(چار) لرینك عثمانلی خرستیانلرینی قورتارمق ایچون پك چوق زمان معاونتلرینی طلب ایتدکلری روملر ، آرتق بو املدن وازکچمك مجبوریتنده قالمشلردر .

ایضاحه حاجت یوقدر،که (تمیستوقل) ك ، (آریستید) ك اخلافی بویله برسقوط آمالی اصلا قبول ایتمیورلر . بونی آکلامق ایچون (سیللوغ) لرك ۲۵ مارت ۱۸۷۸ تاریخنده نشر اولنان بیاننامه‌سنی ـ که بر فقره‌سنی یوقاریده یازمشدم ـ اوقومق کافیدر .

عصیانلرك ، محاربه‌لرك آلت اوست ایتدیکی بوقاریشیق محیط ایچنده دوچار هیجان اولان، بربرلرینه قارشی موقعلرینی مدافعه‌یه چالیشان اقوام یالکز بلغارلر ایله روملر دکلدی . اوچنجی برعنصر دخی میدان مبارزه‌یه آتیلمق ، بالقان اقوامنك (برلین) معاهده‌نامه‌سی علیهنده‌کی حرکت متحدانه‌لرینه اشتراك ایتمك اوزره ایدی . بوعنصرده آرناوودلر ایدی [*] .

[*] تسالیا وئه‌پیر قطعه‌لرینك طاغلق محللرنده یشایان کوچك برلاتین عنصری اولان (قوچو اولاح)لر دخی مملکتلرینك یونانستانه‌الحاق علیهنده پروتستو ایتمشلردر . بونلره

یونانستان ، قره‌طاغ وصربستان حکومتلرینك حدود جدیده‌سنی تعیین ایچون جریان ایدن مذاکرات مختلفه‌یی بوراده اجمال ایده‌جك دکلم . ذاتاً (دولچینو) ، (پروزه) حادثه‌لری ، درسعادت وبرلین توسطلری هنوز پك یکی وقعه‌لر اولدیغی ایچون بالطبع خاطرلرده‌در .

فقط تاریخ عثمانینك پیش نظر تدقیقمزده بولنان بوقاریشیق دوره‌سنده طور وحرکتلریله پك چوق زمان (اوروپا)یی اندیشه ایچنده براقان (ایللیرییه‌ن) قوم صغیرندن بحث ایدلمز ایسه تاریخ تنظیمات نقصان براقلمش اولور . جریان طبیعیٔ وقایع ، برقاچ صحیفه‌یی بوقومه تخصیص ایتمکه بنی مجبور ایتدی .

تنظیماتك غایهٔ سیاسیه‌سی وبو بابده اقتحامی لازم کلان برچوق مشکلات تدقیق ایدلدیکی زمان ایلك اوکجه نظر دقته چارپان شی ، هنوز باربار برمحیط ایچنده اختلاف عرق ومذهبك تولید ایلدیکی بحد وحساب منازعاتدر .

تکرار ایده‌لم ، بومختلف عرقلر عثمانلیلرك فتوحاتی اوزرینه بربرلرینه قاریشمامشلردر ؛ بالعکس قسم اعظمی اصولاً ، نظاماً حال افتراقده قالمش ؛ آزچوق مختار بر حکومت محلیه سایه‌سنده کندی طبیعتلرینی ، اخلاقلرینی ، لسانلرینی عادات وعنعنات تاریخیه‌لرینی محافظه ایتمشدر .

اختلاف عرقدن ماعدا اختلاف مذهب دخی تبعهٔ عثمانیه‌یی تقسیمه آز مدار اولمامش ؛ آره‌لرنده اوقدر درین ضدیتلر وجوده کتیرمشدرکه شدت وتضییقه مهیا بر حکومت موجود اولمامش اولسیدی محاربات داخلیه‌نك اصلا اکسیك اولمیه‌جغی شبهه‌سز ایدی .

یکرمی سکز ملیونی متجاوز نفوسدن مرکب اولان بوهیئت اجتماعیه ـ بربرندن آیری واکثریا یکدیکرینه خصم عناصر مختلفه‌سی نقطهٔ نظرندن ـ تدقیق اولنورسه حکومت عثمانیه کبی برادارهٔ شدیده ومستبده‌نك برنده نه‌قدر ماهر ، نه‌قدر عزمکار برحکومت اولسه ینه دواملی بروحدت سیاسیه ، یعنی تعبیر مخصوص وجهله « صورت منتظمه‌ده تشکل ایتمش بر آرزوی عمومیٔ مشترك ایله اداره

پك اسکی برزماندن بری « روم » دینیلیردی ؛ کندیلری یونان استقلالی محاربه‌سنه اشتراك ایلشلردی . باب عالینك آرناوودلر کبی (قوچو اولاح) لرده مخالفته تشویق ایتدیکی ظن اولنیور .

اولنان بر هیئت دائمه » [١] وجوده کتیرمکه موفق اولەجغی شبهەلی کوریلور .

آرناوودلر ، اوروپای عثمانی ولایاتندەانقسام داخلی‌یه ، مقاومت منفردانه‌یه شایان دقت بر مثال تشکیل ایدرلر . فکر اصلاحاته ، کلخانه خط همایونی و ١٨٥٦ اصلاحات فرماننك وعد ایلدیکی تأسیسات ونظامات مساواتپرورانه‌یه ـ دره بکلك اصولنه آلیشان بوشناقلر کبی ـ مقاومت کوسترمکدن خالی قالمامشلردی.

منشألری ظلمت ازمنهٔ قدیمه‌ده غائب اولان بو غریب قومك ـ که هنوز تاریخی تحریر واکمال ایدلمه‌مشدر ـ اتنوغرافیا نقطهٔ نظرندن آیری بر کومه تشکیل ایده‌جك اوصاف عمومیه‌یه مالك اولدیغی شبهه‌سزدر ؛ فقط حقیقی بر وحدت ملیه وجوده کتیره‌مدیکی‌ده انکار اولنه‌ماز . مع مافیه آرناوودلرده قومشولری اولان روملر ، صربلر ، حتی بلغارلر درجه‌سنده متجانسدرلر .

(اسکیپه‌تار Skypétar) عنوان عرقیسی ایله [٢] یاد اولنان آدریاتیق دکزینك قسم شرقیسی اهالیسی ـ که نفوسلری ١,٦٠٠,٠٠٠ قدر تخمین ایدیلیور ـ بوکون (اسقومبی) ویا (سه‌مه‌نی) دنیلن قدیم (ژه‌نوزوس Genusus) صوینك مجراسنی تعقیب ایدن برحدود ایله آیرلمش ایکی قسمدن مرکبدر. شمالده کندیلرینه (ایلالیریه‌ن) قوم قدیمنك حقیقی اخلافی نظریله باقیلان (کغا) لر بولنور. (کغا) لر مدنیتجه ـ شبهه‌سزکه ـ جنوبده بولنان یونانیلر ایله عینی عرقه منسوب اولدقلری فرض وتخمین ایدیلن (طوسقا) لرك ، (چام) لرك ،(لیاپ) لرك دونده‌درلر . فتحدن صکره اسلامیت اك زیاده (کغا) لرك آره‌سنده تعمم ایتمش ، عثمانلیلر ـ بوسنه‌ده اولدیغی کبی ـ بوراده دخی دین اسلامی قبول ایدن زادکانه املاك واراضیلرینی براقمشلردر .

مع مافیه بونلرك برچوغی اسلامیتی قبول ایتمه‌مشلردر ؛ الیوم شمال طاغلرنده بر چوق قتولیك قبیله‌لر موجوددر ، که دینلرینه قطعیاً مربوطدرلر .

---

[١] هه‌فتر ـ اوروپا حقوق بین‌المللی ؛ صحیفه ٣٦ .

[٢] اشکیپه‌تار Shgypetàr ، آرناوودجه « قرتال اوغلی » دیمکدر . بو اسم (ئه‌پیر) اهالیسی طرفندن (اشکیپه Shgype) ، یعنی « قرتال » لقبیله یاد ایدیلن (پیروس) زمانندن قالمشدر .

(كغا) لرك احوال اجتماعيه‌لرى وطبايع مخصوصه‌لرى وبالخاصه‌زمانمزده‌كى تمايللرى نظر دقته آلنه‌رق ، عجبـا كنديلرينى احاطه ايدن و آنجق اخلاقلرى اعتباريله‌بر برلرندن آيريلان اسلاو عنصرينه‌طوغرى ميل ايتدكلرى ادعا اولنه‌بيليرمى؟ (قره‌طاغ)نفوذينك جوارده‌كى آرناوود قبيله‌لرى اوزرنده كيتدكجه توسيع دائره ايلديكى وصرب عنصرينك ده‌قسماً بوقبيله‌لره نفوذ ايتديكى شبهه‌سزدر. ديكر طرفدن صربسـتان حدود جنوبيه‌سى بونجه امتداد ايدن ويكى قراللغى قديم (راسچى - Fascie) صربلرندن ـ كه بونلر نظرنده بلغراد شهرى ضرب عنصرينـه بر مركز طبيعيدر ـ آيىران آرناوودلغى نظردقتدن قاچيرميور ، قزانمغه‌چاليشيور.

شوراسنى‌ده اونوتمامليدركه وقتيله صربلر شمالى (اسـكيپه‌تار) لرى تحت حاكميتلرينه آلمشلردى ؛ اون بشنجى عصر اوائلنده ده‌ـسپوت (برانقوويچ) ك آرناوودلق بكى عنوانى حائز اولمسى بو تفوقى ، حاكميتى اثبات ايدر. بناءً عليه صرب مورخلرينك جمله‌سى شمالى آرناوودلغى صربسـتان حكومت مليه‌سـنك اجزاى ممالكندن عد ايدرلر .

اسلاميتك جنوبى آرناوودلقده انتشارى پك چوق زمان صكره وبالخاصه يانيه واليسى تپه‌دلنلى على پاشـانك ادارهٔ مستبده‌سى زمانـنده‌در . مع مافيه اكثريت دين عيسوى‌يى محافظه ايتمش ؛ (طوسقا) لر ، (چام) لر ،(لياپ) لر يونان تربيـه ومعارفنه مربوط قالمشـدر . بالخاصه (چام) لر ايله (لياپ) لر اخلاق وطبيعتلرى وحتى‌سيما وقيافتلرى ايله (ئه‌پير) ك الك قديم يونان مستعمر- لرينه بكزرلر ؛ بو كون بونلرك مملكتـلرنده اهاليسى تماماً يونانلى كويلره تصادف اولنور . (آتيك) و (بئوتى) ده بر چوق آرناوود كويلرى بولنديغى كبى (هيدرا) ، (اسپه‌چيا) و (پسارا) آطه‌لرى اهاليسنك قسم اعظمى عن اصل آرناووددر [١] .

جنوبى آرناوودلغك معناً يونانسـتانه عائد اولديغى خاطره كله‌بيلير . ذاتاً تاريخ بو ذهابى تأييد ايديور . يوناناستقلالى فكرى بوراده ميدانه‌چيقمشدر. قرال (اوتون) ١٨٣٥ سنه‌سنده عصيان ايدن (ئه‌پير) اهاليسنه خالصـانه ال اوزاتمش اولسه‌يدى جنوبى آرناوودلقده دخى قرال اعلان ايديله‌جكنه شبهه يوقدى .

[١] وقتيله يونانيلر ايله آرناوودلرك معبودلرى بر ايدى .

یوقاریده ایضاح ایدیلن بربرینه ضد ایکی تمایلك سوقیله شمال ویا جنوبه طوغری اکیلن و بیوك ملی قهرمانلری روم ویا اسلاو قهرمانلری صره‌سنه گچن آرناوودلر ، هیئت عمومیه‌لری اعتباریله ، مستقل بر حکومت ملیه تأسیسنه غیر مقتدر کبی کورونیورلر . هر نه قدر آز بر لهجه فرقی ایله عینی لسانی تکلم ایدرلرایسه‌ده (کغا) لر ایله (طوسقا) بربرینه مخالف وا کثریا دشمن ایکی کومه حالنده‌درلر . اون طقوزنجی عصراوائلنده ، تپه‌دلنلی علی پاشانك زماننده (طوسقا) لر دولت عثمانیه ایله محاربه ایدرلرکن (کغا) لر کندیلرینك الك مدهش دشمنلری اولدیلر ؛ صکره (کغا) لر دخی ۱۸۳۱ سنه‌سنده پادشاهه عصیان ایتدکلری وقت جنوب قرداشلری طرفندن شدتله تأدیب ایدلدیلر .

ذاتاً بیوك عائله‌لر قبیله‌لره آیرلمشلردر . بو قبیله‌لرده ، اکثریا ، یا صرف جنکاورلك هوسیله ، یاخود تأثیر رقابت ایله آره‌لرنده محاربه ایدرلر . شونی علاوه ایده‌یم‌که ، آرناوود اساساً اجرتلی عسکردر . هرکسك بایراغی آلتنده حرب ایدر ، هر درلوافندیلرینه عینی صداقتله خدمت ایلر ؛ بیزانس مورخلرندن (فرانزه‌س) درت عصر اول بو صفت ممیزه‌یی ذکر ایتمشدر ، که عین محبت وطن اوزرینه مؤسس مشارکت فکریه وقلبیه‌یه مانع کبی کورونور .

آرناوودلرك ، مختصراً ذکر ایدیلن ، احوال اجتماعیه‌لری ، اخلاقلری ، مذهبلری وحتی مملکتلرینك احوال جغرافیاسی اعتباریله آره‌لرنده حاصل اولان اختلافات بوقومك تاریخ اصلاحاتده نصل بررول اوینایه‌جغنی ، آرناوودلق تشکیلاتنده نصل مشکلاته تصادف اولنه‌جغنی ایما ایدر .

آرناوودلق ، ۱۸۳۱ سنه سنه قدر ، یرلی رؤسانك تحت اداره‌سنده ایدی . اشقودره ویانیه والیلری پدردن اولاده ارثاً انتقال ایدن بر ادارهٔ مستبده ایله مملکتی اداره ایدرلر ؛ ایکنجی درجه‌ده‌کی مراکزده بولنان پاشالری ، بکلری زیر تابعیتلرنده بولندیررلردی . سلطان محمودك اواخر سلطنتنه طوغری طرز حکومتده حصوله کلن تبدلات سببیله آرناوود والیلر یرینه درسعادتدن مأمورلر کوندرلمکه باشلاندی . بونلرك حین انتخابنده اهلیتلری ، احوال محلیه‌یه‌وقوفلری نظر دقته آلنمازدی ؛ حال بوکه آرناوودلر آنجق مأمورین عثمانیه‌نك بومزیتلری حائز اولمسی سایه‌سنده باب عالینك ادارهٔ مملکته مداخله‌سنی قبول ایده‌بیلیرلردی . پادشاهك کوندردیکی مأمورلر یبانجی کبی تلقی ایدلدی ؛ حتی آرناوودلر باب عالی‌یه

ویردکلری بر عرضحالده شاید کندیلرینه استانبولدن پاشا کوندرمکده دوام ایدیلیرسه آچیقدن آچیغه عصیان ایده‌جکلرینی بیلدیردیلر . بر چوق عصرلردن بری دوام ایدن ادارۀ نیم‌مستقله‌نك یرینه اصول مرکزیتك اقامه‌سی ایچون صرف ایدیلن مساعینك کافه‌سی عقیم قالدی . دولت عثمانیه‌نك اصول مرکزیتی تطبیقه چالیشدیغی بودوره‌ده پایتخته حکمفرما اولان قاریشیقلق آرناوودلغه دخی سرایت ایتدی . واصلاح ایدلمك ایستنیلن مملکتده حکومتسزلك حکمفرما اولمغه باشلادی. باب عالینك امتیازات محلیه‌سنی موقتاً تحدید ایتدیکی ولایاتده مشاهده اولنان حال بوراده دخی کورلدی ، یعنی حکومتك مختاریت محلیه‌یی ازاله یولنده کوستردیکی شدت نسبتنده آرناوودلغك بیوك عائله‌لری منقرض اولدی [١].

آرناوودلغه « یبانجی » مأمورلر تعیین ایدلدکدن صکره مملکت یکی بر تقسیمات ملکیه‌یه تابع طوتولدی . شهرلر وکویلر یالکز مقدار نفوسلری نقطۀ نظرندن تفریق اولنه‌رق یکی سنجاقلر ، قضالر تشکیل ایدلدی ؛ مناسبت ویا منافرت محلیه‌یه اهمیت ویرلمدی . برلشدیرلمسی ایجاب ایدن یرلر آیرلدی ؛ مختلف مرکزلره تابع اولمسی اقتضا ایدن یرلر برلشدیرلدی . بو صورتله مرکزلری اشقودره ، یانیه، مناستر اولمق اوزره اوچ ولایت وجوده کلدی . بعده مرکزی اسکوب اولمق اوزره دردنجی بر ولایت دها تشکیل اولندی . تقسیمات جدیدۀ ملکیه‌ده مملکتك احوال طبیعیه‌سی ، اهالینك شرائط اجتماعیه‌سی اصلا نظر دقته آلنمدی . مثلا ، اکثریت نفوسی بلغار وصرب اولان نیش ایله شارکوی واوته‌دنبری بوسنه‌یه تابع اولان یکی پازار ، شمالی آرناوودلق ولایتنه ربط ایدلدی ؛ تسالیا قطعه‌سنك اجزاسندن اولان یکیشهر جنوبی آرناوودلق ولایتنه الحاق اولندی .

ذاتاً وحدت اداره قاعده‌سنه هیچ برنقطه‌ده رعایت ایدلمدی ؛ اووه‌لرده ساکن اهالی‌یه تحمیل ایدیلن تکالیفدن طاغلیلر استثنا ایدلدیلر ، بونلره بعض معافیات ویرلدی . الحاصل ، آرناوودلق حوالیسنده حکومته قارشی مقاومته مانع اولمق مقصدیله موقع تطبیقه وضع ایدیلن بوتقسیمات کیفیه‌یه علاوةً داخلی کمرك خطلری دخی تأسیس ایدیله‌رك ولایات آره‌سنده‌کی مراسلات ومناقلاتده برچوق موانع ایقاع ایدلدی .

[١] ١٩٢ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

باب عالی ، مرکزیت سیاست غافلانه‌سنك آرناوودلقده سبب اولدیغی برچوق عصیانلری برطرف ایتمك مجبوریتنده بولاندی ؛ بالخاصه ١٨٤٣ قانون عسکریسی بوممکتده آنجق قانلی محاربات نتیجه‌سنده موقع تطبیقه قونه‌بیلدی [١] . آرناوودلغك صورت اداره‌سی حقنده یازیلان دول اجنبیه قونسلوس راپورلری تدقیق ایدیلیر ایسه حکومت عثمانیه‌نك روم ایلی ولایاتنك هیچ برنده بوقدر عطالت ، احتیاجات اهالی‌یه ومنافع دولته متعلق خصوصاتده بوقدر جهالت کوسترمدیکی تبین ایدر . باب عالی ، کویا بوممکتده‌کی تبعه‌سنی کندیسندن آییرمق ایستیورمش کبی حرکت ایدییوردی . آرناوودلق احوالنك کسب وخامت ایلسنه اك زیاده مأمورین عثمانیه‌نك سبب اولدیغی ادعا ایدیله‌بیلیر [٢] .

١٨٦٩ سنه‌سنده اشقودره‌دن بکا یازیلان بر تحریراتده دنیلیوردی‌که : « پاشالرك اقتدارسزلغی هردرلو تصورك فوقنده‌در . بونلر اهمیتسزلکلری نسبتنده مغروردرلر ؛ کنج ترکیا افکار جدیده‌سنی قبول ایتدکلرینی بیان وپادشاهك اوروپا سیاساتنی اداره ایده‌بیله‌جك اقتداره مالك اولدیغنی ادعا ایدییورلر . مشاهده اولنان احوالانسانه حیرت ویرییور ؛ مأمورین حکومتك بوتحکملری ایله مملکتك بولندیغی حال اغتشاش غریب بر تضاد تشکیل ایلیور . »

مع مافیه ــ برلین معاهده‌نامه‌سی تاریخچه‌سنده ذکری لازم اولان وبر آرالق بتون ممالك غربیه‌نك نظر دقت وحیرتنی جلب ایدن ــ بر حادثه ، ایی اداره اولنان بر حکومتك « ممالك عثمانیه‌نك عمود فقاریسی » دنیلن آرناوودلقدن نه صورتله استفاده ایده‌بیله‌جکنی انظار عامه‌ده اثبات ایتدی . ١٨٧٩ سنه‌سنده بتون (آوروپا) یه قارشی طوران و ١٠٠,٠٠٠ محاربی سلاح آلتنه آلان آرناوود جمعیتی نه ایدی ؟ نصل وهانکی مقصده تبعاً تشکیل ایدلمشدی ؟

[١] ٧٠ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

[٢] ١٨٦٨ سنه‌سنده اشقودره‌یه عمر فوزی پاشا اسمنده منورالفکر ومقتدر بر والی کوندرلمشدی . (رومانیا) ده پك چوق زمان همسلکم اولان بوذات ایچون درسعادت غزته‌لرندن بری : « مملکتك احوالنه تماماً واقف ایدی . اونك ایچون بر قاچ آی صکره کندیسنی اشقودره‌دن جلب ایتدیلر . » دیه یازمشدی .

آياستفانوس معاهده نامه‌سی موجبنجه تشكل ایتمسی اقتضا ایدن بیوك بلغارستانك حدودی اوخری كولنه قدر توسیع ایدلدیكی وكرك قره طاغه، كرك صربستانه شمالی آرناوودلقدن بعض اراضی ویرلدیكی جهتله بومعاهده‌نامه‌نك امضا ایدلمسی شمالی آرناوودلر آره‌سنده بیوك بر هیجانه سبب اولدی . باب عالی ، آرناوودلرك مقاومتنی (روسیه)نك پك شدتلی طاوراندیغنه دلیل كبی كوسترمك ایسته‌دیكندن هیجانك تسكیننه چالیشمدقدن ماعدا بالعكس خفیاً تشویق ایتدی . شمالی آرناوودلر مأمورین ملكیه وعسكریه‌نك مظاهرتلرندن امین اوله‌رق تدریجاً آچیقدن آچیغه مقاومته حاضرلندیلر ، بر جمعیت تشكیل ایتدیلر وبو جمعیتك اداره‌سنی پاشا عنوانی احراز ایدن رؤسای محلیه‌دن برینه ویردیلر . (پرزرین) ده بر هیئت مركزیه ، سنجاقلرده برر شعبه تشكیل ایلدیلر .

١٨٧٩ سنه‌سی اواخرنده ، (برلین) معاهده نامه‌سی یونانستان حدودینی آرناوودلغك ضررینه تصحیح ایلدیكی خبری شایع اولنجه جنوبی آرناوودلق وكیللری (پرزرین) جمعیتی ایله مناسباته كیریشدیلر ؛ باب عالی طرفندن (پروزه) یه كوندریلن ایكی مأمور مخصوصك ـ كه بری آرناوود ایدی ـ تشویقیله جمعیت بتون مملكتی تحت نفوذینه آلدی .

شبهه‌سزكه ، آرناوود قبیله‌لرندن قسم اعظمنك داخل اولدیغی بو جمعیت نه قدر مدهش اولورسه اولسون عارضی بر شی ایدی واختلافات اجتماعیه ومذهبیه‌نك تأثیریله بربرینه ضد قسملره آیریلان اهالی آره‌سنده درین كوكلر صالمامشدی . آرناوودلرك آیاستفانوس معاهده‌نامه‌سی علیهنده‌كی اعتراضلری (انكلتره) افكار عمومیه‌سنجه خوش كورولدی ؛ (لوندره) قابینه‌سنك (روسیه) ایله محاربه احتمالنی نظر دقته آله‌رق بوندن ممنون اولدیغی معلوم ایدی . دیكر طرفدن (اوستریا ـ مجارستان) ك (قره‌طاغ) ك توسیع حدود ایتمسنه اصلا مساعد اولمدیغی وبو حكومت ایله صربستان آره‌سنده صیقی بر اتحادحصولنه راضی اولمیه‌جغی شبهه‌سز ایدی . ایتالیانلر بیله آرناوودلرك حصول موفقیتلرینی تمنی ایدییورلر وحتی بر عصیان وقوعنده استفاده ایتمك ایچون ال آلتندن

تشویقاتده بولنیورلردی [*] . بونلرك جمله‌سندن مؤثر اولمق اوزره ، باب عالی آرناوود جمعیتی تشویق واداره ایدرك یونانیلر وقره طاغلیلره قارشی‌ایکی یوزلی بر سلاح کبی قوللانمق ایستیوردی .

هر نه ایسه ، آرناوودلق کندی حدودینی و بالنتیجه حدود عثمانیه‌یی مدافعه ایچون آیاغه قالقمشدی .

فقط برمدت صکره ، حکومت عثمانیه ، آرناوودلق قیامنك تأثیرات خارجیه ایله مقصد اصلیدن انحراف ایتمکده اولدیغنی و احتمال که کندی علیهنه دونه‌جکنی آکلادی . آرناوودلق حدودینك محافظه‌سی فکری ، بعض کیمسه‌لرده ، مختاریت و حتی استقلال امیدینی اویاندیرمشدی ؛ حتی بر کون کلدی ، که مختاریت اداره ادعاسنده بولنانلر چوغالدی ، دول معظمه قابینه‌لرینه بوفکری قبول ایتدیرمك ایچون (اوروپا) یه مرخصلر کوندرلدی. باب عالی تبدیل مسلکه مجبور اولدی ؛ کندی الیله یاقدیغی آتشی سوندیرمك غائله‌سنه دوشدی .

آرناوولغك نائل مختاریت‌اولمسی ایچون (ویانه) ، (روما) ، (لوندره)، (پارس) قابینه‌لری نزدنده وقوع بولان‌تشبثات عینی فکرسیاسی ایله متحسس متحد بر قومك آمالنه ترجمان اوله‌مازدی . جمعیتك منشأی بویله بر ظنه محل براقماز. جمعیتك مقصد اصلیسی آرناوودلق وطننك دکل ، مسلمان آرناوودلرك محافظهٔ منافعنه چالیشمقدی . فی‌الحقیقه نظامنامهٔ اساسیسنك ١٤ نجی ماده‌سنده « جمعیتك آمالنه مغایر حرکتده بولنانلرك مسلمان عد ایدیله‌میه‌جکی ، چونکه بویله بر حرکتك مغایر شریعت اوله‌جغی» بیان ایدیلیوردی . یالکز بوماده ، ١٨٧٨ سنه‌سنده مرکزی (پرزرین) ده بولنان جمعیتك مقصد تأسیسنی افهامه کافی ایدی ؛ مقصد اصلی ، مسلمان آرناوودلرك ــ بوسنه‌نك دین‌اسلامی قبول ایتمش بکلری کبی ــ تفوق دینی ، سیاسی و اجتماعیلرینی محافظه ایتمك و بر خرستیان حکومتك زیر تابعیتنه کیرملرینه مانع اولمق ایدی . آرناوودلق

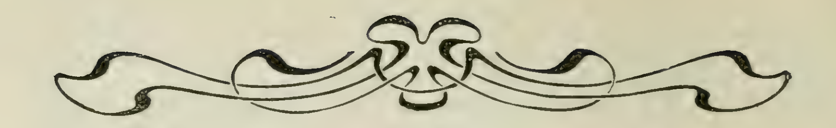
---

[*] قالابراده، سیچلیاده عن‌اصل آرناوود اولان بعض‌اهالی بولندیغی بیان ایدیلیور. بونلر (ثه‌پیر) و آرناوودلق قطعه‌لرینك ترکلر طرفندن ضبطنی متعاقب هجرت ایدن خرستیانلرك احفادی ایمش .

قیامی ــ کلمه‌نك تام معناسیله ــ « ملی » بر حرکت دکلدی و اوله‌مازدی؛ آرناوودلر کرك احوال معنویه ، کرك منافع مادیه نقطهٔ نظرندن یکدیکره مخالف قسملره آیرلدقلری ایچون حقیقی بر ملت تشکیل ایده‌مزلر .

شرقی روم ایلی اوروپا قومیسیونی طرفندن آرناوودلق تشکیلاتی ایچون ۱۸۸۰ سنه‌سنده باب عالی‌یه ویریلن پروژه‌دن بالآخره بحث ایده‌جکم .

یکرمی بشنجی باب

روم ایلی ولایاتنك تشکیلات عمومیه سی پروژه سی . — آرناوودلوه تشکیلاتی پروژه سی

(انکلتره) طرفندن ازمیر کورفزینه بر دونما کوندرلمسی اوزرینه باب عالیجه اتخاذ اولنان بعض تدابیردن بحث ایدرکن سویلدیکم وجهله روم ایلی ولایتنده تطبیق اولنه جق قوانین و نظاماتی تدقیق و تعدیله مأمور اولان بین الملل قومیسیون ۱۷ حزیران ۱۸۸۰ تاریخنده درسعادتده اجتماع ایتمشدی .

(برلین) قونغره سنك طوغریدن طوغری یه زیر ادارهٔ عثمانیه ده ترك ایتدیکی ادرنه ، سلانیك ، قوصوه ، مناستر ویانیه ولایتلری ایچون ترتیب ایدیلن برنظامنامه پروژه سی مذکور قومیسیونه توديع ايدلدی. بو پروژه — ۱۸۷۸ معاهده نامه سنی امضا ایدن دولتلرك آمالی خلافنه اوله رق — باب عالیده عجله تنظیم ایدلمش ، اهالینك آمال و تمنیاتنی آكلامق ایچون تشکیلی مقتضی مجالس محلیه نك رأیلرینه مراجعت اولنمامشدی . حکومتك همان قطعی بر شکلده اوله رق تنظیم ایتدیکی پروژه حقنده يالكز بر رأى استشارى بيان ايچون بو مجلسلر طوپلانمشدی .

مع مافیه قومیسیون قونغره قرارینه مخالف اولان بو حرکتك تصحیحی امرنده اصراره لزوم کورمدی ؛ چونکه (برلین) معاهده نامه سنك ۲۳ نجی ماده سنی تفسیر ایدرك « يالكز باب عالی طرفندن تکلیف ايديلن اصلاحاتدن هربری ایچون رأی ویرمکله اکتفا ایتمیوب بلکه کافهٔ تفرعاتی مذاکره ایتدکدن صکره مناسب کوره جکی تعدیلاتی اجرا ایلیه جکنی » بیان ایتدی . حکومت عثمانیه نك پروغرامنده کی رابطه سزلق ومبهمیت بویله برتدبیری محق کوستریيوردی. دیکر طرفدن قومیسیونك قراری _ عثمانلی مرخصلرندن برینك بالآخره

صورت مخصوصه‌ده اخطار ایلدیکی وجهله- دولت عثمانیه‌نك اوروپا مرخصلریله آنجق استشاره ایده‌جکنه دائر معاهده‌نامه‌ده مندرج اولان ماده حکمنی اخلال ایده‌مزدی .

روم‌ایلی ولایاتی قومیسیونی ـ کندیسندن اول اجتماع ایدن ایکی‌قومیسیون کبی ـ نفوذ ووحدت حکومتی اخلال ایتمکسزین عدم مرکزیت اداره اساسنی قبول ایتدی. بونك ایچونده، جمعیات سیاسیهٔ متمدنه‌ده اهالینك حائز اولدیغی حقوق اساسیه‌یی وبالخاصه مساوات ، حریت شخصیه وحریت وجدانی تعریف و ایضاح ایتدکدن صکره خلاصه‌سی بروجه زیر بیان اولنان احکام نظامیه‌یه قرار ویردی :

ولایت ، سنجاق ویالوا ، قضا وناحیه‌لره آیرلمشدر .

محلات ویا قرای‌متعدده‌دن مرکب اولان‌ناحیه ـ ۱۸۷۶ سنه‌سی درسعادت قونفرانسنك قبول ایتدیکی وجهله ـ جزء تام اداره‌در . مع‌مافیه درسعادت قونفرانسی قضالرك لغوینی توصیه ایتمش ، شرقی روم ایلی قومیسیونی‌ده قضا و ناحیه‌یی توحید ایتمك ایسته‌مشدی . یکی قومیسیون اعضالری ایسه تقسیمات ملکیه درجاتنی تزیید ایلمکی مناسب کوردیلر .

متصرف ، قائممقام ، مدیر و مختارلر طرفندن اداره اولنان لوا ، قضا ، ناحیه و قریه‌لر والینك ادارهٔ عمومیه‌سی آلتنده اولوب مرکز ولایتده اولدیغی کبی هر برنده اعضاسی قسماً منتخب برمجلس ادارهٔ دائمی بولنور .

ولایت مرکزنده هر سنه برمجلس عمومیٔ ولایت اجتماع ایدر .

ولایت ، سنجاق ، قضا ، ناحیه، محله وقریه‌لرده ریاست حکومتده بولنان والی ، متصرف ، قائممقام ، مدیر و مختارك ـ کرید جزیره‌سنده جاری اولان اصول وجهله ـ دیکر مذهبدن بر معاونی بولنه‌جقدر . بونلرك وظیفه وصلاحیتلری ولایات قانون قدیمنده لایقیله تعیین اولنمدیغی حالده بو دفعه ایجه ایضاح ایدلمشدر .

۱۸٦٤ قانوننده بحث ایدرکن [*] ایضاح ایلدیکم غایت قاریشیق اصول انتخاب ، ساده‌لشدیرلمشدر . منتخبلرك جدول اسامیسی محله و قریه‌ده اختیار مجلسلری طرفندن تنظیم اولنور . بو منتخبلر طوغریدن طوغری‌یه ناحیه

[*] ۱۷۰ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

مجلسی اعضاسنی ، ناحیه مجلسی اعضاسیده قضا مجلسی اعضاسنی انتخاب ایدرلر. لوا مجلسی اعضاسی قضا مجلسی طرفندن انتخاب اولنور .

اهالی طرفندن منتخب بو اعضایه ارکان مأمورین ایله رؤسای روحانیه علاوه ایدلمش وبو مختلط مجلس ایله منافع اهالی و حکومت آره‌سنده برموازنه حصوله کتیرلمك ایسته‌نیلمشدر .

ولایت مرکزنده‌کی مجلس‌اداره دخی عینی صورتله تشکیل ایدیلیر، یالکز اعضای منتخبه‌سی مجلس عمومی طرفندن انتخاب اولنور. مجلس ادارهٔ ولایت اعضای طبیعیه ، ناحیه مجلسلری طرفندن منتخب اعضا ، والی طرفندن تعیین اولنان اعضادن مرکبدر .

هرناحیه‌ده برصلح محکمه‌سی [١]، هرلواده بر محکمهٔ بدایت ، هرولایت مرکزنده بر محکمهٔ استیناف تشکیل ایدلمشدر . محاکم اعضاسی مذاهب مختلفه اربابندن اولوب اهالی طرفندن انتخاب اولنورلر .

بو تشکیلات، تسکین‌اذهان وتألیف‌منافع‌مقصدیله وجوده کتیرلمشدی. فقط هربرمرکز اداره‌ده حکمفرما اولان رقابت دینیه وملیه آره‌سنده وظائف ملکیه‌نك حسن اجرا ایدیله‌بیلمسی ایچون مسلم وغیرمسلم اهالینك نفوسی نسبتنده‌مختلط برقوهٔ ضابطه تشکیلی‌مقتضی‌ایدی . ایشته درسعادتده اجتماع ایدن مرخصلر ـ ١٨٧٦ و ١٨٧٨ سنه‌لرنده‌کی قومیسیونلرك مذاکراتنده اتخاذ اولنان اساسی قبول ایدرك ـ یرلی اهالیدن مرکب بر ژاندارمه هیئتی ایله کوی وشهرلره مخصوص برهیئت ضابطه تأسیسنه قرار ویردیلر .

تشکیلات جدیده‌نك هیئت عمومیه‌سی ، ١٨٦٤ ـ ١٨٧٠ ولایات قانون قدیمنك بر چوق نقطه‌لرنی تصحیح ایدییوردی . تشکیلات اداره‌نك هربر درجه‌سنده ریاست حکومتده بولنان مأمورك صلاحیتی مجالس اداره‌نك صورت دائمه‌ده اجتماعی ایله تحدید اولنمش وبومجلسلر دخی هرصنف اهالیدن اعضا بولنه‌جق و سربستجه بیان رأی ایدیله‌جك صورتده ترتیب ایدلمشدی . شرقی روم ایلیده والینك و مأمورین محلیه‌نك صلاحیتلری توسیع ایدلدیکی حالده

[١] ترکیاده صلح حاکمی یوقدر . فرانسز قانوننك امور ضابطه‌ده صلح حاکملرینه ، امور عادیهٔ جزائیه‌ده بلدیه رئیسلرینه ویردیکی حق قضا قوانین عثمانیه موجبنجه قضا محکمه‌لرینه مودوعدر .

بو دفعه مرخصلر تماماً عكسى بر نظريه تعقيب ايتمشلردى . بوكاده سبب شرقى روم ايلى واليسـنك دول معظمه‌نك انضمام موافقتلريله و برمدت معينه ايچون تعيين ايدلمسى ايدى .

مجـالس اداره‌نك معاملات روز مرهٔ حكومته اشـتراكلرينك مأمورين ملكيه‌نك مسئوليتلرينى تنقيص ايتمسى و سوء استعمالاتى اخفادن بشـقه بر شيئه يارامامسى احتمالى موجود ايدى . فقط انتخابات سربست اجرا ايديليرسـه يكى مجلسلرك ١٨٦٤ قانونيله تشكل ايدن مجالس اداره كبى مأمورين ملكيه‌يه تماماً مطيع اولميه‌جغى ظن ايديليوردى . بو ، بر تجربه ايدى ؛ شـمدى يه قدر قونترول حقندن محروم اولان اهالى‌يه بو نقطهٔ نظردن براز صلاحيت ويرمك لازمدى .

اهالى‌يه بو درجه صلاحيت ويرلمسى باب عالينك آمالنه مغايردى . مع‌مافيه ولايات قانوننك باش طرفنه بالذات حكومت عثمانيه طرفندن خيلى ترددلر ايله تحرير ايديلن حاكميت عامه قاعدهٔ اساسيه‌سنه توافق ايديوردى . بونك ايچون حكومت مركزيه‌نك اوروپالى مرخصلر طرفندن تنظيم ايديلن پروژه‌يى موقع تطبيقه وضع ايتمك خصوصنده ايقاع موانع ايلمسى محتملدى .

فى‌الحقيقه ، ١٨٨٢ سنه‌سـنده ، يعنى تنظيم و قبولندن ايكى سنه صكره بو پروژه هنوز طرف پادشاهيدن تصديق اولنمامشدى .

روم ايلى قوميسيونى اعضاسى مملكـتلرينه عودت ايتمزدن اول ، ولايات قانون جديدينك روم ايلينك اقسام سـائره‌سى كبى آرناوودلقده دخى تطبيق ايديلوب ايدلميه‌جكنى صورديلر . اعضانك قسم اعظمى بو قانونك آرناوودلقده تطبيق اولنمامسى لازم كله‌جكنى بيان ايتديلر وبالخاصه (فرانسه) و (آوستريا ــ مجارسـتان) مرخصلرى آرناوودلق طاغلرنده اهـالينك اخلاق و عاداتى ، اوته‌دن برى حائز اولدقلرى امتيازات و معافيات ايله متناسب خصـوصى بر قانون تطبيقى مناسب اوله‌جغنى سويلديلر .

اشقودره سنجاغنده‌كى قبيله‌لردن قسم اعظمنك يكى ولايات قانوننده محرر متصرف و قائممقاملره ، تشكيلات اداره‌يه بردن بره آليشه‌ميه‌جقلرينى تجارب

ذاتیه‌سیله آ کلامش اولان فرانسه مرخصی [۱] مختاریت اداره ایله الفت ایتمش اهالینك حکومت مرکزیه‌یه مربوطیتلرینی قسماً تأمین ایده‌جك صورتده بعض تشکیلات خصوصیه تحریسنه چالیشدی .

آرناوودلغك بو قسمنده‌کی مرکزلر سکسان بیکی قتولیك ، اون بیکی مسلمان اولمق اوزره تقریباً ۹۲,۰۰۰ نفوسدن مرکب یدی پارچه‌یه آیرلمشدی. بو اهالی طاغلق اراضی ایچون املاك ویرکوسی و اعشاردن معفو ایدی ؛ اخذ عسکر قانونته تابع دکل ایدیلر ، فقط وقت حربده باشی بوزوق عسکر چیقاریرلردی . بونلرك اداره‌لری کرك حقوق ، کرك جزا ایشلرنده حقوق تعاملیه‌یه تابعدی . میردیتالیلرك حق وراثته مالك رئیسلری واردی .

فرانسه مرخصنك پروژه‌سنه نظراً باب عالی بو معافیات مختلفه‌یی موقتاً محافظه ایده‌جکدی . اشقودره سنجاغنده بر متصرف و قوماندان ، طاغلرده معتبران محلیه میانندن انتخاب ایدیلن و پاشا عنوانی حائز اولان بر باش قپودان بولنه‌جقدی . بو باش قپودانك رفاقتنده دردی مسلمان اولمق ومجموعنك نصفی هر سنه تجدید ایدلمك اوزره اون ایکی منتخب و موظف اعضادن مرکب بر مجلس بولندیریله‌جقدی . اشقودره سنجاغی طوز ، اسکله ، پوقا ، اوروش نامیله درت قضایه آیریله‌جق و هر قضانك رأس اداره‌سنده بولنان قپودان ویا بلوك باشی طقوز نامزد میانندن سنجاق متصرفنجه تعیین قلنه‌جقدی . مردیتالیلرك کما فی‌السابق بر رئیسلری اوله‌جقدی . جزء تام اداره اختیار مجلسلری ایدی ؛ بو مجلسلر ، لزوم کورلدیکی زمان ، قبیله ویا بایراقلرك مجلس عمومیسی صفتیله برلشه‌جکلر و قپودانك یاننده اهالینك وکیلی اولمق اوزره بر بایراقدار تعیین ایده‌جکلردی .

قبیله مجلسلرینك هر بری ، باش قپودانك ریاستی آلتنده سنه‌ده بر دفعه اجتماع ایدن مجلس کبیرده ایکی مرخص انتخاب ایلیه‌جکلردی . بو بیوك مجلس، مجالس عمومیهٔ ولایات کبی ، اون ایکی اعضادن مرکب بر هیئت دائمه انتخاب ایده‌جك و بو هیئت مرکز لواده‌کی مجلس اداره‌یه داخل اوله‌جقدی .

---

[۱] فرانسه مرخصی ، الیوم مرخص ایلچی عنوانی حائز اولان ، موسیو (اوباره Aubaret) اولوب طول مدت ممالك شرقیه‌ده و بالخاصه اشقودره‌ده قونسلوسلق وظیفه‌سنی ایفا ایتمشدر .

قضا مجلسلری بایراقدارلردن مرکب بولنه‌جقدی .

ظاهراً قاریشـیق کورینن بو نظـامنامه اخلاق و عادات محلیه‌یه موافق اولدیغی کبی رؤسـایی تعیین حقنه مالك اولان حکومتك حقوق حکمرانیسنی دخی محافظه ایدییوردی . مع‌مافیه باب عالینك بونی قبول ایتمسی شبهه‌لی ایدی؛ چونکه ـ یوقاریده سویلدیکم وجهله ـ آرناوودلقده تعقیب ایتدیکی سیاست ، مملکتی کوچوك قسـملره آییره‌رق مرکزیت اداره اصولنی تطبیقدن عبارت ایدی و آرناوودلرك صـداقتی آنجق عصرلرجه زماندن بری آلیشـدقلری معافیاته حرمت ایله تأمین اولنه‌بیله‌جکی حقیقت بسـیطه‌سنی آکلامامش کبی کورونیوردی [١] .

[١] روم ایلی قومیسیونده بولنان « روسیه » مرخصی فرانسز پروژه‌سنی رد ایتمکله برابر اشقودره سنجاغی خارجنده دها برچوق طاغلرك عینی امتیازاتی طلب ایده‌جکلرینی؛ از جمله یالکز (مالیسیا) نك طقوز طاغدن مرکب اولدیغنی بیان ایتمشدر .

یكرمی آلتنجی باب

امور مالیه و نافعه . — استبداد اداره .

(برلین) معاهده‌نامه‌سنك صورت اجراسنه متعلق مسائلی اكمال ایتمك و بو تاریخك اوچنجی و صوكنجی قسمنه خاتمه ویرمك ایچون امور مالیه و نافعه‌یه آیریجه بر باب تخصیص ایتمك ایجاب ایدییور .

حكومت عثمانیه‌نك ۱۸٦۹ سنه‌سنده عقد اولنان استقراض محصولنی بیتیردكدن صكره بودجه‌سنك موازنه‌سنی تأمین ایچون اتخاذ ایلدیكی تدابیر مختلفه‌یی بوراده ذكر و تكرار ایتمیه‌جكم . بو تدابیر ، اساساً غایت فنا وكافهٔ سوء استعمالاته مساعد اولان بر تشكیلات مالیه‌یی ابقا ایدن تدابیر موقته نوعندن ایدی . افلاس محقق ایدی ؛ ۱۸۷۱ ده خزینهٔ دولت دیوننی تأدیه ایده‌مه‌مكه باشلادی . مالیه ناظری ، (پاریس) ك آلمانلر طرفندن محاصره ایدلمسنی بهانه ایدرك فرانسز استقراضاتنك آمورتیسمان بدلنی تأدیه ایتمدی و ۸ كانون ثانی ۱۸۷۳ تاریخندن اول (لونده) ده ابراز ایدیلن قوپونلردن ماعداسنه تأدیات اجرا ایتمه‌مكه قرار ویردی ؛ حال بوكه مذكور قوپونلرك تأدیه‌سی ایچون معین اولان مرور زمان بش سنه ایدی .

بو معناسز تدبیر ، تركیانك اعتبارینه مهلك بر ضربه اوردی ؛ خزینهٔ حكومتك اعتراف عجز ایلسنه معادل ایدی . باب عالی صوك درجه شدتلی مضایقه ایچنده ایدی . صدر اعظم ، هر كون ، محلی بانقه‌لری مدیرلرینی جلب ایدییور ، بونلرك هر حالده حس منفعتدن عاری اولمیان نصیحتلرینی آلمغه و معاونتلرینی تأمین ایلمكه چالیشیوردی . ۱۸۷۳ سنه‌سی نهایتنده دیون عمومیهٔ عثمانیه بش بچق ملیار فرانغه بالغ اولیوردی .

پك چوق زماندن بری وعد ایدیلن اوقافك فروختی معامله‌سی نهایت

حل ايدلدی ؛ بو معـامله ، ذاتاً مضايقهٔ ماليه‌يه پك آز مدار اوله‌بيليردی . بش سـنه‌لك برمدت ظرفنده ديون عموميه فائضـلرينك يوزده اللی‌يه تنزيل ايدلمسنه قرار ويرلدی . حقيقت حالده ايسـه ١٨٧٦ سنه‌سندن اعتباراً آرتق فائض تأديه ايدلمدی [١] .

بالآخره حكومتی بسبتون كرداب افلاسه آتان ١٨٧٧ محاربه‌سی وقوعه كلدی . مصارف فوق‌العادهٔ حربيه‌يه مهما امكن قارشيلق بولمق ايچون قوائم نقديه اخراج اولندی . مع‌مافيه ، ١٨٧٨ سنه‌سی اواخرينه طوغری ، بو قوائم نقديه‌نك قيمتی كيتدكجه تناقص ايتديكندن حكومت ، اعشـارك ثلثنك قائمه ايله تأديه اولنه‌بيلمسی و ٣٠٠ غروشلق قائمه‌نك بر عثمانلی ليراسنه معادل‌اولمسی حقنده ارادهٔ سنيه صادر تسطير ايتدی. حال‌بوكه قوائم نقديه‌نك فیٔ اعتباريسنه نظراً ١٠٠ غروشلق قائمه بر عثمانلی ليراسنه معادلدی . بناءً عليه استقراضات داخليه‌ده ثلثان نسبتنده بر افلاس وقوعه كلمش و بو افلاسك بر مدت صكره تام اوله‌جغی شبهه‌سز بولنمشدی .

١٨٧٨ قونغره‌سنده (روسيه) طرفندن طلب ايديلن تضمينات حربيه‌دن وخزينهٔ عثمانيه‌دن مطلوبی اولان اصحاب تحويلاتك دوچار اوله‌بيله‌جكی ضرردن طولايی تركيـانك احوال ماليه‌سی اوزون اوزادی‌يه موقع مذاكره وضـع اولندی [٢] . قونغره‌نك اون سكزنجی‌اجتماعنده دنيلدی‌كه : « برلين قونغره‌سنده مرخصلری اولان دولتلر ، حكومت متبوعه‌لری طرفندن تعيين اولنان ارباب وقوفدن مركب بر ماليه انجمننك درسعادتده اجتماعنی وتحويلات عثمانيه حامللری مطالبـاتنك تدقيقيله تأمين مطلوبلرينی كافل اك مؤثر تدابيرك تكليفی خصوصنده بو انجمنه احاله‌سنی باب عالی‌يه توصيه ايدرلر . »

قونغره‌نك بوندن اولكی مذاكراتنده حقوق حاكميتی پك زياده رخنه‌دار اولان دولت عثمانيه امور ماليه‌سنك بين‌الملل بر مجلس قونترولی آلتنه وضـع ايدلمسنی متضمن اولان بويله بر توصيه‌يی قبول ايتمك ايسـتمه‌مدی . طوغريدن

[١] وطنپرورلر طرفندن نشر ايدلديكنی يوقاريده سويلديكم ١٨٧٦ تاريخلی بياننامه‌يه نظراً پادشاه حكومتك بوقرارينه تابع اولمق ايستمه‌مش والنده‌كی سكز ميليونلق قائمه‌نك فائضنی تماماً آلمقده دوام ايتمشدر .

[٢] اون برنجی واون سكزنجی مذاكرات ضبطنامه‌سی .

طوغری‌یه داینلرینه مراجعت ایتمکی وبونلری بر چارهٔ تسویه بولمق ایچون کندیسیله مذاکره‌یه دعوت ایلمکی قاعدهٔ احتیاطه دها موافق بولدی .

بو دعوت اوزرینه ، (اوروپا) نك باشلیجه مراکز مالیه‌سندن تحویلات عثمانیه حامللری وکیللرندن مرکب بر « قومیته » تشکیل ایدلدی وبو قومیته‌لرك قرار مشترکی نتیجه‌سنده حکومات عثمانیه ایله مذاکره‌یه بری فرانسز، دیکری انکلیز اولمق اوزره ایکی مرخص تعیین اولندی . تحویلات عثمانیه حامللری وکیللری ، ظن عمومی خلافنه اوله‌رق ، درعهده ایتدکلری ، بو نازك ایشده موفق اولدیلر [١] ؛ باب عالینك کوستردیکی تسهیلاتدن بالاستفاده بر صورت تسویه بولدیلر .

تأمینات خصوصیه‌یی حائز اولان استقراضلر [٢] خارج قالمق اوزره عقد اولنان مقاوله‌نامه موجبنجه دیون عمومیهٔ عثمانیه تقریباً نصفه تنزیل ایدلدی [٣]. وبونلره قارشیلق اوزره بعض رسوم تحویلات عثمانیه حامللرینه تخصیص اولندی [٤] .

بوصورتله تعیین ایدن رأس‌المالك فائض وآمورتیسمانبدلنك تأدیه‌سنه تخصیص قلنان واردات اجنبی تحویلات عثمانیه حامللرینك وکیللرندن مرکب دائمی بر مجلس طرفندن اداره اولنه‌جقدی . بو مجلس ١٨٨٢ سنه‌سی شباطنده تشکل ایتدی وپك آز زمان صکره فوائد عظیمه‌سی کوریله‌جکی آکلاشیلدی .

بو صورتله تنظیماتك تاریخ اعلانندن بری تأید ایدن بر حقیقت ، یعنی ترکیاده موفقیت بخش اولان هر شیئك معاونت اجانب ایله وجوده کلدیکی حقیقتی صوك بر تجربه ایله دها تأید ایتدی .

هرنه قدر اوروپای عثمانی شمندوفرلرینك بدایت انشا آتنده خیلی مشکلاته تصادف ایدیله‌رك بو تشبثك نتیجه‌سز قاله‌جغندن قورقولمش ایسه‌ده بوحال، بو قاریده ذکر ایدیلن حقیقتی تکذیب ایدەمز . تیمور یوللرینك ترقیسنی

[١] وکیللر موسیو (والفره‌ی) ایله موسیو (بورق) ایدی .

[٢] ١٨٥٤ ، ١٨٥٥ و ١٨٧٧ استقراضلری .

[٣] دیون عمومیهٔ عثمانیه ، دیون منتظمه‌ایله یوزده آلتی فائضلی استقراضاتدنوشمندوفر تحویلاتندن مرکب اولوبسرمایهٔ اعتباریسی ٥,٢٣٧,٤١٨,٥٠٠ فرانق ایدی . بوپاره‌دن خزینهٔ عثمانیه‌یه آنجق ٢,٥٣٩,٦٥٠,٠٠٠ فرانق کیرمشدر .

[٤] دخان ، طوز ، مسکرات ، تمغا ، صیدماهی وحریر رسملری .

آرزو ایدن آوروپالی متشبثلرك تخمینی وجهله ، عینی زمانده بر چوق نقطه‌دن ابتدار ایدیلن انشا آت تمامیٔ اکمالندن ، یعنی دورهٔ حاصلاتك حلولندن اول دوچار تعطیل اولمش وبو صورتله خزینهٔ حکومت پك چوق ضرر کورمشدی.

۱۸۷۲ سنه‌سنده ، باب عالینك تیمور یوللری امتیازینی آلان قومپانیا ایله عقد ایتدیکی یکی مقاوله نامه‌لر موجبنجه قومپانیا تقریباً ۱,۲۰۰ کیلومترولق شمندوفر خطی انشا ایده‌جك وحکومت خطوط عثمانیه‌نك (آوروپا) شمندوفرلریله التصاقی تأمین ایچون لازم کلن خطوط متممه‌یی کندی حسابنه وجوده کتیره‌جکدی . قومپانیا ، ۱۸۷٤ سنه‌سنده ، درسعادت ـ بلووه ، سلانیك ـ متروویچه خطلریله ادرنه ـ دده آغاج ، طرنوی ـ یامبولی شعبه‌لرینی ، بوسنه‌ده بنالوقه ـ نووی خطی انشا واکمال ایتدیکی حالده حکومت عثمانیه برکیلومترولق بیله یول یاپه‌مامشدی .

حکومت عثمانیه‌نك ـ اسبابنی بوراده ایضاحه لزوم کورمدیکم ـ عطالتی نتیجه‌سی اوله‌رق غیرطبیعی وامثالی نا مسبوق برحال وقوعه کلدی . فی‌الحقیقه روسجق ـ وارنه ، چرناوودا ـ کوستنجه شمندوفر خط قدیملری داخل حساب ایدیلیرسه اوروپای عثمانیه‌ده تقریباً ۱,۵۰۰ کیلومترو طولنده خطوط حدیدیه موجود ایدی . فقط بو خطلر اوروپانك خطوط عمومیه‌سندن هیچ برینه مربوط اولمدقدن ماعدا کندی آره‌لرنده دخی التصاق پیدا ایتمه‌مش اولدقلرندن خطوط ملیه وظیفه‌سنی بیله ایفا ایده‌میوردی .

ذاتاً مبدألری درسعادت وسلانیك اولان ایکی بیوك خطك بر برندن وخطوط بین‌المللدن آیری اولمسی ایکی همجوار حکومتی‌ده حال‌انتظار وترددده براقمشدی : صربستان حکومتی ، کندی مملکتی داخلنده‌کی خطوطی انشا ایتمزدن اول عثمانلی شمندوفرلرینك کذرکاه قطعیسنی بیلمك ، هانکی نقطه‌ده صرب وعثمانلی شمندوفرلرینك برلشه‌جکنی آکلامق ایستیوردی . بو نقطهٔ نظردن مسئله‌یه بر طاقم ملاحظات اقتصادیه ، سیاسیه وعسکریه دخی قاریشیوردی . (اوستریا ـ مجارستان) دخی (صربستان) امارتی قدر شمندوفر مسئله‌سنده علاقه‌دار ایدی . باب عالی ، بلغراد خطی نیشه قدر تمدید ایچون اولجه تنظیم ایدیلن بر پروژه‌یی نظر دقته آله‌رق یکی‌پازاری نیشه ترجیح ایتمك ایستیوردی . بو صورتله صربستان (موراوا) وادیسنك کذرکاه طبیعیسنی قسماً ترکه وفضله

مصارف انشائیه‌اختیارینه مجبور اوله‌جقدی . صربستان امارتی خطك یکی‌پازاره طوغری انحرافنه شدتله معترض ایدی .

دیکر طرفدن (ویانه) قابینه‌سی هم (اوستریا) نك، هم‌ده (مجارستان) ك منافعنی نظر دقت اوکنده بولندیرمق مجبوریتنده اولدیغی ایچون خطوط عثمانیه‌نك بری (بوسنه) ، دیکری (صربستان) جهتنده اوله‌رق ایکی نقطه‌ده برلشدیرلمسنی ایستیوردی . خطوط عثمانیه ایله (آوستریا ـ مجارستان) خطلرینك برلشدیرلمسنه آنجق صربستان وبوسنه حدودلرنده ایکی نقطهٔ التصاق وجوده کتیرلمك شرطیله موافقت ایده‌جکنی باب عالی‌یه بیلدیرمشدی . بو صورتله ، باب عالی‌یی (صربستان) ایله‌عقد ائتلافه وکندیسنجه اك زیاده حائز اهمیت اولان نقطه‌یی ، یعنی خطوط عثمانیه‌نك بوسنه حدودنده (اوستریا) خطلریله التصاقنی تأمینه اجبار ایتمك ایستیوردی .

مع مافیه ، یا (مجارستان) منافعنك غلبه ایتمسندن ، یاخود ترکیانك بوسنه خطی کبی انشاسی کوچ ومصرفلی بر تیمور یولنی انشا ایتمیه‌جکنه (ویانه) ده قناعت حاصل اولمسندن طولایی (اوستریا ـ مجارستان) حکومتی خطوط عثمانیه‌نك ایکی نقطه‌ده التصاقی تکلیفنده اصرار ایتمدی . ویالکز (بلغراد) جهتنه عطف نظر اهمیت ایلدی .

بعض احوال وبالخاصه ۱۸۷۷ محاربه‌سنك نتیجه‌سی اولان تبدلات دخی شرائط التصاقك‌دکیشمسنه سبب اولدی . درسعادت ـ بلغراد خطنك صربستانه الحاق ایدیلن (نیش) طریقیله التصاق ایتمسی آرتق اعتراضات ومشکلاتی داعی اوله‌مازدی . فقط سلانیکدن صربستانه طوغری کیدن خطك تمدیدی مسئله‌سی بویله دکلدی. بونقطه‌ده ـ حکومت‌عثمانیه‌نك وقتیله شمندوفر خطنی یکی‌پازاری مدافعه ایدن تپه‌لر آره‌سندن کچیرمك ایسته‌دیکی زمان درمیان اولنان مطالعات عسکریه‌یه مشابه ـ بعض اعتراضات وقوعه کلدی . باب عالی سلانیکدن شماله طوغری کیدن خطك ـ اوستریا ـ مجارستان وصربستان‌حکومتلرینك آرزولری وجهله ـ (ایورانیه) ده دکل ، پریشتینه حوالیسنده بلغراد خطیله برلشمسنی ایستیوردی ؛ چونکه صربستانه الحاق ایدیلن (ایورانیه) بك آز مرتفع برکچید ایله ماکدونیااووه‌سندن آیرلدیغی‌حالده پریشتینه‌حوالیسی ممالك عثمانیه داخلنده وطاغلق بر نقطه‌ده کائن ، وقت حربده مدافعه‌سی قولایدی .

بو اختلاف هنوز حل ايدلمديكي كبي [١] تركيانك خطوط متممه‌يي انشا ايده‌جكي محللردن برقسمنك بلغارستان وصربستان ، اوستريا ومجارستانه ترك اولنمسندن متولد مشكلات دخي ازاله اولنه‌مامشدر . (برلين) معاهده‌نامه‌سنك ١٠ نجي و٣٦ ماده‌لري موجبنجه صربستان وبلغارستان حكومتلري باب‌عالينك اوستريا ـ مجارستانه وشمندوفر قومپانياسنه قارشي واقع اولان تعهداتنده حكومت عثمانيه يرينه قائم اوله‌جقلر ومصالحه‌نامه‌نك امضاسني متعاقب بو بابده علاقه‌داران آره‌سنده مقاولات خصوصيه عقد ايديله‌جك ايدي. ١٨٨٢ سنه‌سي اواخرنده ، مواد مذكوره احكامنه توفيقاً ، درت حكومت آره‌سنده عقد ايديلن قونفرانس هنوز اكمال‌وظيفه ايتمه‌مشدي .

(برلين) معاهده‌نامه‌سنك تنظيماته‌تعلق اولان‌احكامني تدقيق ايدركن عثمانلي شمندوفرلرينك (اوروپا) خطوط حديديه‌سيله برلشديرلمسندن ماعدا دها ايكي مسئله‌نك ١٨٨٢ سنه‌سنده هنوز حل‌ايدلمديكني بيان‌ايتملي‌يم . بو ايكي مسئله‌دن بري ارمنيلرله مسكون آسياي عثماني ولاياتي [٢] ، ديكري شرقي روم ايليدن ماعدا اوروپاي عثماني‌ولاياتي اصلاحاتيدر .

عبدالحميدك تمايلات‌شخصيه وسياست‌مخصوصه‌سي بو ايكي‌مسئله‌نك حلني‌تأخير ايتديرييور . اكر خرستيان تبعهٔ عثمانيه پادشاهك لطف عاطفتندن ماعدا بر حمايه‌يه نائل اولمازلرسه ١٨٧٨ قونغره‌سنك كنديلرينه وعد ايلديكي اصلاحاته دها پك چوق زمان انتظار ايده‌جكلري شبهه‌سزدر .

عبدالحميد ، سليم ثالث ومحمود ثانينك اصلاحاته تشبث ايتدكلري زماندن بري تاريخ دولت عثمانيه‌نك انظار عبرته عرض ايتديكي وقايع مهمه‌يي نظر دقته آلمدقدن ماعدا ماضي‌يه‌عودت‌ايتمك ؛ اوچ دفعه ، يعني ١٨٥٨، ١٨٦٣ و ١٨٧٦ سنه‌لرنده دولت عثمانيه‌يي نتيجه‌سي مجهول ، فقط هر حالده خطرناك انقلاب تهلكه‌لرينه آتان ادارهٔ مستبده‌يي احيا ايلك ايستيور .

عبدالحميدك زمانمزده‌كي حكومت مستبده‌سي برخطاى‌تاريخي كبي كورونمكده ، اخلافنك احتياجات وقته كوره تسطير ايلدكلري اصلاحات خط همايونلري

---

[١] كتابك تاريخ تأليفي ١٨٨٣ سنه‌سيدر .

[٢] مؤلفك ١٨٨٣ سنه‌سنده‌انتشار ايدن « مجموعهٔحقوق بين‌الملل » ده مندرج « ارمني مسئله‌سنده انكلتره و روسيه » عنوانلي اثرينه مراجعت .

احکامیله غیر قابل تألیف بولنمقده ایسه‌ده بالخاصه حکومت جسمانیه‌سنی قرون وسطایه لایق بر تعصب ایله تقویه‌یه چالیشمسی شایان حیرت دکلمیدر؟ ییلدیز سراینده پادشاهك بر طاقم شیخلرك نفوذی آلتنده قالدیغی، اتحاد اسلام خیالی تعقیب اولندیغی، « دنیاده موجود حکمداران اسلامك منافع سیاسیه‌لرینك اداره‌سنی خلافت اسلامیه‌یه تودیع ایتملری» [١] مسئله‌سنك مذاکره ایدلدیکی روایت اولنمیورمی ؟ بو خیالات آره‌سنده ایلك خاطره کلن تدبیرك طرابلس ، تونس ، حجاز ، مصر وحتی جزایرده افکار اهالی‌یی جلب ایچون آرناوود جمعیتنه مشابه بر عرب ویا آفریقا جمعیتی تشکیلندن عبارت اولدیغی روایتی طوغرمیدر ؟

آرناوود جمعیتی پادشاهك حساب وتخمیننه موافق چیقمدیغی کبی بر مدت صکره مصرده اعرابی پاشا عصیاننك دخی مشوقلرك آرزولرندن بشقه بر شکل آلمسی شایان دقت دکلمیدر ؟

زماننك الجاآت ضروریه‌سنه اهمیت ویرمیه‌رك قوهٔ روحانیه ایله حکومتی اداره ایتمك ایستین پادشاهی بر ولایتك ضیاعی ، یاخود قسماً افتراقی تهلکه‌سندن دها بیوك بر تهلکه تهدید ایدییور. مسئله ، عموم عالم اسلامك خلیفه‌سی اولمق ادعاسنك مسلمان تبعه‌سی بولنان (اوروپا) حکومتلرینی راحتسز ایتمکه باشلامسندن عبارت دکلدی؛ ترکیا ایچون تنظیمات ، برقضا زده‌نك فورطنه‌ده سلامت حیاتی تأمین ایدن بر تحته پارچه‌سی مثابه‌سنده ایدی وحد ذاتنده بربرندن فرقلی اولمیان شوایکی اساسه مستند بولنیوردی : مسلمان هیئت اجتماعیه‌سنك تدریجاً خرستیان هیئات اجتماعیه‌سنه بکزه‌مسی، رعایالك استرداد حقوقی . عبدالحمیدك استبدادینی وترقی شکننانه‌سی بو پروغرامك ردی دیمکدر ؛ چونکه بو حکمدار یالکز (اوروپا) یه آرقه‌سنی چویرمکله اکتفا ایتمیور ، بلکه بتون خرستیانلری کندیسنه دشمن ویا شبهه‌لی اشخاص عد ایدییور .

[١] عثمانلی غزته‌سنك ٢١ شباط ١٧٨١ تاریخلی نسخه‌سندن .

خلاصهٔ عموميه ـ نتيجه

بو كتابك مقدمه‌سنده سرد ايلديكم مطالعات آره‌سنده ، تنظيماتك ، بدايت امرده ، حكومت اسلاميه ايچون زمانك الجاآت ضروريه‌سندن بشقه برشي اولمديغني وبالآخره تركلرك افكار عموميه‌سنده دكل ، فقط يالكز حكومتك نظرنده بشقه برشكل ، بر وجههٔ استقامت آلمقله برابر ينه آمال ترقيپرورانه‌دن زياده دولتك حال عطالت وانفرادندن متولد تهلكهٔ عظمايي بر طرف ايتمك انديشه‌سنه مستند اولديغني سويلمشدم .

ايشته ، تنظيماتي ، اول امرده ، بونقطهٔ نظردن خلاصه ايتمك ومنشأندن اعتباراً زمانمزه قدر كچيرديكي ادوار مختلفه‌يي تدقيق ايلك ايستيورم .

١

تركلرك ايلك فتوحاتلرنده كوستردكلري قوتك تشكيلات ابتدائيه‌لرنده‌كي وحدت عسكريه ودينيه‌دن ، يعني دين ايله عسكرلكك توأم اولمسندن ايلري كلديكي آشكاردر . شبهه‌سزكه او زمان موجود اولان خرستيان حكومات عظيمه‌سي آره‌سنده‌كي رقابتلر ، تفرقه‌لر (امدريا) كناراندن قوشوب كلن مهاجرلرك فتوحاتني پك زياده تسهيل ايتمشدي ؛ فقط بونلر ـ ملل محاربه‌نك تاريخ وقوعاتنده امثالي پك آز كوريلن ـ انضباط ، مهارت وفعاليتلريله اساساً رقيبلرندن هر برينه فائق ايديلر .

اون سكزنجي عصردن اعتباراً صحنه دكيشدي . عثمانلي حكومت شديده‌سي ، دول غربيه‌نك كيتدكچه تكمل ايدن اردولري قارشيسنده مغلوب ، رجعته مجبور اولدي ؛ حكومت اسلاميه ، ترقيسي نسبتنده سريع خطوه‌لرله وادئ انقراضه طوغري يوريمكه باشلادي .

بو دورهٔ انحطاطده ، حكومت عثمانيه ، دوچار اولديغي فلاكتلرك لزوم قطعي كوستر ديكي اصلاحاتك هيچ برني اجرا ايتمدي . مسلمان هيئت اجتماعيه‌سي ،

مغلوب وپریشان ، محافظۀ غرور ایتدی ؛ وقتیله سبب شوکت وعظمتی اولان قوانین ونظاماتك رعایا اوزرنده‌کی حقوقنی ، خارجاً حق حکمرانیسنی محافظه‌یه کافل اولدیغی اعتقادنده ثبات کوستردی .

اون سکزنجی عصر اواخرینه طوغری ، سلیم ثالث ، ایلك دفعه اوله‌رق دولتی قسماً اصلاح وتجدید فکرینی میدانه قویدی ؛ عسکرینی فن حربك قواعد جدیده‌سنه توفیقاً تنظیم ایچون نظام جدیدی وضع ایتدی . محمود ثانی ، بو تصوری موقع اجرایه قویدی ، فقط سلفنك تصور ایتدیکی تبدلات قادروسنی توسیعه لزوم کوردی . اجرآت مجددانه‌سنده فرط غیرتی درجه‌سنده ابراز مهارت ایده‌مه‌مش ، حقوق حکمرانینك تقویه‌سنه لزومندن فضله اهمیت ویرمش اولمقله برابر حکومتك کافۀ خدمات عمومیه‌سنی تنسیق واصلاح ایتمك ایستدی .

تنظیمات ، هنوز قباطاسلاق برحالده ایدی . صکره ، یواش یواش برشکل مخصوص آلدی ؛ رشید پاشانك همتیله دولتك سیاست مخصوصه‌سی حالنه کیردی . صقوللیلر ، کوپریلیلر ، قوجه راغبلر کبی یاد نامی ، تاریخ عثمانینك بر دورۀ مخصوصه‌سنی خاطره کتیره‌ن بویوك صدر اعظم ، کندی حیات سیاسیه‌سنده لایتغیر برقاعده قبول ایتمشدر ، که اوده سلامت دولتك آنجق اصلاحات ایله تأمین اولنه‌بیله‌جکی حقیقت مسلمه‌سیدر . رشید پاشانك نظرنده تنظیمات ، یالکز مملکتك احوال داخلیه‌سنی اصلاحه‌مدار اوله‌جق برتدبیر مستعجل دکل ، بلکه ـ وبالخاصه ـ امنیت خارجیۀ دولتی تأمینه یکانه واسطه ایدی ؛ چونکه دول اجنبیه‌نك امنیتنی قزانمق ، معاونت معنویه‌لرینی استحصال ایتمك ، شمدی‌یه‌قدر (اوروپا) هیئت دولیه‌سی خارجنده یشایان حکومت عثمانیه‌نك محافظۀ موجودیتی لزوم واحتیاجنی دول غربیه‌یه قبول ایتدیرمك ، الحاصل عثمانلی دولتنك موازنۀ عمومیۀ سیاسیه‌ده بر عنصر مفید اولمسنی تأمین ایتمك آنجق تنظیمات ایله ممکن اوله‌بیله‌جکدی [١] .

[١] رشید پاشا ١٨٤٦ سنه‌سنده‌دیمشدرکه : « هنوز ایی بر صورتده ادارۀ حکومت ایده‌مدیکمزی اعتراف ایدرم ؛ فقط دها فنا برادره‌یه مانع اولدیغمی ادعا ایده‌بیلیرم . اوروپانك بکا اعتماد ایلمسنی ایسترم . »

بالآخره ، ١٨٦٨ سنه‌سنده پرنس (غورچاقوف) : « ١٨٥٦ خط همایونی بدلی تأدیه ایدلمه‌مش بر پولیچه‌در . » دیمشدر .

وقایع ، بو حسابك پك طوغری اولدیغنی اثبات ایتدی .

۱۸۳۹ سنه‌سنده ، یعنی کلخانه خط همایوننك نشری زماننده (فرانسه) حکومتی « شرقده وجوده کتیریله‌جك ائتلافات دولیه حقنده ایلك نقاط نظر » عنوانلی نوطه‌سنده دولت عثمانیه‌نك (اوروپا) حقوق عمومیه‌سنه‌قبولنی ، استقلال وتمامیٔ ملکیتنك بین‌الملل بر بیاننامه ایله تصدیقنی تکلیف ایتدی . او زمانه قدر شرق سیاستنی تبدیله سبب اوله‌جق صورتده (اوروپا) دولتلری طرفندن بر مداخلهٔ مشترکه وقوعه کتیرلمسنه معترض اولان (روسیه) حکومتی بیله ـ آمال حقیقیه‌سی نه اولورسه اولسون ـ دولت عثمانیه‌نك استقلال وتمامیٔ ملکیتنی تصدیق ایتمك تکلیفنی رد ایده‌مدی [۱] .

ایشته، (اوروپا) دولتلرینك بوبابده‌کی مخابراتی ، ۱۳ تموز ۱۸۴۱ تاریخلی معاهده نامه‌نك مذاکرات اولیه‌سی مقامنده ایدی . دول معظمه بو معاهده‌نامه ایله باب‌عالی‌یه (اوروپا) هیئت دولیه‌سنه دخول ورقه‌سنی ویرمش اولدیلر[۲].

اون‌بش سنه‌صکره ، اصلاحات خط همایوننك نشری سنه‌سی (پاریس) قونغره‌سنده طوپلانان (اوروپا) دولتلری ۱۸۴۱ تاریخلی مقاوله نامه‌ده ضمناً

[۱] پترسبورغ قابینه‌سی‌طرفندن (روسیه) نك پاریس سفیری قونت دو (مه‌دم)ه کوندریلن برتلغرافنامه‌ده ، آز چوق برخلوص نیتله ، دنیلیوردی‌که : « ۰۰۰۰۰۰ ذاتاً معلومکز اولدیغی وجهله ، ایمپراطور حضرتلرینك مسلك محافظه‌کارانه‌لری ، ساده‌جه تأمینات شفاهیه اوزرینه مستند اولمیوب بلکه فعلیات ایله تأیید ایتمش برحقیقتدر . چونکه مشارالیهك ۱۸۳۳ سنه‌سنده‌کی پولتیقه‌سنه دخی بومسلك اساس اتخاذ ایدلمشدر [خنکار اسکله‌سی معاهدهٔ اتفاقیه‌سی] . باب عالی ایله روسیه‌نك تعهدات مقابله‌سنك اساسی بو پولتیقه‌در. »

[۲] بوغازلر مقاوله نامه‌سنك برنجی ماده‌سنده تمامیٔ ملکیت عثمانیه‌نك تعرضدن مصون اولدیغی بیان ایدیلیور . بوماده ، ایلك دفعه اوله‌رق ، ۱۸۵۸ سنه‌سنده موقع تطبیقه قوندی : (روسیه) نك مملکتینی اشغال ایتمسی‌اوزرینه (انکلتره) و (فرانسه) حکومتلری شو اوچ شرط ، یعنی مملکتینك تخلیه‌سی ، پادشاهك عنو عمومی حقنه مالکیتی ، ۱۸۳۱ نظامنامهٔ اساسیسنك تبدیلی شرطیله کندی آره‌لرنده برائتلاف عقد ایتدیلر .

(اوستریا) و(روسیه) حکومتلری مجارملتجیلرینك اعاده‌سنی طلب ایتدکلری زمان۱۸۳۱ معاهده نامه‌سی احکامی ایکنجی دفعه اوله‌رق موقع اجرایه وضع ایدلدی . (انکلتره) و (فرانسه) دونتمالرینی بوغاز ایچنه کوندردیلر .

۱۸۴۷ سنه‌سنده (فرانسه) حکومتی (ایتالیا) وقایعندن باحث‌اولان‌تحریرات‌عمومیه‌سندن برنسخه‌سنی ترکیایه تبلیغ ایتدی . بوحال ، دولت عثمانیه‌نك (اوروپا) سیاست‌عمومیه‌سنه‌اشتراکنی ایما ایدر.

تعهدايديلن استقلال وتمامئ ملكيت عثمانيه‌يى دها قطعى ودها آچيق برصورتده تأييد ايتديلر . ينه بومقصدايله ، ١٨٥٦ پارس معاهـده نامه‌سـنك يدنجى ماده‌سنده محرر اولديغى اوزره ، تمامئ ملكيت واستقلال عثمانينك محافظه‌سنى صـورت مخصوصه‌ده تعهد ايتدكدن بشقه دولت عثمانيه‌نك موجوديتنى تهديد ايده‌جك هر حكومته قارشى مداخله‌يى دخى قبول وتصديق ايلديلر .

مع مافيه بومعاهده نامه اولكى مقـاوله نامـه‌لردن فرقلى ، يعنى طرفينـك تعهدات متقابله‌سنى متضمن برسند حكمنده ايدى ؛ چونكه سـالف الذكر ماده ايله تبعهٔ مسلمه وغيرمسلمهٔ شاهانه‌نك احرارانه ، عادلانه ، ترقيپرورانه براداره‌يه نائليتلرينى وعد ايدن كلخانه واصلاحات خط همايونلرى آره‌سنده بررابطهٔ قويه موجود اولديغى انكار ايديله‌مز . بوايكى خط همايون ايله ١٨٥٦ معاهده نامه‌سنك تمامئ ملكيت واستقلال عثمانى‌يى محافظه ايدن مادهٔ مخصوصه‌سى ، طرفينه بعض وظائف تحميل ايدن تعهدات متقابله‌يى حاوى حقيقى بر سنددر ؛ يعنى ـ دهـا آچيق برافاده ايله سويليه‌لم ـ دولت عثمانيه آنجق تنظيماتى خلوص نيتله تطبيق ايدرسه دول معظمه‌نك حمايه‌سنه نائل اوله بيله‌جكدى .

بونقطه ، هردرلو تردد وشـبهه‌دن عارى ايدى : بوبابده ، ١٨٣٩ كلخـانه خطندن دها معنيداراولان ١٨٥٦ خط همايونى حكومت عثمانيه‌يى قوى رابطه‌لرله دول ضامنه‌يه باغلايوردى ؛ چونكه (پارس) قونغره‌سنه صورت رسميه‌ده تبليغ ايدلمشدى . اوزمان حال معزوليتده بولنان رشيدپاشا ، اصلاحات خط همايوننك برمقاوله نامهٔ قطعى شكلنه كيرمسـنده‌كى اهميتى تماماً تقدير ايتمكله برابر ـ كويا قريم محاربه‌سنك تصفيهٔ حساباتنى ايستدكلرى شكلده ياپمغه ، يعنى دولت عثمانيه‌يى اضمحلالدن قورتاران متفقـلره ويريله‌جك تضميناتى آرزولرينه كوره تعيينـه مقتدر ايمشلر كبى ـ فؤادوعالى پاشالرك مسلكلرينى تنقيددن خالى قالمدى .

خط همايونك نشرندن اون سنه صكره ، (پارس) معاهده نامه‌سنه واضع الامضا دولتلر ، باب عالينك ١٨٥٦ ده‌كى مواعيدينى يك نقصان برصورتده اجرا ايتديكنى آكلاديلر ؛ واقعا ، باب عالينك طريق اصلاحاتده تصادف اولنـان موانع ومشكلاتى يالكز باشنه اقتحامدن عاجز اولديغنى تصديق ايتديلر ؛ فقط بوندن صكره ، بر اوروپالى حكمدار كبى ، محفوظيت حقوقنـدن امين اولان

پادشاهك مقصد اصلی‌یی حاصل اولمش عد ایدرك اصلاحاتی اهمال ایلدیکنه قانع اولدیلر .

ذاتاً ترکلرك فکرنده صافدلانه برذهاب حاصل اولمشدری « دولت عثمانیه‌نك تمامیٔ ملکیتی » کلمه‌لرینه « ترك عنصرینك مللِ مغلوبه‌یه دوام تحکمی » معناسنی ویرمکده اصرار ایدییورلردی .

استقلال عثمانینك محافظه وتأمینی وظیفه‌سنی دیکرلرندن زیاده اهمیتله تلقی ایدن قابینه‌لر بوخیالاتك ازاله‌سی زماننك حلول ایتدیکنه قانع اولدیلر ؛ بناءً علیه ادارهٔ داخلیهٔ عثمانیه‌ده پادشاهك یرینه قائم اولمغه دکل ، فقط کندیسنی تعهدات واقعه‌سنی حرفیاً اجرایه اجبار ایتمکه ، ادارهٔ حکومتده هدف اصلی‌یه طوغری سوق واداره ایلمکه قرار ویردیلر .

ایشته ، ۱۸۶۷ سنه‌سنده ، (اوروپا) نك سیاست جدیده‌سی بو نقطه‌یه معطوف ایدی. بوسیاست ، ۱۸۵٦ معاهده نامه‌سنه کچمش اولان « ترکیانك تمامیٔ ملکیتی » مسئله‌سی کبی تنظیمات مسئله‌سنی دخی (اوروپا) مسائل دولیه‌سی میانه کچیردی .

(اوروپا) سیاستده وقوعه کلن بوتبدل ، دول معظمه‌یی دولت عثمانیه‌نك اصلاحی دعوای مشکوکنه دها زیاده علاقه‌دار ایتدیکی کبی اصلاحات خط همایوننك عثمانلی ایمپراطورلغنك موجودیتنی ضامن ومتکفل اولدیغی ادعاایدن ودائما تنظیماتك تمامیٔ تطبیق واجراسنه چالیشان (فرانسه) حکومتنك صورت مخصوصه‌ده اجرای فعالیت ایلمسنه سبب اولدی . فرانسز نفوذینك جاری اولدیغی دورهٔ تنظیمات ادارهٔ مرکزیه‌ده ، امور عسکریه‌ده وبالخاصه معارف عمومیه‌ده اصلاحات مهمه ایله تمیز ایتدی . باب‌عالینك غرب مدنیتنك تأثیراتنه تماماً تابع اولدیغی ادعا ایدیله بیلیردی ؛ دولت عثمانیه‌نك آتیسی کیتدکجه دها امین کورونیوردی .

فقط ، براز صکره ، وقایع مهمهٔ خارجیه‌نك تأثیریله (فرانسه) حکومتی تنظیماته معاونت ایده‌مز اولدی ؛ ۱۸۷۰ محاربه‌سی ظهور ایتدی ، (فرانسه) شرقده تعقیب ایتدیکی سیاست مدنیتپرورانه‌یی ایستر ایسته‌مز ترك ایلدی . مسلمانلرك غرور قدیم دینیلری یکیدن باش کوستردی ، اصلاحات اداره‌یه اجانبك مداخله ایتدیرلمه‌مسنه قرارویرلدی . بیطرف دولتلرك مسلك مترقبانه‌لری

بوارتجاعی تشويق ايتدی ؛ دول اجنبيه‌دن آلنان ويابونلرك قانونلرينه بكزه‌ين هردرلو قوانين ونظاماته هجوم ايدلدی ، طرز قديم غلبه ايلدی . اوزمانه قدر جريان‌وقوعاته منتظرونكران اوله‌رق‌دول غربيه‌نك مداخله‌لرينه ميدانی‌سربست براقمش اولان (روسيه) فرصتدن استفاده ايتمك ، حكومت عثمانيه‌نك يالكز باشنه قالمسی اوزرينه رعايانك ينه ظلم و اعتسافه دوچار اوللرينی وسيله اتخاذ ايتلك ايستدی . موسقوفلرك پك چوق زماندن بری خرستيان تبعه‌يی دولت عثمانيه‌دن آييرمق‌ايچون واقع‌اولان سعی وغيرتلرينی (پان‌اسلاويزم)پروپاغانداسی تعقيب ايتدی‌وبالقان ولايتنك اداره‌سنده‌كی قاريشيقلق بوكبی تشبثاتی فوق‌العاده تسهيل ايلدی .

كلخانه واصلاحات خط همايونلری خرستيانلره مساوات وعد ايتمش ، يعنی بونلرك‌احوال اجتماعيه‌لرينی اصلاحه‌كافل بولنمش‌ايكن‌حكومت عثمانيه‌بوايكی‌خط همايونی‌شدتلی‌برمركزيت اداره‌تأسيسنه آلت‌كبی قوللانمغه‌باشلامشدی؛ اهالیٔ غير مسلمه بوشدت اداره‌يه قارشی طرف طرف عصيان ايتديلر ؛ روس اردولری هممذهبلرينی تابعيت عثمانيه‌دن قورتارمغه قوشديلر . تركلر ، غفلت وجهالتلرينك جزاسنی (آياستفانوس) و (برلين) ده چكديلر . اوروپا و آسيای عثمانيدن واسع ولايتلر غائب ايده‌رك كندی ادارهٔ داخليه‌لرنده « اقليتده قالمش كبی » اولديلر . بردها مبدل صعود اولمسی امكانسز كبی كورينن بو سقوط ، يكرمی سنه اول استقلال‌وتمامیٔ ملكيت عثمانی‌يی تأمين ايدن ، دولت عثمانيه‌يی (اوروپا) هيئت‌دوليه‌سی ميانه ادخال ايلين دول معظمه‌نك اثری ايدی .

بربرينه مربوط اولان بووقايع قارشيسنده ، خاطره پك چوق ملاحظات وارد اوليور . اولا ؛ تركيا ، تنظيماتی بحق تطبيق ايتسه‌يدیٔ عجبا ١٨٧٧ محاربه‌سی ايله بونك نتايج ماديه وسياسيه‌سندن قورتيله بيليرمی ايدی ؟ ثانياً ؛ اكر (فرانسه) تركيا اصلاحاتی اداره‌يه دوام ايتسه‌يدی عجبا تنظيمات ، باب عالی‌يی محافظه وحمايه ايده‌مزميدی ؟

اصلاحاتك‌ادوار مختلفهٔ تاريخيه‌سنی‌كوزدن كچيرر ايسه‌ك شوكا قانع‌اولورزكه پادشاهك تنظيمات سايه‌سنده كرك داخلاً ، كرك خارجاً حقوق حكمرانيسنی آنجق موقتاً محافظه ايده‌بيلمسی ، اقوام عثمانيه‌نك احوال اجتماعيه‌لرينی حس اولنور درجه اصلاح ايده‌مه‌مسندن ايلری كلير .

مطالعات سالفه‌نك صحتی ـ مقدمهٔ کتابده ایضاح ایدیلن ایکی نقطهٔ نظره کوره ـ اصلاحاته دائر ویریله‌جك تفصیلات آتیه ایله تبین ایده‌جکدر .

۲

زمانمز علمای مؤلفیندن بردات دییورکه : « جمعیات سیاسیه‌نك ایلك شکل ابتدائی حکومتلرینی کمال مشکلات ایله تبدیل ایده بیلدکلری مرتبهٔ ثبوته وارمش برحقیقتدر . » [*]. تاریخ ، بوحقیقتی اثبات ایچون ترکیادن دها ایی برحکومت کوسترەمز .

سلطنت عثمانیه‌نك استنادکاهی عسکرلك ایله دیندر؛ هم حکمدار ، هم‌ده خلیفه اولان پادشاهلر بوایکی قوتك تمثالی‌عد ایدلدکلری‌ایچون عصرلرجه زمان مستقلاً اجرای حکومت ایتمشلر وبوبابده شریعتك ، یعنی قانون ملینك مفسر رسمیلری اولان علمادن بشقه برمقابل قوت طانیمامشلردر .

قوت ایله دین برلشمش ، عثمانلی حکومتنه خاص برطرز اداره وجوده کتیرمشدی .

قوت ، وقتیله واسطهٔ یکانهٔ فتوحات اولمش؛ صکره ، بوکا خلل کلنجه ، دولت عثمانیه یواش یواش سقوطه باشلامشدی . فقط دین ودین ایله برابر استبداد اداره دوام ایتمشدی ؛ ترکلرك حال‌انفراد وجهالت فوق‌العاده‌لری بوکا غایت مساعددی .

پادشاهك حاکمیت مطلقه‌سی ، تنظیماتك تطبیقی اوزرینه بالضروره دوچار تبدل اوله‌جقدی . « خلیفه ـ پادشاه» اوروپانك قوانین‌وموضوعات جدیده‌سنی قبول ایدنجه ، مسلمانلرك تعصبنه قارشی حرکت ایتمك مجبوریتنده بولندی ؛ پرنس (دومترنیخ) ك تعبیری وجهله «حکومتك استنادکاهی اولان قوهٔ دینیه‌یی قیروب آتمسی » [**] ، مطلقیت اداره‌سنك تمل طاشنی بالذات تخریب ایتمسی لازم‌کلدی .

دیکر طرفدن ، خرستیان اقوامنك ثمرهٔ ذکا وتربیه‌لری اولان قوانین ونظامات اجنبیه‌نك تطبیقی ، حکومت عثمانیه‌یی برچوق مسائل جدیدهٔ سیاسیه

---

[*] « پاریو Parieu» نك « قواعداساسیهٔ علم‌سیاسی » نامنده‌کی کتابندن؛ ۱۸۷۰ .

[**] درسعادت سفیری‌موسیو دو « استورمەر »ه کوندریلن ۱۱ حزیران ۱۸٤٤ تاریخلی تحریرات .

قارشیسنده بولندیردی ؛ عوام ایچون آکلاشیلمسی ممکن اولمیان بوسیاسی مسئله‌لر ، هرحالده حکومات شرقیه‌نك طرز قدیم اداره‌سندن زیاده وقوف ومعلوماته ، درایت وتجربه‌یه لزوم کوستریپوردی .

الحاصل ، غیرمسئول و آمر مطلق اولان پادشاه، آرتق رد وتبعید ایدیله‌مین مدنیت غربیه‌نك تأثیریله ، یواش یواش افکار منوره اصحابنك زیاده‌لشدیکنی ، یعنی کرك داخل مملکتده وکرك خارجده نسبةً ممتاز بر موقعده بولنان ، حکمدارك اجراآتنی تنقید و « قونترول » ایتمك احتیاجنی آکلایان برصنف خلق تشکیل ایتدیکنی کوردی . بومنور صنف ، مملکتك مدافعه واداره‌سنه یکی برطرزده اشتراك ایتمك‌ایستیوردی . وقتیله خوشه کیتمین مشیرلر ، والیلر پك قولای ازاله ایدیله بیلیرلرکن شمدی پادشاه افکار جدیده صاحبلرینی تبعیده ، خدمت حکومتدن اخراجه مقتدر اوله‌میوردی .

محافظه‌کاران ایله ترقیپرورلر آره‌سنده‌کی مبارزه‌نك صفحات مختلفه‌سنی صره‌سیله تعقیب‌ایتدك . سلطان محموددن بری هیچ بربیوك اصلاحات یوقدرکه حقیقی مسلمانلرك اعتقادات وجدانیه‌لرینه طوقونمسون ، الك اهمیتسز وحتی ضررسز هیچ برتجدد یوقدرکه پادشاه احکام شرعیه‌یه موافقتنی اثبات واعلان ایتمك مجبوریتنده قالمسون . تنظیماتك هردوره‌سنده ، هیئت علما ، الده قرآن اوله‌رق عرض وجود ایتمشدر .

سیاست جدیده‌نك ، دینك مقاومتی قارشیسنده استبداد اداره ، حکومت مطلقه رخنه‌دار اولدی ؛ ضعیفلدی .

فقط بشقه‌برطاقم احوال دخی‌حکومت مطلقه اصولنك اسکی قوت‌وشدتنی تنقیص ایدییوردی . پك بیوك بروقوف ومعلوماته لزوم کوسترن بو دورهٔ تجددده آسیا حکمدارلرندن فرقی اولمیان پادشاهك وظیفه‌سی نه اوله بیلیردی ؟ قانوننامهٔ سلیمان [*] آرتق (اوروپا) حکومتلری طرزنده ادارهٔ امور ایتمك ایستهین بردولتك احتیاجنی تأمین ایده‌مزدی . وظائف حکمدارینك برصدر اعظم النه‌ویرلمسی ، پادشاهه قارشی دائما برمطیع بنده وآنك قدر جاهل‌اولان بوصدر اعظمك وکالت مطلقه‌یی حائز بولنمسی بوندن صکره غیر کافی ، حتی

[*] ١٧٥ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

كولونج براصول اولوردى . قوهٔ اجرائيه ، تشريعيه وعدليه‌نك دها طبيعى ودها معقول برصورتده تفريقى ضرورى ايدى .

حكومت مطلقهٔ اسلاميه‌نك تدريجاً نه صورتله كسب ضعف ايتديكنى يوقاريده كوردك. عبدالمجيد وعبدالعزيز دورلرنده تطبيقى ممكن اولميان مسؤليت وكلا قاعده‌سى ١٨٧٦ قانون اساسيسنه ادخال ايدلدى . مجلس والا ، مجلس تنظيمات ، مجلس احكام عدليه ، شوراى دولت ، مجلس مبعوثان ، بو مجالسك كافه‌سى قوهٔ تشريعيه‌نك قوهٔ اجرائيه‌دن تفريقى ايچون واقع اولان تشبثاتك نتايج متعاقبه‌سيدر . قوهٔ عدليه‌نك استقلالى دخى تصديق اولندى . مطلقيت و استبدادك درجات اداره‌نك هر برندن رفعى ايچون نه قدر مشكلات چكيلدى ، اصول ونظامات قديمه‌نك كفايتسزلكندن متولد محاذيرى رفع ايچون نه‌قدر يكى قانونلر ، نظاملر ياپلدى .

حقيقت حالده ، قوهٔ مطلقه‌نك بويله پى درپى رخنه‌دار اولمسندن ملت پك آز استفاده ايده‌بيلدى ؛ بوكا تعجب ايتمه‌مليدر . چونكه شوراى دولت ومجلس مبعوثان كبى مجالس عاليه « اوت افندم مجلسى »[١] لقبنه كسب استحقاق ايتدى ؛ حكام آزچوق پاشالرك تحت تحكمنده قالدى ، مسؤليت وكلا قاعده‌سى ١٨٧٦ قانون اساسيسى ايله برلكده اورته‌دن قالقدى . عبدالحميد ، حقوق قديمهٔ حكمداريدن هانكيسنى استرداد ايتمك ممكن ايسه اونلرى آلدى ؛ كويا ، الك بيوك دشمنى اولان مدحت پاشانك شوسوزلرينى تكذيب ايتمكه چاليشيور: « تركياده تنظيماتك تاريخ اعلانندن برى آرتق حكمدار مطلق يوقدر . پادشاه حكمدار مطلق دكلدر . آرتق بويله حكمدارلره كردستانده وحتى عربستانك الك مجرا كوشه‌لرنده بيله تصادف اولنه‌ماز » [٢] .

يوقاريده نامنى ذكر ايتديكم مؤلف مقتدرك ديديكى كبى تحصيل وتربيه‌سى مترقى جمعيات بشريه‌نك اوزون مدت برشخصك استبداد اداره‌سنه تابع اولديغنى كورلديكى كبى تاريخ ، بزه الك قديم ادوارده بيله ، « ده‌موقراسى » نك غايت قبا اشكالنه نمونه‌لر كوسترر [٣] . مؤلف ، بعده شو سوزلرى علاوه ايدييور :

[١] ٣٥٥ نجى صحيفه‌يه مراجعت .
[٢] مدحت پاشا محاكمه‌سندن مستخرج .
[٣] « پاريبو » يوقاريده ذكر ايديلن اثرى ، صحيفه ١٥ .

« مع مافیه بر مملکتــده علم ومعرفتك تعممی ایله ادارهٔ مطلقه یرینه بر ادارهٔ احرارانه قائم اولدیغی ... وحریت سیاسیه‌نك ، وجدان عمومئ ملتك سـبب اصلئ تشکلی اولان‌مقارنت ومشارکت‌افکارك ، اصولی مشورتك تقرر ایتدیکی انکار اولنه‌ماز . ازمنهٔ جدیده‌ده مطلقیت ایله‌اداره اولنان برحکومتك اك‌قوی، اك بیوك بردشمنی واردرکه اوده مدنیتدر. مدنیت ، ادارهٔ مطلقه‌یی دائماتعدیله، یموشاتمغه میالدر . »

تشکیلات ادارهٔ عثمانیه‌یه اساس اولان وقایع تاریخیه ایله احکام دینیه‌خارج براقیلدیغی تقدیرده، عجبا زمانمزده ــ نه قدر خفیف اولورسه اولسون ــ یکیدن اجرای حکم ایتمکه باشلایان حکومت‌مطلقه اصولی تنظیماتك برنتیجهٔ ضروریه‌سی عد ایدیله بیلیرمی ؟ تبعه‌یه حقوق سیاسیه‌لرینی بخش‌ایدن تنظیمات یارم عصرلق برشی دکلیدر ؟ اوچ قطعه خط همایون ایله برقانون اساسی تنظیماتك ادوارمختلفهٔ ترقیاتنی ارائه ایدر برر وثیقه دکلیدر ؟ ۱۸۷٦ قانون اساسیسی ، « بر وعددن عبارت اولمیوب ، بالعکس بتون عثمانلیلرك مالی وتطبیق احکامی آنجق ملت‌ایله پادشـاهك آمالی اتحاداتمك صـورتیله تأخر ایده‌بیلن بر قانون حقیقی وقطعی اولان » [*] قانون اسـاسی کلخـانه واصـلاحات خط همایونلریله ۱۸۷٦ خط همایوننده محرر حقوق وحریت سیاسیه‌یی‌تتویج ایدن براثرعالی دکلیدر ؟ پادشاه، ترکیایی برچوق نقطهٔ نظردن حکومات قدیمهٔ اسلامیه‌یه بکزتمك ایچون بتون قوای حکومتی‌الده ایتدیکی حالده سنه‌لرجه زماندنبری بوکا اعتراض ایدلمه‌مسنه سبب نه‌در ؟

شبهه‌سزکه ، ۱۸۷۷ محاربه‌سی وبونك نتیجهٔ مؤلمه‌سی ارتجاع اخیره سـبب اولان احوالدن بریدر . فقط عثمانلیلرك احوال اجتماعیه‌لری بوکا مساعد اولمسه ایدی مطلقیت اداره اصول قدیمه‌سنك همان تماماً اعاده‌سی ویا اعاده ایدلسه بیله طول مدت محافظه‌سی ممکن اوله بیلیرمی ایدی ؟ شوحالده ، اصـلاحاتك پك سطحی اولدیغنه، اخلاق عمومیه‌یی پك آز تهذیب ایلدیکنه ، ملتك تربیهٔ فکریه ومعنویه‌سنه اصلا فائده بخش اولمدیغنه، عبدالحمید تبعه‌سنك محمود ثانی‌تبعه‌سندن همان همان فرقسز بولندیغنه ایناغمق لازم کلیر .

بوادله‌وبراهین نه‌قدر قوتلی اولورسه اولسون، تاریخمزك موضوعنی‌تشکیل

[*] صفوت پاشانك ۲٦ کانون اول ۱۸۷٦ تاریخلی تحریرات عمومیه‌سندن .

ایدن قاریشیق دعوایی برکره دها مدققانه کوزدن کچیرمکه مانع اوله‌ماز . ذاتاً کتابمده بودعوانك آنجق خطوط عمومیه‌سنی ترسیم وایضاح ایتدم ؛ دولت عثمانیه‌نك شعبات ادارهٔ حکومتدن هر برنده‌کی اجرا آتی آیری آیری تدقیق اولنورسه مسئله دها واضح برصورتده ظاهره چیقار ، دها طوغری بر حکم ویرمك امکان داخلنه کیرر ؛ وبوصورتله تنظیماتك هیئت عمومیه‌سی بریره جمع ایدلمش اولور .

۳

ترکیاده ایلك اصلاحاته « نظام » نامی ویرلمشدر ، که فرانسزجه‌ده «Ordre» دیمکدر . بوکلمه شایان دقتدر ؛ چونکه مقابلی اولان «Desordre» ، یعنی «نظامسزلق» کلمه‌سی مسلمان هیئت اجتماعیه‌سنك اخلاق حقیقیه‌سنی پك طوغری اوله‌رق تصویر ایدر . مسائل شرقیه‌یه وقوف تامی ایله مشهور اولان بر دیپلوماتك سویله‌دیکی وجهله ، مسلمانلرده حس انتظام اوته‌دن بری مفقوددر [*] . قرآنك ترتیبنده برمنطق واصول یوقدر ؛ نظام وانتظام ، آنجق کتاب مقدسك تفسیرلرنده ، احکام قرآنه مستند فتاوا مجموعه‌لرنده کوریلور . مسلمانلرك یازیسی صحت ، قطعیت ووضوحدن عاریدر ؛ ازمنه‌نك حساب وتعدادی دخی بویله‌در . وضوح وقطعیتدن ، نظام وانتظامدن محرومیت خدمات عمومیه‌نك کافه‌سنده مشاهده اولنور . یالکز بر مثال کوسترەلم : اوراق ووثائق رسمیه‌نك قید اولنمدیغی وحتی اوزرلرینه تاریخ بیله قونمدیغی زمانلر اوزاق دکلدر .

بوتاریخك باشلادیغی زمانده ، حکومت عثمانیه‌ده‌کی قاریشیقلق صوك درجه‌یی بولمشدی . سلطان سلیمانك قانون قدیم سیاسیسی حکمدن ساقط اولمش ، مطلقیت اداره‌نك نتیجه‌سی اولان استبداد هرطرفده ، سرایده ، باب عالیده ، مرکزده ، ولایاتده ، امور مالیه وعدلیه‌ده ، عسکرلکده حکمفرما ایدی .

اصلاحاته اردودن باشلاندی ، اردوده‌کی انتظامسزلق دولتك منافع حیاتیه‌سنی ، داخلاً وخارجاً امنیتی اخلال ایتدیکی جهتله هرشیدن اول اصلاحات عسکریه‌یه تشبث ایدلمسی طبیعی ایدی .

وقتیله سپاهیلرله برلکده عساکر ملیه‌نك اك کزیده برصنفنی تشکیل ایدن یکیچریلر ، اون سکزنجی عصر اواخرینه طوغری ، عساکر منتظمه‌یه

[*] بارون دو (شله‌شتا) ، درسعادتده ۱۸۰۷ و ۱۸۰۸ انقلابلری .

بکزه‌مز بر حاله کلمشلردی؛ روسیه چارلرینك قدیم (استره‌لیچ Strélitz) عسکری کبی اطاعتسز ایدیلر . بونکله برابر یکیچریلرك هیئت علما ایله مناسبات صمیمیه‌لری موجود ایدی. ذاتاً تعبیه وسوق الجیش فنلری، اسلحه هر مملکتده دکیشمش اولدیغندن عساکر عثمانیه‌نك اصول جدیده‌یه توفیقاً اصلاحی ضروری ایدی . سلیم ثالث بوتشبثده موفق اوله‌مدی . (اوروپا) اصولنده معلم بر پیاده صنفی دیمك اولان نظام جدید کرك یکیچریلر، کرك طشره‌لرده‌کی معتبران ومتنفذان طرفندن قبول ایدلمدی. هیئت علما دخی خرستیان مملکتلرده جاری اولان اخذعسکر اصولنی شریعته مغایر بوله‌رق نظام جدیده اعتراض ایتدکلرندن سلیم ثالثك تشبثات مجددانه‌سنه هر طرفدن مخالفت ایدلدی .

محمود ثانی ، عمجه‌سنك تشبثنی تجدید ایتدی و ۲۸ مایس ۱۸۲٦ تاریخلی خط همایون ایله نظام جدیدی احیا ایلدی ؛ بو خط همایونك نشری یکیچریلرك امحاسی وسپاهیلرك طاغیدلمسی ایله نتیجه‌لندی . ایشته ، اردوی عثمانینك اصول جدیده‌یه توفیقاً اصلاحی بوتاریخدن اعتباراً در [۱] . ایلك اصلاحات، غیرکافی ایدی و ۱۸۲۹ محاربه‌سنده کزیده عسکرك حرکات عمومیهٔ حربیه‌یی اجرا ایده‌بیلدیکی کورلمکله برابر ترکیانك هنوز تشکیلات منتظمهٔ عسکریه‌یه مالك اولمدیغی آکلاشیلدی. ادارهٔ عسکریه مفقود اولدقدن بشقه اخذ عسکر معامله‌سی کیفی بر صورتده اجرا ایدیلیور وبر دفعه سلاح آلتنه آلنان عسکر اولنجه‌یه قدر اردوده قالیوردی .

بارون (روسه‌ن) ك ویردیکی معلوماته نظراً ، ۱۸۳۷ سنه‌سنده عموم ممالك عثمانیه‌ده آنجق ۲٤,۰۰۰ عساکر منتظمه بولنمقده ایدی ؛ تجهیزاتی نقصان ، قوماندانلری جاهل اولان بوعسکر جدی بر محاربه‌یه یارامازدی [۲].

۱۸٤۳ قانونی نظام جدیدك بعض نواقصنی اکمال ایتدی ؛ اخذ عسکر معامله‌سنك کیفی برصورتده اجرا اولنمامسنه، خدمت عسکریه‌نك معین بر مدته منحصر قالمسنه ، نظامیه اردوسنك ردیف صنفی ایله تقویه ایدلمسنه قرار ویرلدی. ۱۸٤۹ سنه‌سنده عساکر نظامیه ۱۲۰,۰۰۰ وعساکر ردیفه ۵۰,۰۰۰

---

[۱] سلطان محمود اول ومصطفای ثالث زمانلرنده طوپچی صنفنده اجرا ایدیلن اصلاحاتدن عبدالحمید اول زماننده همان اثر بیله قالمامشدی .

[۲] ۷ شباط ۱۸۳۷ تاریخلی راپور .

کشی‌یه بالغ اولمشدی ؛ کرك نظامیه ، کرك ردیف پیاده ، طوپجی، سواری صنفلرینه آیرلمش ، ممالك غربیه‌ده جاری اولان سلسلهٔ مراتب عسکریه قبول ایدلمشدی .

بو مهم اصلاحاتك ثمراتی ۱۸۵۳ – ۱۸۵۵ سفرنده اقتطاف ایدلدی ؛ ترکیا ، تشکیلات جدیدهٔ عسکریه‌سی سایه‌سنده ، روسلره قارشی طونه حدودینی موفقیتله مدافعه ایتدی .

۱۸۶۹ سنه‌سی ظرفنده ، یکی بر قانون ، اسلام اردوسنك تشکیلاتنی تعدیل ایلدی . اولجه بش سنه اولان خدمت نظامیه درت سنه‌یه ایندیرلدی ؛ ایکی ردیف صنفندن بشقه عساکر مستحفظه تشکیل ایدلدی ؛ بوندن بشقه بعض ولایاتك اوته‌دن بری وقت حربده چیقاردیغی عساکر غیر منتظمه محافظه اولندی .

حکومت عثمانیه، ۱۸۷۷ سنه‌سنده، (روسیه) یه قارشی روم ایلی و آناطولیده سکز یوز بیکی متجاوز عسکر چیقاردی؛ بو عسکرك همان ثلثانی نسبةً تعلیم و تربیه کورمشدی . عثمانلی عسکرینك بلغارستانده (چار) ك ویا (رومانیا) پرنسنك محاربه‌یه آلیشقین عسکرینه قارشی قهرمانانه مقاومتلری هنوز خاطرلرده‌در .

مع مافیه – ترکیا اردوسنك اصلاحی امرنده‌کی مساعئ متمادیه‌یی تقدیر ایتمکله برابر – بودولتك قوهٔ عسکریه‌سی اراضی ونفوسجه معادلی اولان ویا دوننده بولنان (اوروپا) دولتلرینك قوهٔ عسکریه‌لری مادوننده اولدیغی انکار ایدیله‌مز . باب عالی ، قانون جدید عسکری‌یی قبول ایتدیکی زمان بالخاصه عسکرك مقدارینی تزیید ایله مشغول اولمش ، قادرولرك تشکیل واصلاحنه او درجه اهمیت ویرمه‌مش ایدی ؛ بر اردویی کافهٔ اقسامی متناسب بر ماکنه‌یه تشبیه ایتمك طوغری اولورسه عثمانلی اردوسی ماکنه‌سنك هنوز پك قبا اولوب غایت نقصان بر صورتده ایشلیه‌بیلدیکنی سویلمك ایجاب ایدر .

ذاتاً ، کوچك رتبه‌لی ضابطانك جهالتلرندن ، رؤسانك اقتدارسزلغندن، ترفیع رتبه‌نك غایت کیفی بر صورتده اجراسندن ، ادارهٔ عسکریه‌یه متعلق خدمات متنوعه‌نك کفایتسزلکندن ماعدا عثمانلی اخذ عسکر اصولی غایت طار بر اساسه مستند اولدیغندن قوهٔ عسکریه‌یی پك زیاده تنقیص ایدییور . خدمت عسکریه ، مملکت اهالیسنك آنجق نصفی قدر اولان مسلمانلره شاملدر ؛

اهالئ مسلمه، وقتيله اولديغى كبى، قان ويركوسندن استثنا ايديلن خرستيانلرك ضررينه يشـايه‌مدقلرندن سرعتـله فقيرلشمكده وآزالمقده‌در [١]. مسلمانلر ، خرستيانلرى اردولرينه قبول ايتمه‌مكله ، كنديلرينى تخريب ايدن اصولك بتون مسئوليتنى درعهده ايتمشـلر ديمكدر . ملل مغلوبه‌نك عسكرلكدن معفويتى ، اهالئ مسلمه آره‌سنده بونلره قارشى اجراى خصومت ايچون بر وسيلهٔ ديكر تشكيل ايتمكده‌در .

بوصورتله تشكل ايدن عثمانلى اردوسى ، بالطبع محدود بر منبع قوته مالك اولديغى كبى دولت ، عموم تبعه‌نك اسـتنادكاهى اوله‌جغنه يالكنز اسـلاملرك التجاكاهى خدمتنى كورمكده‌در .

٤

تنظيماته مبدأ اولان نظـام جديدك احوال عسكريهٔ دولتى اصلاح ايتمك مقصد يكانه‌سنه معطوف اولمسى شايان دقتدر . ١٧٩٣ قانون مشهورنده واليلرك وظائفنه ، تقسيمات جسيمهٔ ملكيه‌نك امور اقتصاديه وماليه‌سـنه دائر بر چوق اوامر صدارتپنـاهى موجود ايدى . سليم ثالثك خط همايونى احكامنى موقع اجرايه قويمق ايستين محمود ثانى تشكيلات جديدهٔ عسكريه‌نك باشليجه خدمات عموميه‌ده‌دخى تبدلات وقوعنى استلزام ايتديكنى آكلامشدى. جنرال (كيه‌مينو) ١٨٢٧ سنه‌سنده‌يازديغى مكتوبده‌ديورديكه : « تركيايى حمايه ايدهلم ؛ تشكيلات عسكريه‌يى متعاقب اصلاحات ملكيه‌دخى باشلايه‌جقدر ؛ اردونك تنسيقى مملكتك ترقيات اجتماعيه‌سنى تأمين ايده‌جكدر »

تشكيلات عسكريه وملكيه‌نك بربرينه مربوطيت طبيعيه‌سى، پادشاهه غايت واسع بر وظيفه تحميل ايدييوردى ؛ چونكه الغـا ايديلن يكيچرى اوجاغى احوال عموميهٔ حكومتك تمثالى حكمنده ايدى ؛ بو اوجاق قالديريلنجه ادارهٔ حكومتك دخى تبديل وتجديدى لازم كليوردى .

بناءً عليه اردودن اصل اداره‌يه كچمك ايجاب ايدر ؛ بو بابده‌كى تبدلات واصلاحاتى تاريخ صره‌سيله بروجه آتى يازييورم .

تنظيماتدن اولكى ولايت تشكيلاتى اون آلتنجى عصر اواخرندن قالمه بر اصول

[١] قريم محاربه‌سى اثناسنده آناطولينك بعض قضالرنده الى سلاح طوتار اهالى ثلث درجه‌سنده تناقص ايتمشدر .

ایدی. اولجه روم ایلی و آناطولی بکلربکیلرینك تحت اداره‌سنده بولنان ممالك جسیم ایالتلره ، ایالتلر دخی لوا وسنجاقلره تقسیم ایدلمشدی .

ایالت والیلری برر خدیو ، حکمدار قائممقامی کبی ایدیلر . حق حیات واعدامه مالك اولوب قوهٔ عسکریه‌یه قوماندا ایدرلر ، واردات محلیه‌یی التزام طریقیله اداره ایلرلردی .

اهالی‌یی ایالت والیلرینك هردرلو سوء استعمالاتنه، ظلم واعتسافنه معروض قیلان بو عدم مرکزیت اصولی بر چوق دفعه‌لر آسایش داخلی‌یی اخلال ایتدکدن بشقه تمامیٔ ملکیت عثمانیه‌یی بیله تهلکه‌یه دوشورمشدی . اون سکزنجی عصرده ، اون طقوزنجی عصر اوائلنده پادشاهلرك حقوق حکمرانیلرینی حکمسز براقان یانیه والیسی علی پاشا ، روسجق والیسی بایراقدار، ویدین والیسی پاسبان اوغلی کبی آدملر پك چوق سنه‌لر آسایش مملکتی اخلال ایتمشلر، بویوزدن بیوك بر نام وشهرت قزانمشلردر .

سلطان محمود ، یکیچریلری قالدیردقدن صکره بووالیلری باب عالی‌یه تابع اجرتلی مأمور حالنه قویه‌رق قوت واستبدادلرینی قیرمغه مسارعت ایتدی. یکیچری اوجاغنی قالدیرمق خصوصنده‌کی شدت وفعالیتی، بوایکنجی تشبثده دخی کوستردی ؛ فقط برنجیسی قدر موفقیته نائل اوله‌مدی . مضایقهٔ خزینه ، دولتك امور اقتصادیه ومالیه‌سنك اساسلی برصورتده تبدلنی استلزام ایدن اصلاحاتك تطبیقنه مانع اولدی .

مع مافیه آنا طولیده‌کی بیوك ایالتلرك عددی اون سکزدن درده ایندیرلدی. ودیکر ایالتلره والی یرینه متسلملر ، یعنی موقت مأمورلر کوندرلدی . بوتدبیر، مرکزیت اصولنه طوغری آتیلان ایلك خطوه ایدی

سلطان محمودك افکار ونیات مجددانه‌سی ، آنجق سلطان عبدالمجیدك دور سلطنتنده تماماً ومنتظماً موقع تطبیقه وضع ایدیله‌بیلدی . (پارس) ده پك چوق زمان اقامت ایتمش اولان رشید پاشا ، (فرانسه) نك تقسیمات ونظامات ملکیه‌سنی اقتباس وبناءً علیه مرکز ولایتده خدمات عمومیه‌یی والی ، قوماندان ودفتردار آره‌سنده تقسیم ایتدی . بوندن بشقه باب عالیده نصل بر بیوك مجلس موجود ایسه هرمرکز ولایتده دخی برر مجلس ادارهٔ دائمی احداث ایلدی .

برمدت کچینجه ، ولایت مرکزلرنده خدمات عمومیه‌نك تقسیمندن برفائده

حاصل اولمیوب بالعکس آسایش عمومینك بحق محافظه‌سنه مانع اولدیغی آ کلاشیلدی واون سنه تجربه‌دن صکره والیلره وظائف سابقه‌لرندن برقسمی اعاده ایدلدی. ۱۸۵۲ سنه‌سنده نشر ایدیلن بر فرمان موجبنجه ولایت مأمورین ملکیه وعسکریه‌سنك قسم اعظمی والیلرك مسؤلیتلری آلتنه وضع ایدلدی.

بوقاریده بالمناسبه بحث ایدلدیکی اوزره [۱] اصول سابقه‌یه عودت اولنمسی، تنظیمات خیریه ایله‌قانون جزانك تبعهٔ مسلمه وغیر مسلمه‌یه بخش ایلدیکی تأميناتی حکمسز براقمامقله برابر یکیدن بر چوق سوء استعمالاته سبب اولدی. قوهٔ عمومیه‌نك صورت توزیع وتقسیمنه اساس اوله‌جق اك مناسب مقیاس هنوز بولنه‌مامشدی.

اعضاسی رؤسای اداره طرفندن تعیین اولنان طشره مجالس اداره‌سنك حکومت محلیه اوزرنده اجرا ایده‌جکی قونترول وظیفه‌سنك نه‌درجه‌یه قدر اهمیتی اوله‌بیلیردی؟ ۱۸۵٦ فرماننك نشرندن اول حکومت عثمانیه ایله سفرای اجنبیه آره‌سنده جریان ایدن مذاکره (فرانسه) و (انکلتره) سفیرلری اك زیاده بو نقطه‌یه دقت ایتمشلردی. بو ایکی سفیر، اعضانك اهالی طرفندن انتخاب وتبعهٔ غیر مسلمه‌نك دها واسع بر صورتده انتخابه اشتراکلری اساسنی تکلیف ایتدیلر [۲]. بو تبدلات، ۱۸٦٤ ولایات قانونی ایله قبول ایدلدی والیوم ادارهٔ عثمانیه‌یه اساس اولان ۱۸۷۰ قانون جدیدی ایله تعدیل واصلاح اولندی.

تنظیمات خیریه‌یی اکمال واتمام ایدن بو قانون موجبنجه، والیلر ولایاتك ـ امور عدلیه وعسکریه مستثنا اولمق اوزره ـ کافهٔ خدمات عمومیه‌سنی اداره ایدرلر؛ رفاقتلرنده اعضاسی قسماً منتخب بر مجلس اداره بولنور. سنجاقلرك قضالرك، ناحیه‌لرك اداره‌لری‌ده ادارهٔ ولایاته مشابهدر. مرکز ولایتده، هرسنه اوقات معینه‌ده اجتماع ایدن اعضاسی قسماً منتخب اولان بر مجلس عمومی واردر.

الحاصل اهالینك امور حکومته اشتراکی اساسی ۱۸٦٤ و ۱۸۷۰ ولایات قانونلریله قبول ایدلدی. فقط ـ ظن وتخمین ایدلدیکی اوزره ـ خلوص نیت وصمیمیتله تطبیق اولنمدی. اهالی‌یه ویریلن حق انتخابك نه‌قدر قیود احتیاطیه

[۱] ۹۷ ـ ۱۰۱ نجی صحیفه‌لره مراجعت.

[۲] خط همایونك ۱۷ نجی فقره‌سی.

ایله تحدید ایدلدیکنی ومسلمانلرك نه صورتله دائما اکثریتی احراز ایتدکلرینی یوقاریده سویلمشدك . واقعا ، بالآخره ، یعنی ٥ کانون‌ثانی ١٨٧٦ تاریخنده نشر ایدیلن یکی بر قانون غایت قاریشیق اولان انتخاب اصولنی ساده‌لشدیردی ؛ فقط برچوق قیودات وامتیازاتی محافظه ایتدیکندن مسلمانلرك مجالس اداره‌ده‌کی اکثریتلرینه خلل کلمدی ؛ بو سایه‌ده والیلر ، نفوذلرندن قورقدقلری مسالك حره اصحابنی اداره مجلسلرینه ادخال ایتمه‌مك چاره‌سنی بولدیلر .

واقعا تبعهٔ عثمانیه‌یه ایلك دفعه اوله‌رق حق انتخاب ویریلیوردی وعثمانلیلر هنوز بویله بر شیئه حاضرلنمامشلردی . بو نیم تدابیر ، هم اخلاق عمومیه‌یه موافق ، هم‌ده طریق سربستیده آرزوسندن فضله ایلری‌یه کیتمش اولان حکومتك اندیشه‌لرینی ازاله‌یه کافی ایدی .

هر نه ایسه ؛ ١٨٦٤ و١٨٧٠ قانونلری ، ولایاتده شعبات مختلفهٔ اداره مأمورلرینك وظیفه وصلاحیتلرینی بحق تعیین وتفریق ایتمه‌مکله برابر ، ١٨٣٩ قانوننه پك چوق فائقدی؛ بو صوك قانون دخی ، فرانسز تقسیمات ملکیه‌سنی غایت نقصان بر حالده احتوا ایلسنه رغماً بیوك بر اثر ترقی عد ایدیله‌بیلیردی . چونکه بایراقدارلر ، پاسبان اوغللری زمانمنك کچدیکنه دلالت ایدییوردی .

١٨٨٠ سنه‌سنده ولایات قانونی تعدیله مأمور اولان بین‌الملل قومیسیون ١٨٧٠ تشکیلات ملکیه‌سنك بر چوق نقطه‌لرینك تعدیلنی تکلیف ایتدی . تقسیمات ملکیه‌نك هر بر درجه‌سنده ریاست حکومتده بولنان مأموره برمعاون ویرلدی . بو معاونك دیکر بر مذهبدن اولمسی شرط اتخاذ ایدلدی . مجالس اداره ایله مجالس عمومیه اعضاسنك انتخابی ایچون دها آز قاریشیق ، قوهٔ اجرائیه‌نك مداخله‌سندن آزاده ، صنوف تبعه‌دن هر برینك دها واسع بر صورتده اشتراکنی تأمین ایده‌جك صورتده بر اصول قبول اولندی . فقط بو تعدیلات مهمه ، هنوزموقع اجرایه وضع ایدلمدی .

٥

ادارهٔ ملکیه‌ده وقوعه کلن تبدلات ـ کلخانه خط همایوننك نشرندن صکره قاضیلرك ملل غیر مسلمه رؤسای روحانیه‌سی کبی مجالس اداره‌یه اعضا اولملری اوزرینه ادارهٔ ملکیه ایله ارتباط حاصل ایدن ـ امور عدلیه‌نك دخی تبدیل وتعدیلنی مستلزم ایدی . سفرای اجنبیه ، ١٨٥٥ سنه‌سنده حکومت

عثمانیه ایله وقوع بولان نیم رسمی مذاکره‌لرنده بو مسئله‌یی‌ده نظر دقته آلمشلردی .

قارئلرمك خاطرنده اولسه‌كركدركه، اصلاحات حقنده سفرای اجنبیه ایله استشاره‌دن مقصد رعایانك ترفیه احوالی ایدی ؛ خرستیانلرك مسلمانلردن‌دون بر موقعده بولندقلرینه اك بیوك دلیل محاكم شرعیه ایدی ؛ بناءً علیه سفیرلر بر طرفدن تبعهٔ مسلمه وغیر مسلمه‌یه مخصوص محاكم مختلطه تأسیسنی ، دیكر طرفدن محكمه اعضاسنك اهالیٔ مكلفین طرفدن انتخابنی تكلیف ایتدیلر . بو ایكی مسئله حقنده جریان ایدن مذاكرات نتیجه‌سنده ، فقط بر مدت صكره ، محاكم نظامیه تشكیل ایدلدی .

مع مافیه ممالك عثمانیه‌ده‌كی محكمه‌لر یالكز محاكم نظامیه‌دن عبارت دكلدر . هیئت عمومیه‌سی اعتباریله نظر دقته آلینیرسه ، دولت عثمانیه‌نك تشكیلات عدلیه‌سی ، بعدالفتح روم ایلی و آناطولیده دوام وبقالرینه مساعده ایدیلن متعدد مذهب وملیتلر آره‌سنده‌كی فرقلرك نتیجه‌سی كبیدر . قاپیتولاسیونلر احكامنه ویا عادات وتعامله توفیقاً حق قضایه مالك اولان دول اجنبیه قونسلوسخانه‌لری محاكمندن صرف‌نظر ایدلدیكی تقدیرده ؛ جماعات‌غیر مسلمه‌نك هربرنده آیری آیری محاكم روحانیه وحقوقیه‌كوریلور ، كه بونلر زمان فتحدن بری موجود اولوب پطریقلرك كوندن كونه تزیید نفوذ ایتلری سایه‌سنده تدریجاً كسب‌قوت ایتمشلردر . بعده محاكم شرعیه‌كلیر . بو محكمه‌لرك كندیلرینه تعیین اولنان حدود صلاحیت داخلنده واحكام شرعیه‌یه توفیقاً یالكزمسلمانلر آره‌سنده‌كی دعاوی‌یی رؤیت ایدرلر . تقسیمات ملكیه‌نك هر درجه‌سنده بولنان محاكم شرعیه ، آلان خرستیانلرك شهادتلرینی قبول ایتمزلر .

محاكم نظامیه تأسیس اولندیغی زمان سالف‌الذكر اوچ صنف محكمه‌لره طوقونلمامش، فقط بالطبع اولجه بونلره عائد دعاوینك بر قسمی محاكم جدیده‌یه دور اولنمشدر . قضا ، سنجاق وولایت مركزلرنده بولندیغنه كوره بدایت واستیناف حالنده تشكل ایدن محاكم نظامیه تبعهٔ مسلمه وغیرمسلمه ، حتی‌بعض احوالده یالكز مسلمانلر آره‌سنده‌كی دعاویٔ حقوقیه‌یی رؤیت ایتدیكی كبی یرلی واجنبی ، مسلم وغیرمسلم هركسه‌عائد جنایات وجرائم دعوالرینك‌مرجعی‌ده بو محكمه‌لردر .

محاکم نظامیه تفریق قوا ، حکامك انتخابی ولاینعزل اولمسی کبی اوچ قاعدهٔ اساسیه اوزرینه مؤسسدر . کتابمزده بو اساسلرك نه درجه‌یه قدر حائز اهمیت اولدیغنی کوردك . بوراده دخی خلاصه ایده‌لم .

یوقاریده سویلدیکم وجهله تنظیماتك اعلانی متعاقب امور عدلیه اموراداره ایله قاریشدیرلمشدی . بالعموم تبعهٔ عثمانیه آره‌سنده‌کی مساوات اساسی اعلان ایدلدیکی بر صره‌ده امور عدلیه واداره‌نك بو صورتله قاریشدیرلمسی غریب بر تدبیر ایدی . رشید پاشانك ولایاتده تأسیس ایتدیکی مجالس اداره‌ـکه بونلره احسن اجرا آتی نظریله باقیوردی‌ـکرك امورعدلیه وکرك اموراداره ایله مکلف ایدی ؛ مجلسلرك کافه‌سی والیلرك معاونلری ، دها طوغریسی غایت مطیع واسطه‌لری کبی حرکت ایدییوردی [١] . درسعادتده‌کی مجلس احکام عدلیه دخی بر نوع محکمه ومجلس اداره ایدی ، ١٨٥٦ خط همایوننده بو مجلسك امور عدلیه واداره‌یی رؤیت ایده‌جکی بیان وتأیید اولنمشدی . انکلتره سفیری بیله ١٨٦١ سنه‌سنده ـ یوقاریده بحث ایتدیکمز ـ اصلاحات پروژه‌سنی [٢] باب عالی‌یه تبلیغ ایتدیکی زمان مجلس احکام عدلیه‌نك یکی برشکلده اوله‌رق محافظه‌سنی تکلیف ایتمشدی . حال بوکه انکلیز قونسلوسلری بسبتون بشقه برفکرده بولنمشلر و بالخاصه مجلس اداره‌دن قوهٔ عدلیه‌نك نزعنی توصیه ایتمشلر ایدی .

ولایات قانونی طشره‌لرده محاکم نظامیه‌یی تأسیس ایتدیکی زمان قوهٔ عدلیه واداره‌نك صورت قطعیه‌ده تفریق ایدلدیکی ظن اولندی ؛ سلطان عبدالعزیز دیوان احکام عدلیه وشورای دولتی تشکیل ایتدیکی زمان ایسه امورعدلیه نقطهٔ نظرندن ترکیانی حکومات غربیه درجه‌سنه اصعاد ایدن بویله برموفقیتدن طولایی کندیسنی شایان تبریك کوردی . حال بوکه ، فعلیاتده حکامك اداره مأمورلرینك نفوذی آلتنده قالمسندن صرف نظر ، محاکم عدلیه‌نك بالاستقلال ایفای وظیفه ایتملرینه مانع برچوق اسباب نظامیه موجود ایدی . باب مخصوصنده ایضاح ایلدیکم وجهله والیلر ایله مأمورین سائرهٔ ولایت اقامهٔ دعوی استدعانامه‌لرینی محکمه‌یه حواله ایدییورلر ، عادتا مدعئ عمومیلك وظائفنك برقسمنی ایفا ایلیورلردی ؛ محکمه‌لرك معاملات اجرائیه‌سی مأمورین اداره‌یه عائد ایدی .

[١] ٩٩ ـ ١٠٠ نجی صحیفه‌لره مراجعت .

[٢] ١٠٩ و ١٥٠ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

تشکيلات قديمه‌نك بقاياسى اولان بويولسزلقلرى ازاله ايچون تنظيم ايديلن قانون ، آنجق ايكى سنه اول نشر اولنه بيلمشدر .

حكامك اهالى طرفندن انتخابى مسئله‌سنه كلنجه ؛ مجالس اداره تشکيلاتنك تعديلندن بحث ايتديكم صره‌ده دولت عثمانيه‌نك بو انتخاب اصولنى نه صورتله قبول وتطبيق ايلديكنى ايضاح ايتمشدم. مقصد ، رعايانك حقوقنى محافظه ايتمك وبونلره مساوات مدنيه وسياسيه تأمين ايتمك ايدى . اكر قانون مشتركى تطبيقه مأمور اولان حكام طوغريدن طوغرى‌يه حكومت اسلاميه طرفندن انتخاب اولنور ايسه خرستيان تبعه‌نك مساوات حقوقى نصل تأمين ايديله بيليردى ؟ بونلرك حياتلرى ، شرف وناموسلرى ، اموال واملاكلرى ـ وقتيله اولديغى كبى ـ ملت غالبه‌نك احتراصات دينيه ومليه‌سنه معروض قالمازمى ايدى ؟ كنديلرينه بخش اولنان مساوات حقوق يرينه كل يوم حقسزلقلره دوچار اولمازلرميدى ؟ حاكميت عامه قاعده‌سنك تطبيقنده‌اك زياده ايلرى‌يه كيدن حكومتلرده بيله حكامك حق انتخابى رؤساى حكومته عائد ايكن عثمانليلرك حكمدار مطلق اولان پادشاه بونلرك اهالى طرفندن انتخابنه ايستر ايسته‌مز راضى اولمشدى .

فقط ، حقيقت حالده ، حكومت عثمانيه بر اليله ويرديكى شيئى ديكر اليله آلدى ، دها طوغريسى ويرييور كبى كورونديكى شيلرك هيچ برينى النــدن چيقارمدى ؛ محاكمك تشکيلاتنده اكثريتى مسلمانلره تأمين ايتمك يولنى بولدى ؛ اهالينك انتخاب ايده‌جكى حكام ، حقيقتده ، مأمورين اداره طرفندن انتخاب اولندى . شوراسنى‌ده اعتراف ايتمليدركه خرستيانلر دولت مأموريتلرينه رغبت ايتمدكلرى ، ياخود حكومته قارشى اسيرانه براطاعته آليشدقلرى ايچون باب عالينك بوحيله‌سنى تسهيل ايتديلر .

١٨٧٥ دن اعتباراً ، ولايات محكمه‌لرى رؤساسى طرف حكومتدن تعيين ايدلمكه باشلادى وبو اصول ١٨٨٠ سنه‌سنده تعديلى تقرر ايدن ولايات قانونى پروژه‌سنده دخى محافظه ايدلدى .

حكامك لاينعزل اولملريـه كلنجه ؛ انتخاب اصولى ، نصل رعايا ايچون تأمينات جديه مقامنه كچمه‌مش ايسه حكامك عزلدن مصونيتلرى قاعده‌سى‌ده جدى بر شى دكلدى. اقوام متمدنه‌نك حقوق عموميه‌سى ميانه داخل اولان بو قاعدهٔ مهمه ، ١٨٦٨ سنه‌سنده ديوان احكام عدليه‌نك حين تأسسنده قوانين عثمانيه‌يه

دخی ادخال ایدلمش ؛ مع مافیه ، سلطان محمود مصادرهٔ اموال اصولنی الغا ایتدکدن صکره زنکین تبعه‌سنك مخلفاتنی ضبط ایتدیکی کبی سلطان عبدالعزیز دخی بیوك رتبه‌لی حکامی عزل ایلمکده دوام ایتمشدر .

محکمهٔ عالیه اعضاسنه منحصر اولان عزلدن مصونیت امتیازی ۱۸۷۶ قانون اساسیسی ایله بالجمله حکامه تشمیل ایدلمشدر [۱] . فقط معلوم اولدیغی اوزره ، بوقانون اساسی آلتی سنه‌دن بری تطبیق ایدلمه‌مکده‌در . بالآخره ، ۱۸۷۹ قانون‌موقتی ایله[۲] ، حکامك لاینعزل اولمسی قاعده‌سی صورت قطعیه‌ده تأسیس اولندی، فقط بنه اوتاریخده « مکتب حقوقدن شهادتنامه‌لی حکام یتیشنجه‌یه قدر » بوقاعده‌نك تطبیق اولنمیه‌جغی اعلان ایدلدی .

۱۸۷٤ سنه‌سنده ، مصر اصلاحاتی ایچون تشکیل ایدیلن فرانسز قومیسیونی، تنظیم ایتدیکی راپورده دییوردی‌که : « حکامك لاینعزل اولمسی قاعده‌سی ، دائما لازمهٔ عدالتی وحقوق اهالی‌یی تأمین ایده‌میور ؛ بالعکس ، اهالی‌یی حمایه ایده‌جکی یرده سوء استعمالاتك تزایدینه سبب اوله‌بیلیور . » اکر حکومت ، قانونلرینه ادخال ایتدیکی قاعدهٔ اساسیه‌یی تطبیق ایتمش اولسه‌یدی ترکیا ایچون دخی بویله اوله‌جقدی . برقاچ سنه اول بلغارستان امارتی حکامی ایچون سویلنن شو سوزلر دولت عثمانیه‌یه دخی پك کوزل تطبیق ایدیله‌بیلیردی : « حکامك عزلدن مصونیتی ، یعنی جزاسز قاللرینی تأمین ایله بونلری سوء استعمالاته تشویقدن ایسه دائما عزل ایدلمك تهلکه‌سی آلتنده طوتمق دها مناسبدر . عزلدن مصونیت ، اساساً مستقیم اولان حکامی دها مستقیم یاپار ؛ فقط بزمکیلری سوء استعمالاته ، ارتکابه سوق ایدر . » حکامك سویهٔ اخلاقیه‌سنه کلنجه ، تنظیماتك ادوار مختلفه‌سی حقنده‌کی تدقیقاته حصر ایتدیکم بابده [۳] بیان اولنان انکلیز قونسلوسلری راپورلرینك مآلنی تخطر ایتمك کافیدر .

مع مافیه ، شو جهتی دخی تصدیق واعتراف ایتملیدرکه ممالك غربیه‌ده عصرلرجه زماندن بری دوام ایدن نظامات وعاداتك تأثیریله تشکل ایدن هیئت

---

[۱] ۸۱ نجی ماده .
[۲] ٤٨ نجی ماده .
[۳] ایکنجی قسمك ۲۲ نجی بابی . — ماوی کتاب ، ۱۸۸۱ ، نومرو ۸ .

حكامى ـ اوتوز قرق سنه‌لك اصلاحاتى متعاقب ـ تركلردن ايسته‌مك حقسزلق اولور .

حبسخانه‌لر ايله امور ضابطه ادارهٔ عدليه‌يه تعلق ايدن خدمات عموميه‌نك الك مهملريدر . يوقاريده ايضاح ايتديكم وجهله اهالى حبسخانه‌لردن انسانيته باقيشماز برر اشكنجه محلى [١] ، ضابطه‌دن بر بلاى عظيم كبى شكايت ايتمكده دوام ايديوردى [٢] .

تركياده استقلال محاكم ، هنوز يوقدر واوله‌ماز ؛ او استقلال محاكم ، كه عدالتك باشليجه اسباب تأمينيه‌سندن بريدر ؛ و نه قدر واسع اولورسه اولسون بنه برمملكت اهاليسنده (مونتسكيو) نك تعريف ايتديكى « هركسك نائل امنيت اولديغى فكرندن متولد حضور قلبى » بحق تأمين ايليه‌مز .

واقعا ، قوانين جديده‌نك قسم اعظمى [٣] قوانين اجنبيه‌دن عيناً اقتباس ايدلمشدر . فقط عقل بشرك اك صوك ومكمل اثر حكمتى اولان بوقانونلرك تفسير وتطبيقى معلومات مخصوصه‌يه متوقفدر؛ حكام عثمانيه ايسه بودرجه وقوف ومعلوماتدن محرومدرلر . عثمانلى حاكملرندن اكثرينك جهالتى اودرجه‌ده‌دركه صدر اعظم بيله ١٨٧٢ سنه‌سى ايلولنده نشر ايتديكى تحريرات عموميه‌ده شو سوزلرى يازمشدى : « معاملات محاكمده مشاهده اولنان يولسزلقلر تشكيلاتك فنالغندن نشأت ايتميور؛ بويولسزلقلرك اسبابى مأمورين عدليه‌نك كفايتسزلكنده ، بالخاصه رؤساى محاكمك اقتدارسزلغنده آرامق اقتضا ايدر [٤] . »

فقط صدر اعظمك اعتراف ايتديكى بوجهالت ، ناموسكارلق ايله توأم

---

[١] ١٨٨١ سنه‌سنده امور عدليه ايچون عقد ايديلن قوميسيونده عثمانلى مرخصى حكومت حبسخانه‌لرينك پك فنا بر حالده بولنديغنى سويليه‌رك محبوسين اجانب ايچون موقتاً قونسلوسخانه حبسخانه‌لرينك استعمال اولنه‌بيله‌جكنى بيان ايتمشدر .

[٢] ماكدونياده ضابطه مأمورلرينك سوء معاملاتنه دائر ١٥ كانون اول ١٨٨٢ تاريخلى (قوريه دوريان) غزته‌سنده مندرج مقاله‌يه مراجعت.

[٣] قوانين جديده بروجه آتيدر : قانون جزا [١٨٤٠] ، قانون تجارت [١٨٥٠ ـ ١٨٦٠] ، تجارت بحريه قانونى [١٨٦٤] ، هنوز ناتمام قانون مدنى [١٨٧٢]، اصول محاكمات حقوقيه وجزائيه قانونلرى [١٨٨٠] . ـ نيقولائيديس مجموعه‌سى، برنجى قسم ، صحيفه ٢٧٢ ـ ٣٤٤ ، ايكنجى قسم ، صحيفه ٢١١ .

[٤] نيقولائيديس مجموعه‌سى ، ايكنجى قسم ، صحيفه ٣٠١ .

اولسه‌یدی !... استقامت ، بعض احوالده ، تجربه‌سزلکدن ، جهالتدن‌متولد یولسزلقلره مانع اوله‌بیلیر ؛ بر صاحب دعوی ، دعواسی نه‌قدر قاریشق اولور ایسه اولسون ، هرحالده عالم ، فقط مرتکب بر حاکمه ، اودرجه وقوفی اولمیان مستقیم وعفیف بر حاکمی ترجیح ایدر . ممالك عثمانیه‌ده ایسه اصحاب دعاوی ، بالخاصه خرستیان اولور ایسه ، بیطرف بر محکمه‌نك بخش ایله‌دیکی تأميناته بيله نائل اوله‌مازلر .

٦

مسلمانلرك افكار وعاداتنه اك زياده مغاير اولان اصلاحات ، قوهٔ عدليه واجرائيه‌نك تفريقی ايدی ؛ دول غربيه‌ده قوای ثلثهٔ حكومتك تفريقی ، پك چوق مبارزات ومحاربات نتيجه‌سنده ممكن اوله‌بيلديكی جهتله حكومت‌عثمانيه‌نك بوخصوصده موفقيت تامه كوستره‌مه‌مسی معذور كوريله بيلير . بوسوزلر ، معارف عموميه‌يی هيئت علمانك يد انحصارندن قورتارمق ايچون باب عالی طرفندن صرف ايديلن مساعی‌يه دخی تماميله قابل تطبيقدر . مع مافيه بو مسئله‌ده ، اجانبك طوغريدن طوغری‌يه معاونتلری سايه‌سنده ، موفقيت دها پارلاق وسريع اولمشدر .

برملتك قوانين وتأسيساتی ايله اخلاقنك بربرينه تأثيردن خالی قالمديغی طوغری ايسه‌تركياده دينك احوال اجتماعيه‌وسياسيه‌يه تأثيری اولديغی وتركلری مدنيتدن اوزاقلاشديره‌رق حال انفرادده براقديغی شبهه‌سزدر .

دينك عثمانليلرك اخلاقی ، احوال ملكيه‌سی اوزرنده بيوك بر تأثير اجرا ايتمسنه باشليجه سبب معارف و تربيهٔ مليه‌نك بلا قيد و شرط هيئت علما النده بولنمسيدر .

سلطان محمود ثانی زماننده بری هيئت علمانك يد انحصارنده بولنان تدريساتك صرف دينی اولمسی ، محدود بر دائره داخلنده قالمسی حسبيله مسلمانلر ايچون حيات عمليه‌نك وظائف و احتياجاتيله متناسب بر تربيه تأمين ايده‌مديكنی و تنظيماتك اعلاننده صكره‌ده علمانك ماهيت اصليه‌لری اعتباريله

هر درلو تجدده مخالف اوللرندن ناشی ، هر شیدن اول مکتبلرك صنف علما خارجنده يتيشمش معلملره تسليمی لازم كلديكنی محل مخصوصنده ايضاح ايتمشدم.

مع مافيه ، آنجق ١٨٤٦ سنه‌سنده ، يعنی كلخانه خط همايوننك نشرندن يدی سنه صكره معارف عموميه‌نك يد انحصار علمادن تخليصی مسئله‌سی ايلك دفعه اوله‌رق موضوع بحث اولدی و بوبابده غايت احتياطكارانه طاورانيله‌رق يالكز مكاتب ابتدائيه تأسيس ايدلدی . او صره‌ده احداث اولنان مجلس معارف عموميه يكی بر تدريسات نظامنامه‌سی ترتيب ايتدی ؛ بو نظامنامه ، ولوكه نظری بر صورتده اولسون ، درجات مختلفهٔ تحصيلك مدرسه‌لره حصر ايدلميه‌رك حكومت طرفندن مكتبلر آچيلمسی اساسنی وضع ايلدی . فقط تركياده مكتبلرك يكی بر شكله كيرمسی ، معارف عموميه تشكيلاتنك موقع تطبيقه وضعی فرانسز نفوذينك تزايد ايتديكی بر دورده ، ١٨٧٠ محاربه‌سندن اوچ سنه اولكی زمانده ممكن اوله‌بيلدی .

حكومت عثمانيه‌نك (فرانسه) نك شرق سياستنه كمال امنيتله ربط قلب ايلديكی بوزمانده مكتبلر ـ حكومتجه تعقيب اولنان مقصده موافق برصورتده ـ ايكی صنفه تقسيم ايدلدی: صرف حكومت طرفندن اداره اولنان مكاتب عموميه، جماعات غيرمسلمه ويا افراد طرفندن اداره ايديلن مكاتب خصوصيه . جماعات غير مسلمه‌يه عائد مختلف مكتبلر ايله مدرسه‌لر ، جامع درسلری ايكنجی صنفه ادخال ايدلدی ؛ حكومت ، بونلر ايچون يالكز بر حق تفتيشه مالك اولوب تدريسات واداره‌يی سربست براقدی .

قانون جديدك « تدريسات عموميه » عنوانی آلتنده ذكر ايتديكی مكاتب مجانی و مجبوری اولان صبيان ويالكز مجانی اولان رشديه مكتبلرندن، يكيدن احداثی لازم كلن مكاتب تاليه‌دن ، دارالفنون شعبه‌سی حكمنده اوچ بيوك مكتب ايله مكتب حربيه و بحريه كبی مكاتب عاليه‌دن عبارتدی .

تدريسات تاليه مفقود ايدی؛ چونكه تدريسات تاليه‌يه مخصوص مؤسسات نامنه شاكردانی بعض خدمات عموميه‌يه حاضرليان برقاچ اعدادی مكتبندن بشقه برشی يوقدی . ١٨٥٧ ده بو نقصانك اكمالنه اهميت ويرلدی ؛ مكتب

سلطانی تأسیس اولندی؛ هر ولایت مرکزنده دخی بوکا مشابه مکتبلرك پیدرپی کشادینه قرار ویرلدی .

هیئت مجموعه‌سیله بر دارالفنون عثمانی تشکیل ایدلمسی اقتضا ایدن مکاتب عالیه‌یه کلنجه ؛ بونلر پك چوق زمان حال ابتدائیده قالدیلر ، بوکون بیله قیمت علمیه‌لری پك دوندر . ۱۸۷۵ ده دارالفنون ادبیات شعبه‌سی مقامنه قائم اوله‌بیله‌جك برمکتب عالی ، ۱۸۷٤ ده فنون شعبه‌سی مقابلنده بر مهندس مکتبی تأسیس ایدلدی ؛ علوم حقوقیه بدایةً مکتب سلطانیده آچیلان بر شعبهٔ مخصوصه‌ده تدریس ایدیلیرکن ۱۸۸۰ سنه‌سنده آیریجه بر مکتب حقوق آچیلدی. دارالمعلمین ومکتب طبیه دخی دارالفنون شعبه‌لری حالنه قونه‌بیله‌جك مؤسسات علمیه ایدی.

مکاتب ابتدائیه ، تالیه و عالیه‌نك اداره‌سی مجلس وکلایه داخل بر ناظره مودوعدر ؛ استانبولده بر مجلس کبیر معارف ، ولایات مرکزلرنده برر مجلس معارف موجوددر . مع‌مافیه ، مکتب حربیه و بحریه کبی برطاقم مکاتب عالیه تعلقی اولان دوائر طرفندن اداره اولنور .

ایشته ، تنظیماتك الڭ کوزل آثارندن بری اولان معارف عمومیه تشکیلاتی خلاصةً بوندن عبارتدر ؛ اکر مسلمان عنصری بر چوق بطنلر بو طریقده ایلری‌یه کیتمکه چالیشسه‌یدی ، شبهه‌سزکه ، مطلوب اولان ثمرات اقتطاف اولنوردی . معارف عمومیه قانونی ، تربیهٔ ملیه‌ده حکومتك نفوذ و تحکم مشروعنی تأمین ایتمکله برابر ایستر جماعات ، ایسترسه افراد طرفندن تأسیس اولنسون هر نوع مکاتبك رقابتنی سربست براقمشدی ؛ جماعات غیر مسلمه مکاتبنك اکثریا حکومته ، قوانین و نظاماته مخالفت ایتدکاری نظر دقته آلنیرسه حکومت عثمانیه‌نك بو خصوصده‌کی سربست مسلکی پك زیاده تقدیر اولنور .

معارف عمومیه تشکیلاتنده (فرانسه) نك کرك دیپلوماتلرینك نصایح و اخطاراتی ، کرك معلملرینك معاونت واجرا آتی ایله بیوك بر خدمت ایفا ایتدیکی اعتراف اولنملیدر .

۷

مع‌مافیه ، تدریسات عمومیه‌یی علمانك ید انحصارندن آلمق ، تعبیر دیکرله

مکتبلری روحانیتدن دنیویته تحویل ایتمك صورتیله مسلمانلرك تعلیم وتربیه‌لری حکومت عثمانیه‌جه تنظیماته لزوم واحتیاج حس ایدلدیکی زمانده مقدرات دولت اوزرینه اجرای تأثیر ایدن مسئلهٔ مهمه‌نك آنجق قسماً حلی دیمکدی . بو کتابك ایلك صحیفه‌لرنده سویلدیکم وجهله، ممالك عثمانیه‌ده مقیم عناصر مختلفه‌نك کافه‌سنی بر مرکز اتحاده جمع ایله دواملی و حیاتبخشا اجرا آتده بولنه‌بیلمك ایچون عثمانلی واضع قانونلرینك هر شیدن اول حکومتی دین ایله قاریشدیران، حکومت ایله دینی بر برینك عینی‌یاپان رابطهٔ قویه‌یی چوزملری اقتضا ایدییوردی. دین اسلام ، حکمداری تبعه‌سنك و تبعه‌سنه عائد اموالك حاکم مطلق حالنه کتیرمکله برابر کافهٔ ادیانی رد ایتدیکندن ، اقوام مغلوبه‌دن قسم اعظمنك سالك اولدیغی دینلر دخی مذاهب سائره‌یه قارشی عینی وضعیتده بولندیغندن غایت نازك اولان بو ایشك بر آن اول چاره‌سنه باقمق ضروری ایدی . قرون متقدمه‌نك الههٔ متعدده‌یه قائل اولان ادیان مختلفه‌سی ، شکلاً و اساساً مبهم ونقصان اولدقلری ایچون ، دیکر دینلر ایله ائتلافی آز چوق قبول ایتدکلری حالده خرستیانلق بالعکس دین عیسوینك یکانه، عمومی بر قانون حقیقت اولدیغنی اعلان ایتمشدر. اسلامیت دخی بویله‌در. یالکز خرستیانلق،اسلامیت کبی، حکومت جسمانیه‌یه مداخله ایتمه‌مش ، امور دنیویه‌ده دخی تفوق ادعاسنده بولنمامشدر. بو نقطهٔ نظردن ، ایکی مذهب ــ بری دیکرینی رد و انکار ایتدیکی ایچون ــ بر برندن اوزاقلاشمش ؛ بوندن طولایی ، حق فتح نتیجه‌سی اوله‌رق عینی حکومتك زیر اداره‌سنده برلشن اقوام مختلفه ، صرف قوت ایله ، بر برینه قاریشمیه‌رق یان یانه ، ابدی بر حال انفراده یشامشدر .

دهاسی وار : مسلمان فاتحلر ، (اوروپا) قطعه‌سنده تأسیس حکومت ایتدکلری زمان یا حکمت حکومته مبنی، یاخود صرف سائقهٔ نفرت واستخفاف ایله ، خرستیانلرك احوال اجتماعیه نقطهٔ نظرندن دخی مسلمانلردن آیرلمسنی مناسب کورمشلر ، اعتزال اجتماعی‌یی قانون شکلنه قویمشلردر . سلطان محمود ثانینك دور سلطنتندن اعتباراً روم پطریقخانه‌سنك حائز اولدیغی غایت واسع حقوق مذهبیه و سیاسیه‌یی هیچ بر حکومت هیچ بر زمان بر هیئت روحانیه‌یه ویره‌مز ؛ بالخصوص بو هیئت روحانیه روم پطریقخانه‌سی کبی حکومته دشمن اولورسه . ایشته ، بوندن طولاییدرکه بر مسلمان نظرنده دین ایله ملیت

کلمه‌لری نصل مترادف ایسه ، خرستیانلق دخی رعایانك کافه‌سی ایچون بررابطهٔ قویه ، علامت مشترکه حالنی آلدی و اویله‌جه قالدی ؛ حتی بر آرالق دینك تأثیری اودرجه چوغالدی، که ملیت فکرینه بیله غلبه ایتدی ؛ مختلف عرقلره منسوب خرستیانلری ، یونان و اسلاو عنصرلرینی « روم » عنوانی آلتنده بر مرکز روحانیده جمع ایلدی .

شو احوال و شرائطه باقیلیر و پادشاهلرك آرتق نظر دقتدن دور طوته‌میه‌جقلری احتیاجات جدیده دوشونیلور ایسه، اصلاحاتك ، ایلك فاتحلر طرفندن قبول ایدیلن اصولك ترسنه اوله‌رق اقوام مغلوبه‌یی ملت غالبه‌دن آییران مانعه‌یی رفع و ازاله ایتمکه ، یعنی حکومت ایله دینی بربرندن آییرمغه، بو صورتله مسلمانلر و خرستیانلری حقیقی بروحدت ملیه آلتنده برلشدیرمکه معطوف اولمسی اقتضا ایتمزمی ؟ عثمانلی حکومتنك تأمین بقا و ترقیسی ، دینه آنجق کندی دائرهٔ شمولنده حرمت ایدن ، جنس و مذهب فرقی اولمقسزین بتون تبعه‌یی عثمانلی نامی آلتنده جمع ایلین بر قانون مساوات حقیقیه ایله ممکن اوله‌بیله‌جکنده شبهه ایدیلیرمی ؟

شبهه‌سزکه ، تنظیماتك ایلك دوره‌لرنده ، سلطان محمود ، عبدالمجید وعبد العزیز زماننده ، اصلاحاته تشبث ایدن رجال حکومتك فکرلری بو ایدی . فقط بویله بر تشبث یا قوت و اقتدارلرینك فوقنده اولدیغی ، یاخود عنصر اسلامك بر چوق حقوق و امتیازاتندن کف ید ایلمسی مسئلهٔ مهمه‌سندن قورقدقلری ایچون ، پك چوق زمان تردد ایتدیلر. نهایت قورقاق ، متردد ، غیرکافی تدبیرلر ایله اکتفا ایلدیلر. بویاریم تدبیرلر مسلمانلرك فکر وقناعتلرینی حس اولنور درجه‌ده تبدیله مدار اوله‌مدی . مع مافیه ــ آتیده‌کی بر قاچ سطرده اثبات ایدلدیکی اوزره ــ تشبثات واقعه بسبتون عقیم قالمدی .

قریم محاربه‌سندن صکره ، پادشاهك متفقلری اولان دولتلر تمامیٔ ملکیت و استقلال عثمانی‌یی تأمین ایدن معاهده‌نامه‌نك شرائطنی باب عالی ایله مذاکره ایتدکلری صره‌ده حکومتك روحانیتدن دنیویته تحویلی مسئله‌سی همان تماماً حل ایدلمك اوزره ایدی . (اوروپا) دولتلری رعایانك ترفیه احوالی اسبابنی تحری ایدرلرکن امتیازات مذهبیه و سیاسیه‌یی بردن بره قالدیرمغی مناسب کورمه‌مشلردی ؛ حال بوکه وکلای عثمانیه بو امتیازاتك تبعهٔ عثمانیه آره‌سنه

القای تفرقه ایچون بر سبب دائمی تشکیل ایتدیکنی بحق ادعا ایدییورلردی. دول اجنبیه‌یه نظراً ، عناصر مختلفه‌نك اتحادی مسئله‌سنده ایلك اوکجه ترکلرك بعض تأمینات کوسترملرینه و حکومت روحانیهٔ اسلامیه‌یه مخصوص امتیازات و معافیاتدن واز کچملرینه لزوم واردی . دیکر بر نقطهٔ نظردن ، ١٨٥٦ اصلاحات خط همایونی جماعات غیر مسلمه امتیازاتنك محافظه‌سنی تأمین ایتدیکی ایچون کلخانه خطنده بیان اولنان اتحاد عناصری تسهیل دکل، بالعکس تصعیب ایدییوردی . خط همایونك نشرندن اقدم باب عالی ایله سفرای اجنبیه آره‌سنده مذاکره جریان ایتدیکی صره‌ده (فرانسه) سفیری موسیو (طوونل) امتیازات مذهبیه مسئله‌سنده خیلی تردد ایتمشدی. موسیو (طوونل)، بلاتفریق عموم تبعهٔ عثمانیه‌یه تطبیق اولنه‌جق مکمل بر قانونك، رعایایه تحملفرسا تکالیف تحمیل ایدن امتیازاتدن زیاده خرستیانلرك ترفیه احوالنه خدمت ایده‌جکنی بیان ایلمکده ایدی .

مع مافیه شوراسنی‌ده ذکر ایده‌لم که ، پطریقخانه‌لر ایله خاخامخانه‌نك وظائف روحانیه وسیاسیه‌لری آیرلمش ، هرجماعتك امور جسمانیه‌سیله مشغول اولمق اوزره مجالس جسمانیه احداث ایدلمش ، الحاصل باب عالیدن بکلنیلن شیئك برر کوچك مقیاسی پطریقخانه‌لرده موقع اجرایه قونمشدی .

باب عالی ، ادارهٔ حکومتده مسلمان عنصرینك تفوقنی تهلکه‌یه قویمسی محتمل اولان و هرحالده بو نفوذ وتفوقی ضعیفلته‌جکی محقق بولنان اصلاحاته تشبث خصوصنده بالطبع فوق‌العاده احتیاط ایله حرکت ایتدی . معاملات حقوقیه‌ده احکام شرعیه‌نك یرینه حکومات جدیده‌ده مرعی‌الاجرا اولان قوانین مدنیه‌یه مشابه برقانون مدنی ترتیب وتطبیق ایدلمسی لزومنی وبوبابده‌کی تشبثاتی ایضاح ایتمشدم . تربیهٔ ملیه‌نك ید انحصار علمادن آلنمسی مسئله‌سندن دخی بحث ایلدم . بواجراآته علاوةً اوقاف اسلامیه‌نك ملکه تحویلنه قرار ویرلدی ؛ افکار عمومیه‌یی اساسلی برتبدله آلیشدیرمق ایچون نظارتلردن برینه برخرستیان تعیین ایدلدی .

مع مافیه، بوبابده حکومتك نه‌قدر محدود بر دائره‌ده حرکت ایتدیکنی کوسترمك ایچون شونی‌ده علاوه ایده‌یم که ، بو خرستیان ناظر ایله (لبنان)

و (سيسام) كبى ولايات ممتازەدە مستخدم مأمورين مستثنا اولمق اوزرە بيوك مأموريتلر ، واليلكلر ينە مسلمانلرك يد انحصارندە قالدى .

١٨٧٦ سنەسندە ، قانون اساسئ عثمانى مذاكرە ايديليركن مدحت پاشانك ، پادشاهدن صفت خلافتى آلمامقلە برابر ، حكومتدە قوۀ روحانيەنك قوۀ جسمانيەدن تفريقى اساسنى متضمن بر تكليفدە بولنديغى تأمين اولنيور . مدحت پاشايە نظراً ، حكومتك ، حكومت اولمق اعتباريلە ، دينى يوقدر. هرنەقدر اوصرەدە « خستە آدم » صوك درجۀ وخامتە كلمش كبى كورونمكدە ، افكار عموميە آرتق اك مؤثر علاجلرە لزوم كوسترمكدە ايديسەدە بناى قديم سلطنتە بويلە بر ضربە ايندير مكە جسارت ايديلەمدى. شريعت قانون مدنئ مقدس ، اسلاميت دين حكومت اولمق اوزرە قالدى. فقط قوۀ اجرائيە ، تشريعيە وعدليەنك تماماً تفريقى اوزرينە پادشاهك صفت روحانيتى حكمدار جسمانى صفتندن آز چوق آيرلدى . شبهەسزكە ، بوتدبير تأمين مقصدە خادم اولميان نيم تدابير نوعندن ايدى ؛ لكن حكومتك صفت روحانيتى حائز اولمسى اصولى آز چوق تبدل ايتمش ، نتيجۀ قطعيەنك بر كون كلوب كندى كندينە حاصل اولەجغى مأمول بولنمشدى .

مع مافيە ، صوك بابدە بيان ايتديكم وجهلە ، او كون هنوز كلمەمش وسلطان لاحقك [عبدالحميد ثانى] معاصرلرندە بونى كورمك اميدى قالمامشدر .

اسلاميت ، ١٨٧٦ قانون اساسيسى ايلە ، دين حكومت اولەرق اعلان ايدلمكلە برابر وقتيلە شريعتە ومأمورين شرعيەيە عائد اولان خدمات عموميەنك بر قسمنى حكومات جسمانيەيە ترك ايتمش ، يعنى اصلاحات ايلە آز چوق اوغراشمشدر . دين اسلامك ، كندى حقوق وامتيازاتندن بعضيلرينى ترك ايدەجكنە ومذاهب سائرەيە قارشى بر چوق حكومات متمدنەدە امثالى كورلمەمش درجەدە مساعدەكار طاورانەجغنە كيم احتمال ويرردى ؟

بورادە ، مقصد ، مذاهب عيسويەنك استقلالى دكلدر ؛ بو استقلال صورت مطلقەدە جارى اولمامقلە برابر ، دائما محافظە ايدلمش ، بر چوق دفعە قانون ايلە تأييد اولنمشدر . بو نقطۀ نظردن ، باب عالى ، مذاهب سائرەنك امتيازات قديمەسنە طوقونمق شويلە طورسون ، بالعكس بونلرى صراحةً تأييد وتصديق ايتمش وجماعات غير مسلمەنك صلح و آسايشنى اخلال ايدن ، برچوق احوالدە تنظيماتك حسن تطبيقنە مانع اولان مذاهب عيسويە رقابتلرى آرەسندە همان دائما

ائتلافجویانه ، عاقلانه بر مسلك اتخاذ ایلمشدر . بحث ایتمك ایستدیکم جهت اصل معناسیله حریت وجدان ، یعنی هر کسك مناسب کوردیکی مذهبی قبول ایتمسی وبناءً علیه تبدیل مذهب دخی ایده‌بیلمسی حقیدر .

معلوم اولدیغی اوزره مسلمان ، بشقه‌لرینی کندی دینه دعوت ایتمز . اسلامیت، مسلمان اولمق ایستین اجنبی‌یی ، یاخود یرلی خرستیانی امنیتسزلکله، احتیاط ایله قبول ایدر . فقط بوکا مقابل ، بر دفعه قبول ایدنجه ، بر دها دین اسلامدن چیقمسنه مساعده ایتمز . بالطبع ، بر مسلمانك دین اصلیسنی ترك ایتمسی قطعیاً منع ایلر . وقتیله واون طقوزنجی عصر اوائلنه قدر ازمنهٔ اخیره‌ده مرتدلره‌ویریلن جزا، جزای اعدام ایدی . بوندن بشقه رعایانك مذاهب مختلفهٔ عیسویه‌نك برندن دیکرینه کچمسنی منع ایدن بر قانون دخی واردی .

١٨٥٥ سنه‌سنده ، سفرای اجنبیه ایله وکلای عثمانیه آره‌سنده بو نازك نقطه‌لره دائر جریان ایدن مذاکراتی یوقاریده بیان ایتمش ایدك . (انکلتره) سفیری لورد (استراتفورد) تبدیل مذهب حقنده‌کی ممنوعیتك وجزانك الغاسی وکیفیت الغانك قوانین دولته ادخالنی حکومت عثمانیه‌دن طلب ایتدی . عالی پاشا ، بویله بر تدبیرك مسلمانلرجه بادیٔ اعتراض اوله‌جغنی و پادشاهك صفت خلافتنه طوغریدن طوغری‌یه تأثیر ایده‌جکندن بین‌الاسلام حکمدار جسمانی صفتیله دخی طانیمامسنه سبب تشکیل ایده‌جکنی سویلیه‌رك جواب رد ویردی. فقط قوانین دولته ادخالنه راضی اولمدیغی شیئه فعلاً رعایت ایده‌جکنی تعهد ایتدی ؛ (پارس) معاهده‌نامه‌سی مقدماتنك دردنجی ماده‌سنده محرر اولان اك نازك ومشکل مسئله بو صورتله حل ایدلدی .

مرتدلره ویریلن جزای اعدام آرتق اجرا ایدلمز اولدی . ورعایانك مذاهب مختلفهٔ عیسویه‌نك برندن دیکرینه کچمسنی منع ایدن احکام نظامیه کلیاً قالدیرلدی [١] .

انکلیز وآمریقان میسیونر جمعیتلرینك فرط غیرتلرندن شکایت ایدن سیر (هانری بولوه‌رك) شو : «حقیقتی سویلمك لازم کلیرسه دیه‌بیلیرم ،که دین محمدی اربابنك پروتستانلر حقنده کوستردیکی مساعدات وسربستی جداً شایان

[١] ٧٩ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

تقدیردر؛ بو مساعدات و سربستی‌یه خرستیان حکومتده بیله تصادف ایدیله‌مز .»
سوزلری حقیقت حاله تماماً موافقدر .

٨

ادوار مختلفه‌سنی غایت مجمل بر صورتده تکرار کوزدن کچیرمکه چالیشدیغم تنظیمات ، دولتك منافع مادیه‌سی بحثنده هیچ براثر موفقیت کوستره‌مه‌مشدر . محصولات ومبادلات اقتصادیه‌ده تنظیماتك نه تأثیری اولدی ؟ زراعت ، صنایع وتجارت تنظیماتدن نه درجه‌یه قدر استفاده ایتدی ؟

معلوم اولدیغی اوزره زراعت ، ترکیانك باشلیجه ، دها طوغریسی یکانه منبع ثروت عمومیه‌سیدر ؛ شرائط طبیعیهٔ ارضیه واقلیمیه‌نك ، احوال جغرافیهٔ مملکتك زراعته بو قدر مساعد اولدیغی مملکت پك آزدر . زراعتك بو قدر چوق مانعه‌لره اوغرادیغی، حکومتك ترقیٔ زراعتی تسهیله خادم اسباب ووسائطده بو درجه غافل واقتدارسز بولندیغی مملکت دخی پك آزدر ، دها طوغریسی (آوروپا) ده بویله بر مملکته تصادف ایدیله‌مز .

هر شیدن اول ، طرق ووسائط نقلیه مفقود ایدی ؛ بو نقطهٔ نظردن مملکت اوقدر کری قالمش ایدی که آناطولینك وسط جهتنده‌کی جسیم یایلا کبی اك منبت محل صوك درجه فقیر ایدی ؛ محصولاتك اخراجات لیمانلرینه نقلی ایچون صرفی لازم کلن پاره قیمت محصولاتدن فضله اولمسه بیله هر حالده اوکا معادل ایدی .

طرق ومعابرك فقدانی غایت واسع اراضیٔ مزروعه‌نك متروك قالمسنی ، زراعك آنجق عائله‌سنك احتیاجاتنه کفایت ایده‌جك قدر محصول یتشدیرمسنی انتاج ایتدیکندن ترکیانك زراعت نقطهٔ نظرندن پك دون بر موقعده قالمسنه ، حقوق تصرفیه‌نك غیر طبیعی بر حالده بولنمسنه سبب اولمشدر .

کتابمزده بو مسئله‌یی لزومی قدر ایضاح ایتدم صانیرم . عمومیتله ، کویلی زرع ایتدیکی طوپراغك ذی الیدندن بشقه بر شی دکلدر . عثمانلی اراضیسنك تقریباً اوچ ربعنی تشکیل ایدن اراضیٔ امیریه وموقوفه کویلیلره استیجار ایدلمشدر ؛ کویلیلر اراضینك جهت تخصیصنی تغییر ایده‌مزلر ، فروخت ، هبه وسائره کبی معاملاتی اجرا ایلیه‌مزلر . اعشار ، یاخود مقاطعه اراضینك بدل ایجاری مقامنده‌در .

حکومات اجنبیه ، کرك زراعـه و کرك خزینـهٔ حکومته مضر اولان بو اصولی دکیشدیرمك ایچون بر چوق دفعه‌لر باب‌عالی‌یی تضییق ایتدیلر[١] . ١٨٦٧ سنه‌سنده اراضیٔ امیریه وموقوفه‌ده حق انتقال برنجیدن یدنجی درجه ورثه‌یه تشمیل ایدلدی و اون‌سنه صکره ـ هنوز موقع تطبیقه وضع اولنه‌میان ـ بر قانون ایله اوقافك فروختته ، ملکه تحویلنه قرار ویرلدی .

زراعت محلیه ایچون اکسیك اولان شیلردن بری ده عمله، دیکری ـ هر نه شکلده اولورسـه اولسون ـ قره‌دی ، اعتبـاردر . ترکیاده اراضی واملاك اشتراسی حقنه مالك اولان اجانبك ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایدرك قلت نفوسه ، زراعك عطالت وتجربه‌سزلکنه‌چاره ساز اوله‌مامسنك ، زراعك محتکرلرالنده مدهش بر فقروسفالت ایچنده قالمسنك اصل سـببی قاریشیق اولدیغی درجه‌ده مغایر عدالت اولان اراضیٔ قانونـنـك فنالغیدر ؛ تنظیمات ، بو قانونی ماهیت اصلیه‌سنی دکیشدیره‌میه‌جك صورتده تعدیلدن بشقه برشی یاپه‌مامشدر .

صـاحب ارضك حقوق تصرفیه‌سـیله متناسب بر شکلده اولان اراضی ویرکوسی‌ده زراعتـك اك بیوك یاره‌لرندن بری عد اولنه‌بیلیر . مزروعاتدن آلنان رسوم آره‌سنده ، اعشار ـ که حقیقی بر ویرکودن زیاده عائداته بکزر ـ اك مشروعی وتحصیل وجبایت خصوصنده اك زیاده سـهولت بخش اولانیدر . فقط بو ویرکو ، تطبیقاتده غایت فنا و مضر بر شکل آلمشـدر . اعشار یالکز صورت غیر متسـاویه‌ده تقسیم اولنمیور ، فنالق یالکز فقرانك ولایات مجلس اداره وقومیسیونلرینك معاملات غیرمشروعه‌سنه‌هدف اوللرندن‌عبارت قالمیور، بلکه اعشارمزایده ایله احاله ایدلدیکندن ملتزملرك کویلیلردن آلدقلری مقدار دائما حد نظامی‌یی تجاوز ایدیور [٢] وبو حقسزلق مأمورین محلیه‌نك اغماض واشتراکیله دائما جزاسز قالیور .

وقتیله احتیاجات داخلیه‌یی تأمین ایتدکدن بشقه آسیا قطعه‌سنك بعض‌بلاد مهمه‌سنه اخراجاته دخی موفق اولان صنایع محلیه ، دولت عثمانیه‌نك سـیاسهٔ

[١] ١٥ آغستوس ١٨٦٠ تاریخلی انکلیز بیاننامه‌سی . خط همایون‌حقنده کانون‌ثانی ١٨٦٧ تاریخلی فرانسز نوطه‌سی . ٣٠ کانون اول ١٨٧٥ تاریخلی اوستریا ـ مجارستان نوطه‌سی وسائره .

[٢] بالخاصه عالی پاشانك ٢٠ مایس ١٨٦١ تاریخلی مخطره‌سنه مراجعت .

سقوط ایدرك ممالك غربیه ایله دها صیقی مناسباته کیریشـدیکی زماندن اعتباراً تدنی یه باشلامشدی. اصلاحات ، صنایع محلیه یه فائده بخش اولمدقدن بشقه یرلی اعمالاتخانه‌لرك تأمین ایده‌میه‌جکلری احتیاجات جدیده‌یه‌میدان آچمش ونتیجه‌ده ترکیا ، ممالك اجنبیه‌یه تابع ومحتاج قالمشدی .

وقتیله ترکیاده ، امور تجاریه‌ده هیچ بر قید ، هیچ بر ممنوعیت یوقدی . مبادلات ، احکام شرعیه دائره‌سنده‌جریان ایدییوردی . ۱۸۳۲ سنه‌سی تشرین اولنده انتشار ایدن (تقویم وقایع) نسخه‌سنده دخی ایضـاح ایدلدیکی وجهله ممالك اسلامیه‌ده مسافرةً اقامت ایدن اجانبه‌حریت‌تجاریه تأمین اولنمشدی [۱]. قاپیتولاسیونلر احکامنه توفیقاً عثمانلی کمرکلرینك امتعهٔ تجاریه‌دن ـ کرك حین ادخالده وکرك حین اخراجـده ـ اخذ ایلدیکی یوزده اوچ رسم مسـکوکات متداوله قیمتنك تدریجاً تناقصندن طولایی یوزده بره قدر دوشـمش اولدیغی ایچون امور اقتصادیه ده رعایتی لازم کلن مقابله بالمثل قاعده‌سی شرائطنه غیر موافق بر شکله کیرمشدی . بو حقسز اصول‌دورتنظیماتده محافظه ایدیله‌مزدی. سلطان محمود تشکیلات عسکریه ایله خدمات عمومیهٔ حکومتك ایجاب ایتدیکی مصارفه قارشیلق بولمق ایچون واردات خزینه‌یی تزییده مجبور اولدی ؛ بعض انحصارلر وضع ایتدی ، بو انحصارلر یواش یواش مواد مستهلکه‌نك کافه‌سـنه تشمیل ایدلدی ، تجارت خارجیه حس اولنور درجه‌ده ضرر کوردی . بعده وضع ایدیلن استهلاکات داخلیه رسمی [رسوم احتسابیه] سنه‌ده سنه‌یه تزیید اولنه‌رق نسبتسز بر درجه‌یه چیقارلدی .

دول اجنبیه ، تجـارتی آغیر بر یوك آلتنده وتجـار اجنبیه‌یی ولایات مأمورلرینك سوءاسـتعمالاتنه معروض براقان بو رسومی انتظام آلتنه آلمق لزومنی حس ایدرك ۱۸۳۸ سـنه‌سنده باب عالی‌یه مراجعت ایتدیلر . اشیا وامتعهٔ تجاریه قیمتنك یوزده اون بش ، اون یدی و حتی‌اللیسنه معادل اولدیغی تخمین ایدیلن‌رسوم داخلیه‌نك‌الغاسنه‌مقابل‌اخراجاندن یوزده طقوز،ادخالاتدن قاپیتولاسیونلر موجبنجه جبایت ایدیلن یوزده اوچه ضمیمةً یوزده ایکی کمرك رسمی آلنمسی ایچون مقاوله‌نامه عقد ایدلدی [۲] .

[۱] (اوبیچینی) نك (ترکیا حقنده مکتوبلر) عنوانلی اثرینك برنجی قسمنك ۲۹۳ وآنی متعاقب کلن صحیفه‌لرینه مراجعت .

[۲] مارتنس .

مع مافيه ، بربرنی متعاقب طرح ايديلن رسوم مختلفه ايله داخلی كمرك اصولنه عودت ايدلدی ويوقاريده سويلديكمز وجهله [١] اك زياده محصولات محليه متضرراولدی . باب عالی ١٨٦١ سنه‌سنده يكی معاهده‌نامه‌لر عقد ايتدی ؛ هر درلو اوقترووا وانحصارلرك الغاسنی ايكنجی دفعه اوله‌رق تصديق وتأييد ايدن معاهدات مذكوره احكامنجه ادخالات واخراجاتدن يوزده سكز كمرك ويوزده ايكی ترانسيت رسمی آلنه‌جق ، شو قدركه اخراجاتدن آلنان يوزده سكزرسم يوزده بره‌تنزل ايدنجه‌يه قدرهرسنه يوزده برنسبتنده تنقيص‌اولنه‌جق ويوزده ايكی ترانسيت رسمی‌ده سكز سنه صكره يوزده بره ايتديريله‌جكدی.

اليوم مرعی‌الاجرا اولان بومعاهدات ، تركيايه ١٨٣٨ مقاولاتندن‌دها طبيعی و دها فائده بخش بر معامله تأمين ايدييوردی . ادخالات رسمنی تزييد واخراجات رسمنی‌تنقيص ايتمك صورتيله تعرفهٔ سابقه‌يی دكيشديرييور ـ وعالی پاشانك او زمان يازيلان بر مخطره‌ده ديديكی كبی ـ « زراعت وصنايع مملكتی تشويق وحمايه ايتمكده اولديغندن بر مدت صكره تجارتك ترقيسی اميدنی حاصل ايدييوردی . »

عجبا بو اميد نه درجه‌يه قدر مبدل حقيقت‌اولدی؟ يكی كمرك اصولی بين‌الملل معاملات تجاريه‌يی نه نسبتده تزييد ايتدی ؟ ولوكه تقريبی اولسون ، رسمی ايستاتستيقلر موجود اولمديغندن بوبابده قطعی برشی سويلنه‌مز[٢] . فقط سنوی خلاصه جدوللری بوبابده‌صحيح برمقايسه‌يه خدمت ايتسه‌يدی، شبهه‌سزكه، صدر اعظمك ١٨٦١ معاهداتندن بكلديكی فوائدك حاصل اولمديغنی كوريله‌جكدی. دنيانك

[١] ٢١٤ نجی صحيفه‌يه مراجعت .»

[٢] تركيانك تجارتی حقنده‌كی وثائقه اساس اوله‌جق رسمی ايستاتستيق جدوللری آنجق شو صوك سنه‌لر ظرفنده نشر ايدلمشدر . رسومات اداره‌سنك ١٨٨٠ ـ ١٨٨١ سنه‌سی [مارتدن شباط نهايتنه قدر] معاملات تجاريه‌سنه دائر نشر ايتديكی جدوله نظراً:

اخراجات	٢٣٠,٠٠٠,٠٠٠	فرانغه
ادخالات	٣٩٠,٠٠٠,٠٠٠	»
ترانسيت	٢٥,٠٠٠,٠٠٠	»
يكون	٦٤٥,٠٠٠,٠٠٠	»

بالغ اولمشدر . هرنه قدر بو ارقام تجارت نقطهٔ نظرندن غير مساعد برسنه‌يه عائد ايسه‌ده مملكتك وسعتی واراضينك قوهٔ انباتيه‌سيله اصلا متناسب دكلدر .

هر مملکتندن زیاده ترکیاده، فعالیت تجاریه محصولات ارضیه‌نك اهمیتله متناسبدر؛ چونکه اقوام عثمانیه‌نك هنوز حال ابتدائیده بولنان شرائط حیاتیه‌لری اقتضاسنجه تجارت، اشیا وامتعهٔ تجاریه‌نك مبادله‌سندن عبارتدر، ادخالات مقداری اخراج اولنان ویا اولنمسی محتمل بولنان محصولات مقدارینه تابعدر. حال بوکه محصولات ، . لیجه‌سنی تأمین ایتمسی لازم کلن زراعت حس اولنور درجه‌ده ترقی ایتمه‌مشدر.

ایضاحه حاجت یوقدرکه، مسلمانلر تجارتك اك سربست بولندیغی زمانده نه ایسه‌لر معاهدات مذکوره‌نك عقدندن صکره‌ده او حالده قالمشلردر. ترکلر فطرةً تاجر دکلدرلر؛ چیفتچی وصنعتکار دخی اوله‌مازلر، چونکه بو مسلکلره لازم اولان اوصافدن، یعنی فعالیت، بصیرت، وقوف ومعلوماتدن محرومدرلر. وقتیله ـ رفاه‌مادینك ایجاب ایتدیکی شیلره مالك اولمامقله برابر ـ صاحب اراضی واملاك صفتیله زنکین اولملری عصرلرجه مدت ممالك مفتوحه‌نك ضررینه یشاملری، مملکتك چالیشقان صنفنی ایستدکاری کبی صویملری سایه‌سنده‌در. یونان عصیانی زمانه قدر تجارتده اك ایلری‌یه کیدنلر ارمنیلر ایدی. استقلال محاربه‌سندن صکره آسیا واوروپای عثمانی ولایاتنك هر طرفنه طاغیلمش اولان روملر، تجربه واحوال محلیه‌یه وقوفلری سایه‌سنده، وقتیله اوروپالیلر واسطه‌سیله وقوعه کلن معاملات تجاریه‌نك قسم اعظمنی الده ایتمشلر وارمنیلری ایکنجی صفده براقمشلردی. تجارت عثمانیه‌نك تقسیمی مسئله‌سنده اهمال ایدلمه‌مسی ایجاب ایدن موسویلره کلنجه؛ بونلر عمومیتله پراکنده تجارت ایله اشتغال ایدییورلردی، ممالك غربیه‌ده‌کی هممذهبلری درجه‌سنه چیقه‌مامشلردی.

شونی‌ده علاوه ایده‌لم که، مسلمانلر انهار وابحارده‌کی نقلیات تجاریه‌یه آنجق ماضی اعتباریله علاقه‌داردرلر؛ تجارت بحریه مملکتك اهالئ اصلیه‌سنه حصر وتخصیص ایدلمش اولمقله برابر سواحل قریبه وبعیده‌ده همان یالکز سفائن اجنبیه سیر وسفر ایدییور.

٩

ترکیاده زراعت وتجارتك ثروت طبیعیهٔ مملکت ایله غیر متناسب بر درکه‌ده قالمسندن بحث ایتدیکم صره‌ده بونك باشلیجه سببی طرق نقلیه ومخارج ساحلیه‌نك

کفایتسزلکی وبعض محللرده بسبتون فقدانی اولدیغنی سویلمشدم . فی‌الحقیقه امور نافعه ، حکومتك پروغرامنده دائما ایکنجی درجه بر موقع طوتمشدی ؛ حتی دنیله‌بیلیرکه ، امور نافعه نظارتنه بر خرستیان تعیینی حکومت اسـلامیه‌نك فنون جدیده‌یه عرض افتقار ایدن امور نافعه‌یه قارشی قیدسزلغنه بر دلیل کبیدر. ١٨٨٠ سنه‌سنده وکلادن حسن فهمی افندی خلوص نیت ایله دییوردی که : «یول ، شمندوفر، نهر مجرالرینك تنظیمی، لیمانلرك تعمیقی، بطاقلقلرك قوریدلمسی وسائره کبی الك مهم امور نافعه‌نك واسع بر مقیاسده وقواعد فنیه‌یه موافق بر پلان داخلنده اجراسی ایچون حکومتك هنوز کافی درجه‌ده ابراز فعالیت ایتمدیکنی اعتراف ایتملی‌یز. طبیعتك انعامنه بزدن دها آز نائل اولان اوروپا حکومتلری منافع عمومیه‌یه عائد اموره صورت دائمه ومنتظمه‌ده بذل مساعی ایلدکلری حالده حکومتمز منابع جسیمهٔ ثروتدن استفاده خصوصنی اهمال ایتمش کبیدر . کندی حالنه ترك ایدیلن میاه جاریه‌مز بلا فائده دکزلره آقوب کیدییور ؛ بونلر نه وسائط نقلیه کبی ، نه صنایعده قوهٔ محرکه مقـامنده اسـتعمال ایدیلیور ، نه‌ده اسقای اراضیده قوللانیلیور. لیمانلرمز کوندن کونه قوم ایله طولیور؛ اکثریسی ریختمدن ، معاملات تجاریه ایچون الزم مغازه‌لر ومؤسسات سائره‌دن محرومدر. بطـاقلقلر شهرلرمزك قپولرینه قدر امتداد ایتدیکی حالده هیچ کیمسه بونلرك قوریدلمسی چاره‌سنی دوشونمیور.

« بوبابده همان تدابیر لازمه‌یه توسل الزمدر . اراضیٔ مزروعه‌مزك تشکیل ایتدیکی سرمایهٔ عظیمه‌دن استفاده ایتمك ایچون اجراسی لازم امور نافعهٔ جسیمه‌یی ـ یرلی متفنن وسرمایه‌نك فقدانندن طولایی ـ اجنبی متخصصـلرینه ، اجنبی سرمایه‌سنه تودیع ایتملی‌یز [١] . »

تنظیماتك امور نافعه نقطهٔ نظرندن هیچ بر شـیئه موفق اوله‌مدیغنی بیان واثبات ضمننده بر رسمی راپوردن اقتباس ایتدیکمز شـو فقره کافیدر . بوکا یالکز شو سوزلری علاوه ایله اکتفا ایده‌جکم : صوك زمانلرده یاپیلان امور نافعه جمعاً ٢,٠٠٠ کیلو مترو طولنده بش آلتی شـمندوفر خطی شعبه‌سـندن

[١] صدر اعظمه وریلن ٦ حزیران ١٨٨٠ تاریخلی راپور.

عبارتدر ؛ بو خطلر یکدیکرینه مربوط اولمدقدن بشقه ساحله منتهی اولانلر طوغریدن طوغری‌یه اسکله‌یه قدر ایندیرلمه‌مشدر [١] .

١٠

ویرکولر ایله امور مالیه‌یه حصر ایتدیکم بابلرك مطالعه‌سندن آکلاشیلدیغی اوزره ادارهٔ مالیه‌نك بجرکسزلکی ، بیحد وحساب سوء استعمالاتی ترکیانك اضمحلال اقتصادیسنه ونهایت افلاسنه سبب اولمشدر . دیون عمومیه‌سی اولمیان بر حکومتك قرق سنه‌دن آز بر مدت ظرفنده ، یالکز بر محاربه‌دن ، هم‌ده غالبیتله نتیجه‌لنمش قریم محاربه‌سندن بشقه بر حربه کیریشمدیکی حالده نصل اولوبده‌بورجلرینك فائضنی ویره‌میه‌رك افلاس ایتدیکی تصویر اولنمق ایسته‌نیلیرسه بیوك ، عبرت آمیز بر کتاب وجوده کلیر . بن بوراده ، تکالیف عمومیه‌نك صورت طرح وجبایتی بحثنده ، یالکز حکومتك ـ منافع خزینه‌یی آزاجق دوشونه‌جك مستقیم مال مأمورلرینك فقدانندن طولایی ـ موفقیتله نتیجه‌لنمش بر قاچ تجربه‌دن صکره ویرکولرك التزامی اصول مضره‌سنی ـ بر قاچی مستثنا اوله‌رق ـ محافظه‌یه مجبور اولدیغی ، بو ویرکولرك عمومیتله کیفی بر صورتده طرح وجبایت ایدلدیکنی ، حاصلات عمومیه‌نك برقسم مهمنك خزینه ایله اهالی آره‌سنده واسطه اولان مأمورین واشخاصك النده قالدیغی وبونلرك سوء استعمالاتی منع ایچون همان هیچ بر شی یاپیلمدیغی اخطار ایله اکتفا ایده‌جکم .

اصل ادارهٔ مالیه‌یه کلنجه ؛ ١٨٥٤ دن ١٨٨٢ سنه‌سنه قدر دیون عمومیهٔ عثمانیه‌نك آلتی ملیار فرانغه یاقلاشدیغی . ١٨٧١ سنه‌سنده مشکلات ایله تسویه اولنان بو دیون عمومیه فائض ورأس المال تأدیاتنك ١٨٧٦ ده بسبتون قطع ایدلدیکنی وبو کون باب عالینك واردات عمومیه‌سندن بر قسم مهمنی اجنبی داینلرك قونترول آلتنه ویرمکه مجبور اولدیغی سویلك امور مالیه‌ده‌کی انتظامسزلغی ، اسراف وسفاهتی کوسترمکه کافیدر .

واردات عمومیهٔ دولتدن بر قسمنك اوروپالی داینلر طرفندن اداره‌سی ،

[١] نیقولائیدیس مجموعه‌سی ، اوچنجی باب ، صحیفه ١٩٢ ، طرق ومعابر نظامنامه‌سی .

ضروری ایدی ؛ سلطان عبدالعزیزك اواخر سلطنتنده بویله بر تدبیر اتخاذ اولنه‌جغی حس ایدیلیوردی [*] ، (برلین) قونغره‌سی مراقبۀ مالیه‌نك تأسیسنه صورت قطعیه وصریحه‌ده لزوم کوسترمشدی . ترکیا ، بو مراقبۀ مالیه‌یی ـ ولوکه بین‌الملل بر ماهیتی حائز اولدیغی ستر واخفا ایدن قیودات ایله برلکده اولسون ـ قبول ایدنجه سقوط سیاسیسنه راضی‌اولمش دیمکدی . کافۀ حکوماتك کمال اعتنا ایله محافظه ایتدیکی حقوقدن برینی ، واردات عمومیه‌یی ایستدیکی کبی صرف ایتمك حقنی قسماً ترك ایدن حکومت عثمانیه بو تدبیر ایله درجۀ عجزینی‌اثبات ایتدی‌وصوك یکرمی‌سنه ظرفنده استقلال داخلیسنی تدریجاً اخلال ایدن احواله ـ بلکه‌ده جمله‌سندن دها وخیم ـ یکی بر مسکنت علاوه ایلدی .

« ترکیا تحت وصایتده‌در » . تنظیماتك هیچ بر دورینی اهمال ایتمك ایسته‌مدیکم ایچون شمدی‌ده بوسوزك نه دیمك اولدیغنی تدقیق ایده‌جکم .

۱۱

ترکلر ، ۱۸۵٦ سنه‌سنده پادشاه طرفندن تسطیر ایدیلن اصلاحات خط همایونی احکامنی ایلری‌یه‌سوره‌رك دیه‌بیلیرلرکه : « اوروپاهیئت دولیه‌سی میانه‌دخولی طلب ایدییورز وموفق دخی اولیورز ؛ صکره ، اوروپانك بزی ایسته‌مدیکنی کوریورز ! بر قونغره ، بزی حقوق‌جدیدۀ دولك تحت امن وحمایه‌سنه وضع ایدییور ؛ بوصورتله ، وقتیله‌اتفاق مقدس‌طرفندن ردایدیلن وحکوماتك مساوات سیاسیه‌سنی ، حقوق حکمرانیلرینه رعایتی تأمین ایلین قواعد دولیه‌دن مستفید اولیورز ؛ صکره ، بو حمایه استقلالمزك محوینه ویا هیچ اولمازسه حکومت ملیه‌مزی حقوق ووظائف اصلیه‌سندن تدریجاً محروم ایتمکه سبب اولیور ! »

بو خلاصۀ عمومیه‌نك ایلك صحیفه‌لرنده ویردیکم ایضاحات مجمله ، دولت عثمانیه‌نك حال وموقع مستثناسنك منشأنی آکلامق ایچون کافیدر . بو حال مستثنا ، مادامکه موجود در وزمان ایله تأید ایتمشدر ، البت بر سبب معقوله مستنددر ؛ باب عالینك شمدیکی حال مستثناسندن آتیاً قورتیله‌جغی تأیید ایدن هیچ بر دلیل دخی یوقدر . مع‌مافیه بونقطه محتاج تدقیق وتفصیلدر . چونکه

[*] ۱٤٥ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

(اوروپا) نك امور داخلیهٔ عثمانیه‌یه کیتدکجه دها زیاده مداخله ایتمسنك عدل ومنطقه مغایر دکل ، بلکه ایجاب حاله موافق ومشروع اولدیغنه قناعت حاصل اولور ایسه بو قناعت ، پادشاهلرك (اوروپا) قطعه‌سنده‌کی حکومتلرینك سقوط قطعیسنه حکم ایتدیره‌جك الك بیوك دلیل تاریخی حکم وقوتنی اکتساب ایدر.

حقوق وامتیازات حکومتدن بعضیلرینك استعمال و اجراسنه اجنبی بر دولتك آز چوق اشتراکی مداخله عدایدیلیرسه (اوروپا) دولتلرینك ممالك عثمانیه امورینه مداخله‌لری یکی برشی دکلدر . دولت عثمانیه ، قوت و سطوتنك دورهٔ اقبالنده بولندیغی و هر آرزوسنی (اوروپا) یه بر قانون کبی قبول ایتدیره‌بیله‌جکی برصره‌ده الك مهم بر شعبهٔ اداره‌سنه اجنبیلرك اشتراکی کبی هیچ برحکومتك راضی اوله‌میه‌جغی بر مداخله‌یی قبول وتصدیق ایتدی . خرستیان مملکتلرینك کافه‌سنده ـ خارج از مملکت امتیازینه مالك دیپلوماسی مأمورلری مستثنا اولمق اوزره ـ بالجمله تبعهٔ اجنبیه‌نك امور ودعاویسی محاکم محلیه‌ده رؤیت ایدیلیر . ترکیاده ، اجانب کندی محکمه‌لرینه ، کندی قانونلرینه تابعدر ؛ بو امتیاز اودرجه کسب قوت وقطعیت ایتمشدی‌که بر اجنبی حکومت متبوعه‌سنك مأموری بولنمیان یرده دیکر بر (اوروپا) دولتی قونسلوسخانه‌سنك محکمه‌سنه مراجعت ایده‌بیلیر .

بوفرق ، مسلمان هیئت اجتماعیه‌سیله خرستیان هیأت اجتماعیه‌سی آراسنده‌کی فروق واختلافاتك نتیجهٔ طبیعیه‌سیدر ؛ مسلمان وخرستیانلرك اخلاقلری ، عادتلری ، فکرلری، تربیه‌لری ، شکل حکومت وقانونلری میاننده‌کی ضدیت قواعد حقوق دوله بر استثنا وضعنی استلزام ایتمش و ـ باب عالینك حقوق مشترکهٔ عمومیه‌یه داخل اولمق خصوصنده‌کی تشبثاتنی ذکر ایتدیکم صره‌ده ایضاح ایدلدیکی وجهله ـ دول معظمه تنظیمات نامیله ممالك عثمانیه‌ده تطبیق ایدیلن اصلاحاتك مسلمان وخرستیان هیأت اجتماعیه‌لرینی بربرینه بکزه‌تمه‌میه‌جکنه حکم ایلمشدی .

دولت عثمانیه‌نك صفت خلافت وروحانیتی ، قوانین اصلیهٔ شرعیه نظرنده ملل مغلوبه‌نك احوال اجتماعیه وسیاسیه نقطهٔ نظرندن دون برموقعده بولنمسی ، ملل مذکوره ایله (اوروپا) ملتلری آره‌سنده‌کی مشارکت مذهبیه، خرستیانلغك مهد ظهوری اولان فلسطینده‌کی مقامات مبارکه‌نك حسن محافظه وسربستی

زیارتی خصوصنه (اوروپا) نك عطف ایتدیکی اهمیت، الحاصل بتون بو اسباب اصلیه وعارضیه ، باب عالی یی ممالك عثمانیه ده مقیم تبعهٔ اجنبیه نك کندی مملکتلرینك قانون ومحکمه لرینه تابع اولملرینه مساعده ایتمکه اجبار ایلیه جکی شبهه سزدی . حتی خرستیانلق عالمنك اجبار وتضییقیله باب عالی طرفندن واقع اولان تعهدات استقلال دولت عثمانیه یی ـ قاپیتولاسیونلرك تأمین ایلدیکی معافیات عدلیه دن زیاده ـ اخلال ایده بیلیردی .

ترکیاده حقیقی ، نظامی ، مصدق برحق حمایه استعمال ایدن ایلك حکومت (فرانسه) در . فرنك رهبانته تطبیق ایدلمك اوزره (فرانسه) یه ویریلن امتیاز سوریه ، فلسطین ومصر قطعه لرینك فتحنی متعاقب برچوق فرمانلر وقاپیتولاسیونلر ایله تصدیق ایدلمش وفرانسزلر بو امتیازاتدن اون سکزنجی عصر اواخرینه قدر بلا رقیب ، سربستجه مستفید اولمشدر . عصر مذکور اواخرنده (روسیه) میدانه چیقدی وشرقده (فرانسه) قراللرینك حائز اولدقلری امتیازات وحقوقی ادعایه قالقدی . ١٧٧٤ سنه سنده « خرستیان مذهبنك وکلیسالرینك صورت متمادیه ده حمایه سی » حقنده باب عالیدن مبهم ، فقط معاهده نامه یه مستند بر وعد آلدی ؛ بالآخره بو عهده استناداً بتون اورتودوقس رعایا اوزرنده حق حمایه ادعاسنده بولندی .

دیکر طرفدن (اوستریا) حکومتی اون یدنجی عصر اواخرنده (فرانسه) نك امتیازات قدیمه سنه اشتراك ایتدی . الحاصل ، (انکلتره) و (پروسیه) کبی پروتستان حکومتلر ، ١٨٤٠ سنه سنه طوغری ، ممالك عثمانیه ده کی پروتستانلرك صورت رسمیه ده حمایه لری حقنی استحصال ایلدیلر .

ایشته خرستیانلرك منافعی مسئله سنده پادشاهلرك حقوق حکمرانیلرینی تقیید ایدن امتیازات بو صورتله تأیید ایتدی .

مع مافیه دول اجنبیه نك امور مذهبیه یه مداخله لری آز چوق حائز اهمیت مقاولات ومساعدات خصوصیه یه مبنی و ـ ماهیتلری اعتباریله ـ جماعات غیر مسلمهٔ محلیه یه غیر قابل تطبیق ایدی . اون طقوزنجی عصردن ، دها طوغریسی قریم محاربه سندن اعتباراً ، (روسیه) حکومتنك ملیتلری نه اولورسه اولسون شرقده کی بتون هممذهبلرینه تشمیل ایتمك ایستدیکی حمایهٔ غیر مشروعه یرینه ، بتون دولتلرك مشترك وعمومی ، معاهده نامه یه مستند حمایه لری قائم اولدی .

١٨٥٦ (پارس) معاهده‌نامه‌سنك عقدندن ومذكورمعاهده نامه‌یه واضع‌الامضا دولتلر آراسنده اشتراك منافع حصوله كلدكدن صكره (اوروپا) حكومتلرینك تبعهٔ غیر مسلمه‌یی حمایه وبونلره آچیقدن آچیغه ابراز محبت خصوصندهاكثریا مشتركاً حركت ایتدكلری كورلدی .

(برلین) قونغره‌سی ، امور مذهبیه‌نك اداره‌سی خصوصنده استقلال عثمانی‌یه الك قوتلی ومؤثر ضربه‌یی ایندیردی . ١٨٧٨ معاهده نامه‌سنك ٦٢ نجی ماده‌سی موجبنجه ، حكومت عثمانیه یالكز قونسلوسلرك وپولیتیقه مأمورلرینك كرك هرملتدن اوروپا و آسیا ممالك عثمانیه‌سنده سیاحت ایدن رهبان وزواری وكرك محال مباركه وسائره‌ده كائن تأسیسات دینیه وخیریه‌یی رسماً حمایه ایتمك حقنی تصدیق ایتمدی ، بلكه سربستیٔ آیین ومذهب قاعده‌سنی وسعت كامله اعطاسیله برابر محافظه وابقا ایده‌جكنی دخی تعهد ایلدی ، كه بوصورتله كندی مؤسسات وقوانین اسلامیه‌سنك‌ده تابع اوله‌جغی بر قونترولی قبول ایتمش اولیوردی .

ایلك قاپیتولاسیونلرك نتیجه‌سی اولان امتیازات عدلیه‌دن صكره باب عالی ایكنجی برحقنی دها ترك ایتمشدر ، كه اوده امور مذهبیه‌ده‌كی مختاریت واستقلالیدر .

مع مافیه باب عالی برچوق فداكارلقلر اختیارینه مجبور اولدی . ١٨٥٤ سنه‌سنده (فرانسه) و (انكلتره) حكومتلری ، (روسیه) طرفندن اوزمانه قدر ممالك عثمانیه خرستیانلری اوزرنده بغیر حق استعمال ایلدیكی نفوذمذهبینك صورت رسمیه‌ده تطبیقی طلبندن متولد اختلافه مداخله ایتدكلری وقت ، رعایا صنفنك اوته‌دن بری فعلاً نائل اولدقلری حمایهٔ اجنبیه ، هنوز اجنبی دولتلرك امور مذهبیه حقنده‌كی امتیازاتی میاننه داخل اولمش ، تصدیق ایدلمش بر حق دكل ایدی . بعده ، بردن بره بوشكلی آلدی وتركیانك كافهٔ تبعهٔ عثمانیه‌یه حقوق سیاسیه ، مدنیه ومذهبیه بخش ایدن اصلاحات فرمان همایونی (پارس) ده اجتماع ایدن دول معظمه مرخصلرینه تبلیغ ایتدیكی كوندن بدی وصایت سیاسیه حالنه كیردی .

اولجه بحث ایلدیكم بونقطه [*] ، پادشاهی برنوع صغیر ویا محجور حكمنه

[*] ١٢٢ نجی صحیفه‌یه مراجعت .

کتیرن حمایه وامتیازات اجنبیه تاریخچه‌سنده اهمیتلی برمسئله‌در . بونك ایچون براز تفصیلات اعطاسنه لزوم واردر .

دولت عثمانیه ، ١٨٢٥ سنه‌سندن اعتباراً ، عثمانلی خرستیانلری امتیازاتنك بین الملل برمعاهده نامه ایله تأمینی ایچون (انکلتره) و (فرانسه) طرفندن واقع اولان ادعایی شدتله رد ایتمشدر . عالی پاشانك افاده‌سنه نظراً ، بویله بر مداخله سلطنت عثمانیه‌نك نفوذ وحیثیتنی اخلال ایدر ؛ چونکه خلوص نیت وصمیمیتدن شبهه ایدیلیور ، پادشاهه عائد الك مهم حقوق ووظائفه حکومات اجنبیه اشتراك ایتدیریلیور ، هربرحکومتده اتحاد وقوت ایچون الك لازم اولان حق استقلاله خلل ایراث ونفوذحکومت تبعه نظرنده اخلال اولنیور دیمکدی .

دول معظمه بو اعتراضاتی نظر دقته آلدیلر ؛ فقط مذاکرات ابتدائیه‌ده موضوع بحث ایتدکلری تأميناتدن صورت قطعیه‌ده واز کچمدیلر . (پارس) معاهده‌نامه‌سنك طقوزنجی ماده‌سی، آره‌ده‌بولنان صورت‌تسویه‌نك نتیجه‌سیدر . مادهٔ مذکوره شودر : « ذات حضرت پادشاهی تبعه‌لرینك سعادت حاللرینه مصروف اولان همت متوالیه‌لری اقتضاسنجه قومیت ودیانت آیرمیه‌رق جمله‌سی ایچون موجب اصلاح اولمقله برابر ممالك شاهانه‌لرینك خرستیان اهالیسی حقلرنده نیات عنایتکارانه‌لرینی تأیید ایدر برقطعه فرمان عالی احسان‌بیورمش اولدقلرندن وبوبابده اولان افکار شاهانه‌لرینه بردلیل ابراز ایتمك ایستدکلرندن ارادهٔ‌مستقلهٔ شاهانه‌لرندن‌صادر اولمش اولان اشبوفرمان عالینك دول معاهده‌یه تبلیغنی تنسیب بیورمشلردر .

« دول معاهده اشبو تبلیغك قدر عالیسنی اثبات وتأیید ایدرلر . شوراسی قویاً مقرردرکه اشبو تبلیغ ذات حضرت پادشاهینك نه کندی تبعه‌سیله اولان معاملات شاهانه‌لرینه ونه‌ده سلطنت سنیه‌لرینك ادارهٔ داخلیه‌سنه کرك منفرداً وکرك‌مشترکاً مداخله‌ایتمك ایچون‌هیچ برحالده دول معاهده‌یه برحق‌وصلاحیت ویرمیه‌جکدر . »

ظاهراً غایت واضح کورینن بوماده حدذاتنده بربرینه ضد ایکی قضیه‌یی حاویدر، چونکه قونغره اعضاسنك‌اصلاحات فرمانك تبلیغنده‌کی قیمت‌واهمیتی تبلیغ ایتمکله البت بی‌لزوم برفقره یازمدقلری شبهه‌سز اولدیغی کبی اهالیٔ غیر

مسلمه‌یه قطعی برتأمینات ، حالاً واستقبالاً (اوروپا) نك کنـدی حقلرنده‌کی محبتلرینه مؤثر بردلیل کوسترمك ایستدکلری بدیهیدر .

ذاتاً، طقوزنجی ماده‌نك اولیاتی ، یعنی بوماده حقنده‌جریان ایدن‌مذاکرات ضبطنامه‌لری باب عالینك انفعالنی تسـکین ایچون علاوه ایدیلن عـدم مداخله فقره‌سنی آچیقدن آچیغه تکذیب ایدر .

فی‌الحقیقه ـ عثمانلی مرخصنك خط همایونی قونغره‌یه تبلیغ ایدرکن‌بالذات بیان وایضاح ایلدیکی وجهله ـ فرمان همایون ، (اوسـتریا) ، (فرانسـه) و (انکلتره) نك دولت عثمانیه ایله قرارلشدیردقلری مقدمات صلحیه‌ده رعایانك امتیازات سیاسیه ومذهبیه‌لرینك صورت قطعیه‌ده محافظه ایدیله‌جکنه دائر تقرر ایدن موادك موقع تطبیقه وضعی مقصدیله تسطیر ایدلمشدی . شـوحالده خط همایون ایله مقـدمات صلحیه آره‌سـنده بر رابطهٔ صـمیمیه موجود دیمکدی ؛ اصـلاحات فرعانی طوغریدن طوغری‌یه بین الملل بر تعهده مربوط ایدی ، (پارس) معاهده‌نامه‌سنه واضع الامضا دولتلر بونك تمامیٔ تطبیق واجراسـنی طلبه کندیلرینی صلاحیتدار کورمشلردر .

حقیقت، ۱۸۵٦ سنه‌سندن صکره، دول اجنبیـه دیپلوماتلری اموردا‌خلیهٔ عثمانیه‌نك صورت تنظیم ویا تفتیشنه اودرجه متمادی ومؤثر برصورتده اشـتراك ایتدیلر ، که برکون صدر اعظم حکومتی هردرلو تشبثدن وقوتدن محروم‌ایدن، « وسرایك قپوسی خارجنـده بیله قالمیان » بومداخلهٔ قطعیه‌دن شـکایته مجبور اولدی .

(پارس) قونغره‌سـنی متعاقب دول معظمه‌نك مداخلهٔ رسـمیه‌سنی انتاج ایدن وقایع وحادثاتی بوراده تعـداده حاجت اولمیوب یالکز اوزماندن بری دولت عثمانیه‌نك سیاست داخلیه‌سنده آز چوق حائز اهمیت هرهانکی بر مسئله ظهور ایدنجه باب‌عالینك دول اجنبیه قابینه‌لریله اوغراشدیغنی ذکر ایتمکله اکتفا ایلیه‌جکم .

بونکله برابر پادشاهك تبعه‌سیله اولان معاملاتنه دول ضـامنه‌نك مداخله ایتمیه‌جکنه دائر ۹ نجی ماده صراحت کامله‌یی حائز ایدی وباب عالی مداخلات اجنبیه‌یه قارشی بوماده‌یی ایلری‌یه سـورمکدن خالی قالمدی . نهایت بر کون ، پادشاه (پارس) قونغره‌سنك کندی النده براقدیغی بوسلاحی ـ نه‌قدراهمیتسز

اولورسه اولسون ـ اعاده وتسليمه مجبور اولدى . ١٨٧٧ سنه‌سنده (لوندره) قونفرانسى طقوزنجى‌مادهده محرر قيد احترازى‌يى فسخ ايدرك مداخله‌يى قاعدهٔ رسميه شكلنه قويدى؛ آرتق شرقده‌كى دول معظمه سفارت و قونسلوسخانه‌لرى بوقاعده‌دن‌مستفيداوله‌جقلردى.قونفرانس، بوصورتله، تركيا احوال‌داخليه‌سنك (اوروپا) منافعيله علاقه‌دار اولديغنه قرار ويرمش اوليوردى [*] .

تركيانك، بدايةً ، بروعدوتبشير خلاص كبى تلقى ايتديكى ١٨٧٨قونغره‌سى استقلال عثمانى‌يى دها صيقى برمحفظه ايچنه آلدى . معاهده‌نامه‌نك حقوق حكمرانىٔ عثمانى‌يى تقييد ايدن ماده‌لرينى يوقاريده ذكر وايضاح ايتمشدم ؛ بو ماده‌لر حكومت عثمانيه‌نك حق تشكيلات واداره‌سنى ، يعنى هر بر حكومت مستقله‌نك الك اساسلى حقوقنى همان استهزا آميز عد ايله‌جك ، بر حد اصغرى‌يه تنزيل ايلمشدر .

ايشته (اوروپا) مداخله‌سنك منشأى ، صورت توسعى نقطهٔ نظرندن ادوار مختلفه‌سى همان بوندن عبارتدر . بومداخله‌نك تاريخى شو صورتله خلاصه ايديله بيلير . (اوروپا) مداخله‌سى اول امرده يالكز تبعهٔ اجنبيه‌يه ، اجنبى خرستيانلرينه شامل وامور عدليه‌يه منحصر ايكن بالآخره رعايانك امور مذهبيه‌سنه ، صكره امور سياسيه‌سنه تشميل ايدلمشدر . دول غربيه بو حق مداخله‌يى يابرمعاهده نامه احكامنه استناداً ، ياخود « رضاى بين الملل » ايله تقرر ايدن‌قواعد عموميه‌نك محافظى وياساده‌جه حقوق بشريتك حاميسى صفتيله استعمال ايدييورلر . هانكى صفت ايله حركت ابديليرسه ايدلسون ، هانكى معاهده‌نامه‌يه استناد اولنورسه اولنسون (اوروپا) دائما خرستيانلرك دشمنى طانيديغى حكومته قارشى مداخله ايلمشدر .

(اوروپا) دول معظمه‌سى ، اون طقوزنجى عصر اواسطنه قدر ،حكومت عثمانيه‌يى‌دائما بر آسياحكومتى عد ايدرك ملل متمدنه‌نك كندى آره‌لرنده رعايت ايتدكلرى حقوقه لايق كورمه‌مشلردر . مع مافيه ، بو حكومت ، عطالت منفردانه‌سى آره‌سنده محو اولمق تهلكه‌سنه دوچار اولنجه‌اوزمانه قدر كنديسنى عالم مدنيت خارجنده براقان نيم باربار اصول وقوانيندن واز كچمك احتياجنى

---

[*] ٣١ مارت ١٨٧٧ تاريخلى پروتوقول بياننامه‌سى .

حس ایتمش ، (اوروپا) دخی بو تحول نتیجه‌سنده دولت عثمانیه‌یی آهنك دولی میانه آلمق ایسته‌مش ، کندیسنه بر اوروپا حکومتی نظریله باقمغه باشلامشدی . واقعا پادشاه ، اسلافی طرفندن اوروپالیلره ویریلن مساعدات وامتیازاتدن هیچ برزمان قورتولمدی . فقط - اوته‌دن بری جاری اولان بو « فراغت حقوق » خارج قالمق اوزره - « حقوق عمومیهٔ جدیده‌نك فوائد ومحسناتنه » اشتراك ایتدی وبو اشتراکده او وقته قدر حکومت اسلامیه‌نك محروم قالدیغی بعض تأمینات عمومیه‌یه نائل اولدی . لکن - شونی‌ده سویلکده تردد ایتمیه‌لم که - ترکیانك بر اوروپا حکومتی عد ایدلمسی فرضه ، تعبیر دیکرله شرطه معلقدی . کرك عمومیتله حقوقده ، کرك بالخاصه مناسبات دولیه‌یی تعیین وتنظیم ایدن قواعد دولیه‌ده « فرض » ، - آنجق بطلانی ثابت اولمامق شرطیله - حقیقت مقامنه قائم اوله بیلیر. دول معظمه، شرق خرستیانلرینك بوندن صکره (اوروپا) حقوق عمومیه‌سی قواعدینه توفیقاً اداره اولنه‌جقلرینی فرض ایلدکلری مدتجه پادشاهك تبعه‌سی اوزرنده‌کی حقوق حکمرانیسنه رعایته کندیلرینی مجبور عد ایده‌بیلیرلردی . آسیا حکومتلرینه مخصوص ادارهٔ مستبده‌نك دوام ایلدیکی مرتبهٔ ثبوته واصل اولدیغی آندن اعتباراً قناعت سابقه‌لرینی و بناءً علیه مسلکلرینی دکیشدیره‌بیلیرلردی .

حکومات مستقله آره‌سنده تعهدات متقابله‌نك فسخ و نقض اولنه‌مامسی قاعده‌سی ، آنجق بو حکومتلرك حال صلحده بولنملریله مشروطدر . ترکیا ایسه دائما خرستیانلق ایله ضمناً حال حربده‌در . واقعا دولت عثمانیه‌نك ، «غیر مسلملر ایله آنجق حال متارکه ممکن اوله‌بیلیر » قاعدهٔ قدیمه‌سنه توفیقاً ادارهٔ حکومت ایتمدیکی آشکاردر؛ فقط دائما غیرطبیعی برحالده قالمش وبوندن بالطبع کندیسی متضرر اولمشدر ؛ بوحال ، حکومت اسلامیه‌نك ، فتحدن صکره ، اشغال عسکری‌یی مللِ مغلوبه‌نك ملت غالبه ایله اتحادی صورتنه تبدیل ایچون لازم کلن الك ابتدائی تدابیره بیله توسل ایتمه‌مش اولمسی نتیجه‌سیدر. بوحکومت، خرستیان محیطی ایچنده ، تشکیلات مخصوصه اجراسنه ، بتون تبعه‌سنی تمثیله مقتدر اوله‌مامش ؛ تقریب و توحید عناصره تشبث بیله ایتمه‌مشدر . فتحی متعاقب زیر اداره‌سنه آلدیغی اهالینك - که عدداً کثیر وبرچوق نقطهٔ نظردن ملت غالبه‌یه معناً فائق ایدی - احتیاجات اجتماعیه‌سنی آکلامق ایسته‌مه‌مش ؛

لكن احتياجات مذكوره‌يى تأمين ايتمه‌مك غير ممكن اولديغى ايچون پادشـاهلر طرفندن اهمال ايديلن بووظيفهٔ حكومت بشقه اللره كچمشدر. رعايا، كنديلرى ايچون وصى وحامئ طبيعى اولان حكومتدن بو قيدسزلغى كورنجه، بالطبع، مشاركت عرقيه و مذهبيه‌لرى اولان حكومات اجنبيه‌نك حمـايه‌لرينه مراجعت ايتمشلردر.

مطالعات سابقه‌دن شونى اسـتنتاج ايديورم‌كه، مداخلهٔ اجنبيه ـ اقوام جديده‌نك حقوق عموميه‌سى قواعدينه نه‌قدر مغاير اولورسـه اولسون ـ تركيا ايچون‌مشروعدر ؛ زيرابومملكتده ضروريدر ، دوام‌ايدوب‌كيدن بوضرورته ـكه اللى سـنه‌لك اصلاحات آنجق بعض احوالده تخفيف ايده بيلمشـدر ـ دولت عثمانيه برقرار محكوميت كبى تابع اوله‌جقدر.

(انكلتره) سفيرى سير (هانرى بولوه‌ر) دولت عثمانيه‌نك آتيسى حقنده بيان مطالعه ايدركن شوسوزلرى يازمشدى : « هرمملكتده اصـلاحات عظيمهٔ اجتماعيه ، آنجق بواصلاحاتك باشلاديغى كورن بطنلر يرينه افكار جديده‌يه آشنا وبو افكارى تمثيله مقتدر يكى بطنلر قائم اولدقدن صكره حصوله كله بيلير. » بوقاعده‌يى خاطرندن اصلا چيقارميان رشيدپاشا ، اوائل صدارتنده، ديمشدى‌كه: « اصل بدبختلق ، عجـله ايتمك لزوميدر ؛ مسلمانلرك رخاوتى ، غير قابل ازاله اعتقادات باطله‌لرى بوكا مانعدر . رخاوت واعتقادات باطله ؛ ايشته بزم الكبيوك دشمنلرمز بونلردر . طريق ترقيـده يوريمه‌مزه مانع اولان بو دشمنلردر . حالبوكه بزم ايچون قوشمق لازم كليور ! »

تنظيمات ، پك كوچلكله يوريدى ؛ اكثريا توقف ايتـدى ؛ بعضاً ايسـه كرى‌يه دوندى . افكار وعادات قديمه ، ترك قومنك خاطره‌سندن چيقمامش ، بلكه پك جزئى برصورتده خفيفلمشدر . بوقوم، اجدادى اولان آسيا اقوامى نه‌حالده ايسـه اوحالده قالمشدر . اوزون مدت دوام ايدن تنظيماتك صفحـات مختلفه‌سى بونى اثبات ايدر .

قرون وسطاده عثمانليلر ايله (اوروپا) نك خرستيان اقوامنى آيران مسافه اوقدر بيوك دكلدى ، اوزمان بر سليم ثالث ويا بر محمود ثانى دولت عثمانيـه‌يى مدنيت غربيـه جرياننه حقيقةً ادخاله موفق اوله‌بيليردى . سـليم و محمود ،

بك كچ دنیایه كلمشلردر ؛ یاریم عصر تجربه ایدیلن سیاست جدیده ، بونلرك اسلافنك غائب ایدیلن یولی قزانه‌میه‌جقلرینی اثبات ایتمشدر .

بر زمان اولدی که دولت عثمانیه ، دوست وقوتلی بر حکومتك ، (فرانسه) نك، سوق واداره‌سیله‌بویولی قطع ایتمك، غائب ایتدیكی زمانی تلافی ایتمك ایستدی ودولتك اصلاحی امكانی انكار ایدنلره امنیت بخش ایلسه بیله شبهه كتیره‌جك صورتده ایشه باشلادی . اوچنجی (ناپولئون) ك صوك سنه‌لرنده تنظیماتی هدف اصلیسنه ایصال ایتمك املنه دوشن فرانسز رجال حكومتی « ترك ـ خرستیان » دعواسنك ، دیكر برچوق تاریخی دعوالر كبی ـ مثلا شرقی روما ایمپراطورلغی روملره تسلیم ایدن دعوای تاریخی ـ حل ایدیله‌بیله‌جكنه قانع قالمشلردی. بونلر اتحاد عناصره ، مساوات تامه ومطلقه‌نك تأثیریله بتون عرقلرك توحیدینه لزوم كوسترییورلر ، بو تكاملك واسطهٔ ضروریه‌سی اولان تركلرك تبدیل اخلاق و عادات ایده‌جكلرینه جداً ایناتیورلردی .

بوتجربهٔ قطعیه دخی چوق زمان دوام ایتمدی . مسلمانلرده اویانان فكر ارتجاع ، الده ایدیلن موقعلرك برر برر غائب ایدلمسنه سبب اولدی ؛ بریرده (اوروپا) افكار جدیده‌سنه ، دیكر بریرده اوروپالیلره خصومت كوستریلیور، یا ترقینك لزومی انكار ویاخود بو ترقینك مداخلهٔ اجنبیه اولمقسزین حصوله كتیریله‌جكی ادعا اولنیوردی ؛ بوچیفته خطا ، محافظه‌كارلر ایله حریتپرورلری ، یعنی طرز قدیم اداره طرفدارلریله ژون تركلری عینی ادراكسزلكده ، عینی عمای جهالتده برلشدیرمشدی .

۲۱

خاتمه

پرنس (غورچاقوف) شو سوزلری تكرار ایدردی : « خط همایون بدلی تأدیه ایدلمه‌مش وایدلمیه‌جك بر پولیچه‌در ؛ (آسینیا) دن دها آشاغیدر . » ١٨٦٥ فرمان‌همایونك قیمتنی بوقدر كوچلتمك حقسزلق‌اولور، صانیرم [*] . پولیچه بدلنی تأدیه ایده‌میه‌جكی ادعا اولنان مدیونك دوچار اولدیغی مشكلاتك

[*] بالخاصه اوچ قسمك صوكنده‌كی خلاصه‌لره مراجعت .

بر قسم مهمی روس ديپلوماسيسی طرفندن ايقاع ايدلديكی سويلنمزسه الك آشكار حقايق تاريخيه انكار ايديليور ديمكدر .

ايشته بو قيوداحترازيه‌يی درميان ايتدكدن صكره شونی‌ده علاوه ايده‌يم كه تنظيماته متعلق درت بش خط همايون ايله هر برينك تاريخ تسطيرنده تجديد و تأكيد ايديلن تعهدات مقايسه ايديلبرسه (روسيه) باش وكيلك سوزی اصلاحاته تطبيق ايديله‌بيلير .

فی‌الحقيقه ، تنظيمات دولتك الك مشكل، الك وخيم بر زماننده تصور وتطبيق ايدلدی ، (اوروپا) نظرنده تأمينات مقامنه كچه‌رك پادشاهی اضمحلال قطعی و محققدن قورتاردی ؛ هرطرفدن تهديد ايديلن دولت بو سايه‌ده كنديني قورتاردی ، دها طوغريسی براز نفس آله‌بيلدی ؛ فقط تركيايی دول متمدنه صره‌سنه كچيرمسی لازم كلن اوزون بر مدت تجربه بوندن بشقه بر نتيجه‌يه منجر اوله‌مدی .

بوتجربه (اوروپا) نك آرزوسنه موافق بر نتيجه ويرمديكندن و دول معظمه مشروع وضروری عد ايتدكلری وصايتك بخش ايلديكی حقه استناداً آرتق تعللات وتأخراته مساعده ايتميه‌جك كبی كوروندكلرندن ارطغرل وعثمان اوغللرينك صرف قوته مستند اصول قديمهٔ اداره‌لريله رد ايتدكلری مدنيتك منعی ناقابل دورهٔ حلولی آره‌سنده ، (اوروپا) دن چكيله‌رك حدود سابقه‌لرينه رجعت ايده‌جكلری بيان وتخمين اولنه‌بيلير .

ذیل

کلخانه خط همایونی صورتیدر :

جمله‌یه معلوم اولدیغی اوزره دولت علیه‌مزك بدایت ظهورندنبرو احکام جلیلهٔ قرآنیه وقوانین شرعیه‌یه کمالیله رعایت اولوندیغندن سلطنت سنیه‌مزك قوت ومکنت وبالجمله تبعه‌سنك رفاه ومعموریتی رتبهٔ غایته واصل اولمشیکن یوز اللی سنه واردرکه غوائل متعاقبه واسباب متنوعه‌یه مبنی نه شرع شریفه ونه قوانین منیفه‌یه انقیاد وامتثال اولنمامق حسبیله اولکی قوت ومعموریت بالعکس ضعف وفقره مبدل اولمش وحالبوکه قوانین شرعیه تحتنده اداره اولونمیان ممالکك پایدار اوله‌میه‌جغی واضحاتدن بولنمش اولوب جلوس همایونمز روز فیروزندنبری افکار خیریت آثار ملوکانه‌مز دخی مجرد اعمار ممالك وانحا وترفیه اهالی وفقرا قضیهٔ نافعه‌سنه منحصر وممالك دولت علیه‌مزك موقع جغرافیسنه واراضیٔ منبته‌سنه وخلقلك قابلیت واستعدادلرینه نظراً اسباب لازمه‌سنه تشبث اولوندیغی حالده بش اون سنه ظرفنده بتوفیقه تعالی صور مطلوبه حاصل اوله‌جغی ظاهر اولمغله عون وعنایت حضرت باری‌یه اعتماد وامداد روحانیت جناب پیغبری‌یه توسل واستناد برله بوندنبویله دولت علیه وممالك محروسه‌مزك حسن اداره‌سی ضمننده بعض قوانین جدیده وضع وتأسیسی لازم ومهم کورینه‌رك اشبو قوانین مقتضیه‌نك مواد اساسیه‌سی دخی امنیت جان ومحفوظیت عرض وناموس ومال وتعیین ویرکو وعساکر مقتضیه‌نك صورت جلب ومدت استخدامی قضیه‌لرندن عبارت اولوب شویله‌که دنیاده جاندن وعرض وناموسدن اعز برشی اولمدیغندن بر آدم آنلری تهلکه‌ده کوردکجه خلقت ذاتیه وجبلت فطریه‌سنده خیانته میل اولمسه بیله محافظهٔ جان وناموسیچون البته بعض صورتلره تشبث ایده‌جکی وبودخی دولت ومملکته مضر اوله کلدیکی مسلم اولدیغی مثللو بالعکس جان وناموسندن امین

اولدیغی حالده دخی صدق واستقامتدن آیرلمیه‌جغی وایشی وکوجی همان دولت وملتنه حسن خدمتدن عبارت اوله‌جغی دخی بدیهی وظاهردر. وامنیت مال قضیه‌سنك فقدانی حالنده ایسه هرکس نه‌دولت ونه‌ملتنه ایصینه‌میوب ونه اعمار ملکه باقه‌میوب دائما اندیشه واضطرابدن خالی اوله‌مدیغی مثللو عکس تقدیرنده، یعنی اموال واملاکندن امنیت کامله‌سی اولدیغی حالده دخی همان کندی ایشی ایله وتوسیع دائرهٔ تعیشیله اوغراشوب وکندیسنده کون بکون دولت وملت غیرتی ووطن محبتی آرتوب آکا کوره حسن حرکته چالیشه‌جغی شبهه‌دن آزاده‌در. وتعیین ویرکو ماده‌سی دخی چونکه بردولت محافظهٔ ممالکی ایچون البته عسکر ولشکره وسائر مصارف مقتضیه‌یه محتاج اوله‌رق بو ایسه آقچه ایله اداره اولونه‌جغنه وآقچه‌دخی تبعه‌نك ویرکوسیله حاصل اوله‌جغنه بناءً بونك دخی برحسن صورتنه باقلمق اهم اولوب اگرچه مقدملرده واردات ظن اولونمش اولان یدواحدبلیه‌سندن له‌الحمدممالك محروسه‌مز اهالیسی بوندن اولجه‌قورتولمش ایسه‌ده آلات تخریبیه‌دن اولوب هیچ بروقتده ثمرهٔ نافعه‌سی کوریله‌مین التزامات اصول مضره‌سی الیوم جاری اوله‌رق بوایسه بر مملکتك مصالح سیاسیه وامور مالیه‌سنی برآدمك یداختیارینه وبلکه پنجهٔ جبر وقهرینه تسلیم دیمك اوله‌رق اول دخی اگر ذاتاً برایوجه آدم دکل ایسه همان کندی چیقارینه باقوب جمیع حرکات وسکناتی غدر وظلمدن عبارت اولمسیله بعدازین اهالیٔ ممالکدن هرفردك املاك وقدرتنه کوره برویرکوی مناسب تعیین اولنه‌رق کیمسه‌دن زیاده شی آلنه‌مامسی ودولت علیه‌مزك برآوبحراً مصارف عسکریه وسائره‌سی دخی قوانین ایجابیه ایله تحدید وتبیین اولونوب آکا کوره اجرا اولونمسی لازمه‌دندر. وعسکر ماده‌سی دخی برمنوال محرر مواد مهمه‌دن اوله‌رق اگرچه محافظهٔ وطن ایچون عسکر ویرمك اهالینك فریضهٔ ذمتی ایسه‌ده شمدی‌یه قدر جاری اولدیغی وجهله برمملکتك عدد نفوس موجوده‌سنه باقیلمیه‌رق کیمندن رتبهٔ تحملندن زیاده وکیمندن نقصان عسکر ایسته‌نلك هم نظامسزلغی وهم زراعت وتجارت مواد نافعه‌سنك اخلالنی موجب اولدیغی مثللو عسکرلکه کلنلرك الی نهایة‌العمر استخداملری دخی فتوری وقطع تناسلی مستلزم اولمقده اولمسیله هرمملکتدن لزومی تقدیرنده طلب اولنه‌جق نفرات عسکریه ایچون بعض اصول حسنه ودرت ویاخود بش سنه مدت استخدام ضمننده دخی برطریق مناوبه

وضع وتأسیس اولونمسی ایجاب حالدندر. والحاصل بوقوانین نظامیه حاصل اولمدقجه تحصیل قوت ومعموریت وآسایش واستراحت ممکن اولمیوب جمله‌سنك اساسی دخی مواد مشروحه‌دن عبارت اولدیغندن فیما بعد اصحاب جنحه‌نك دعوالری قوانین شرعیه اقتضاسنجه علناً بروجه تدقیق کوریلوب حکم اولونمدقجه هیچ کیمسه حقنده خفی وجلی اعدام وتسمیم معامله‌سی اجراسی جائز اولمامق وهیچ کیمسه طرفندن دیکرینك عرض وناموسنه تسلط وقوعبولمامق وهرکس اموال واملاکنه کمال سربستیله مالك ومتصرف اوله‌رق آکا برطرفدن مداخله اولونمامق وفرضا برینك تهمت وقباحتی وقوعنده آنك ورثه‌سی اول تهمت وقباحتدن بری الذمه اوله‌جقلرندن آنك مالنی مصادره ایله ورثه‌سی حقوق ارثیه‌لرندن محروم قلنمامق وتبعهٔ سلطنت سنیه‌مزدن اولان اهل اسلام وملل سائره بومساعدات شاهانه‌مزه بلااستثنا مظهر اولمق اوزره جان وعرض وناموس ومال ماده‌لرندن حکم شرعی اقتضاسنجه کافهٔ ممالك محروسه‌مز اهالیسنه طرف شاهانه‌مزدن امنیت کامله ویرلمش ودیکر خصوصلره دخی اتفاق آرا ایله قرار ویرلمسی لازم کلمش اولمغله مجلس احکام عدلیه اعضاسی دها لزومی مرتبه تکثیر اولنه‌رق ووکلا و رجال دولت علیه‌مز دخی بعض تعیین اولنه‌جق ایامده اوراده اجتماع ایدرك وجمله‌سی افکار ومطالعاتی هیچ چکنمیوب سربستجه سویلیه‌رك اشبو امنیت جان ومال وتعیین ویرکو خصوصلرینه دائر قوانین مقتضیه برطرفدن قرارلشدیریلوب وتنظیمات عسکریه ماده‌سی دخی باب سرعسکری دار شوراسنده سویله‌شیلوب هربر قانون قرارکیر اولدقجه الی ماشاالله تعالی دستورالعمل طوتولمق اوزره بالاسی خط همایونمزله تصدیق وتوشیح اولنمق ایچون طرف همایونمزه عرض اولونسون. واشبوقوانین شرعیه مجرد دین و دولت وملك وملتی احیا ایچون وضع اولنه‌جق اولدیغندن جانب همایونمزدن خلافنه حرکت وقوعبولمیه‌جغنه عهدومیثاق اولنوب خرقهٔ شریفه اوطه‌سنده جمیع علما ووکلا حاضر اولدقلری حالده قسم بالله دخی اولنه‌رق علما ووکلا دخی تحلیف اولنه‌جغندن آکا کوره علما ووزرادن والحاصل هرکیم اولور ایسه اولسون قوانین شرعیه‌یه مخالف حرکت ایدنلرك قباحت ثابته‌لرینه کوره تأدیبات لایقه‌لرینك هیچ رتبه‌یه وخاطر وکوکله باقلمیه‌رق اجراسی ضمننده مخصوصاً جزا قانونامه‌سی دخی تنظیم ایتدیرلسون. وجمله مأمورینك الحالة هذه مقدار وافی معاشلری اوله‌رق

شاید هنوز اولمیانلری وار ایسه آنلر دخی تنظیم اولنه‌جغندن شرعاً منفور اولوب خرابیت ملکك سبب اعظمی اولان رشوت مادهٔ کریهه‌سنك فیمابعدعدم وقوعی ماده‌سنك دخی برقانون‌قوی‌ایله تأکیدینه باقیلسون. وکیفیات مشروحه اصول عتیقه‌یی بتون‌بتون تغییر وتجدید دیمك اوله‌جغندن اشبو ارادهٔشاهانه‌مز درسعادت وبالجمله ممالك محروسه‌مز اهالیسنه اعلان و اشاعه اولنه‌جغی مثللو دول متحابه دخی بواصولك انشاالله تعالی الی‌الابد بقاسنه شاهد اولمق اوزره درسعادتمزده مقیم بالجمله سفرایه دخی رسماً بیلدیرلسون. همان ربمز تعالی حضرتلری جمله‌مزی موفق بیورسون و بوقوانین مؤسسه‌نك خلافنه حرکت ایدنلر الله تعالی حضرتلرینك لعنته مظهر اولسونلر و الی‌الابد فلاح بولمسونلر آمین . فی ٢٦ شعبان سنه ١٢٥٥ یوم پازار

اصلاحات فرمان همایونی صورتیدر

بعدالالقاب

ید مؤید ملوکانه‌مه ودیعهٔ جناب باری اولان کافهٔ صنوف تبعهٔ شاهانه‌مك هرجهتله تمامیٔ حصول سعادتحالی اقدم افکار خیریت دثار پادشاهانه‌م اوله‌رق جلوس میمنت مأنوس همایونم کونندنبری بوبابده ظهوره کلان همم مخصوصهٔ شاهانه‌مك حمد اولسون پك چوق ثمرهٔ نافعه‌سی مشهود اولوب ملك وملتمزك معموریت وثروتی آن بآن تزاید ایتمکده ایسه‌ده دولت علیه‌مزك شاننه موافق وملل متمدنه آره‌سنده بحق حائز اولدیغی موقع عالی ومهمه لایق اولان حالك کماله ایصالی ایچون شمدی‌یه قدر وضع وتأسیسنه موفق اولدیغم نظامات جدیدهٔ خیریه‌نك ازسرنو تأکید وتوسیعی مطلوب معدلت مصحوب پادشاهانه‌م اولدیغی حالده عموم تبعهٔ شاهانه‌مزك مساعیٔ جمیلهٔ حمیتکارانه‌لری ومتفق خاص باهر الاخلاصمز اولان دول مفخمه‌نك همت ومعاونت‌خیر خواهانه‌لری اثری‌اولمق اوزره دولت علیه‌مزك بوکره بعنایة اله تعالی خارجاً حقوق سنیه‌سی برقات‌دها تأکد ایلدیکنه وبوجهتله شو عصر دولت علیه‌مز ایچون برزمان خیریت اقترانك مبدئی اوله‌جغندن داخلاً دخی سلطنت سنیه‌مزك تزییدقوت ومکنتی وروابط قلبیهٔ وطنداشی‌ایله‌بربرینه مربوط اولان ونظر معدلت اثر مشفقانه‌مده

مساوى بولنان كافهٔ صنوف تبعهٔ شاهانه‌مك هريوزدن حصول تمامئ سعادتحال وممالك شاهانه‌مزك معموريتنى مستلزم اوله‌جق اسباب ووسائلك آن بآن ايلرولمسى مراد مرحمت اعتياد ملوكانم اقتضاسندن بولنديغنه بناءً خصوصات آتية الذكرك اجراسنه ارادهٔ معدلت افادهٔ پادشاهانم شرفصادر اولمشدر .

شويله كه: كلخانه‌ده قرائت اولنان خط همايونم ايله وتنظيمات خيريه موجبنجه هر دين ومذهبده بولنان كافهٔ تبعهٔ شاهانم حقنده بلا استثناء امنيت جان ومال ومحفوظيت ناموس ايچون طرف اشرف پادشاهانه‌مدن وعد واحسان اولونمش اولان تأمينات بوكره دخى تأكيد وتأييد قلنديغندن بونك كاملاً فعله چيقارلمسى ايچون تدابير موثره‌نك اتخاذ اولونمسى وزير جناح عاطفت سنيهٔ پادشاهانه‌مده اوله‌رق ممالك محروسهٔ شاهانه‌مده بولنان خرستيان وسائر تبعهٔ غير مسلمه جماعتلرينه اجداد عظامم طرفلرندن ويرلمش وسنين اخيره‌ده اعطا واحسان قلنمش اولان بالجمله امتيازات ومعافيات روحانيه بوكره دخى تقرير وابقا قلنوب فقط خرستيان وتبعهٔ غير مسلمهٔ سائره‌نك هر بر جماعتى بر مهل معين ايچنده امتيازات ومعافيات حاضره‌لرينك رؤيت ومعاينه‌سنه ابتدار ايله اولبابده وقتك وكرك آثار مدنيت ومعلومات مكتسبه‌نك ايجاب ايتديرديكى اصلاحاتى اراده وتنسيب شاهانه‌م ايله وباب عاليمزك نظارتى تحتنده اوله‌رق مخصوصاً پطريقخانه‌لرده تشكيل اولنه‌جق مجلسلر معرفتيله بالمذاكره جانب باب عاليمزه عرض وافاده ايلمكه مجبور اوله‌رق جنتمكان ابوالفتح سلطان محمدخان ثانى حضرتلرى وكرك اخلاف عظاملرى طرفلرندن پطريقلر ايله خرستيان پسقپوسلرينه اعطا بيورلمش اولان رخصت واقتدار نيات فتوتكارانهٔ پادشاهانه‌مدن ناشى اشبو جماعتلره تأمين اولونمش اولان حال وموقع جديد ايله توفيق اولونوب وپطريقلرك الحالة هذه جارى اولان اصول انتخابيه‌لرى اصلاح اولوندقدنصكره پطريقلق براتعاليسنك احكامنه تطبيقاً قيد حيات ايله نصب وتعيين اولونملرى اصولنك تماماً وصحيحاً اجرا وباب عاليمزله جماعات مختلفه‌نك رؤساى روحانيه‌سى بيننده قرار كير اوله‌جق بر صورته تطبيقاً پطريق ومتره پوليد ومرخصه وپسقپوس وخاخاملرك يمين نصبنده اصول تحليفيه‌نك ايفا قلنمسى وهرنه صورت ونام ايله اولورسه اولسون راهبلره ويرلمكده اولان جوائز وعوائدات جملةً منع اولونه‌رق يرينه پطريقلره وجماعات باشيلرينه واردات معينه تخصيص ورهبان سائره‌نك دخى رتبه ومنصبلرينك

اهمیتنه وبوندنصکره ویریله‌جك قراره كوره كندیلرینه بروجه حقانیت معاشلر تعیین اولونوب فقط خرستیان راهبلرینك اموال منقوله وغیر منقوله‌لرینه بر كونه سكته‌ایراث اولونمیه‌رق خرستیان وسائر تبعهٔ غیرمسلمه جماعتلرینك ملتجه اولان مصلحتلرینك إداره‌سی هر برجماعتك رهبان وعوامی بیننده منتخب اعضادن مركب برمجلسك حسن محافظه‌سنه حواله قلنمسی واهالیسی جملةً بر مذهبده بولونان شهر وقصبه وقریه‌لرده اجرای آیینه مخصوص اولان ابنیه‌نك وكرك مكتب وخسته خانه ومزارلق مثللو سائرمحللرك هیئات اصلیه‌لری اوزره تعمیر وترمیملرینه بركونه موانع ایقاع اولونمیوب بویله محللرك مجدداً انشاسی لازم كلدكده پطریق ویارؤسای ملتك تصویبی حالنده بونلرك رسم وصورت انشاسی بركره جانب باب عالیمزه عرض اولونمق اقتضا ایده‌جكندن یاصور معروضه قبول ایله متعلق اوله‌جق ارادهٔ سنیهٔ ملوكانه‌م موجبنجه اقتضاسی اجرا ویا برمدت معینه ظرفنده اولبابده اولان اعتراضات بیان اولونوب بر مذهبك جماعتی یالكز اوله‌رق یعنی سائریله قاریشیق اولمیه‌رق برمحلده بولونور ایسه اویرده آیینه متعلق خصوصاتی ظاهراًوعلناً اجراده بردرلوقیوده دوچاراولمیوب اهالیسی ادیان مختلفه‌ده بولونان جماعتلردن مركب اولان شهروقصبه وقریه‌لرده ایسه هربرجماعتك طاقمی ساكن اولدیغی آیروجه محله‌ده بالاده بسط وبیان اولونان اصوله اتباعاً كندی كلیسا وخسته خانه ومكتب ومزارلقلرینی تعمیر وترمیمه مقتدر اوله‌بیلمسی ومجدداً انشا اولونمسی اقتضا ایله‌ین ابنیه‌یه كلنجه بونلر ایچون رخصت لازمه‌یی پطریقلر ویاخود جماعات متره‌پولیدلری جانب باب عالیمزدن استدعا ایدوب دولت علیه‌مزجه بونده بر كونا موانع ملكیه اولمدیغی حالده رخصت سنیه‌م ارزان قلنمسی وبو مقوله ایشلرده حكومت طرفندن وقوعبوله‌جق معاملات كلیاً حسبی اولمسی وبر مذهبه تابع اولانلرك عددی نه مقدار اولور ایسه اولسون اول مذهبك كمال سربستی ایله‌اجرا اولونمسی تأمین ایچون تدابیر لازمه وقویه‌نك اتخاذ قلنمسی ومذهب ولسان ویاخود جنسیت جهتلریله صنوف تبعهٔ سلطنت سنیه‌مدن برصنفك آخرصنفدن آشاغی طوتولمسنی متضمن اولان كافهٔ تعبیرات والفاظ وتمییزات محررات دیوانیه‌دن الی‌الابد محو وازاله قلنمسی وآحاد ناس بیننده ویاخود مأمورین طرفلرندن دخی موجب شین

وعار اوله‌جق ویاناموسه طوقونه‌جق هردرلو تعریف وتوصیفك استعمالی قانوناً منع اولونمسی وچونکه ممالك محروسه‌مده بولونان هردین ومذهبك آیینی بروجه سربستی اجرا اولونديغندن تبعهٔ شاهانه‌مدن هیچ برکمسنه بولونديغی دینك آیینی اجرادن منع اولونمـامسی وبوندن طولایی جور واذا کورمه‌مسی وتبدیل دین ومذهب ایتمك اوزره کیمسـه اجبار اولونمامسی وسـلطنت سنیه‌مزك مأمورین وخدمه‌سنك انتخاب ونصبی تنسیب وارادهٔ شـاهانه‌مه منوط اوله‌رق تبعهٔ دولت علیه‌مك جمله‌سی هرقنغی ملتدن اولورایسه اولسون دولتك خدمت ومأموریتلرینه قبول اولونه‌جقلرندن بونلر اهلیت وقابلیتلرینه کوره عموم حقنده مرعی الاجرا اوله‌جق نظاماته امتثالاً مأموریتلرده استخدام اولونملری وسلطنت سنیه‌م تبعه‌سندن بولونانلر مکاتب شاهانه‌مك نظامات موضوعه‌لرنده کرك سنجه وکرك امتحانجه مقرر اولان شرائطی ایفـا ایلدکلری تقدیرده جمله‌سی بلا فرق وتمیز دولت علیه‌مك مکاتب عسکریه وملکیه‌سنه قبول اولونمسی وبوندن باشقه هربرجماعت معارف وحرف وصنایعه دائر ملتجه مکتبلر یاپمغه مأذون اولوب فقط بومقوله مکاتب عمومیه‌نك اصول تدریس ومعلملرینك انتخابی اعضاسی طرف شاهانه‌مدن منصوب مختلط بر مجلس معارفك نظارت وتفتیشی تحتنده اولمسی واهل اسلام ایله خرستیان وسائر تبعهٔ غیر مسلمه میانه‌سـنده ویاخود تبعهٔ عیسویه وسـائر تبعهٔ غیر مسلمه‌دن مذاهب مختلفه‌یه تابع اولانلرك بربری بیننده تجارت ویاخود جنایاته متعلق ظهوره کله‌جك جمیع دعاوی مختلط دیوانلره حواله اولونوب استماع دعوی ایچون اشبو دیوانلر طرفندن عقد اولونه‌جق مجلسـلر علنی اوله‌جغندن مدعی ایله مدعی علیه مواجهه اولونه‌رق بونلرك اقامه ایده‌جکلری شاهدلر تقاریر واقعه‌لرینی دائما کندی آیین ومذهبلری اوزره اجرا ایده‌جکلرینی بر بر یمین ایله تصدیق ایتمـلری وحقوق عادیه‌یه عائد اولان دعاوی دخی ایالات والویه مختلط مجلسلرنده والی وقاضیٔ مملکت حاضر اولدقلری حالده شرعاً ویا نظاماً رؤیت اولونوب اشبو محاکم ومجالسده محاکمات واقعه علنی اجرا اولونمسی وخرستیان وسائر تبعهٔ غیر مسلمه‌دن ایکی کیمسه بیننده حقوق ارثیه کبی دعاویٔ مخصوصه صاحب دعوی اولانلر اسـتە‌دکلری حالده پطریق ویا رؤسـا ومجالس معرفتیله رؤیت اولونمق اوزره حواله قلنمسی ومجـازات وتجـارت قانونلریله مختلط

دیوانلرده اجرا اولونه‌جق اصول ونظامات مرافعات ممکن مرتبه سرعتله اکمال اولونه‌رق وضبط وتدوین قلنه‌رق ممالك محروسهٔ شاهانه‌مده مستعمل اولان السنهٔ مختلفه‌یه ترجمه ایله نشر واعلان اولونمسی وحقوق انسانیه‌یی حقوق عدالتله توفیق ایتمك ایچون مظنهٔ سوء اولانلرك ویاخود تأدیبات جزئیه‌یه مستحق بولونانلرك حبس وتوقیفلرینه مخصوص اولان کافهٔ محبس ومحال سائره‌ده اصول حبسیه‌نك ممکن مرتبه مدت قلیله ظرفنده اصلاحنه مباشرت اولونمسی وهرحالده حبسخانه‌لرده بیله جانب سلطنت سنیه‌مدن وضع قلنان نظامات انضباطیه‌یه موافق اولان معاملاتدن ماعدا هیچ برگونا مجازات جسمانیه واذیت واشکنجه‌یه مشابه کافهٔ معامله دخی کاملاً لغو وابطال قلنمسی وبونك خلافنده وقوعبوله‌جق حرکات شدیداً منع وزجر اولونه‌جغندن ماعدا بونك اجراسنی امر ایدن مأمورین ایله بالفعل اجرا ایله‌ین کسانك دخی جزا قانونامه‌سی اقتضاسنجه تکدیر وتأدیب اولونمسی ودار السلطنت سنیه‌م وایالات وبلاد وقراده امور ضبطیه‌نك تنظیمی ماده‌سی آسوده حال اولان کافهٔ تبعهٔ ملوکانه‌مه کندی مال وجانلرینك محافظه‌سنه صحیحاً وقویاً امنیت ویره‌جك صورتده تنظیم قلنمسی وویرکونك مساواتی تکالیف سائره‌نك مساواتی موجب اولدیغی مثللو حقوقجه اولان مساوات دخی وظائفجه اولان مساواتی مستلزم اولدیغندن خرستیان وسائر تبعهٔ غیر مسلمه دخی اهالیٔ اسلام مثللو حصهٔ عسکریه اعطاسی حقنده مؤخراً ویریلن قراره انقیاد مجبوریتنده بولونمسی وبو خصوصده بدل ویرمك ویانقداً اقچه اعطاسیله خدمت فعلیه‌دن معاف اولمق اصولنك اجرا اولونمسی واسلامدن ماعدا تبعه‌نك صنوف عسکریه ایچنده صورت استخداملری حقنده نظامات لازمه یاپیلوب مدت قلیلهٔ ممکنه ظرفنده نشر واعلان قلنمسی وایالات والویه مجلسلرنده تبعهٔ مسلمه وعیسویه وسائره‌دن بولونان اعضانك امر انتخابلرینی بر صورت صحیحه‌یه قویمق وآرانك طوغریجه ظهورینی تأمین ایتمك ایچون اشبو مجلسلرك صورت ترتیب وتشکیللری حقنده اولان نظاماتك اصلاحنه تشبث ایله دولت علیه‌م نتیجهٔ آرایی وویریلن حکم وقراری صحیحاً بیلمك وبوکا نظارت ایتمك اسباب ووسائل مؤثره‌سنك استحصالنی مطالعه ایتمسی وچونکه بیع وفروخت وتصرف املاك وعقار ماده‌لری حقنده اولان قوانین کافهٔ تبعهٔ ملوکانه‌م حقنده مساوی اولدیغندن

قوانین دولت علیه‌مه ونظامات ضابطهٔ بلدیه‌یه اتباع وامتثال ایتمك واصل یرلی اهالینك ویردکاری تکالیفی ویرمك اوزره سلطنت سنیه‌م ایله دول اجنبیه بیننده یاپیله‌جق صور تنظیمیه‌دن صوکره اجنبی‌یه دخی تصرف املاك مساعده‌سنك اعطا اولونمسی وتبعهٔ سلطنت سنیه‌مك کافه‌سی اوزرینه طرح اولونه‌جق ویرکو وتکالیف صنف ومذهبلرینه باقیلمیه‌رق برصورتده‌اخذاولنمقده ایدوکندن اشبو تکالیفك وعلی‌الخصوص اعشارك اخذ واستیفاسنده وقوعبولمقده اولان سوء استعمالاتك اصلاحی تدابیر سریعه‌سی مطالعه ومذاکره اولونوب طوغریدن طوغری‌یه اخذ ویرکو ایتمك اصولنك پیدرپی اجراسی قابل اولدقجه واردات دولت علیه‌مك التزام اولونمسی اصولنك یرینه بوصورت اتخاذ قلنوب اصول حالیه جاری اولدقجه مأمورین دولت علیه‌م ایله مجالس اعضالرینك مزایده‌لری علناً اجرا اولونه‌جق اولان التزاماتدن برینی درعهده ایتدیرملری ویا برکونه حصه آلملری مجازات شدیده ایله منع قلنمسی وتکالیف محلیه دخی مهما امکن محصولاته خلل‌ویرمیه‌جك وتجارت داخلیه‌یه‌مانع اولمیه‌جق صورتده‌وضع‌وتعیین اولونمسی وامور نافعه ایچون تعیین وتخصیص اولونه‌جق مبالغ‌مناسبه‌یه‌براً وبحراً انشا واحداث اولونه‌جق طرق ومسالکدن استفاده ایده‌جك اولان ایالات وسنجاقلرده وضع وتأسیس قلنه‌جق ویرکوی مخصوص دخی علاوه ایدلمسی وسلطنت سنیه‌مك بهر سنه ایچون واردات‌ومصارفات دفترینك تنظیم وارائه‌سی حقنده مؤخراً بر نظام مخصوص یاپلش اولدیغندن بونك تمامیٔ اجرای احکامنه اعتنا اولونمسی‌وهر بر مأمورینه تخصیص‌قلنمش اولان معاشلرك حسن‌تسویه‌سنه مباشرت قلنمسی وهر بر جماعتك رؤساسیله طرف اشرف شاهانه‌مدن تعیین اولونه‌جق برر مأمورلری تبعهٔ سلطنت سنیه‌مك عمومنه عائد وراجع اولان ماده‌لرك مذاکراتنده‌مجلس والاده بولونمق اوزره مقام جلیل وکالت مطلقه‌مدن مخصوصاً جلب اولونوب واشبو مأمورلر برسنه ایچون تعیین قلنوب بونلر مأموریتلرینه باشلادقلری کبی تحلیف اولونملری ومجلس والانك اعضاسی کرك عادی وکرك فوق العاده وقوعبولان اجتماعلرنده رأی ومطالعه‌لرینی طوغریجه بیان وافاده ایتملری وبوندن طولایی اصلا رنجیده اولونماملری وافسادوارتکاب واعتسافه دائر اولان قوانینك احکامی کافهٔ تبعهٔ سلطنت سنیه‌م حقلرنده هرقنغی

صنفده ونه درلو مأموريتده بولونورلر ايسه بولونسونلر اصول مشروعه‌سنه توفيقاً اجرا اولونمسی ودولت عليه‌مك تصحيح اصول سكه ايله امور ماليه‌سنه اعتبار ويره‌جك بانقه مثللو شيلر ياپيلوب ممالك محروسهٔ شاهانه‌مك منبع ثروت ماديه‌سی اولان خصوصاته اقتضا ايدن سرمايه‌لرك تعيينيله ومحصولات ممالك شاهانه‌مك نقلی ايچون ايجاب ايدن طرق وجداولك كشاديله وامر زراعت وتجارتك توسعنه حائل اولان اسبابك منعيله تسهيلات صحيحه‌نك اجرا اولونمسی وبونك ايچون معارف وعلوم وسرمايهٔ آوروپادن استفاده‌يه باقلمسی اسبابنك بالاطراف مطالعه‌سيله پيدر پی موقع اجرايه قونلمسی ماده‌لرندن عبارت اولمغله سزكه صدراعظم ستوده شيم مشاراليه‌سز اشبو فرمان جليل العنوان ملوكانه‌می اصولی اوزره كرك درسعادتمده كرك ممالك شاهانه‌مك هر بر طرفنده اعلان واشاعتله خصوصات مشروحه‌نك بالاده بيان اولنديغی وجهله اجرای اقتضالرينه وبوندن بويله احكام جليله‌سنك دائما ومستمراً مرعی الاجرا طوتولمسی اسباب لازمه ووسائل قويه‌سنك استحصال واستكمالی خصوصنه بذل جل همت ايليه‌سز شويله بيله‌سز علامت شريفه‌مه اعتماد قيله‌سز تحريراً فی اوائل شهر جمادی الآخره سنه اثنی وسبعين ومأتين والف .

ولايات قانونی

اوده اوچنجی ماده

والينك معيتنده برادره مجلسی اولوب اشبو اداره مجلسی صورت تعيينی فصل ثانيده بيان اولونه‌جق مفتش حكام شرعيه ودفتردار ومكتوبجی وخارجيه مديری وايكيسی مسلم وايكيسی غير مسلم اهاليدن منتخب كيمسه‌لردن مركب اوله‌جق ومجلس اداره‌نك رياستی واليده اولوب غيابنده مأمورندن هانكيسنی تنسيب وتعيين ايدرسه او وكالت ايده‌جكدر .

اوده طقوزنجی ماده

ديوان تميز مفتش حكامك رياستی تحتنده اوله‌رق صورت انتخابلری بشنجی بابده بيان اولونه‌جق اولان مميزناميله اوچی مسلم واوچی غير مسلم آلتی اعضادن

مرکب اوله‌جق واشبو مجلسده امور حقوقیه وقانونیه‌یه واقف طرف دولتدن منصوب برمأمور مخصوص بولونه‌جقدر .

اوتوز اوچنجی ماده

متصرف لوامعیتنده براداره مجلسی اولوب مقر قائممقامی اولان قضانك حاکمی ومفتئ بلده واهالئ غیرمسلمه‌نك رئیس روحانیلری ومحاسبه‌جی وتحریرات مدیری وایکیسی مسلم وایکیسی غیرمسلم درت اعضای دائمیدن مرکب اوله‌جقدرو مجلس اداره‌نك ریاستی متصرفده اولوب غیابنده متصرف هرهانکیسنی تنسیب وتعیین ایدرسه او وکالت ایده‌جکدر .

اوتوز طقوزنجی ماده

رأس سنجاغك مجلس تمیزی حاکمك ریاستی تحتنده اوله‌رق صورت انتخابلری بشنجی بابده بیان اولونه‌جق اولان ممیز نامیله اوچی مسلم واوچی غیر-مسلم آتی اعضادن مرکب اوله‌جقدر واشبو مجلسده امورحقوقیه وقانونیه‌یه واقف طرف دولتدن منصوب برمأمور مخصوص بولونه‌جقدر .

قرقنجی ماده

قائممقام قضانك معیتنده مسلم وغیرمسلم اوچ نفر اداره مجلسی اعضاسی اولوب بونلر بشنجی بابده بیان اولونان قاعده‌یه تطبیقاً انتخاب اولنه‌جقدر .

الی برنجی ماده

هر رأس قضاده بر مجلس دعاوی اولوب اشبو مجلس حاکم قضانك ریاستی تحتنده اولمق اوزره ممیز نامیله مسلم وغیر مسلم اوچ اعضادن مرکب اوله‌جقدر وبونلر بشنجی بابده مسطور اولان نظامه تطبیقاً انتخاب اولونه‌جقلردر .

الی درنجی ماده

هرقریه‌ده هرصنف اهالی ایچون بشنجی بابده بیان اولونان اصوله توفیقاً کندیلرینك انتخابیله ایکیشر مختار اوله‌جقدر فقط برقریه‌ده برصنف اهالی یکرمی خانه‌دن دون ایسه اول صنفك یالکز برنفر مختاری اوله‌جقدر .

آلتمش یدنجی ماده

ایکی سنه‌ده بر کره قضاده قائممقام وحاکم ومفتی واهالیٔ غیر مسلمه‌نك هر صنفنك رئیس روحانیلری وقضا کاتبلرندن مرکب برجمعیت تفریق یاپیلوب اشبو جمعیتده کرك رأس قضااهالیسندن اولسون وکرك قراده متمکن بولونسون سنوی لااقل یوزاللی غروش ویرکو ویرن تبعهٔ دولت علیه‌دن و اوتوز یاشنی متجاوز کیمسه‌لردن اولمق وممکن مرتبه اوقور یازار اولانلر ترجیح قلنمق اوزره اولا اعضالق ایچون انتخاب اولونه‌جق کسان عددینك اوچ مثلنه مساوی اوله‌رق نصفی مسلم ونصفی غیرمسلم اولمق وغیرمسلم صنفی دخی اول قضاده بولونان غیرمسلم متنوع ایسه آنلرك صنفلری بیننده تقسیم قلنمق اوزره ایلك سنه‌ده طقوز وصکره‌لرنده بشر کیمسه وثانیاً مجلس دعاوی ایچون انتخاب اولونه‌جق کسان عددینك اوچ مثلنه مساوی اوله‌رق نصفی مسلم ونصفی غیرمسلم اولمق وغیرمسلم صنفی دخی اول قضاده بولونان غیرمسلم متنوع ایسه آنلرك صنفلری بیننده تقسیم قلنمق اوزره ایلك سنه ده طقوز وصکره‌لرنده بشر کیمسه تفریق اولونه‌جقدر .

آلتمش سکزنجی ماده

بند سابقده تعیین اولونان صورتلرله تفریق اولونه‌جق کیمسه‌لرك اسامیسی نمونه‌سنه تطبیقاً یاپیله‌جق ورقهٔ مطبوعه بالاسنه تحریر وذیلنده محرر علم وخبر عباره‌سی زیری قضامهریله تمهیر اولونه‌رق هر برقریه‌یه ارسال اولونه‌جقدر . اشبو ورقه قریه‌یه کلدکده اختیار مجلسلرینك اجتماعیله یاپیله‌جق عموم مجلسنده قرائت اولنه‌رق قضاده تفریق اولنان ذواتدن اعضاویا ممیز اوله‌جقلرك عددلرینك ایکی مثلنه مساوی کیمسه‌لری یعنی بو وجهله تفریق اولنوب انتخابه عرض اولنان طقوز آدمك ایچندن آلتی نفری بالتمییز علم وخبر ذیلنه بعدالتحریر زیرده اولان عباره‌یی تمهیر ایله قضایه کوندره‌جکلردر .

یتمشنجی ماده

قرانك انتخاب ورقه‌لری قضایه کلدکده تفریق جمعیتنده بولنمش اولان ذوات اجتماع ایله حاضر اولدقلری حالده قضا کاتبی معرفتیله قرانك انتخاب ورقه‌لری رؤیت اولنه‌رق مقدم تفریق اولنمش اولان اعضانك هر صنفندن آرای قراده

اقليتده بولنمش اولان برثلثی چیقاریله‌رق بوحالده اکثریتی جامع اولان باقیسی حکومتك انتخاب ایده‌جکی کیمسه‌لرك ایکی مثلنه مساوی اوله‌جنی جهتله بونلر ایچون بر مضبطه یاپیله‌رق متصرف لوایه کوندریله‌جکدر وهر قریه بر رأی اعتبار اولنوب الك زیاده قرا قزانمش اولان اکثریت قزانمش اولور .

تمسه برنجی ماده

قضالرك انتخابی لوایه واصل اولدقده متصرف لوا قضانك انتخاب ایتمش اولدیغی کیمسه‌لرك ایچندن مناسب کوردکلرینی مجلس اداره اعضالغنه ومجلس دعاوی ممیزلکنه تعیین ایدر . اشبو انتخاب وتعیین ماده‌سنده متصرفك اداره‌ٔ لوا مجلسنه مراجعت ایتمسی رأینه محولدر .

تمسه ایکنجی ماده

هرلواده متصرف ولوا حاکمی ومحاسبه‌جی ورأس لوا اولان شهرده بولنان مفتی وصنوف غیر مسلمه‌نك رؤسای روحانیه‌لری وتحریرات کاتبندن مرکب برجمعیت تفریق یاپیلوب لواده ایکی مسلم وایکی غیر مسلمدن تعیین اولنه‌جق درت کیمسه‌نك صنفنه کوره اوچر مثلی اولمق اوزره کرك رأس لوادن وکرك ملحق قضالر اهالیسندن اولسون اون ایکی کشی تفریق اولنوب وتمییز حقوق مجلسی ایچون دخی ینه بوقاعده‌یه تطبیق ایله تنسیب اولنه‌جق ذاتلر آیریلوب قضا انتخابنده اتخاذ اولنان اصوله تطبیقاً مطبوع ورقه ایله قضالره کوندریله‌رك هرقضانك مجلس اداره‌سیله مجلس دعاویسی بالاجتماع بونلردن لواده اعضا وممیز اوله‌جقلرك عددلری ایکی مثلنه مساوی ذواتك انتخابی ایله انتخاب ورقه‌سنك ذیلنه تحریر وجمله طرفندن تمهیر ایله لوایه کوندریله‌جکدر .

تمسه دردنجی ماده

قضانك انتخاب ورقه‌لری رأس لوایه کلدکده تفریق جمعیتنده بولنمش اولان ذوات اجتماع ایله حاضر اولدقلری حالده تحریرات کاتبی معرفتیله قضالرك انتخاب ورقه‌لری رؤیت اولنه‌رق مقدم تفریق اولنمش اولان اعضانك هرصنفندن آرای قضاده اقلیتده بولنمش اولان برثلثی چیقاریله‌رق بوحالده اکثریتی جامع اولان ماباقیسی حکومتك انتخاب ایده‌جکی کیمسه‌لرك ایکی مثلنه مساوی اوله‌جنی جهتله

بونلر ایچون برمضبطه یاپیله‌رق والی‌یه کوندریله‌جکدر . هرقضا بر رأی اعتبار اولنوب اك زیاده قضا رأینی قزانمش اولان اکثریت قزانمش اولور .

تتمه بشنجی ماده

قضالرك انتخابی لدی‌الورود مرکز ولایته واصل اولدقده والی اشبو انتخاب‌اولنان کیمسه‌لرك ایچلرندن مناسب کوردکلرینی اعضالق ومجلس‌تمییز ممیزلکنه تعیین‌ایدر اشبو انتخاب وتعیین ماده‌سنده والینك مجلس ادارهٔ مرکزیه‌یه مراجعت ایتمسی رأینه محولدر .

تتمه یدنجی ماده

مرکز ولایتده مجلس اداره‌نك اعضای طبیعیه‌سی اولان مفتش حکام ودفتردار ومکتوبجی ومجلس حقوق وجنایتده بولنان دعاوی مأموری ومرکز ولایتده بولنان مفتی وحاکم ومللی غیر مسلمه رؤسای روحانیه‌لری والینك ریاستی تحتنده اوله‌رق بر مجلس تفریق تشکیلیله اوراده کرك مرکز ولایت ومرکز لوا اولان شهرلر وکرك رأس لوا اولان قصبه‌لر اهالیسندن اولوب تبعهٔ دولت علیه‌دن وسنوی لااقل بشیوز غروش طوغری‌دن طوغری‌یه دولته ویرکو ویرن وولایتجه ارباب تمییز واعتباردن اولان اوقور ویازار کیمسه‌لردن ینه اعضا وممیزلرك عددلرینك اوچ مثلنه مساوی اوله‌رق ذاتلر انتخاب ایله رأس لوالره ارسال اولنوب لوا وقضا اعضا وممیزلرینك اصول انتخابلرینه تطبیقاً لوالرده‌تفریق اولنه‌جق ذاتلرك مضبطه‌لری مرکزولایته ورودنده والی‌طرفندن نسبت مقرره‌سنه تطبیقاً انتخاب اولنه‌جق ذاتلرك اسامیسی باب‌عالی‌یه عرض‌وانها ایله‌بونلرك مأموریتلری مقام‌صدارتدن یازیله‌جق تحریرات‌ایله تصدیق‌قلنه‌جقدر.

صوك

فهرست

صحیفه

یدنجی باب

سکزنجی باب

طقوزنجی باب

اوننجی باب

اون برنجی باب

اون ایکنجی باب

اون اوچنجی باب

اون دردنجی باب

اون بشنجی

اون آلتنجی باب

صحیفه

اون یدنجی باب

اون سکزنجی باب

اون طقوزنجی باب

یکرمنجی باب

ایکنجی قسم

١٨٥٤ ـ ١٨٦٧

برنجی باب

ایکنجی باب

اوچنجی باب

دردنجی باب

بشنجی باب

آلتنجی باب

صحیفه

یدنجی باب

سکزنجی باب

طقوزنجی باب

اونجی باب

اون برنجی باب

اون ایکنجی باب

اون اوچنجی باب

اون دردنجی باب

اون بشنجی باب

اون آلتنجی باب

صحيفه

3 1761 06981597 5